

31996R2223

30.11.1996

DZIENNIK URZĘDOWY WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

L 310/1

ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) NR 2223/96**z dnia 25 czerwca 1996 r.****w sprawie europejskiego systemu rachunków narodowych i regionalnych we Wspólnocie**

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, w szczególności jego art. 213,

uwzględniając projekt rozporządzenia przedstawiony przez Komisję,

uwzględniając opinię Parlamentu Europejskiego ⁽¹⁾,uwzględniając opinię Europejskiego Instytutu Walutowego ⁽²⁾,uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Społecznego ⁽³⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Urzeczywistnianie i nadzór Unii Gospodarczej i Walutowej wymaga porównywalnej, aktualnej i wiarygodnej informacji o strukturze i rozwoju sytuacji gospodarczej każdego kraju i regionu.
- (2) Komisja musi uczestniczyć w zarządzaniu Unią Gospodarczą i Walutową, w szczególności informować Radę o postępie Państw Członkowskich w wypełnianiu ich zobowiązań dla osiągnięcia Unii Gospodarczej i Walutowej.
- (3) Rachunki gospodarcze są podstawowym narzędziem analizy sytuacji gospodarczej kraju lub regionu pod warunkiem, że są one sporządzane na podstawie jednego zestawu zasad, które nie są przedmiotem różnych interpretacji.

⁽¹⁾ Dz.U. C 287 z 30.10.1995, str. 114.

⁽²⁾ Opinia wydana dnia 21 czerwca 1995 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ Dz.U. C 133 z 31.5.1995, str. 2.

- (4) Komisja musi stosować agregaty rachunków narodowych, w szczególności dla wspólnotowych kalkulacji administracyjnych i budżetowych.

- (5) W 1970 r. opublikowano dokument urzędowy pod tytułem „Europejski system zintegrowanych rachunków gospodarczych” (ESA), obejmujący dziedzinę regulowaną niniejszym rozporządzeniem, który został sporządzony wyłącznie przez Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich i na jego wyłączną odpowiedzialność; dokument ten był wynikiem kilkuletnich prac Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich przy współpracy krajowych instytucji statystycznych Państw Członkowskich, którego celem było zaprojektowanie systemu rachunków narodowych, spełniającego wymagania gospodarczej i społecznej polityki Wspólnot Europejskich; stanowi on wspólnotową wersję Systemu Rachunków Narodowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, która do tego momentu była stosowana przez Wspólnotę;

- (6) W celu uaktualnienia oryginalnego tekstu opublikowano w 1979 r. drugie wydanie (zwane dalej jako „Drugie wydanie ESA”) ⁽⁴⁾.

- (7) Komisja Statystyczna ONZ przyjęła w lutym 1993 r. nowy System rachunków narodowych (SRN), umożliwiający porównywanie w skali międzynarodowej wyników we wszystkich Państwach Członkowskich.

- (8) W przypadku rachunków dotyczących ochrony środowiska, należy zwrócić uwagę na informację przekazaną przez Komisję Parlamentowi Europejskiemu i Radzie w dniu 21 grudnia 1994 r. pod tytułem „Wskazówki dla Unii Europejskiej w sprawie wskaźników ochrony środowiska i nowej rachunkowości krajowej”.

⁽⁴⁾ Eurostat: „Europejski System Zintegrowanych Rachunków Gospodarczych” (ESA), drugie wydanie, Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich, Luksemburg, 1979 r.

- (9) Wspólnota współpracuje z państwami trzecimi dla osiągnięcia wzajemnych korzyści, szczególnie z państwami Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).
- (10) Należy stworzyć Europejski System Rachunków, który sprostą wymaganiom Unii Gospodarczej i Walutowej i będzie stosowany dla sporządzania rachunków krajowych i regionalnych przewidzianych przez ustawodawstwo wspólnotowe.
- (11) Wyniki rachunków i tabel dotyczących wszystkich Państw Członkowskich sporządzonych zgodnie z systemem ustanowionym niniejszym rozporządzeniem, muszą być udostępnione przez Komisję użytkownikom w dokładnie określonych terminach, w szczególności w odniesieniu do monitorowania konwergencji ekonomicznej i osiągnięcia najściślejszej koordynacji polityki gospodarczej Państw Członkowskich.
- (12) System ustanowiony niniejszym rozporządzeniem będzie stopniowo zastępował wszystkie inne systemy jako punkt odniesienia dla wspólnych standardów, definicji, klasyfikacji i zasad rachunkowości przy sporządzaniu rachunków Państw Członkowskich zgodnie z wymogami Wspólnoty dla uzyskania wyników, które będą porównywalne między Państwami Członkowskimi.
- (13) Wyniki statystyczne muszą być dostępne dla obywateli zgodnie z zasadą przejrzystości.
- (14) System ustanowiony niniejszym rozporządzeniem, stanowiący wersję SRN przyjętą dla struktur gospodarek Państw Członkowskich, musi odpowiadać układowi SRN dla zapewnienia porównywalności danych wspólnotowych z danymi opracowanymi przez jej głównych partnerów międzynarodowych.
- (15) Dane należy grupować według szerokiej kategorii rachunków i tabel; tylko informacja istotna dla wymogów Wspólnoty musi być przetworzona i przekazana Komisji w dokładnych terminach.
- (16) Jednakże z punktu widzenia objętości i rozmiaru rachunków, poziomu szczegółowości i zakresu geograficznego jak również sytuacji w tym zakresie w Państwach Członkowskich, dodatkowe terminy przekazywania danych zostaną przyznane wyjątkowo i tymczasowo niektórym Państwom Członkowskim, które nie są, obiektywnie rzecz biorąc, w stanie sprostać nieprzekraczalnym terminom ustalonym niniejszym rozporządzeniem.
- (17) W późniejszym terminie podjęta zostanie decyzja w sprawie sposobu podziału usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM).
- (18) Zgodnie z zasadą subsydiarności stworzenie wspólnych standardów statystycznych, umożliwiających porównywanie informacji, jest zadaniem, które można skutecznie rozwiązać na poziomie wspólnotowym; standardy takie będą stosowane w każdym Państwie Członkowskim pod egidą organizacji i instytucji odpowiedzialnych za opracowywanie oficjalnych danych statystycznych.
- (19) Niezbędne jest stworzenie procedury stosowania i uaktualniania przepisów niniejszego rozporządzenia we współpracy z Komitetem Programu Statystycznego Wspólnoty Europejskiej (SPC), utworzonego decyzją Rady 89/382/EWG, Euratom⁽¹⁾; niniejsza procedura dostosowania zostanie ograniczona do zmian, które nie powodują zwiększenia przychodów własnych.
- (20) Komitet Programu Statystycznego i Komitet ds. statystyki pieniężnej, finansowej i bilansu płatniczego (CMFB), ustanowione decyzją 91/115/EWG⁽²⁾, opowiedziały się na rzecz projektu niniejszego rozporządzenia.
- (21) Dyrektywa Rady 89/130/EWG, Euratom z dnia 13 lutego 1989 r. w sprawie harmonizacji obliczania produktu narodowego brutto w cenach rynkowych (GNPmp)⁽³⁾ określa, że GNPmp może być porównywalny tylko wówczas, jeśli stosowane są definicje i zasady rachunkowości Europejskiego Systemu Zintegrowanych Rachunków Gospodarczych; rozporządzenie Rady (EWG, Euratom) nr 1553/89 z dnia 29 maja 1989 r. w sprawie ostatecznych jednolitych warunków poboru środków własnych pochodzących z podatku od wartości dodanej⁽⁴⁾ stanowi, iż w celu obliczenia średniej ważonej stawki VAT, podział transakcji podlegających opodatkowaniu zostanie dokonany przy pomocy rachunków narodowych przygotowanych zgodnie z Europejskim Systemem Zintegrowanych Rachunków Gospodarczych; dla tych instrumentów i w kontekście rozporządzenia Rady (WE) nr 3605/93 z dnia 22 listopada 1993 r. w sprawie stosowania Protokołu w sprawie procedury nadmiernego deficytu⁽⁵⁾, decyzji Rady 94/728/WE, Euratom z dnia 31 października 1994 r. w sprawie systemu przychodów własnych Wspólnot Europejskich⁽⁶⁾ i decyzji Rady 94/729/WE z dnia 31 października 1994 r. w sprawie dyscypliny budżetowej⁽⁷⁾, ustala się okres

(1) Dz.U. L 181 z 28.6.1989, str. 47.

(2) Dz.U. L 59 z 6.3.1991, str. 19.

(3) Dz.U. L 49 z 21.2.1989, str. 26. Dyrektywa ostatnio zmieniona Aktem Przystąpienia z 1994 r.

(4) Dz.U. L 155 z 7.6.1989, str. 9.

(5) Dz.U. L 332 z 31.12.1993, str. 7.

(6) Dz.U. L 293 z 12.11.1994, str. 9.

(7) Dz.U. L 293 z 12.11.1994, str. 14.

przejściowy dla stosowania systemu ustanowionego niniejszym rozporządzeniem,

Dodatkowe terminy przyznane niektórym Państwom Członkowskim zgodnie z załącznikiem B wygasają nie później niż dnia 1 stycznia 2005 r.

PRZYJMUJE NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

Artykuł 1

Cel

1. Celem niniejszego rozporządzenia jest ustanowienie Europejskiego Systemu Rachunków 1995 r., zwanego dalej „ESA 95”, który przewiduje:
  - a) metodologię wspólnych standardów, definicji, klasyfikacji i zasad księgowości, które należy stosować przy sporządzaniu rachunków i tabel na porównywalnych podstawach dla celów Wspólnoty łącznie z wynikami wymaganymi na podstawie warunków art. 3;
  - b) program przekazywania do celów Wspólnoty dokładnych danych o rachunkach i tabelach sporządzonych zgodnie z ESA 95.
2. Uwzględniając art. 7 i 8, niniejsze rozporządzenie stosuje się do wszystkich aktów prawnych Wspólnoty, które odnoszą się do ESA lub jego definicji.
3. Niniejsze rozporządzenie nie zobowiązuje żadnego Państwa Członkowskiego do stosowania ESA przy sporządzaniu rachunków do jego własnych celów.

Artykuł 2

Metodologia

1. Metodologia ESA 95, określona w art. 1 ust. 1 lit. a), jest wymieniona w załączniku A.
2. Zmiany metodologii ESA 95, których celem jest wyjaśnienie i poprawa jej treści zostaną przyjęte decyzją Komisji zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 4 przy założeniu, że nie zmieniają one podstawowych koncepcji, nie wymagają dodatkowych środków dla ich stosowania i nie powodują wzrostu przychodów własnych.
3. Zgodnie z odnośnymi postanowieniami Traktatu, Rada, nie później niż do dnia 31 grudnia 1997 r., podejmie decyzję w sprawie wprowadzenia systemu podziału usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM) opisanych w załączniku I do załącznika A i przyjmie, w miarę potrzeb, niezbędne środki dla jego stosowania.

Artykuł 3

Przekazywanie do Komisji

1. Państwa Członkowskie prześlą Komisji (Urząd Statystyczny) rachunki i tabele wymienione w załączniku B w terminach określonych dla każdej tabeli.

Komisja, po konsultacji z Komitetem Programu Statystycznego, prześle Radzie sprawozdanie nie później niż do dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie stosowania przyznanych dodatkowych terminów celem ustalenia, czy są one nadal uzasadnione. Do tego sprawozdania należy, w miarę potrzeb, dołączyć propozycję Komisji w sprawie ponownego przyznania dodatkowych terminów tym Państwom Członkowskim, które o to wystąpią.

2. Państwa Członkowskie prześlą wyniki zawarte w załączniku B, włączając dane, które zostały uznane jako poufne przez Państwa Członkowskie zgodnie z ustawodawstwem krajowym lub praktyką dotyczącą poufności danych statystycznych na podstawie przepisów rozporządzenie Rady (Euratom, EWG) nr 1588/90 z dnia 11 czerwca 1990 r. w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności⁽¹⁾, który ustala zasady poufności w traktowaniu informacji.

W granicach ustalonych w art. 2 ust. 2, wszelkie zmiany — nowe tabele, zainteresowane państwa lub regiony — dotyczące danych wymaganych od Państw Członkowskich mogą być przedmiotem decyzji Komisji zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 4.

Artykuł 4

Procedura

1. Komisja jest wspomagana przez Komitet ds. Programu Statystycznego zwany dalej „Komitetem”.
2. Przedstawiciel Komisji prześle Komitetowi projekt środków, które należy podjąć. Komitet wyda opinię w sprawie projektu w terminie określonym przez przewodniczącego zgodnie z pilnością sprawy. Opinia zostanie podjęta na podstawie większości określonej w art. 148 ust. 2 Traktatu w przypadku decyzji, które Rada musi podjąć w sprawie wniosku Komisji. Głosy przedstawicieli Państw Członkowskich w Komitecie są wazone w sposób określony w niniejszym artykule. Przewodniczący nie bierze udziału w głosowaniu.
3. Komisja przyjmie środki, które stosuje się bezzwłocznie. Jednakże, jeśli środki te są niezgodne z opinią Komitetu, są one niezwłocznie przekazywane Radzie przez Komisję. W takim przypadku:

⁽¹⁾ Dz.U. L 151 z 15.6.1990, str. 1. Rozporządzenie zmienione Aktem Przystąpienia z 1994 r.

- a) Komisja odroczy stosowanie środków, o których zdecydowała, na okres trzech miesięcy od daty takiego powiadomienia;
- b) Rada, stanowiąc większością kwalifikowaną, może podjąć inną decyzję w terminie ustanowionym w lit. a).

Artykuł 5

Zadania Komitetu

Komitet bada wszelkie kwestie zgłoszone przez przewodniczącego odnośnie stosowania niniejszego rozporządzenia z inicjatywy własnej lub na żądanie Państwa Członkowskiego.

Artykuł 6

Współpraca z innymi Komitetami

1. We wszystkich kwestiach podlegających kompetencji Komitetu ds. Statystyki Pieniężnej, Finansowej i Bilansu Płatniczego (CMFB), Komisja zwróci się do tego Komitetu o wydanie opinii zgodnie z art. 2 decyzji 91/115/EWG.
2. Komisja przekaze Komitetowi ds. Produktu Krajowego Brutto, ustanowionego dyrektywą 89/130/EWG, Euratom, wszelkie informacje dotyczące stosowania niniejszego rozporządzenia, które są niezbędne dla wykonywania jego obowiązków.

Artykuł 7

Termin stosowania i pierwsze przekazanie danych

1. ESA 95 stosuje się po raz pierwszy do danych sporządzonych zgodnie z załącznikiem B, które winny być przekazane w kwietniu 1999 r.
2. Dane zostaną przekazane Komisji (Urząd Statystyczny) zgodnie z terminami ustanowionymi w załączniku B.
3. Zgodnie z ust. 1, do momentu pierwszego przekazania danych na podstawie ESA 95, Państwa Członkowskie będą nadal przysyłać do Komisji (Urząd Statystyczny) rachunki i tabele opracowane na podstawie drugiego wydania ESA.

4. Z zastrzeżeniem przepisów art. 19 rozporządzenia Rady (EWG, Euratom) nr 1552/89 z dnia 29 maja 1989 r. ⁽¹⁾ wykonującego decyzję 88/376/EWG, Euratom w sprawie systemu zasobów własnych Wspólnot, Komisja i zainteresowane Państwo Członkowskie sprawdzą, czy niniejsze rozporządzenie jest stosowane i przekażą wyniki tej kontroli Komitetowi zgodnie z art. 4 ust. 1 niniejszego rozporządzenia.

Artykuł 8

Przepisy przejściowe

1. Do celów zasobów budżetowych i własnych oraz na zasadzie odstępstwa od art. 1 ust. 2 i art. 7, obowiązujący Europejski system zintegrowanych rachunkowości gospodarczych w rozumieniu art. 1 ust. 1 dyrektywy 89/130/EWG, Euratom i aktów prawnych odnoszących się do niniejszego, w szczególności rozporządzenia (EWG, Euratom) nr 1552/89 i nr 1553/89 oraz decyzji 94/728/WE, Euratom i 94/729/WE, oznacza drugie wydanie ESA, natomiast decyzja 94/728/EWG, Euratom nadal pozostaje w mocy.

2. Do celów sprawozdań Państw Członkowskich przekazywanych do Komisji w ramach procedury nadmiernego deficytu publicznego ustanowionej rozporządzeniem (WE) nr 3605/93, stosuje się Europejski system zintegrowanych rachunkowości gospodarczych, drugie wydanie ESA do sprawozdań składanych do dnia 1 września 1999 r.

3. Stosowanie drugiego wydania ESA, jak ustalono w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, jest zapewnione przez dostosowanie danych otrzymanych na mocy art. 7 ust. 1 na podstawie ESA 95 celem uwzględnienia zmian wynikających z jakichkolwiek różnic w pojęciach, definicjach czy nomenklaturach między drugim wydaniem ESA a ESA 95.

Wprowadzenie niniejszej zasady nastąpi zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 6 dyrektywy Rady 89/130/EWG, Euratom najpóźniej do grudnia 1996 r.

Artykuł 9

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie dwudziestego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich*.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich.

Sporządzono w Brukseli, dnia 25 czerwca 1996 r.

W imieniu Rady

M. PINTO

Przewodniczący

⁽¹⁾ Dz.U. L 155 z 7.6.1989, str. 1. Rozporządzenie ostatnio zmienione rozporządzeniem (EWG, Euratom) 2729/94 (Dz.U. L 293 z 12.11.1994, str. 5).

ZAŁĄCZNIK A

EUROPEJSKI SYSTEM RACHUNKÓW

ESA 1995

SPIS TREŚCI

	Strona
ROZDZIAŁ 1. ZASADY OGÓLNE	18
STOSOWANIA ESA	18
Ramy dla analiz i polityki	18
Osiem cech charakterystycznych koncepcji ESA	19
ESA 95 a SRN 93	25
ESA 95 a ESA 70	25
ESA JAKO SYSTEM	26
Jednostki statystyczne i ich grupowanie	26
Jednostki i sektory instytucjonalne	27
Lokalne jednostki rodzaju działalności oraz gałęzie	27
Rezydenci i nierezydenci, gospodarka ogółem i zagranica	27
Przepływy i zasoby	28
Przepływy	28
Transakcje	28
Własności transakcji	29
Współpraca a transakcje wewnętrzne	29
Transakcje pieniężne i niepieniężne	29
Transakcje z i bez odpowiednika	29
Korygowanie transakcji	29
Zmiana zaklasyfikowania transakcji	29
Podział transakcji na części	30
Uznanie podstawowego partnera transakcji	30
Przypadki graniczne	30
Inne zmiany aktywów	30
Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów	30
Zyski i straty z tytułu posiadania aktywów	31
Zasoby	31
System rachunków i agregaty	31
Zasady księgowe	31
Terminologia opisu obu stron rachunków	31
Zapis podwójny/poczwórny	32
Wycena	32
Szczególne zasady wyceny produktów	32
Wycena w cenach stałych	33

	Strona
ROZDZIAŁ 1. (ciąg dalszy)	
Czas rejestracji	33
Konsolidacja i saldowanie	33
Konsolidacja	33
Saldowanie	34
Rachunki, pozycje bilansujące i agregaty	34
Kolejność rachunków	34
Bilans płatności bieżących według towarów i usług	35
Rachunek rozliczeń z zagranicą	35
Pozycje bilansujące	35
Agregaty	35
Układ przepływów międzygałęziowych	35
 ROZDZIAŁ 2. JEDNOSTKI I ICH GRUPOWANIE	 37
GRANICE GOSPODARKI NARODOWEJ	37
JEDNOSTKI INSTYTUCJONALNE	39
SEKTORY INSTYTUCJONALNE	40
Spółki niefinansowe (S.11)	42
Podsektor: Spółki niefinansowe publiczne (S.11001)	43
Podsektor: Spółki niefinansowe prywatne krajowe (S.11002)	44
Podsektor: Spółki niefinansowe kontrolowane przez podmioty zagraniczne (S. 11003)	44
Spółki finansowe (S.12)	44
Podsektor: Bank Centralny (S.121)	46
Podsektor: Pozostałe finansowe instytucje pieniężne (S.122)	47
Podsektor: Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.123)	48
Podsektor: Pomocnicze spółki finansowe (S.124)	48
Podsektor: Instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne (S.125)	49
Instytucje rządowe i samorządowe (S.13)	50
Podsektor: Instytucje rządowe na poziomie centralnym (S.1311)	50
Podsektor: Instytucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym (S.1312)	50
Podsektor: Instytucje samorządowe na poziomie lokalnym (S.1313)	50
Podsektor: Fundusze zabezpieczenia społecznego (S.1314)	51
Gospodarstwa domowe (S.14)	51
Podsektor: Pracodawcy w tym pracujący na własny rachunek (S.141 + S.142)	52
Podsektor: Osoby fizyczne pracujące najemnie (S. 143)	52
Podsektor: Osoby fizyczne uzyskujące dochody z tytułu własności (S.1441)	52
Podsektor: Emeryci i renciści (S. 1442)	52
Podsektor: Osoby fizyczne uzyskujące dochody z innych niezarobkowych źródeł (S.1443)	52
Podsektor: Pozostałe osoby (S.145)	52
Instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe (S.15)	53
Zagranica (S.2)	53
Klasyfikacja jednostek producentów według sektorów i według głównych form organizacyjno-prawnych	54

	Strona
ROZDZIAŁ 2. (ciąg dalszy)	
LOKALNA JEDNOSTKA RODZAJU DZIAŁALNOŚCI ORAZ GAŁĘZIE	56
Lokalna jednostka rodzaju działalności	57
Gałąź	57
KLASYFIKACJA GAŁĘZI	58
JEDNOSTKI JEDNORODNEJ PRODUKCJI I JEDNORODNE BRANŻE	58
Jednostka jednorodnej produkcji	58
Jednorodna branża	58
KLASYFIKACJA JEDNORODNYCH BRANŻ	59
ROZDZIAŁ 3. TRANSAKCJE DOTYCZĄCE PRODUKTÓW	60
PRODUKCJA I PRODUKCJA GLOBALNA	61
Działalność podstawowa, drugorzędna i pomocnicza	62
Produkcja globalna (P.1)	62
Czas rejestracji i wycena produkcji globalnej	68
ZUŻYCIE POŚREDNIE (P.2)	73
Czas rejestracji i wycena zużycia pośredniego	75
SPOŻYCIE OSTATECZNE (P.3, P.4)	75
Wydatki na spożycie (P.3)	75
Spożycie ostateczne skorygowane (P.4)	76
Czas rejestracji i wycena wydatków na spożycie	78
Czas rejestracji i wycena spożycia skorygowanego	78
INWESTYCJE BRUTTO (P.5)	79
Środki trwałe brutto (P.51)	79
Czas rejestracji i wycena środków trwałych brutto	81
Zmiany zapasów (P.52)	82
Czas rejestracji i wycena rzeczowych środków obrotowych	83
Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości (P.53)	84
PRZYWÓZ I WYWÓZ TOWARÓW I USŁUG (P.6 i P.7)	84
Przywóz i wywóz towarów (P.61 i P. 71)	85
Przywóz i wywóz usług (P.62 i P.72)	87
TRANSAKCJE DOTYCZĄCE TOWARÓW UŻYWANYCH	89
ROZDZIAŁ 4. TRANSAKCJE PODZIAŁU	91
WYNAGRODZENIE PRACOWNICZE (D.1)	91
Wynagrodzenia (D.11)	91
Wynagrodzenia pieniężne	91
Wynagrodzenia płatne w naturze	91
Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.12)	93
Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.121)	93
Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.122)	93

	Strona
ROZDZIAŁ 4. (ciąg dalszy)	
PODATKI ZWIĄZANE Z PRODUKCJĄ I PRZYWOZEM (D.2)	94
Podatki od produktów (D.21)	95
Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT) (D.211)	95
Podatki i cła przywozowe z wyjątkiem VAT (D.212)	95
Podatki od produktów z wyjątkiem VAT podatków związanych z przywozem) (D.214)	96
Pozostałe podatki od produkcji (D.29)	96
Podatki związane z produkcją i przywozem płacone do Instytucji Unii Europejskiej	97
SUBSYDIA (D.3)	98
Subsydia do produktów (D.31)	98
Subsydia związane z przywozem (D.311)	99
Pozostałe subsydia do produktów (D.319)	99
Pozostałe subsydia produkcyjne (D.39)	99
DOCHODY Z TYTUŁU WŁASNOŚCI (D.4)	101
Odsetki (D.41)	101
Odsetki od depozytów, pożyczek i należności oraz zobowiązań zapłacenia	101
Odsetki od papierów wartościowych	101
Odsetki od bonów i podobnych instrumentów krótkoterminowych	101
Odsetki od obligacji i skryptów dłużnych	101
Stopy odsetkowe i terminowe kontrakty finansowe dotyczące przyszłych stóp procentowych	102
Odsetki od leasingu finansowego	102
Pozostałe odsetki	102
Czas rejestracji	103
Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych (D.42)	103
Dywidendy (D.421)	103
Wypłaty z dochodu spółek ułomnych (D.422)	104
Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich (D.43)	105
Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (D.44)	105
Renty (D.45)	106
Renty gruntowe	106
Opłaty za korzystanie z zasobów złóż naturalnych	106
PODATKI OD DOCHODÓW, MAJĄTKU ITP. (D.5)	106
Podatek dochodowy (D.51)	107
Pozostałe podatki (D.59)	107
SKŁADKI NA ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE (D.6)	108
Składki na zabezpieczenia społeczne (D.61)	110
Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne (D.611)	110
Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne (D.612)	111
Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze (D.62)	112
Świadczenia pieniężne z tytułu zabezpieczenia społecznego (D.621)	112
Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego (D.622)	113

	Strona
ROZDZIAŁ 4. (ciąg dalszy)	
Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego (D.623)	113
Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne (D.624)	113
Transfery socjalne w naturze (D.63)	113
Świadczenia społeczne w naturze (D.631)	113
Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego, refundowane (D.6311)	114
Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze (D.6312)	114
Świadczenia z pomocy społecznej w naturze (D.6313)	114
Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług (D.632)	114
POZOSTAŁE TRANSFERY BIEŻĄCE (D.7)	115
Składki ubezpieczeniowe netto na ubezpieczenia inne niż na życie (D.71)	115
Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie (D.72)	116
Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych (D.73)	116
Bieżąca współpraca międzynarodowa (D.74)	117
Różne transfery bieżące (D.75)	118
Transfery bieżące do INKgd	118
Transfery bieżące pomiędzy gospodarstwami domowymi	118
Grzywny i kary	118
Gry loteryjne i hazardowe	119
Wypłaty kompensat	119
Czwarta część środków własnych określona na bazie PNB	119
Pozostałe	119
KOREKTA Z TYTUŁU ZMIANY UDZIAŁÓW NETTO GOSPODARSTW DOMOWYCH W REZERWACH FUNDUSZY EMERYTALNYCH (D.8)	120
TRANSFERY KAPITAŁOWE (D.9)	121
Podatki od kapitału (D.91)	121
Dotacje do inwestycji (D.92)	122
Pozostałe transfery kapitałowe (D.99)	123
ROZDZIAŁ 5. TRANSAKCJE FINANSOWE	125
KLASYFIKACJA TRANSAKCJI FINANSOWYCH	127
Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y) (F.1)	129
Złoto monetarne (F.11)	129
Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y) (F.12)	130
Gotówka i depozyty (F.2)	130
Gotówka (F.21)	130
Depozyty zbywalne (F.22)	131
Pozostałe depozyty (F.29)	131
Papiery wartościowe inne niż akcje (F.3)	132
Papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.33)	132
Krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi (F.331)	133
Długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.332)	133
Instrumenty pochodne (F.34)	134

	Strona
ROZDZIAŁ 5. (ciąg dalszy)	
Pożyczki (F.4)	135
Pożyczki krótkoterminowe (F.41)	135
Pożyczki długoterminowe (F.42)	135
Akcje i inne udziały kapitałowe (F.5)	137
Akcje i inne udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.51)	138
Akcje notowane, poza udziałami w funduszach wspólnego inwestowania (F.511), oraz akcje nienotowane, poza udziałami w funduszach wspólnego inwestowania (F. 512)	138
Pozostałe udziały kapitałowe (F.513)	139
Udziały w funduszach wspólnego inwestowania (F.52)	139
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (F.6)	139
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (F.61)	140
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (F.611)	140
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (F.611)	141
Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia (F.62)	142
Pozostałe należności/zobowiązania (F.7)	142
Kredyty kupieckie i zaliczki (F.71)	143
Pozostałe należności/zobowiązania, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek(F.79)	143
Pozycja uzupełniająca: inwestycje zagraniczne bezpośrednie (F.m)	144
ZASADY KSIĘGOWANIA TRANSAKCJI FINANSOWYCH	144
Wycena	144
Czas rejestracji	147
Zestawianie transakcji finansowych na podstawie zmian w bilansach	147
Załącznik 5.1: Powiązania z miernikami pieniądza	147
ROZDZIAŁ 6. POZOSTAŁE PRZEPIŁY	149
ZUŻYCIE ŚRODKÓW TRWAŁYCH (K.1)	149
NABYCIE POMNIEJSZONIE O SPRZEDAŻ NIEFINANSOWYCH AKTYWÓW NIEWYTWORZONYCH (K.2)	149
POZOSTAŁE ZMIANY AKTYWÓW (K.3-K. 12)	150
POZOSTAŁE ZMIANY WOLUMENU (K.3-K.10 i K.12)	150
GOSPODARCZE POJAWIENIE SIĘ AKTYWÓW NIEWYTWORZONYCH (K.3)	151
GOSPODARCZE POJAWIENIE SIĘ AKTYWÓW WYTWORZONYCH (K.4)	151
NATURALNY WZROST NIEKULTYWOWANYCH ZASOBÓW BIOLOGICZNYCH (K.5)	151
GOSPODARCZE ZANIKANIE AKTYWÓW NIEWYTWORZONYCH (K.6)	152
STRATY Z TYTUŁU KLĘSK ŻYWIOŁOWYCH (K.7)	152
WYWŁASZCZENIE BEZ WYNAGRODZENIA (K.8)	152
POZOSTAŁE ZMIANY WOLUMENU AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH, GDZIE INDZIEJ NIESKLASYFIKOWANE (K.9)	152
POZOSTAŁE ZMIANY WOLUMENU AKTYWÓW I PASYWÓW FINANSOWYCH, GDZIE INDZIEJ NIESKLASYFIKOWANE (K.10)	153

	Strona
ROZDZIAŁ 6. (ciąg dalszy)	
ZMIANY W KLASYFIKACJI I STRUKTURZE (K.12)	154
Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora (K.12.1)	154
Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów (K.12.2)	154
NOMINALNE ZYSKI / STRATY Z TYTUŁU POSIADANIA AKTYWÓW (K.1)	155
Neutralne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów (K.11.1)	156
Realne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów (K.11.2)	156
Zyski z tytułu posiadania aktywów według typów aktywów finansowych	157
Gotówka i depozyty (AF.2)	157
Pożyczki (AF.4) i pozostałe należności/zobowiązania (AF.7)	157
Papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3)	157
Akcje i pozostałe udziały kapitałowe (AF.5)	158
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6)	158
Aktywa finansowe w walucie obcej	158
ROZDZIAŁ 7. BILANSE	159
RODZAJE AKTYWÓW	160
Niefinansowe aktywa wytworzone (AN.1)	160
Niefinansowe aktywa niewytworzone (AN.2)	160
Aktywa i pasywa finansowe (AF)	161
WYCENA POZYCJI W BILANSACH	163
Ogólne zasady wyceny	163
AKTYWA NIEFINANSOWE (AN)	164
Aktywa wytworzone (AN.1)	164
Środki trwałe (AN.11)	164
Rzeczowe aktywa trwałe (AN.111)	164
Wartości niematerialne i prawne wytworzone (AN.112)	164
Rzeczowe środki obrotowe (AN.12)	164
Aktywa o wyjątkowej wartości (AN.13)	165
Aktywa niewytworzone (AN.2)	165
Rzeczowe aktywa niewytworzone (AN.21)	165
Grunty (AN.211)	165
Zasoby złóż naturalnych (AN.212)	165
Inne aktywa naturalne (AN.213 i AN.214)	165
Wartości niematerialne i prawne niewytworzone (AN.22)	165
Aktywa i pasywa finansowe (AF)	166
Złoto monetarne i SDR-y (AF.1)	166
Gotówka i depozyty (AF.2)	166
Papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3)	166
Pożyczki (AF.4)	167
Akcje i pozostałe kapitałowe (AF.5)	167

	Strona
ROZDZIAŁ 7. (ciąg dalszy)	
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6)	167
Pozostałe należności/zobowiązania (AF.7)	168
Pozycje uzupełniające	168
Towary konsumpcyjne trwałego użytku (AN.m)	168
Inwestycje zagraniczne bezpośrednie (AF.m)	168
Bilanse finansowe	169
Załącznik 7.1: Definicje poszczególnych kategorii aktywów	170
Załącznik 7.2: Mapa zapisów z bilansu otwarcia do bilansu zamknięcia	178
 ROZDZIAŁ 8. KOLEJNOŚĆ RACHUNKÓW ORAZ POZYCJE BILANSUJĄCE	 181
KOLEJNOŚĆ RACHUNKÓW	184
Rachunki bieżące	184
Rachunek produkcji (I)	184
Rachunki podziału i wykorzystania dochodów (II)	184
Rachunki podziału pierwotnego dochodów (II.1)	186
Rachunek tworzenia dochodów (II.1.1)	186
Pierwotny podział na koncie dochodów (II.1.2)	186
Rachunek dochodu przedsiębiorcy (II.1.2.1)	186
Rachunek podziału pozostałych dochodów pierwotnych (II.1.2.2)	192
Rachunek wtórnego podziału dochodu (II.2)	192
Rachunek redystrybucji dochodów w naturze (II.3)	200
Rachunek wykorzystania dochodów (II.4)	200
Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji (II.4.1)	200
Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji (II.4.2)	200
Rachunki akumulacji (III)	202
Bilans płatności kapitałowych (III.1)	202
Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych (III.1.1)	202
Rachunek nabycia aktywów niefinansowych (III.1.2)	202
Rachunek finansowy (III.2)	202
Rachunek innych zmian aktywów (III.3)	202
Rachunek innych zmian wolumenu aktywów (III.3.1)	209
Rachunek przeszacowań (III.3.2)	209
Rachunek neutralnych zysków i strat z tytułu posiadania aktywów (III.3.2.1)	209
Rachunek realnych zysków i strat z tytułu posiadania aktywów (III.3.2.2)	209
Bilanse (IV)	218
Bilans otwarcia (IV.1)	218
Zmiany w bilansie (IV.2)	218
Bilans zamknięcia (IV.3)	218

	Strona
ROZDZIAŁ 8. (ciąg dalszy)	
RACHUNKI ROZLICZEŃ Z ZAGRANICĄ (V)	218
Rachunki bieżące	223
Rachunek zewnętrzny towarów i usług (V.I)	223
Rachunek zewnętrzny dochodów pierwotnych i transferów bieżących (V.II)	223
Rachunki zewnętrzne akumulacji (V.III)	223
Bilans płatności kapitałowych (V.III.1)	223
Rachunek finansowy (V.III.2)	223
Rachunek innych zmian aktywów (V.III.3)	223
Bilanse (V.IV)	224
BILANS PŁATNOŚCI BIEŻĄCYCH WEDŁUG TOWARÓW I USŁUG (0)	232
ZINTEGROWANE RACHUNKI EKONOMICZNE	233
AGREGATY	243
Produkt krajowy brutto w cenach rynkowych (PKB)	243
Nadwyżka operacyjna gospodarki ogółem	243
Dochód mieszany gospodarki ogółem	243
Dochód przedsiębiorcy gospodarki ogółem	243
Dochód narodowy (w cenach rynkowych)	243
Dochód narodowy do dyspozycji	244
Oszczędności	244
Zewnętrzne saldo bieżące	244
Wierzytelności (+) lub zadłużenie (-) netto gospodarki ogółem	244
Wartość netto gospodarki ogółem	244
PREZENTACJA MACIERZOWA	244
Prezentacja macierzowa rachunków ESA	245
Własności macierzy rachunkowych	248
Zastosowanie macierzy w zredukowanym formacie do specyficznych rodzajów analiz	249
ROZDZIAŁ 9. UKŁAD PRZEPIYWÓW MIĘDZYGAŁĘZIOWYCH	264
TABELA PODAŻY I WYKORZYSTANIA	268
TABELA ŁĄCZĄCE TABELA PODAŻY I WYKORZYSTANIA Z RACHUNKAMI SEKTORÓW	282
SYMTRYCZNE TABELA PRZEPIYWÓW MIĘDZYGAŁĘZIOWYCH	282
ROZDZIAŁ 10. POMIARY CEN I WOLUMENU	287
ZAKRES INDEKSÓW CEN I WOLUMENU W SYSTEMIE RACHUNKÓW	288
Zintegrowany system indeksów cen i wolumenu	288
Indeksy cen i wolumenu dla pozostałych agregatów	289
OGÓLNE ZASADY POMIARÓW INDEKSÓW CEN I WOLUMENU	290
Definicja cen i wolumenu produktów rynkowych	290
Rozbieżności w jakości i różnicach cen	290

	Strona
ROZDZIAŁ 10. (ciąg dalszy)	
Zasady dotyczące usług nierynkowych	291
Zasady dotyczące wartości dodanej i PKB	292
PROBLEMY Z ZASTOSOWANIEM ZASAD OGÓLNYCH	292
Stosowanie ogólne	293
Stosowanie do konkretnych przepływów	293
Przepływy towarów i usług rynkowych	293
Przepływy usług nierynkowych	294
Podatki od produktów i subsydia do produktów i subwencje przywozowe	295
Zużycie środków trwałych	296
Wynagrodzenie pracownicze	296
Zasoby aktywów trwałych produkowanych i zapasy	296
Pomiary realnych dochodów dla gospodarki ogółem	297
WYBÓR FORMUŁY INDEKSU I ROKU BAZOWEGO	298
MIĘDZYPRZESTRZENNE INDEKSY CEN I WOLUMENU	298
ROZDZIAŁ 11. LUDNOŚĆ I NAKŁADY PRACY	300
LUDNOŚĆ OGÓŁEM	300
LUDNOŚĆ CZYNNA GOSPODARCZO	301
ZATRUDNIENIE	302
Pracownicy	302
Osoby pracujące na własny rachunek	303
Zatrudnienie i stałe miejsce zamieszkania	303
BEZROBOCIE	304
KONTRAKTY	305
Praca kontraktowa i stałe miejsce zamieszkania	305
GODZINY PRZEPRACOWANE OGÓŁEM	305
RÓWNOWAŻNOŚĆ PEŁNEGO ETATU	306
NAKŁAD PRACY PRACOWNIKA WYRAŻONY STAŁYM WYNAGRODZENIEM	307
ROZDZIAŁ 12. KWARTALNE RACHUNKI EKONOMICZNE	308
ROZDZIAŁ 13. RACHUNKI REGIONALNE	310
TERYTORIUM REGIONALNE	310
JEDNOSTKI I SIEDZIBA	310
METODY REGIONALIZACJI	311
AGREGATY WEDŁUG GAŁĘZI	312
RACHUNKI SEKTORA GOSPODARSTW DOMOWYCH	314

	Strona
ZAŁĄCZNIKI	
I. USŁUGI POŚREDNICTWA FINANSOWEGO MIERZONE POŚREDNIO (FISIM)	315
Zmiany, jakie należy dokonać w rozdziałach ESA, jeżeli FISIM ma być rozdzielony	315
II. LEASING I KUPNO NA RATY TOWARÓW TRWAŁEGO UŻYTKU	321
Definicje	321
Leasing	321
Leasing operacyjny	321
Leasing finansowy	321
Kupno na raty	322
Ujmowanie w rachunkach	322
Leasing operacyjny	322
Leasing finansowy	322
Kupno na raty	323
III. UBEZPIECZENIA	325
Wstęp	325
Definicje	325
Zabezpieczenia społeczne	325
Systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd	325
Prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego	326
Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców	326
Pozostałe ubezpieczenia	326
Pozostałe ubezpieczenia na życie	326
Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie	326
Reasekuracja	327
Pomocnicze instytucje ubezpieczeniowe	327
Sposób ujęcia w rachunkach	327
Zabezpieczenia społeczne	327
Systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd	327
Prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego	328
Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców	329
Pozostałe ubezpieczenia	330
Pozostałe ubezpieczenia na życie	331
Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie	331
Reasekuracja	333
Pomocnicze usługi ubezpieczeniowe	333
<i>Ubezpieczenia: przykłady liczbowe</i>	334
IV. KLASYFIKACJE I RACHUNKI	339
Klasyfikacje	339
Klasyfikacja sektorów instytucjonalnych (S)	339

	Strona
Klasyfikacja transakcji i innych przepływów	340
Klasyfikacja pozycji bilansujących (B)	343
Klasyfikacja aktywów (A)	344
Grupowanie i kodowanie gałęzi (A), produktów (P) oraz inwestycji (nakładów na środki trwałe) (Pi)	346
Klasyfikacja Spożycia Indywidualnego według przeznaczenia (Coicop)	354
Klasyfikacja Funkcji Władz Rządowych i Samorządowych (Cofog)	355
Rachunki	357

Tabele

2.1	Sektory i podsektory	40
2.2	Typy producentów, podstawowe działalności i funkcje według sektorów	42
2.3	Klasyfikacja jednostek producentów według sektorów i według głównych form organizacyjno — prawnych	55
3.1	Rozróżnienie pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi będącymi producentami rynkowymi, producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele a pozostałymi producentami nierynkowymi	64
3.2	Jednostki instytucjonalne, lokalne JRD i produkcja globalna oraz odpowiednie podziały na rynkowe, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałe nierynkowe	67
3.3	Wyróżnienie rynkowych, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałych nierynkowych lokalnych JRD oraz ich produkcji globalnej	68
3.4	Ujęcie transportu towarów przeznaczonych na wywóz	88
3.5	Ujęcie transportu towarów przeznaczonych do przywozu	89
5.1	Klasyfikacja transakcji finansowych	128
8.1	Zbiorcza prezentacja rachunków, pozycji bilansujących oraz głównych agregatów	182
8.2	Rachunek I: Rachunek produkcji	185
8.3	Rachunek II. 1.1: Rachunek tworzenia dochodów	187
8.4	Rachunek II. 1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów	189
8.5	Rachunki II. 1.2.1: Dochód przedsiębiorcy oraz II. 1.2.2: Podział pozostałych dochodów pierwotnych	193
8.6	Rachunek II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu	196
8.7	Rachunek II. 3: Rachunek redystrybucji dochodów w naturze	199
8.8	Rachunek II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji	201
8.9	Rachunek II.4.2: Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji	203
8.10	Rachunek III. 1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych	204
8.11	Rachunek III. 1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych	205
8.12	Rachunek III. 2: Rachunek finansowy	207
8.13	Rachunek III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów	210
8.14	Rachunek III.3.2: Rachunek przeszacowań	214
8.15	Rachunek IV: Bilanse	219
8.16	Pełna kolejność rachunków dla zagranicy (rachunek transakcji zewnętrznych)	224
8.17	Rachunek O: Bilans płatności bieżących według towarów i usług	232
8.18	Zintegrowane rachunki ekonomiczne	234
8.19	Prezentacja macierzowa pełnej kolejności rachunków i pozycji bilansujących dla gospodarki ogółem	250
8.20	Schemat Macierzy Rachunkowości Społecznej	257
8.21	Przykład bardziej szczegółowej Macierzy Rachunkowości Społecznej	260
8.22	Przykład szczegółowej sub-macierzy: wartość dodana netto (ceny bazowe)	262

	Strona
9.1	Uproszczona tabela podaży 264
9.2	Uproszczona tabela wykorzystania 264
9.3	Uproszczona połączona tabela podaży i wykorzystania 265
9.4	Uproszczona symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych (w układzie produkt na produkt) 266
9.5	Tabela podaży w cenach bazowych, łącznie z przejściem na ceny nabycia 269
9.6	Tabela wykorzystania w cenach nabycia 270
9.7	Prosta tabela marży: handlowej i transportowej 274
9.8	Prosta tabela podatków od produktów pomniejszonych o subsydia do produktów 275
9.9	Tabela wykorzystania dla przywozu 279
9.10	Tabela wykorzystania w cenach bazowych dla produkcji globalnej krajowej 280
9.11	Tabela łącząca tabele podaży i wykorzystania z rachunkami sektorów 282
9.12	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych (w układzie produkt na produkt) 284
9.13	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji globalnej krajowej (w układzie produkt na produkt) 286
A.I.1	Skutki przydzielenia FISIM-u do sektorów instytucjonalnych, łącznie ze zmianami dla producentów nierynkowych 318
A.I.2	Skutki przydzielenia FISIM-u tylko do umownego sektora 319
A.III.1	Systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd 334
A.III.2	Prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego 335
A.III.3	Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców 336
A.III.4	Pozostałe ubezpieczenia na życie 337
A.III.5	Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie 338
A.IV.1	Rachunek O: Bilans płatności bieżących według towarów i usług 357
A.IV.2	Pełna kolejność rachunków dla gospodarki ogółem 357
A.IV.3	Pełna kolejność rachunków dla spółek niefinansowych 371
A.IV.4	Pełna kolejność rachunków dla spółek finansowych 380
A.IV.5	Pełna kolejność rachunków dla instytucji rządowych i samorządowych 390
A.IV.6	Pełna kolejność rachunków dla gospodarstw domowych 401
A.IV.7	Pełna kolejność rachunków dla instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe 412

ROZDZIAŁ I

ZASADY OGÓLNE

1.01. Europejski System Rachunków Narodowych i Regionalnych (ESA 95 lub po prostu: ESA) stanowi zgodny międzynarodowy standard metodologiczny i rachunkowy dla szczegółowego opisu gospodarki (tzn. regionów, krajów czy grup krajów), jej składowych oraz relacji z innymi gospodarkami.

ESA 95 zastępuje Europejski system zintegrowanych rachunkowości ekonomicznych wydany w 1970 r. (ESA 1970; druga edycja, nieznacznie zmodyfikowana, ukazała się w 1978 r.).

ESA 95 jest w pełni zgodny ze zrewidowanymi światowymi wytycznymi w sprawie rachunków narodowych, Systemem Rachunków Narodowych (SRN 93 lub po prostu: SRN; wytyczne opracowane w wyniku współpracy Organizacji Narodów Zjednoczonych, Międzynarodowego Funduszu Walutowego, Komisji Wspólnot Europejskich, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju oraz Banku Światowego). ESA jest jednak bardziej zorientowany na warunki i dane wymagane przez Unię Europejską. Podobnie jak SRN, ESA jest zharmonizowany w zakresie pojęć i klasyfikacji stosowanych w wielu innych statystykach społecznych i gospodarczych. Dotyczy to zwłaszcza statystyki zatrudnienia, produkcji i handlu zagranicznego. ESA może dzięki temu służyć za główną podstawę odniesienia dla statystyki społecznej i gospodarczej Unii Europejskiej i jej Państw Członkowskich.

1.02. Podstawowy schemat ESA obejmuje dwa główne zestawy tabel:

- a) rachunki sektorów ⁽¹⁾;
- b) układ przepływów międzygałęziowych ⁽²⁾ i rachunki według rodzajów działalności ⁽³⁾.

Rachunki sektorów dostarczają, według sektorów instytucjonalnych, systemowego opisu różnych etapów procesów gospodarczych: produkcji, tworzenia dochodów, podziału pierwotnego dochodów, podziału wtórnego dochodów, wykorzystania dochodów oraz akumulacji finansowej i niefinansowej. Rachunki sektorów obejmują również bilanse dla opisu stanów aktywów, pasywów i wartości netto na początek i koniec okresu sprawozdawczego.

Układ przepływów międzygałęziowych i rachunki według rodzajów działalności opisują z większą szczegółowością procesy produkcji (strukturę kosztów, wytworzony dochód oraz zatrudnionych) oraz przepływy towarów i usług (produkcję globalną, przywóz, wywóz, spożycie ostateczne, zużycie pośrednie oraz akumulację według grup produktów).

ESA obejmuje pojęcie ludności i zatrudnienia ⁽⁴⁾. Pojęcia te odnoszą się zarówno do rachunków sektorów jak i układu przepływów międzygałęziowych.

ESA nie ogranicza się tylko do rocznych rachunków narodowych, ale ma zastosowanie także do rachunków kwartalnych ⁽⁵⁾ i regionalnych ⁽⁶⁾.

ZASTOSOWANIA ESA

Schemat dla analiz i polityki

1.03. Schemat ESA może być wykorzystywany dla analiz i oceny:

- a) Struktury gospodarki ogółem. W szczególności:
  1. wartości dodanej i zatrudnionych według podziału na branże;
  2. wartości dodanej i zatrudnionych według regionów;

⁽¹⁾ Patrz rozdział 8: „Kolejność rachunków oraz pozycje bilansujące”.

⁽²⁾ Patrz rozdział 9: „Układ przepływów międzygałęziowych”.

⁽³⁾ Patrz rozdział 8: „Kolejność rachunków i pozycje bilansujące”.

⁽⁴⁾ Patrz rozdział 11: „Ludność i nakłady pracy”.

⁽⁵⁾ Patrz rozdział 12: „Kwartalne rachunki ekonomiczne”.

⁽⁶⁾ Patrz rozdział 13: „Rachunki regionalne”.

3. podziału dochodów według sektorów;
  4. przywozu i wywozu według grup produktów;
  5. wydatków na spożycie według grup produktów;
  6. nakładów na środki trwałe i stanów środków trwałych według podziału na branże;
  7. struktury zasobów i przepływów aktywów finansowych według rodzajów aktywów i według sektorów.
- b) Szczególnych części lub aspektów gospodarki ogółem. W szczególności:
1. bankowości i finansów w gospodarce narodowej;
  2. roli rządu;
  3. gospodarki wybranego regionu (w porównaniu z gospodarką całego kraju).
- c) Rozwoju gospodarki ogółem. W szczególności:
1. analiz wskaźników wzrostu PKB;
  2. analiz inflacji;
  3. analiz sezonowości zmian struktury wydatków gospodarstw domowych na bazie rachunków kwartalnych;
  4. analiz zmian dotyczących znaczenia poszczególnych rodzajów instrumentów finansowych, np. rosnącego znaczenia opcji;
  5. porównania struktury przemysłowej gospodarki narodowej w długim okresie, np. w ciągu trzydziestu lat.
- d) Gospodarki ogółem w odniesieniu do innych gospodarek ogółem. W szczególności:
1. porównania roli rządów w Państwach Członkowskich Unii Europejskiej;
  2. analiz współzależności pomiędzy gospodarkami Unii Europejskiej;
  3. analiz struktury i miejsc przeznaczenia towarów Unii Europejskiej przeznaczonych do wywozu;
  4. porównań wskaźników wzrostu PKB lub dochodów do dyspozycji na jednego mieszkańca Unii Europejskiej a w Stanach Zjednoczonych i Japonii.
- 1.04. Dane liczbowe uzyskiwane na bazie ESA mają zasadnicze znaczenie dla Unii Europejskiej i jej Państw Członkowskich w określaniu i kontroli realizacji polityki społecznej i gospodarczej.
- Co więcej istnieje kilka szczególnie ważnych zastosowań:
- a) dla kontroli realizacji i prowadzenia europejskiej polityki pieniężnej: kryteria zbieżności Europejskiej Unii Walutowej zostały zdefiniowane z uwzględnieniem rachunków narodowych (deficyt publiczny, dług publiczny i PKB);
  - b) dla celów udzielania wsparcia finansowego określonym regionom Unii Europejskiej: wydatki z Funduszy Strukturalnych Unii Europejskiej są częściowo oparte na określonych danych liczbowych wynikających z regionalnych rachunków narodowych;
  - c) dla określenia zasobów własnych Unii Europejskiej. Zasoby te zależą od liczb wynikających z rachunków narodowych w trojaki sposób:
    1. łączne zasoby Unii Europejskiej są określane jako odsetek produktu narodowego brutto Państw Członkowskich (PNB);
    2. trzecia część zasobów własnych Unii Europejskiej pochodzi z zasobów własnych uzyskanych z podatku od towarów i usług (VAT). Udziały Państw Członkowskich w tym zakresie są w dużym stopniu uzależnione od liczb wynikających z rachunków narodowych, gdyż te są wykorzystywane do obliczeń średniej stawki VAT;
    3. względne rozmiary udziałów Państw Członkowskich w czwartej części zasobów własnych Unii Europejskiej bazują na wielkościach ich produktów narodowych brutto.

Osiem cech charakterystycznych koncepcji ESA

- 1.05. W celu osiągnięcia właściwej równowagi pomiędzy zapotrzebowaniem na dane a możliwością ich dostarczenia, koncepcja ESA posiada osiem ważnych cech charakterystycznych. Są to:
- a) zgodność międzynarodowa;
  - b) harmonizacja z innymi statystykami społecznymi i gospodarczymi;
  - c) spójność;

- d) operacyjność;
- e) odmiennosc od większości koncepcji administracyjnych;
- f) ugruntowanie i stałość w długim okresie;
- g) koncentrowanie na opisie procesów gospodarczych w wyrażeniu pieniężnym i w jasno określonych warunkach;
- h) elastyczność i możliwość zastosowań do wielu celów.

1.06. Koncepcja jest zgodna w skali międzynarodowej, ponieważ:

- a) dla Państw Członkowskich Unii Europejskiej ESA stanowi standard dostarczania danych z zakresu rachunków narodowych do wszystkich organizacji międzynarodowych. Ścisłe stosowanie ESA nie jest obowiązkowe jedynie w publikacjach krajowych;
- b) koncepcje ESA są pod każdym względem zgodne z zasadami przyjętymi w światowych wytycznych z zakresu rachunków narodowych, tzn. SRN.

Międzynarodowa zgodność zasad ma decydujące znaczenie dla porównywalności statystyk opracowywanych w różnych krajach.

1.07. Koncepcja jest zharmonizowana z innymi statystykami społecznymi i gospodarczymi, ponieważ:

- a) ESA stosuje wiele pojęć i klasyfikacji (np. NACE wersja 1), które są także wykorzystywane w innych statystykach społecznych i gospodarczych Państw Członkowskich Unii Europejskiej, np. w statystyce produkcji, handlu zagranicznego czy zatrudnienia; różnice metodologiczne zostały zredukowane do minimum. Co więcej, pojęcia te i klasyfikacje Unii Europejskiej są także zharmonizowane z pojęciami i klasyfikacjami stosowanymi przez ONZ;
- b) podobnie jak SRN, zasady ESA są także zharmonizowane z zasadami stosowanymi w głównych wytycznych międzynarodowych dotyczących innych statystyk gospodarczych, w szczególności w Podręczniku Bilansu Płatniczego (BPM) MFW, w Statystyce Finansów Rządowych (GFS) MFW, w Statystyce Przychodów OECD oraz w rezolucjach MOP w odniesieniu do zatrudnienia, liczby przepracowanych godzin i kosztów pracy.

Harmonizacja zasad ESA z innymi statystykami społecznymi i gospodarczymi w dużym stopniu pomaga w łączeniu i porównywaniu danych liczbowych opracowywanych w różnych systemach statystycznych. W rezultacie, uzyskuje się wyższą jakość danych opracowywanych w systemie rachunków narodowych. Ponadto, informacje zawarte w tych szczególnych statystykach mogą być lepiej powiązane z ogólną statystyką dotyczącą gospodarki narodowej, tzn. takich wielkości z systemu rachunków narodowych jak PNB czy wartość dodana według rodzajów działalności i sektorów.

1.08. Tożsamość w przyjętym standardzie rachunkowym wzmacniają spójność pojęć stosowanych do opisu różnych części procesów gospodarczych (produkcji, podziału dochodów, wykorzystania dochodów, akumulacji). W rezultacie tej wewnętrznej spójności, statystyki uzyskiwane z różnych części standardu mogą być porównywalne między sobą. Można na przykład obliczać następujące wskaźniki:

- a) wskaźniki wydajności, jak wartość dodana na godzinę pracy (ten wskaźnik wymaga spójności koncepcji przyjętych w zakresie wartości dodanej i liczby przepracowanych godzin);
- b) dochód narodowy do dyspozycji na jednego mieszkańca (ten wskaźnik wymaga spójności koncepcji dochodu narodowego do dyspozycji i zaludnienia);
- c) nakłady na środki trwałe w relacji do zasobu środków trwałych (ten wskaźnik wymaga spójności definicji przepływów i zasobów);
- d) deficyt publiczny i dług publiczny w relacji do produktu krajowego brutto (te wskaźniki wymagają spójności koncepcji deficytu publicznego, długu publicznego oraz produktu krajowego brutto).

Wewnętrzna spójność koncepcji pozwala także na uzyskiwanie niektórych szacunków metodą reszty, np. oszczędności mogą być oszacowane jako różnica pomiędzy dochodem do dyspozycji a wydatkami na spożycie ⁽⁷⁾.

1.09. Koncepcje zawarte w ESA są koncepcjami operacyjnymi, ponieważ są one określane z uwzględnieniem możliwości ich pomiaru. Operacyjny charakter tych koncepcji jest wskazany w różny sposób:

- a) pewne działalności lub pozycje są opisywane tylko wtedy, gdy ich wielkość jest znacząca. Odnosi się to, na przykład do produkcji towarów przez gospodarstwa domowe na własny rachunek: tkanie sukna i wytwarzanie towarów garncarskich nie są rejestrowane jako

⁽⁷⁾ Patrz rozdział 8 „Kolejność rachunków oraz pozycje bilansujące”.

produkcja, gdyż te rodzaje produkcji są uznane za nieistotne dla państw Unii Europejskiej. Innym przykładem może być rejestracja drobnych, niedrogich narzędzi i urządzeń jako nakładów na środki trwałe tylko wtedy, gdy wydatki związane z ich nabyciem przekraczają 500 ECU (w cenach z 1995 r.) za jednostkę (lub, w przypadku zakupu na wagę — za łączną kwotę); gdy wydatki te nie przekraczają ustalonego progu — są rejestrowane jako zużycie pośrednie;

- b) pewnym pojęciom towarzyszą jasne wskazówki dotyczące sposobu ich szacunku. Na przykład przy definiowaniu zużycia środków trwałych zalecane jest stosowanie metody amortyzacji liniowej, a dla szacunku środków trwałych — zalecana jest metoda ciągłej inwentaryzacji (PIM). Innym przypadkiem jest wycena produkcji na własny rachunek: z zasady powinna to być wycena w cenach bazowych, jednak gdy jest to konieczne, ceny bazowe mogą być oszacowane w sposób przybliżony poprzez dodanie odpowiednich pozycji kosztów;
- c) przyjęto pewne konwencje upraszczające. Na przykład, zwyczajowo, usługi ogólnospołeczne dostarczane przez jednostki rządowe i samorządowe stanowią w całości wydatki na spożycie;
- d) stosowane pojęcia są zharmonizowane z odpowiednimi statystykami społecznymi i gospodarczymi wykorzystywanymi jako dane służące do sporządzania rachunków narodowych.

1.10. Jednakże, z drugiej strony, nie zawsze łatwo jest zastosować określone pojęcia, z uwagi na fakt, iż różnią się one zwykle pod pewnymi względami od stosowanych w systemach danych administracyjnych. Dotyczy to zwłaszcza rachunków przedsiębiorstw, danych o różnych rodzajach podatków (VAT, podatku dochodowego od osób fizycznych, opłat przywozowych itp.), danych z zakresu zabezpieczenia społecznego oraz danych z instytucji nadzoru bankowego i ubezpieczeniowego. Wymienione dane administracyjne często służą do zestawiania rachunków narodowych. Dane te muszą być, na ogół, przekształcane dla uzyskania zgodności z wymaganiami ESA.

Koncepcje stosowane w ESA różnią się zwykle pod pewnymi względami od ich administracyjnych odpowiedników, ponieważ:

- a) koncepcje administracyjne różnią się między krajami. W rezultacie międzynarodowa zgodność nie może być osiągnięta za ich pośrednictwem;
- b) koncepcje administracyjne są zmienne w czasie. Stąd porównywalność w czasie nie może być poprzez te zasady osiągnięta;
- c) koncepcje leżące u podstaw administracyjnych źródeł danych są zwykle niezgodne pomiędzy sobą. Łączenie i porównywanie danych, co ma istotne znaczenie dla opracowywania rachunków narodowych, możliwe jest jednak tylko w przypadku zgodnego zestawu pojęć;
- d) koncepcje administracyjne nie są w zasadzie optymalne dla prowadzenia analiz ekonomicznych i oceny polityki gospodarczej.

Tym niemniej, w niektórych przypadkach, dane ze źródeł administracyjnych spełniają bardzo dobrze potrzeby rachunków narodowych i innych statystyk, ponieważ:

- a) koncepcje i klasyfikacje przeznaczone pierwotnie do celów statystycznych mogą być przyjęte do celów administracyjnych, np. klasyfikacja wydatków rządowych według rodzajów;
- b) źródła danych administracyjnych mogą brać pod uwagę (oddzielnie) potrzeby statystyki; odnosi się to np. do systemu INTRASTAT dostarczającego dane o dostawach towarów między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej.

1.11. Główne koncepcje ESA są właściwie określone i stałe w długim okresie, ponieważ:

- a) zostały uznane jako standard międzynarodowy na następne dziesięciolecia;
- b) bardzo trudno jest zmienić podstawowe koncepcje w kolejnych międzynarodowych wytycznych z zakresu rachunków narodowych.

Ta ciągłość metodologiczna zmniejsza potrzebę przeliczania szeregów chronologicznych i nauki nowych zasad. Co więcej, ogranicza to podatność metodologii na zmiany pod naciskiem krajowych i międzynarodowych polityków. Z tych powodów, opracowania z zakresu rachunków narodowych służą jako obiektywna baza danych dla polityki gospodarczej i analiz obejmujących dziesięciolecia.

1.12. Koncepcje ESA koncentrują się na opisie procesów gospodarczych wyrażonych w ujęciu pieniężnym i w jasno określonych warunkach. W większości przypadków zasoby i przepływy, których nie można jasno określić w wyrażeniu pieniężnym, lub, które nie mają wyraźnego odpowiednika w ujęciu pieniężnym, nie są uwzględnione.

Zasada ta nie jest ściśle stosowana, gdyż należy brać pod uwagę również konieczność zapewnienia spójności oraz rozmaite zapotrzebowania na dane. Na przykład, zasada spójności wymaga, aby wartość usług ogólnospołecznych świadczonych przez jednostki rządowe była rejestrowana.

wana jako produkcja globalna, ponieważ wypłaty wynagrodzeń dla pracowników oraz zakupy towarów i usług realizowane przez jednostki rządowe są jasno określone w wyrażeniu pieniężnym. Ponadto, dla celów analiz ekonomicznych i polityki, opis usług ogólnospołecznych świadczonych przez jednostki rządowe w stosunku do pozostałej części gospodarki narodowej podnosi dodatkowo użyteczność rachunków narodowych jako całość.

1.13. Zakres pojęciowy ESA można zilustrować biorąc pod uwagę kilka ważnych przypadków granicznych.

Następujące przypadki mieszczą się w granicach produkcji określonych w ESA (patrz ust. 3.07.-3.09.):

- a) wytwarzanie usług indywidualnych i ogólnospołecznych przez jednostki rządowe i samorządowe;
- b) wytwarzanie na własny rachunek usług mieszkaniowych przez właścicieli mieszkań;
- c) produkcja towarów na własne spożycie ostateczne, np. produktów rolnych;
- d) produkcja budowlana prowadzona na własny rachunek, łącznie z wykonywaną przez gospodarstwa domowe;
- e) usługi wytwarzane w gospodarstwach domowych przez zatrudnionych pracowników;
- f) hodowla ryb w gospodarstwach hodowlanych;
- g) działalność zakazana przez prawo, np. prostytutka i wytwarzanie narkotyków;
- h) produkcja, z której przychody w całości nie są deklarowane władzom fiskalnym, np. nielegalna produkcja materiałów włókienniczych.

Następujące przypadki znajdują się poza granicami produkcji:

- a) usługi domowe i osobiste wytwarzane i konsumowane w ramach tego samego gospodarstwa domowego, np. sprzątanie, przygotowywanie posiłków, opieka nad osobami chorymi lub starymi;
- b) nieodpłatne usługi wykonywane przez wolontariuszy nie prowadzące do wytworzenia towarów np. opieka czy sprzątanie;
- c) naturalna hodowla ryb w otwartych morzach.

Ogólnie rzecz biorąc, ESA rejestruje wszystkie rezultaty działalności produkcyjnej w ramach granic produkcji. Istnieje jednak kilka wyjątków od tej zasady:

- a) produkcja wytwarzana w ramach działalności pomocniczej nie jest rejestrowana — wszystkie nakłady poniesione na działalność pomocniczą — materiały, robocizna, zużycie środków trwałych itp. — są traktowane jako nakłady na działalność podstawową lub drugorzędą, którą ta działalność wspomaga;
- b) produkcja wytworzona i jednocześnie wykorzystana jako zużycie pośrednie w tej samej lokalnej jednostce rodzaju działalności (JRD, patrz ust. 1.29.) nie jest rejestrowana; jednak gdy produkcja ta przekazywana jest do innej lokalnej JRD należącej do tej samej jednostki instytucjonalnej — wtedy jest ona rejestrowana jako produkcja globalna.

Z logiki księgowej ESA wynika, że jeśli dana działalność uznana jest za produkcję, a jej wynik rejestrowany jako produkcja globalna, to związane z nią dochody, zatrudnienie, spożycie ostateczne itp. — także są rejestrowane w systemie. Ponieważ na przykład świadczenie usług mieszkaniowych na własny rachunek przez właścicieli mieszkań jest rejestrowane jako produkcja, to jest rejestrowany także dochód i wydatki na spożycie, które ta produkcja generuje. To samo dotyczy odwrotnego przypadku, gdy produkcja nie jest rejestrowana: usługi domowe świadczone i wykorzystywane w ramach gospodarstwa domowego — nie generują dochodu ani spożycia ostatecznego i zgodnie w koncepcją ESA nie pociąga za sobą zatrudnienia.

ESA zawiera też wiele szczególnych konwencji, np.:

- a) wycena produkcji globalnej jednostek rządowych i samorządowych;
- b) wycena produkcji globalnej usług ubezpieczeniowych oraz usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio;
- c) rejestracja całości usług ogólnospołecznych świadczonych przez jednostki rządowe i samorządowe jako wydatki na spożycie ostateczne a nie jako zużycie pośrednie;
- d) rejestracja wykorzystania usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio jako zużycie pośrednie w umownym sektorze lub w umownym rodzaju działalności.

- 1.14. Konceptcje ESA służyc mogą do wielu celów: dla większości zastosowań konceptcje ESA mogą być dopuszczalne, jednakże dla niektórych celów wymagają uzupełnienia (patrz ust. 1. 18.).
- 1.15. Szczegółowość konceptcji metodologicznej ESA stwarza możliwość elastycznego wykorzystania: niektóre pojęcia nie są w ESA prezentowane bezpośrednio, tym niemniej w łatwy sposób można je uzyskać. Na przykład wartość dodana według kosztów czynników produkcji może być obliczona przez odjęcie salda innych podatków nakładanych na produkcję od wartości dodanej w cenach bazowych. Innym stosownym przykładem może być tworzenie nowych sektorów poprzez odpowiednie przeklasyfikowanie podsektorów zdefiniowanych w ESA.
- 1.16. Elastyczne wykorzystanie jest także możliwe poprzez wprowadzenie dodatkowych kryteriów nie będących w sprzeczności z logiką systemu. Takim kryterium może być na przykład wielkość liczby pracujących dla jednostek produkcyjnych czy też wielkość dochodów dla gospodarstw domowych. W odniesieniu do pracujących mogą być także wprowadzone klasyfikacje według poziomu wykształcenia, wieku czy płci.
- 1.17. Elastyczność systemu może też znaleźć odzwierciedlenie w postaci Macierzy Rachunkowości Społecznej (SAM). SAM ukazuje w postaci macierzowej związku między tabelami podaży i wykorzystania a rachunkami sektorów (patrz ust. 8.133 — 8.155). SAM dostarcza dodatkową informację o poziomie i strukturze zatrudnienia (bezrobocia) poprzez podział kosztów związanych z zatrudnieniem według rodzajów pracujących. Podział ten stosuje się zarówno do wykorzystania nakładów pracy według rodzajów działalności, co jest pokazane w tabelach wykorzystania, jak też do podaży siły roboczej według podgrup społeczno-gospodarczych, co jest pokazane na koncie pierwotnego podziału dochodów dla podsektorów sektora gospodarstw domowych. W ten sposób, podaż i wykorzystanie różnych kategorii siły roboczej są prezentowane w sposób systematyczny.
- 1.18. Dla niektórych szczególnych zapotrzebowań na dane najlepszym rozwiązaniem jest sporządzanie oddzielnych rachunków satelitarnych. Dotyczy to w szczególności:
- analiz roli turystyki w gospodarce narodowej;
  - analiz kosztów i źródeł finansowania ochrony zdrowia;
  - analiz znaczenia działalności badawczo-rozwojowej i kapitału ludzkiego dla gospodarki narodowej;
  - analiz dochodów i wydatków gospodarstw domowych na podstawie badań „mikro”;
  - analiz zależności między środowiskiem naturalnym a gospodarką;
  - analiz produkcji wytwarzanej przez gospodarstwa domowe;
  - analiz zmian dobrobytu;
  - analiz różnic między rachunkami narodowymi a danymi z księgowości przedsiębiorstw oraz ich wpływu na giełdę i rynki walutowe;
  - szacunków przychodów podatkowych.
- 1.19. Rachunki satelitarne zaspokajają zapotrzebowanie na dane:
- pokazując więcej potrzebnych szczegółów a eliminując zbędne;
  - zwiększając zakres danego schematu rachunkowego poprzez dodanie informacji w charakterze niepieniężnym, np. o zanieczyszczeniu środowiska oraz zasobach naturalnych;
  - zmieniając pewne podstawowe pojęcia, np. poszerzenie zakresu akumulacji poprzez dołączenie do tej kategorii wydatków na działalność badawczo-rozwojową lub wydatków na edukację.
- 1.20. Istotną cechą rachunków satelitarnych jest fakt, iż z zasady, wszystkie podstawowe pojęcia i klasyfikacje systemu są zachowane. Modyfikacje są wprowadzane do systemu jedynie w przypadkach, gdy wymaga tego definitywnie zaspokojenie szczególnego celu rachunku satelitarnego. W takich przypadkach rachunek satelitarny powinien zawierać także tabelę prezentującą związek między głównymi agregatami rachunku satelitarnego a kategoriami z podstawowego standardu ESA. Dzięki temu ESA zachowuje swoją rolę jako standard odniesienia, a jednocześnie są zaspokojone szczególne potrzeby.
- 1.21. ESA, w swym podstawowym schemacie, nie poświęca wiele uwagi zasobom i przepływom nie dającym się wyrazić w ujęciu pieniężnym (lub nie posiadającym wyraźnych pieniężnych odpowiedników). Analiza tych zasobów i przepływów, z natury rzeczy, jest możliwa poprzez obliczenie odpowiednich danych w ujęciu niepieniężnym, np.:

- a) produkcja wytwarzana w ramach gospodarstw domowych może być opisana najłatwiej poprzez wyrażenie jej w godzinach poświęconych na alternatywne zajęcia;
- b) edukacja może być opisana poprzez rodzaje kształcenia, liczbę uczniów, średnią liczbę lat nauki przed uzyskaniem dyplomu itp.;
- c) wpływ zanieczyszczenia środowiska naturalnego najlepiej można opisać poprzez zmiany w liczbie żyjących gatunków zwierząt, zdrowotność drzew w lasach, ilość odpadów, emisję tlenku węgla, poziom promieniowania itp.

Rachunki satelitarne umożliwiają powiązanie tego rodzaju statystyk w ujęciu niepieniężnym ze standardowym schematem rachunków narodowych. To połączenie jest możliwe dzięki zastosowaniu do tych statystyk, na tyle na ile jest to możliwe, klasyfikacji stosowanych w standardowym schemacie, np. klasyfikacji rodzajów gospodarstw domowych lub klasyfikacji według rodzajów działalności. W ten sposób uzyskuje się spójny rozszerzony schemat. Może on następnie służyć jako baza danych dla analiz i ocen wszelkiego rodzaju współzależności między zmiennymi schematu standardowego a zmiennymi schematu rozszerzonego.

1.22. Schemat standardowy oraz jego główne agregaty nie opisują zmian dobrobytu. Można zatem skonstruować schemat rozszerzony, do którego włączone będą umowne wartości pieniężne dotyczące np.:

- a) usług domowych i osobistych świadczonych i wykorzystywanych w ramach tego samego gospodarstwa domowego;
- b) zmian czasu wolnego od pracy;
- c) udogodnień i niedogodności życia w mieście;
- d) nierówności w podziale dochodów.

Można także przeklasyfikować tzw. wydatki konieczne (np. na obronę narodową) jako zużycie pośrednie, tzn. nieprzyczyniające się do dobrobytu. Podobnie, szkody wyrządzone przez powodzie czy inne klęski żywiołowe mogą być zaklasyfikowane jako zużycie pośrednie, tzn. jako zmniejszenie (absolutnych rozmiarów) dobrobytu.

Można w ten sposób próbować skonstruować bardzo przybliżony i niedoskonały wskaźnik zmian dobrobytu. Jednak dobrobyt ma wiele wymiarów, z których większość jest lepiej wyrażona w ujęciu niepieniężnym. Dlatego lepszym rozwiązaniem dla pomiaru dobrobytu jest wykorzystanie, dla każdego wymiaru, oddzielnych wskaźników i jednostek pomiaru. Takimi wskaźnikami mogą być np.: umieralność niemowląt, przeciętna długość życia, liczba osób dorosłych umiejących czytać i pisać oraz dochód narodowy na jednego mieszkańca. Wskaźniki te mogą być włączone do rachunku satelitarne.

1.23. Celem uzyskania spójnego i kompatybilnego w skali międzynarodowej standardu metodologicznego i księgowego — nie zastosowano w ESA pojęć administracyjnych. Jednak dla wszelkiego rodzaju celów krajowych, użyteczne jest uzyskiwanie danych bazujących na tych pojęciach. Na przykład dla oszacowania przychodów podatkowych, potrzebne są statystyki dotyczące dochodów do opodatkowania. Statystyki takie można uzyskać poprzez pewne modyfikacje statystyk rachunków narodowych.

Podobne podejście można zastosować w przypadku niektórych pojęć wykorzystywanych w krajowej polityce gospodarczej, np. dla:

- a) pojęcia inflacji wykorzystywanego dla waloryzacji emerytur, zasiłków dla bezrobotnych czy wynagrodzeń urzędników służby cywilnej;
- b) pojęcia podatków, składek na zabezpieczenia społeczne, sektora instytucji rządowych i samorządowych oraz sektora ogólnospołecznego wykorzystywanych dla określenia optymalnej wielkości sektora ogólnospołecznego;
- c) pojęcia sektorów czy gałęzi „strategicznych” wykorzystywanych w krajowej polityce gospodarczej czy w polityce gospodarczej Unii Europejskiej;
- d) pojęcia „działalności inwestycyjnej” wykorzystywanego w krajowej polityce gospodarczej.

Rachunki satelitarne lub proste dodatkowe tabele mogą spełnić takie zapotrzebowanie na dane statystyczne zazwyczaj szczególnie na poziomie krajowym.

ESA 95 a SRN 93

1.24. ESA (ESA 95) jest w pełni zgodny ze zrewidowanym Systemem Rachunków Narodowych (SRN 93), który służy jako wytyczne dla rachunków narodowych wszystkich krajów świata. Tym niemniej, jest kilka różnic między ESA 95 a SRN 93:

- a) różnice w sposobie prezentacji, np.:
  1. w ESA znajdują się oddzielne rozdziały poświęcone transakcjom dotyczącym produktów, transakcjom podziału i transakcjom finansowym. Natomiast w SRN, te same transakcje wyjaśnione są w siedmiu rozdziałach uporządkowanych według kolejności rachunków, np. rozdziały dotyczące rachunku produkcji, podziału pierwotnego dochodów, rachunku kapitałowego czy rachunku rozliczeń z zagranicą;
  2. ESA opisuje poszczególne pojęcia poprzez podanie ich definicji oraz specyfikację pozycji włączonych i wyłączonych z danej kategorii. SRN zwykle opisuje poszczególne pojęcia w sposób bardziej ogólny i jednocześnie podaje uzasadnienie przyjęcia określonych konwencji;
  3. ESA zawiera także rozdziały poświęcone rachunkom regionalnym i kwartalnym;
  4. SRN zawiera także rozdział poświęcony rachunkom satelitarnym;
- b) niektóre pojęcia w ESA określone są bardziej dokładnie i precyzyjnie niż w SRN, np.:
  1. SRN nie zawiera dostatecznie precyzyjnych definicji dotyczących rozróżnienia pomiędzy producentami rynkowymi, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałymi nierynkowymi w odniesieniu do jednostek instytucjonalnych, lokalnych JRD oraz ich produkcji globalnej. Oznacza to, że wycena produkcji globalnej czy klasyfikowanie poszczególnych sektorów nie są zdefiniowane dostatecznie precyzyjnie. Dlatego ESA wprowadza szereg dodatkowych wyjaśnień, a także, w określonych przypadkach, dodaje kryterium stanowiące, że przychód ze sprzedaży dokonywanej przez producenta klasyfikowanego jako producent rynkowy powinien pokrywać co najmniej 50 % kosztów produkcji (patrz tabela 3.1);
  2. ESA określa dokładne progi rejestracji, np. dla rejestracji drobnych narzędzi i urządzeń jako konsumpcja pośrednie;
  3. ESA zakłada, że produkcja niektórych rodzajów towarów wytwarzanych przez gospodarstwa domowe, jak tkanie sukna czy towar mebli, nie jest znacząca dla Państw Członkowskich Unii Europejskiej i dlatego nie jest ona rejestrowana;
  4. ESA dokonuje konkretnych odniesień do szczególnych rozwiązań instytucjonalnych w Unii Europejskiej, takich jak system INTRAS-TAT (rejestrujący wewnątrz europejskie przewozy towarów) oraz wkłady Państw Członkowskich do budżetu Unii Europejskiej;
  5. ESA zawiera szczególne klasyfikacje Unii Europejskiej, np.: klasyfikację CPA dla produktów i NACE wersja I dla rodzajów działalności; są one szczególne, jednak zharmonizowane z odpowiednimi klasyfikacjami ONZ;
  6. ESA zawiera dodatkową klasyfikację dla wszystkich transakcji z zagranicą: powinny one być dzielone na transakcje między rezydentami Unii Europejskiej oraz z rezydentami spoza Unii Europejskiej.

ESA może mieć bardziej szczególny charakter niż SRN, gdyż jego pierwotne zastosowanie odnosi się do Państw Członkowskich Unii Europejskiej. ESA jest także bardziej szczególny z uwagi na określone zapotrzebowanie na dane ze strony Unii Europejskiej.

ESA 95 a ESA 70

1.25. ESA 95 różni się od ESA 70 zarówno zakresem jak i przyjętymi zasadami. Większość tych różnic odpowiada różnicom między SRN 68 a SRN 93. Niektóre główne różnice z punktu widzenia zakresu są następujące:

- a) włączenie bilansów;
- b) włączenie rachunków innych zmian aktywów, tzn. wprowadzenie pojęć innych zmian wolumenu, nominalnych oraz realnych zysków z tytułu posiadania aktywów;
- c) wprowadzenie podziału sektora gospodarstw domowych na podsektory;

- d) wprowadzenie nowej koncepcji spożycia ostatecznego: spożycie ostateczne skorygowane;
- e) wprowadzenie nowej koncepcji dochodu skorygowanego oceny: realny dochód narodowy do dyspozycji;
- f) włączenie koncepcji parytetu siły nabywczej.

Niektóre rozbieżności dotyczące przyjętych zasad są następujące:

- a) działalność literacka i artystyczna (pisanie książek, komponowanie muzyki) jest teraz uznawana za produkcję; opłaty za te prace są zatem opłatami za usługi a nie dochodem z własności;
- b) wycena produkcji globalnej usług ubezpieczeniowych zmieniła się pod pewnymi względami, np. przychody pochodzące z inwestowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych są teraz także uwzględniane przy wycenie produkcji globalnej ubezpieczeń majątkowych i osobowych;
- c) bardziej szczegółowe ujęcie marży handlowej i transportowej;
- d) wprowadzenie metody powiązań porównania ruchów dla obliczeń w cenach stałych;
- e) wprowadzenie pojęcia leasingu finansowego (SRN 68 i ESA 70 zawierały tylko pojęcie leasingu operacyjnego);
- f) wydatki na poszukiwanie złóż oraz na oprogramowanie komputerowe są obecnie rejestrowane jako akumulacja (a nie jako zużycie pośrednie);
- g) zużycie kapitału powinna być także rejestrowana dla prac wykonywanych przez jednostki rządowe i samorządowe w zakresie infrastruktury (drogi, tamy itp.);
- h) zidentyfikowano nowe instrumenty finansowe, takie jak umowa odkupu i pochodne instrumenty finansowe, np. opcje.

Istnieją również różnice nie wynikające ze zmian w SRN, np.:

- a) wprowadzenie tabel podaży i wykorzystania (tabele te były już zawarte w SRN 68);
- b) wprowadzenie określonych progów rejestracji oraz odniesienia do szczególnych rozwiązań instytucjonalnych w Unii Europejskiej (patrz ust. 1.24.);
- c) wyraźny wybór na rzecz metody wyceny produkcji globalnej według cen bazowych (ESA 70, SRN 68 oraz SRN 93 dopuszczają także wycenę w cenach producenta);
- d) wprowadzenie pojęć ludności aktywnej zawodowo oraz bezrobocia (pojęcia te nie występują w SRN 68 i SRN 93).

ESA JAKO SYSTEM

1.26. Głównymi cechami systemu są:

- a) jednostki statystyczne i ich grupowanie;
- b) przepływy i zasoby;
- c) system rachunków i agregaty;
- d) układ przepływów międzygałęziowych.

JEDNOSTKI STATYSTYCZNE I ICH GRUPOWANIE ⁽⁸⁾

1.27. Charakterystyczną cechą systemu jest wykorzystanie dwóch rodzajów jednostek oraz dwóch sposobów podziału gospodarki, całkiem odmiennych i służącym odrębnym potrzebom analitycznym.

⁽⁸⁾ Patrz rozdział 2: „Jednostki i ich grupowanie”.

W celu opisu dochodów, wydatków i przepływów finansowych oraz bilansów, system grupuje jednostki instytucjonalne w sektory na podstawie ich podstawowych funkcji, zachowań i innych celów.

Do celu opisu procesów produkcji oraz analiz przepływów międzygałęziowych, system grupuje lokalne jednostki rodzaju działalności (lokalne JRD) w określone gałęzie na podstawie rodzaju ich działalności. Działalność jest charakteryzowana poprzez nakłady, procesy produkcji oraz produkcję globalną towarów i usług.

Jednostki i sektory instytucjonalne

1.28. Jednostki instytucjonalne są to podmioty mające uprawnienia do własności towarów i aktywów, zaciągania zobowiązań oraz angażowania się w działalność gospodarczą i dokonywanie transakcji z innymi jednostkami we własnym imieniu. Do celów systemu, jednostki instytucjonalne grupowane są w pięciu wzajemnie wykluczających się sektorach instytucjonalnych składających się z następujących typów jednostek:

- a) spółek niefinansowych;
- b) spółek finansowych;
- c) instytucji rządowych i samorządowych;
- d) gospodarstw domowych;
- e) instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe.

Pięć wymienionych sektorów tworzy w sumie gospodarkę ogółem. Każdy sektor jest również dzielony na podsektory. System zakłada pełne opracowywanie rachunków przepływów i bilansów dla każdego z sektorów i podsektorów, jeśli istnieje taka potrzeba oraz dla gospodarki ogółem.

Lokalne jednostki rodzaju działalności oraz gałęzie

1.29. Większość jednostek instytucjonalnych jako producenci, prowadzi więcej niż jedną działalność; dla wyrażenia określonych współzależności techniczno-ekonomicznych, jednostki te muszą być podzielone odpowiednio do rodzajów prowadzonej działalności.

W podejściu operacyjnym, wymagania takiego podziału spełniają lokalne jednostki rodzaju działalności (lokalne JRD). JRD grupuje te wszystkie części jednostki instytucjonalnej jako producenta, które znajdują się w jednym lub blisko siebie położonych miejscach i które prowadzą działalność określoną na poziomie klasy (4-cyfrowym) klasyfikacji NACE wersja I.

Z zasady należy rejestrować tyle lokalnych JRD, ile jest działalności drugorzędnych jednakże, jeżeli brak jest odpowiednich dokumentów księgowych, które opisywałyby takie działalności, wtedy jako lokalna JRD może być przyjęta jednostka prowadząca jedną bądź kilka działalności drugorzędnych.

Grupa wszystkich lokalnych JRD prowadzących ten sam bądź podobne rodzaje działalności tworzy daną gałąź.

Istnieje zależność hierarchiczna między jednostkami instytucjonalnymi a lokalną JRD. W skład jednostki instytucjonalnej wchodzi jedna bądź więcej lokalnych JRD; natomiast lokalna JRD należy do jednej i tylko jednej jednostki instytucjonalnej.

Dla potrzeb bardziej dokładnej analizy procesu produkcji, stosuje się tzw. analityczną jednostkę produkcji. Jednostka taka, z reguły nie podająca się obserwacji (z wyjątkiem przypadku, gdy lokalna JRD wytwarza tylko jeden rodzaj produktu), jest jednostką jednorodnej produkcji, z definicji nie prowadzącą działalności drugorzędnych. W wyniku grupowania tych jednostek tworzone są jednorodne branże.

Rezydenci i nierezydenci; gospodarka ogółem i zagranica

1.30. Gospodarka ogółem definiowana jest w odniesieniu do jednostek krajowych. O jednostce mówi się, że jest jednostką krajową, jeżeli na obszarze gospodarczym danego kraju posiada ona swój ośrodek zainteresowania gospodarczego — tzn., kiedy angażuje się w działalność ekonomiczną na tym terytorium przez okres jednego roku lub dłuższy. Sektory instytucjonalne, o których mowa wyżej, są grupami krajowych jednostek instytucjonalnych.

Jednostki krajowe angażują się w transakcje z jednostkami zagranicznymi (tzn. z jednostkami, które są rezydentami innych krajów). Transakcje te stanowią transakcje zewnętrzne danej gospodarki i grupowane są w rachunku rozliczeń z zagranicą. Tak, więc w strukturze księgowej systemu, zagranica pełni podobną rolę jak sektor instytucjonalny, z tym, że jednostki będące nierezydentami włączone są do systemu tylko wtedy, gdy zaangażowane są w transakcje z krajowymi jednostkami instytucjonalnymi. W rezultacie, w odniesieniu do kodowania klasyfikacji na końcu klasyfikacji sektorów zostaje włączona odrębna pozycja dla zagranicy.

Umowne jednostki krajowe, uznawane w systemie za jednostki instytucjonalne, definiowane są jako:

- a) te części jednostek zagranicznych, które posiadają ośrodek zainteresowania gospodarczego (tzn. w większości przypadków, które wykonują transakcje gospodarcze przez jeden rok lub dłużej lub które prowadzą działalność budowlaną przez okres krótszy niż rok, o ile ich produkcja globalna stanowi środki trwałe brutto) na obszarze gospodarczym danego kraju;
- b) jednostki zagraniczne jako właściciele gruntów lub budynków na obszarze gospodarczym danego kraju, ale jedynie w odniesieniu do transakcji dotyczących tych gruntów lub budynków.

PRZEPLYWY I ZASOBY

- 1.31. System rejestruje dwa podstawowe rodzaje informacji: przepływy i zasoby. Przepływy odnoszą się do działań i efektów zdarzeń mających miejsce w ramach danego okresu czasu, podczas gdy zasoby odnoszą się do sytuacji w określonym momencie czasu.

Przepływy

- 1.32. Przepływy odzwierciedlają tworzenie, przekształcanie, wymianę, transfery bądź niszczenie wartości ekonomicznych. Powodują one zmiany wartości aktywów lub pasywów jednostki instytucjonalnej. Wyróżnia się dwa rodzaje przepływów gospodarczych: transakcje oraz inne zmiany aktywów. Transakcje pojawiają się na wszystkich rachunkach i w tabelach, w których występują przepływy, z wyjątkiem rachunku innych zmian wolumenu aktywów i rachunku przeszacowań. Inne zmiany aktywów występują jedynie na tych dwóch rachunkach.

Ilość transakcji podstawowych i innych przepływów jest nieograniczona. W zależności od ich charakteru system grupuje je w stosunkowo małą liczbę rodzajów transakcji.

Transakcje

- 1.33. Transakcja jest przepływem gospodarczym stanowiącym wzajemne oddziaływanie między jednostkami instytucjonalnymi na zasadzie porozumienia lub działaniem wewnątrz jednostki instytucjonalnej, które użytecznie jest traktować jako transakcję, ponieważ często dana jednostka występuje w podwójnym charakterze. Wygodnie jest podzielić transakcje na cztery główne grupy:
- a) transakcje dotyczące produktów: opisujące pochodzenie (produkcja globalna krajowa czy przywóz) oraz wykorzystanie (zużycie pośrednie, spożycie ostateczne, akumulacja kapitału czy wywóz) produktów ⁽⁹⁾;
  - b) transakcje podziału: opisujące, w jaki sposób wartość dodana wytworzona w procesie produkcji jest dzielona między pracę, kapitał oraz instytucje rządowe i samorządowe, a także redystrybucję dochodów i majątku (podatki od dochodów i majątku oraz inne transfery) ⁽¹⁰⁾;
  - c) transakcje finansowe: opisujące nabycie aktywów finansowych netto lub zaciągnięcie zobowiązań finansowych netto dla każdego typu instrumentów finansowych. Transakcje te pojawiają się często jako odpowiedniki transakcji niefinansowych, mogą jednak występować również jako transakcje dotyczące jedynie instrumentów finansowych ⁽¹¹⁾;
  - d) transakcje nie włączone do trzech powyższych grup: zużycie środków trwałych oraz nabycie pomniejszone o sprzedaż niewytworzonych aktywów niefinansowych ⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Patrz rozdział 3: „Transakcje dotyczące produktów”.

⁽¹⁰⁾ Patrz rozdział 4: „Transakcje podziału”.

⁽¹¹⁾ Patrz rozdział 5: „Transakcje finansowe”.

⁽¹²⁾ Patrz rozdział 6: „Inne przepływy”.

Własności transakcji

Współpraca a transakcje wewnętrzne

- 1.34. Większość transakcji jest wynikiem oddziaływania pomiędzy dwiema bądź większą liczbą jednostek instytucjonalnych. Jednak system rejestruje jako transakcje także pewne działania wewnątrz jednostek instytucjonalnych. Rejestracja tych wewnętrznych transakcji ma na celu przekazanie bardziej przydatnego dla analiz obrazu produkcji globalnej, ostatecznego wykorzystania i kosztów.

Zużycie środków trwałych, rejestrowana w systemie jako koszt, jest ważną transakcją wewnętrzną. Większość innych transakcji wewnętrznych są to transakcje dotyczące produktów, rejestrowane zwykle wtedy, gdy jednostki instytucjonalne działające jednocześnie jako producenci i konsumenci decydują się na spożycie części wytworzonej przez siebie produkcji globalnej. Sytuacja ta dotyczy najczęściej gospodarstw domowych oraz instytucji rządowych i samorządowych.

- 1.35. Rejestrowana jest cała produkcja globalna jednostki instytucjonalnej wytworzona i wykorzystana przez nią na ostateczne wykorzystanie na własne cele. Produkcja globalna wytworzona i wykorzystana przez tę samą jednostkę instytucjonalną na cele zużycia pośredniego jest rejestrowana tylko wtedy, gdy produkcja i zużycie pośrednie odbywają się w innych lokalnych jednostkach rodzaju działalności należących do tej jednostki. Nie jest rejestrowana produkcja wytworzona i wykorzystana jako zużycie pośrednie w tej samej lokalnej jednostce rodzaju działalności.

Transakcje pieniężne i niepieniężne

- 1.36. Większość transakcji rejestrowanych w systemie jest transakcjami pieniężnymi, w ramach, których, zaangażowane jednostki dokonują lub otrzymują płatności, lub zaciągają zobowiązania lub otrzymują aktywa wyrażone w jednostkach pieniężnych.

Transakcje, które nie pociągają za sobą wymiany gotówki czy aktywów lub pasywów wyrażonych w jednostkach pieniężnych, są transakcjami niepieniężnymi. Transakcjami niepieniężnymi są zwykle transakcje wewnętrzne. Transakcje niepieniężne, w które zaangażowane jest więcej niż jedna jednostka instytucjonalna, występują wśród transakcji dotyczących produktów (wymiana barterowa), transakcji podziału (wynagrodzenia w naturze, transfery w naturze itp.) oraz innych transakcji (wymiana barterowa niewytworzonych aktywów niefinansowych).

System rejestruje wszystkie transakcje w wyrażeniu pieniężnym. Zatem wartości, które zostaną zarejestrowane w odniesieniu do transakcji niepieniężnych, muszą być zmierzone pośrednio lub oszacowane w inny sposób.

Transakcje z odpowiednikiem i niemające odpowiednika

- 1.37. Transakcje dotyczące więcej niż jedną jednostkę są albo transakcjami typu „coś za coś”, albo „coś za nic”. W pierwszym przypadku jest to wymiana między jednostkami instytucjonalnymi, tzn. dostawa towarów, usług lub aktywów i otrzymanie w zamian odpowiednika, np. pieniędzy. W drugim przypadku jest to zwykle płatność w gotówce lub w naturze od jednej jednostki instytucjonalnej dla innej, bez uzyskania w zamian odpowiednika. Transakcje typu „coś za coś” występują we wszystkich czterech grupach transakcji, natomiast transakcje typu „coś za nic” pojawiają się głównie w grupie transakcji podziału, w formie np. podatków, świadczeń z pomocy społecznej lub darów.

Korygowanie transakcji

- 1.38. System rejestruje większość transakcji w sposób bezpośredni, oznacza to, że transakcje są księgowane w taki sam sposób przez zaangażowane jednostki instytucjonalne. Niekiedy jednak niektóre transakcje są korygowane w celu bardziej wyraźnego pokazania związków ekonomicznych leżących u ich podstaw. Transakcje mogą być korygowane trzema sposobami: poprzez zmianę zaklasyfikowania transakcji, podział transakcji na części oraz uznanie głównego partnera transakcji.

Zmiana zaklasyfikowania transakcji

- 1.39. Transakcja, która w rzeczywistości miała miejsce bezpośrednio pomiędzy jednostkami A i C, jest rejestrowana z uwzględnieniem jednostki pośredniej B. To znaczy, pojedyncza transakcja między A i C jest rejestrowana jako dwie transakcje: jedna między A i B oraz druga między B i C. W tym przypadku dokonana została zmiana zaklasyfikowania transakcji.

Dobrze znanym przykładem zmiany zaklasyfikowania transakcji są płatności składek na zabezpieczenia społeczne, dokonywane bezpośrednio przez pracodawców do funduszy zabezpieczenia społecznego. System rejestruje te płatności jako dwie transakcje: pracodawcy wypłacają tę

część składki swoim pracownikom, a następnie pracownicy wpłacają ją do funduszy zabezpieczenia społecznego. Jak we wszystkich przypadkach zmiany zaklasyfikowania transakcji, także w przypadku płatności składek na zabezpieczenia społeczne, celem zmiany jest ukazanie ekonomicznej treści leżącej u podstawy tej transakcji. W tym przypadku prowadzi to do pokazania składek płaconych przez pracodawców jako składek płaconych na korzyść pracowników.

Innym rodzajem zmiany zaklasyfikowania transakcji jest rejestrowanie transakcji pomiędzy dwiema bądź większą liczbą jednostek instytucjonalnych, podczas gdy w rzeczywistości żadna transakcja pomiędzy tymi jednostkami nie miała miejsca. Przykład stanowi sposób ujęcia dochodów z tytułu własności uzyskiwanych z określonych funduszy ubezpieczeniowych, zatrzymywanych przez instytucje ubezpieczeniowe. System rejestruje te dochody jako wypłacane posiadaczom polis ubezpieczeniowych, którzy następnie wpłacają je z powrotem do instytucji ubezpieczeniowych jako uzupełnienia składek ubezpieczeniowych.

Podział transakcji na części

- 1.40. Podział transakcji na części występuje wówczas, gdy transakcja, która w rzeczywistości jest postrzegana jako pojedyncza przez podmioty w nią zaangażowane, jest rejestrowana jako dwie lub więcej różnie klasyfikowanych transakcji. W przypadkach podziału transakcji nie są zwykle włączone dodatkowe jednostki.

Typowym przykładem podziału transakcji na części są wpłaty składek na ubezpieczenia inne niż na życie. Chociaż posiadacze polis ubezpieczeniowych i ubezpieczyciele traktują te płatności jako jedną transakcję, system dzieli je na dwie całkowicie odrębne transakcje: opłatę za usługę świadczoną przez firmę ubezpieczeniową oraz składkę ubezpieczeniową netto. Innym ważnym przykładem podziału transakcji na części jest sposób rejestracji marży handlowych.

Uznanie podstawowego partnera transakcji

- 1.41. W przypadku, gdy jednostka dokonuje transakcji w imieniu innej jednostki, w systemie jest ona rejestrowana wyłącznie na rachunku głównego podmiotu. Niedopuszczalne są próby ewentualnego obejścia tej zasady, np. przez przypisanie podatków czy dotacji do ostatecznych płatników czy świadczeniobiorców poprzez przyjęcie określonych założeń.

Przypadki graniczne

- 1.42. Definicja transakcji wymaga, aby działanie między jednostkami instytucjonalnymi było oparte na wzajemnym porozumieniu. Gdy transakcja podejmowana jest za wzajemnym porozumieniem oznacza to, że dana jednostka instytucjonalna wiedziała o niej i wyraziła na nią zgodę. Nie znaczy to jednak, że wszystkie jednostki przystępują do transakcji dobrowolnie, ponieważ niektóre transakcje są wymuszone przez prawo. Dotyczy to głównie określonych transakcji podziału, takich jak opłaty podatków, kar i grzywien. Należy zaznaczyć, że odebranie aktywów właścicielowi bez żadnej rekompensaty nie jest uznawane za transakcję, nawet, jeśli było wymuszone przez prawo.

Nielegalne działania gospodarcze są transakcjami tylko wtedy, gdy wszystkie uczestniczące w nich jednostki zaangażowały się dobrowolnie. Stąd nabycie, sprzedaż czy wymiana barterowa nielegalnych narkotyków lub skradzionej własności są transakcjami, podczas gdy sama kradzież nie jest transakcją.

Inne zmiany aktywów

- 1.43. Inne zmiany aktywów rejestrują zmiany, które nie są wynikiem transakcji ⁽¹³⁾. Są to albo:

- a) inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów; albo
- b) zyski i straty z tytułu posiadania aktywów.

Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów

- 1.44. Zmiany te mogą być z grubsza podzielone na trzy główne kategorie:

- a) pojawienie się lub zanikanie aktywów w wyniku normalnego biegu zdarzeń, innych niż transakcje;
- b) zmiany aktywów i pasywów na skutek wyjątkowych, nieprzewidzianych zdarzeń;
- c) zmiany w klasyfikacji i strukturze.

⁽¹³⁾ Patrz rozdział 6: „Inne przepływy”.

- 1.45. Przykładami zmian w odniesieniu do kategorii a) są odkrycia lub wyczerpanie zasobów złóż naturalnych oraz naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych. Kategoria b) obejmuje zmiany (zwykle straty) aktywów na skutek klęsk żywiołowych, wojen czy poważnych zbrodni⁽¹⁴⁾. Do kategorii b) należą też jednostronne umorzenie długu oraz konfiskata aktywów bez rekompensaty. Kategoria c) odnosi się do zmian aktywów i pasywów będących wynikiem przeklasyfikowania lub restrukturyzacji jednostek instytucjonalnych lub aktywów i pasywów.

Zyski i straty z tytułu posiadania aktywów

- 1.46. Zyski i straty z tytułu posiadania aktywów są wynikiem zmian cen posiadanych aktywów. Zmiany te dotyczą wszystkich rodzajów aktywów finansowych i niefinansowych oraz pasywów.

Zyski i straty właściciela aktywów i pasywów narastają wyłącznie w wyniku ich posiadania w ciągu danego okresu czasu, bez jakiegokolwiek ich transformacji. Zyski i straty z tytułu posiadania aktywów wycenione w bieżących cenach rynkowych określone są jako nominalne zyski i straty z tytułu posiadania aktywów. Mogą być one podzielone na neutralne — odzwierciedlające zmiany ogólnego poziomu cen i realne — odzwierciedlające zmiany cen danego aktywów w stosunku do ogólnego poziomu cen.

Zasoby

- 1.47. Zasoby są stanami aktywów i pasywów w określonym momencie czasu. Są one rejestrowane na początek i koniec okresu sprawozdawczego. Rachunki przedstawiające zasoby nazywane są bilansami⁽¹⁵⁾.

Zasoby są rejestrowane także dla ludności i dla zatrudnionych. Zasoby te są jednak rejestrowane jako wartości przeciętne w okresie sprawozdawczym.

Zasoby rejestrowane są dla wszystkich aktywów w granicach określonych przez system, tzn., dla aktywów i pasywów finansowych oraz aktywów niefinansowych zarówno wytworzonych jak i niewytworzonych. Rejestracja jest jednak ograniczona do tych aktywów, które wykorzystywane są w działalności gospodarczej i co, do których istnieją prawa własności. Dlatego też nie są rejestrowane zasoby takich aktywów, jak kapitał ludzki czy zasoby naturalne, które nie podlegają prawu własności.

System, w swoich granicach, jest wystarczający zarówno w odniesieniu do przepływów jak i do zasobów. Oznacza to, że wszelkie zmiany w zasobach mogą być w pełni wyjaśnione poprzez zarejestrowane przepływy.

SYSTEM RACHUNKÓW I AGREGATY⁽¹⁶⁾

Zasady księgowość

- 1.48. Rachunek jest środkiem służącym rejestracji, dla danego aspektu życia gospodarczego, rozchodów i przychodów lub zmian aktywów i zmian pasywów w ciągu okresu sprawozdawczego, lub też stanów aktywów i pasywów na początek i koniec tego okresu.

Terminologia opisu obu stron rachunków

- 1.49. System używa terminu „przychody” dla prawej strony rachunków bieżących, gdzie pojawiające się transakcje są dodawane do sumy wartości ekonomicznej jednostki lub sektora. Lewa strona rachunków, odnosząca się do transakcji zmniejszających sumę wartości ekonomicznej jednostki lub sektora, określona jest terminem „rozchody”.

⁽¹⁴⁾ Konsekwencje mniej ważnych przestępstw, np. kradzieży w sklepach, mogą być rejestrowane jako część przyrostu zapasów, a zatem jako transakcje.

⁽¹⁵⁾ Patrz rozdział 7: „Bilanse”.

⁽¹⁶⁾ Patrz rozdział 7: „Bilanse” oraz rozdział 8: „Kolejność rachunków oraz pozycje bilansujące”.

Prawa strona rachunków akumulacji nosi nazwę „zmiany pasywów i wartości netto”, a ich lewa strona jest określona terminem „zmiany aktywów”.

W bilansach stosowany jest termin „pasywa i wartość netto” (różnica pomiędzy aktywami i pasywami) po prawej stronie oraz — „aktywa” — po stronie lewej. Porównanie dwóch kolejnych bilansów pokazuje zmiany pasywów i wartości netto oraz zmiany aktywów.

Zapis podwójny/poczwórny

- 1.50. Rachunki narodowe oparte są dla jednostek czy sektorów na zasadzie podwójnego księgowania. Każda transakcja musi być rejestrowana podwójnie — raz jako przychód (lub zmiana pasywów) i raz jako rozchód (lub zmiana aktywów). Całkowita suma transakcji zarejestrowanych jako przychody lub zmiany pasywów oraz całkowita suma transakcji zarejestrowanych jako rozchody lub zmiany aktywów muszą być sobie równe, co pozwala na kontrolę spójności rachunków.

W praktyce jednak, rachunki narodowe — w odniesieniu do wszystkich jednostek i sektorów — oparte są na zasadzie poczwórnego księgowania, gdyż większość transakcji obejmuje dwie jednostki instytucjonalne. Zatem każda tego typu transakcja musi być zapisana podwójnie przez obie jednostki w nią zaangażowane. Na przykład świadczenia społeczne pieniężne, dokonywane przez jednostki rządowe i samorządowe na rzecz gospodarstw domowych, rejestrowane są na rachunkach instytucji rządowych i samorządowych jako rozchód w postaci transferu oraz jako zmniejszenie aktywów w postaci gotówki i depozytów; natomiast na rachunkach sektora gospodarstw domowych rejestrowane są jako przychód w postaci transferu oraz jako nabycie aktywów w postaci gotówki i depozytów.

Z drugiej strony, transakcje dokonywane w ramach jednej jednostki (takie jak spożycie produkcji przez tę samą jednostkę, która ją wytworzyła) wymagają tylko dwóch zapisów, których wartości muszą być oszacowane.

Wycena

- 1.51. Z wyjątkiem kilku zmiennych dotyczących ludności i zasobów pracy, system pokazuje wszystkie przepływy i zasoby w wyrażeniu pieniężnym. System nie podejmuje próby określenia użyteczności tych przepływów i zasobów. Zamiast tego, przepływy i zasoby są wyceniane zgodnie z ich wartością wymienną, tzn. taką wartością, za którą są one lub mogą być wymieniane na środki pieniężne. Stąd podstawowym zaleceniem ESA odnośnie wyceny — jest wycena rynkowa.
- 1.52. W przypadku transakcji pieniężnych oraz w związku z posiadaniem zasobów pieniężnych i pasywów, wszystkie potrzebne wartości są dostępne bezpośrednio. W większości innych przypadków, zalecaną metodą wyceny jest odniesienie do cen rynkowych analogicznych towarów, usług lub aktywów. Metoda ta wykorzystywana jest np. do wyceny wymiany barterowej oraz usług mieszkaniowych wytwarzanych na własny rachunek przez właścicieli mieszkań. Kiedy nie jest możliwe uzyskanie cen rynkowych dla analogicznych produktów, na przykład dla usług nierynkowych wytwarzanych przez jednostki rządowe i samorządowe, wycena powinna być dokonywana kosztów produkcji. Jeżeli żadna z tych dwóch metod nie jest możliwa, przepływy i zasoby mogą być wyceniane na podstawie zdyskontowanej obecnej wartości przewidywanych stóp zwrotu w przyszłości. Jednak z uwagi na dużą niepewność takiego szacunku, metoda ta zalecana jest tylko w ostateczności.
- 1.53. Zasoby powinny być wyceniane w cenach bieżących w momencie, do którego odnosi się bilans a nie w cenach wytworzenia lub nabycia towarów czy aktywów tworzących te zasoby. Czasem konieczna jest wycena zasobów poprzez oszacowanie ich bieżącej ceny nabycia pomniejszonej o wartość odpisów amortyzacyjnych lub na podstawie kosztów produkcji.

Szczególne zasady wyceny produktów ⁽¹⁷⁾

- 1.54. Producent i użytkownik danego produktu mają zwykle różne wyobrażenie o jego wartości z uwagi na istnienie kosztów transportu, marży handlowej oraz podatków od produktów pomniejszonych o subsydia do produktów. Celem jak największego zbliżenia do punktu widzenia każdego z podmiotów uczestniczących w transakcji, system rejestruje każde wykorzystanie produktu w cenach nabycia, w które włączone są koszty transportu, marża handlowa oraz podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów, podczas gdy produkcja rejestrowana jest w cenach bazowych, które wyłączają powyższe elementy.

⁽¹⁷⁾ Patrz rozdział 3: „Transakcje dotyczące produktów”.

- 1.55. Przywóz i wywóz produktów rejestrowane są w wartościach na granicy. Ogółem przywóz i wywóz towarów wyceniane są na granicy celnej eksportera lub franco burta statku (f.o.b). Opłaty transportowe i usługi ubezpieczeniowe powstające między granicą importera a granicą eksportera nie są zaliczane do wartości towarów; są one rejestrowane jako usługi. Jeżeli nie jest możliwe uzyskanie wartości f.o.b. dla określonej struktury produktów, tabele zawierające szczegółowe informacje z zakresu handlu zagranicznego pokazują wartości przywozu na granicy celnej importera (wartość c.i.f.). Wszystkie usługi transportowe i ubezpieczeniowe powstałe do granicy importera są włączone do wartości przywożonych towarów. W zakresie, w jakim usługi te odnoszą się do usług krajowych, w systemie dokonywane jest ogólne dostosowanie do warunków f.o.b./c.i.f.

Wycena w cenach stałych ⁽¹⁸⁾

- 1.56. Wycena w cenach stałych oznacza wycenę przepływów i zasobów w danym okresie sprawozdawczym w cenach okresu poprzedniego. Celem wyceny w cenach stałych jest rozłożenie zmian zachodzących w czasie w wartości przepływów i zasobów na zmiany z tytułu zmian cen oraz z tytułu zmian wolumenu. Przepływy i zasoby w cenach stałych wyrażają zmiany wolumenu.

Wiele przepływów i zasobów, np. dochody, nie może być, z uwagi na ich charakter, wyrażone w ujęciu cenowym i ilościowym. Jednak siłę nabywczą tych zmiennych uzyskać można poprzez skorygowanie ich bieżącej wartości odpowiednim wskaźnikiem cen, np. o indeks cen końcowego popytu krajowego, z wyłączeniem przyrostu zapasów. Tak skorygowane przepływy i zasoby uznaje się za wyrażone w ujęciu realnym. Przykładem może być realny rozporządzalny dochód.

Czas rejestracji

- 1.57. System rejestruje przepływy w ujęciu memoriałowym; to znaczy w momencie, w którym wartość ekonomiczna jest tworzona, przekształcana lub niszczone, albo, gdy należności i zobowiązania powstają, są przekształcane lub umarzane.

Oznacza to, że produkcja jest rejestrowana w momencie jej wytworzenia a nie w momencie dokonania opłaty przez nabywcę, a sprzedaż aktywów jest rejestrowana w momencie, gdy dane aktywa „przechodzą w inne ręce” a nie w momencie dokonania odpowiedniej płatności. Odsetki rejestrowane są jako narastające w okresie sprawozdawczym, bez względu na to czy są, czy nie są wypłacone w tym okresie. Zasada ujęcia memoriałowego ma zastosowanie do wszystkich przepływów, tak pieniężnych jak i niepieniężnych, jak też przepływów wewnętrznych oraz między jednostkami.

Jednakże, w niektórych przypadkach potrzebna jest elastyczność w odniesieniu do czasu rejestracji. Dotyczy to zwłaszcza podatków i innych przepływów w odniesieniu do jednostek rządowych i samorządowych, które często rejestrowane są w księgach rachunkowych tych jednostek w ujęciu kasowym. Dokonanie dokładnej transformacji tych przepływów z ujęcia kasowego na memoriałowe jest czasem bardzo trudne. Konieczne jest wtedy dokonanie pewnych uproszczeń.

Każdy przepływ powinien być rejestrowany w tym samym momencie czasu dla wszystkich jednostek instytucjonalnych i rachunków mających z nim związek. Sama zasada wydaje się prosta, natomiast jej zastosowanie nie jest już takie proste. Jednostki instytucjonalne nie zawsze stosują te same zasady księgowe. Nawet wtedy, gdy stosują te same zasady, różnice w rzeczywistym czasie rejestracji mogą wystąpić z przyczyn praktycznych, takich jak opóźnienie w łączności. W związku z powyższym, jednostki zaangażowane w daną transakcję mogą ją zarejestrować w różnych momentach czasu. Powstałe z tego tytułu rozbieżności muszą być wyeliminowane poprzez odpowiednie dostosowanie.

Konsolidacja i saldowanie

Konsolidacja

- 1.58. Konsolidacja odnosi się do eliminowania, zarówno z rozchodów jak i z przychodów, transakcji zachodzących pomiędzy jednostkami należącymi do tej samej grupy oraz do eliminowania wzajemnych należności i zobowiązań finansowych.

W systemie przyjęto jako zasadę, że przepływy i zasoby odnoszące się do jednostek składowych podsektorów lub sektorów nie podlegają konsolidacji.

⁽¹⁸⁾ Patrz rozdział 10: „Pomiary cen i wolumenu”.

Jednakże, skonsolidowane sprawozdania finansowe mogą być jednak sporządzane dla celów uzupełniającej prezentacji i analiz. Dla niektórych rodzajów analiz, informacja o transakcjach tych podsektorów czy sektorów z innymi sektorami i o odpowiedniej do tego „zewnątrznej” pozycji finansowej jest ważniejsza niż całkowite wielkości w ujęciu brutto.

Ponadto, rachunki i tabele pokazujące wzajemne relacje pomiędzy wierzycielami i dłużnikami dostarczają szczegółowy obraz sposobu finansowania gospodarki i uważane są za bardzo użyteczne dla poznania kanałów, którymi są przekazywane nadwyżki finansowe od ostatecznych kredytodawców do pożyczkobiorców.

Saldowanie

- 1.59. Dla poszczególnych jednostek albo sektorów, ten sam rodzaj transakcji może być jednocześnie rejestrowany jako rozchód i jako przychód (np. odsetki mogą być jednocześnie płacone i otrzymywane), a w odniesieniu do tych samych instrumentów finansowych jako aktywa i jako pasywa.

System zaleca rejestrację brutto, niezależnie od stopnia saldowania, który jest związany z samą klasyfikacją.

Saldowanie jest w istocie, w różnych kategoriach transakcji, rozumiane samo przez się; najlepszym przykładem jest „przyrost zapasów”, który podkreśla znaczący dla analiz aspekt całości akumulacji kapitału a nie kolejnych przyrostów i odpisów tych środków.

Podobnie, z nielicznymi wyjątkami, rachunek finansowy i rachunki innych zmian aktywów rejestrują zwiększenie netto aktywów i pasywów, podając na koniec okresu sprawozdawczego ostateczny efekt tego typu przepływów.

Rachunki, pozycje bilansujące i agregaty

- 1.60. Różne rachunki rejestrują transakcje czy inne przepływy związane z określonymi aspektami życia gospodarczego (np. produkcji), zarówno dla jednostek (jednostek instytucjonalnych; lokalnych jednostek rodzaju działalności) jak i dla grup jednostek (sektorów instytucjonalnych, a także — poprzez rozszerzenie — zagranicy; gałęzi). Zwykle takie zestawy transakcji nie są zbilansowane; łączne kwoty rejestrowane jako płacone oraz jako otrzymane najczęściej różnią się od siebie. Z tego powodu musi być wprowadzona pozycja bilansująca. Pozycja bilansująca musi być też zwykle wprowadzona dla aktywów i pasywów ogółem jednostki instytucjonalnej czy sektora. Pozycje bilansujące same w sobie są istotnymi miernikami rozwoju gospodarczego. Zsumowane dla całej gospodarki tworzą znaczące agregaty.

Kolejność rachunków

- 1.61. System zbudowany jest na zasadzie wzajemnie powiązanych rachunków.

Pełna kolejność rachunków jednostek instytucjonalnych i sektorów składa się z rachunków bieżących, rachunków akumulacji i bilansów.

Rachunki bieżące odnoszą się do produkcji, tworzenia, podziału pierwotnego i wtórnego dochodów oraz wykorzystania dochodów w postaci spożycia ostatecznego. Rachunki akumulacji dotyczą zmian aktywów i pasywów oraz wartości netto (różnice pomiędzy aktywami i pasywami dla każdej jednostki instytucjonalnej lub grupy jednostek). Bilanse przedstawiają zasoby aktywów i pasywów oraz wartość netto.

- 1.62. Nie jest możliwe opracowanie pełnego zestawu rachunków, łącznie z bilansami, dla lokalnych JRD, ponieważ zazwyczaj jednostki te nie mają uprawnień do posiadania w swoim imieniu towarów czy aktywów, ani też do otrzymywania czy wypłacania dochodów. Kolejność rachunków dla lokalnych jednostek rodzaju działalności oraz dla gałęzi jest ograniczona do dwóch pierwszych rachunków bieżących: rachunku produkcji oraz rachunku tworzenia dochodów, którego pozycją bilansującą jest nadwyżka operacyjna.

Bilans płatności bieżących według towarów i usług

- 1.63. Bilans płatności bieżących według towarów i usług pokazuje podaż (produkcję globalną i przywóz) oraz wykorzystanie towarów i usług (zuzycie pośrednie, spożycie ostateczne, przyrost zapasów, środki trwałe brutto, nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości oraz wywóz) dla gospodarki jako całości lub dla grup produktów.

Rachunek rozliczeń z zagranicą

- 1.64. Rachunek rozliczeń z zagranicą obejmuje transakcje między instytucjonalnymi jednostkami krajowymi i zagranicznymi oraz odpowiadającymi im zasoby aktywów i pasywów.

Z uwagi na fakt, że zagranica pełni podobną rolę w strukturze księgowej systemu jak sektory instytucjonalne, rachunek rozliczeń z zagranicą jest opracowywany z punktu widzenia zagranicy. Przychód zagranicy stanowi rozchód dla gospodarki ogółem i odwrotnie. Jeżeli pozycja bilansująca w rachunku rozliczeń z zagranicą jest dodatnia, oznacza to nadwyżkę zagranicy a deficyt dla gospodarki ogółem, i odwrotnie, gdy pozycja bilansująca jest ujemna.

Pozycje bilansujące

- 1.65. Pozycja bilansująca jest konstrukcją księgową, otrzymywaną przez odjęcie łącznej wartości pozycji występujących na jednej stronie rachunku od łącznej wartości pozycji występujących na drugiej stronie. Pozycja ta nie może być obliczana niezależnie od pozostałych; jako pozycja wyprowadzana z rachunku w powyższej opisany sposób, odzwierciedla ona generalne zasady księgowe zastosowane do określonych pozycji po obu stronach rachunku.

Pozycje bilansujące nie zostały wprowadzone wyłącznie dla zapewnienia zbilansowania rachunków. Zawierają one wiele informacji i włączają kilka najważniejszych pozycji na rachunkach, co obrazują następujące przykłady pozycji bilansujących: wartość dodana, nadwyżka operacyjna, dochód do dyspozycji, oszczędności, wierzitelności/zadłużenie netto.

Agregaty

- 1.66. Agregaty są wartościami złożonymi, wyrażającymi pomiar rezultatów działalności gospodarki ogółem rozpatrywany z różnych punktów widzenia; są to na przykład: produkcja globalna, wartość dodana, dochód do dyspozycji, spożycie ostateczne, oszczędności, akumulacja kapitału, itp. Chociaż obliczanie agregatów nie jest ani jedynym, ani głównym celem systemu, to jednak system uznaje ich znaczenie jako wskaźników zbiorczych i wielkości kluczowych do celów analiz makroekonomicznych oraz porównań w czasie i przestrzeni.

Można wyróżnić dwa typy agregatów:

- a) agregaty odnoszące się bezpośrednio do transakcji w systemie, takie jak produkcja globalna towarów i usług, skorygowane spożycie ostateczne, środki trwałe brutto, wynagrodzenie pracowników itp;
  - b) agregaty reprezentujące pozycje bilansujące na rachunkach, takie jak produkt krajowy brutto (PKB), nadwyżka operacyjna gospodarki ogółem, dochód narodowy, dochód narodowy do dyspozycji, oszczędności, zewnętrzne saldo obrotów bieżących z zagranicą, wartość netto gospodarki ogółem (bogactwo narodowe).
- 1.67. Większą użyteczność wielu danych z rachunków narodowych uzyskuje się w wyniku ich przeliczenia na jednego mieszkańca. Dla takich zbiorczych agregatów jak PKB, dochód narodowy lub spożycie w sektorze gospodarstw domowych mianownikiem jest zwykle ludność kraju ogółem. W przypadku rachunków według podsektorów czy części rachunków sektora gospodarstw domowych niezbędne są także dane dotyczące liczby gospodarstw domowych oraz liczby osób należących do każdego podsektora ⁽¹⁹⁾.

UKŁAD PRZEPIYWÓW MIĘDZYGAŁĘZIOWYCH ⁽²⁰⁾

- 1.68. Układ przepływów międzygałęziowych składa się z tabel podaży i wykorzystania według gałęzi, tabel łączących tabele podaży i wykorzystania z rachunkami sektorów oraz z symetrycznych tabel przepływów międzygałęziowych według jednorodnych branż (produktów).

⁽¹⁹⁾ Patrz rozdział 11: „Ludność i nakłady pracy”.

⁽²⁰⁾ Patrz rozdział 9: „Układ przepływów międzygałęziowych”.

1.69. Tabele podaży i wykorzystania są macierzami (w wierszach znajdują się produkty, w kolumnach — gałęzie) pokazującymi, w jaki sposób produkcja według gałęzi jest dzielona na rodzaje produktów oraz w jaki sposób podaż krajowa i przywóz towarów i usług są rozdzielone między popyt pośredni i końcowy, łącznie z wywozem. Tabela wykorzystania pokazuje również strukturę kosztów produkcji i wytworzonego dochodu według gałęzi.

Tabele podaży i wykorzystania stanowią układ koordynujący dla wszystkich tabel według gałęzi i (lub) według produktów, które uwzględniają dane o nakładach pracy, środkach trwałych brutto, zasobach aktywów trwałych, szczegółowych indeksach cen i w ten sposób opisują szczegółowo strukturę kosztów, wytworzony dochód, zatrudnionych, wydajność pracy, kapitałochłonność.

1.70. Połączenie tabel podaży i wykorzystania z rachunkami sektorów jest możliwe przez podmiotowo — przedmiotową klasyfikację produkcji globalnej, zużycia pośredniego i składowych wartości dodanej według sektorów oraz według gałęzi.

ROZDZIAŁ 2

JEDNOSTKI I ICH GRUPOWANIE

- 2.01. Gospodarka kraju stanowi rezultat działalności wielkiej liczby jednostek realizujących liczne, różnego rodzaju transakcje do celów produkcji, finansów, ubezpieczeń, redystrybucji i spożycia.
- 2.02. Definicja jednostek i sposób ich grupowania w rachunkach narodowych muszą odnosić się do rodzajów analiz ekonomicznych, dla potrzeb, których są one przeznaczone a nie do rodzajów jednostek zwykle wykorzystywanych w badaniach statystycznych. Te ostatnie jednostki (przedsiębiorstwa, grupy kapitałowe, jednostki rodzaju działalności, jednostki lokalne, służby rządowe i samorządowe, instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu, gospodarstwa domowe itp.) nie zawsze mogą być przydatne dla potrzeb rachunków narodowych, gdyż zwykle bazują one na tradycyjnych kryteriach natury prawnej, administracyjnej czy księgowej.
- Dla uzyskania pewności, że do prowadzonych badań, w których zbierane są podstawowe dane, stopniowo wprowadzane są wszystkie informacje potrzebne do zestawienia danych na podstawie jednostek analitycznych stosowanych w ESA, statystycy powinni brać pod uwagę definicje tych jednostek.
- 2.03. Cechą charakterystyczną systemu jest stosowanie trzech typów jednostek odpowiadających dwu całkiem różnym sposobom podziału gospodarki. Dla analizy procesu produkcji istotny jest wybór jednostek, które ujawniają relacje natury techniczno — ekonomicznej; dla analizy przepływów oddziaływujących na dochody, transakcje kapitałowe i finansowe oraz bilanse — istotny jest wybór jednostek, które umożliwią badanie wzajemnych zachowań podmiotów gospodarczych.

Biorąc pod uwagę te dwa różne cele, w dalszej części niniejszego rozdziału zostały zdefiniowane — jednostki instytucjonalne — odpowiednie dla analiz zachowań ekonomicznych oraz — jednostki lokalne rodzaju działalności i jednostki jednorodnej produkcji — odpowiednie dla analiz relacji techniczno — ekonomicznych. W praktyce, te trzy rodzaje jednostek tworzone są przez łączenie lub podział podstawowych jednostek stosowanych w badaniach statystycznych lub czasem uzyskiwane bezpośrednio z tych badań statystycznych. Przed podaniem dokładnych definicji tych trzech rodzajów jednostek stosowanych w ESA, konieczne jest zdefiniowanie granic gospodarki narodowej.

GRANICE GOSPODARKI NARODOWEJ

- 2.04. Jednostki, zarówno instytucjonalne, lokalnego rodzaju działalności, czy też jednorodnej produkcji, które stanowią gospodarkę kraju i których transakcje są rejestrowane w ESA, są takimi jednostkami, które posiadają ośrodek zainteresowania gospodarczego na obszarze gospodarczym danego kraju. Jednostki te, określane jako jednostki krajowe, są jednostkami, których właściciele mogą, lecz nie muszą mieć narodowości tego kraju, i które mogą, lecz nie muszą posiadać osobowości prawnej, a także mogą, lecz nie muszą być obecne na obszarze gospodarczym kraju w momencie dokonywania transakcji. Przy tak zdefiniowanych granicach gospodarki narodowej w postaci jednostek krajowych, konieczne jest zdefiniowanie pojęcia obszar gospodarczego oraz ośrodka zainteresowania ekonomicznego.
- 2.05. Pojęcie obszar gospodarczy oznacza:
- terytorium geograficzne administrowane przez rząd, w ramach którego osoby, towary, usługi i kapitał przemieszczają się swobodnie;
  - wszelkie strefy wolnocłowe, w tym składy celne i zakłady produkcyjne znajdujące się pod kontrolą celną;
  - przestrzeń powietrzną państw, wody terytorialne oraz szelf kontynentalny leżący na wodach międzynarodowych, do którego dane państwo posiada wyłączne prawo ⁽¹⁾;
  - enklawy terytorialne {tzn. terytorium geograficzne położone za granicą i wykorzystywane, na podstawie traktatów i porozumień między państwami, przez agencje rządowe tego państwa (ambasady, konsulaty, bazy militarne, ośrodki naukowe itp.)};

⁽¹⁾ Łodzie rybackie, inne statki, platformy pływające i samoloty są traktowane w ESA tak, jak każde inne obiekty ruchome, zarówno będące własnością lub używane przez rezydentów w kraju, jak też będące własnością nierezydentów i używane przez rezydentów. Transakcje mające związek z własnością (nakłady brutto na środki trwałe) i wykorzystywanie (dzierżawa, ubezpieczenia itp.) tego typu sprzętu są przypisane do gospodarki kraju, którego rezydentem jest odpowiednio — właściciel lub użytkownik. W przypadku leasingu finansowego — zakłada się zmianę prawa własności.

- e) złoża ropy, gazu ziemnego itp., znajdujące się na wodach międzynarodowych poza szelfem kontynentalnym, eksploatowane przez jednostki będące rezydentami terytorium określonego w poprzednich punktach.
- 2.06. Obszar gospodarczy nie obejmuje enklaw eksterytorialnych (np. części obszar gospodarczego będące własnością kraju wykorzystywane przez agencje rządowe innych państw, instytucji Unii Europejskiej lub przez organizacje międzynarodowe na podstawie traktatów międzynarodowych i porozumień między państwami ⁽²⁾).
- 2.07. Pojęcie ośrodka zainteresowania gospodarczego oznacza, że istnieje miejsce wewnątrz obszar gospodarczego kraju, w którym lub, z którego jednostka prowadzi, i zamierza kontynuować, działalność gospodarczą i transakcje na znaczącą skalę przez nieograniczony lub ograniczony, ale długi okres czasu (rok lub dłużej). Z powyższego wynika, że jednostka dokonująca takich transakcji na obszarze gospodarczym kilku państw posiada ośrodki zainteresowania gospodarczego w każdym z nich. Uznaje się ponadto, że posiadanie prawa własności gruntów i budynków wewnątrz obszar gospodarczego, samo w sobie jest wystarczające dla właściciela, aby posiadał on ośrodek zainteresowania gospodarczego w tym państwie.
- 2.08. Na podstawie powyższych definicji, jednostki uznawane za rezydentów danego kraju, mogą być podzielone na:
- a) jednostki zaangażowane głównie w produkcję, finanse, ubezpieczenia lub redystrybucję, w odniesieniu do wszystkich realizowanych przez nie transakcji, z wyjątkiem dotyczących własności gruntów i budynków;
  - b) jednostki zaangażowane głównie w konsumpcję ⁽³⁾, w odniesieniu do wszystkich realizowanych przez nie transakcji, z wyjątkiem dotyczących własności gruntów i budynków;
  - c) wszystkie jednostki występujące w charakterze właścicieli gruntów i budynków, z wyjątkiem właścicieli enklaw eksterytorialnych, które stanowią część obszar gospodarczego innych państw lub są państwami *sui generis* (patrz ust. 2.06.).
- 2.09. W przypadku jednostek zaangażowanych głównie w produkcję, finanse, ubezpieczenia lub redystrybucję, w odniesieniu do wszystkich realizowanych przez nie transakcji, z wyjątkiem dotyczących własności gruntów i budynków, można wyróżnić dwa następujące przypadki:
- a) działalność prowadzona wyłącznie na obszarze gospodarczym kraju: jednostki prowadzące taką działalność są jednostkami krajowymi tego państwa;
  - b) działalność prowadzona przez okres jednego roku lub dłużej na obszarze gospodarczym kilku państw: tylko ta część jednostki, która posiada ośrodek zainteresowania gospodarczego na obszarze gospodarczym danego państwa, jest uznawana za jednostką krajową. Mogą to być:
    - 1. krajowa jednostka instytucjonalna (patrz ust. 2.12.), której działalność prowadzona za granicą przez okres jednego roku lub dłużej jest wyłączona i traktowana odrębnie ⁽⁴⁾; albo
    - 2. umowna jednostka krajowa (patrz ust. 2.15.), w odniesieniu do działalności prowadzonej w kraju przez okres jednego roku lub dłużej przez jednostkę będącą rezydentem innego państwa ⁽⁴⁾.
- 2.10. W przypadku jednostek zaangażowanych głównie w konsumpcję, z wyjątkiem sytuacji, gdy występują one w charakterze właścicieli gruntów i budynków, gospodarstwa domowe posiadające ośrodek zainteresowania gospodarczego w danym państwie są uznawane za jednostki krajowe, nawet, jeśli wyjeżdżają one za granicę na krótki okres czasu (mniej niż jeden rok). Do kategorii tej zalicza się w szczególności:
- a) pracowników obszarów przygranicznych, tzn. osoby przekraczające granicę codziennie w celu podjęcia pracy w państwie sąsiednim;

⁽²⁾ Terytoria wykorzystywane przez instytucje Unii Europejskiej i organizacje międzynarodowe stanowią terytoria krajów *sui generis*. Cechą takich państw jest to, że jedyne rezydentami są w nich same instytucje (patrz ust. 2.10.e).

⁽³⁾ Konsumpcja nie jest jedynym możliwym rodzajem działalności gospodarstw domowych. Gospodarstwa domowe jako przedsiębiorcy, mogą prowadzić dowolny rodzaj działalności gospodarczej.

⁽⁴⁾ Tylko wtedy, gdy taka działalność prowadzona jest przez okres krótszy niż jeden rok, nie musi być ona wyodrębniana z działalności produkcyjnej jednostki instytucjonalnej. Można także nie wyodrębniać takiej działalności, nawet, jeśli prowadzona była przez okres jednego roku lub dłużej, gdy nie osiągnęła znaczącego poziomu oraz we wszystkich przypadkach dotyczących montażu wyposażenia za granicą. Z kolei jednostka będąca rezydentem innego państwa i która prowadzi działalność budowlaną w danym państwie w okresie krótszym niż jeden rok, uznawana jest za posiadającą ośrodek zainteresowania gospodarczego na obszarze gospodarczym tego państwa, jeżeli produkcja globalna będąca wynikiem tej działalności tworzy nakłady brutto na środki trwałe. Jednostka taka powinna być zatem traktowana jako umowna jednostka krajowa.

- b) pracowników sezonowych, tzn. osoby opuszczające kraj na kilka miesięcy, ale na okres krótszy niż jeden rok, w celu podjęcia pracy w innym państwie w sektorach, które okresowo wymagają dodatkowej siły roboczej;
  - c) turystów, pacjentów, studentów ⁽⁵⁾, urzędników składających oficjalne wizyty, przedsiębiorców, handlowców, artystów i członków załóg podróżujących za granicę;
  - d) personel zatrudniony w danym państwie do pracy w eksterytorialnych enklawach rządów zagranicznych;
  - e) personel instytucji Unii Europejskiej oraz cywilnych i wojskowych organizacji międzynarodowych posiadających swoje siedziby w enklawach eksterytorialnych;
  - f) urzędnicy, cywilni lub wojskowi, przedstawicielstw dyplomatycznych danego państwa (łącznie z ich rodzinami) ustanowionych w enklawach terytorialnych.
- 2.11. Wszystkie jednostki występujące w charakterze właścicieli gruntów i/lub budynków stanowiących część obszar gospodarczego, uznawane są za jednostki krajowe (patrz ust. 2.15.) tego państwa, na którego terytorium dane grunty lub budynki się znajdują.

JEDNOSTKI INSTYTUCJONALNE

- 2.12. *Definicja:* Jednostka instytucjonalna jest elementarnym ośrodkiem podejmowania decyzji ekonomicznych charakteryzującym się ujednoliconymi zachowaniami i autonomią podejmowania decyzji w odniesieniu do wykonywania przez nią jej podstawowej funkcji. Jednostka krajowa jest uważana za jednostkę instytucjonalną, jeżeli posiada autonomię podejmowania decyzji w odniesieniu do jej podstawowej funkcji i albo prowadzi pełny plan kont, albo jest w stanie, zarówno pod względem ekonomicznym jak i prawnym, sporządzić, w razie potrzeby, pełna dokumentacja księgową.

Jednostka musi spełniać następujące warunki, aby mogła zostać uznana za posiadającą autonomię podejmowania decyzji w odniesieniu do jej podstawowej funkcji:

- a) jest uprawniona do posiadania towarów lub aktywów w swoim własnym imieniu; ma zatem prawo do zmiany tytułów własności towarów lub aktywów w ramach transakcji z innymi jednostkami instytucjonalnymi;
- b) ma prawo podejmowania decyzji ekonomicznych i prowadzenia działalności gospodarczej, w ramach których ponosi bezpośrednią odpowiedzialność prawną;
- c) może zaciągać zobowiązania na własny rachunek oraz być stroną w kontraktach.

Jednostka prowadzi pełną dokumentację księgową, w której rejestruje wszystkie transakcje gospodarcze i finansowe zrealizowane w okresie sprawozdawczym, jak również bilans aktywów i pasywów.

- 2.13. W każdym przypadku, gdy jednostka nie posiada wyraźnie obu cech charakterystycznych jednostki instytucjonalnej, znajdują zastosowanie następujące zasady:
- a) gospodarstwa domowe zawsze posiadają autonomię podejmowania decyzji w odniesieniu do ich podstawowej funkcji i dlatego muszą być jednostkami instytucjonalnymi, nawet jeżeli nie prowadzą pełnej księgowości;
  - b) jednostki nie prowadzące pełnej księgowości i dla których nie będzie możliwe i sensowne sporządzenie, w razie potrzeby, pełnego zestawu rachunków, są łączone z jednostkami instytucjonalnymi, których rachunki zostały uzupełnione częściowymi rachunkami tych jednostek;
  - c) jednostki prowadzące pełnej księgowości, ale nie posiadające autonomii podejmowania decyzji w odniesieniu do ich podstawowej funkcji, są łączone z jednostkami, które je kontrolują;
  - d) jednostki spełniające definicję jednostki instytucjonalnej są za takie uważane, nawet jeśli nie publikują swoich rachunków;
  - e) jednostki tworzące część grupy jednostek zaangażowanych w produkcję i prowadzących pełny plan kont są uznawane za jednostki instytucjonalne, nawet jeżeli częściowo przekazały swoje uprawnienia w zakresie autonomii podejmowania decyzji na rzecz jednostki centralnej (jednostki dominującej) odpowiedzialnej za ogólne kierowanie grupą; sama jednostka dominująca jest uważana za jednostkę instytucjonalną oddzieloną od jednostek, które kontroluje, chyba że ma zastosowanie zasada z lit. b);

⁽⁵⁾ Studenci są zawsze uznawani za rezydentów, bez względu na to, jak długo studiuja za granicą.

- f) spółki ułomne prowadzą pełny plan kont i nie posiadają odrębnej osobowości prawnej. Jednak ich funkcjonowanie, ekonomiczne oraz finansowe, różni się od sposobu funkcjonowania ich właścicieli i jest podobne do sposobu funkcjonowania przedsiębiorstw. Dlatego też są one uważane za posiadające autonomię podejmowania decyzji i uznawane za odrębne jednostki instytucjonalne.

2.14. Jednostki dominujące są jednostkami instytucjonalnymi, których podstawową funkcją jest sprawowanie kontroli i kierowanie grupą jednostek zależnych.

2.15. Umowne jednostki krajowe są definiowane jako:

- a) te części jednostek zagranicznych, które posiadają ośrodek zainteresowania gospodarczego (co w większości przypadków oznacza, że prowadzą transakcje gospodarcze na okres jednego roku lub dłużej, lub prowadzą działalność budowlaną przez okres krótszy niż jeden rok, a produkcja będąca wynikiem tej działalności tworzy środki trwałe brutto) na obszarze gospodarczym danego kraju;
- b) jednostki zagraniczne występujące w charakterze właścicieli gruntów lub budynków na obszarze gospodarczym danego kraju, ale tylko w odniesieniu do transakcji dotyczących tych gruntów lub budynków.

Umowne jednostki krajowe, nawet, jeśli prowadzą tylko uproszczoną księgowość i nie zawsze posiadają autonomię podejmowania decyzji, są traktowane jako jednostki instytucjonalne.

2.16. W rezultacie, za jednostki instytucjonalne uznawane są następujące:

- a) jednostki prowadzące pełny plan kont i posiadające autonomię podejmowania decyzji:
1. spółki niefinansowe i spółki finansowe prywatne i publiczne;
  2. spółdzielnie i spółki uznane za niezależne podmioty prawne;
  3. jednostki będące producentami publicznymi, które na mocy specjalnych aktów prawnych są uznane za niezależne podmioty prawne;
  4. jednostki nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za niezależne podmioty prawne;
  5. instytucje rządowe i samorządowe;
- b) jednostki prowadzące pełny plan kont i uznawane za posiadające autonomię podejmowania decyzji: spółki ułomne (patrz ust. 2.13. lit. f);
- c) jednostki, które nie muszą prowadzić pełnej księgowości, ale które, zgodnie z przyjętą konwencją, uznawane są za posiadające autonomię podejmowania decyzji;
1. gospodarstwa domowe;
  2. umowne jednostki krajowe (patrz ust. 2.15.).

SEKTORY INSTYTUCJONALNE

2.17. Potrzeba agregacji oznacza, że nie jest możliwe oddzielne rozpatrywanie indywidualnych jednostek instytucjonalnych; muszą one być połączone w grupy, zwane sektorami instytucjonalnymi lub po prostu — sektorami, przy czym niektóre z nich dzielone są na podsektory.

Tabela 2.1 — Sektory i podsektory

Sektory i podsektory		Publiczne	Prywatne krajowe	Kontrolowane przez podmioty zagraniczne
Spółki niefinansowe	S.11	S.11001	S. 11 002	S. 11003
Spółki finansowe	S.12			
Bank centralny	S.121			
Pozostałe finansowe instytucje pieniężne	S.122	S.12201	S. 12202	S. 12203
Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	S.123	S.12301	S.12302	S.12303
Pomocnicze spółki finansowe	S.124	S.12401	S. 12402	S. 12403
Instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne	S.125	S.12501	S.12502	S.12503

Sektory i podsektory		Publiczne	Prywatne krajowe	Kontrolowane przez podmioty zagraniczne
Instytucje rządowe i samorządowe	S.13			
Instytucje rządowe na poziomie centralnym	S.1311			
Instytucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym	S.1312			
Instytucje samorządowe na poziomie lokalnym	S.1313			
Fundusze zabezpieczenia społecznego	S.1314			
Gospodarstwa domowe	S.14			
Pracodawcy (w tym pracujący na własny rachunek)	S.141 + S.142			
Osoby fizyczne pracujące najemnie	S.143			
Osoby fizyczne uzyskujące dochody z tytułu własności	S.1441			
Emeryci i renciści	S.1442			
Osoby fizyczne uzyskujące dochody z innych niezarobkowych źródeł	S.1443			
Pozostałe osoby	S.145			
Instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu działające na rzecz gospodarstw domowych	S.15			
Zagranica	S.2			
Unia Europejska	S.21			
Państwa Członkowskie UE	S.211			
Instytucje UE	S.212			
Inne kraje i organizacje międzynarodowe	S.22			

2.18. Każdy sektor i podsektor grupuje razem jednostki instytucjonalne o podobnym typie zachowań ekonomicznych.

Jednostki instytucjonalne grupowane są w odpowiednich sektorach instytucjonalnych na podstawie typów producentów, jakie sobą reprezentują oraz w zależności od ich podstawowej działalności i funkcji, która określa ich zachowania ekonomiczne.

Dany sektor podzielony jest na podsektory na podstawie kryteriów odpowiednich dla tego sektora; pozwala to na bardziej precyzyjny opis zachowań ekonomicznych jednostek.

Rachunki sektorów i podsektorów rejestrują wszystkie działalności jednostek instytucjonalnych zaliczonych do tych sektorów i podsektorów, zarówno podstawowe jak i drugorzędne.

Każda jednostka instytucjonalna należy tylko do jednego sektora lub podsektora.

2.19. Dla zaklasyfikowania do odpowiedniego sektora jednostki instytucjonalnej, której podstawową funkcją jest wytwarzanie towarów i usług, konieczne jest przede wszystkim określenie typu producenta, jakim jest ta jednostka.

W ESA wyróżnione są trzy typy producentów:

- producenci rynkowi prywatni i publiczni (patrz ust. 3.24. i tabela 3.1 w rozdziale 3);
- prywatni producenci na ostateczne wykorzystanie na własne cele (patrz ust. 3.25 i tabela 3.1 w rozdziale 3);
- prywatni i publiczni pozostali producenci nierynkowi (patrz ust. 3.26 i tabela 3.1 w rozdziale 3).

Jednostki instytucjonalne będące producentami rynkowymi są klasyfikowane do sektorów: przedsiębiorstw (S. 11), instytucji finansowych (S. 12) lub gospodarstw domowych (S. 14).

Jednostki instytucjonalne będące prywatnymi producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele są klasyfikowane do sektora gospodarstw domowych (S. 14), łącznie z wyłącznymi właścicielami i spółkami nie posiadającymi osobowości prawnej, będącymi własnością gospodarstw domowych (patrz ust. 3.30).

Jednostki instytucjonalne będące pozostałymi producentami nierynkowymi są klasyfikowane do sektorów instytucji rządowych i samorządowych (S. 13) lub instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe (S. 15).

2.20. Tabela 2.2 wskazuje typy producentów, podstawowe działalności i funkcje charakterystyczne dla każdego sektora.

Tabela 2.2 — Typy producentów, podstawowe działalności i funkcje według sektorów

Sektor	Typ producenta	Podstawowa działalność i funkcja
Spółki niefinansowe (S.11) (patrz ust. 2.21)	Producent rynkowy	Wytwarzanie towarów i usług niefinansowych
Spółki finansowe (S. 12) (patrz ust. 2.32)	Producent rynkowy	Pośrednictwo finansowe, łącznie z działalnością ubezpieczeniową Pomocnicza działalność finansowa
Instytucje rządowe i samorządowe (S. 13) (patrz ust. 2.68)	Pozostali publiczni producenci nierynkowi	Wytwarzanie i dostarczanie pozostałej produkcji nierynkowej na cele spożycia ogólnospołecznego i indywidualnego oraz prowadzenie transakcji redystrybucji dochodu i majątku narodowego
Gospodarstwa domowe (S. 14) — jako konsumenci — jako przedsiębiorcy (patrz ust. 2.75)	Producent rynkowy lub prywatny producent na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Spożycie Wytwarzanie produkcji rynkowej i produkcji na ostateczne wykorzystanie na własne cele
Instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe (S. 15) (patrz ust. 2.87)	Prywatny pozostały producent nierynkowy	Wytwarzanie i dostarczanie pozostałej produkcji nierynkowej na cele spożycia indywidualnego

Zagranica (S.2) stanowi połączenie jednostek instytucjonalnych (patrz ust. 2.89.) nie posiadających wspólnych cech charakterystycznych i podobnych zachowań ekonomicznych; grupuje ona jedynie zagraniczne jednostki instytucjonalne w takim zakresie, w jakim są one zaangażowane w transakcje z krajowymi jednostkami instytucjonalnymi.

SPÓŁKI NIEFINANSOWE (S.11)

2.21. *Definicja:* Sektor spółek niefinansowych (S.11) obejmuje jednostki instytucjonalne, w odniesieniu do których transakcje podziału i transakcje finansowe są oddzielone od tych transakcji, które dotyczą ich właścicieli oraz które są producentami rynkowymi (patrz ust. 3.31, 3.32 i 3.37) i których podstawową działalnością jest wytwarzanie towarów i usług niefinansowych ⁽⁶⁾.

2.22. Do sektora spółek niefinansowych należą także niefinansowe spółki ułomne.

2.23. Pojęciem „spółki niefinansowe” określa się wszystkie podmioty uznane za niezależne podmioty prawne, będące producentami rynkowymi i których podstawową działalnością jest wytwarzanie towarów i usług niefinansowych.

Są to następujące jednostki instytucjonalne:

- a) prywatne i publiczne spółki niefinansowe będące producentami rynkowymi produkującymi głównie towary i usługi niefinansowe;
- b) spółdzielnie i spółki uznane za niezależne podmioty prawne, będące producentami rynkowymi produkującymi głównie towary i usługi niefinansowe;
- c) producenci publiczni, którzy na mocy specjalnych aktów prawnych są uznani za niezależne podmioty prawne i którzy są producentami rynkowymi produkującymi głównie towary i usługi niefinansowe;
- d) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu lub stowarzyszenia działające na rzecz spółek niefinansowych, uznane za niezależne podmioty prawne i będące producentami rynkowymi produkującymi głównie towary i usługi niefinansowe ⁽⁷⁾;

⁽⁶⁾ Zgodnie z przyjętą konwencją, agencje rynkowe utworzone dla potrzeb regulacji rynku, których jedyną lub podstawową działalnością jest zakup, magazynowanie i sprzedaż produktów rolnych lub innych produktów spożywczych, klasyfikowane są do sektora S. 11 ((patrz ust. 2.69. a) przypis (11)).

⁽⁷⁾ Łącznie z instytucjami finansowanymi z dobrowolnych składek natury zbliżonej do fiskalnej, nakładanych na producentów przez jednostki, których podstawową działalnością jest świadczenie w zamian usług. Składki te są uznawane za wydatki na zakup usług rynkowych.

- e) jednostki dominujące, kontrolujące (patrz ust. 2.26) grupę jednostek zależnych będących producentami rynkowymi, jeśli przeważający rodzaj działalności całej grupy — mierzony na podstawie wartości dodanej — stanowi produkcję towarów i usług niefinansowych;
- f) prywatne i publiczne niefinansowe spółki ułomne będące producentami rynkowymi produkującymi głównie towary i usługi niefinansowe.

2.24. Terminem „niefinansowe spółki ułomne” określa się podmioty nie posiadające osobowości prawnej, będące producentami rynkowymi wytwarzającymi głównie towary i usługi niefinansowe i spełniające warunki uznania ich za spółki ułomne (patrz ust. 2.13. lit. f).

Spółki ułomne muszą prowadzić pełny plan kont i działać tak, jakby były spółki niefinansowe mi lub spółkami finansowymi. Stosunek de facto tych jednostek do ich właścicieli jest analogiczny jak przedsiębiorstw czy instytucji finansowych do ich udziałowców.

Stąd, niefinansowe spółki ułomne stanowiące własność gospodarstw domowych, instytucji rządowych i samorządowych lub instytucji nienastawionych na przynoszenie dochodu są grupowane ze spółkami niefinansowymi w sektorze spółek niefinansowych. Prowadzenie pełnej księgowości, łącznie z bilansami, nie stanowi wystarczającego warunku do uznania producenta rynkowego za spółkę ułomną.

Dlatego, spółki i producenci publiczni, inni niż objęci ust. 2.23. lit. a), b), c) i f) oraz wyłączni właściciele — nawet, jeśli prowadzą księgi rachunkowe — nie są, na ogół, wyróżniani jako jednostki instytucjonalne, ponieważ nie posiadają autonomii podejmowania decyzji, gdyż zarządzanie nimi znajduje się pod kontrolą gospodarstw domowych, instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu lub instytucji rządowych i samorządowych posiadających te jednostki.

2.25. Do sektora spółek niefinansowych są także zaliczone wszystkie umowne jednostki krajowe (patrz ust. 2.15), które, zgodnie z przyjętą konwencją, traktowane są tak, jakby były niefinansowymi spółkami ułomnymi.

2.26. Sprawowanie kontroli nad przedsiębiorstwem czy instytucją finansową jest definiowane jako zdolność do ustalania ogólnej polityki przedsiębiorstwa czy spółki finansowej, poprzez wybór, w razie potrzeby, odpowiednich członków zarządu.

Pojedyncza jednostka instytucjonalna (inne przedsiębiorstwo, instytucja finansowa, gospodarstwo domowe czy jednostka rządowa lub samorządowa) zapewnia sobie kontrolę nad przedsiębiorstwem czy instytucją finansową poprzez posiadanie ponad połowy całkowitej liczby głosów lub w inny sposób kontroluje ponad połowę całkowitej liczby głosów. Ponadto, rząd zapewnia sobie kontrolę nad przedsiębiorstwem czy instytucją finansową w wyniku specjalnych regulacji prawnych lub regulacji uprawniających go do określania polityki przedsiębiorstwa czy spółki finansowej i mianowania zarządu.

Dla uzyskania kontroli nad ponad połową całkowitej liczby głosów, dana jednostka instytucjonalna nie musi sama posiadać żadnych udziałów. Wystarczy np., aby przedsiębiorstwo C było zależne od przedsiębiorstwa B, w którym z kolei przedsiębiorstwo A posiada większość całkowitej liczby głosów.

Przedsiębiorstwo C jest uznawane za zależne od przedsiębiorstwa B, gdy: przedsiębiorstwo B kontroluje ponad połowę całkowitej liczby głosów w przedsiębiorstwie C lub posiada udziały w C z prawem do wyboru lub usunięcia większości członków zarządu C.

2.27. Sektor spółek niefinansowych jest dzielony na trzy podsektory:

- a) spółki niefinansowe publiczne (S.11001);
- b) spółki niefinansowe prywatne krajowe (S. 11002);
- c) spółki niefinansowe kontrolowane przez podmioty zagraniczne (S. 11003).

Podsektor: Spółki niefinansowe publiczne (S.11001)

2.28. *Definicja:* Podsektor spółek niefinansowych publicznych składa się ze wszystkich spółek niefinansowych i niefinansowych spółek ułomnych, które podlegają kontroli (patrz ust. 2.26) sprawowanej przez jednostki rządowe i samorządowe.

2.29. Publiczne spółki ułomne są spółkami ułomnymi stanowiącymi własność jednostek rządowych i samorządowych.

Podsektor: Spółki niefinansowe prywatne krajowe (S.11002)

- 2.30. *Definicja:* Podsektor spółek niefinansowych prywatnych krajowych składa się ze wszystkich spółek niefinansowych i niefinansowych spółek ułamnych, które nie są kontrolowane przez jednostki rządowe i samorządowe lub przez jednostki zagraniczne. Do tego podsektora włączone są wszystkie instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu, które zostały zaliczone do sektora spółek niefinansowych (patrz ust. 2.23. lit. d).

W podsektorze tym znajdują się też spółki niefinansowe i spółki ułamne powstałe w wyniku bezpośrednich inwestycji zagranicznych (patrz ust. 4.65.), niezaklasyfikowane do podsektora spółek niefinansowych kontrolowanych przez podmioty zagraniczne (S.11003).

Podsektor: Spółki niefinansowe kontrolowane przez podmioty zagraniczne (S.11003)

- 2.31. *Definicja:* Podsektor spółek kontrolowanych przez podmioty zagraniczne składa się ze wszystkich przedsiębiorstw i niefinansowych spółek ułamnych, które są kontrolowane (patrz ust. 2.26) przez zagraniczne jednostki instytucjonalne.

Do tego podsektora zaliczono:

- a) wszystkie spółki niefinansowe zależne od zagranicznych jednostek instytucjonalnych;
- b) wszystkie spółki niefinansowe kontrolowane przez zagraniczne jednostki instytucjonalne, które same nie są przedsiębiorstwem: na przykład przedsiębiorstwo kontrolowane przez zagraniczny rząd; włącznie z przedsiębiorstwami kontrolowanymi przez grupę jednostek będących nierezydentami, działających wspólnie;
- c) wszystkie oddziały lub pozostałe agencje nie posiadające osobowości prawnej, należące do zagranicznych przedsiębiorstw lub zagraniczni producenci nieposiadający osobowości prawnej — będący umownymi jednostkami krajowymi traktowanymi jako niefinansowe spółki ułamne (patrz ust. 2.25).

SPÓŁKI FINANSOWE (S.12)

- 2.32. *Definicja:* Sektor instytucji finansowych (S.12) obejmuje wszystkie instytucje i spółki ułamne, które głównie dokonują pośrednictwa finansowego (pośrednicy finansowi) lub prowadzą pomocniczą działalność finansową (tzw. pomocnicy finansowi) ⁽⁷⁾.

Pośrednictwo finansowe jest działalnością, w ramach której jednostka instytucjonalna nabywa aktywa finansowe i jednocześnie zaciąga zobowiązania (patrz ust. 2.34) na swój własny rachunek (patrz ust. 2.33) poprzez dokonywanie transakcji finansowych na rynku (patrz ust. 2.37-2.38.). Aktywa i pasywa pośredników finansowych posiadają różne charakterystyki, polegające na tym, że fundusze są przekształcane lub „przepakowywane” ze względu na termin płatności, skalę, ryzyko i podobieństwo w procesie pośrednictwa finansowego.

Pomocnicza działalność finansowa jest działalnością ściśle związaną z pośrednictwem finansowym, ale w istocie sama tym pośrednictwem nie jest (patrz ust. 2.39).

- 2.33. W ramach procesu pośrednictwa finansowego fundusze przepływają pomiędzy trzema uczestnikami tego procesu — od tych, którzy posiadają nadwyżki funduszy, do tych, którym ich brakuje. Pośrednik finansowy nie działa po prostu jako agent dla tych pozostałych jednostek instytucjonalnych, ale naraża się na ryzyko poprzez nabywanie aktywów finansowych i zaciąganie zobowiązań na swój własny rachunek.

- 2.34. W proces pośrednictwa finansowego mogą być włączone wszystkie kategorie pasywów, z wyjątkiem kategorii pozostałe zobowiązania (AF.7).

Aktywa finansowe włączone w proces pośrednictwa finansowego mogą być zaliczone do każdej kategorii tych aktywów, z wyjątkiem kategorii rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (AF.6), ale z uwzględnieniem kategorii pozostałych należności (factoring). Ponadto, pośrednicy finansowi mogą inwestować swoje fundusze w aktywa niefinansowe, łącznie z nieruchomościami. Jednakże, aby dana jednostka mogła być uznana za pośrednika finansowego, powinna ona, na dodatek, zaciągać zobowiązania na rynku i przekształcać fundusze. Stąd, spółki niefinansowe obrotu nieruchomościami (dział 70, NACE rev.1) są wyłączone z pośrednictwa finansowego.

⁽⁸⁾ Zgodnie z przyjętą konwencją, do sektora S.12 zaliczono jednostki dominujące, sprawujące jedynie kontrolę, zarządzające grupą jednostek zależnych, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa (patrz ust. 2.43) oraz instytucje non profit uznane za posiadające osobowość prawną i działające na rzecz instytucji finansowych (patrz ust. 2.44).

- 2.35. Zasadnicza funkcja instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych polega na gromadzeniu funduszy dla ochrony przed ryzykiem. Głównymi zobowiązaniami tych instytucji są rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6). Odpowiednikami tych rezerw są inwestycje dokonywane przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne, które, z tego powodu, działają jako pośrednicy finansowi.
- 2.36. Fundusze wspólnego inwestowania zaciągają głównie zobowiązania przez emitowanie akcji (AF.52). Przekształcając one zebrane fundusze poprzez nabywanie aktywów finansowych lub nieruchomości. Stąd, fundusze wspólnego inwestowania są klasyfikowane jako pośrednicy finansowi. Podobnie jak w przypadku innych przedsiębiorstw i instytucji finansowych, każda zmiana wartości ich aktywów i pasywów, inna niż własnych jednostek uczestnictwa, jest odzwierciedlona w ich funduszach własnych (patrz ust. 7.05). Z uwagi na fakt, że suma funduszy własnych jest zwykle równa wartości akcji funduszu wspólnego inwestowania, każda zmiana wartości aktywów i pasywów funduszu będzie odzwierciedlona w rynkowej wartości tych akcji.

Fundusze wspólnego inwestowania inwestujące wyłącznie w nieruchomości są także uznawane za pośredników finansowych.

- 2.37. Pośrednictwo finansowe jest generalnie ograniczone do transakcji finansowych dokonywanych na rynku. Innymi słowy, nabywanie aktywów i zaciąganie zobowiązań powinno dotyczyć całego społeczeństwa lub dokładnie w tym celu określonych i relatywnie dużych podgrup. Gdy działalność jest ograniczona do małych grup osób lub rodzin, wtedy żadne pośrednictwo finansowe nie ma miejsca. W szczególności, do pośrednictwa finansowego nie są zaliczane jednostki instytucjonalne świadczące usługi obsługi finansowej dla grupy spółek. Jednostki instytucjonalne świadczące takie usługi są zaliczane do określonego sektora zgodnie z przeważającą funkcją grupy spółek w ramach obszaru gospodarczego. Jednak w przypadkach, gdy jednostki te podlegają nadzorowi finansowemu — wtedy zgodnie z przyjętą konwencją — klasyfikowane są do sektora instytucji finansowych.
- 2.38. Mogą istnieć wyjątki od ogólnego ograniczenia pośrednictwa finansowego do transakcji finansowych dokonywanych na rynku. Jako przykłady można wskazać banki gminne i banki oszczędnościowe silnie uzależnione od zaangażowanych w nie gmin. Inny przykład stanowią spółki niefinansowe zajmujące się leasingiem finansowym zależne od macierzystej grupy spółek przy pozyskiwaniu funduszy lub przy ich inwestowaniu. Jednak udzielanie przez te instytucje pożyczek lub przyjmowanie oszczędności, powinno być niezależne od — odpowiednio — zaangażowanych gmin lub macierzystej grupy, jeśli mają być zaklasyfikowane jako pośrednicy finansowi.
- 2.39. Pomocnicza działalność finansowa obejmuje działalność wspomagającą realizację transakcji dokonywanych na aktywach i pasywach finansowych lub transformowanie czy „przepakowywanie” funduszy. Pomocnicy finansowi nie narażają się na ryzyko związane z nabywaniem aktywów finansowych czy zaciąganiem zobowiązań. Ułatwiają oni jedynie pośrednictwo finansowe.
- 2.40. Jednostki instytucjonalne zaliczone do sektora instytucji finansowych (S.12) są następujące:
- a) prywatne lub publiczne instytucje, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa;
  - b) spółdzielnie i spółki uznane za niezależne podmioty prawne, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa;
  - c) producenci publiczni, którzy na mocy specjalnych aktów prawnych są uznani za niezależne podmioty prawne i których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa;
  - d) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za niezależne podmioty prawne, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa, lub które działają na rzecz instytucji finansowych;
  - e) jednostki dominujące (patrz ust. 2.14), jeżeli podstawową działalnością całej grupy jednostek zależnych w ramach obszaru gospodarczego, jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa;
  - f) fundusze wspólnego inwestowania nie posiadające osobowości prawnej, obejmujące inwestycje portfelowe, będące własnością grupy uczestników i których zarządzaniem, z zasady, zajmują się inne spółki finansowe. Fundusze te są, zgodnie z przyjętą konwencją, jednostkami instytucjonalnymi oddzielnymi od zarządzających nimi instytucji finansowych;
  - g) finansowe spółki ułomne:
    1. jednostki nie posiadające osobowości prawnej, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe i które podlegają regulacjom i nadzorowi (w większości przypadków klasyfikowane do podsektora pozostałych finansowych instytucji pieniężnych lub do podsektora instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych), uznawane są za jednostki posiadające autonomię podejmowania

decyzji i mające zarząd niezależny od swoich właścicieli. Ich zachowanie ekonomiczne i finansowe jest podobne do zachowania instytucji finansowych. Z powyższych powodów jednostki te traktowane są jako odrębne jednostki instytucjonalne. Przykładem takich jednostek są oddziały zagranicznych instytucji finansowych;

2. inne jednostki nieposiadające osobowości prawnej, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe, ale które nie są poddane regulacji i nadzorowi, uznawane są za finansowe spółki ułomne tylko wtedy, gdy spełniają warunki zakwalifikowania ich jako spółki ułomne (patrz ust. 2.13.f);
3. jednostki nieposiadające osobowości prawnej, których podstawową działalnością jest pomocnicza działalność finansowa, uznawane są za finansowe spółki ułomne tylko wtedy, gdy spełniają warunki zakwalifikowania ich jako spółki ułomne (patrz ust. 2.13.f)).

2.41. Sektor instytucji finansowych dzielony jest na pięć następujących podsektorów:

- a) bank centralny (S.121);
- b) pozostałe finansowe instytucje pieniężne (S.122);
- c) pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.123);
- d) pomocnicze spółki finansowe (S.124);
- e) instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne (S.125).

Podsektor pozostałych finansowych instytucji pieniężnych jest uważany za równoważny podsektorowi pozostałych instytucji depozytowych, zgodnie z definicją w SRN 93 w ust. 4.88-4.94. O ile intencją zdefiniowania podsektora pozostałych finansowych instytucji pieniężnych objęcie tych pośredników finansowych, poprzez których efekty polityki pieniężnej banku centralnego są przekazywane do innych podmiotów gospodarczych, to sektor pozostałych instytucji depozytowych w SRN 93 określono w odniesieniu do miar bazy szerokiego pieniądza. Suma podsektorów S.121 i S.122 jest zbieżna z definicją finansowych instytucji pieniężnych ustaloną dla celów statystycznych przez EIW (patrz ust. 2.49).

2.42. Z wyjątkiem podsektora S.121, każdy z pozostałych podsektorów może być podzielony na:

- a) publiczne spółki finansowe;
- b) prywatne krajowe spółki finansowe;
- c) spółki finansowe pod kontrolą zagraniczną.

Kryteria stosowane do powyższego podziału są analogiczne jak dla jednostek sektora przedsiębiorstw (patrz ust. 2.26-2.31).

2.43. Jednostki dominujące, sprawujące jedynie kontrolę i zarządzające grupą jednostek zależnych, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa, są klasyfikowane do podsektora pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.123)⁽⁹⁾. Jednak te jednostki dominujące, które są jednocześnie spółkami finansowymi — zaliczane są do odpowiednich podsektorów zgodnie z podstawowym rodzajem działalności finansowej.

2.44. Instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za podmioty prawne, działające na rzecz instytucji finansowych, ale nie będące pośrednikami finansowymi bądź nieprowadzące pomocniczej działalności finansowej, są zaliczane do podsektora pomocniczych instytucji finansowych (S.124).

Podsektor: Bank centralny (S.121)

2.45. *Definicja:* Podsektor banku centralnego (S.121) składa się ze wszystkich finansowych instytucji i spółek ułomnych, których główną funkcją jest emisja pieniądza, utrzymywanie wewnętrznej i zewnętrznej wartości pieniądza oraz utrzymywanie całości lub części rezerw walutowych państwa.

⁽⁹⁾ Sposób zaklasyfikowania jednostek dominujących w ramach sektora instytucji finansowych różni się od zastosowanego w ust. 4.100 w SRN 93. Rozwiązanie to przyjęto dla zachowania spójności z definicją finansowych instytucji pieniężnych dla celów statystycznych określoną przez EIW oraz z oficjalną statystyką instytucji ubezpieczeniowych.

2.46. Do podsektora S.121 zaliczeni są następujący pośrednicy finansowi:

- a) krajowy bank centralny, także w przypadku, jeśli stanowi część Europejskiego Systemu Banków Centralnych;
- b) centralne agencje pieniężne o istotnym znaczeniu dla społeczeństwa (np. agencje zarządzające wymianą walut lub emitujące pieniądź), prowadzące pełną księgowość i posiadające autonomię podejmowania decyzji w odniesieniu do rządu. Tego rodzaju działalności są najczęściej prowadzone albo w ramach rządu, albo przez bank centralny. W takich przypadkach nie występują odrębne jednostki instytucjonalne.

2.47. Do podsektora S.121 nie są włączone agencje i inne jednostki, inne niż bank centralny, regulujące lub sprawujące nadzór finansowy nad spółkami finansowymi lub nad rynkami finansowymi. Jednostki te zaliczone są do podsektora S.124 (patrz ust. 2.58. g) ⁽¹⁰⁾.

Podsektor: Pozostałe pieniężne spółki finansowe (S.122)

2.48. *Definicja:* Podsektor pozostałych pieniężnych instytucji finansowych (S.122) składa się ze wszystkich finansowych instytucji i spółek ułomnych, z wyjątkiem zaliczonych do podsektora banku centralnego, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe i które zajmują się przyjmowaniem depozytów od jednostek instytucjonalnych innych niż finansowe instytucje pieniężne oraz, we własnym imieniu, udzielają pożyczek i/lub dokonują inwestycji w papiery wartościowe.

2.49. Pieniężne spółki finansowe (PIF) obejmują podsektor banku centralnego (S.121) i podsektor pozostałych pieniężnych instytucji finansowych (S.122) i są zbieżne z definicją pieniężnych instytucji finansowych dla celów statystycznych określoną przez EIW (patrz ust. 2.4 L).

2.50. PIF nie mogą być opisane po prostu jako „banki”, ponieważ możliwe jest, aby obejmowały one pewne spółki finansowe, które same nie nazywają siebie bankami, a także może to nie być dozwolone w pewnych krajach, ponadto też, niektóre inne spółki finansowe określające się jako banki mogą nie być w istocie PIF. Następujący pośrednicy finansowi są z zasady zaliczani do podsektora S.122:

- a) banki komercyjne, banki „powszechne”, banki „uniwersalne”;
- b) banki oszczędnościowe (włączając powiernicze banki oszczędnościowe, banki oszczędnościowe oraz stowarzyszenia pożyczkowe);
- c) żyrowe instytucje pocztowe, banki pocztowe, banki żyrowe;
- d) wiejskie banki kredytowe, rolne banki kredytowe;
- e) spółdzielcze banki kredytowe, związki kredytowe;
- f) banki specjalistyczne (np. banki kupieckie, domy emisyjne, banki prywatne).

2.51. Następujący pośrednicy finansowi, mogą być także zaliczeni do podsektora S.122, jeżeli zajmują się przyjmowaniem lokat od ludności zarówno w formie depozytów jak i w innych postaciach, takich jak ciągła emisja obligacji lub inne, porównywalne papiery wartościowe (w przeciwnym razie zaliczani są do podsektora S.123):

- a) instytucje zajmujące się udzielaniem pożyczek hipotecznych (włączając towarzystwa budowlane, banki hipoteczne i hipoteczne instytucje kredytowe);
- b) fundusze wspólnego inwestowania (włączając fundusze inwestycyjne, powiernicze i inne zbiorowe formy inwestowania, np. przedsięwzięcia wspólnego inwestowania w przenoszalne papiery wartościowe — UCITS);
- c) samorządowe instytucje kredytowe.

2.52. Do podsektora S.122 nie są zaliczone:

- a) jednostki dominujące, sprawujące jedynie kontrolę i zarządzające grupą składającą się w przeważającym stopniu z pozostałych pieniężnych instytucji finansowych, ale które same nie są finansowymi instytucjami pieniężnymi. Są one zaliczone do podsektora S.123 (patrz ust. 2.43);
- b) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za podmioty prawne, działające na rzecz pozostałych pieniężnych instytucji finansowych, ale nie zajmujące się pośrednictwem finansowym. Są one zaliczone do podsektora S.124 (patrz ust. 2.44).

⁽¹⁰⁾ Jest to odstępstwo od zasad określonych w ust. 4.86. i 4.101 SRN 93, mające na celu zachowanie spójności z definicją finansowych instytucji pieniężnych dla celów statystycznych określoną przez EIW.

Podsektor: Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.123)

- 2.53. *Definicja:* Definicja: Podsektor pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.123) obejmuje wszystkie finansowe instytucje i spółki ułomne, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe realizowane poprzez zaciąganie zobowiązań w formach innych niż gotówka, depozyty lub substytuty depozytów od jednostek instytucjonalnych innych niż finansowe instytucje pieniężne czy rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe.
- 2.54. Podsektor S.123 obejmuje różne rodzaje pośredników finansowych, zwłaszcza tych, którzy w głównej mierze zajmują się długoterminowymi transakcjami finansowymi. W większości przypadków, te odległe terminy płatności stanowią podstawę dla odróżnienia tego podsektora od podsektora pozostałych finansowych instytucji pieniężnych. Biorąc pod uwagę nieistnienie bądź istnienie zobowiązań w formie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, można określić granice tego podsektora w stosunku do podsektora instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych.
- 2.55. W szczególności, następujące finansowe instytucje i spółki ułomne są zaliczone do podsektora S.123 (jeżeli nie są PIF):
- spółki niefinansowe zajmujące się leasingiem finansowym;
  - instytucje zajmujące się kupnem na raty oraz usługami finansowymi dla osób fizycznych i prawnych;
  - spółki niefinansowe handlujące długami (factoringowe);
  - maklerzy papierów wartościowych i instrumentów pochodnych (działający na własny rachunek);
  - specjalistyczne spółki finansowe, takie jak towarzystwa inwestycji kapitałowych o wysokim stopniu ryzyka, towarzystwa finansowania wywozu i przywozu;
  - instytucje powiernicze utworzone dla celów przechowywania aktywów w formie papierów wartościowych;
  - pośrednicy finansowi przyjmujący depozyty lub substytuty depozytów jedynie od PIF;
  - jednostki dominujące, sprawujące jedynie kontrolę i zarządzające grupą jednostek zależnych, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe lub pomocnicza działalność finansowa, ale które same nie są spółkami finansowymi (patrz ust. 2.43).
- 2.56. Do podsektora S.123 nie są zaliczone jednostki nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za niezależne podmioty prawne, działające na rzecz pozostałych instytucji pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych, ale nie prowadzące pośrednictwa finansowego. Są one zaliczone do podsektora S.124 (patrz ust. 2.44).

Podsektor: Pomocnicze spółki finansowe (S.124)

- 2.57. *Definicja:* Definicja: Podsektor pomocniczych instytucji finansowych (S.124), obejmuje wszystkie finansowe instytucje i spółki ułomne, których podstawową działalnością jest pomocnicza działalność finansowa, ściśle związana z pośrednictwem finansowym, ale nie będąca sama tym pośrednictwem (patrz ust. 2.39).
- 2.58. Następujące finansowe instytucje i spółki ułomne są, w szczególności, zaliczone do podsektora S.124:
- brokerzy ubezpieczeniowi, administratorzy ds. ratownictwa i awarii, doradcy ubezpieczeniowi i emerytalni itp.;
  - brokerzy pożyczkowi, maklerzy papierów wartościowych, doradcy inwestycyjni itp.;
  - instytucje zajmujące się prowadzeniem emisji papierów wartościowych;
  - instytucje, których podstawową funkcją jest udzielanie gwarancji poprzez indosowanie weksli i podobnych instrumentów;
  - instytucje zajmujące się operacjami w zakresie instrumentów pochodnych i zabezpieczających, takich jak swapy, opcje i terminowe kontrakty finansowe typu futures (bez ich wydawania);

- f) instytucje zabezpieczające infrastrukturę dla funkcjonowania rynków finansowych;
- g) centralne urzędy nadzoru pośrednictwa finansowego i rynków finansowych, jeżeli są odrębnymi jednostkami instytucjonalnymi;
- h) instytucje zarządzające funduszami emerytalnymi, funduszami wspólnego inwestowania itp.;
- i) instytucje prowadzące giełdy papierów wartościowych i giełdy ubezpieczeniowe;
- j) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za niezależne podmioty prawne, działające na rzecz instytucji finansowych, ale nie prowadzące działalności pośrednictwa finansowego lub pomocniczej działalności finansowej (patrz ust. 2.44).

2.59. Do podsektora S.124 nie są zaliczone jednostki dominujące, sprawujące jedynie kontrolę i zarządzające grupą jednostek zależnych, których podstawową działalnością jest pomocnicza działalność finansowa, ale które same nie są pomocnikami finansowymi. Są one zaliczone do podsektora S.123 (patrz ust. 2.43).

Podsektor: Instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne (S.125)

- 2.60. *Definicja:* Podsektor instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.125) obejmuje wszystkie finansowe instytucje i spółki ułomne, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe jako konsekwencja gromadzenia funduszy dla ochrony przed ryzykiem (patrz ust. 2.35).
- 2.61. Zawierane umowy ubezpieczeniowe mogą być kontraktami indywidualnymi lub grupowymi, bez względu na to czy udział w ubezpieczeniu wynika, czy nie, z obowiązku nałożonego przez rząd. Ponadto, umowy w zakresie zabezpieczenia społecznego (patrz ust. 4.83-4.91), stanowią czasem znaczną część zawartych kontraktów.
- 2.62. Podsektor S.125 obejmuje zarówno instytucje ubezpieczeń obowiązkowych jak i instytucje ubezpieczeń reasekuracyjnych.
- 2.63. Podsektor S.125 nie obejmuje:
- a) jednostki instytucjonalne spełniające oba kryteria wymienione w ust. 2.74. Są one zaliczone do podsektora S.1314;
  - b) jednostki dominujące, sprawujące jedynie kontrolę i zarządzające grupą składającą się w przeważającym stopniu z instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych, ale które same nie są instytucjami ubezpieczeniowymi lub funduszami emerytalnymi. Są one zaliczone do podsektora S.123 (patrz ust. 2.43);
  - c) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za podmioty prawne, działające na rzecz instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych, ale niezaangażowane w pośrednictwo finansowe. Są one zaliczone do podsektora S.124 (patrz ust. 2.44).
- 2.64. Podsektor instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych może być podzielony na:
- a) instytucje ubezpieczeniowe;
  - b) fundusze emerytalne (autonomiczne).

Autonomiczne fundusze emerytalne są funduszami emerytalnymi posiadającymi autonomię podejmowania decyzji oraz prowadzącymi pełny plan kont. Są one zatem jednostkami instytucjonalnymi. Nieautonomiczne fundusze emerytalne nie są jednostkami instytucjonalnymi i pozostają częścią jednostek instytucjonalnych, które je utworzyły.

- 2.65. Działalność instytucji ubezpieczeń na życie oraz ubezpieczeń innych niż na życie może obejmować zarówno ryzyko związane z ubezpieczeniami indywidualnymi jak i grupowymi. Pewne instytucje ubezpieczeniowe mogą ograniczać swoją działalność tylko do umów grupowych. Instytucje te mogą ubezpieczać wszelkie grupy.
- 2.66. Fundusze emerytalne mogą być opisane jako instytucje, które ubezpieczają określone grupy przed ryzykiem wynikającym z zaistnienia określonych zdarzeń społecznych lub okoliczności (patrz ust. 4.84.) dotyczących osoby ubezpieczonej. Typowe grupy uczestników takich ubezpieczeń obejmują pracowników pojedynczego spółki niefinansowe lub grupy przedsiębiorstw, pracowników tej samej branży czy gałęzi oraz osoby wykonujące ten sam zawód. Świadczenia uwzględnione w umowie ubezpieczeniowej mogą obejmować świadczenia wypłacane po śmierci ubezpieczonego wdowie (wdowcowi) lub dzieciom (głównie w przypadku śmierci podczas wykonywania obowiązków służbowych), świadczenia wypłacane po przejściu na emeryturę oraz świadczenia wypłacane w przypadku utraty przez ubezpieczonego zdolności do pracy.

2.67. Ubezpieczenia od wszystkich tych rodzajów ryzyka mogą być w niektórych państwach prowadzone zarówno przez instytucje ubezpieczeń na życie jak i przez fundusze emerytalne. Z kolei w innych państwach, ubezpieczenia od niektórych z tych rodzajów ryzyka mogą być prowadzone tylko przez instytucje ubezpieczeń na życie. W odróżnieniu od instytucji ubezpieczeń na życie, fundusze emerytalne są ograniczone (z mocy prawa) do określonych grup pracowników i osób pracujących na własny rachunek.

INSTYTUCJE RZĄDOWE I SAMORZĄDOWE (S.13)

2.68. *Definicja:* Sektor instytucji rządowych i samorządowych (S.13) obejmuje wszystkie jednostki instytucjonalne będące pozostałymi producentami nierynkowymi (patrz ust. 3.26.), których produkcja przeznaczona jest na spożycie indywidualne i ogólnospołeczne oraz które są finansowane głównie z obowiązkowych płatności dokonywanych przez jednostki należące do pozostałych sektorów lub wszystkie jednostki instytucjonalne, których podstawową działalnością jest redystrybucja dochodu i majątku narodowego.

2.69. Sektor S.13 obejmuje następujące jednostki instytucjonalne:

- a) jednostki rządowe i samorządowe (z wyłączeniem producentów publicznych zorganizowanych jako spółki niefinansowe lub spółki finansowe publiczne lub, na mocy specjalnych aktów prawnych, uznane za niezależne podmioty prawne lub spółki ułamne, jeżeli zostały zaliczone do sektora przedsiębiorstw lub do sektora instytucji finansowych), które administrują i finansują grupę działalności polegających głównie na dostarczaniu towarów i usług nierynkowych, przeznaczonych na zaspokojenie potrzeb społeczeństwa ⁽¹⁾;
- b) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za podmioty prawne, będące pozostałymi producentami nierynkowymi oraz kontrolowanymi i głównie finansowanymi przez jednostki rządowe i samorządowe;
- c) autonomiczne fundusze emerytalne, jeżeli spełnione są oba warunki z ust. 2.74.

2.70. Sektor instytucji rządowych i samorządowych dzielony jest na cztery podsektory:

- a) instytucji rządowych na poziomie centralnym (S.1311);
- b) instytucji rządowych i samorządowych na poziomie regionalnym (S.1312);
- c) instytucji samorządowych na poziomie lokalnym (S.1313);
- d) funduszy zabezpieczenia społecznego (S.1314);

Podsektor: Instytucje rządowe na poziomie centralnym (S.1311)

2.71. *Definicja:* Podsektor instytucji rządowych na poziomie centralnym obejmuje wszystkie ministerstwa i inne instytucje centralne, których kompetencje obejmują zwykle całe obszar gospodarczy, z wyjątkiem zarządzania funduszami zabezpieczenia społecznego.

Do podsektora S.1311 zaliczone są te instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu, które podlegają kontroli i są głównie finansowane przez rząd oraz których kompetencje obejmują całe obszary gospodarcze.

Podsektor: Instytucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym (S.1312)

2.72. *Definicja:* Podsektor instytucji rządowych i samorządowych na poziomie regionalnym obejmuje jednostki rządowe i samorządowe będące odrębnymi jednostkami instytucjonalnymi, spełniającymi pewne funkcje rządu i samorządów na poziomie poniżej poziomu centralnego a powyżej jednostek instytucjonalnych istniejących na poziomie lokalnym, z wyjątkiem zarządzania funduszami zabezpieczenia społecznego.

Do podsektora S.1312 zaliczone są te instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu, które podlegają kontroli i są głównie finansowane przez regionalne instytucje rządowe i samorządowe oraz których kompetencje są ograniczone do obszaru gospodarczego regionów.

Podsektor: Instytucje samorządowe na poziomie lokalnym (S.1313)

2.73. *Definicja:* Podsektor instytucji samorządowych na poziomie lokalnym obejmuje te rodzaje administracji publicznej, których kompetencje obejmują tylko lokalne części obszaru gospodarczego, z wyjątkiem lokalnych oddziałów funduszy zabezpieczenia społecznego.

⁽¹⁾ Zgodnie z przyjętą konwencją, instytucje regulujące rynek, które albo wyłącznie, albo głównie zajmują się dystrybucją dotacji, są zaliczone do sektora S.13, podsektor S.1311. Jednak te instytucje, które wyłącznie lub głównie zajmują się dokonywaniem zakupów, magazynowaniem i sprzedażą produktów rolnych lub innych produktów spożywczych, są zaliczone do sektora S.11 (patrz ust. 2.21, przypis 6).

Do podsektora S.1313 zaliczone są te instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu, które podlegają kontroli i są głównie finansowane przez instytucje samorządowe na poziomie lokalnym oraz których kompetencje są ograniczone do lokalnych terytoriów gospodarczych.

Podsektor: Fundusze zabezpieczenia społecznego (S.1314)

2.74. *Definicja:* Podsektor funduszy zabezpieczenia społecznego obejmuje wszystkie centralne, regionalne i lokalne jednostki instytucjonalne, których podstawową działalnością jest zabezpieczenie świadczeń społecznych i które spełniają oba następujące kryteria:

- a) z mocy prawa lub na podstawie odpowiednich regulacji, określone grupy ludności są zobowiązane do uczestnictwa w planie emerytalnym lub do opłaty składek;
- b) instytucje krajowe i samorządowe są odpowiedzialne za zarządzanie instytucją w odniesieniu do rozliczania lub zatwierdzania wysokości składek i świadczeń, niezależnie od ich roli jako organu nadzorującego lub pracodawcy (patrz ust. 4.89).

Pomiędzy kwotą wpłaconych składek a ryzykiem, na jakie jest narażony indywidualny uczestnik, nie występuje zwykle bezpośredni związek.

GOSPODARSTWA DOMOWE (S.14)

2.75. *Definicja:* Sektor gospodarstw domowych (S.14) obejmuje osoby lub grupy osób będące i ewentualnie jako przedsiębiorcy wytwarzające rynkowe towary oraz usługi niefinansowe i finansowe (producenci rynkowi) pod warunkiem, że odpowiednie działalności nie są odrębnymi jednostkami traktowanymi jako quasi-przedsiębiorstwa. Sektor ten obejmuje również osoby lub grupy osób, które są producentami towarów i usług niefinansowych przeznaczonych wyłącznie na ostateczne wykorzystanie na własne cele (patrz ust. 3.20, 3.25 i 3.30).

Gospodarstwa domowe jako konsumenci, mogą być zdefiniowane jako małe grupy osób mających wspólne miejsce zamieszkania, rozporządzających wspólnie częścią lub całością swoich dochodów i majątku oraz konsumujących wspólnie określone rodzaje towarów i usług, głównie usług mieszkaniowych i żywności. Dodatkowo mogą być uwzględnione kryteria istnienia rodziny lub więzi emocjonalnych.

Podstawowe przychody tych jednostek uzyskiwane są z wynagrodzeń, dochodów z tytułu własności, transferów otrzymywanych z innych sektorów oraz ze sprzedaży produktów rynkowych lub z przypisanych umownie przychodów z produkcji towarów na własne spożycie.

2.76. Sektor gospodarstw domowych obejmuje:

- a) osoby lub grupy osób, których podstawową funkcją jest konsumpcja;
- b) osoby przebywające na stałe w instytucjach posiadających niewielką lub nie posiadających autonomii działania czy podejmowania decyzji w kwestiach ekonomicznych (np. członkowie wspólnot religijnych żyjący w klasztorach, pacjenci przebywający przez długi okres czasu w szpitalach, więźniowie odbywający długotrwałe kary więzienia, osoby stare stale zamieszkałe w domach opieki). Osoby te są traktowane jako tworzące wspólnie pojedynczą jednostkę instytucjonalną, to znaczy, jedno gospodarstwo domowe;
- c) osoby lub grupy osób, których podstawową funkcją jest konsumpcja i które wytwarzają towary i niefinansowe usługi wyłącznie na własne spożycie ostateczne; w ramach systemu włączone są tylko dwie kategorie usług wytwarzanych na ostateczne wykorzystanie na własne cele: usługi właścicieli mieszkań oraz usługi domowe wytwarzane przez pracowników najemnych;
- d) wyłączni właściciele i spółki nie posiadające osobowości prawnej — inne niż te, które są traktowane jako quasi-przedsiębiorstwo — będący producentami rynkowymi;
- e) instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe nieposiadające osobowości prawnej lub posiadające osobowość prawną, ale ich znaczenie jest nieistotne (patrz ust. 2.88).

2.77. Sektor gospodarstw domowych dzielony jest na sześć podsektorów:

- a) pracodawców (w tym pracujących na własny rachunek) (S.141 + S.142);
- b) osób fizycznych pracujących najemnie (S.143);
- c) osób fizycznych uzyskujących dochody z tytułu własności (S.1441);

- d) emerytów i rencistów (S.1442);
- e) osób fizycznych uzyskujących dochody z innych niezarobkowych źródeł (S.1443);
- f) pozostałych osób (S.145).

2.78. Gospodarstwa domowe są zaliczane do podsektorów na podstawie największej, co do wartości kategorii dochodów (dochodu pracodawcy, wynagrodzeń pracowników itp.) w gospodarstwie domowym jako całości. W przypadkach, gdy więcej niż jeden członek gospodarstwa domowego uzyskuje dochód z danej kategorii dochodów, jako kryterium przyjmuje się łączną wartość dochodów w ramach każdej kategorii.

Podsektor: Pracodawcy (w tym pracujący na własny rachunek) (S.141 + S.142)

2.79. *Definicja:* Podsektor pracodawców (w tym pracujących na własny rachunek) obejmuje grupę gospodarstw domowych, w których podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego jako całości, nawet, jeśli nie przekracza połowy łącznych dochodów gospodarstwa, stanowi dochód mieszany (B.3) wyłącznych właścicieli i spółek nie posiadających osobowości prawnej należących do gospodarstw domowych, zatrudniających lub nie zatrudniających pracowników, uzyskany z ich działalności jako producentów towarów i usług rynkowych.

Podsektor: Pracownicy najemni (S.143)

2.80. *Definicja:* Podsektor gospodarstw domowych pracowników najemnych obejmuje grupę gospodarstw domowych, w których podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego jako całości, stanowi dochód uzyskany w ramach kategorii kosztów związanych z zatrudnieniem (D.1).

Podsektor: Osoby fizyczne uzyskujące dochody z tytułu własności (S.1441)

2.81. *Definicja:* Podsektor osób fizycznych uzyskujących dochody z tytułu własności obejmuje grupę gospodarstw domowych, w których podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego jako całości, stanowi dochód z tytułu własności (D.4).

Podsektor: Emeryci i renciści (S.1442)

2.82. *Definicja:* Podsektor emerytów i rencistów obejmuje grupę gospodarstw domowych, w których podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego jako całości, stanowi dochód uzyskany z emerytur i rent.

Gospodarstwa domowe emerytów i rencistów są gospodarstwami, w których kategoria dochodu o najwyższej wartości obejmuje emerytury, renty i inne świadczenia tego typu.

Podsektor: Osoby fizyczne uzyskujące dochody z innych niezarobkowych źródeł (S.1443)

2.83. *Definicja:* Podsektor osób fizycznych uzyskujących dochody z innych niezarobkowych źródeł obejmuje grupę gospodarstw domowych, w których podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego jako całości, stanowi dochód uzyskany z innych transferów bieżących.

Inne transfery bieżące są to wszystkie transfery bieżące, inne niż dochody z tytułu własności, emerytur i rent oraz dochody osób przebywających w zbiorowych gospodarstwach domowych.

Podsektor: Pozostałe osoby (S.145)

2.84. *Definicja:* Podsektor pozostałych osób obejmuje osoby przebywające na stałe w instytucjach.

Osoby przebywające na stałe w instytucjach ujmowane są oddzielnie, ponieważ kryterium podstawowego źródła dochodów nie jest wystarczające dla zaliczenia tych osób do poprzednich podsektorów.

2.85. Jeżeli podstawowe źródło dochodów gospodarstwa domowego jako całości nie jest dostępne do celów podziału na podsektory, drugim z kolei kryterium dla celów podziału na podsektory jest dochód osoby odniesienia. Osobą odniesienia w danym gospodarstwie domowym jest zwykle

osoba osiągająca najwyższy dochód. Jeśli i ta informacja nie jest dostępna, do celów podziału na podsektory można wykorzystać dochód osób, która twierdzi, że on/ona jest osobą odniesienia.

- 2.86. Dla różnych rodzajów analiz oraz jako baza dla konstruowania założeń polityki, mogą być odpowiednie i potrzebne także inne kryteria, np. podział gospodarstw domowych jako przedsiębiorców według rodzaju działalności: rolne gospodarstwa domowe; poza rolne gospodarstwa domowe (przemysł; usługi).

INSTYTUCJE NIENASTAWIONE NA PRZYNOSZENIE DOCHODU OBSŁUGUJĄCE GOSPODARSTWA DOMOWE (S.15)

- 2.87. *Definicja:* Sektor instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe (INKgd) (S.15) obejmuje instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu stanowiące odrębne jednostki prawne, obsługujące gospodarstwa domowe i będące prywatnymi pozostałymi producentami nierynkowymi (patrz ust. 3.32). Ich podstawowe przychody, niezależnie od uzyskiwanych z okazjonalnej sprzedaży, pochodzą z dobrowolnych wpłat pieniężnych lub wkładów w naturze od gospodarstw domowych jako konsumentów, z płatności dokonywanych przez instytucje rządowe i samorządowe⁽¹²⁾ oraz z dochodów z tytułu własności.
- 2.88. W przypadku, gdy instytucje te nie mają istotnego znaczenia, nie są zaliczone do tego sektora; ich transakcje są połączone z transakcjami sektora gospodarstw domowych (S.14).

Sektor INKgd obejmuje następujące główne rodzaje INKgd dostarczające gospodarstwom domowym towary i usługi nierynkowe:

- a) związki zawodowe, towarzystwa i stowarzyszenia zawodowe i naukowe, stowarzyszenia konsumentów, partie polityczne, kościoły lub stowarzyszenia religijne (łącznie z finansowanymi, ale nie kontrolowanymi przez rząd) oraz kluby społeczne, kultury, rekreacyjne i sportowe;
- b) instytucje dobroczynne, organizacje humanitarne i pomocy finansowane z dobrowolnych transferów pieniężnych lub w naturze od innych jednostek instytucjonalnych.

Sektor S.15 obejmuje instytucje dobroczynne, organizacje humanitarne i pomocy działające na rzecz nierezydentów oraz nie obejmuje jednostek, członkostwo w których daje prawo do uzyskania określonego wcześniej zestawu towarów i usług.

ZAGRANICA (S.2)

- 2.89. *Definicja:* Definicja: Zagranica (S.2) stanowi zgrupowanie jednostek nieposiadających żadnych charakterystycznych funkcji ani przychodów; obejmuje jednostki zagraniczne, o ile dokonują transakcje z krajowymi jednostkami instytucjonalnymi lub mają inne powiązania gospodarcze z rezydentami⁽¹³⁾. Rachunki rozliczeń z zagranicą przedstawiają ogólny przegląd stosunków gospodarczych łączących gospodarkę narodową z zagranicą.
- 2.90. Zagranica nie jest sektorem, dla którego opracowywany jest pełna dokumentacja księgowa, chociaż często wygodnie jest opisywać zagranicę w taki sposób, jakby stanowiła sektor. Sektory uzyskiwane są poprzez dezagregację gospodarki ogółem dla osiągnięcia bardziej jednorodnych grup krajowych jednostek instytucjonalnych, charakteryzujących się podobnym zachowaniem ekonomicznym, podobnymi cechami i funkcjami. Nie dotyczy to zagranicy: w tym przypadku rejestrowane są transakcje i inne przepływy zachodzące między spółkami niefinansowymi, spółkami finansowymi, instytucjami nienastawionymi na przynoszenie dochodu, gospodarstwami domowymi oraz instytucjami rządowymi i samorządowymi a jednostkami zagranicznymi, a także inne powiązania gospodarcze między rezydentami a nierezydentami, np. roszczenia rezydentów w stosunku do nierezydentów.
- 2.91. Należy zaznaczyć, że występują następujące wyjątki od reguły stanowiącej, iż rachunki rozliczeń z zagranicą obejmują tylko transakcje dokonywane między jednostkami będącymi rezydentami i nierezydentami:
- a) usługi transportowe (do granicy kraju eksportera) świadczone przez jednostki będące rezydentami, związane z przywożonymi towarami, są pokazywane na rachunkach zagranicy w ujęciu przywozu f.o.b., nawet jeśli towary te były wytworzone przez jednostki będące rezydentami (patrz ust. 3.144);

⁽¹²⁾ Instytucje non profit (INK) kontrolowane i głównie finansowane przez instytucje rządowe i samorządowe zaliczone są do sektora instytucji rządowych i samorządowych (patrz ust. 2.69b).

⁽¹³⁾ Łącznie z Instytucjami UE i organizacjami międzynarodowymi (patrz także ust. 2.06).

- b) transakcje dokonywane na zagranicznych aktywach między jednostkami będącymi rezydentami należącymi do różnych sektorów, są pokazywane na szczegółowym rachunku finansowym zagranicy; chociaż transakcje te nie mają wpływu na pozycję finansową kraju w stosunku do zagranicy, to jednak wpływają na powiązania finansowe indywidualnych sektorów z zagranicą;
- c) transakcje dokonywane na krajowych pasywach między jednostkami będącymi nierezydentami należącymi do różnych stref geograficznych, są pokazywane w przekroju geograficznym rachunków rozliczeń z zagranicą. Chociaż transakcje te nie mają wpływu na ogólną wielkość zobowiązań kraju w stosunku do zagranicy, to jednak zmieniają wielkość tych zobowiązań w odniesieniu do różnych części świata.

2.92. Sektor zagranicy (S.2) dzielony jest na:

- a) Unię Europejską (S.21):
  1. Państwa Członkowskie Unii Europejskiej (S.211);
  2. Instytucje Unii Europejskiej (S.212);
- b) państwa trzecie i organizacje międzynarodowe (S.22).

KLASYFIKACJA JEDNOSTEK PRODUCENTÓW WEDŁUG SEKTORÓW I WEDŁUG GŁÓWNYCH FORM ORGANIZACYJNO-PRAWNYCH

2.93. Podsumowanie zasad klasyfikacji jednostek producentów do sektorów na podstawie głównych form organizacyjno-prawnych, przedstawiono w poniższym przeglądzie i ust. 2.94-2.101.

2.94. Prywatne i publiczne spółki niefinansowe będące producentami rynkowymi są klasyfikowane następująco:

- a) z działalnością podstawową — produkcja towarów i usług niefinansowych: do sektora S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.a);
- b) z działalnością podstawową — pośrednictwo finansowe i pomocnicza działalność finansowa: do sektora S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.a) i 2.40.f).

2.95. Spółdzielnie i spółki uznane za niezależne podmioty prawne będące producentami rynkowymi są klasyfikowane następująco:

- a) z działalnością podstawową — produkcja towarów i usług niefinansowych: do sektora S.11, spółki niefinansowe (patrz, ust. 2.23.b);
- b) z działalnością podstawową — pośrednictwo finansowe i pomocnicza działalność finansowa: do sektora S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.b).

Tabela 2.3. — Klasyfikacja jednostek producentów według sektorów i według głównych form organizacyjno-prawnych

Organizacyjno-prawna	Główna forma	Producenci rynkowi produkcja towarów i usług niefinansowych	Pozostali nierynkowi pośrednictwo finansowe	Producenci	
				Producenci publiczni (patrz ust. 3.28)	Producenci prywatni (patrz ust. 3.29)
Organizacyjno-prawna	Spółdzielnie i spółki uznane za posiadające osobowość prawną	S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.a)	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.a i 2.40.f)		
		S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.b)	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.b)		
		S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.b)	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.c)		
Producenci publiczni nieznanymi mocy specjalnych aktów prawnych	Producenci publiczni nieznanymi za niezależne podmioty prawne	S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.f)	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.g)		
		pozostali		S.13, instytucje rządowe i samorządowe (patrz ust. 2.69.a)	
Jednostki nie nastawione na przynoszenie dochodu uznane za niezależne podmioty prawne	Spółki niefinansowe	S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.d)	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.d)	S.13, instytucje rządowe i samorządowe (patrz ust. 2.69.b)	S.15, instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe (1)
		S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.f)	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.g)		
Spółki nieznanymi za niezależne podmioty prawne Wyłączni właściciele	pozostali	S.14, gospodarstwa domowe (patrz ust. 2.75)	S.14, gospodarstwa domowe (patrz ust. 2.75)		
		S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.e)			
Jednostki dominujące, dla których przeważającym rodzajem działalności całej grupy jednostek zależnych jest produkcja	towarów i usług niefinansowych				
		usług finansowych	S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.e)		

(1) Z wyjątkiem instytucji nienastawionych na przynoszenie dochodu o nieistotnym znaczeniu (patrz ust. 2.88).

- 2.96. Producenci publiczni, którzy na mocy szczególnego ustawodawstwa są uznani za niezależne podmioty prawne i będący producentami rynkowymi są klasyfikowani następująco:
- a) z działalnością podstawową — produkcja towarów i usług niefinansowych: do sektora S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.c);
  - b) z działalnością podstawową — pośrednictwo finansowe i pomocnicza działalność finansowa: do sektora S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.c).
- 2.97. Publiczni producenci nieuznani za niezależne podmioty prawne i będący producentami rynkowymi są klasyfikowani następująco:
- a) spółki ułomne (patrz ust. 2.13.f):
    1. z działalnością podstawową — produkcja towarów i usług niefinansowych: do sektora S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.f);
    2. z działalnością podstawową — pośrednictwo finansowe i pomocnicza działalność finansowa: do sektora S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.c).
  - b) nie będący spółkami ułomnymi: do sektora S.13, instytucje rządowe i samorządowe, gdyż pozostają integralną częścią jednostek sprawujących nad nimi kontrolę (patrz ust. 2.69.a).
- 2.98. Instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu (stowarzyszenia, fundacje) uznane za podmioty prawne są klasyfikowane następująco:
- a) producenci rynkowi, z działalnością podstawową — produkcja towarów i usług niefinansowych: do sektora S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.d);
  - b) z działalnością podstawową — pośrednictwo finansowe i pomocnicza działalność finansowa: do sektora S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.d);
  - c) producenci nierynkowi:
    1. do sektora S.13, instytucje rządowe i samorządowe, jeżeli są producentami publicznymi kontrolowanymi i głównie finansowanymi przez jednostki rządowe i samorządowe (patrz ust. 2.69.b);
    2. do sektora S.15, instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe, jeżeli są producentami prywatnymi (patrz ust. 2.87).
- 2.99. Wyłącznie właściciele oraz spółki nieuznane za podmioty prawne, będący producentami rynkowymi, są klasyfikowani następująco:
- a) spółki ułomne (patrz ust. 2.13.f):
    1. z działalnością podstawową — produkcja towarów i usług niefinansowych: do sektora S.11, spółki niefinansowe (patrz ust. 2.23.f);
    2. z działalnością podstawową — pośrednictwo finansowe i pomocnicza działalność finansowa: do sektora S.12, spółki finansowe (patrz ust. 2.40.g);
  - b) nie będący spółkami ułomnymi: do sektora S.14, gospodarstwa domowe (patrz ust. 2.75).
- 2.100. Jednostki dominujące (tzn. spółki niefinansowe czy spółki finansowe nadzorujące grupę spółek) są klasyfikowane następująco:
- a) do sektora S.11, spółki niefinansowe, jeżeli przeważający rodzaj działalności całej grupy jednostek zależnych będących producentami rynkowymi, stanowi produkcję towarów i usług niefinansowych (patrz ust. 2.23.e);
  - b) do sektora S.12, spółki finansowe, jeżeli przeważający rodzaj działalności całej grupy jednostek zależnych stanowi pośrednictwo finansowe (patrz ust. 2.40.e).
- 2.101. Tabela 2.3 w sposób schematyczny ilustruje różne przypadki wyszczególnione powyżej.

LOKALNA JEDNOSTKA RODZAJU DZIAŁALNOŚCI ORAZ BRANŻE

- 2.102. Większość jednostek instytucjonalnych jest w praktyce zaangażowana w różne działalności w tym samym czasie. Mogą one prowadzić działalność podstawową, kilka działalności drugorzędnych i pewne działalności pomocnicze (patrz ust. 3.10-3.13).

- 2.103. Działalność ma miejsce wtedy, gdy łączy się takie środki jak sprzęt, praca, technologie produkcji, sieć łączności lub produkty celem wytworzenia określonych towarów lub usług. Działalność jest charakteryzowana za pomocą poniesionych nakładów (towarów i usług), procesem produkcyjnym oraz produkcją towarów i usług.

Rodzaje działalności mogą być określone przez odniesienie do szczególnego poziomu klasyfikacji NACE rev.1 ⁽¹⁴⁾.

- 2.104. Jeżeli jednostka prowadzi więcej niż jedną działalność, wówczas wszystkie działalności, z wyjątkiem pomocniczych, są szeregowane zgodnie z wartością dodaną brutto. Odróżnienie działalności podstawowej od działalności drugorzędnych dokonywane jest na podstawie poziomu wytworzonej wartości dodanej brutto, który przewyższa pozostałe. Działalności pomocnicze nie są wyodrębniane jako oddzielne jednostki ani też nie są oddzielone od działalności podstawowej lub działalności drugorzędnych jednostek, które wspomagają.
- 2.105. Do celów analizy przepływów powstających w procesie produkcji i przy wykorzystaniu towarów i usług, konieczny jest wybór jednostek, które podkreślają znaczenie zależności techniczno-ekonomicznych. Wymaganie to oznacza, że jednostka instytucjonalna musi być — z zasady — podzielona na niniejsze i bardziej jednorodne jednostki w zależności od rodzaju produkcji. Pierwszym praktycznym podejściem operacyjnym dla spełnienia powyższego wymagania jest lokalna jednostka rodzaju działalności.

LOKALNA JEDNOSTKA RODZAJU DZIAŁALNOŚCI

- 2.106. *Definicja:* Lokalna jednostka rodzaju działalności (lokalna JRD) jest częścią jednostki rodzaju działalności ⁽¹⁵⁾ (JRD) odpowiadającą jednostce lokalnej. JRD grupuje wszystkie części jednostki instytucjonalnej jako producenta, prowadzące działalność określoną na poziomie klasy (4 cyfry) w klasyfikacji NACE rev.1 i odpowiadające jednemu lub więcej operacyjnych podziałów jednostki instytucjonalnej. System informacyjny jednostki instytucjonalnej musi być zdolny do wskazania lub oszacowania dla każdej lokalnej JRD przynajmniej wartości produkcji, zużycia pośredniego, kosztów związanych z zatrudnieniem, nadwyżki operacyjnej oraz pracujących i środków trwałych brutto.

Jednostka lokalna jest jednostką instytucjonalną, lub jej częścią, wytwarzającą towary i usługi w miejscu wyodrębnionym geograficznie.

Lokalna JRD odpowiada jednostce instytucjonalnej rozumianej jako producent lub części tej jednostki; z drugiej strony — nigdy nie może należeć do dwóch różnych jednostek instytucjonalnych.

- 2.107. Jednostka instytucjonalna wytwarzająca towary i usługi, prowadząca działalność podstawową i kilka działalności drugorzędnych, powinna być podzielona na tyle jednostek rodzaju działalności, ile działalności prowadzi, a działalności drugorzędne powinny być klasyfikowane odrębnie od działalności podstawowej. Z drugiej strony, działalności pomocnicze nie są oddzielane od działalności podstawowej czy od drugorzędnych. Jednak jednostki rodzaju działalności zaliczone do tej samej pozycji w klasyfikacji działalności, mogą wytwarzać produkty nie stanowiące jednorodnej grupy, z uwagi na związane z nimi działalności drugorzędne, których na bazie dostępnych dokumentów księgowych nie można było oddzielić. Dlatego, jednostki rodzaju działalności mogą prowadzić jedną lub więcej działalności drugorzędnych.

GAŁĄŻ

- 2.108. *Definicja:* Gałąź tworzona jest przez grupę lokalnych JRD prowadzących ten sam lub podobny rodzaj działalności. Na najniższym poziomie klasyfikacji, gałąź obejmuje wszystkie lokalne JRD należące do pojedynczej klasy (4 znaki) w klasyfikacji NACE rev.1 i które, zgodnie z definicją przyjętą w NACE rev.1, prowadzą tę samą działalność.

Gałęzie obejmują zarówno lokalne JRD wytwarzające towary i usługi rynkowe jak też lokalne JRD wytwarzające towary i usługi nierynkowe. Gałąź, z definicji, składa się z grupy lokalnych JRD prowadzących ten sam rodzaj działalności produkcyjnej, bez względu na to czy jednostka instytucjonalna, do której one należą, wytwarza produkcję rynkową czy nierynkową.

⁽¹⁴⁾ NACE Rev.1: Nomenklatura Działalności we Wspólnocie Europejskiej, zgodnie z rozporządzeniem Rady (EWG) nr 3037/90 z dnia 9 października 1990 r.

⁽¹⁵⁾ W SRN i w Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Rodzajów Działalności (ISIC Rev.3) stosowanej w SRN, lokalna jednostka rodzaju działalności nazywana jest zakładem.

2.109. Wyróżnione są trzy kategorie gałęzi:

- a) gałęzie wytwarzające towary i usługi rynkowe (gałęzie rynkowe) oraz towary i usługi na ostateczne wykorzystanie na własne cele ⁽¹⁶⁾;
- b) gałęzie wytwarzające towary i usługi nierynkowe w sektorze instytucji rządowych i samorządowych: gałęzie nierynkowe instytucji rządowych i samorządowych;
- c) gałęzie wytwarzające towary i usługi nierynkowe w sektorze instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe: gałęzie nierynkowe instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe.

KLASYFIKACJA GAŁĘZI

2.110. Klasyfikacją wykorzystywaną do grupowania lokalnych JRD w gałęzie jest NACE rev. 1.

JEDNOSTKI JEDNORODNEJ PRODUKCJI I JEDNORODNE BRANŻE

2.111. Lokalna JRD tylko w przybliżeniu spełnia wymagania analiz procesów produkcyjnych (patrz ust. 2.105. i 2.107.). Jednostką optymalną dla tego rodzaju analiz, tzn. analizy przepływów międzygałęziowych jest jednostka jednorodnej produkcji.

JEDNOSTKA JEDNORODNEJ PRODUKCJI

2.112. *Definicja:* Cechą wyróżniającą jednostki jednorodnej produkcji jest prowadzenie tylko jednego rodzaju działalności, identyfikowanego za pomocą poniesionych nakładów, szczególnego procesu produkcyjnego oraz wytworzonej produkcji. Produkty składające się na nakłady i wytworzoną produkcję są odróżniane nie tylko poprzez ich cechy fizyczne oraz stopień przetworzenia, ale także poprzez zastosowaną technologię produkcji: mogą być one identyfikowane przez odniesienie do klasyfikacji produktów (patrz ust. 2.118).

2.113. Jeżeli jednostka instytucjonalna wytwarzająca towary i usługi prowadzi działalność podstawową i także kilka działalności drugorzędnych, będzie ona podzielona na tyle jednostek jednorodnej produkcji ile działalności prowadzi. Działalności pomocnicze nie są wyodrębniane z działalności podstawowej i z działalności drugorzędnych. Analogicznie jak lokalna JRD, jednostka jednorodnej produkcji może odpowiadać całej jednostce instytucjonalnej lub jej części; z drugiej strony nie może nigdy należeć do dwóch różnych jednostek instytucjonalnych.

JEDNORODNA BRANŻA

2.114. *Definicja:* Jednorodna branża składa się z grupy jednostek jednorodnej produkcji. Zestaw działalności objętych jednorodną branżą jest identyfikowany przez odniesienie do klasyfikacji produktów. Jednorodna branża wytwarza te i tylko te towary i usługi, które są dokładnie określone w klasyfikacji.

2.115. Jednorodne branże są jednostkami przeznaczonymi dla analiz ekonomicznych. Jednostki jednorodnej produkcji zwykle nie mogą być analizowane bezpośrednio; dane zbierane od jednostek w badaniach statystycznych muszą być odpowiednio przeliczone dla uzyskania danych dotyczących jednorodnej branży.

2.116. Wyróżnia się trzy kategorie jednorodnych branż:

- a) jednorodne branże wytwarzające towary i usługi rynkowe (branże rynkowe) oraz towary i usługi na ostateczne wykorzystanie na własne cele ⁽¹⁷⁾;
- b) jednorodne branże wytwarzające towary i usługi nierynkowe w sektorze instytucji rządowych i samorządowych: branże nierynkowe instytucji rządowych i samorządowych;

⁽¹⁶⁾ Usługi na ostateczne wykorzystanie na własne cele dotyczą tylko usług mieszkaniowych wytwarzanych przez właścicieli mieszkań oraz usług domowych wytwarzanych przez zatrudnionych pracowników (patrz ust. 3.21).

⁽¹⁷⁾ Usługi na ostateczne wykorzystanie na własne cele dotyczą tylko usług mieszkaniowych wytwarzanych przez właścicieli mieszkań oraz usług domowych wytwarzanych przez zatrudnionych pracowników (patrz ust. 3.21).

c) jednorodne branże wytwarzające towary i usługi nierynkowe w sektorze instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe: branże nierynkowe instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe.

2.117. Jednorodne branże wytwarzające towary i usługi rynkowe oraz towary i usługi na ostateczne wykorzystanie na własne cele obejmują wszystkie jednostki jednorodnej produkcji dowolnego sektora instytucjonalnego, zaangażowane wyłącznie w produkcję towarów i usług rynkowych lub towarów i usług na ostateczne wykorzystanie na własne cele. Wytwarzanie towarów i usług rynkowych w ramach sektora instytucji rządowych i samorządowych lub sektora instytucji nienastawionych na przynoszenie dochodu (łącznie z produkcją na własne cele) traktowane jest jako jednostki jednorodnej produkcji i klasyfikowane do odpowiednich branż rynkowych.

Jednorodne branże nierynkowe instytucji rządowych i samorządowych wytwarzających towary i usługi nierynkowe obejmują wszystkie jednostki jednorodnej produkcji w sektorze instytucji rządowych i samorządowych, które wytwarzają towary i usługi nierynkowe.

Jednorodne branże nierynkowe instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu, obsługujących gospodarstwa domowe obejmują wszystkie jednostki jednorodnej produkcji w sektorze instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe, które wytwarzają towary i usługi nierynkowe.

KLASYFIKACJA JEDNORODNYCH BRANŻ

2.118. Klasyfikację jednorodnych branż stosowaną w tabelach przepływów międzygałęziowych opracowano na podstawie Klasyfikacji Produktów według Rodzajów Działalności (CPA) ⁽¹⁸⁾. CPA jest klasyfikacją produktową, której struktura została opracowana zgodnie z kryterium pochodzenia produktu zdefiniowanym w NACE rev.1.

⁽¹⁸⁾ CPA: Klasyfikacja Produktów według Rodzajów Działalności zgodnie z rozporządzeniem Rady (EWG) nr 3696/93 z dnia 29 października 1993 r.

ROZDZIAŁ 3

TRANSAKcje DOTYCZĄCE PRODUKTÓW

3.01. *Definicja:* Produktami są wszystkie towary i usługi wytworzone w ramach przyjętych granic produkcji. Produkcja została zdefiniowana w ust. 3.07.

3.02. W ESA zostały wyróżnione następujące główne kategorie transakcji dotyczących produktów:

Kategorie transakcji	Kod
Produkcja globalna	P.1
Zużycie pośrednie	P.2
Wydatki na spożycie	P.3
Spożycie skorygowane	P.4
Inwestycje brutto	P.5
Wydobywanie towarów i usług	P.6
Przywóz towarów i usług	P.7

3.03. Transakcje dotyczące produktów rejestrowane są na następujących rachunkach:

- a) bilansie płatności bieżących według towarów i usług; produkcja globalna i przywóz są rejestrowane jako przychody, a pozostałe transakcje dotyczące produktów — jako rozchody;
- b) rachunku produkcji; produkcja globalna jest rejestrowana jako przychód, a zużycie pośrednie jako rozchód;
- c) rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji; wydatki na spożycie są rejestrowane jako rozchód;
- d) rachunku wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji; spożycie skorygowane ostateczne jest rejestrowane jako rozchód;
- e) bilansu płatności kapitałowych; inwestycje brutto są rejestrowane jako rozchód (zmiana aktywów);
- f) rachunku transakcji z zagranicą towarów i usług; przywóz towarów i usług jest rejestrowany jako przychód, a wywóz towarów i usług jako rozchód.

3.04. W tabeli podaży — produkcja globalna i przywóz są rejestrowane jako podaż. W tabeli wykorzystania — zużycie pośrednie, inwestycje brutto, wydatki na spożycie ostateczne i wywóz są rejestrowane jako wykorzystanie. W symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych — produkcja globalna i przywóz są rejestrowane jako podaż, a pozostałe transakcje dotyczące produktów — jako wykorzystanie.

3.05. Podaż produktów jest wyceniana w cenach bazowych (patrz ust. 3.48). Wykorzystanie produktów jest wyceniane w cenach nabycia (patrz ust. 3.06). Dla pewnych rodzajów podaży i wykorzystania stosowane są bardziej szczegółowe zasady wyceny, np. dla przywozu towarów i usług.

3.06. *Definicja:* Cena nabycia jest ceną faktycznie płaconą przez nabywcę za produkt w momencie zakupu; łącznie z wszelkimi podatkami od produktów pomniejszonymi o subsydia do produktów (z wyjątkiem podlegających odliczeniu podatków od produktów, takich jak podatek od towarów i usług VAT); łącznie z wszelkimi kosztami transportu płaconymi oddzielnie przez nabywcę w celu dostarczenia produktu w wymaganym czasie i miejscu; po odjęciu ewentualnych rabatów od standardowych cen czy obciążeń za zakupy hurtowe lub poza sezonem; z wyłączeniem odsetek lub opłat za usługi dodawanych przy umowach kredytowych; z wyłączeniem wszelkich dodatkowych obciążeń powstałych w wyniku nie dokonania zapłaty w ciągu okresu ustalonego w momencie dokonywania zakupu.

Jeżeli moment wykorzystania nie pokrywa się z momentem zakupu, powinno być przeprowadzone dostosowanie cen w taki sposób, aby uwzględnić zmiany cen spowodowane upływem czasu (w sposób symetryczny ze zmianami cen zapasów). Takie modyfikacje mają szczególne znaczenie, jeżeli ceny produktów zmieniały się drastycznie w ciągu roku.

PRODUKCJA I PRODUKCJA GLOBALNA

3.07. *Definicja:* Produkcja jest działalnością prowadzoną pod kontrolą i na odpowiedzialność jednostki instytucjonalnej celem wytworzenia towarów i usług, przy wykorzystaniu nakładów pracy, kapitału oraz zużyciu towarów i usług. Produkcja nie obejmuje naturalnych procesów odbywających się bez żadnej ludzkiej ingerencji czy kontroli, takich jak niekontrolowany przyrost zasobów ryb w międzynarodowych wodach (natomiast hodowla ryb stanowi produkcję).

3.08. Produkcja obejmuje:

- a) wytwarzanie wszystkich towarów i usług, zarówno indywidualnych jak i ogólnospołecznych, które są dostarczane (lub przeznaczone do dostarczenia) do jednostek innych niż ich producenci;
- b) wytwarzanie na własny rachunek wszystkich towarów zatrzymywanych przez ich producentów z przeznaczeniem do własnego spożycia ostatecznego lub na środki trwałe brutto. Produkcja na własny rachunek celem powiększenia własnych środków trwałych brutto obejmuje działalność dotyczącą produkcji środków trwałych brutto, taką jak budownictwo oraz rozwój oprogramowania czy poszukiwania złóż mineralnych (pojęcie środki trwałe brutto omówiono w ust. 3.100-3.127).

Produkcja towarów na własny rachunek przez gospodarstwa domowe odnosi się na ogół do:

1. budowy budynków mieszkalnych na własny rachunek;
2. produkcji i składowania produktów rolnych;
3. przetwórstwa produktów rolnych, takiego jak wytwarzanie mąki w wyniku mielenia, przechowywanie owoców poprzez suszenie i konserwowanie, wytwarzanie produktów mleczarskich, jak masło i ser oraz produkcja piwa, wina i spirytusu;
4. produkcji innych podstawowych produktów, jak wydobywanie soli, wydobywanie torfu i rozwożenie wody;
5. innych rodzajów procesów przetwórstwa, jak tkanie sukna, produkcja towarów garncarskich i towar mebli.

Produkcja towarów na własny rachunek przez gospodarstwa domowe powinna być rejestrowana wtedy, gdy dany rodzaj produkcji jest znaczący, tzn. jeśli zasadne jest przypuszczenie, że ilość wytwarzanego wyrobu jest ważna w stosunku do ogólnej podaży tego wyrobu w kraju.

Zgodnie z przyjętą konwencją, w ESA uwzględniono wyłącznie: budowę budynków mieszkalnych na własny rachunek oraz produkcję, składowanie i przetwórstwo produktów rolnych; wszystkie pozostałe rodzaje produkcji towarów na własny rachunek uważane są za nieistotne dla państw Unii Europejskiej;

- c) wytwarzanie na własny rachunek usług mieszkaniowych przez właścicieli mieszkań;
- d) domowe i osobiste usługi wykonywane przez zatrudnionych pracowników;
- e) działalności wykonywane przez wolontariuszy prowadzące do wytworzenia towarów, np. budowa budynków mieszkalnych, kościołów lub innych budynków, które powinny być zarejestrowane jako produkcja. Działalności wykonywane przez wolontariuszy nie prowadzące do wytworzenia towarów, np. nieodpłatna opieka i sprzątanie, są wyłączone.

Wszystkie wymienione działalności są włączone do kategorii produkcji, nawet jeśli są nielegalne lub nie zgłoszone organom podatkowym, zabezpieczenia społecznego, statystycznym i innym tego typu władzom publicznym.

3.09. Produkcja nie obejmuje świadczenia domowych i osobistych usług świadczonych i wykorzystywanych w ramach tego samego gospodarstwa domowego (z wyjątkiem usług świadczonych przez zatrudnionych pracowników oraz usług mieszkaniowych świadczonych na własny rachunek przez właścicieli mieszkań). Przykładami są tu:

- a) sprzątanie, malowanie i utrzymanie mieszkania, o ile działalności te są także wspólne dla lokatorów;
- b) czyszczenie, konserwacja i naprawa dóbr trwałego użytku należących do gospodarstwa domowego;
- c) przygotowanie i podawanie posiłków;
- d) opieka nad dziećmi oraz ich szkolenie i nauczanie;
- e) opieka nad ludźmi chorymi, niedołącznymi i starymi;
- f) przewożenie członków gospodarstwa domowego lub ich rzeczy.

DZIAŁALNOŚĆ PODSTAWOWA, DRUGORZĘDNA I POMOCNICZA

- 3.10. *Definicja:* Podstawową działalnością lokalnej JRD jest działalność, której wartość dodana przewyższa wartość związaną z każdym innym rodzajem działalności tej samej jednostki. Klasyfikacja podstawowego rodzaju działalności jest określona przez odniesienie do NACE rev.1, najpierw na najwyższym poziomie klasyfikacji, a następnie na bardziej szczegółowych poziomach.
- 3.11. *Definicja:* Działalność drugorzędna jest to działalność prowadzona w ramach pojedynczej lokalnej JRD obok działalności podstawowej. Rezultatem działalności drugorzędnej jest produkt drugorzędny.
- 3.12. *Definicja:* Produkty działalności pomocniczej, nie są przeznaczone do wykorzystywania poza przedsiębiorstwem. Działalność pomocnicza jest działalnością podjętą wewnątrz przedsiębiorstwa, mającą na celu stworzenie warunków do prowadzenia działalności podstawowej lub drugorzędnej przez lokalne JRD. Typowym przykładem działalności pomocniczej są produkty, które powszechnie znajdują się jako nakłady w prawie każdym rodzaju działalności produkcyjnej, zarówno małym jak i dużym.

Działalnością pomocniczą mogą być np.: zaopatrzenie, sprzedaż, marketing, księgowość, przetwarzanie danych, transport, magazynowanie, konserwacja, sprzątanie i ochrona. Spółki niefinansowe mogą dokonywać wyboru między prowadzeniem działalności pomocniczej a zakupem takich usług na rynku od wyspecjalizowanych producentów usług.

Akumulacja kapitału realizowana na własny rachunek nie jest działalnością pomocniczą.

- 3.13. Działalności pomocnicze traktowane są jako integralne części działalności podstawowej lub drugorzędnych, z którymi są one powiązane. W rezultacie:
- produkcja realizowana w ramach działalności pomocniczej nie jest wyraźnie rozpoznawalna i oddzielnie rejestrowana. Zatem użycie tej produkcji nie jest rejestrowane oddzielnie;
  - wszystkie nakłady wykorzystywane w działalności pomocniczej — materiały, siła robocza, zużycie środków trwałych itp., są traktowane jako nakłady na działalność podstawową lub drugorzędną, które dana działalność pomocnicza wspiera.

PRODUKCJA GLOBALNA (P.1)

- 3.14. *Definicja:* Produkcję globalną stanowią produkty wytworzone w okresie sprawozdawczym.

Produkcja globalna obejmuje w szczególności:

- towary i usługi, które jedna lokalna JRD dostarcza innej lokalnej JRD należącej do tej samej jednostki instytucjonalnej;
- towary wytworzone w lokalnej JRD i pozostawione w zapasach do końca okresu, bez względu na rodzaj ich późniejszego wykorzystania.

Jednakże towary i usługi wytworzone i wykorzystywane w tym samym okresie sprawozdawczym i w tej samej lokalnej JRD, nie są odrębnie identyfikowane. Dlatego też, nie są one rejestrowane jako część produkcji globalnej lub zużycie pośrednie tej lokalnej JRD.

- 3.15. Produkcja globalna jednostki instytucjonalnej składającej się z więcej niż jednej lokalnej JRD, stanowi sumę produkcji globalnej każdej z jej składowych lokalnych JRD, łącznie z produkcją dostarczaną pomiędzy lokalnymi JRD.
- 3.16. W ESA wyróżnione zostały trzy rodzaje produkcji globalnej:
- produkcja globalna rynkowa (P. 11);
  - produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele (P. 12);
  - pozostała produkcja globalna nierynkowa (P. 13).

Podział ten ma również zastosowanie do lokalnych JRD oraz jednostek instytucjonalnych:

- producenci rynkowi;
- producenci na ostateczne wykorzystanie na własne cele;
- pozostali producenci nierynkowi.

Rozróżnienie między produkcją rynkową, na ostateczne wykorzystanie na własne cele oraz pozostałą produkcją nierynkową ma podstawowe znaczenie, ponieważ określa zasady stosowane do wyceny produkcji globalnej: produkcja globalna rynkowa, produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele oraz całkowita produkcja globalna producentów rynkowych i producentów na ostateczne wykorzystanie na własne cele wyceniane są w cenach bazowych, podczas gdy całkowita produkcja globalna pozostałych producentów nierynkowych (lokalnych JRD) jest wyceniana od strony kosztów. Całkowita wartość produkcji globalnej jednostki instytucjonalnej obliczana jest jako suma całkowitej produkcji globalnej jej lokalnych JRD i w ten sposób zależy też od rozróżnienia między produkcją rynkową, na ostateczne wykorzystanie na własne cele a pozostałą nierynkową (patrz ust. 3.54-3.56). Ponadto, rozróżnienie to jest także stosowane przy klasyfikacji jednostek instytucjonalnych do sektorów (patrz ust. 3.27-3.37).

Rozróżnienia definiowane są metodą „z góry na dół”, tzn. najpierw określane są dla jednostki instytucjonalnej, następnie dla lokalnych JRD i na końcu — dla ich produkcji globalnej. W konsekwencji, dokładne znaczenie tego rozróżnienia na poziomie produktu (tzn. definicje pojęć: produkcji globalnej rynkowej, produkcji globalnej na ostateczne wykorzystanie na własne cele oraz pozostałej produkcji globalnej nierynkowej) może być zrozumiałe jedynie przez poznanie także cech charakteryzujących jednostkę instytucjonalną i lokalne JRD wytwarzające daną produkcję globalną.

Po określeniu ogólnych definicji trzech rodzajów produkcji globalnej oraz trzech rodzajów producentów (patrz ust. 3.17-3.26), przedstawiono zasady rozróżnienia między producentami rynkowymi na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałymi nierynkowymi metodą „góry na dół”.

- 3.17. *Definicja:* Produkcję globalną rynkową stanowią towary i usługi sprzedawane lub przeznaczone do sprzedaży na rynku (patrz ust. 3.18).
- 3.18. Produkcja globalna rynkowa obejmuje:
- produkty sprzedane po cenach ekonomicznie uzasadnionych;
  - produkty przekazane w ramach wymiany barterowej;
  - produkty wykorzystane jako płatności w naturze (włączając wynagrodzenia w naturze i dochód mieszany w naturze);
  - produkty dostarczone przez jedną lokalną JRD do drugiej (w ramach tej samej jednostki instytucjonalnej), z przeznaczeniem na zużycie pośrednie lub na ostateczne wykorzystanie;
  - przyrost zapasów towarów gotowych i produkcji niezakończonych przeznaczonych do wykorzystania w jednym lub innych przypadkach wymienionych wyżej włączając inwentarz żywy i produkty roślinne będące w fazie wzrostu oraz budynki i niedokończone budowle, których nabywca nie jest znany).
- 3.19. *Definicja:* Przyjęta w ESA definicja ceny ekonomicznie uzasadnionej danego produktu określana jest częściowo w odniesieniu do jednostki instytucjonalnej i lokalnej JRD, które wytworzyły ten produkt (patrz ust. 3.27-3.40.). Na przykład, zgodnie z przyjętą konwencją, wszystkie towary i usługi wytworzone przez jednostki wyłącznych właścicieli oraz spółki nie posiadające osobowości prawnej należące do gospodarstw domowych i sprzedane innym jednostkom instytucjonalnym, są sprzedawane po cenach ekonomicznie uzasadnionych, tzn. uważane są za produkcję globalną rynkową. W przypadku pozostałych jednostek instytucjonalnych, ich produkcja globalna sprzedawana jest po cenach ekonomicznie uzasadnionych tylko wtedy, gdy przychód ze sprzedaży pokrywa ponad 50 % kosztu produkcji.
- 3.20. *Definicja:* Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele obejmuje towary i usługi zatrzymane w jednostce instytucjonalnej, która je wytworzyły, z przeznaczeniem na spożycie ostateczne, albo na środki trwałe brutto.
- 3.21. Produkty przeznaczone na własne spożycie ostateczne mogą być wytwarzane tylko w sektorze gospodarstw domowych. Typowymi przykładami są:
- produkty rolne wytwarzane i konsumowane w rolnych gospodarstwach domowych;
  - usługi mieszkaniowe świadczone przez właścicieli mieszkań;
  - usługi domowe świadczone w gospodarstwach domowych przez zatrudnionych pracowników.
- 3.22. Produkty wykorzystywane na własne środki trwałe brutto mogą być wytwarzane we wszystkich sektorach. Przykładami są:
- specjalne maszyny wytwarzane przez spółki niefinansowe przemysłu maszynowego;
  - budynki mieszkalne lub ich rozbudowa budowane przez gospodarstwa domowe;

c) budownictwo wykonywane we własnym zakresie, włączając wspólne przedsięwzięcia budowlane grup gospodarstw domowych.

3.23. *Definicja:* Pozostała produkcja globalna nierynkowa obejmuje towary i usługi przekazywane do innych jednostek nieodpłatnie lub po cenach, które nie są ekonomicznie uzasadnione.

3.24. *Definicja:* Producentami rynkowymi są lokalne JRD lub jednostki instytucjonalne, których przeważająca część produkcji jest produkcją globalną rynkową.

Należy zaznaczyć, że jeśli lokalna JRD lub jednostka instytucjonalna jest producentem rynkowym, to przeważająca część jej produkcji globalnej jest z definicji produkcją globalną rynkową, ponieważ pojęcie produkcji globalnej rynkowej określane jest po przeprowadzeniu rozróżnienia pomiędzy producentami rynkowymi, na ostateczne wykorzystanie na własne cele a pozostałymi producentami nierynkowymi w odniesieniu do lokalnych JRD i jednostek instytucjonalnych, które tę produkcję wytworzyły.

3.25. *Definicja:* Producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele są lokalne JRD lub jednostki instytucjonalne, których przeważająca część produkcji jest produkcją globalną przeznaczoną na ostateczne wykorzystanie na własne cele.

3.26. *Definicja:* Pozostałymi producentami nierynkowymi są lokalne JRD lub jednostki instytucjonalne, których przeważająca część produkcji jest przekazywana nieodpłatnie lub po cenach, które nie są ekonomicznie uzasadnione.

Jednostki instytucjonalne: rozróżnienie między producentami rynkowymi, producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele a pozostałymi producentami nierynkowymi

3.27. Rozróżnienie między jednostkami instytucjonalnymi będącymi producentami rynkowymi na ostateczne wykorzystanie na własne cele a pozostałymi producentami nierynkowymi przedstawiono w tabeli 3.1. Pokazane są także konsekwencje związane klasyfikowaniem tych jednostek do sektorów.

Tabela 3.1 — Rozróżnienie między jednostkami instytucjonalnymi będącymi producentami rynkowymi, producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele a pozostałymi producentami nierynkowymi

Rodzaj jednostki instytucjonalnej				Klasyfikacja	
Prywatna czy Publiczna?		INK czy nie?	Przychód ze sprzedaży pokrywa ponad 50 % kosztu produkcji	Rodzaj producenta	Sektor(y)
1. Producenci prywatni	1.1. Wyłącznie właściciele oraz spółki nieposiadające osobowości prawnej będące własnością gospodarstw domowych (z wyłączeniem spółek ulomnych)			1.1 = Rynkowy lub na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Gospodarstw domowych
	1.2. Pozostali producenci prywatni (włączając spółki ulomne będące własnością gospodarstw domowych)	1.2.1. Prywatne INK	1.2.1.1. Tak	1.2.1.1. = Rynkowy	Przedsiębiorstw oraz instytucji
			1.2.1.2. Nie	1.2.1.2. = Pozostały nierynkowy	finansowych INKgd
		1.2.2. Pozostali prywatni producenci niebędący INK		1.2.2. = Rynkowy	Przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych
2. Producenci publiczni			2.1. Tak	2.1. = Rynkowy	Przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych
			2.2. Nie	2.2. = Pozostały nierynkowy	instytucji rządowych i samorządowych

Tabela pokazuje, że aby określić czy dana jednostka instytucjonalna powinna być zaklasyfikowana jako producent rynkowy, producent na ostateczne wykorzystanie na własne cele czy pozostały producent nierynkowy, należy kolejno zastosować różne kategorie rozróżnienia.

- 3.28. Na początku dokonywane jest rozróżnienie między producentami prywatnymi a publicznymi. Producent publiczny jest producentem kontrolowanym przez instytucje rządowe i samorządowe. W odniesieniu do INK, producentem publicznym jest INK kontrolowana i finansowana głównie przez instytucje rządowe i samorządowe. Wszyscy pozostali producenci są producentami prywatnymi. Kontrolowanie zdefiniowane jest jako możliwość określania ogólnej (wspólnej) polityki lub programu jednostki instytucjonalnej poprzez wybór, jeśli istnieje taka konieczność, właściwego zarządu lub dyrektorów. Posiadanie ponad połowy udziałów w danym przedsiębiorstwie czy spółce finansowej jest wystarczającym, ale niekoniecznym warunkiem sprawowania kontroli (patrz ust. 2.26).
- 3.29. Jak pokazuje tabela 3.1, producenci prywatni znajdują się we wszystkich sektorach, z wyjątkiem sektora instytucji rządowych i samorządowych. Natomiast — producenci publiczni znajdują się tylko w sektorze spółek nie finansowych i w sektorze spółek finansowych oraz w sektorze instytucji rządowych i samorządowych.
- 3.30. Szczególną kategorię producentów prywatnych stanowią wyłączni właściciele oraz spółki nie posiadające osobowości prawnej będące własnością gospodarstw domowych. Jednostki te są zawsze producentami rynkowymi lub producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele. Ta ostatnia kategoria pojawia się w przypadku świadczenia usług mieszkaniowych przez właścicieli mieszkań oraz produkcji towarów na własny rachunek. Wszystkie te jednostki są zaliczane do sektora gospodarstw domowych. Wyjątek powinien być zrobiony jedynie dla tych, które zostały uznane za spółki ułomne. Są one producentami rynkowymi zaliczanymi do sektora przedsiębiorstw lub do sektora instytucji finansowych.
- 3.31. Dla innych producentów prywatnych powinno być dokonywane rozróżnienie między prywatnymi instytucjami nienastawionymi na przyniesienie dochodu a pozostałymi producentami prywatnymi.
- Definicja:* INK jest określana jako jednostka prawna lub społeczna, utworzona celem wytwarzania towarów i świadczenia usług oraz, której statut nie zezwala na uzyskiwanie przez nią dochodów, zysków czy innych przychodów finansowych jednostki, która ją utworzyła, kontroluje lub finansuje. W praktyce, działalność produkcyjna tych jednostek przynosić może zarówno nadwyżkę jak i deficyt, ale w żadnym przypadku uzyskane nadwyżki, nie mogą być przejmowane przez inne jednostki instytucjonalne.
- Wszyscy pozostali producenci prywatni niebędący INK są producentami rynkowymi. Są oni zaliczani do sektora przedsiębiorstw lub do sektora instytucji finansowych.
- 3.32. Dla określenia rodzaju producenta oraz sektora dla prywatnych INK powinno być zastosowane kryterium 50 %:
- a) jeśli ponad 50 % kosztu produkcji jest pokryte przez przychód ze sprzedaży — jednostka instytucjonalna jest producentem rynkowym i zaliczana jest do sektorów: przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych;
  - b) jeśli mniej niż 50 % kosztu produkcji jest pokryte przez przychód ze sprzedaży — jednostka instytucjonalna jest pozostałym producentem nierynkowym i zaliczana jest do sektora INKgd. Jednak inne nierynkowe INK, kontrolowane i finansowane głównie przez instytucje rządowe i samorządowe, są zaliczane do sektora instytucji rządowych i samorządowych.
- 3.33. Przychód ze sprzedaży oraz koszt produkcji wykorzystywane przy odróżnianiu producentów nierynkowych za pomocą kryterium 50 %, są zdefiniowane w sposób następujący:

- a) przychód ze sprzedaży obejmuje wartość zrealizowanej sprzedaży, z wyłączeniem podatków od produktów, ale z uwzględnieniem wszystkich płatności dokonanych przez instytucje rządowe i samorządowe lub instytucje Unii Europejskiej, przyznanych dowolnym rodzajom producentów dokonującym sprzedaży, tzn. wszystkie płatności związane z wolumenem lub wartością produkcji są uwzględnione, a wyłączone są płatności mające na celu pokrycie ogólnego deficytu.

Niniejsza definicja przychodu ze sprzedaży odpowiada pojęciu produkcji globalnej w cenach bazowych z wyjątkiem tego, że:

- 1) produkcja globalna wyceniana jest w cenach bazowych dopiero rozstrzygnięciu czy jest ona rynkowa czy nierynkowa: przychód ze sprzedaży jest wykorzystywany tylko do oszacowania rynkowej produkcji globalnej; pozostała produkcja globalna nierynkowa jest szacowana na podstawie poniesionych kosztów;

2) płatności dokonywane przez instytucje rządowe i samorządowe celem pokrycia ogólnego deficytu spółek publicznych lub spółek ułomnych, są częścią innych subsydiów do produktów, określonych w ust. 4.35.c. W rezultacie, produkcja globalna w cenach bazowych obejmuje także płatności dokonane przez instytucje rządowe i samorządowe celem pokrycia ogólnego deficytu;

b) koszt produkcji stanowi sumę zużycia pośredniego, kosztów związanych z zatrudnieniem, zużycia środków trwałych oraz podatków od produkcji. Do celów omawianego kryterium, subsydia produkcyjne nie są potrącone od podatków. Dla zapewnienia spójności pojęcia przychodu ze sprzedaży z pojęciem kosztu produkcji przy stosowaniu kryterium 50 %, z kategorii kosztu produkcji powinny być usunięte wszystkie koszty poniesione w ramach akumulacji na własny rachunek.

Kryterium 50 % powinno być stosowane biorąc pod uwagę wieloletni horyzont czasowy: powinno być stosowane ściśle tylko wtedy, gdy utrzymuje się przez kilka lat lub jest spełnione dla badanego roku i oczekuje się, że utrzyma się w bliskiej przyszłości. Nieznaczne odchylenia, występujące z roku na rok, w wielkości przychodu ze sprzedaży nie stwarzają konieczności przeklasyfikowania jednostki instytucjonalnej (ani jej lokalnych JRD i produkcji globalnej).

3.34. Przychód ze sprzedaży może obejmować wiele elementów. Na przykład, w przypadku usług ochrony zdrowia świadczonych przez szpitale, przychód ze sprzedaży może odpowiadać:

a) wydatkom poniesionym przez pracodawców na rzecz własnych pracowników, rejestrowanym jako dochód w naturze przekazywany pracownikom i jako ich spożycie ostateczne;

b) zakupom dokonany przez prywatne firmy ubezpieczeniowe;

c) zakupom dokonany przez fundusze zabezpieczenia społecznego oraz instytucje rządowe i samorządowe, klasyfikowanym jako świadczenia społeczne w naturze;

d) zakupom dokonany przez gospodarstwa domowe bez refundacji (wydatki na spożycie ostateczne).

Jedynie pozostałe subsydia produkcyjne oraz dary (np. od instytucji dobroczynnych) nie są uznawane za przychód ze sprzedaży.

Podobnie, przychód ze sprzedaży przez przedsiębiorstwo usług transportowych może odpowiadać spożyciu pośredniemu producentów, dochodowi w naturze przekazywanemu przez pracodawców, świadczeniom społecznym w naturze przekazywanym przez instytucje rządowe i samorządowe oraz zakupom gospodarstw domowych bez refundacji.

3.35. Prywatne instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu działające na rzecz przedsiębiorstw i instytucji finansowych stanowią szczególny przypadek. Są one zwykle finansowane z wpłat i składek grup przedsiębiorstw i instytucji finansowych, na których rzecz dane instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu działają. Płatności te nie są traktowane jako transfery, ale jako opłata za świadczoną usługę, tzn. jako przychód ze sprzedaży. Instytucje te są zatem producentami rynkowymi i zaliczane są do sektora przedsiębiorstw oraz do sektora instytucji finansowych.

3.36. Włączenie do przychodu ze sprzedaży wszystkich płatności związanych z wielkością produkcji, przy zastosowaniu kryterium 50 % do przychodu ze sprzedaży i do kosztu produkcji prywatnych czy publicznych INK może, w pewnych szczególnych przypadkach, prowadzić do nieporozumień. Może się to odnosić, np. do finansowania produkcji globalnej prywatnych i publicznych szkół: płatności dokonywane przez instytucje rządowe i samorządowe mogą być związane z liczbą uczniów, ale jednocześnie być przedmiotem negocjacji z tymi instytucjami. W takim przypadku, płatności te nie muszą zostać uznane za przychód ze sprzedaży, mimo iż mają wyraźny związek z wielkością produkcji globalnej, np. z liczbą uczniów. Oznacza to, że szkoła finansowana głównie przez takie płatności, jest pozostałym producentem nierynkowym. Szkoła będąca producentem publicznym, tzn. głównie finansowana i kontrolowana przez instytucje rządowe i samorządowe, powinna być zaliczona do sektora instytucji rządowych i samorządowych. Szkoła będąca prywatnym pozostałym producentem nierynkowym, powinna być zaliczona do sektora INKgd.

3.37. Producenci publiczni mogą być producentami rynkowymi lub pozostałymi producentami nierynkowymi. Jeżeli w wyniku zastosowania kryterium 50 %, jednostka instytucjonalna powinna być uznana za producenta rynkowego, wówczas klasyfikowana jest do sektora przedsiębiorstw lub do sektora instytucji finansowych. Kryterium 50 % jest wykorzystywane również do uznawania jednostki rządowej czy samorządowej za spółkę ułomną: tylko w przypadku spełnienia kryterium 50 % może być utworzona spółka ułomna. Jednostka instytucjonalna będąca pozostałym producentem nierynkowym zaliczana jest do sektora instytucji rządowych i samorządowych. Rozróżnienie pomiędzy INK a pozostałymi producentami jest zatem nieistotne dla klasyfikowania producentów publicznych.

Lokalne JRD i ich produkcja globalna: podział produkcji na rynkową, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałą nierynkową

3.38. Po określeniu podziału jednostek instytucjonalnych na producentów rynkowych, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałych nierynkowych, to rozróżnienie można zastosować do lokalnych JRD i ich produkcji globalnej. Ten stosunek przedstawiono w tabeli 3.2.

Tabela 3.2 — Jednostki instytucjonalne, lokalne JRD i produkcja globalna oraz odpowiednie podziały na rynkowe, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałe nierynkowe

Jednostka instytucjonalna	Podstawowa lokalna JRD	Drugorzędna lokalna JRD	Podstawowa produkcja globalna podstawowej lokalnej JRD	Drugorzędna produkcja globalna podstawowej lokalnej JRD	Podstawowa produkcja globalna drugorzędnej lokalnej JRD	Drugorzędna produkcja globalna drugorzędnej lokalnej JRD
Producent rynkowy	Producent rynkowy	Producent rynkowy Producent na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Produkcja globalna rynkowa	Produkcja globalna rynkowa Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Produkcja globalna rynkowa Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Produkcja globalna Rynkowa produkcja globalna na własne cele finalne Produkcja globalna rynkowa
Producent na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Producent na ostateczne wykorzystanie na własne cele		Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Produkcja globalna rynkowa		
Pozostały producent nierynkowy	Pozostały producent nierynkowy	Producent rynkowy Pozostały producent nierynkowy	Pozostała produkcja globalna nierynkowa	Produkcja globalna rynkowa Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele Pozostała produkcja globalna nierynkowa	Produkcja globalna rynkowa Pozostała produkcja globalna nierynkowa	Produkcja globalna rynkowa Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele Produkcja globalna rynkowa Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele Pozostała produkcja globalna nierynkowa

3.39. Podstawowa lokalna JRD jednostki instytucjonalnej określonej jako producent rynkowy, jest oczywiście także producentem rynkowym. Drugorzędna lokalna JRD może być producentem rynkowym, ale także — producentem na ostateczne wykorzystanie na własne cele. Zgodnie z przyjętą konwencją, (drugorzędna) lokalna JRD jednostki instytucjonalnej będącej producentem rynkowym, nie może być pozostałym producentem nierynkowym. Oznacza to, że wszystkie drugorzędne lokalne JRD w sektorach: spółek niefinansowych oraz spółek finansowych są producentami rynkowymi lub producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele.

- 3.40. Podstawowa lokalna JRD jednostki instytucjonalnej będącej pozostałym producentem nierynkowym, będzie także pozostałym producentem nierynkowym. Drugorzędne lokalne JRD mogą być producentami rynkowymi lub pozostałymi producentami nierynkowymi. Oznacza to, że sektory: instytucji rządowych i samorządowych oraz INKgd mogą obejmować niewielką liczbę (drugorzędnych) lokalnych JRD będących producentami rynkowymi (choćby wszystkie jednostki instytucjonalne w tych sektorach są pozostałymi producentami nierynkowymi). Dla określenia czy dana drugorzędna lokalna JRD jest producentem rynkowym czy pozostałym nierynkowym, powinno być zastosowane kryterium 50 %.
- 3.41. Po określeniu podziału jednostek instytucjonalnych i ich lokalnych JRD na producentów rynkowych, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałych nierynkowych, rozróżnienie to może być zastosowane dla produkcji globalnej lokalnych JRD. Opis odpowiednich relacji przedstawiono w tabeli 3.3.

Tabela 3.3 — Lokalne JRD i ich produkcja globalna: rozróżnienie na rynkową, na ostateczne wykorzystanie na własne cele i pozostałą nierynkową

	Producenci rynkowi	Producenci na ostateczne wykorzystanie na własne cele	Pozostali producenci nierynkowi	Ogółem
Produkcja globalna rynkowa	X	x	x	Produkcja globalna rynkowa ogółem
Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	x	X	x	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele ogółem
Pozostała produkcja globalna nierynkowa	0	0	X	Pozostała produkcja globalna nierynkowa ogółem
Ogółem	Produkcja globalna producentów rynkowych ogółem	Produkcja globalna producentów na ostateczne wykorzystanie na własne cele ogółem	Produkcja globalna pozostałych producentów nierynkowych ogółem	Produkcja globalna ogółem

X = znaczna wartość produkcji globalnej; x = mała wartość produkcji globalnej; 0 = brak produkcji globalnej (zgodnie z przyjętą konwencją).

- 3.42. Zgodnie z przyjętą konwencją, lokalne JRD będące producentami rynkowymi oraz producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele, nie mogą dostarczać pozostałej produkcji globalnej nierynkowej. Ich produkcja globalna może być zatem rejestrowana tylko jako produkcja globalna rynkowa lub produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele oraz odpowiednio do tego wyceniana (patrz ust. 3.46-3.52).
- 3.43. Lokalne JRD będące pozostałymi producentami nierynkowymi mogą dostarczać jako drugorzędną produkcję globalną — produkcję globalną rynkową oraz produkcję globalną na ostateczne wykorzystanie na własne cele. Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele składa się z akumulacji na własny rachunek. Wystąpienie produkcji globalnej rynkowej powinno być w zasadzie określone przez zastosowanie kryterium 50 % do indywidualnych produktów: produkcją globalną rynkową jest produkcja sprzedana za przynajmniej 50 % wartości kosztów jej wytworzenia. Dotyczyć to może na przykład przypadków, kiedy szpitale rządowe ustalają ceny ekonomicznie uzasadnione na pewne swoje usługi. Inne przykłady stanowią: sprzedaż reprodukcji przez muzea rządowe oraz sprzedaż prognoz pogody przez instytuty meteorologiczne.
- 3.44. W praktyce statystycznej, dokonanie wyraźnego podziału na różne produkty w lokalnych JRD instytucji rządowych i samorządowych oraz w INKgd, może być trudne. Co więcej, jest to także prawdziwe dla kosztu produkcji w odniesieniu do różnych produktów. W takim przypadku, prostym rozwiązaniem jest uznanie wszystkich przychodów pozostałych producentów nierynkowych z ich działalności drugorzędnej (drugorzędnych) za przychody z jednego rodzaju produkcji globalnej rynkowej. Odnosi się to na przykład do przychodów uzyskiwanych przez muzea ze sprzedaży plakatów i pocztówek ⁽¹⁾.
- 3.45. Pozostali producenci nierynkowi mogą także uzyskiwać przychody ze sprzedaży ich pozostałej produkcji globalnej nierynkowej po cenach, które nie są ekonomicznie uzasadnione, np. przychody uzyskiwane przez muzeum ze sprzedaży biletów wejściowych. Przychody te należą do pozostałej produkcji globalnej nierynkowej. Jeśli jednak trudne jest rozróżnienie obu rodzajów tych przychodów (ze sprzedaży biletów od tych ze sprzedaży plakatów i pocztówek), wtedy przychody te mogą być uznane łącznie — albo za przychody uzyskane z produkcji globalnej rynkowej, albo z pozostałej produkcji globalnej nierynkowej. Wybór między tymi dwoma alternatywnymi sposobami rejestracji powinien zależeć od założonej relatywnej ważności każdego z tych rodzajów przychodów (z biletów w porównaniu z przychodem ze sprzedaży plakatów i pocztówek).

CZAS REJESTRACJI I WYCENA PRODUKCJI GLOBALNEJ

- 3.46. Produkcja globalna jest rejestrowana i wyceniana w momencie jej wytworzenia w procesie produkcji.

⁽¹⁾ Jednak przychody te mogą być niewystarczające do pokrycia 50 % wszystkich kosztów poniesionych przez sklep muzealny, np. ponieważ obejmują również koszty związane z zatrudnieniem pracowników sklepu.

- 3.47. Cała produkcja globalna powinna być wyceniana w cenach bazowych, przyjęto jednak szczególne konwencje dla:
- wyceny pozostałej produkcji globalnej nierynkowej;
  - wyceny łącznej produkcji globalnej pozostałego producenta nierynkowego (lokalnej JRD);
  - wyceny łącznej produkcji globalnej jednostki instytucjonalnej, której lokalna JRD jest pozostałym producentem nierynkowym. (Patrz ust. 3.53-3.56.).
- 3.48. *Definicja:* Cena bazowa jest ceną otrzymywaną przez producenta od nabywcy za jednostkę wyrobu lub usługę pomniejszoną o wszelkie podatki płacone od tej jednostki w rezultacie wyprodukowania lub sprzedaży (tzn. podatki od produktów) i powiększoną o wszelkie subsydia otrzymane do tej jednostki w rezultacie wyprodukowania lub sprzedaży (tzn. subsydia do produktów). Cena ta nie obejmuje żadnych obciążeń transportowych fakturowanych oddzielnie przez producenta, obejmuje natomiast wszelkie marże transportowe obciążające producenta na tej samej fakturze, nawet jeśli są wyszczególnione w oddzielnej pozycji.
- 3.49. Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele (P.12) powinna być wyceniana w cenach bazowych podobnych produktów sprzedawanych na rynku; w konsekwencji, dla takiej produkcji globalnej może wystąpić nadwyżka operacyjna netto. Ta zasada wyceny ma również zastosowanie do usług mieszkaniowych wytwarzanych przez właścicieli mieszkań (patrz ust. 3.64). Jednak dla wyceny produkcji globalnej w odniesieniu do działalności budowlanej wykonywanej we własnym zakresie, konieczna jest zwykle wycena na podstawie kosztów produkcji.
- 3.50. Produkcja niezakończona jest wyceniana w proporcji do oszacowanej bieżącej ceny bazowej gotowego wyrobu.
- 3.51. Jeśli wartość produkcji uznanej za produkcję niezakończoną musi być oszacowana z góry, to podstawą szacunku powinny być faktycznie poniesione koszty, powiększone o odpowiednią wartość narzutu na oszacowaną nadwyżkę operacyjną lub dochód mieszany. Następne oceny powinny być następnie zastępowane przez oceny uzyskiwane z podziału części wartości rzeczywistej (kiedy jest już znana) towarów gotowych. Rzeczywista wartość towarów gotowych stanowi sumę wartości:
- produktów gotowych sprzedanych lub przekazanych w ramach wymiany barterowej;
  - przyrostu zapasów produktów gotowych;
  - produktów gotowych na ostateczne wykorzystanie na własne cele.
- 3.52. Wartość budynków i budowli nabytych w stanie niezakończonym jest szacowana na podstawie kosztów ich produkcji, z uwzględnieniem narzutu na nadwyżkę operacyjną lub dochód mieszany. Przyjęcie tego narzutu wynika z jego uwzględnienia w wartości szacowanej na podstawie cen podobnych budynków i budowli. Dla przybliżonego oszacowania wartości środków trwałych brutto można też wykorzystać wartości kwot kolejnych płatności dokonywanych przez nabywcę na poszczególnych etapach realizacji inwestycji (zakładając brak zaliczek i zaległości).
- Wartość budowli i odpowiadających jej środków trwałych brutto wznoszonej we własnym zakresie, której budowa nie została zakończona w ciągu jednego okresu sprawozdawczego, powinna być oszacowana przy wykorzystaniu udziału łącznego kosztu produkcji, poniesionego w odpowiednim okresie, do wartości oszacowanej bieżącej ceny bazowej. Gdy oszacowanie ceny bazowej gotowej budowli nie jest możliwe, wtedy oszacowanie musi być dokonane na podstawie łącznych kosztów produkcji tej budowli. Jeśli część lub całość nakładu pracy jest świadczona nieodpłatnie, co może się zdarzyć przy wspólnych budowach prowadzonych przez gospodarstwa domowe, oszacowanie odpowiednika kosztu opłaconej siły roboczej, który powinien być uwzględniony w łącznym koszcie produkcji, dokonywane jest przy wykorzystaniu stawek wynagrodzeń za podobne rodzaje pracy w najbliższej okolicy lub regionie.
- 3.53. Łączna produkcja globalna pozostałego producenta nierynkowego (lokalnej JRD) powinna być wyceniana na podstawie łącznych kosztów produkcji, tzn. sumy:
- zużycia pośredniego (P.2);
  - kosztów związanych z zatrudnieniem (D. 1);
  - zużycia środków trwałych (K. 1);
  - pozostałych podatków od produkcji (D.29) pomniejszonych o subsydia produkcyjne (D.39).

Pozostałe subsydia produkcyjne powinny być odjęte. W praktyce subsydia produkcyjne udzielane pozostałym producentom nierynkowym zazwyczaj nie wystąpią lub ograniczone będą do niewielkich kwot (patrz ust. 4.36).

Płatności odsetek, zgodnie z przyjętą konwencją, nie są uwzględnione w kosztach produkcji pozostałych producentów nierynkowych (choć, w niektórych przypadkach mogą dotyczyć podstawowej części kosztów produkcji, np. w przedsiębiorstwach budownictwa mieszkaniowego). Koszty produkcji pozostałych producentów nierynkowych nie uwzględniają także przypisanej umownie wartości czynszów budynków niemieszkalnych będących własnością tych producentów i przez nich wykorzystywanych.

- 3.54. Łączna produkcja globalna jednostki instytucjonalnej jest sumą łącznych produkcji globalnych lokalnych JRD wchodzących w skład tej jednostki. Odnosi się to również do jednostek instytucjonalnych będących pozostałymi producentami nierynkowymi.
- 3.55. Wycena pozostałej produkcji globalnej nierynkowej pozostałych producentów nierynkowych (lokalnych JRD) niewytwarzających drugorzędnej produkcji globalnej rynkowej, powinna być dokonywana na podstawie kosztów produkcji. Jeżeli pozostali producenci nierynkowi wytwarzają drugorzędną produkcję globalną rynkową, wtedy pozostała produkcja globalna nierynkowa obliczana jest jako pozycja końcowa, tzn. jako różnica pomiędzy łącznym kosztem produkcji pozostałych producentów nierynkowych a ich przychodami z produkcji globalnej rynkowej.
- 3.56. W zasadzie, produkcja globalna rynkowa pozostałych producentów nierynkowych powinna być wyceniana w cenach bazowych. Należy zaznaczyć, że nawet jeśli pozostała nierynkowa lokalna JRD może uzyskać przychody ze sprzedaży, to jej łączna produkcja globalna obejmująca oba rodzaje produkcji globalnej, tzn. rynkową i pozostałą nierynkową, a czasem także produkcję globalną na ostateczne wykorzystanie na własne cele jest w dalszym ciągu wyceniana na podstawie kosztów produkcji. Wartość produkcji globalnej rynkowej tej lokalnej JRD podana jest w postaci przychodu ze sprzedaży produktów rynkowych; wartość pozostałej produkcji globalnej nierynkowej otrzymywana jest rezydualnie, jako różnica pomiędzy wartością łącznej produkcji globalnej z jednej strony a wartością produkcji globalnej rynkowej i na ostateczne wykorzystanie na własne cele z drugiej strony. Wartość przychodów tej jednostki ze sprzedaży pozostałych towarów i usług nierynkowych po cenach, które nie są ekonomicznie uzasadnione, pozostaje częścią wartości jej pozostałej produkcji globalnej nierynkowej.
- 3.57. Czas rejestracji i wycena produkcji globalnej pewnych szczególnych rodzajów produkcji, stanowią temat poniższych wyjaśnień w kolejności według sekcji CPA.
- 3.58. A. *Produkty rolne, łowiectwa i leśnictwa;*
B. *Produkty rybołówstwa.*

Produkcja globalna produktów rolnych powinna być rejestrowana w sposób ciągły, w całym okresie wzrostu (a nie tylko w momencie zebrania plonów lub uboju zwierząt rzeźnych).

Uprawy roślinne w okresie wzrostu, lasy przeznaczone na wyręb oraz zasoby ryb i zwierząt hodowanych z przeznaczeniem na żywność, powinny być uznawane za zapasy produkcji niezakończonyj w trakcie procesu wzrostu, a następnie, w momencie zakończenia tego procesu, przekształcone w zapasy produktów gotowych.

- 3.59. D. *Produkty przetwórstwa przemysłowego;*
F. *Roboty budowlane.*

Kiedy umowa sprzedaży dotycząca budowy budynku czy innej budowli wykonywanych w ciągu kilku okresów sprawozdawczych, jest zawarta „z góry”, wtedy produkcja globalna wytworzona w każdym z okresów, jest uznawana za sprzedaną nabywcy w końcu danego okresu: tzn. jako nakłady na środki trwałe nabywcy a nie produkcja niezakończona w budownictwie. W efekcie, wytworzona produkcja globalna jest uznawana za sprzedaną nabywcy w etapach wtedy, gdy ten ostatni dokonał formalnego jej przejęcia. Jeżeli w umowie zawarte jest żądanie dokonywania płatności za poszczególne etapy, wtedy wartość produkcji globalnej może być często szacowana za pomocą wartości płatności etapowych dokonywanych w każdym okresie. W przypadku gdy nie została zawarta umowa sprzedaży wartość globalna części produktów wytworzonych w każdym okresie jest rejestrowana jako produkcja niezakończona.

- 3.60. G. *Usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.*

Produkcja globalna usług handlu detalicznego i hurtowego mierzona jest wartością marży handlowej realizowanej na towarach zakupionych celem ich odsprzedaży.

Definicja: Marża handlowa stanowi różnicę pomiędzy faktyczną lub oszacowaną umownie ceną realizowaną na towarze a ceną, która musiałaby być zapłacona przez pośrednika handlowego dla zastąpienia tego towaru w momencie sprzedaży lub innego nim zadysponowania.

Zgodnie z przyjętą konwencją, zyski i straty z tytułu posiadania zapasów nie są zawarte w marży handlowej. W praktyce jednak, posiadane źródła danych mogą nie pozwalać na całkowite oddzielenie zysków i strat z tytułu posiadania zapasów.

3.61. H. Usługi hotelarskie i restauracyjne.

Wartość produkcji globalnej usług hoteli, restauracji i kawiarni obejmuje wartość skonsumowanej żywności, napojów, itp.

3.62. I. Usługi transportowe, magazynowania oraz komunikacji.

Produkcja globalna usług transportowych mierzona jest wartością kwot uzyskanych za przewóz towarów lub osób. Transport na własny użytek wewnątrz lokalnej JRD jest uważany za działalność pomocniczą i nie jest oddzielnie identyfikowany i rejestrowany.

Produkcja globalna usług magazynowania mierzona jest jako wartość wytworzona podczas przechowywania zapasów, tzn. albo jako dodatkowa produkcja w sensie „transportu w czasie” (np. składowanie na rzecz innej lokalnej JRD), albo w sensie zmiany fizycznej (np. w przypadku dojrzwiania wina).

Produkcja globalna usług biur turystycznych jest mierzona jako wartość płatności za usługi, pobieranych przez agencje (opłat czy prowizji), a nie wartością pełnych wydatków poniesionych przez podróżnych w biurze turystycznym. Wydatki te mogą np. obejmować także opłaty za transport wykonywany przez strony trzecie.

Produkcja globalna w zakresie organizowania wycieczek jest mierzona wartością pełnych wydatków poniesionych przez podróżnych na rzecz organizatorów wycieczek.

Różnica pomiędzy usługami biur turystycznych a usługami organizatora wycieczek jest taka, że usługi biur turystycznych stanowią tylko pośrednictwo na rzecz podróżnego, podczas gdy usługi organizatora wycieczek tworzą nowy produkt, tj: wycieczka jest tak zorganizowana, że ceny jej poszczególnych elementów (np. podróży, zakwaterowania i rozrywek) nie są w pełni rozpoznawalne przez podróżnego.

3.63. J. Usługi pośrednictwa finansowego (włączając usługi ubezpieczeniowe i funduszy emerytalnych).

Produkcja globalna usług pośrednictwa finansowego, dla których nie są wyraźnie określone opłaty, jest mierzona, zgodnie z przyjętą konwencją, jako łączny dochód z tytułu własności uzyskiwany przez jednostki wykonujące usługi, pomniejszony o ich łączne płatności odsetkowe, z wyłączeniem wartości wszelkich dochodów uzyskanych z inwestowania własnych funduszy (jako że taki dochód nie powstaje w wyniku pośrednictwa finansowego) oraz, w przypadku drugorzędnej działalności ubezpieczeniowej prowadzonej przez pośrednika finansowego — z wyłączeniem dochodu z inwestowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. Zyski i straty z tytułu posiadania aktywów powinny być pomijane przy mierzeniu tej produkcji globalnej, ponieważ zyski te nie są rejestrowane przez system na rachunku produkcji, ale na oddzielnym rachunku (rachunek innych zmian wolumenu aktywów). Odnosi się to również do zysków z tytułu posiadania aktywów uzyskanych z wymiany zagranicznej i papierów wartościowych przez wyspecjalizowane jednostki (choć na ogół jednostki te uzyskują zyski z tego tytułu i są one przez same jednostki uważane za część ich normalnych przychodów). Należy przy tym zaznaczyć, że marże handlowe realizowane z wymiany zagranicznej i papierów wartościowych (tzn. łączne różnice pomiędzy cenami nabycia dla danej jednostki a cenami nabycia dla kupującego) — powinny być włączone do produkcji globalnej, podobnie jak dla pośredników handlu detalicznego i hurtowego. Analogicznie, mogą także wystąpić problemy z danymi odnośnie oddzielenia takich marż handlowych od zysków z tytułu posiadania aktywów; powinno to być przezwyciężone najlepiej jak to będzie możliwe.

Produkcja globalna usług pośrednictwa finansowego świadczonych przez banki centralne powinna być mierzona w ten sam sposób jak usługi świadczone przez innych pośredników finansowych.

Działalność pożyczkodawców, którzy pożyczają tylko własne fundusze, nie jest uważana za produkcję usług.

Pośrednicy finansowi mogą także świadczyć różne usługi finansowe i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, dla których są wyraźnie ustalone opłaty lub prowizje. Stosowne przykłady mogą stanowić: wymiana walut i doradztwo inwestycyjne, zakup nieruchomości lub doradztwo podatkowe. Produkcja globalna takich usług jest wyceniana na podstawie pobieranych opłat czy prowizji.

Produkcja globalna usług ubezpieczeniowych (opłata za usługę) jest mierzona następująco:

faktycznie uzyskane składki ubezpieczeniowe ogółem

plus uzupełnienia do składek ubezpieczeniowych (równe dochodowi z inwestowania rezerw techniczno — ubezpieczeniowych)

minus należne odszkodowania ogółem

minus zmiany rezerw ubezpieczonych oraz rezerw w zakresie ubezpieczeń przynoszących zysk po upływie określonego w umowie terminu.

Przy pomiarze produkcji globalnej usług ubezpieczeniowych zyski i straty z tytułu posiadania aktywów powinny być pominięte: nie powinny być one uważane za dochód z inwestowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych i nie powinny być brane pod uwagę jako przyrost rezerw w zakresie ubezpieczeń od różnego rodzaju ryzyka oraz rezerw w zakresie ubezpieczeń przynoszących zysk po upływie określonego w umowie terminu.

Należy odnotować, że rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe mogą być inwestowane w działalność drugorzędą instytucji ubezpieczeniowej, np. wynajem mieszkań lub biur. W takim przypadku nadwyżka operacyjna netto, uzyskana z tych drugorzędnych działalności, jest dochodem z inwestowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

Podobnie, produkcja globalna usług funduszy emerytalnych jest mierzona jako:

faktycznie uzyskane składki emerytalne ogółem

plus uzupełnienia do składek emerytalnych ogółem (równe dochodowi z inwestowania technicznych rezerw funduszy emerytalnych)

minus należne świadczenia

minus zmiany rezerw ubezpieczeniowych.

3.64. K. Usługi związane z nieruchomościami, wynajem, nauka i prowadzenie działalności gospodarczej

Produkcja globalna usług mieszkaniowych w odniesieniu do mieszkań zajmowanych przez ich właścicieli powinna być wyceniana według szacowanej wartości czynszu, który musiałby zapłacić najemca podobnego mieszkania uwzględniając zarówno takie czynniki jak lokalizacja, udogodnienia związane z sąsiedztwem itd., jak też wielkość i jakość samego mieszkania. Podobny szacunek umownego czynszu powinien być dokonany w odniesieniu do garaży umiejscowionych poza budynkiem mieszkalnym, wykorzystywanych przez właściciela na cele spożycia ostatecznego w związku z posiadaniem mieszkania. Nie muszą być szacowane czynsze umowne w odniesieniu do garaży wykorzystywanych przez ich prywatnych właścicieli jedynie do parkowania blisko miejsca pracy. Wartość czynszu usług mieszkaniowych z tytułu zajmowania mieszkań za granicą np. domów letniskowych nie powinna być rejestrowana jako część produkcji globalnej krajowej, ale jako przywóz usług i odpowiednia do tego nadwyżka operacyjna netto jako dochód pierwotny otrzymany z zagranicy. Analogiczne zapisy powinny być dokonane w odniesieniu do mieszkań zajmowanych przez nierezydentów. W przypadku lokali wynajmowanych na godziny, powinna być zarejestrowana odpowiednia proporcja opłaty za usługę.

Produkcja globalna usług związanych z nieruchomościami w odniesieniu do budynków niemieszkalnych — mierzona jest wartością należnych czynszów.

Produkcja globalna usług leasingu operacyjnego (wynajem maszyn lub urządzeń itp.) jest mierzona wartością opłaty dzierżawnej, którą leasingobiorca płaci leasingodawcy. Jest to wyraźnie odróżnione od leasingu finansowego będącego metodą finansowania nabycia środków trwałych, tzn. poprzez udzielenie leasingobiorcy pożyczki przez leasingodawcę. W przypadku leasingu finansowego opłaty dzierżawne składają się (głównie) ze spłat kapitału i płatności odsetkowych, a wartość usług jest w niewielkim stopniu porównywalna z opłatami dzierżawnymi zapłaconymi ogółem (patrz załącznik II „Leasing i kupno na raty towarów trwałego użytku”).

Dla działalności w zakresie badań i rozwoju (R&D) jeśli jest to możliwe powinna być wydzielana odrębna lokalna JRD. Kiedy nie jest to możliwe, wszystkie R&D o znaczącym poziomie (w porównaniu do działalności podstawowej) powinny być rejestrowane jako działalność drugorzędna lokalnej JRD.

Produkcja globalna usług R&D jest mierzona jak następuje:

- a) gdy działalność R&D prowadzona jest przez wyspecjalizowane laboratoria lub instytuty badawcze wyceniana jest w zwykły sposób w wysokości przychodów ze sprzedaży, kontraktów, prowizji, opłat itp.;
- b) gdy działalność R&D prowadzona jest i wykorzystywana w tym samym przedsiębiorstwie, powinna być, zgodnie z przyjętą zasadą, wyceniana na podstawie oszacowanych cen bazowych, które musiałyby być zapłacone, gdyby badanie było zamówione na rynku. Prawdopodobne jest jednak, że w praktyce, będzie ona musiała być wyceniona na podstawie poniesionych ogółem kosztów;
- c) gdy działalność R&D prowadzona jest przez jednostki rządowe, wyższe uczelnie, nie nastawione na przyniesienie dochodu instytuty badawcze itp. — wtedy jest ona zwykle pozostałą produkcją nierynkową, a zatem wyceniana jest na podstawie kosztów produkcji. Przychody ze sprzedaży usług R&D przez pozostałych producentów nierynkowych wytwarzający te usługi, powinny być rejestrowane jako przychody z drugorzędnej produkcji globalnej rynkowej.

Wydatki ponoszone na R&D powinny być odróżnione od wydatków na edukację i szkolenia. Wydatki ponoszone na R&D nie obejmują kosztów działalności podstawowej lub drugorzędnej związanej z rozwojem oprogramowania. Jednak sposób ujęcia księgowego tej działalności jest prawie taki sam; jedyną różnicą jest to, że oprogramowanie jest uważane jako wytwarzane aktywa niematerialne, nie objęte patentem.

3.65. L. *Usługi w zakresie administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowych zabezpieczeń społecznych*

Usługi administracji publicznej, obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych są zawsze świadczone jako usługi pozostałe nierynkowe i powinny być odpowiednio do tego wyceniane.

3.66. M. *Usługi w zakresie edukacji;*
N. *Usługi socjalne i zdrowotne*

Dla usług w zakresie edukacji i ochrony zdrowia często może być konieczne dokładne rozgraniczenie między producentami rynkowymi a pozostałymi nierynkowymi oraz pomiędzy ich rynkową a pozostałą nierynkową produkcją globalną. Na przykład, za niektóre rodzaje usług związanych z edukacją i leczeniem, jednostki rządowe (lub inne instytucje — dzięki otrzymywaniu specjalnych subsydiów) pobierają tylko symboliczne opłaty, natomiast za inne rodzaje usług związanych z edukacją i leczeniem — mogą pobierać opłaty rynkowe. Innym powszechnym przypadkiem jest świadczenie tej samej usługi (np. szkolnictwa wyższego), z jednej strony przez jednostki rządowe (lub ich pośredników) i przez instytucje rynkowe z drugiej strony. W takim przypadku istnieją często duże różnice pomiędzy pobieranymi cenami i jakością tych usług.

Z usług związanych z edukacją i ochroną zdrowia wyłączona jest działalność R&D; z usług ochrony zdrowia wyłączone są usługi związane z edukacją prowadzoną w ochronie zdrowia, np. przez szpitale akademickie.

3.67. O. *Pozostałe usługi komunalne, społeczne i indywidualne*

Produkcja książek, nagrań, filmów, oprogramowania, taśm, płyt itp., jest procesem dwuetapowym i odpowiednio do tego mierzonym:

1. produkcja globalna związana z tworzeniem oryginałów (wartości niematerialne i prawne) jest mierzona według ceny, po której została sprzedana lub, gdy nie została sprzedana według ceny bazowej płaconej za podobne oryginały, kosztu ich produkcji lub według zdyskontowanej wartości od przyszłych przychodów oczekiwanych z ich wykorzystania w produkcji;
2. właściciel takiego aktywu może go wykorzystywać bezpośrednio lub do produkcji kopii w następnych okresach. Jeśli właściciel udzielił zezwolenia innym producentom na wykorzystywanie oryginału w produkcji, to otrzymywane przez niego, za udzielone zezwolenie, opłaty, prowizje, honoraria autorskie, itp., stanowią produkcję globalną jego usług. Jednak sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych produkowanych stanowi ujemne nakłady na środki trwałe.

3.68. P. *Usługi świadczone w gospodarstwach domowych zatrudniających pracowników najemnych*

Produkcja globalna usług domowych wytwarzanych przez zatrudnionych pracowników jest, zgodnie z przyjętą konwencją, wyceniana w wysokości wypłaconych wynagrodzeń; uwzględnione są wszelkie wynagrodzenia w naturze, takie jak żywność lub zakwaterowanie.

ZUŻYCIE POŚREDNIE (P.2)

3.69. *Definicja:* Zużycie pośrednie obejmuje wartość towarów i usług zużytych jako nakłady w procesie produkcji, wyłączając środki trwałe, których zużycie jest rejestrowane jako zużycie środków trwałych. Towary i usługi mogą być albo przekształcone, albo wykorzystywane w procesie produkcji.

3.70. Zużycie pośrednie obejmuje następujące przypadki graniczne:

- a) wartość wszystkich towarów i usług zużytych jako nakłady w działalności pomocniczej. Powszechnymi przykładami takiej działalności są: zaopatrzenie, sprzedaż, marketing, rachunkowość, przetwarzanie danych, transport, składowanie, konserwacja, ochrona itp. Towary i usługi te nie są oddzielane od tych, które wykorzystywane są w działalności podstawowej (lub drugorzędnej) lokalnej JRD;

- b) wartość towarów i usług otrzymanych z innej lokalnej JRD tej samej jednostki instytucjonalnej (tylko wtedy, gdy odpowiadają ogólnej definicji ust. 3.69);
- c) koszty użytkowania wynajmowanych środków trwałych, tzn. leasingu operacyjnego maszyn lub pojazdów;
- d) składki, wpłaty lub należności płacone na rzecz nie nastawionych na przynoszenie dochodu stowarzyszeń gospodarczych;
- e) pozycje nie zaliczane do akumulacji brutto, takie jak:
  - 1. drobne, niedrogie narzędzia wykorzystywane do stosunkowo prostych czynności, takie jak piły, młotki, śrubokręty i inne narzędzia ręczne; małe urządzenia, takie jak podręczne kalkulatory. Zgodnie z przyjętą w ESA konwencją, wszystkie wydatki na takie towary trwałego użytku, nieprzekraczające 500 ECU (w cenach 1995 r.) za jednostkę (lub za łączną wartość zakupionej partii przy zakupie na wagę), powinny być rejestrowane jako zużycie pośrednie;
  - 2. codzienne, regularne konserwacje i naprawy środków trwałych wykorzystywanych w produkcji;
  - 3. urządzenia wojskowe oraz inny sprzęt dostawczy (ale nie broń lekka i pojazdy opancerzone nabyte przez policję i służby bezpieczeństwa, które są zaliczane do środków trwałych brutto);
  - 4. usługi badawcze i rozwojowe, szkolenia pracowników, badania rynku i podobne działalności zakupione od agencji zewnętrznych lub świadczone przez odrębną lokalną JRD tej samej jednostki instytucjonalnej;
- f) opłaty za wykorzystanie wartości niematerialnych i prawnych, takich jak patenty, znaki towarowe itp. (wyłączając opłaty za zakup takich praw własności: są one traktowane jako nabycie nie wytworzonych wartości niematerialnych i prawnych);
- g) wydatki poniesione przez pracowników, refundowane przez pracodawców, na przedmioty niezbędne dla wykorzystania w produkcji, takie jak uzgodnione z pracodawcą zakupy na własny rachunek narzędzi lub odzieży ochronnej;
- h) wydatki pracodawców, z których korzystają zarówno oni sami jak i ich pracownicy, gdy jest to niezbędne dla wykonywania produkcji. Przykładami są tu:
  - 1. zwrot kosztów poniesionych przez pracowników w trakcie pełnienia obowiązków służbowych w związku z podróżą, rozłąką, przeprowadzką i reprezentacją;
  - 2. zabezpieczenie urządzeń socjalnych w miejscu pracy;(bardziej wyczerpujący wykaz przedstawiono w ustępach dotyczących kosztów związanych z zatrudnieniem (D.1);
- i) opłaty za usługi w zakresie ubezpieczeń innych niż na życie, płacone przez lokalne JRD (patrz także załącznik III „Ubezpieczenia”): w celu zarejestrowania jako zużycie pośrednie, jedynie opłaty za usługę, zapłacone składki ubezpieczeniowe powinny być pomniejszone o, np. wypłacone odszkodowania i przyrost (netto) rezerw ubezpieczeniowych. Pozostała wartość może być przydzielona do danej lokalnej JRD w proporcji do zapłaconych składek;
- j) wszystkie usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM) świadczone przez producentów będących rezydentami — tylko dla gospodarki ogółem.

3.71. Zużycie pośrednie nie obejmuje:

- a) pozycji traktowanych jako tworzące akumulację brutto, takich jak:
  - 1. aktywa o wyjątkowej wartości;
  - 2. nakłady na poszukiwanie złóż;
  - 3. znaczące ulepszenia prowadzone poza potrzebami związanymi z utrzymaniem środków trwałych w dobrym stanie, tzn. bieżący remont, przebudowa lub rozbudowa;
  - 4. oprogramowanie zakupione lub wytworzone we własnym zakresie;
- b) wydatków pracodawców, traktowanych jako wynagrodzenia w naturze (patrz ust. 4.05);
- c) zużycia usług ogólnospołecznych przez producentów rynkowych lub producentów na ostateczne wykorzystanie na własne cele, świadczonych przez jednostki rządowe i samorządowe (usługi te są traktowane jako spożycie ogólnospołeczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych);

- d) towarów lub usług wytworzonych i zużytych w tym samym okresie sprawozdawczym i w tej samej lokalnej JRD (nie są one także rejestrowane jako produkcja globalna);
- e) opłat na rzecz instytucji rządowych za licencje i zezwolenia, traktowanych jako podatki od produkcji (patrz ust. 4.79-4.80).

CZAS REJESTRACJI I WYCENA ZUŻYCIA POŚREDNIEGO

- 3.72. Produkty wykorzystane do zużycia pośredniego powinny być rejestrowane i wyceniane w momencie wejścia do procesu produkcji. Powinny one być wyceniane w cenach nabycia obowiązujących w tym momencie dla podobnych produktów.
- 3.73. W praktyce, producenci nie rejestrują zwykle bezpośrednio faktycznego wykorzystania towarów w produkcji. Rejestrują oni zakupy towarów przeznaczonych na wykorzystanie — jako nakłady oraz przyrost zapasów tych towarów. Zużycie pośrednie musi być zatem oszacowana poprzez odjęcie wartości zmian zapasów od wartości zakupów (patrz ust. 3.120-3.124 dotyczące prawidłowej wyceny przyrostu zapasów).

SPOŻYCIE OSTATECZNE (P.3, P.4)

- 3.74. Wykorzystywane są dwie koncepcje spożycia ostatecznego:

- a) wydatki na spożycie ostateczne (P.3);
- b) spożycie ostateczne skorygowane (P.4).

Koncepcja wydatków na spożycie ostateczne odnosi się do wydatków na spożycie towarów i usług poniesionych przez sektory. Spożycie ostateczne skorygowane odnosi się natomiast do nabycia towarów i usług. Różnica pomiędzy tymi koncepcjami polega na sposobie traktowania określonych towarów i usług finansowanych przez jednostki rządowe i samorządowe lub INKgd, ale dostarczanych gospodarstwom domowym jako transfery socjalne w naturze.

WYDATKI NA SPOŻYCIE OSTATECZNE (P.3)

- 3.75. *Definicja:* Wydatki na spożycie obejmują wydatki poniesione przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami na towary i usługi wykorzystywane do zaspokojenia bezpośrednich, indywidualnych i zbiorowych potrzeb danego społeczeństwa. Wydatki na spożycie ostateczne mogą zostać poniesione na terytorium kraju lub za granicą.
- 3.76. Wydatki na spożycie ostateczne w sektorze gospodarstw domowych obejmuje następujące przypadki graniczne:
- a) usługi mieszkaniowe właścicieli mieszkań;
  - b) dochody w naturze, takie jak:
    - 1. towary i usługi otrzymane jako dochód w naturze przez pracujących najemnie;
    - 2. towary i usługi wytworzone jako produkcja globalna przez wyłącznych właścicieli oraz spółki nieposiadające osobowości prawnej będące własnością gospodarstw domowych, zatrzymane na cele spożycia przez członków gospodarstwa domowego. Przykładami są tu: żywność i inne produkty rolne, usługi mieszkaniowe właścicieli mieszkań oraz usługi domowe wytwarzane przez zatrudnionych pracowników (służących, kucharzy, ogrodników, kierowców itp.);
  - c) pozycje nie traktowane jako zużycie pośrednie, takie jak:
    - 1. materiały na cele drobnych remontów i malowania wewnątrz mieszkań, przeprowadzanych zwykle zarówno przez najemców jak i przez właścicieli;
    - 2. materiały na cele napraw i konserwacji trwałych dóbr konsumpcyjnych, włączając pojazdy;
  - d) pozycje nie traktowane jako akumulacja kapitału, w szczególności dobra konsumpcyjne trwałego użytku, które pełnią swoją funkcję przez wiele okresów sprawozdawczych; pozycja ta obejmuje też przeniesienie prawa własności niektórych dóbr trwałego użytku z przedsiębiorstwa na gospodarstwo domowe (patrz transakcje dotyczące towarów używanych, ust. 3.148);
  - e) usługi finansowe opłacane bezpośrednio;
  - f) usługi ubezpieczeniowe w kwocie oszacowanej opłaty za usługę (patrz ust. 3.63);

- g) usługi funduszy emerytalnych w kwocie oszacowanej opłaty za usługę (patrz ust. 3.63);
- h) płatności gospodarstw domowych za udzielone licencje, zezwolenia itp., które uważane są za wydatki na usługi (patrz ust. 4.79-4.80);
- i) wydatki na nabycie produkcji globalnej po cenach, które nie są ekonomicznie uzasadnione, np. opłaty za wejście do muzeum (patrz ust. 3.45).

3.77. Spożycie ostateczne w sektorze gospodarstw domowych nie obejmuje:

- a) transferów socjalnych w naturze, takich jak wydatki poniesione początkowo przez gospodarstwa domowe, ale następnie refundowane przez opiekę społeczną, np. niektóre wydatki medyczne;
- b) pozycji traktowanych jako zużycie pośrednie lub tworzące akumulację brutto, takich jak:
  - 1. wydatki gospodarstw domowych będących właścicielami spółek nie posiadających osobowości prawnej lub wyłącznych właścicieli, jeżeli są one związane z prowadzoną działalnością gospodarczą — np. na towary trwałego użytku, takie jak pojazdy, meble lub urządzenia elektryczne (środki trwałe brutto), a także na towary niebędące towarami trwałego użytku, takie jak paliwo (zużycie pośrednie);
  - 2. wydatki ponoszone przez właściciela mieszkania na malowanie, utrzymanie i remonty mieszkania, które nie są zwykle ponoszone przez najemców (traktowane jako zużycie pośrednie w produkcji usług mieszkaniowych);
  - 3. zakup mieszkań (traktowane jako środki trwałe brutto);
  - 4. wydatki na aktywa o wyjątkowej wartości (traktowane jako środki trwałe brutto);
- c) pozycji traktowanych jako nabycie aktywów niewytworzonych, w szczególności zakupu ziemi;
- d) wszystkich tych płatności dokonywanych przez gospodarstwa domowe, które powinny być uważane za podatki, takich jak licencje na posiadanie pojazdów, łodzi czy samolotów, a także licencje na polowanie, odstrzał czy rybołówstwo (patrz ust. 4.79-4.80);
- e) składek, wpłat i należności płaconych przez gospodarstwa domowe na rzecz INKgd, takich jak związki zawodowe, towarzystwa zawodowe, stowarzyszenia konsumentów, kościoły oraz kluby społeczne, kultury, rekreacyjne i sportowe;
- f) dobrowolnych transferów pieniężnych lub w naturze dokonywanych przez gospodarstwa domowe na rzecz organizacji dobroczynnych, humanitarnych i pomocy.

3.78. Wydatki na spożycie ostateczne w sektorze INKgd obejmuje dwie odrębne kategorie:

- a) wartość towarów i usług wytworzonych przez INKgd, innych niż na cele własnej akumulacji i innych niż zakupione przez gospodarstwa domowe i pozostałe jednostki;
- b) wydatki poniesione przez INKgd na towary i usługi wytworzone przez producentów rynkowych, które są dostarczane gospodarstwom domowym na cele spożycia — bez żadnego ich przekształcenia — jako transfery socjalne w naturze.

3.79. Wydatki na spożycie ostateczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych obejmuje dwie kategorie wydatków, podobnych do poniesionych przez INKgd:

- a) wartość towarów i usług wytworzonych przez jednostki rządowe i samorządowe, innych niż na cele własnej akumulacji i na sprzedaż;
- b) wydatki poniesione przez instytucje rządowe i samorządowe na towary i usługi wytworzone przez producentów rynkowych, które są dostarczane gospodarstwom domowym — bez żadnego przekształcenia — jako transfery socjalne w naturze. Oznacza to, że jednostki rządowe i samorządowe tylko płacą za towary i usługi, które sprzedający dostarczają gospodarstwom domowym.

3.80. Spółki niefinansowe oraz spółki finansowe nie ponoszą wydatków na spożycie ostateczne. Towary i usługi tego samego rodzaju co wykorzystywane przez gospodarstwa domowe na spożycie, nabywane przez te jednostki, są albo wykorzystywane w zużyciu pośrednim albo dostarczane pracownikom jako wynagrodzenia w naturze, tzn. spożycie przypisane umownie gospodarstwom domowym. Nawet wtedy, gdy na przykład poprzez działalność reklamową finansują spożycie indywidualne, wydatki te są traktowane jako zużycie pośrednie.

SPOŻYCIE OSTATECZNE SKORYGOWANE (P.4)

3.81. *Definicja:* Spożycie ostateczne skorygowane obejmuje towary i usługi nabyte przez jednostki instytucjonalne będące rezydentami, dla zaspokojenia bezpośrednich indywidualnych czy zbiorowych ludzkich potrzeb.

- 3.82. *Definicja:* Towary i usługi przeznaczone na cele spożycia indywidualnego („towary i usługi indywidualne”) są nabywane przez gospodarstwo domowe i wykorzystywane dla zaspokojenia potrzeb członków tego gospodarstwa. Towary i usługi indywidualne posiadają następujące cechy charakterystyczne:
- musi być możliwa obserwacja i rejestracja nabycia towarów i usług przez indywidualne gospodarstwo domowe lub jego członka i to w momencie, gdy nabycie miało miejsce;
  - gospodarstwo domowe musi wyrazić zgodę na zaopatrzenie go w dane dobro czy usługę i przedsięwziąć każde niezbędne działanie umożliwiające to zaopatrzenie, np. poprzez uczęszczanie do szkoły czy pobyt w klinice;
  - towar lub usługa muszą być takie, że ich nabycie przez jedno gospodarstwo domowe czy osobę, a także przez niewielką, ograniczoną grupę osób, uniemożliwia ich nabycie przez inne gospodarstwa domowe czy osoby.
- 3.83. *Definicja:* Usługi na cele spożycia ogólnospołeczne („usługi ogólnospołeczne”) są równocześnie świadczone wszystkim członkom społeczeństwa lub wszystkim członkom określonych grup społeczeństwa, takich jak wszystkie gospodarstwa domowe żyjące w określonym regionie. Usługi ogólnospołeczne posiadają następujące cechy charakterystyczne:
- mogą być świadczone równocześnie każdemu członkowi społeczeństwa lub określonym grupom społeczeństwa, w określonym regionie czy miejscowości;
  - sposób wykorzystania takich usług jest zwykle pasywny i nie wymaga wyraźnej zgody czy aktywnego uczestnictwa wszystkich jednostek, których usługi te dotyczą;
  - zaopatrzenie danej jednostki w usługę ogólnospołeczną nie zmniejsza wielkości usługi dostępnej innym jednostkom tego samego społeczeństwa czy grupie społeczeństwa. Nie istnieje rywalizacja w zaopatrzeniu.
- 3.84. Ogół wydatków na spożycia w sektorze gospodarstw domowych stanowi spożycie indywidualne. Wszystkie towary i usługi świadczonych przez INKgd są, zgodnie z przyjętą konwencją, traktowane jako indywidualne.
- 3.85. Granica między towarami i usługami indywidualnymi a ogólnospołecznymi dla towarów i usług świadczonych przez jednostki rządowe i samorządowe, jest wytyczona na podstawie Klasyfikacji Funkcji Instytucji Rządowych i Samorządowych (Cofog).

Wszystkie wydatki na spożycie ostateczne ponoszone przez instytucje rządowe i samorządowe w ramach każdej z niżej wymienionych kategorii, powinny być, zgodnie z przyjętą konwencją, traktowane jako wydatki na spożycie indywidualnych usług, z wyjątkiem wydatków na administrację, zarządzanie, badania itp. ponoszone w ramach każdej kategorii:

- 04 Edukacja;
- 05 Ochrona zdrowia;
- 06 Zabezpieczenie społeczne i opieka społeczna;
- 08.01 Sport i rekreacja;
- 08.02 Kultura.

Ponadto, wydatki ponoszone w ramach następujących podgrup, powinny być także traktowane jako indywidualne, jeżeli ich znaczenie jest istotne:

- 07.11 (część) gospodarka mieszkaniowa;
- 07.31 (część) wywóz odpadów z gospodarstw domowych;
- 12.12 (część) działalność systemu transportu.

Wydatki na spożycie ogólnospołeczne stanowią pozostałą część spożycia ostatecznego w sektorze instytucji rządowych i samorządowych. W szczególności obejmują one:

- działalność ogólnopaństwową;
- zapewnienie bezpieczeństwa i obrona narodowa;
- utrzymanie prawa i porządku, ustawodawstwo i regulacje prawne;
- utrzymanie zdrowia publicznego;
- ochronę środowiska;
- badania i rozwój;
- infrastrukturę i rozwój gospodarczy.

3.86. Stosunki pomiędzy różnymi przyjętymi koncepcjami spożycia obrazuje poniższa tabela.

	Sektor ponoszący wydatki			Nabycie ogółem
	Instytucje rządowe i samorządowe	Instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe	Gospodarstwa domowe	
Spożycie indywidualne	X (= transfery socjalne w naturze)	X (= transfery socjalne w naturze)	X	Ogólne spożycie w sektorze gospodarstw domowych (indywidualne)
Spożycie ogólnospołeczne	X	0	0	Spożycie ogólnospołeczne skorygowane
Ogółem	Wydatki na spożycie w sektorze instytucji rządowych i samorządowych	Wydatki na spożycie w sektorze instytucji nienastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe	Wydatki na spożycie w sektorze gospodarstw domowych (indywidualne)	Spożycie ostateczne skorygowane = spożycie ogółem

3.87. Spożycie w sektorze INKgd jest, zgodnie z przyjętą konwencją, w całości spożyciem indywidualnym. W rezultacie, spożycie ostateczne skorygowane ogółem jest równe sumie spożycia ostatecznego skorygowanego w sektorze gospodarstw domowych oraz spożycia ostatecznego skorygowanego w sektorze instytucji rządowych i samorządowych.

3.88. Zgodnie z przyjętą konwencją, w systemie nie występują transfery socjalne z udziałem sektora zagranicy (choć, w rzeczywistości, są to transfery w wyrażeniu pieniężne). W rezultacie, spożycie wydatków na skorygowane ogółem jest równe wydatkom na spożyciu ogółem.

CZAS REJESTRACJI I WYCENA WYDATKÓW NA SPOŻYCIE OSTATECZNE

3.89. Jak zostało wyjaśnione w rozdziale I, towary i usługi powinny być na ogół rejestrowane, gdy powstają zobowiązania do płatności, tzn. gdy nabywca zaciąga zobowiązanie wobec sprzedającego. Oznacza to, że wydatek poniesiony na dany towar powinien być zarejestrowany w momencie przeniesienia prawa własności tego towaru; wydatek na usługę jest rejestrowany wówczas, gdy świadczenie usługi zostało zrealizowane.

3.90. Wydatek poniesiony na nabycie towaru na podstawie umowy kupna na raty lub podobnej umowy pożyczki (a także umowy leasingu finansowego), powinien być rejestrowany w momencie dostawy towaru, nawet jeśli w momencie tym nie nastąpiła formalna zmiana prawa własności.

3.91. Spożycie na ostateczne wykorzystanie na własne cele powinno być rejestrowane wtedy, gdy zatrzymywana na te cele produkcja globalna zostaje wytworzona.

3.92. Spożycie ostateczne w sektorze gospodarstw domowych jest rejestrowane w cenach nabycia. Cena ta jest ceną faktycznie płaconą przez nabywcę za produkty w momencie ich zakupu. Szczegółową definicję znaleźć można w ust. 3.06.

3.93. Towary i usługi dostarczone jako wynagrodzenie w naturze, są wyceniane w cenach bazowych, jeżeli zostały wytworzone przez pracodawcę, oraz w cenach nabycia zapłaconych przez pracodawcę, jeżeli zostały przez niego zakupione.

3.94. Towary i usługi zatrzymane na cele własnego spożycia są rejestrowane w cenach bazowych.

3.95. Wydatki na spożycie ostateczne produktów wytworzonych w sektorze instytucji rządowych i samorządowych lub w sektorze INKgd, są rejestrowane w momencie wyprodukowania, który jest także momentem dostawy takich usług przez te sektory. W przypadku wydatków na spożycie ostateczne towarów i usług dostarczanych przez te sektory za pośrednictwem producentów rynkowych — momentem rejestracji jest moment dostawy.

3.96. Wydatki na spożycie ostateczne w sektorze instytucji rządowych i samorządowych lub w sektorze INKgd jest równe sumie produkcji globalnej tych sektorów, powiększonej o wydatki poniesione na produkty dostarczane gospodarstwom domowym za pośrednictwem producentów rynkowych (tzn. transfery socjalne w naturze) i pomniejszonej o płatności dokonane przez inne jednostki oraz o produkcję globalną przeznaczoną na własną akumulację.

CZAS REJESTRACJI I WYCENA SPOŻYCIA OSTATECZNEGO SKORYGOWANEGO

3.97. Towary i usługi są nabywane przez jednostki instytucjonalne wtedy, gdy jednostki te stają się nowymi właścicielami towarów lub, gdy dostawa towarów czy usług do tych jednostek zostaje zrealizowana.

3.98. Nabycie (spżycie ostateczne skorygowane) jest wyceniane w cenach nabycia zapłaconych przez jednostki, które poniosły wydatki.

Transfery w naturze, inne niż transfery socjalne w naturze otrzymywane od instytucji rządowych i samorządowych oraz od INKgd, są traktowane tak, jakby były transferami pieniężnymi. Odpowiednio, wartości towarów i usług są faktycznie rejestrowane jako wydatki poniesione przez jednostki instytucjonalne, które te towary i usługi nabyły.

3.99. Wartości obu agregatów, wydatki na spżycie i spżycie ostateczne skorygowane, są takie same. Towary i usługi nabyte przez gospodarstwa domowe rezydentów poprzez transfery socjalne w naturze są zatem wycenione w tych samych cenach, w których są one wycenione w agregatach dotyczących wydatków.

INWESTYCJE BRUTTO (P.5)

3.100. Inwestycje brutto obejmują:

- a) środki trwałe brutto (P.51);
- b) zmiany zapasów (P.52);
- c) nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości (P.53).

3.101. Inwestycje brutto oznaczają, że kategoria ta obejmuje wartość zużycia środków trwałych. Akumulacja netto uzyskiwana jest poprzez odjęcie zużycia środków trwałych od akumulacji brutto.

ŚRODKI TRWAŁE BRUTTO (P.51)

3.102. *Definicja:* Środki trwałe brutto (P.51) obejmują nabycie pomniejszone o rozdysponowanie środków trwałych przez krajowych producentów w ciągu danego okresu, powiększone o określone wartości wynikające z podniesienia walorów aktywów niewytworzonych zrealizowane w wyniku działalności produkcyjnej producentów czy jednostek instytucjonalnych. Środki trwałe stanowią rzeczowe aktywa trwałe lub wartości niematerialne i prawne wytworzone w wyniku procesów produkcji, które same są wykorzystywane w procesie produkcji w sposób powtarzalny lub ciągły przez okres dłuższy niż jeden rok.

3.103. Środki trwałe brutto obejmują zarówno wartości dodatnie jak i ujemne:

- a) wartości dodatnie:
  1. nowe lub istniejące nabyte środki trwałe;
  2. środki trwałe wytworzone i zatrzymane przez producenta na cele własnego wykorzystania (włączając produkcję środków trwałych na własny rachunek nie w pełni ukończoną lub dojrzałą);
  3. nowe lub istniejące środki trwałe nabyte w ramach wymiany barterowej;
  4. nowe lub istniejące środki trwałe otrzymane jako transfery kapitałowe w naturze;
  5. nowe lub istniejące środki trwałe nabyte przez użytkownika na podstawie umowy leasingu finansowego;
  6. znaczące ulepszenia środków trwałych i obiektów zabytkowych;
  7. naturalny wzrost tych aktywów naturalnych, z których uzyskiwana jest powtarzalna produkcja;
- b) wartości ujemne, tzn. rozdysponowanie środków trwałych rejestrowane jako ujemne nabycie:
  1. sprzedane istniejące środki trwałe;
  2. istniejące środki trwałe przekazane w ramach wymiany barterowej;
  3. istniejące środki trwałe przekazane jako transfery kapitałowe w naturze.

3.104. Elementy składowe rozdysponowania środków trwałych nie obejmują:

- a) zużycia środków trwałych (która obejmuje przewidywane naturalne zniszczenia);
- b) nadzwyczajnych strat, takich jak wynikające z suszy lub innych klęsk żywiołowych (rejestrowanych jako inne zmiany wolumenu aktywów).

3.105. Można wyróżnić następujące rodzaje środków trwałych brutto:

- a) nabycie pomniejszone o rozdysponowanie rzeczowych aktywów trwałych:
  1. budynków mieszkalnych;
  2. innych budynków i budowli;
  3. maszyn i urządzeń;
  4. oraz aktywów kultywowanych, np. drzew i inwentarza żywego;

- b) nabycie pomniejszone o rozdysonowanie wartości niematerialnych i prawnych:
  - 1. nakładów na poszukiwanie złóż;
  - 2. oprogramowania komputerowego;
  - 3. oryginałów przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich lub artystycznych;
  - 4. pozostałych wartości niematerialnych i prawnych;
- c) znaczące ulepszenia rzeczowych aktywów niewytworzonych, w szczególności odnoszące się do gruntów (choć samo nabycie aktywów niewytworzonych nie jest uwzględnione);
- d) koszty związane z przeniesieniem praw własności aktywów niewytworzonych, takich jak grunty i patenty (choć samo nabycie tych aktywów nie jest uwzględnione).

3.106. Podstawowe ulepszenia wprowadzane na terenie gospodarstwa obejmują:

- a) pozyskiwanie gruntów z morza za pomocą budowanych w tym celu tam, murów oporowych lub zapór;
- b) oczyszczanie gruntów z zalesienia, kamieni itp., dla umożliwienia rozpoczęcia ich wykorzystania w produkcji po raz pierwszy;
- c) osuszanie bagien lub nawadnianie terenów pustynnych za pomocą budowy grobli, rowów melioracyjnych i kanałów nawadniających;
- d) zapobieganie powodzi lub erozji morskiej czy rzecznej za pomocą budowy falochronów, murów oporowych czy wałów przeciwpowodziowych.

Działalności te mogą prowadzić do stworzenia rzeczywistych nowych budowli, takich jak mury oporowe, wały przeciwpowodziowe i zapory, które same w sobie nie są wykorzystywane bezpośrednio do produkcji innych towarów i usług w sposób, w jaki jest wykorzystywana większość budowli. Ich budowa została podjęta w celu uzyskania dodatkowej powierzchni gruntów lub gruntów lepszych i są to grunty — aktywa niewytworzone, potrzebne do produkcji. Na przykład zapora wybudowana dla produkcji energii elektrycznej pełni całkiem odmienną rolę od zapory wybudowanej dla odgradzenia morza. Jako udoskonalenie gruntu, powinna być rejestrowana jedynie budowa tego drugiego rodzaju zapory.

3.107. Środki trwale brutto obejmują takie przypadki graniczne jak:

- a) nabycie przez gospodarstwa domowe na cele zamieszkania: łodzi, barek, wozów mieszkalnych i przyczep kempingowych oraz wszelkich związanych z nimi obiektów, takich jak np. garaże;
- b) budowle i urządzenia wykorzystywane przez wojsko (podobne do tych, które są wykorzystywane przez producentów cywilnych), takie jak lotniska, doki, drogi i szpitale;
- c) broń lekką i pojazdy opancerzone wykorzystywane przez jednostki niemilitaryzowane;
- d) przyrost inwentarza żywego wykorzystywanego do produkcji przez wiele lat, takiego jak zwierzęta hodowlane, bydło mleczne, owce hodowane dla uzyskania wełny i zwierzęta pociągowe;
- e) przyrost zasobów zasadzeń wieloletnich, tzn. drzew owocowych, winorośli, drzew oliwkowych, drzew palmowych itp.;
- f) udoskonalenia używanych środków trwałych wykonywane poza normalnym trybem ich konserwacji i naprawy;
- g) nabycie środków trwałych na podstawie umowy leasingu finansowego.

3.108. Środki trwale brutto nie obejmują:

- a) transakcji ujętych w zużyciu pośrednim, takich jak:
  - 1. zakup drobnych narzędzi wykorzystywanych do celów produkcji (patrz ust. 3.70. e);
  - 2. zwykłe konserwacje i naprawy środków trwałych;
  - 3. zakup uzbrojenia i systemów ich obsługi;
  - 4. nabycie środków trwałych na podstawie umowy leasingu operacyjnego (patrz także załącznik II „Leasing i kupno na raty towarów trwałego użytku”);
- b) transakcji rejestrowanych jako przyrost zapasów:
  - 1. zwierząt hodowanych na ubój, włączając drób;
  - 2. rosnących drzew przeznaczonych na budulec (produkcja niezakończona);

- c) maszyn i urządzeń nabytych przez gospodarstwa domowe na cele spożycia ostatecznego (wydatki);
  - d) zysków i strat z tytułu posiadania środków trwałych (inne zmiany aktywów);
  - e) strat w środkach trwałych z tytułu klęsk żywiołowych (inne zmiany aktywów), np. zniszczeń zasadzeń wieloletnich i stada podstawowego przez epidemie chorób (i zwykle nie objętych ubezpieczeniem) lub szkód z tytułu katastrofalnych powodzi, wiatrów czy pożarów lasów (patrz rozdział 6).
- 3.109. Środki trwałe brutto w formie udoskonaleń istniejących środków trwałych, powinny być klasyfikowane łącznie z nabyciem nowych środków trwałych tego samego rodzaju.
- 3.110. Wartości niematerialne i prawne składają się zwykle z nowych informacji, wiedzy specjalistycznej itp. i obejmują:
- a) nakłady na poszukiwanie złóż obejmujące koszty wierceń próbnych, badań podłoża i innych, koszty transportu itp.;
  - b) oprogramowanie komputerowe i duże bazy danych przeznaczone do wykorzystania w produkcji przez okres dłuższy niż jeden rok;
  - c) literackie i artystyczne oryginały w postaci rękopisów, przedstawień, modeli, filmów, nagrań dźwiękowych itp.
- 3.111. Koszty przeniesienia prawa własności poniesione przez nowego właściciela, zarówno w odniesieniu do środków trwałych jak i niefinansowych aktywów niewytworzonych, obejmują:
- a) obciążenia poniesione w związku z przyjęciem dostawy aktywów (nowych lub istniejących) w wymaganym miejscu i czasie, takie jak opłaty za transport, montaż, wzniesienie itp.;
  - b) opłaty lub prowizje na rzecz profesjonalistów czy pośredników, takie jak opłaty osób nadzorujących, mechaników, prawników, rzeczoznawców itp. oraz prowizje płacone agentom nieruchomości, sprzedawcom aukcyjnym itp.;
  - c) podatki płacone przez nowego właściciela za przeniesienie prawa własności aktywów.

Wszystkie te koszty powinny być rejestrowane przez nowego właściciela jako środki trwałe brutto. Należy odnotować, że podatki powinny być traktowane jako podatki za usługi pośrednictwa a nie jako podatki od zakupionych aktywów.

CZAS REJESTRACJI I WYCENA ŚRODKÓW TRWAŁYCH BRUTTO

- 3.112. Środki trwałe brutto są rejestrowane w momencie przeniesienia prawa własności środków trwałych do jednostki instytucjonalnej, która zamierza je wykorzystać w produkcji.

Wprowadzenie zmian do tej ogólnej zasady potrzebne jest w przypadku:

- a) leasingu finansowego (zmiana własności jest wtedy przypisywana umownie);
- b) nakładów na środki trwałe realizowanych we własnym zakresie.

Aktywa nabyte na podstawie umowy leasingu finansowego są rejestrowane tak, jakby użytkownik stał się właścicielem w momencie wejścia w posiadanie danych towarów. Nakłady na akumulację realizowane we własnym zakresie są rejestrowane w momencie wytworzenia aktywów.

- 3.113. Środki trwałe brutto są rejestrowane w cenach nabycia, łącznie z kosztami związanymi z montażem i innymi kosztami przeniesienia prawa własności. Gdy nakłady są ponoszone we własnym zakresie, wtedy wyceniane są w cenach bazowych podobnych środków trwałych (co oznacza uwzględnienie narzutu na nadwyżkę operacyjną netto lub dochód mieszany) lub według kosztów produkcji, jeśli takie ceny nie są dostępne.
- 3.114. Nabycie wartości niematerialnych i prawnych jest wyceniane w różny sposób:
- a) w odniesieniu do nakładów na poszukiwanie złóż: według kosztów przeprowadzonych wierceń próbnych i odwiertów oraz kosztów związanych z umożliwieniem podjęcia tych działań, takich jak badania podłoża czy inne;
  - b) w odniesieniu do oprogramowania komputerowego: według cen nabycia — w przypadku zakupu na rynku lub według oszacowanej ceny bazowej tego oprogramowania (lub według kosztów jego produkcji, gdy oszacowanie ceny nie jest możliwe) — gdy zostało opracowane we własnym zakresie;
  - c) w odniesieniu do oryginałów przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich czy artystycznych: według ceny płaconej przez nabywcę, gdy są sprzedane lub — jeśli nie zostały sprzedane — według ceny bazowej płaconej za podobne oryginały, ich kosztów produkcji lub według zdyskontowanej wartości przyszłych przychodów oczekiwanych z ich wykorzystania w produkcji.

3.115. Rozdysponowanie istniejących środków trwałych poprzez ich sprzedaż jest wyceniane w cenach (bazowych) po odjęciu wszelkich kosztów związanych z przeniesieniem prawa własności poniesionych przez sprzedającego.

3.116. Koszty przeniesienia prawa własności mogą dotyczyć zarówno aktywów wytworzonych, włączając środki trwałe jak i aktywów niewytworzonych, takich jak grunty.

W przypadku aktywów wytworzonych — koszty te są włączone w ceny nabycia. W przypadku gruntów i innych aktywów niewytworzonych, koszty te muszą być rozdzielone na poniesione przy zakupie oraz przy sprzedaży i rejestrowane w oddzielnej pozycji klasyfikacji środków trwałych brutto.

ZMIANY ZAPASÓW (P.52)

3.117. *Definicja:* Zmiany zapasów mierzy się wartością pozycji wprowadzonych do zapasów, pomniejszoną o wartość pozycji wycofanych z zapasów oraz o wartość wszelkich okresowych strat towarów będących na stanie.

3.118. Z uwagi na uszkodzenia fizyczne, albo przypadkowe zniszczenia czy drobne kradzieże, okresowe straty mogą powstawać w odniesieniu do wszystkich towarów będących w zapasach i będą to:

- a) straty w materiałach i dostawach;
- b) straty w produkcji niezakończonych;
- c) straty w produktach końcowych;
- d) straty w towarach do odsprzedaży (np. kradzieże w sklepach).

3.119. Rzeczowe środki obrotowe składają się z następujących kategorii:

a) materiały i dostawy:

materiały i dostawy obejmują wszystkie rodzaje towarów utrzymywanych w magazynie z zamiarem ich wykorzystania jako nakłady pośrednie w produkcji; kategoria ta obejmuje towary utrzymywane w magazynie przez jednostki rządowe i samorządowe. Pozycje takie jak złoto, diamenty itp., są uwzględnione, jeżeli są przeznaczone na wykorzystanie przemysłowe lub inną produkcję;

b) produkcja niezakończona:

produkcja niezakończona obejmuje produkcję globalną wytworzoną, ale jeszcze niezakończoną. Jest ona rejestrowana w zapasach u jej producenta. Może ona przyjmować wiele różnych form, np.:

1. uprawy roślinne w okresie wzrostu;
2. drzewa przed osiągnięciem dojrzałości i inwentarz żywy;
3. obiekty w trakcie budowy (z wyjątkiem tych, wytwarzanych na podstawie umowy sprzedaży zawartej „z góry” lub przeznaczonych na własne cele, które są traktowane jako nakłady na środki trwałe);
4. inne, nieukończone środki trwałe, np. statki i platformy wiertnicze;
5. częściowo ukończone badania dla potrzeb ocen prawnych i ekspertyz;
6. częściowo ukończone produkcje filmowe;
7. częściowo ukończone programy komputerowe;

Produkcja niezakończona musi być rejestrowana dla wszelkich procesów produkcyjnych, które nie są zakończone na koniec danego okresu. W szczególności, jest to istotne w rachunkach kwartalnych, np. zbiory niezebrane w ciągu danego kwartału roku.

Zmniejszenia produkcji niezakończonych mają miejsce wtedy, gdy proces produkcji jest zakończony. W tym momencie cała produkcja niezakończona jest przekształcana w towar gotowy;

c) towary gotowe:

towary gotowe stanowią część rzeczowych środków obrotowych składającą się z produkcji globalnej, której ich producenci nie zamierzają dalej przetwarzać przed ich dostawą (także wtedy, gdy dostarczone będą na cele zużycia pośredniego w innym procesie produkcji);

d) towary do odsprzedaży:

towary do odsprzedaży stanowią towary nabyte w celu ich odsprzedaży w obecnym stanie.

CZAS REJESTRACJI I WYCENA PRZYROSTU ZAPASÓW

- 3.120. Czas rejestracji i wycena zmian zapasów powinny być spójne z czasem rejestracji i wyceną pozostałych transakcji dotyczących produktów. Odnosi się to szczególnie do zużycia pośredniego (np. do materiałów i dostaw), produkcji globalnej (np. produkcji niezakończonych i produkcji globalnej z magazynowania produktów rolnych) oraz środków trwałych brutto (np. produkcji niezakończonych). Spójność jest także wymagana dla przepływów dotyczących obrotu uszlachetniającego. Jeśli na przykład towar jest przetwarzany za granicą i proces ten obejmuje jego znaczącą zmianę fizyczną, to powinien on być włączony do wywozu (i, później, do przywozu) (patrz ust. 3.135.). Wywóz ten jest odzwierciedlony przez równoczesne zmniejszenie zapasów, a odpowiadający temu przywóz jest później rejestrowany jako zwiększenie zapasów (jeśli nie był niezwłocznie wykorzystany lub sprzedany).
- 3.121. Zmiany zapasów powinny być wyceniane w momencie wejścia do zapasów (dla towarów wprowadzanych) lub w momencie wyjścia (dla towarów wycofywanych).
- 3.122. Stosowane ceny powinny być spójne z cenami tych pozostałych przepływów, które wyceniane były w sposób bardziej szczególny:
- produkcja globalna w postaci produktów końcowych przekazywanych do zapasów producenta jest wyceniana tak, jakby była sprzedana w tym momencie — w bieżących cenach bazowych;
  - zwiększenia produkcji niezakończonych wycenia się w proporcji do oszacowanej bieżącej ceny bazowej produktu gotowego;
  - zmniejszenie produkcji niezakończonych związane z wycofywaniem z zapasów, gdy produkcja ta jest zakończona, wycenia się w bieżących cenach bazowych niezakończonego produktu;
  - towary wyprowadzane z zapasów w celu ich sprzedaży wycenia się w cenach bazowych;
  - towary do odsprzedaży wprowadzane do zapasów pośredników w handlu hurtowym i detalicznym itp. wycenia się według faktycznych lub oszacowanych cen ich nabycia przez handlowca;
  - towary do odsprzedaży wycofywane z zapasów wycenia się w cenach nabycia, po których mogą być one odtworzone w momencie wycofywania z zapasów (a nie w momencie ich nabycia).
- 3.123. Straty wynikłe z uszkodzeń fizycznych, nieubezpieczonych przypadkowych uszkodzeń lub drobnych kradzieży, są rejestrowane i wyceniane następująco:
- w odniesieniu do materiałów i dostaw: jako materiały faktycznie wycofywane z zapasów w celu ich zużycia w produkcji (zużycie pośrednie);
  - w odniesieniu do produkcji niezakończonych: jako zmniejszenie przyrostu produkcji powstałego w tym samym okresie;
  - w odniesieniu do towarów gotowych i towarów do odsprzedaży: są traktowane jako odpisy od bieżącej ceny towarów nieuszkodzonych.
- 3.124. W poprzednich ustępach zostały opisane poprawne pod względem koncepcji zasady wyceny każdej indywidualnej transakcji dotyczącej wejścia i wyjścia z zapasów, konieczne dla zachowania spójności z wyceną produkcji globalnej, zużycia pośredniego i ostatecznego wykorzystania. W praktyce, zastosowanie tych zasad może często okazywać się zbyt trudne i wtedy powinny być wykorzystane metody przybliżenia:
- gdy przyrosty wolumenu rzeczowych środków obrotowych są dostatecznie regularne, wtedy praktyczną metodą, zbliżoną do teoretycznej zasady wyceny, jest mnożenie przyrostu wolumenu rzeczowych środków obrotowych przez średnie ceny danego okresu (ceny nabycia — dla zapasów przechowywanych przez użytkowników lub przez pośredników handlu hurtowego czy detalicznego, ceny bazowe, dla zapasów przechowywanych przez ich producentów);
  - w przypadku, gdy ceny omawianych towarów pozostają prawie stałe, nawet silne wahania wolumenu zapasów nie muszą powodować zmniejszenia przydatności metody prostego przybliżenia, tzn. mnożenia przyrostu wolumenu przez średnią cenę;
  - gdy zarówno zmiany wolumenu jak i ceny zapasów, są istotne w ciągu okresu księgowego, wtedy wymagane są bardziej wyszukane metody przybliżenia. Może to być, na przykład, kwartalna wycena przyrostu wolumenu zapasów lub wykorzystanie informacji, a priori, o rozkładzie wahań w okresie sprawozdawczym (wahania mogą być silniejsze pod koniec roku kalendarzowego, w okresie zniw itp.);
  - jeżeli dostępne są jedynie informacje o wartościach na początek i koniec okresu (np. w sprzedaży hurtowej lub w handlu detalicznym, w przypadku których występuje wiele różnych produktów), wtedy powinien być także oszacowany przyrost wolumenu między początkiem i końcem okresu. Może to być wykonane przy zastosowaniu oszacowanych (założonych) wskaźników rotacji według rodzajów produktów.

Należy zwrócić uwagę, że sezonowe zmiany cen mogą częściowo odzwierciedlać różnice jakości, np. ceny wyprzedazy czy posezonowe ceny owoców i warzyw. Te zmiany jakości powinny być traktowane jako zmiany wolumenu.

NABYCIE POMNIEJSZONE O SPRZEDAŻ AKTYWÓW O WYJĄTKOWEJ WARTOŚCI (P.53)

3.125. *Definicja:* Aktywa o wyjątkowej wartości są towarami niefinansowymi, które nie są pierwotnie wykorzystywane do celów produkcji czy spożycia, w normalnych warunkach, wraz z upływem czasu, nie pogarszają się ich własności fizyczne oraz są one nabywane i przechowywane głównie jako lokata wartości.

3.126. Aktywa o wyjątkowej wartości obejmują następujące rodzaje towarów:

- a) kamienie i metale szlachetne, takie jak diamenty, złoto niemonetarne, platyna, srebro itp.;
- b) antyki i inne obiekty artystyczne, takie jak obrazy, rzeźby itp.;
- c) inne aktywa o wyjątkowej wartości, takie jak biżuteria z kamieni i metali szlachetnych, pozycje kolekcjonerskie.

Te rodzaje towarów powinny być rejestrowane jako nabycie lub rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości w przypadkach:

- a) nabycia lub sprzedaż złota niemonetarne, srebra itp. przez banki (centralne) i innych pośredników finansowych;
- b) nabycia lub sprzedaż tych towarów przez spółki niefinansowe, których podstawowa lub drugorzędna działalność nie obejmuje produkcji lub handlu takimi towarami; w rezultacie, to nabycie lub sprzedaż nie jest uwzględnione w zużyciu pośrednim lub w środkach trwałych brutto tych przedsiębiorstw;
- c) nabycia lub sprzedaż takich towarów przez gospodarstwa domowe; w rezultacie, takie nabycia nie są uwzględnione w spożyciu gospodarstw domowych.

Zgodnie z przyjętą w ESA konwencją, następujące przypadki są również rejestrowane jako nabycie lub sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości:

- a) nabycie lub sprzedaż tych towarów przez jubilerów i agentów artystycznych (w ślad za przyjętą ogólną definicją aktywów o wyjątkowej wartości — nabycie tych towarów przez jubilerów i agentów artystycznych powinno być rejestrowane jako przyrost zapasów);
- b) nabycie lub sprzedaż tych towarów przez muzea (zgodnie z ogólną definicją aktywów o wyjątkowej wartości — nabycie tych towarów przez muzea powinno być rejestrowane jako środki trwałe brutto).

Konwencja ta pozwala na uniknięcie częstych reklasyfikacji pomiędzy trzema głównymi rodzajami akumulacji, tzn. pomiędzy nabyciem pomniejszonym o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości, środkami trwałymi brutto oraz przyrostem rzeczowych środków obrotowych, tzn. w przypadku transakcji dotyczących tych towarów pomiędzy gospodarstwami domowymi a pośrednikami w handlu dziełami sztuki.

3.127. Produkcja globalna aktywów o wyjątkowej wartości jest wyceniana w cenach bazowych (patrz ust. 3.67 w odniesieniu do produkcji oryginałów). Wszystkie pozostałe rodzaje nabycia aktywów o wyjątkowej wartości są wyceniane w cenach ich nabycia, włączając wszelkie opłaty czy prowizje zapłacone agentom. Ceny te obejmują także marże handlowe, gdy zakupu dokonano od pośredników handlowych. Sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości jest wyceniana w cenach uzyskanych przez sprzedających, po odjęciu wszelkich opłat czy prowizji zapłaconych agentom i innym pośrednikom. Pomijając produkcję aktywów o wyjątkowej wartości, nabycie pomniejszone o sprzedaż (łącznie) — pomiędzy sektorami rezydentów — znosi się, pozostając tylko marże agentów lub pośredników handlowych.

PRZYWÓZ I WYWÓZ TOWARÓW I USŁUG (P.6 i P.7)

3.128. *Definicja:* Wywóz towarów i usług obejmuje transakcje dotyczące towarów i usług (sprzedaż, wymianę barterową, dary lub darowizny) dokonywane między rezydentami a nierezydentami.

3.129. *Definicja:* Przywóz towarów i usług obejmuje transakcje dotyczące towarów i usług (zakup, wymianę barterową, dary lub darowizny) dokonywane między nierezydentami a rezydentami.

3.130. Przywóz i wywóz towarów i usług nie obejmują:

- a) handlu zakładowego, tzn.:
  1. dostaw do nierezydentów dokonywanych przez oddziały nierezydentów przedsiębiorstw będących rezydentami, tzn. sprzedaży dokonywanej za granicą przez zagraniczne oddziały wielonarodowych przedsiębiorstw posiadanych/kontrolowanych przez rezydentów;
  2. dostaw do rezydentów dokonywanych przez oddziały rezydentów przedsiębiorstw będących nierezydentami, tzn. sprzedaży dokonywanej przez krajowe oddziały wielonarodowych przedsiębiorstw zagranicznych;
- b) przepływów dochodów pierwotnych do lub od zagranicy, takich jak wynagrodzenie pracownicze, odsetki i przychody z inwestycji bezpośrednich. Przychody z inwestycji bezpośrednich mogą obejmować jawną część dotyczącą prowizji płaconych za różne usługi, np. szkolenie pracowników, usług w zakresie zarządzania oraz wykorzystanie patentów i znaków towarowych;
- c) sprzedaży lub zakupu aktywów finansowych lub aktywów niewytworzonych, jak grunty i patenty.

3.131. Przywóz i wywóz towarów i usług powinny być podzielone na:

- a) dostawy wewnątrz Unii Europejskiej;
- b) przywóz i wywóz poza Unią Europejską.

Dla wygody, obie te kategorie będą odnoszone do przywozu i wywozu.

PRZYWÓZ I WYWÓZ TOWARÓW (P.61 i P.71)

3.132. Przywóz i wywóz towarów dokonuje się wtedy, gdy następuje przekazanie prawa własności towarów pomiędzy rezydentami a nierezydentami (bez względu na to czy występują, czy nieodpowiadające temu fizyczne przemieszczenia towarów przez granice).

3.133. W czterech przypadkach zasada przekazania prawa własności w odniesieniu do rejestracji przywozu i wywozu towarów jest jednak korygowana:

- a) leasing finansowy: przekazanie prawa własności od leasingodawcy do leasingobiorcy powinno być przypisane umownie do towarów objętych umową leasingu finansowego; należy to zarejestrować w momencie, kiedy leasingobiorca przejmuje towar w posiadanie (patrz załącznik II „Leasing i kupno na raty towarów trwałego użytku”);
- b) dostawy pomiędzy przedsiębiorstwami stowarzyszonymi (branżowe lub zależne, czy oddziały zagraniczne): przekazanie prawa własności powinno być przypisane umownie w każdym przypadku dostaw towarów pomiędzy tymi przedsiębiorstwami;
- c) towary będące przedmiotem znaczącego obrotu uszlachetniającego są rejestrowane zarówno w przywozie jak i w wywozie, chociaż nie nastąpiło przekazanie prawa własności;
- d) wyspecjalizowany obrót handlowy: nie jest rejestrowany ani przywóz ani wywóz, w przypadku, gdy wyspecjalizowane jednostki obrotu handlowego (będące rezydentami) dokonują zakupu towarów od nierezydentów i następnie sprzedają je nierezydentom w tym samym okresie sprawozdawczym. Podobne podejście powinno być zastosowane w odniesieniu do wyspecjalizowanego obrotu handlowego dokonywanego przez nierezydentów.

3.134. W następujących przypadkach rejestrowany jest wywóz towarów, pomimo nie przekroczenia granicy krajów przez:

- a) towary wytworzone przez jednostki rezydentów działających na wodach międzynarodowych, sprzedawane bezpośrednio jednostkom zagranicznym (ropa naftowa, gaz ziemny, produkty rybne, ratownictwo morskie itp.);
- b) środki transportu lub pozostałe wyposażenie ruchome nie związane z żadną określoną lokalizacją, które nie muszą przekroczyć granicy kraju eksportera w wyniku ich sprzedaży nierezydentom przez rezydentów;
- c) towary, które zostały utracone lub zniszczone po przekazaniu praw własności, ale zanim przekroczyły granicę kraju eksportera.

Analogiczne przypadki mają odniesienie do przywozu towarów.

3.135. Przywóz i wywóz towarów obejmują transakcje dokonywane między rezydentami a nierezydentami, dotyczące:

- a) złota niemonetarnego, tzn. złota nie wykorzystywanego do celów polityki pieniężnej;
- b) srebra w sztabach, diamentów oraz innych metali i kamieni szlachetnych;
- c) banknotów i monet wycofanych z obiegu oraz nieemitowanych papierów wartościowych (wycenionych jako towary, a nie według wartości nominalu);
- d) energii elektrycznej, gazu i wody;
- e) inwentarza żywego przewożonego przez granice;
- f) paczek pocztowych;
- g) wywozu rządowego obejmującego towary finansowane w formie darowizn i pożyczek;
- h) towarów przekazywanych na własność do lub z organizacji zajmujących się gromadzeniem zapasów interwencyjnych;
- i) towarów dostarczanych przez przedsiębiorstwa rezydentów do ich oddziałów zagranicznych (nierezydentów);
- j) towarów otrzymywanych przez przedsiębiorstwa rezydentów od ich oddziałów zagranicznych (nierezydentów);
- k) towarów przemycanych;

- l) pozostałych nierejestrowanych na granicy przesyłek, takich jak dary i te przekazy, które nie przekraczają ustalonej minimalnej wartości;
- m) towarów poddawanych znaczącemu uszlachetnieniu dokonywanemu za granicą. Analogicznych towarów poddawanych uszlachetnieniu na terytorium kraju realizowanemu na zamówienie jednostek zagranicznych;
- n) towarów inwestycyjnych remontowanych na zamówienie za granicą, w przypadku ich istotnej rekonstrukcji czy przetworzenia. Analogicznych towarów remontowanych na terytorium kraju na rzecz nierezydentów.

3.136. Następujące towary nie są zaliczane do przywozu i wywozu, mimo że mogły przekroczyć granicę państwową innego kraju:

- a) towary przewożone przez kraj tranzytem;
- b) towary przekazywane do lub z ambasad będących własnością kraju, baz militarnych lub innych enklaw wewnątrz granic państwowych innego kraju;
- c) środki transportu i inne rodzaje wyposażenia ruchomego, czasowo przekraczające granicę, bez żadnej zmiany prawa własności (np. urządzenia budowlane używane do celów montażu lub budowy za granicą);
- d) urządzenia i inne towary wysłane za granicę do nieznacznego przetworzenia, konserwacji, napraw i drobnych remontów;
- e) pozostałe towary czasowo przekraczające granicę, które na ogół powracają do kraju przed upływem roku, w stanie oryginalnym i bez zmiany prawa własności (np. towary wysłane za granicę na cele wystawiennicze i rozrywkowe, towary będące przedmiotem leasingu operacyjnego, łącznie z leasingiem wieloletnim, towary sprowadzone do kraju z powrotem z uwagi na fakt, że ich oczekiwana sprzedaż nie doszła do skutku);
- f) towary przeznaczone do sprzedaży Komisowej, które zostały utracone lub zniszczone po przekroczeniu granicy, ale przed przekazaniem praw własności.

3.137. Przywóz i wywóz towarów powinny być rejestrowane, zgodnie z przyjętą zasadą, w momencie przekazania praw własności towarów. W praktyce uznaje się, że przekazanie prawa własności następuje w momencie, w którym jednostki zaangażowane w transakcję rejestrują ją w swoich dokumentach księgowych lub rachunkach. Może to nie być zbieżne z różnymi etapami procesu będącego przedmiotem umowy, jak:

- a) moment porozumienia (data zawarcia umowy);
- b) moment dostarczenia towarów i usług oraz zaciągnięcia zobowiązania płatności (data dostawy);
- c) moment wygaśnięcia tego zobowiązania (data płatności).

3.138. Przywóz i wywóz towarów powinny być wyceniane franco na granicy kraju eksportera (fob). Wartość ta składa się z:

- a) wartości towarów w cenach bazowych;
- b) plus odnośne koszty transportu i innych usług związanych z dostawą poniesione do granicy kraju eksportera, łącznie z kosztami załadunku poniesionymi przez przewoźnika dokonującego dalszego transportu (gdy jest to stosowne) (patrz tabela 3.4, druga kolumna w drugiej części tabeli);
- c) plus wszelkie podatki od wywożonych towarów pomniejszone o dotacje do wywożonych towarów; dla dostaw wewnątrz Unii Europejskiej — pozycja ta obejmuje VAT i inne podatki od towarów płacone w kraju eksportera.

W tabelach podaży i wykorzystania oraz w symetrycznych tabelach przepływów międzygałęziowych, przywóz towarów według poszczególnych grup produktów musi być wyceniany w inny sposób: według ceny (cif) „kosztów, ubezpieczenia, frachtu” na granicy kraju importera.

Definicja: Cena cif jest ceną wyrobu dostarczonego do granicy kraju importera lub ceną usługi dostarczonej rezydentowi, przed opłatą wszelkich cel i innych podatków związanych z przywozem lub marży handlowej i transportowej wewnątrz kraju ⁽²⁾.

3.139. W pewnych sytuacjach, może być konieczne określenie przybliżonych lub zastępczych miar wartości fob, to jest:

- a) towary będące przedmiotem wymiany barterowej, powinny być wyceniane w cenach bazowych, które mogłyby być otrzymane, gdyby towary te sprzedano za Ugotówkę;

⁽²⁾ Uwzględnienie marży handlowej i transportowej — patrz także w tabeli 3.5, trzecia kolumna w drugiej części tabeli.

- b) dla wyceny transakcji pomiędzy przedsiębiorstwami stowarzyszonymi powinny być wykorzystane, zgodnie z przyjętą zasadą, faktyczne transfery wartości. Jeżeli jednak wartości te różnią się znacznie od cen obserwowanych na rynku, to powinny być one zastąpione przez oszacowany odpowiednik ceny rynkowej lub, w ostateczności, powinny być oddzielnie identyfikowane do celów analitycznych;
- c) towary przekazywane w ramach umowy leasingu finansowego powinny być wyceniane na podstawie cen nabycia płaconych przez leasynodawcę (a nie według skumulowanej wartości opłat dzierżawnych);
- d) przywóz towarów szacowany na podstawie danych celnych (dla handlu poza Unią Europejską) lub informacji z systemu Intrastat (dla handlu wewnątrz Unii Europejskiej). Zasada wyceny fob nie jest stosowana w tych źródłach danych, wykorzystują one odpowiednio: wartość cif na granicy Unii Europejskiej oraz wartości cif na granicach państwowych. Z uwagi na fakt, że wartości fob są wykorzystywane tylko na wysokim poziomie agregacji, a wartości cif są wykorzystywane na poziomie grupy produktów, zmiany sposobu wyceny muszą być zastosowane jedynie na najwyższym poziomie agregacji, tzn. tylko dla dostosowania cif/fob;
- e) przywóz i wywóz towarów szacowane na podstawie informacji otrzymywanych z badań lub różnego rodzaju informacji otrzymywanych ad hoc. W takich przypadkach, zwykle może być uzyskana tylko wartość sprzedaży ogółem w podziale według produktów. W rezultacie, szacunek będzie przeprowadzony na podstawie cen nabycia a nie na podstawie wartości fob.

PRZYWÓZ I WYWÓZ USŁUG (P.62 i P.72)

3.140. *Definicja:* Wywóz usług obejmuje wszystkie usługi świadczone przez rezydentów na rzecz nierezydentów.

3.141. *Definicja:* Przywóz usług obejmuje wszystkie usługi świadczone przez nierezydentów na rzecz rezydentów.

3.142. Wywóz usług obejmuje następujące przypadki graniczne:

- a) transport towarów wywożonych po przekroczeniu przez te towary granicy kraju eksportera, wykonywany przez przewoźnika będącego rezydentem (przypadki 2 i 3 w tabeli 3.4);
- b) transport towarów przywożonych wykonywany przez przewoźnika będącego rezydentem:
  - 1. do granicy kraju eksportera, gdy towary są wycenione fob, dla skompensowania wartości transportu ujętej w wartości fob (przypadek 3 w tabeli 3.5);
  - 2. do granicy kraju importera, gdy towary są wycenione cif, dla skompensowania wartości transportu ujętej w wartości cif (przypadki 3 i 2 cif w tabeli 3.5);
- c) transport towarów wykonywany przez rezydentów na rzecz nierezydentów niezwiązany z przywozem lub wywozem towarów (np. transport towarów, które nie opuszczają kraju jako wywóz lub transport towarów poza terytorium kraju);
- d) międzynarodowy lub krajowy transport pasażerski wykonywany na rzecz nierezydentów przez przewoźników będących rezydentami;
- e) działalności związane z drobnym przetworzeniem i naprawami wykonywane na rzecz nierezydentów;
- f) usługi budowlane, gdy biuro budowy położone za granicą, nie jest traktowane jako spółka ułamna. Odnosi się to do przedsięwzięć budowlanych trwających krócej niż jeden rok i których produkcja globalna nie stanowi środków trwałych brutto (patrz ust. 2.09 i w szczególności odnośny przypis (4));
- g) montaż urządzeń wykonywany za granicą, gdy przedsięwzięcie, ze swej natury, jest ograniczone w czasie;
- h) usługi finansowe w kwocie wyraźnie określonych prowizji i opłat;
- i) usługi ubezpieczeniowe w kwocie opłaty za usługę;
- j) wydatki ponoszone przez turystów i podróżujących służbowo nierezydentów (zgodnie z przyjętą konwencją klasyfikowane jako usługi; chociaż może być niezbędne dokonanie ogólnego podziału według produktów dla potrzeb tabeli podaży i wykorzystania oraz symetrycznych tabeli przepływów międzygałęziowych);
- k) wydatki ponoszone przez nierezydentów na usługi ochrony zdrowia i na edukację, wykonywane przez rezydentów pozycja ta obejmuje usługi świadczone zarówno na terytorium kraju jak i za granicą;
- l) usługi mieszkaniowe nierezydentów będących właścicielami domów letniskowych (patrz ust. 3.64);
- m) honoraria i opłaty licencyjne, których otrzymywanie jest związane z autoryzowanym wykorzystaniem niefinansowych wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych oraz z prawami własności, takimi jak patenty, prawa do kopiowania, znaki handlowe, technologie

produkcyjne, koncesje itp., a także z wykorzystaniem, w formie umów licencyjnych, wytworzonych oryginałów lub prototypów, takich jak rękopisy, obrazy itp.

3.143. Większość przypadków granicznych, w odniesieniu do przywozu usług, stanowi lustrzane odbicie przypadków wymienionych dla wywozu usług; stąd w odniesieniu do przywozu usług, niezbędna jest jedynie ograniczona liczba specjalnych wyjaśnień.

3.144. Przywóz usług transportowych obejmuje następujące przypadki graniczne:

- a) transport towarów wywożonych wykonywany przez przewoźnika będącego nierezydentem do granicy kraju eksportera — dla skompensovania wartości transportu ujętej w wartości fob wywożonych towarów (przypadek 4 w tabeli 3.4);
- b) transport towarów przywożonych wykonywany przez przewoźnika będącego nierezydentem:
  1. od granicy kraju eksportera jako oddzielna usługa transportu, gdy przywożone towary są wycenione fob (przypadki 4 i 5 fob w tabeli 3.5);
  2. od granicy kraju importera jako oddzielna usługa transportu, gdy przywożone towary są wycenione cif (w tym przypadku wartość usługi transportu pomiędzy granicami krajów: wywożącego i przywożącego jest już włączona w wartość cif wyrobu; przypadek 4 w tabeli 3.5);
- c) transport towarów wykonywany przez nierezydentów na rzecz rezydentów niezwiązany z przywozem lub wywozem towarów (np. transport towarów tranzytem wykonywany poza terytorium kraju);
- d) międzynarodowy lub krajowy transport pasażerski wykonywany na rzecz rezydentów przez przewoźników niebędących rezydentami.

Przywóz usług transportowych nie obejmuje transportu towarów wywożonych wykonywanego przez przewoźników niebędących rezydentami, po przekroczeniu przez nie granicy kraju eksportera (przypadki 5 i 6 w tabeli 3.4). Wywóz towarów jest wyceniany fob, zatem, wszystkie takie usługi transportu odnoszą się do transakcji dokonywanych pomiędzy nierezydentami, tzn. pomiędzy przewoźnikiem a importerem będącymi nierezydentami. Ma to zastosowanie nawet wtedy, gdy te usługi transportu opłacane są przez eksportera na podstawie umów wywozowych cif.

3.145. W odniesieniu do bezpośrednich zakupów dokonywanych przez rezydentów za granicą, przywóz obejmuje wszystkie zakupy towarów i usług dokonane przez rezydentów podczas podróży za granicę w celach służbowych lub turystycznych. Z uwagi na różny sposób ujęcia, muszą być wyodrębnione dwie kategorie:

- a) wydatki poniesione w ramach podróży służbowej, stanowią zużycie pośrednie;
- b) wydatki poniesione przez pozostałych podróżnych w trakcie wyjazdów indywidualnych, stanowią spożycie w sektorze gospodarstw domowych.

3.146. Przywóz i wywóz usług są rejestrowane w momencie ich świadczenia, który pokrywa się ściśle z momentem ich wytworzenia. Przywóz usług powinien być wyceniany w cenach nabycia, a wywóz usług — w cenach bazowych.

Tabela 3.4 — Ujęcie transportu towarów wywożonych

Wyjaśnienia do tabeli: pierwsza część tabeli wskazuje, że występuje sześć różnych możliwości transportu towarów wywożonych, które zależą od tego czy przewoźnik jest rezydentem, czy nie oraz od tego, gdzie odbywa się transport: z miejsca na terytorium kraju do granicy państwowej, od granicy państwowej do granicy kraju importera lub od granicy kraju importera do miejsca wewnątrz kraju importera. W drugiej części tej tabeli, dla każdej z tych sześciu możliwości, wskazano czy powinny one być rejestrowane jako wywóz towarów, wywóz usług, przywóz towarów czy przywóz usług.

Terytorium kraju	Terytorium pomiędzy	Terytorium kraju importera
1. przewoźnik-rezydent ⇒	2. przewoźnik-rezydent ⇒	3. przewoźnik-rezydent ⇒
4. przewoźnik-nierezydent ⇒	5. przewoźnik-nierezydent ⇒	6. przewoźnik-nierezydent ⇒

	Wywóz towarów (fob)	Wywóz usług	Przywóz towarów (c.i.f./f.o.b)	Przywóz usług
1	X	—	—	—
2	—	X	—	—
3	—	X	—	—
4	X	—	—	X
5	—	—	—	—
6	—	—	—	—

Tabela 3.5 — Ujęcie transportu towarów przywożonych

Wyjaśnienia do tabeli: pierwsza część tabeli wskazuje, że występuje sześć różnych możliwości transportu towarów przywożonych, które zależą od tego czy przewoźnik jest rezydentem, czy nie oraz od tego, gdzie odbywa się transport: z miejsca w kraju eksportera do granicy tego kraju, od granicy kraju eksportera do granicy kraju importera oraz od granicy kraju importera do miejsca wewnątrz kraju importera. W drugiej części tej tabeli, dla każdej z tych sześciu możliwości, wskazano czy powinny one być rejestrowane jako przywóz towarów, przywóz usług, wywóz towarów lub wywóz usług. W kilku przypadkach (przypadek 2 i 5), sposób rejestracji zależy też od zasad wyceny zastosowanych dla towarów przywożonych.

Terytorium kraju	Terytorium pomiędzy	Terytorium kraju importera
1. przewoźnik-rezydent ⇐	2. przewoźnik-rezydent ⇐	3. przewoźnik-rezydent ⇐
4. przewoźnik-nierezydent ⇐	5. przewoźnik-nierezydent ⇐	6. przewoźnik-nierezydent ⇐

	Wycena przywożonych towarów	Przywóz towarów	Przywóz usług (fob)	Wywóz towarów	Wywóz usług
1	cif/fob	—	—	—	—
2	fob	—	—	—	—
	cif	X	—	—	X
3	cif/fob	X	—	—	X
4	cif/fob	—	X	—	—
5	fob	—	X	—	—
	cif	X	—	—	—
6	cif/fob	X	—	—	—

Należy odnotować, że przejście od wyceny towarów przywożonych na bazie cif do fob polega na:

- dostosowaniu cif/fob, tzn. z 2 cif-2 fob (co zmniejsza przywóz i wywóz ogółem);
- reklasyfikacji cif/fob, tzn. z 5 cif na 5 fob (co pozostawia przywóz i wywóz ogółem bez zmiany).

TRANSAKcje DOTYCZĄCE TOWARÓW UŻYWANYCH

3.147. *Definicja:* Definicja: Towary używane są towarami, które były już posiadane przez użytkownika (wykorzystującego je inaczej niż w formie w zapasów).

3.148. Towary używane obejmują:

- istniejące budynki i inne towary będące środkami trwałymi, które są sprzedawane przez jednostkę producenta innym jednostkom:

1. dla ponownego ich użytkowania;
  2. dla ich zniszczenia lub rozbiórki; uzyskane produkty stają się zwykle surowcami (np. złom żelazny) wykorzystywanymi na cele produkcji nowych towarów (np. stali);
- b) aktywa o wyjątkowej wartości, które są sprzedawane przez jedną jednostkę drugiej jednostce;
- c) używane towary konsumpcyjne trwałego użytku, które są sprzedawane przez gospodarstwa domowe lub władze wojskowe innym jednostkom:
1. dla ponownego ich użytkowania;
  2. dla ich rozbiórki i przekształcenia w materiały rozbiórkowe;
- d) używane towary nietrwałe (np. makulatura, szmaty, stare ubrania, butelki itp.), które są sprzedawane przez dowolną jednostkę, albo dla ich ponownego wykorzystania, albo dla ich zastosowania jako surowiec przetwarzany w produkcji nowych towarów (surowce wtórne).
- 3.149. Przekazanie towarów używanych jest rejestrowane jako ujemny wydatek (nabycie) dla sprzedającego i jako dodatni wydatek (nabycie) dla kupującego.
- 3.150. Konsekwencje powyższego sposobu rejestracji są następujące:
- a) gdy sprzedaż istniejącego środka trwałego odbywa się pomiędzy dwoma producentami będącymi rezydentami, wtedy dodatnie i ujemne wartości rejestrowane w środkach trwałych brutto znoszą się dla gospodarki jako całości, z wyjątkiem kosztów przekazania prawa własności;
  - b) gdy istniejący środek trwały o charakterze nieruchomości (np. budynek) jest sprzedawany nierezydentowi, wtedy zgodnie z przyjętą konwencją, nierezydent ten jest traktowany jako kupujący aktywa finansowe, tzn. udział kapitałowy w umownej jednostce krajowej. Ta umowna jednostka krajowa jest następnie uznawana jako nabywająca środek trwały. W rezultacie sprzedaż i kupno środka trwałego dokonują się pomiędzy rezydentami;
  - c) gdy istniejący środek trwały o charakterze ruchomym, taki jak statek czy samolot, jest wywożony, wtedy nigdzie w gospodarce nie jest dokonywana dodatnia rejestracja środków trwałych brutto dla zrównoważenia ujemnych środków trwałych brutto sprzedającego;
  - d) pewne towary trwałego użytku, takie jak pojazdy, mogą być klasyfikowane jako środki trwałe lub jako towary konsumpcyjne trwałego użytku, w zależności od właściciela i celu, dla którego towary te są wykorzystywane. Stąd, jeśli prawo własności takiego wyrobu jest przekazywane z przedsiębiorstwa do gospodarstwa domowego dla wykorzystania na cele spożycia, wtedy dla przedsiębiorstwa są rejestrowane ujemne środki trwałe brutto, a dla gospodarstwa domowego — dodatnie spożycie. W przypadku mniej powszechnym, prawo własności takiego wyrobu jest przekazywane z gospodarstwa domowego do przedsiębiorstwa, wtedy dla gospodarstwa domowego powinno być zarejestrowane ujemne spożycie, a dla przedsiębiorstwa — dodatnie środki trwałe brutto;
  - e) transakcje dotyczące istniejących aktywów o wyjątkowej wartości, powinny być rejestrowane jako nabycie aktywów o wyjątkowej wartości (dodatnie inwestycje brutto) przez kupującego oraz jako sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości (ujemne inwestycje brutto) przez sprzedającego. W przypadku transakcji dokonywanej z zagranicą powinien być rejestrowany przywóz lub wywóz towarów (patrz ust. 3.135.). Sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości przez gospodarstwo domowe nie powinna być rejestrowana jako ujemne spożycie;
  - f) gdy używane wojskowe towary trwałego użytku są sprzedawane za granicę przez rząd, powinno to być zarejestrowane jako wywóz towarów i jako ujemne zużycie pośrednie lub spożycie w jednostce rządowej.
- 3.151. W odniesieniu do kosztu sprzedaży poniesionego przez poprzedniego właściciela (koszt przeniesienia prawa własności), musi być zarejestrowana strata z tytułu posiadania aktywów. Analogiczna pozycja powinna być zapisana dla części jego początkowych kosztów nabycia, która nie została odpisana jako zużycie środków trwałych.
- 3.152. Transakcje dotyczące używanych towarów powinny być rejestrowane w momencie przekazania prawa własności. Zasady wyceny, które należy zastosować, powinny być odpowiednie do rodzaju (rodzajów) transakcji.
-

ROZDZIAŁ 4

TRANSAKCJE PODZIAŁU

4.01. *Definicja:* Transakcje podziału są to transakcje, za pomocą których wytworzona w procesie produkcji wartość dodana jest dzielona pomiędzy pracę, kapitał i instytucje rządowe i samorządowe oraz transakcje związane z redystrybucją dochodów i majątku.

System rozróżnia dwa typy transferów: bieżące i kapitałowe, z których te ostatnie odnoszą się raczej do redystrybucji oszczędności lub majątku, niż do redystrybucji dochodów.

WYNAGRODZENIE PRACOWNICZE (D.1)

4.02. *Definicja:* Wynagrodzenie pracownicze (D.1) definiowane są jako pełne wynagrodzenie, pieniężne lub w naturze, płacone przez pracodawcę na rzecz pracownika, w zamian za wykonaną przez niego pracę w okresie sprawozdawczym.

Wynagrodzenie pracownicze obejmują:

- a) płace i wynagrodzenia (D.11):
  - pieniężne i w gotówce;
  - pieniężne i w naturze;
- b) składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.12):
  - składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.121);
  - zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.122).

PŁACE I WYNAGRODZENIA (D.11)

Płace i wynagrodzenia pieniężne

4.03. Płace i wynagrodzenia pieniężne obejmują wartości wszelkich składek na zabezpieczenia społeczne, podatek dochodowy itp., płacone przez pracownika nawet, jeżeli są one faktycznie zatrzymane przez pracodawcę i płacone bezpośrednio do systemów zabezpieczenia społecznego, do urzędów skarbowych itp., w imieniu pracownika:

Płace i wynagrodzenia pieniężne obejmują następujące rodzaje wynagrodzeń:

- a) płace i wynagrodzenia zasadnicze płacone za pracę w normalnym wymiarze czasu pracy;
- b) dodatki do wynagrodzeń albo specjalne dopłaty za nadgodziny, pracę w godzinach nocnych, w dni wolne od pracy, pracę w szkodliwych lub niebezpiecznych warunkach;
- c) dopłaty z tytułu wzrostu kosztów utrzymania, dodatki lokalne i przesiedleńcze;
- d) premie powiązane z wydajnością pracy lub zyskami przedsiębiorstwa, premie świąteczne i noworoczne, z wyłączeniem pracowniczych świadczeń socjalnych (patrz ust. 4.07. c), wypłaty tzw. trzynastek i czternastek (płatne dodatkowo corocznie);
- e) dopłaty do kosztów podróży do pracy i z pracy, wyłączając diety podróżne, dodatki za rozłąkę, koszty przeprowadzki oraz koszty reprezentacyjne poniesione w trakcie wypełniania obowiązków pracowniczych (patrz ust. 4.07. a);
- f) płatne dni wolne z tytułu świąt urzędowych oraz urlopy;
- g) prowizje, napiwki, zapłaty za uczestnictwo w zjazdach, sesjach i premie dyrektorskie, płatne pracownikom;
- h) premie lub inne wypłaty nadzwyczajne, powiązane z wynikami działalności przedsiębiorstwa, uzyskane w ramach systemów motywacyjnych;
- i) płatności dokonywane przez pracodawców na rzecz swoich pracowników w ramach systemów oszczędzania;
- j) jednorazowe wypłaty dla pracowników opuszczających przedsiębiorstwo, o ile wypłaty te nie są objęte umową zbiorową o pracę;
- k) dodatki mieszkaniowe płatne w gotówce przez pracodawców swoim pracownikom.

Płace i wynagrodzenia płatne w naturze

4.04. *Definicja:* Płace i wynagrodzenia płatne w naturze obejmują towary i usługi bądź inne świadczenia dostarczane przez pracodawców swoim pracownikom nieodpłatnie lub po obniżonych cenach, które mogą być wykorzystane przez pracowników i członków ich rodzin,

według własnego uznania i własnych upodobań, dla zaspokojenia potrzeb osobistych, i które nie są konieczne do wykonywania pracy. Dla pracowników, płace i wynagrodzenia w naturze są dodatkowym dochodem: gdyby te towary i usługi były zakupywane przez samych pracowników, musieliby oni za nie płacić po cenach rynkowych.

4.05. Do płac i wynagrodzeń w naturze zaliczane są:

- a) posiłki i napoje, łącznie ze spożywanymi w trakcie podróży służbowych (z wyjątkiem tych, które są niezbędne z uwagi na wykonywaną pracę w wyjątkowych warunkach), posiłki lub napoje dostarczane pracownikom bezpłatnie lub po obniżonych cenach, w stołówkach lub posiłki otrzymywane za kwity obiadowe;
- b) usługi mieszkaniowe (wykonane na własny rachunek lub zakupione) lub zakwaterowanie takiego rodzaju, z którego mogą korzystać wszyscy członkowie gospodarstwa domowego, do którego należy pracownik;
- c) umundurowanie lub inne formy odzieży specjalnej, które pracownicy gotowi są, z własnego wyboru, nosić nie tylko w miejscu pracy, lecz także poza nim;
- d) usługi środków transportu i innych towarów trwałego użytku dostarczane na osobisty użytek pracowników;
- e) towary i usługi pochodzące z własnego procesu produkcyjnego pracodawcy, takie jak: bezpłatne przejazdy dla pracowników kolei czy linii lotniczych, deputat węglowy dla górników lub bezpłatna żywność dla pracowników gałęzi rolniczej — spożywczej;
- f) udostępnienie urządzeń sportowych, rekreacyjnych i obiektów wczasowych dla pracowników i ich rodzin;
- g) transport do pracy i z pracy, z wyjątkiem organizowanego przez pracodawcę, parkowanie samochodów;
- h) opieka w żłobkach dla dzieci pracowników;
- i) płatności dokonywane przez pracodawców na rzecz związków zawodowych lub innych podobnych organizacji;
- j) bezpłatne akcje rozdzielane pracownikom;
- k) wynagrodzenia w naturze mogą obejmować ponadto: wartość odsetek z góry przesądzoną przez pracodawców od pożyczek udzielonych swoim pracownikom, po obniżonej lub nawet zerowej stopie procentowej. Wartość ta może zostać oszacowana jako kwota, którą pracownik musiałby zapłacić, o ile odsetki w wysokości przeciętnej stopy procentowej od zaciągniętej przez niego pożyczki hipotecznej (w przypadku zakupu mieszkań, domów) lub pożyczki konsumpcyjnej (w przypadku zakupu różnych towarów i usług konsumpcyjnych) podlegałyby zapłacie, pomniejszona o kwotę odsetek faktycznie zapłaconych. Ta przypisana umownie płatność dokonywana przez pracownika przechodzi na koncie pierwotnego podziału dochodów ponownie do dochodów pracodawcy.

4.06. Towary i usługi lub inne świadczenia w naturze mogą być wyceniane albo w cenach bazowych, w przypadku, gdy są wyprodukowane przez pracodawcę, (albo w cenach nabycia, w przypadku gdy są nabywane przez pracodawcę).

W przypadku towarów i usług dostarczanych pracownikom bezpłatnie — wartość ogółem wynagrodzeń w naturze wyceniana jest w cenach bazowych (lub w cenach nabycia, w przypadku zakupu towarów i usług przez pracodawcę).

W przypadku towarów i usług dostarczanych pracownikom po obniżonych cenach -wartość wynagrodzeń w naturze jest różnicą pomiędzy wartością towarów i usług wycenionych zgodnie z zasadami opisanymi wyżej a kwotą zapłaconą przez pracownika.

4.07. Płace i wynagrodzenia nie obejmują:

- a) wydatków ponoszonych przez pracodawców na potrzeby własne i ich pracowników, które są niezbędne w procesie produkcyjnym pracodawców:
  - 1. diety lub zwroty wydatków poniesionych przez pracowników za podróżowanie, rozłąkę, koszty przeprowadzki oraz koszty reprezentacyjne poniesione w trakcie wypełniania obowiązków pracowniczych;
  - 2. wydatki na poprawę warunków pracy, na badania lekarskie wynikające z charakteru pracy, odzież roboczą noszoną wyłącznie lub głównie w miejscu pracy;

3. koszty usług zakwaterowania w miejscu pracy, z których nie korzystają członkowie gospodarstwa domowego, do którego należy pracownik (kajuty, domy akademickie, baraki itp.);
4. specjalne posiłki lub napoje niezbędne w wyjątkowych warunkach pracy;
5. dodatki wypłacane na rzecz pracowników na zakup narzędzi, wyposażenia lub odzieży specjalnej potrzebnej wyłącznie lub głównie do pracy, lub ta część ich wynagrodzeń którą, zgodnie z umowami o pracę, pracownicy są zobowiązani przeznaczyć na te zakupy.

Tego rodzaju wydatki na towary i usługi, które pracodawcy są zobowiązani zapewnić swoim pracownikom, aby mogli oni wykonywać swoją pracę, są traktowane jako zużycie pośrednie pracodawcy;

- b) kwot wynagrodzeń które pracodawcy płacą swoim pracownikom doraźnie, np. w przypadku choroby, macierzyństwa, wypadków przy pracy, inwalidztwa, redukcji etatów. Płatności te traktowane są jako świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego (D.623) i w takiej samej kwocie wykazywane jako zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.122);
- c) innych świadczeń z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, takich jak: wychowawcze, na współmałżonków, rodzinne lub inne dodatki na osoby będące na utrzymaniu oraz w formie bezpłatnych usług medycznych (innych, niż te wymagane ze względu na charakter pracy) dla pracowników lub ich rodzin;
- d) wszelkich podatków płaconych przez pracodawcę od wynagrodzeń np. podatek od wynagrodzeń. Takie podatki są traktowane jak pozostałe podatki od produkcji.

SKŁADKI NA ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE PŁACONE PRZEZ PRACODAWCÓW (D.12)

- 4.08. Wartość składek na zabezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców, w celu zapewnienia ich pracownikom uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego, musi być rejestrowana w pozycji wynagrodzenie pracownicze. Składki te mogą być faktycznie płacone lub przypisane umownie.

Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.121)

- 4.09. *Definicja:* Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.121) obejmują wpłaty dokonywane przez pracodawców do funduszy zabezpieczenia społecznego i prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, na rzecz ich pracowników. Wpłaty te obejmują ustawowe, tradycyjne, kontraktowe i dobrowolne składki w odniesieniu do ubezpieczenia od ryzyka społecznego lub określonych potrzeb (patrz ust. 4.92.a).

Wprawdzie są one wpłacane przez pracodawców bezpośrednio do instytucji ubezpieczeniowych, to jednak są traktowane jako składnik kategorii kosztów związanych z zatrudnieniem i traktowane tak jakby były płacone pracownikom.

Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.122)

- 4.10. *Definicja:* Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.122) stanowią odpowiednik świadczeń z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego (pomniejszone o ewentualne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników), płaconych bezpośrednio przez pracodawców swoim pracownikom lub byłym pracownikom czy innym osobom⁽¹⁾, bez angażowania instytucji ubezpieczeniowej lub autonomicznych funduszy emerytalnych oraz tworzenia specjalnego funduszu czy, wyodrębnionej na te cele, rezerwy.

Fakt, iż pewne świadczenia socjalne są płacone przez pracodawców bezpośrednio, a nie poprzez fundusze zabezpieczenia społecznego lub inne instytucje ubezpieczeniowe, w żaden sposób nie umniejsza ich charakteru jako świadczeń z opieki społecznej. Ponieważ jednak, koszty tych świadczeń stanowią części kosztów pracy ponoszonych przez pracodawcę, powinny być one również włączone do kategorii kosztów związanych z zatrudnieniem.

- 4.11. W rachunkach według sektorów instytucjonalnych, koszty bezpośrednich świadczeń społecznych po raz pierwszy pojawiają się po stronie rozchodów na rachunku tworzenia dochodów, jako składnik kosztów związanych z zatrudnieniem i, po raz drugi, po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów, jako świadczenia społeczne. Aby zbilansować ostatni rachunek, zakłada się, że gospodarstwa

⁽¹⁾ Składki przypisane umownie na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców obejmują kwotę równą co do wartości wynagrodzeniom, które pracodawcy doraźnie płacą w przypadku choroby, macierzyństwa, inwalidztwa, redukcji etatów itp. swoim pracownikom, o ile kwota ta może być wydzielona.

domowe pracowników wpłacają ponownie do sektora pracodawcy zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę, które łącznie z ewentualnie uzyskiwanymi składkami na zabezpieczenia społeczne płaconymi przez pracownika, finansują bezpośrednio świadczenia społeczne dostarczane pracownikom przez ich pracodawców. Ten umowny obieg jest podobny do obiegu w przypadku składek faktycznych na zabezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców, które przechodzą przez rachunki gospodarstw domowych i następnie są uważane za zapłacone przez te gospodarstwa do instytucji ubezpieczeniowych.

W celu oszacowania składek przypisanych umownie na zabezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców, kwota, która niekoniecznie jest zbieżna z kwotą dotyczącą bezpośrednich świadczeń społecznych, powinna być odniesiona do kategorii D.612.

4.12. Czas rejestracji kosztów związanych z zatrudnieniem:

- a) płace i wynagrodzenia (D.11) są rejestrowane w okresie, w którym praca jest wykonywana. Jednak, premie specjalne lub inne jednorazowe wypłaty, trzynastki itp. są rejestrowane w okresie, w którym mają być płacone;
- b) składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.121) są rejestrowane w okresie, w którym praca jest wykonywana;
- c) zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.122):
  1. stanowiące odpowiednik obowiązkowych bezpośrednich świadczeń społecznych są rejestrowane w okresie, w którym praca jest wykonywana;
  2. stanowiące odpowiednik dobrowolnych bezpośrednich świadczeń społecznych są rejestrowane w okresie, w którym świadczenia te są dostarczane.

4.13. Wynagrodzenie pracownicze obejmują:

- a) wynagrodzenia pracowników rezydentów płacone przez pracodawców rezydentów;
- b) wynagrodzenia pracowników rezydentów płacone przez pracodawców nierezydentów;
- c) wynagrodzenia pracowników nierezydentów płacone przez pracodawców rezydentów.

Te różne pozycje są rejestrowane w ESA w następujący sposób:

1. wynagrodzenia pracowników rezydentów i nierezydentów płacone przez pracodawców rezydentów (lit. a) i c)) są rejestrowane po stronie rozchodów na rachunku tworzenia dochodów tych sektorów i gałęzi, do których należą pracodawcy;
2. wynagrodzenia pracowników rezydentów płacone przez pracodawców rezydentów i nierezydentów (lit. a) i b)) są rejestrowane po stronie przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów w sektorze gospodarstw domowych;
3. wynagrodzenia pracowników rezydentów płacone przez pracodawców nierezydentów (lit. b)) są rejestrowane po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących;
4. wynagrodzenia pracowników nierezydentów płacone przez pracodawców rezydentów (lit. c)) są rejestrowane po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

PODATKI ZWIĄZANE Z PRODUKCJĄ I PRZYWOZEM (D.2)

4.14. *Definicja:* Podatki od produkcji i przywozu (D.2) są obowiązkowymi, bezzwrotnymi płatnościami w gotówce lub w naturze, jednostek instytucjonalnych na rzecz instytucji rządowych i samorządowych lub instytucji Unii Europejskiej, z tytułu prowadzonej produkcji, przywozu towarów i usług, zatrudnienia, własności lub użytkowania gruntów, budynków czy innych aktywów wykorzystywanych w procesie produkcyjnym. Podatki te są płacone bez względu na to czy zyski są wypracowywane, czy też nie.

4.15. Podatki od produkcji i przywozu obejmują:

- a) podatki od produktów (D.21):
  1. podatki typu podatku od towarów i usług (VAT) (D.211);
  2. podatki i cła przywozowe z wyjątkiem VAT (D.212):
    - cła przywozowe (D.2121);
    - podatki od przywozu z wyjątkiem VAT i cła (D.2122);

3. inne podatki od produktów z wyjątkiem VAT i podatków od przywozu (D.214).

b) pozostałe podatki od produkcji (D.29).

PODATKI OD PRODUKTÓW (D.21)

4.16. *Definicja:* Podatki od produktów (D.21) są to podatki płacone od jednostki wyrobu lub usługi, wyprodukowanej lub będącej przedmiotem transakcji. Podatek może być konkretną kwotą pieniędzy przypadającą na jednostkę wyrobu lub usługi lub może być obliczony jako określony procent od ceny jednostkowej albo od łącznej wartości wyprodukowanych lub będących przedmiotem transakcji, towarów i usług. Zasadą generalną jest, iż podatki faktycznie wyliczone od produktów, niezależnie od tego, która jednostka instytucjonalna je płaci, mają być włączone do podatków od produktów, chyba że sklasyfikowano je w innej kategorii.

Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT) (D.211)

4.17. *Definicja:* Podatek typu podatku od towarów i usług (VAT) jest podatkiem pobieranym na poszczególnych etapach, począwszy od przedsiębiorstwa, które produkuje produkty aż do ostatecznego odbiorcy, który, w efekcie, jest obciążony tym podatkiem.

Podatki typu podatek od towarów i usług (VAT) (D.211) obejmują: podatek od wartości dodanej pobierany przez instytucje rządowe i samorządowe, którym to podatkiem obciążane są produkty pochodzące zarówno z produkcji krajowej jak i z przywozu, jak też inne podatki naliczone nakładane według podobnych zasad, jak te, według których oblicza się podatek VAT.

Producenci, są zobowiązani zapłacić tylko różnicę pomiędzy podatkiem VAT należnym od sprzedaży a podatkiem VAT naliczonym od zakupów towarów i usług, przeznaczonych na własną zużycie pośrednie lub środki trwałe brutto.

Podatek VAT, w ujęciu netto, jest rejestrowany w następujący sposób:

- a) produkcja globalna towarów i usług oraz przywóz są wyceniane bez podatku VAT należnego;
- b) zakupy towarów i usług są rejestrowane łącznie z podatkiem VAT nie podlegającym odliczeniu. Podatek VAT jest rejestrowany jako poniesiony przez tych nabywców, którzy mogą go odliczyć od swoich zobowiązań, a nie przez sprzedających. Zatem, większa część podatku VAT jest rejestrowana w systemie jako podatek zapłacony od ostatecznego wykorzystania, tzn. głównie w spożyciu gospodarstw domowych. Część podatku VAT może być płacona również przez przedsiębiorstwa, głównie przez te, zwolnione z płacenia tego podatku.

Dla gospodarki ogółem, podatek VAT równa się różnicy między podatkiem VAT należnym ogółem a podatkiem VAT naliczonym ogółem.

Podatki i cła przywozowe z wyjątkiem VAT (D.212)

4.18. *Definicja:* Podatki i cła przywozowe z wyjątkiem VAT (D.212) obejmują obowiązkowe opłaty, pobierane przez instytucje rządowe i samorządowe lub instytucje Unii Europejskiej, od towarów przywożonych z wyjątkiem podatku VAT, w celu dopuszczenia ich do wolnego obrotu na obszarze gospodarczym oraz od usług świadczonych przez jednostki zagraniczne na rzecz jednostek krajowych.

Opłaty te obejmują:

- a) cła przywozowe (D.2121): są to opłaty celne lub inne opłaty związane z przywozem, w wysokości wyszczególnionej w taryfach celnych od określonych towarów, w momencie wwiezienia ich na obszar gospodarczy kraju wykorzystania;
- b) podatki od przywozu z wyjątkiem VAT i ceł przywozowych (D.2122);

Pozycja ta obejmuje:

1. opłaty od przywożonych produktów rolnych;
2. pieniężne kwoty wyrównawcze pobierane od przywozu;
3. podatek akcyzowy i podatki specjalne od określonych przywożonych produktów, pod warunkiem, iż takie cła i podatki są płacone od podobnych produktów pochodzenia krajowego przez samego producenta danej branży;
4. ogólne podatki od sprzedaży płacone od towarów i usług pochodzących z przywozu;

5. podatki od określonych usług świadczonych przez jednostki zagraniczne na rzecz jednostek krajowych na obszarze gospodarczym;
6. zyski spółek publicznych, pełniących rolę monopolisty w zakresie przywozu niektórych towarów i usług, transferowane na rzecz Państwa.

Podatki i cła przywozowe z wyjątkiem VAT w ujęciu netto obliczane są jako różnica kwoty podatków i ceł związanych z przywozem z wyjątkiem VAT (D.212) i kwoty dotacji związanych z przywozem (D.311).

Inne podatki od produktów z wyjątkiem VAT i podatków od przywozu (D.214)

- 4.19. *Definicja:* Podatki od produktów z wyjątkiem VAT i podatków związanych z przywozem (D.214) obejmują podatki od towarów i usług, które stają się płatne w wyniku produkcji, wywozu, sprzedaży, transferu, najmu lub dostawy tych towarów lub usług, albo w wyniku ich wykorzystania na cele własnego spożycia lub własne nakłady na środki trwałe.
- 4.20. Pozycja ta obejmuje w szczególności:
  - a) podatek akcyzowy i podatki konsumpcyjne (inne niż te zaliczane do podatków i ceł przywozowych);
  - b) opłaty stemplowe od sprzedaży określonych produktów, takich jak alkohole lub tytoń oraz od dokumentów prawnych lub czeków;
  - c) podatki od transakcji finansowych i kapitałowych, płaconych od zakupu lub sprzedaży aktywów niefinansowych i finansowych, łącznie z obrotem dewizowym. Podlegają one zapłacie w momencie przeniesienia praw własności do ziemi lub innych aktywów, poza przeniesieniem praw własności jako efektu transferu kapitałowego (głównie spadki i darowizny). Taki transfer jest traktowany jako podatek od usług świadczonych przez pośredników;
  - d) podatki od rejestracji samochodów;
  - e) podatki od rozrywki;
  - f) podatki od gier liczbowych, loterii, gier hazardowych i zakładów, inne niż te od wygranych;
  - g) podatki od składek ubezpieczeniowych;
  - h) pozostałe podatki od określonych usług: hotele i zakwaterowanie, usługi domowe, restauracyjne, transportowe, łącznościowe, reklamy;
  - i) podatki od sprzedaży lub obrotowe (poza podatkiem typu podatku od towarów i usług (VAT)): podatki od sprzedaży wytwórców hurtowych i detalicznych, podatek od nabycia praw majątkowych, podatek obrotowy;
  - j) zyski z monopolii fiskalnych, które są transferowane na rzecz Państwa, poza zyskami z monopolii fiskalnych, które pełnią rolę monopolisty w zakresie przywozu określonych towarów lub usług (włączonych do kategorii D.2122). Monopole fiskalne są przedsiębiorstwami publicznymi, którym nadano prawnie monopol na produkcję lub dystrybucję określonych towarów lub usług w celu podniesienia dochodu państwa, a nie działania w interesie publicznej polityki gospodarczej lub społecznej. Jeżeli przedsiębiorstwu publicznemu nadaje się rangę monopolu w wyniku zamierzonej polityki gospodarczej lub społecznej, jako efekt produkcji lub dystrybucji określonych towarów lub usług albo z uwagi na specyfikę technologii produkcji, przedsiębiorstwa użyteczności publicznej, poczta, telekomunikacja, koleje itp. to takiego przedsiębiorstwa nie należy traktować jak monopolu fiskalnego. Jako podstawową, przyjmuje się zasadę, iż monopole fiskalne są typowo zaangażowane w produkcję towarów lub usług, które mogą być wysoko opodatkowane w innych krajach; takimi towarami są głównie towary konsumpcyjne (alkohole, tytoń, zapalki itp.) lub paliwa;
  - k) cła wywozowe i pieniężne kwoty wyrównawcze pobierane od wywozu.

- 4.21. Podatki od produktów w ujęciu netto są otrzymywane jako różnica podatków od produktów (D.21) i subsydiów do produktów (D.31).

POZOSTAŁE PODATKI OD PRODUKCJI (D.29)

- 4.22. *Definicja:* Pozostałe podatki od produkcji (D.29) obejmują wszystkie podatki ponoszone przez przedsiębiorstwa wynikające z ich zaangażowania się w proces produkcyjny, niezależnie od ilości lub wartości wytworzonych lub sprzedanych towarów i usług.

Mogą one być płacone od gruntu, środków trwałych lub zaangażowanej pracy w procesie produkcyjnym czy też od określonej działalności lub transakcji.

4.23. Pozostałe podatki od produkcji (D.29) obejmują w szczególności:

- a) podatki od własności lub wykorzystania gruntów, budynków czy budowli użytkowanych przez przedsiębiorstwa w procesie produkcyjnym (łącznie z właścicielami mieszkań);
- b) podatki od wykorzystywanych w procesie produkcyjnym środków trwałych (pojazdów, maszyn, sprzętu), bez względu na to, czy środki te są własnością przedsiębiorcy, czy też są wynajmowane;
- c) podatki od funduszu płac i wynagrodzeń;
- d) podatki od transakcji międzynarodowych (podróże zagraniczne, przelewy zagraniczne lub podobne transakcje z nierezydentami) związanych z procesem produkcyjnym;
- e) opłaty za wydane zezwolenia, w formie licencji lub innego dokumentu, na prowadzenie określonej działalności, pod warunkiem, że zezwolenia te są udzielane automatycznie po zapłaceniu należnej kwoty. Jeżeli władze państwowe przeprowadzają kontrole przydatności czy bezpieczeństwa pomieszczeń w przedsiębiorstwach, efektywności lub bezpiecznego funkcjonowania używanych urządzeń, kompetencji lub kwalifikacji zatrudnionych osób, czy też jakości lub standardu wyprodukowanych towarów lub usług jako warunku udzielenia takiej licencji, dokonane płatności powinny być traktowane jako zakup świadczonych usług, chyba że kwoty pobierane za zezwolenia są nie proporcjonalne w stosunku do kosztów kontroli przeprowadzanych przez władze państwowe;
- f) podatki od zanieczyszczenia środowiska wynikającego z działalności produkcyjnej. Składają się one z podatków nałożonych na przedsiębiorstwa za emisję lub wypuszczanie do środowiska szkodliwych gazów, cieczy lub innych szkodliwych substancji. Nie obejmują one natomiast płatności za zbieranie i usuwanie śmieci lub szkodliwych substancji przez władze publiczne. Płatności te są zaliczane do zużycia pośredniego przedsiębiorstw;
- g) niepełny zwrot podatku VAT wynikający ze zryczałtowanego systemu stawek, często stosowany w rolnictwie.

4.24. Do kategorii tej nie zalicza się podatków od środków transportu wykorzystywanych do celów prywatnych itp. przez gospodarstwa domowe, które są rejestrowane w pozycji podatki od dochodów, majątku itp.

PODATKI ZWIĄZANE Z PRODUKCJĄ I PRZYWOZEM PŁACONE DO INSTYTUCJI UNII EUROPEJSKIEJ

4.25. Podatki od produkcji i przywozu płacone do instytucji Unii Europejskiej obejmują w szczególności:

- a) podatki płacone bezpośrednio przez jednostki krajowe producenta do instytucji Unii Europejskiej opłata EWWiS pobierana od przedsiębiorstw gałęzi górnictwa, żelaza i stali);
- b) podatki pobierane przez narodowe instytucje rządowe w imieniu instytucji Unii Europejskiej, a mianowicie:
  1. wpływy ze wspólnej polityki rolnej:

opłaty od przywożonych produktów rolnych, pieniężne kwoty wyrównawcze pobierane od wywozu i przywozu, opłaty od produkcji cukru, podatki od współodpowiedzialności za jakość mleka i zboża;
  2. wpływy z handlu z państwami trzecimi: należności celne pobierane na podstawie Zintegrowanej Taryfy Celnej Unii Europejskiej (TARIC);
  3. wpływy z podatku VAT w każdym Państwie Członkowskim.

4.26. Podatki od produkcji i przywozu są rejestrowane w momencie powstania zobowiązania do zapłaty na skutek prowadzonej działalności, transakcji lub innych zdarzeń itp.

4.27. Jednakże pewne rodzaje działalności, transakcje lub inne zdarzenia itp., na które, zgodnie z prawem podatkowym powinien być nałożony podatek, uchodzą stale uwadze organów podatkowych. Byłoby nierealne zakładać, że tego rodzaju działalność, transakcje lub zdarzenia powodują powstanie aktywów finansowych lub pasywów w formie zobowiązań lub należności. Z tego względu, rejestrowane w systemie kwoty należne odnoszą się wyłącznie do tych potwierdzonych przez organy podatkowe, na podstawie rzeczywistych deklaracji podatkowych lub innych dokumentów składanych przez podatników. System nie przypisuje umownie podatków z działalności ukrytej przed organami podatkowymi.

Podatki potwierdzone przez organy podatkowe, lecz nigdy niezapłacone przez przedsiębiorstwa (np. z powodu bankructwa) są traktowane jakby były zapłacone; w takim przypadku możliwe jest:

- a) odpisanie należności nieściągalnej przez instytucje rządowe uznające, że jego roszczenie nie będzie mogło już być pobrane; odpisanie to jest rejestrowane na rachunku innych zmian wolumenu aktywów dla instytucji rządowych i samorządowych oraz dłużnika nie wywiązującego się ze zobowiązania;
- b) umorzenie długu za obopólną umową pomiędzy instytucją rządową i dłużnikiem. Umorzenie to jest traktowane jako transfer kapitałowy z instytucji rządowej do dłużnika na bilansie płatności kapitałowych, z jednoczesnym przedłużeniem roszczenia na rachunku finansowym.
- 4.28. Wartość podatków ogółem, rejestrowanych w systemie, obejmuje wszystkie odsetki od zaległości podatkowych oraz wszystkie kary pieniężne nałożone przez organy podatkowe, o ile nie jest możliwe zarejestrowanie tych odsetek i kar osobno. Wartość ta obejmuje również wszystkie obciążenia, które mogą być nałożone w związku z pobieraniem lub odzyskiwaniem nieuregulowanych podatków. Z kolei wartość ta jest pomniejszona o kwotę wszelkich rabatów podatkowych uzyskiwanych od instytucji rządowych i samorządowych, w związku z prowadzoną polityką gospodarczą, oraz o wszelkie zwroty podatków z tytułu dokonanych nadpłat.
- 4.29. W systemie rachunków, podatki związane z produkcją i przywozem (D.2) są rejestrowane w następujący sposób:
- a) po stronie rozchodów na rachunku tworzenia dochodów dla gospodarki ogółem;
- b) po stronie przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów w sektorze instytucji rządowych i samorządowych oraz na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Podatki od produktów są rejestrowane jako przychody na bilansie płatności bieżących według towarów i usług dla gospodarki ogółem. Zapis taki pozwala zbilansować przychody towarów i usług, szacowanych z wyłączeniem podatków od produktów, z rozchodami, które są szacowane łącznie z tymi podatkami.

Pozostałe podatki od produkcji (D.29) są rejestrowane po stronie rozchodów na rachunku tworzenia dochodów dla gałęzi lub sektorów, które je płacą.

SUBSYDIA (D.3)

- 4.30. *Definicja:* Subsydia (D.3) są bieżącymi transferami bezzwrotnymi, których dokonują instytucje rządowe i samorządowe lub instytucje Unii Europejskiej na rzecz producentów krajowych ⁽²⁾, w celu wywarcia wpływu na ich poziom produkcji, poziom cen lub wynagrodzenie czynników produkcji.
- Zasady przyznawania subsydiów dla pozostałych producentów nierynkowych są takie same jak w przypadku producentów rynkowych. Jednak, zgodnie ze zwyczajem, subsydia do produktów nie są rejestrowane w pozostałej produkcji globalnej nierynkowej (P.13).
- 4.31. Subsydia przyznawane przez instytucje Unii Europejskiej obejmują tylko transfery bieżące dokonywane bezpośrednio przez te instytucje do jednostek krajowych producenta.
- 4.32. Subsydia dzielą się na:
- a) subsydia do produktów (D.31):
1. subsydia związane z przywozem (D.311);
  2. pozostałe subsydia do produktów (D.319);
- b) pozostałe subsydia produkcyjne (D.39).

SUBSYDIA DO PRODUKTÓW (D.31)

- 4.33. *Definicja:* Subsydia do produktów (D.31) są subsydiami płaconymi do jednostki wyrobu lub usługi, wyprodukowanej lub przywożonej. Subsydia te mogą być określoną kwotą pieniędzy przypadającą na jednostkę wyrobu lub usługi, lub mogą być obliczane jako określony procent ceny jednostkowej, albo jako różnica pomiędzy określoną ceną „docelową” a ceną rynkową, faktycznie zapłaconą przez kupującego. Subsydia do produktu zwykle stają się płatne, kiedy produkt jest wyprodukowany, sprzedany lub przywożony. Z zasady, subsydia do produktów odnoszą się wyłącznie do produkcji globalnej rynkowej (P.11) lub produkcji globalnej na ostateczne wykorzystanie na własne cele (P.12).

⁽²⁾ Subsydia są przyznawane przez instytucje Unii Europejskiej jednostkom krajowym na całym obszarze Wspólnoty.

Subwencje przywozowe (D.311)

- 4.34. *Definicja:* Subwencje przywozowe (D.311) obejmują subwencje do towarów i usług, które są wypłacane, gdy towary przekraczają granicę w celu wykorzystania ich na obszarze gospodarczym lub, gdy usługi są świadczone krajowym jednostkom instytucjonalnym. Mogą one także pokrywać straty ponoszone w wyniku celowej polityki państwowych organizacji handlowych lub agencji, których funkcja polega na kupowaniu produktów od jednostek zagranicznych, a następnie odsprzedawaniu ich jednostkom krajowym, po niższych cenach.

Pozostałe subsydia do produktów (D.319)

- 4.35. Pozostałe subsydia do produktów (D.319) obejmują:

- a) subsydia do produktów wykorzystywanych w kraju: składają się one z subsydiów płaconych producentom krajowym w odniesieniu do ich produkcji, która jest wykorzystywana lub spożywana na obszarze gospodarczym;
- b) subsydia na wyrównanie strat państwowych organizacji handlowych, których funkcje polegają na kupnie produktów wytworzonych przez producentów krajowych, a następnie odsprzedaniu ich po niższych cenach jednostkom krajowym lub zagranicznym, gdy są one ponoszone w wyniku celowej polityki gospodarczej lub społecznej rządu;
- c) subsydia dla spółek publicznych i spółek ułomnych, w celu wyrównania strat ponoszonych przez te przedsiębiorstwa w działalności produkcyjnej, jako rezultat ustalenia cen poniżej średnich kosztów produkcji, w wyniku określonej polityki gospodarczej i społecznej rządu lub Unii Europejskiej;
- d) bezpośrednie subwencje wywozowe wypłacane bezpośrednio jednostkom krajowym producentów, w czasie gdy towary opuszczają obszar gospodarczy lub, gdy usługi są świadczone jednostkom zagranicznym — z wyjątkiem zwrotu na granicy podatków od produktów wcześniej opłaconych i zaniechania poboru podatków, które należałoby opłacić, gdyby towary były sprzedane lub wykorzystane na obszarze gospodarczym.

POZOSTAŁE SUBSYDIA PRODUKCYJNE (D.39)

- 4.36. *Definicja:* Pozostałe subsydia produkcyjne (D.39) obejmują subsydia, które jednostki krajowe producentów mogą otrzymywać z tytułu prowadzenia produkcji, a nie zostały one zaliczone do kategorii subsydia do produktów.

Producenci pozostałej produkcji globalnej nierynkowej mogą otrzymywać pozostałe subsydia produkcyjne, wypłacane przez instytucje rządowe i samorządowe, na takich samych zasadach i według takich samych przepisów, jakie stosowane są w odniesieniu do producentów produkcji globalnej rynkowej.

- 4.37. Ta kategoria obejmuje w szczególności:

- a) subsydia do wynagrodzenia lub siły roboczej: obejmują one subsydia wypłacane od całej kwoty wynagrodzeń i innych kosztów związanych z zatrudnieniem lub siłą roboczą, lub też subsydia na zatrudnienie określonych osób, np. osób niepełnosprawnych lub bezrobotnych, przez dłuższy okres czasu, oraz subsydia na pokrycie kosztów szkoleń, organizowanych i finansowanych przez przedsiębiorstwa;
- b) subsydia na zmniejszenie zanieczyszczeń: obejmują subsydia bieżące mające na celu pokrycie częściowo lub w całości kosztów dodatkowego przetworzenia, podjętych w celu zmniejszenia lub wyeliminowania emisji substancji zanieczyszczających środowisko;
- c) premie na ulgi odsetkowe dla jednostek krajowych producenta, w celu zachęcenia tych jednostek do tworzenia kapitału ⁽³⁾. W rezultacie, są to transfery bieżące przeznaczone na zmniejszenie kosztów operacyjnych producenta. Są one traktowane w rachunkach jako subsydia produkcyjne osiągających z nich korzyści, nawet, gdy różnica w odsetkach jest, w praktyce, płacona bezpośrednio przez instytucję rządową do instytucji kredytowej udzielającej pożyczki;
- d) nadpłata podatku VAT wynikające ze zryczałtowanego systemu stawek, często stosowanego w rolnictwie.

⁽³⁾ Jeżeli subsydia mają na celu sfinansowanie zarówno umorzenia długu jak i zapłatę odsetek od tego długu, i kiedy nie jest możliwe rozdzielenie jej pomiędzy te dwa elementy, wówczas cała kwota dotacji jest traktowana jak dotacje do inwestycji.

4.38. Nie należy traktować jako subsydiów:

- a) transferów bieżących z instytucji rządowych i samorządowych do gospodarstw domowych występujących w charakterze konsumentów. Transfery te są traktowane jako świadczenia społeczne, albo różne transfery bieżące (D.75);
- b) transferów bieżących pomiędzy różnymi stronami instytucji rządowych i samorządowych, występujących w charakterze producenta towarów i usług nierynkowych, o ile nie zostały one wcześniej uznane za subsydia produkcyjne (D.39). Transfery bieżące są wykazywane w pozycji bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych (D.73);
- c) premii inwestycyjnych (D.92);
- d) nadzwyczajnych płatności do funduszy zabezpieczenia społecznego, tak długo jak są one przeznaczone na zwiększenie rezerw ubezpieczeniowych tych funduszy. Płatności są wykazywane w pozycji inne transfery kapitałowe (D.99);
- e) transferów dokonywanych przez instytucje rządowe i samorządowe na rzecz spółek niefinansowych i spółek ułomnych, w celu pokrycia strat nagromadzonych przez kilka lat finansowych, lub strat nadzwyczajnych spowodowanych czynnikami będącymi poza kontrolą przedsiębiorstwa; są one ujęte w pozycji inne transfery kapitałowe (D.99);
- f) umarzania długów, które jednostki produkcyjne zaciągnęły wobec rządu (wynikające np. z pożyczek przekazanych przez agencję rządową dla przedsiębiorstwa, które akumulowało straty handlowe przez kilka lat finansowych). Transakcje te są traktowane w rachunkach jako inne transfery kapitałowe (D.99) (patrz ust. 4.165.f);
- g) wypłat dokonywanych przez instytucje rządowe i samorządowe lub przez zagranicę z tytułu szkód lub strat w środkach trwałych, na skutek działań wojennych, innych zdarzeń politycznych lub klęsk żywiołowych, które są wykazywane w pozycji inne transfery kapitałowe (D.99);
- h) akcji i innych udziałów kapitałowych w przedsiębiorstwach, zakupionych przez instytucje rządowe i samorządowe, które są ujmowane w pozycji „akcje i inne udziały kapitałowe” (AF.5);
- i) płatności dokonywanych przez agencję rządową i samorządową, która przyjęła odpowiedzialność za nieprawidłowe obciążenia emerytalne, mające wpływ na kondycję spółki publicznej. Płatności te muszą być zarejestrowane w pozycji różne transfery bieżące (D.75);
- j) płatności dokonywanych przez instytucje rządowe i samorządowe na rzecz producentów rynkowych, aby w całości lub częściowo zapłacić za towary i usługi, dostarczane bezpośrednio przez tych producentów gospodarstwu domowemu, w kontekście ryzyka społecznego lub potrzeb (patrz ust. 4.84), i do których to produktów gospodarstwa domowe mają prawnie zapewniony dostęp. Płatności te są włączone do spożycia indywidualnego instytucji rządowych i samorządowych (P.31) a następnie do świadczeń społecznych w naturze (D.631) oraz do spożycia indywidualnego skorygowanego gospodarstw domowych (P.41).

4.39. Czas rejestracji: Subsydia są rejestrowane w momencie, kiedy ma miejsce transakcja lub zdarzenie (produkcja, sprzedaż, przywóz itp.) powodujące pojawienie się subsydiów.

Przypadki szczególne:

- a) subsydia, przybierające formę różnicy między ceną nabycia a ceną sprzedaży pobieraną przez państwową agencję handlową, są rejestrowane w momencie zakupu towarów przez tę agencję, o ile cena sprzedaży jest w tym czasie znana;
- b) subsydia na pokrycie strat ponoszonych przez producenta są rejestrowane w czasie, gdy państwowa agencja handlowa podejmuje decyzję o ich pokryciu.

4.40. W systemie rachunków subsydia są rejestrowane:

- a) po stronie rozchodów, ze znakiem ujemnym, na rachunku tworzenia dochodów dla gospodarki ogółem;
- b) po stronie przychodów, ze znakiem ujemnym, na koncie pierwotnego podziału dochodów w sektorze instytucji rządowych i samorządowych oraz na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Subsydia do produktów są rejestrowane jako ujemne przychody na bilansie płatności bieżących według towarów i usług dla gospodarki ogółem. Taki zapis pozwala na zbilansowanie strony przychodów ze stroną rozchodów dla towarów i usług.

Pozostałe subsydia produkcyjne (D.39) pojawiają się jako ujemne rozchody na rachunku tworzenia dochodów dla gałęzi lub sektorów, które je otrzymują.

Skutki systemu zróżnicowanych kursów walut w odniesieniu do podatków od produkcji, przywozu oraz dotacji: zróżnicowane kursy walut nie mają obecnie zastosowania w Państwach Członkowskich Unii Europejskiej. W takim systemie:

- a) podatki od przywozu, nieokreślone wyraźnie, są traktowane jako podatki od przywozu z wyjątkiem VAT i ceł przywozowych (D.2122);
- b) podatki od wywozu, nieokreślone wyraźnie, są traktowane jako inne podatki od produktów z wyjątkiem VAT i podatków od przywozu (D.214);
- c) subwencje przywozowe, nieokreślone wyraźnie, są traktowane jako subwencje przywozowe (D.311);
- d) subwencje wywozowe, nieokreślone wyraźnie, są traktowane jako pozostałe subwencje wywozowe (D.319).

DOCHODY Z TYTUŁU WŁASNOŚCI (D.4)

- 4.41. *Definicja:* Dochody z tytułu własności (D.4) są to dochody uzyskiwane przez właścicieli aktywów finansowych lub rzeczowych aktywów niewytworzonych, w zamian za środki pieniężne lub oddanie rzeczowych aktywów niewytworzonych do dyspozycji innej jednostce instytucjonalnej.

Dochody z tytułu własności klasyfikowane są w systemie w następujący sposób:

- a) odsetki (D.41);
- b) dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych (D.42):
  - 1. dywidendy (D.421);
  - 2. wypłaty z dochodu spółek ułamnych (D.422);
- c) reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich (D.43);
- d) dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (D.44);
- e) renty (D.45).

ODSETKI (D.41)

- 4.42. *Definicja:* Zgodnie z warunkami umów dotyczącymi instrumentów finansowych, odsetki (D.41) są kwotą, którą dłużnik jest zobowiązany zapłacić wierzycielowi w danym okresie, bez pomniejszania kwoty kapitału do spłacenia.
- 4.43. Wierzyciele pożyczają fundusze dłużnikom, co prowadzi do powstania różnych dokumentów finansowych wymienionych poniżej.

Dochody z tytułu własności otrzymywane przez właścicieli pewnych rodzajów aktywów finansowych występują w formie:

- a) depozytów (AF.2);
- b) papierów wartościowych innych niż akcje (AF.3);
- c) pożyczek (AF.4);
- d) pozostałych należności (AF.7).

Odsetki od depozytów, pożyczek i należności oraz zobowiązań

- 4.44. Odsetki otrzymane i do zapłaty od tych finansowych aktywów i zobowiązań są ustalane w wysokości odpowiedniej stopy procentowej od niespłaconego kapitału, w każdym momencie przyjętym dla danego okresu sprawozdawczego.

Odsetki od papierów wartościowych

Odsetki od bonów i podobnych instrumentów krótkoterminowych

- 4.45. Różnica między wartością nominalną a ceną zapłaconą w czasie emisji (tzn. dyskonto) jest miarą oprocentowania płatnego w czasie ważności bonu. Zwiększenie wartości bonu z powodu akumulacji narastających odsetek nie stanowi zysku z tytułu jego posiadania, ponieważ jest spowodowane zwiększeniem niespłaconego kapitału, a nie zmianą ceny tego aktywów. Pozostałe zmiany wartości bonu są traktowane jako zyski/straty z tytułu posiadania tych aktywów finansowych.

Odsetki od obligacji i skryptów dłużnych

- 4.46. Obligacje i skrypty dłużne są długoterminowymi papierami wartościowymi dającymi posiadaczowi bezwarunkowe prawo do stałego lub, ustalonego umową, zmiennego dochodu pieniężnego w formie płatności kuponowych lub stałej kwoty, w określonym terminie lub terminach, w których papiery wartościowe podlegają wykupieniu, lub w obu tych terminach:

- a) obligacje o zerowej stopie kuponu: bez kuponów odsetkowych. Odsetki, oparte na różnicy między ceną wykupu a ceną emisyjną, muszą zostać rozdzielone na lata, do czasu terminu płatności obligacji. Odsetki narastające w każdym roku są ponownie inwestowane w obligacje przez jej posiadacza, tak więc odpowiedniki zapisów równych wartości narosłych odsetek, muszą być wykazane na rachunku finansowym jako nabycie większej ilości obligacji przez posiadacza oraz jako kolejne emisje większej ilości obligacji przez emitenta lub dłużnika (to znaczy jako wzrost „wartości” początkowej obligacji);
- b) pozostałe obligacje, łącznie z obligacjami z dużym dyskontem. Odsetki składają się z dwóch elementów:
1. kwoty dochodu pieniężnego otrzymywanego od spłat kuponów odsetkowych każdego okresu;
  2. kwoty odsetek narastających za każdy okres, przypisywane różnicy między ceną wykupu a ceną emisyjną, obliczane podobnie jak dla obligacji zero kuponowych.
- c) indeksowane papiery wartościowe: kwoty kuponów odsetkowych lub niespłacony kapitał, są powiązane z indeksem cen. Zmiana wartości niespłaconego kapitału pomiędzy początkiem i końcem danego okresu księgowego, wynikająca z wahań odnośnego indeksu, jest traktowana jak odsetki narastające za ten okres, dodatkowo występujące obok zwykłych należnych do zapłaty za ten sam okres. Narastające, w wyniku indeksacji, odsetki są ponownie inwestowane w papiery wartościowe i ta dodatkowa inwestycja musi być rejestrowana na rachunkach finansowych zarówno posiadacza jak i emitenta.

Swapy odsetkowe i terminowe kontrakty finansowe dotyczące przyszłych stóp procentowych

- 4.47. Transakcje swapowe są umowami między dwiema jednostkami instytucjonalnymi, które zgadzają się wymienić strumienie płatności w tej samej kwocie zadłużenia, w danym czasie. Typowymi odmianami swapów są swapy odsetkowe i walutowe.

Strumienie płatności odsetkowych wynikające z umów swapowych powinny być rejestrowane w ujęciu netto z płatności pomiędzy dwiema stronami transakcji swapowej; natomiast wszelkie płatności na rzecz stron trzecich, takich jak brokerzy, organizujących umowy swapowe, są rejestrowane jako zakupy usług.

Ta sama zasada odnosi się do transakcji podlegających umowom na przyszłą stopę procentową.

Odsetki od leasingu finansowego

- 4.48. Leasing finansowy jest alternatywą dla pożyczania jako metody finansowania zakupu maszyn i sprzętu. Jest to rodzaj umowy za pomocą, której przekazywane są fundusze od pożyczkodawcy do pożyczkobiorcy: leasingodawca zakupuje sprzęt, a leasingobiorca uiszcza opłatę za najem umożliwiającą leasingodawcy odzyskanie wszystkich, lub prawie wszystkich jego kosztów, łącznie z odsetkami, w czasie trwania umowy.

Leasingodawca jest traktowany jako udzielający pożyczkę dla leasingobiorcy, równą co do wartości cenie nabycia środka, która to pożyczka jest stopniowo spłacana w całości, w czasie okresu najmu. Opłata za najem płacona w każdym okresie przez leasingobiorcę jest więc traktowana jako składająca się z: kapitału podstawowego i odsetek przypadających do zapłaty. Stopa procentowa przypisanej umownie pożyczki jest z założenia określona przez całą kwotę zapłaconą w czasie trwania najmu, w stosunku do ceny nabycia środka. Udział opłaty za najem, w części dotyczącej odsetek, stopniowo zmniejsza się, w miarę upływu czasu najmu i w miarę spłaty kapitału podstawowego. Pożyczka początkowa leasingobiorcy, razem z kolejnymi spłatami kapitału podstawowego jest rejestrowana na rachunku finansowym leasingodawcy i leasingobiorcy. Odsetki przypadające do zapłaty są rejestrowane odpowiednio na koncie pierwotnego podziału dochodów.

Pozostałe odsetki

- 4.49. Za odsetki należy uważać również:

- a) procenty obliczane od przekroczenia konta bankowego, dodatkowe procenty płacone od depozytów pozostawionych na dłużej niż zakładała umowa, i płatności dla wyłonionych losowo posiadaczy obligacji;

- b) odsetki otrzymane przez fundusze wspólnego inwestowania (patrz ust. 2.51.b) z tytułu dokonanych inwestycji, i które to odsetki są przypisane akcjonariuszom, nawet gdy są kapitalizowane. Nie zalicza się do nich zysków lub strat z tytułu posiadania instrumentów finansowych, należących do jednostek powierniczych, które nie są rejestrowane jako dochody z tytułu własności.

Czas rejestracji

- 4.50. Odsetki są rejestrowane na zasadzie memoriałowej: to znaczy jako narastające wierzycielowi w sposób ciągły od kwoty niespłaconego kapitału. Odsetki narastające w każdym okresie sprawozdawczym muszą być rejestrowane bez względu na to, czy są faktycznie płacone, czy też dodawane do kwoty niespłaconego kapitału. Jeżeli nie są faktycznie zapłacone, zwiększenie kapitału podstawowego musi być również rejestrowane na rachunku finansowym, jako dodatkowe nabycie tego rodzaju aktywa finansowego przez wierzyciela i równe nabyciu pasywa przez dłużnika.
- 4.51. Odsetki należy rejestrować przed potrąceniem wszelkich pobranych podatków. Odsetki otrzymane i zapłacone są zawsze rejestrowane z włączeniem premii udzielonych na zwolnienia z odsetek, nawet jeżeli premie te są bezpośrednio płacone dla instytucji finansowych, a nie beneficjentów (patrz „subsytia”).

Wartość usług świadczonych przez pośredników finansowych nierozdzielana pomiędzy różnych klientów, tzn. faktyczne odsetki zapłacone pośrednikom finansowym lub otrzymane od pośredników finansowych, nie jest korygowana w celu wyeliminowania marży, na którą składają się pośrednie opłaty pobierane przez pośredników finansowych. Pozycja korygująca musi być uwzględniona na koncie pierwotnego podziału dochodów dla pośredników finansowych oraz w umownej gałęzi, do której, zgodnie z zasadą, przydzielona jest, jako zużycie pośrednie, cała produkcja globalna pośredników finansowych.

- 4.52. W systemie rachunków odsetki są wykazywane:
- po stronie przychodów i rozchodów na koncie pierwotnego podziału dochodów według sektorów ⁽⁴⁾;
  - po stronie przychodów i rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

DOCHÓD PODZIELONY PRZEDSIĘBIORSTW (D.42)

Dywidendy (D.421)

- 4.53. *Definicja:* Dywidendy (D.421) są formą dochodu z tytułu własności otrzymywanego przez właścicieli akcji (AF.5), do którego nabywają oni uprawnienia wskutek przekazania środków finansowych do dyspozycji przedsiębiorstw i instytucji finansowych. Powiększenie kapitału własnego poprzez emisję akcji jest sposobem pozyskiwania kapitału, alternatywnym wobec zaciągania długów. Jednakże, w odróżnieniu do kapitału pożyczkowego, kapitał własny nie pociąga za sobą powstania zobowiązania określonego w formie pieniężnej i nie uprawnia właścicieli akcji przedsiębiorstwa czy spółki finansowej do z góry określonego stałego dochodu.
- 4.54. Dywidendy obejmują również:
- akcje wyemitowane akcjonariuszom w formie zapłaty za dywidendę za rok finansowy. Nie są zaliczane do tej kategorii emisje akcji gratysowych, które reprezentują kapitalizację funduszy własnych w formie rezerw i niepodzielonych zysków, i które powodują powstanie nowych akcji dla akcjonariuszy, w proporcji do ich pakietów;
  - dywidendy otrzymane przez fundusze wspólnego inwestowania (patrz ust. 2.51.b) z tytułu dokonanych inwestycji, i które są przypisane akcjonariuszom, nawet jeśli są skapitalizowane. Nie są zaliczane do tej kategorii zyski lub straty z tytułu posiadania instrumentów finansowych należących do jednostek powierniczych, które nie są rejestrowane jako dochód z tytułu własności;
  - dochód wypłacony na rzecz instytucji rządowych i samorządowych przez przedsiębiorstwa publiczne, uznawane za niezależne jednostki uznane za podmioty prawne, choć formalnie nie są one tworzone na zasadach analogicznych dla przedsiębiorstw.
- 4.55. Czas rejestracji: dywidendy są rejestrowane w momencie, w którym przypadają do zapłaty, jak zostało to ustalone przez przedsiębiorstwo lub spółkę finansową.

⁽⁴⁾ Praktyka ta różni się od zasad przyjętych w rachunkowości, zgodnie z którymi odsetki zapłacone są wykazywane na rachunku operacyjnym jako stałe obciążenie, podobne do innych kosztów produkcji.

W systemie rachunków dywidendy są wykazywane:

- a) po stronie rozchodów na koncie pierwotnego podziału dochodów dla sektorów, do których są zaklasyfikowane przedsiębiorstwa lub spółki finansowe;
- b) po stronie przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów dla sektorów, do których są zaklasyfikowani akcjonariusze;
- c) po stronie rozchodów i przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Wyплаты z dochodu spółek ułomnych (D.422)

- 4.56. *Definicja:* Wyплаты z dochodu spółek ułomnych (D.422) obejmuje kwoty, które przedsiębiorcy faktycznie wycofują, do wykorzystania na własne cele, z zysków zarobionych przez spółki ułomne, których są właścicielami.
- 4.57. Kwoty te są rejestrowane przed potrąceniem wszelkich podatków od dochodu, majątku itp., które są zawsze uważane za zapłacone przez właścicieli tych jednostek.
- 4.58. Spółka ułomna, która osiąga zysk handlowy, może dokonać wyboru, czy zostawić część lub całość zysków w przedsiębiorstwie, przede wszystkim z przeznaczeniem na inwestycje. Dochód pozostawiony w przedsiębiorstwie uważany jest za oszczędności tego przedsiębiorstwa, i tylko zyski faktycznie wycofane przez właściciela są rejestrowane na rachunkach w pozycji wypłaty z dochodu spółek ułomnych.
- 4.59. Jeżeli zysk jest zrealizowany za granicą przez filie, agencje itp. przedsiębiorstw krajowych, oraz dopóki te filie i agencje są traktowane jako jednostki zagraniczne, to zatrzymany dochód pojawia się jako reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich (D.43). Tylko dochód faktycznie przekazany przedsiębiorstwu macierzystemu jest traktowany w rachunkach jako wypłaty z dochodu spółek ułomnych, otrzymany z zagranicy. Te same zasady są stosowane w relacjach pomiędzy filiami, agencjami itp., działającymi na obszarze gospodarczym i zagranicznym przedsiębiorstwem macierzystym, do którego należą.
- 4.60. Kategoria ta obejmuje nadwyżkę operacyjną netto otrzymaną przez rezydentów będących właścicielami ziemi i budynków znajdujących się za granicą, lub przez nierezydentów będących właścicielami ziemi i budynków na obszarze gospodarczym. W efekcie, w odniesieniu do wszystkich transakcji dotyczących ziemi i budynków, przeprowadzonych na obszarze gospodarczym kraju przez jednostki zagraniczne, to jednostki te, zgodnie z zasadami ESA, są uważane za umowne jednostki krajowe, w których właściciele nierezydenci posiadają kapitał akcyjny.

Wartość opłat czynszowych właścicieli mieszkań za granicą jest rejestrowana jako przywóz usług zaś odpowiadająca im nadwyżka operacyjna netto jako otrzymany z zagranicy dochód pierwotny; wartość opłat czynszowych właścicieli mieszkań, będących nierezydentami, jest rejestrowana jako wywóz usług zaś odpowiadająca nadwyżka operacyjna netto jako płacony dla zagranicy dochód pierwotny.

- 4.61. Kategoria dochodu podzielonego spółek ułomnych nie obejmuje kwot otrzymywanych przez ich właścicieli:
- a) ze sprzedaży używanych środków trwałych;
  - b) ze sprzedaży ziemi oraz wartości niematerialnych i prawnych;
  - c) z wycofania kapitału (np. całkowita lub częściowa likwidacja kapitału akcyjnego).

Kwoty te są traktowane jako wycofanie z kapitału akcyjnego na rachunku finansowym. Odwrotnie, wszelkie fundusze tworzone przez właściciela spółki ułomne, w celu nabycia aktywów lub zmniejszenia jej zobowiązań pieniężnych, są traktowane jako podwyższenie kapitału akcyjnego. Jednak, jeśli spółka ułomna stanowi własność jednostek rządowych i samorządowych i jeżeli wykazuje stały deficyt operacyjny, będący rezultatem określonej polityki gospodarczej i społecznej rządu, jakiegokolwiek regularne transfery funduszy przekazywane przez władze do przedsiębiorstwa, w celu pokrycia jego strat powinny być traktowane jako subsydia.

- 4.62. Czas rejestracji: wypłaty z dochodu spółek ułomnych jest rejestrowany w momencie, gdy jest wycofywany przez właścicieli.
- 4.63. W systemie rachunków wypłaty z dochodu spółek ułomnych występuje:
- a) po stronie rozchodów na koncie pierwotnego podziału dochodów dla sektorów, do których spółki ułomne są zaklasyfikowane;

- b) po stronie przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów dla sektorów właścicieli;
- c) po stronie rozchodów i przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

REINWESTOWANE DOCHODY Z INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH BEZPOŚREDNICH (D.43)

4.64. *Definicja:* Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich (D.43) równają się:

nadwyżce operacyjnej przedsiębiorstw powstałych z inwestycji zagranicznych bezpośrednich

plus wszelkie dochody z tytułu własności lub transfery bieżące otrzymane

minus wszelkie dochody z tytułu własności lub transfery bieżące zapłacone, łącznie z faktycznymi przelewami dla inwestorów zagranicznych bezpośrednich oraz wszelkie podatki od dochodów, majątku itp., którymi obciążane są przedsiębiorstwa powstałe z inwestycji zagranicznych bezpośrednich.

4.65. Przedsiębiorstwo powstałe z inwestycji zagranicznych bezpośrednich jest przedsiębiorstwem posiadającym osobowość prawną lub nieposiadającym osobowości prawnej, w którym inwestor krajowy w innej gospodarce posiada 10 % lub więcej udziałów albo liczby głosów (w przypadku przedsiębiorstw posiadających osobowość prawną) lub równoważność (w przypadku przedsiębiorstwa nie posiadającego osobowości prawnej). Przedsiębiorstwa powstałe z inwestycji zagranicznych bezpośrednich składają się z jednostek, które są identyfikowane jako przedsiębiorstwa zależne (inwestor posiada więcej niż 50 %), stowarzyszone (inwestor posiada 50 % lub mniej) i filie (w całości lub wspólnie posiadane przedsiębiorstwa nie posiadające osobowości prawnej), będące bezpośrednio lub pośrednio własnością inwestora. W rezultacie, „przedsiębiorstwa powstałe z inwestycji zagranicznych bezpośrednich” są szerszym pojęciem niż „przedsiębiorstwa i spółki finansowe pod kontrolą zagraniczną”.

4.66. Faktyczny podział może być dokonywany z dochodu przedsiębiorcy dla przedsiębiorstw powstałych z inwestycji zagranicznych bezpośrednich w formie dywidend lub dochodu podzielonego spółek ułomnych.

Ponadto, zyski z lat ubiegłych są traktowane, jak gdyby zostały podzielone i przekazane inwestorom zagranicznym bezpośrednim, proporcjonalnie do ich udziału w przedsiębiorstwie, a następnie przez nich reinwestowane.

Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich mogą być ujemne lub dodatnie.

4.67. Czas rejestracji: reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich są rejestrowane, kiedy są uzyskane.

W systemie rachunków reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich występują:

- a) po stronie rozchodów i przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów dla sektorów;
- b) po stronie rozchodów i przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

DOCHODY Z TYTUŁU WŁASNOŚCI PRZYPISANE POSIADACZOM POLIS UBEZPIECZENIOWYCH (D.44)

4.68. *Definicja:* Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych odpowiadają dochodom pierwotnym ogółem otrzymywanym z inwestowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe są inwestowane przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne w aktywa finansowe lub ziemię (z których otrzymywane są dochody z tytułu własności netto, tzn. po odjęciu wszelkich zapłaconych odsetek) albo budynki (które tworzą nadwyżkę operacyjną netto). Jakikolwiek dochód netto otrzymany w rezultacie inwestowania funduszy własnych przez instytucje ubezpieczeniowe ma być wyłączany proporcjonalnie do stosunku między funduszami własnymi a sumą funduszy własnych i rezerw techniczno-ubezpieczeniowych.

4.69. Ponieważ rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe są aktywami posiadaczy polis ubezpieczeniowych, wpływ z inwestowania tych rezerw są wykazywane na rachunkach jako kwoty wypłacane przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne na rzecz posiadaczy polis w formie dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych.

W praktyce, dochód ten jest zatrzymywany przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne i dlatego jest traktowany jako wpłacony ponownie do instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych, w formie składek i dodatkowych składek ubezpieczeniowych, które są uzupełnieniem do składek faktycznych i składek płaconych.

Składki i uzupełnienia do składek ubezpieczeniowych na polisy ubezpieczeniowe inne niż na życie i polisy ubezpieczeniowe na życie, uzyskiwane w ramach systemu zabezpieczenia społecznego, są rejestrowane ze składkami i składkami faktycznymi na rachunku podziału wtórnego dochodów jednostek, których dotyczą.

Uzupełnienia do składek na indywidualne polisy ubezpieczeniowe na życie, dokonywane poza systemem zabezpieczenia społecznego podobnie jak składki faktyczne, nie stanowią transferów bieżących i dlatego nie są rejestrowane na rachunku podziału wtórnego dochodów. Są one bezpośrednio włączone jako jeden z elementów przyczyniających się do zmiany „udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeniowych i rezerwach funduszy emerytalnych” i rejestrowane na rachunku finansowym jednostek, których dotyczą.

4.70. Czas rejestracji: dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych są rejestrowane w miarę ich realizacji.

4.71. W systemie rachunków, dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych występują:

- a) po stronie przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów posiadaczy polis;
- b) po stronie rozchodów na koncie pierwotnego podziału dochodów ubezpieczycieli;
- c) po stronie przychodów i rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

RENTY GRUNTOWE/CZYNsze (D.45)

Renty gruntowe

4.72. Renta gruntowa otrzymywana przez właściciela gruntu od dzierżawcy stanowi formę dochodu z tytułu własności.

Kategoria ta obejmuje również renty płacone na rzecz właścicieli śródlądowych zbiorników wodnych i rzek za prawo eksploatacji takich wód w celach rekreacyjnych lub innych, łącznie z rybołówstwem.

Właściciel gruntu może być zobowiązany do płacenia podatków gruntowych albo ponoszenia określonych kosztów związanych z utrzymaniem jako konsekwencji posiadania ziemi. Zgodnie z zasadą, takie podatki i koszty są traktowane jako płacone przez osobę upoważnioną do korzystania z gruntu, która ma prawo do potrącenia ich od renty, jaką inaczej byłaby zobowiązana zapłacić właścicielowi gruntu.

4.73. Renty gruntowe nie obejmują czynszów od budynków lub mieszkań znajdujących się na nich; czynsze te są traktowane jako opłata za usługę rynkową zapewnianą przez właściciela gruntu dzierżawcy budynku lub mieszkania i są wykazywane na rachunkach jako zużycie pośrednie lub spożycie ostateczne jednostki dzierżawcą. Jeżeli brak jest obiektywnych podstaw do rozdzielenia opłaty pomiędzy rentę gruntową i czynsz za budynki umiejscowione na gruncie, zaleca się traktować całą kwotę jako rentę gruntową, w sytuacji, gdy wartość gruntu przewyższa wartość położonych na niej budynków, a jako czynsz, w sytuacji odwrotnej.

Opłaty za korzystanie z zasobów złóż naturalnych

4.74. Kategoria ta obejmuje opłaty za prawną eksploatację, należne właścicielom złóż naturalnych (węgiel, ropa lub gaz ziemny) z tytułu wydzielienia innym jednostkom instytucjonalnym, pozwalając im na poszukiwania lub wydobycie tych złóż w danym okresie.

4.75. Czas rejestracji: renty są rejestrowane w okresie, w którym przypadają do zapłaty.

4.76. W systemie rachunków renty są rejestrowane:

- a) po stronie przychodów i rozchodów na koncie pierwotnego podziału dochodów dla sektorów;
- b) po stronie przychodów i rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

PODATKI OD DOCHODÓW, MAJĄTKU ITP. (D.5)

4.77. *Definicja:* Podatki od dochodów, majątku itp. (D.5) obejmują wszystkie obowiązkowe, bezzwrotne transfery pieniężne lub w naturze, dokonywane okresowo przez jednostki instytucjonalne na rzecz instytucji rządowych i samorządowych oraz zagranicy. Kategoria ta obejmuje również niektóre okresowe podatki niezwiązane ani z dochodem ani z majątkiem jednostki instytucjonalnej.

Podatki od dochodów, majątku itp. dzielą się na:

- a) podatek dochodowy (D.51);
- b) pozostałe podatki (D.59).

PODATEK DOCHODOWY (D.51)

4.78. *Definicja:* Podatek dochodowy (D.51) obejmuje podatki od dochodu, zysków oraz zysków kapitałowych. Jest on nakładany na faktyczne lub przewidywane dochody osób prywatnych, gospodarstw domowych, przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub instytucji nienastawionych na przyniesienie dochodu (INK). Kategoria podatku dochodowego odnosi się do podatków z tytułu posiadania aktywów nieruchomości lub gruntów, pod warunkiem, że majątek ten jest wykorzystywany jako podstawa do oszacowania dochodu jego właściciela.

Podatek dochodowy obejmuje:

- a) podatek dochodowy od osób indywidualnych lub od gospodarstw domowych (dochód z pracy, z tytułu własności, przedsiębiorczości, rent i emerytur) łącznie z podatkami potrącanymi przez pracodawców (zgodnie z zasadą „płacisz, kiedy zarabiasz”). Kategoria ta obejmuje również podatek dochodowy właścicieli przedsiębiorstw nieposiadających osobowości prawnej;
- b) podatek od dochodów lub zysków spółek;
- c) podatek od zysków z tytułu posiadania aktywów;
- d) podatki od wygranych w grach losowych, od hazardu, płacone od kwot otrzymanych przez zwycięzców w odróżnieniu od podatku obrotowego płaconego przez organizatorów loterii, hazardu itp., który traktowany jest jako podatek od produktów.

POZOSTAŁE PODATKI (D.59)

4.79. Pozostałe podatki (D.59) obejmują:

- a) podatek od kapitału, na który składa się podatek płacony okresowo od własności lub użytkowania gruntu lub budynków przez właścicieli, oraz podatek od wzbogacenia i innych aktywów (biżuteria, inne zewnętrzne znamiona bogactwa), bez podatków wymienionych w kategorii kod D.29 (płaconych przez przedsiębiorstwa jako efekt działalności produkcyjnej) oraz bez podatków wymienionych w kategorii D.51 (podatek dochodowy);
- b) podatek pogłówny, nakładany na osoby dorosłe lub gospodarstwa domowe, niezależnie od dochodu czy majątku;
- c) podatek od wydatków płacony od wszystkich wydatków ponoszonych przez osoby lub gospodarstwa domowe;
- d) opłaty gospodarstw domowych, w formie zezwoleń na posiadanie lub użytkowanie pojazdów samochodowych, łodzi, samolotów do celów prywatnych oraz opłaty licencyjne na myślistwo, łowiectwo lub wędkarstwo itp. ⁽⁵⁾;
- e) podatki od transakcji międzynarodowych (podróże zagraniczne, przekazy zagraniczne, inwestycje zagraniczne itp.), z wyjątkiem tych, które są płacone przez producentów i ceł przywozowych płaconych przez gospodarstwa domowe.

4.80. Podatki od dochodów, majątku itp. nie obejmują:

- a) podatków od spadku i darowizn między żyjącymi, pobieranych od kapitału beneficjentów i wykazywanych w pozycji podatki od kapitału (D.91);
- b) podatków okazjonalnych lub szczególnych od kapitału lub majątku, wykazywanych w pozycji podatki od kapitału (D.91);
- c) podatków od gruntu, budynków lub pozostałych aktywów posiadanych lub dzierżawionych przez przedsiębiorstwa i użytkowanych do celów produkcyjnych; takie podatki są traktowane jako podatki od produkcji (D.29);

⁽⁵⁾ Granica między podatkami a zakupem usług od instytucji rządowych i samorządowych jest określana zgodnie z tymi samymi kryteriami, co w przypadku opłat dokonywanych przez przedsiębiorstwa: jeżeli pozwolenia są przyznawane automatycznie, to płatności z tego tytułu są traktowane jako podatki. Jeżeli jednak rząd wykorzystuje pozwolenia do uregulowania pewnych kwestii (np. sprawdzenie kompetencji lub kwalifikacji określonych osób), wówczas dokonywane opłaty powinny być traktowane jako zapłata za usługi świadczone przez instytucje rządowe, nie zaś jako opłata o charakterze podatku, o ile oczywiście, opłaty te są wyliczane proporcjonalnie do kosztów świadczonych usług.

- d) opłat dokonywanych przez gospodarstwa domowe, za pozwolenia inne niż pozwolenia na użytkowanie pojazdów samochodowych, łodzi, samolotów, licencje na uprawianie myślistwa, łowiectwa lub wędkarstwa; prawa jazdy lub licencje pilotów, opłaty telewizyjne i radiowe, pozwolenia na broń palną, karty wstępu do bibliotek i muzeów, opłaty za wywóz śmieci itp., które są traktowane w większości przypadków jako zakupy usług świadczonych przez instytucje rządowe i samorządowe ⁽⁶⁾.
- 4.81. Rejestrowana na rachunkach, wartość podatków ogółem, powinna uwzględniać wszelkie odsetki naliczone od należności podatkowych oraz opłaty nakładane przez organy podatkowe pod warunkiem, gdy nie jest możliwe wykazanie tych wielkości osobno; wartość ta obejmuje ponadto wszelkie opłaty związane ze zwrotem zaległych podatków. Odpowiednio, wartość ta jest obniżana o kwoty rabatów udzielanych przez instytucje rządowe i samorządowe, w ramach prowadzonej określonej polityki gospodarczej oraz o zwroty z tytułu nadpłat.
- 4.82. Czas rejestracji: podatki od dochodów, majątku itp. powinny być rejestrowane w momencie, kiedy działalność, transakcje lub inne zdarzenia powodują powstanie zobowiązania do zapłaty.

Jednakże, niektóre działalności gospodarcze, transakcje lub zdarzenia, które na mocy ustawodawstwa podatkowego powinny nakładać na jednostki zobowiązanie do płacenia podatków, stale wymykają się spod kontroli organów podatkowych, zatem, takie działania, transakcje lub zdarzenia nie dają podstaw do uznania powstania aktywów finansowych lub należności w formie zobowiązań lub wierzytelności. Stąd, kwoty rejestrowane w systemie są określone przez kwoty przypadające do zapłaty, potwierdzone deklaracjami podatkowymi lub innymi dokumentami, w oparciu o które powstaje zobowiązanie do zapłaty przez podatnika. System nie uznaje podatków nieewidencjonowanych przez organy podatkowe.

Podatki ewidencjonowane przez organy podatkowe lecz nigdy niezapłacone (np. z powodu bankructwa) są traktowane jakby były za zapłacone. W takim przypadku system proponuje dwa rozwiązania:

- a) odpisanie nieściągalnego długu przez instytucje rządowe i samorządowe, uznające ten dług za niemożliwy do odebrania. Takie odpisanie jest rejestrowane na rachunku innych zmian wolumenu aktywów instytucji rządowych i samorządowych oraz dłużnika;
- b) umorzenie długu na podstawie wspólnego porozumienia między instytucjami rządowymi i samorządowymi a dłużnikiem. Takie umorzenie jest traktowane jako transfer kapitałowy z instytucji rządowych i samorządowych do dłużnika i wykazywane na bilansie płatności kapitałowych, z jednoczesnym wygaśnięciem roszczenia na rachunku finansowym.

W niektórych przypadkach, zobowiązanie do zapłaty podatku dochodowego może być ustalone dla późniejszego okresu sprawozdawczego, niż ten, w którym powstał dochód. W takim przypadku należy zachować pewną elastyczność co do czasu rejestracji podatku. Podatek dochodowy potrącony u źródła, na przykład jak podatek PAYE (potrącenie podatku przy wypłacie) oraz regularne zaliczki na poczet podatku dochodowego mogą być rejestrowane w okresach, w których są zapłacone, a wszelki końcowe zobowiązanie podatkowe od dochodu może być zaliczony do okresu, na który została ustalona realizacja zobowiązania.

W systemie rachunków, podatki od dochodów, majątku itp. są rejestrowane:

- a) po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla sektorów, do których zaklasyfikowano płatników podatku;
- b) po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla instytucji rządowych i samorządowych;
- c) po stronie rozchodów i przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów i transferów bieżących.

SKŁADKI NA ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE I ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE (D.6)

- 4.83. *Definicja:* Świadczenia społeczne są to transfery dokonywane na rzecz gospodarstw domowych, pieniężne lub w naturze, w celu zwolnienia ich z obciążeń finansowych, jakie powstały w wyniku pojawienia się ryzyka lub potrzeb, poprzez wspólnie zorganizowane systemy ubezpieczeń lub poza nimi, poprzez systemy tworzone przez instytucje rządowe i samorządowe oraz INKgd. Obejmują one wypłaty od instytucji rządowych i samorządowych na rzecz producentów, którzy indywidualnie zapewniają świadczenia społeczne gospodarstwom domowym, w kontekście ryzyk społecznych lub potrzeb.
- 4.84. Wykaz ryzyka lub potrzeb dających podstawę do świadczeń społecznych, przedstawia się następująco:
- a) choroba;
  - b) kalectwo, inwalidztwo, niepełnosprawność;

⁽⁶⁾ Granica między podatkami a zakupem usług od instytucji rządowych i samorządowych jest określana zgodnie z tymi samymi kryteriami, co w przypadku opłat dokonywanych przez przedsiębiorstwa: jeżeli pozwolenia są przyznawane automatycznie, to płatności z tego tytułu są traktowane jako podatki. Jeżeli jednak rząd wykorzystuje pozwolenia do uregulowania pewnych kwestii (np. sprawdzenie kompetencji lub kwalifikacji określonych osób), wówczas dokonywane opłaty powinny być traktowane jako zapłata za usługi świadczone przez instytucje rządowe, nie zaś jako opłata o charakterze podatku, o ile oczywiście, opłaty te są wyliczane proporcjonalnie do kosztów świadczonych usług.

- c) wypadki przy pracy;
- d) podeszły wiek;
- e) spadkobiercy;
- f) macierzyństwo;
- g) zobowiązania rodzinne;
- h) promocja zatrudnienia;
- i) bezrobocie;
- j) mieszkalnictwo ⁽⁷⁾;
- k) edukacja;
- l) potrzeby ogólne.

4.85. Świadczenia społeczne obejmują:

- a) bieżące i ryczałtowe transfery z systemów, do których wpłacane są składki na ubezpieczenia dotyczą społeczeństwa ogółem lub dużą jego część i są nakładane oraz kontrolowane przez jednostki instytucji rządowych (systemy zabezpieczenia społecznego);
- b) bieżące oraz ryczałtowe transfery z systemów zorganizowanych przez przedsiębiorstwa w imieniu pracowników, byłych pracowników lub osób od nich zależnych (systemy prywatnych kapitałowych i niekapitałowych przedsiębiorstw). Składki mogą być płacone przez pracowników, pracodawców lub przez osoby pracujące na własny rachunek;
- c) transfery bieżące z jednostek instytucji rządowych oraz INKgd, które nie są zależne od poprzednich wpłat składek (pomoc).

4.86. Świadczenia społeczne nie obejmują:

- a) roszczeń z tytułu ubezpieczeń opartych na polisach wykupionych wyłącznie z własnej inicjatywy ubezpieczonego, niezależnie od jego pracodawcy lub instytucji rządowych;
- b) roszczeń z tytułu ubezpieczeń od polis wykupionych wyłącznie w celu uzyskania rabatu, nawet jeśli polisy te są wykupywane w związku z układami zbiorowymi.

4.87. Aby indywidualną polisę można było traktować jako część systemu zabezpieczenia społecznego, zdarzenia lub okoliczności, od których uczestnicy są ubezpieczeni musi odpowiadać wykazowi ryzyka lub potrzeb, wymienionym w ust. 4.84. powyżej, a ponadto, musi być spełniony przynajmniej jeden z warunków:

- a) uczestnictwo w systemie jest obowiązkowe, ze względu na przepisy prawa dla określonej kategorii pracownika, czy pracujących lub osób pracujących na własny rachunek, albo osób niepracujących, czy też z uwagi na warunki zatrudnienia pracownika lub grupy pracowników;
- b) system ma charakter kolektywny i przeznaczony jest na świadczenia dla wyznaczonej grupy pracowników, osób pracujących na własny rachunek i osób niepracujących, których uczestnictwo jest ograniczone do członków tej grupy;
- c) pracodawca wnosi składkę (faktyczną lub przypisaną umownie) do systemu, w imieniu pracownika, bez względu na to czy pracownik również wnosi taką składkę czy też nie.

4.88. Systemy zabezpieczenia społecznego są systemami, w których pracownicy są zobowiązani lub zachęceni przez pracodawców lub instytucje rządowe i samorządowe, do ubezpieczenia się od niektórych zdarzeń lub okoliczności, które mogą mieć ujemny wpływ na ich majątek i majątek osób będących na ich utrzymaniu.

Wyróżnia się następujące rodzaje systemów zabezpieczenia społecznego:

- a) systemy zabezpieczenia społecznego obejmujące całe społeczeństwo, lub dużą jego część, tworzone, kontrolowane i finansowane przez instytucje rządowe;
- b) prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego, obejmujące:
  1. systemy, w których składki na zabezpieczenia społeczne są płacone na rzecz stron trzecich (instytucje ubezpieczeniowe, autonomiczne fundusze emerytalne);

⁽⁷⁾ W przypadku mieszkalnictwa, wszelkie opłaty dokonywane przez władze publiczne na rzecz mieszkańców, które mają na celu obniżenie czynszów mieszkaniowych, są traktowane jako świadczenia społeczne, z wyjątkiem określonych świadczeń płaconych przez władze publiczne występujące w charakterze pracodawców.

2. systemy, w których pracodawcy tworzą specjalne, wyodrębnione z własnych, rezerwy, nawet jeśli takie systemy nie stanowią oddzielnych jednostek instytucjonalnych od pracodawców. Odnoszą się one do nieautonomicznych funduszy emerytalnych. Utworzone tak rezerwy są traktowane jako aktywa należące do beneficjentów, a nie do pracodawców;
  - c) niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego, w których pracodawcy wypłacają świadczenia społeczne swoim pracownikom, byłym pracownikom lub osobom od nich zależnym, z własnych źródeł bez tworzenia, do tego celu, specjalnych rezerw.
- 4.89. Systemy zabezpieczenia społecznego organizowane przez instytucje rządowe dla ich własnych pracowników są zaliczone odpowiednio do prywatnych kapitałowych systemów lub niekapitałowych systemów, a nie do systemów zabezpieczenia społecznego.
- 4.90. Składki na zabezpieczenia społeczne mogą dzielić się na składki faktyczne, płacone zgodnie z dwoma pierwszymi kategoriami systemów, wymienionych w ust. 4.88 powyżej, oraz na składki przypisane umownie, płacone zgodnie z niekapitałowymi systemami.
- 4.91. Składki na zabezpieczenia społeczne można podzielić na obowiązkowe i dobrowolne.

SKŁADKI NA ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE (D.61)

Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne (D.611)

4.92. Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne obejmują:

- a) składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.6111) odpowiadają przepływowi D.121.

Składki te są płacone przez pracodawców na rzecz funduszy zabezpieczenia społecznego, instytucji ubezpieczeniowych lub autonomicznych i nieautonomicznych funduszy emerytalnych, administrujących systemy zabezpieczenia społecznego, w celu zapewnienia swoim pracownikom wypłat świadczeń społecznych.

Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców na rzecz ich pracowników, są rejestrowane jako jeden ze składników kosztów związanych z zatrudnieniem, łącznie z wynagrodzeniami i innymi kosztami związanymi z zatrudnieniem, pieniężnymi lub w naturze. Składki na ubezpieczenie społeczne są rejestrowane jako płacone przez pracowników w formie transferów bieżących na rzecz funduszy zabezpieczenia społecznego, instytucji ubezpieczeniowych lub autonomicznych i nieautonomicznych funduszy emerytalnych;

- b) składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników (D.6112).

Są to składki płacone przez pracowników na rzecz funduszy zabezpieczenia społecznego, prywatnych kapitałowych systemów i niekapitałowych systemów. Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników obejmują należne składki faktyczne plus, w przypadku prywatnych kapitałowych systemów, uzupełnienia do składek płaconych od dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych, uzyskiwanych przez pracowników uczestniczących w systemach ubezpieczeń, minus koszty usług. Wszelkie koszty usług są traktowane jako koszty składek wnoszonych przez pracownika a nie pracodawcę;

- c) składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące (D.6113).

Są to składki płacone w celu zapewnienia sobie świadczeń przez osoby, które nie są pracownikami, a mianowicie: pracodawcy lub pracujący na własny rachunek oraz osoby niepracujące. Obejmują one wartość uzupełnień do składek płaconych od dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych, uzyskiwanych przez osoby indywidualne uczestniczące w systemach, które są rejestrowane jako zwracane do instytucji ubezpieczeniowych na powiększenie do innych składek.

4.93. Płatności składek faktycznych na zabezpieczenia społeczne mogą być obowiązkowe z mocy prawa lub przepisów, albo mogą być płacone w wyniku zawartych umów zbiorowych w ramach określonych gałęzi lub między pracodawcą a pracownikami w danym przedsiębiorstwie, albo obowiązek ich płacenia został wpisany do umowy o pracę. W niektórych przypadkach, składki mogą być dobrowolne.

Dobrowolne składki obejmują:

- a) składki na zabezpieczenia społeczne, które osoby nie są zobowiązane dalej, z mocy prawa, wpłacać na fundusz zabezpieczenia społecznego;

- b) składki na zabezpieczenia społeczne wpłacane do instytucji ubezpieczeniowych (lub towarzystw wzajemnej pomocy czy funduszy emerytalnych, zaliczonych do tego samego sektora), jako część uzupełniających systemów zabezpieczenia społecznego zorganizowanych przez przedsiębiorstwa na świadczenia dla swoich pracowników, którzy łączą się dobrowolnie;
  - c) składki na rzecz towarzystw wzajemnej pomocy z członkostwem otwartym dla pracowników lub osób pracujących na własny rachunek.
- 4.94. Do celów rozróżnienia pomiędzy składkami na zabezpieczenia społeczne płaconymi obowiązkowo i dobrowolnie, do klasyfikacji wprowadzony został dodatkowy poziom:
- a) obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.61111);
  - b) dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.61112);
  - c) obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników (D.61121);
  - d) dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników (D.61122);
  - e) obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące (D.61131);
  - f) dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące (D.61132).
- 4.95. Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne wpłacane do funduszy zabezpieczenia społecznego lub innych agencji rządowych są rejestrowane w ujęciu brutto jako transakcje podziału.

Z drugiej strony, składki na zabezpieczenia społeczne wpłacane, w ramach prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, do instytucji ubezpieczeniowych, oraz do towarzystw wzajemnej pomocy i autonomicznych funduszy emerytalnych, zaliczanych do tego samego sektora, są rejestrowane w ujęciu netto, tzn. po potrąceniu tej części składki, która stanowi wartość usługi ubezpieczeniowej świadczonej gospodarstwom domowym (rezydentów i nierezydentów). Na mocy przyjętych zasad, ta część składki stanowi, w efekcie, opłatę za usługę rynkową, i która jest jednocześnie częścią spożycia ostatecznego w sektorze gospodarstw domowych lub, w przypadku składek płaconych przez gospodarstwa domowe nierezydentów — jest częścią wywozu usług.

W przypadku nieautonomicznych prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, w których pracodawcy zachowują własne oddzielne rezerwy, od składek płaconych przez pracowników nie dokonuje się potrąceń opłat za usługi. Systemy te nie stanowią osobnych jednostek instytucjonalnych, wydzielonych od pracodawców, zaś koszty utrzymania i administrowania funduszami upodobniają się do kosztów ogólnych produkcji pracodawcy.

- 4.96. Czas rejestracji: składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D.6111) oraz składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników (D.6112) są rejestrowane w momencie, w którym praca, dająca podstawę do powstania zobowiązania do zapłaty, jest wykonywana. Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące (D.6.113) są rejestrowane w momencie powstania zobowiązania do zapłaty.
- 4.97. W systemie rachunków, składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne są rejestrowane:
- a) po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla gospodarstw domowych;
  - b) po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku gospodarstw domowych nierezydentów);
  - c) po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla ubezpieczycieli lub pracodawców, będących rezydentami;
  - d) po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku ubezpieczycieli lub pracodawców, nierezydentów).

Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne (D.612)

- 4.98. Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne (D.612) stanowią odpowiednik świadczeń społecznych (pomniejszone o ewentualne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników) płaconych bezpośrednio przez pracodawców (tzn. nie związanych ze składkami faktycznymi na zabezpieczenia społeczne płaconymi przez pracodawców) na rzecz ich pracowników lub byłych pracowników i innych określonych osób. Odpowiadają one przepływowi D. 122. Ich wartość powinna, w zasadzie, opierać się na kalkulacji ubezpieczeniowej.
- 4.99. Jeżeli świadczenia społeczne, dzielone bezpośrednio przez pracodawców, są włączane w rachunkach do kategorii świadczeń społecznych oraz jeżeli koszt tych świadczeń (w części, która nie jest uwzględniona w kwocie składek faktycznych na zabezpieczenia społeczne płaconych przez pracowników) jest włączony do kosztów związanych z zatrudnieniem, konieczne jest wówczas wprowadzenie kategorii składek przypisywanych umownie na zabezpieczenia społeczne.

W przypadku, gdy pracodawcy sami bezpośrednio wypłacają świadczenia swoim pracownikom, byłym pracownikom lub osobom będącym na ich utrzymaniu, z własnych źródeł bez udziału funduszu zabezpieczenia społecznego, instytucji ubezpieczeniowej lub autonomicznego funduszu emerytalnego i bez tworzenia specjalnego funduszu lub oddzielnych rezerw na ten cel, beneficjenci mogą być uważani za podlegających ochronie przed różnymi potrzebami lub okolicznościami, nawet jeśli nie dokonano wpłat na ich pokrycie.

Wynagrodzenie powinno być więc przypisane umownie na rzecz pracowników, w wartości równej kwocie składek na zabezpieczenia społeczne, niezbędnej do zabezpieczenia uprawnień do świadczeń społecznych. Kwoty te zależą nie tylko od poziomu świadczeń płaconych na bieżąco, lecz również od sposobu, w jaki zobowiązania pracodawców, w ramach określonych funduszy, ukształtują się w przyszłości jako efekt takich czynników jak: spodziewane zmiany w liczbie, przedziale wiekowym czy przeciętnej długości życia obecnych lub byłych pracowników. Stąd wartości, które powinny być przypisane umownie jako składki, w zasadzie, opierają się na takiej samej kalkulacji ubezpieczeniowej, która określa poziom składek pobieranych przez instytucje ubezpieczeniowe. Jeśli, w wyniku zdarzeń politycznych lub zmian gospodarczych, stosunek między liczbą osób aktualnie pracujących oraz liczbą osób otrzymujących emeryturę, kształtuje się na nienormalnej wysokości, to wyliczona wartość składek przypisanych umownie dla obecnych pracowników, powinna różnić się od faktycznej wartości wypłacanych emerytur. W tym celu należałoby zastosować uzasadnioną relację składek do wynagrodzeń i innych kosztów związanych z zatrudnieniem, płaconych osobom aktualnie pracującym.

Jednak, w praktyce, trudno zdecydować jak wysokie powinny być składki przypisane umownie. Przedsiębiorstwo może samo wykonać takie szacunki, na przykład na podstawie składek wpłaconych do podobnych funduszy, w celu obliczenia swoich prawdopodobnych zobowiązań w przyszłości. W przeciwnym razie, jedyną możliwą alternatywą będzie wykorzystanie świadczeń z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, płaconych przez przedsiębiorstwo w czasie tego samego okresu sprawozdawczego (po odjęciu składek faktycznych na zabezpieczenia społeczne płaconych przez pracowników) jako szacunkową wartość przypisanego umownie wynagrodzenia potrzebnego do pokrycia składek przypisanych umownie. Istnieje oczywiście wiele przyczyn, z powodu których wartość składek przypisanych umownie może odbiegać od wartości faktycznie wypłaconych, w tym samym czasie, świadczeń z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, do których należą, między innymi, zmieniające się skład oraz struktura wiekowa siły roboczej przedsiębiorstwa, to wartość faktycznie wypłaconych świadczeń w bieżącym okresie (pomniejszona o składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników), może wystarczyć do celów oszacowania składek i związanych z nimi wynagrodzeń przypisanych umownie.

- 4.100. Pracodawcy są rejestrowani na rachunku tworzenia dochodów, jako płacący na rzecz swoich pracowników zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne, równe co do wartości oszacowanej kwocie składek na zabezpieczenia społeczne, która powinna zapewnić pokrycie świadczeń z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, do których stają się uprawnieni. Pracownicy są rejestrowani na rachunku podziału wtórnego dochodów, jako zwracający swoim pracodawcom taką samą kwotę składek przypisanych umownie na zabezpieczenia społeczne (tzn. w formie transferu bieżącego), jak gdyby były wpłacane do oddzielnego systemu zabezpieczenia społecznego.
- 4.101. Czas rejestracji: zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne, które stanowią odpowiednik obowiązkowych bezpośrednich świadczeń społecznych, są rejestrowane w momencie powstania obowiązku do wypłaty świadczenia.

Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne, stanowiące odpowiednik dobrowolnych bezpośrednich świadczeń społecznych, są rejestrowane w momencie, gdy świadczenie jest wypłacane.

- 4.102. W systemie rachunków, zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne są rejestrowane:
- po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla gospodarstw domowych i na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących;
  - po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla sektorów, do których należą pracodawcy i na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE INNE NIŻ TRANSFERY SOCJALNE W NATURZE (D.62)

- 4.103. Kategoria D.62 składa się z czterech podpozycji:

Pieniężne świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego (D.621)

Wypłacane gospodarstwom domowym przez fundusze zabezpieczenia społecznego (poza refundowanymi, patrz D.6311).

Świadczenia te są wypłacane w ramach systemów zabezpieczenia społecznego.

Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego (D.622)

Wypłacane gospodarstwu domowemu (pieniężne lub w naturze) przez instytucje ubezpieczeniowe lub inne jednostki instytucjonalne administrujące prywatnymi kapitałowymi systemami zabezpieczenia społecznego.

Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego (D.623)

Wypłacane (pieniężne lub w naturze), pracownikom, osobom będącym na ich utrzymaniu albo spadkobiercom przez pracodawców, administrujących niekapitałowymi systemami zabezpieczenia społecznego. Świadczenia tego typu obejmują zazwyczaj:

- a) stałe wypłaty wynagrodzeń, w normalnej wysokości lub obniżone, za czas nieobecności w pracy, np. z powodu choroby, wypadku, urlopu macierzyńskiego itp.;
- b) wypłaty zasiłków rodzinnych lub na edukację oraz innych dla osób będących na utrzymaniu pracowników;
- c) wypłaty świadczeń emerytalnych byłym pracownikom lub ich spadkobiercom oraz wpłaty świadczeń pracownikom w przypadku redukcji etatów, śmierci, wypadku itp. (o ile są one zapewnione w ramach układów zbiorowych);
- d) usługi medyczne nie związane z warunkami pracy pracownika;
- e) świadczenia na rekonwalescencje i odprawy emerytalne.

Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego wypłacane przez pracodawców byłym pracownikom lub innym określonym osobom, powinny być rejestrowane łącznie ze składkami faktycznymi na zabezpieczenia społeczne płaconymi przez pracodawców, tzn. wpłatami dokonywanymi przez pracodawców na świadczenia dla osób związanych z ubezpieczycielami.

Pieniężne świadczenia z pomocy społecznej (D.624)

Wypłacane są gospodarstwu domowemu przez instytucje rządowe i samorządowe, w celu zaspokojenia takich samych potrzeb, co w ramach świadczeń z systemu zabezpieczenia społecznego, lecz poza nim, łączącym składki na zabezpieczenie społeczne i świadczenia z zabezpieczenia społecznego. Takie świadczenia nie są elementem transferów bieżących, płaconych w wyniku zdarzeń i okoliczności zazwyczaj nie objętych systemami zabezpieczenia społecznego (tzn. transferów dokonywanych z tytułu zaistniałych klęsk żywiołowych, rejestrowanych w pozycjach: transfery bieżące lub inne transfery kapitałowe).

TRANSFERY SOCJALNE W NATURZE (D.63)

- 4.104. *Definicja:* Transfery socjalne w naturze (D.63) obejmują, dostarczane gospodarstwu domowemu przez instytucje rządowe i samorządowe, w formie transferów w naturze, indywidualne towary i usługi, zarówno zakupione na rynku jak i wyprodukowane w ramach produkcji nierynkowej jednostek instytucji rządowych i samorządowych lub INKgd. Transfery socjalne w naturze mogą być finansowane z różnych źródeł: z wpływów podatkowych, innych dochodów rządowych lub składek na zabezpieczenia społeczne, bądź też z darowizn lub dochodów z tytułu własności w przypadku INKgd.

Pomimo faktu, że niektóre usługi nierynkowe świadczone przez INKgd wykazują cechy właściwe dla usług ogólnospołecznych, dla uproszczenia należy je traktować jako indywidualne w swoim charakterze. Usługi nieodpłatne bądź świadczone po cenach ekonomicznie uzasadnionych, na rzecz gospodarstw domowych, są określane jako usługi indywidualne w odróżnieniu od usług ogólnospołecznych świadczonych społeczeństwu jako całości. Usługi indywidualne odnoszą się głównie do usług edukacji, ochrony zdrowia, a także usług mieszkaniowych, kultury i rekreacji.

Kategoria transferów socjalnych w naturze (D.63) obejmuje świadczenia socjalne w naturze oraz transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług:

Świadczenia społeczne w naturze (D.631)

- 4.105. Świadczenia społeczne w naturze są transferami socjalnymi w naturze przeznaczonymi na zwolnienie gospodarstw domowych z obciążeń finansowych z tytułu ryzyk społecznych lub potrzeb (patrz ust. 4.84). Można je podzielić na takie, w ramach których gospodarstwo domowe samo zakupuje towary i usługi, które są następnie refundowane, oraz na takie, gdzie usługi są świadczone bezpośrednio gospodarstwu

domowym. W tym drugim przypadku, instytucje rządowe i samorządowe lub INKgd same produkują bądź kupują towary i usługi, które potem bezpośrednio przekazują beneficjentom (gospodarstwom domowym).

Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego, refundowane (D.6311)

Świadczenia te obejmują, refundowane w ramach funduszy zabezpieczenia społecznego, uznane wydatki gospodarstw domowych na określone towary i usługi.

Jeżeli gospodarstwo domowe kupuje towar lub usługę, za które otrzyma zwrot poniesionych kosztów, w całości lub częściowo, z funduszu zabezpieczenia społecznego, to takie gospodarstwo domowe może być traktowane, jak gdyby działało w imieniu tego funduszu. W efekcie, gospodarstwo domowe udziela niejako krótkoterminowego kredytu dla funduszu zabezpieczenia społecznego, który zostaje uznany za spłacony natychmiast po uzyskaniu zwrotu poniesionych kosztów przez gospodarstwo domowe.

Kwota wydatków podlegających zwrotowi jest rejestrowana jako poniesiona bezpośrednio przez fundusz zabezpieczenia społecznego, w momencie, kiedy gospodarstwo domowe dokonuje zakupu, podczas gdy wydatek rejestrowany dla gospodarstwa domowego stanowi różnicę między ceną nabycia a zwróconą kwotą. Zatem, kwota zwrócona z tytułu poniesionego wydatku nie jest traktowana jako transfer bieżący pieniężny dokonany z funduszu zabezpieczenia społecznego do gospodarstwa domowego.

Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze (D.6312)

Kategoria ta obejmuje transfery socjalne w naturze, poza refundowanymi, dokonywane w ramach funduszu zabezpieczenia społecznego, na rzecz gospodarstw domowych. Większość pozostałych świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze odnosi się do opieki medycznej, dentystrycznej, chirurgii, hospitalizacji, wydatków poniesionych na szkła optyczne lub kontaktowe, sprzętu medycznego lub podobnych towarów i usług, w kontekście ryzyk społecznych lub potrzeb. Usługa jest świadczona bezpośrednio przez producentów rynkowych lub nierynkowych na rzecz beneficjentów bez prawa do refundacji i powinna być odpowiednio wyceniona. Wszelkie opłaty dokonywane przez same gospodarstwa domowe powinny być odjęte.

Świadczenia z pomocy społecznej w naturze (D.6313)

Kategoria ta obejmuje transfery w naturze świadczone na rzecz gospodarstw domowych przez instytucje rządowe i samorządowe lub INKgd, podobne w swoim charakterze do świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze, lecz występujące poza systemem zabezpieczenia społecznego. Głównie są to: budownictwo socjalne, dotacje mieszkaniowe, przedszkola, szkolenie zawodowe, obniżki cen usług transportowych (wykorzystywanych wyłącznie na cele socjalne) oraz inne podobne towary i usługi, w kontekście ryzyk społecznych lub potrzeb. Wszelkie opłaty dokonywane przez same gospodarstwa domowe powinny być odjęte.

Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług (D.632)

4.106. *Definicja:* Transfery indywidualnych nierynkowych towarów lub usług (D.632) obejmują towary lub usługi świadczone na rzecz indywidualnych gospodarstw domowych dokonanych nieodpłatnie lub po cenach nieistotnych ekonomicznie, przez producentów nierynkowych instytucji rządowych i samorządowych oraz INKgd. Odpowiadają one wydatkom na spożycie indywidualne INKgd oraz instytucji rządowych i samorządowych (patrz ust. 3.85), pomniejszonym o świadczenia społeczne w naturze (D.631) świadczone gospodarstwom domowym w ramach zabezpieczenia społecznego lub pomocy społecznej.

4.107. Czas rejestracji świadczeń społecznych:

- a) pieniądze, są rejestrowane w momencie wystąpienia roszczenia do świadczeń;
- b) w naturze, są rejestrowane w momencie, gdy usługi są świadczone lub w momencie przeniesienia prawa własności do towarów, dostarczonych bezpośrednio gospodarstwom domowym przez producentów nierynkowych.

4.108. W systemie rachunków, świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze (D.62) są rejestrowane:

- a) po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla sektorów przyznających świadczenia;
- b) po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku świadczeń przyznawanych przez zagranicę);
- c) po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla gospodarstw domowych;
- d) po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku świadczeń przyznawanych gospodarstwom domowym nierezydentów).

Transfery socjalne w naturze (D.63) są rejestrowane:

- a) po stronie rozchodów na rachunku redystrybucji dochodów w naturze dla sektorów przyznających świadczenia;
- b) po stronie przychodów na rachunku redystrybucji dochodów w naturze dla gospodarstw domowych.

Spożycie transferowanych towarów i usług jest rejestrowane na rachunku wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

Z zasady, transfery socjalne w naturze nie występują w sektorze zagranicy (są one rejestrowane w pozycji D.62 jako świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze).

POZOSTAŁE TRANSFERY BIEŻĄCE (D.7)

SKŁADKI NETTO NA UBEZPIECZENIA INNE NIŻ ŻYCIE (D.71)

4.109. *Definicja:* Składki netto na ubezpieczenia inne niż życie (D.71) są składkami płaconymi w ramach polis wykupionych przez jednostki instytucjonalne. Polisy wykupione przez indywidualne gospodarstwa domowe są polisami uzyskanymi z własnej inicjatywy i na własne świadczenia, niezależnie od ich pracodawców lub instytucji rządowych oraz poza systemem zabezpieczenia społecznego ⁽⁸⁾ Składki netto na ubezpieczenia inne niż życie obejmują zarówno składki faktyczne płacone przez posiadaczy polis ubezpieczeniowych, w celu uzyskania ubezpieczenia w okresie sprawozdawczym (składki zarobione), jak też uzupełnienia do składek płaconych od dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych, po odjęciu opłat za usługi świadczone przez instytucje ubezpieczeniowe.

Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie dotyczą ubezpieczeń od różnych zdarzeń lub wypadków powodujących zniszczenie towarów, majątku lub uszkodzenia ciała w wyniku przyczyn naturalnych lub spowodowanych przez ludzi (tzn. ognia, pożarów, powodzi, stłuczek, kradzieży, aktów przemocy, wypadków lub chorób) lub od strat finansowych spowodowanych różnymi zdarzeniami, jak: choroby, bezrobocie, wypadki itp.

4.110. Czas rejestracji: składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie są rejestrowane w momencie, gdy są zarobione.

Składki ubezpieczeniowe, od których odejmowane są opłaty za świadczone usługi, są częścią składek ogółem zapłaconych w bieżącym okresie lub okresach poprzednich, pokrywającą ryzyka występujące w bieżącym okresie.

Konieczne jest rozróżnienie składek zarobionych od składek przypadających do zapłaty w bieżącym okresie, przeznaczonych na pokrycie ryzyk, zarówno w okresach przyszłych jak i bieżącym.

4.111. W systemie rachunków składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie są rejestrowane:

- a) po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów posiadaczy polis ubezpieczeniowych, będących rezydentami;
- b) po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku posiadaczy polis ubezpieczeniowych nie będących rezydentami);
- c) po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla instytucji ubezpieczeniowych krajowych;
- d) po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku instytucji ubezpieczeniowych zagranicznych).

⁽⁸⁾ Składki ubezpieczeniowe na życie nie pojawiają się jako takie w systemie rachunków. Dzielą się one na: składki przyjmujące formę składek na zabezpieczenie społeczne (płacone do systemu zabezpieczenia społecznego); indywidualne składki ubezpieczeniowe na życie. Pierwsze są włączone do składek faktycznych na zabezpieczenie społeczne, natomiast drugie nie są włączone do transakcji podziału. Obie kategorie składek ubezpieczeniowych na życie powiększają rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, które pojawiają się na rachunku finansowym i w bilansie.

ODSZKODOWANIA Z TYTUŁU UBEZPIECZENIA INNEGO NIŻ NA ŻYCIE (D.72)

- 4.112. *Definicja:* Odszkodowania z tytułu ubezpieczenia innego niż na życie (D.72) obejmują odszkodowania należne na mocy umów zawieranych w ramach ubezpieczeń innych niż na życie⁽⁹⁾ a więc kwoty, które instytucje ubezpieczeniowe są zobowiązane zapłacić, w celu pokrycia szkód osobowych lub szkód na towarach (łącznie z towarami zaliczanymi do środków trwałych).
- 4.113. Odszkodowania z tytułu ubezpieczenia innego niż na życie nie obejmują wypłat będących świadczeniami społecznymi.
- 4.114. Ponieważ opłaty za usługi w zakresie ubezpieczeń innych niż na życie są obliczane poprzez odjęcie należnych roszczeń od łącznej wartości składek uzyskanych oraz uzupełnień do składek, to powoduje, że wszystkie należne roszczenia muszą być równe kwocie składek ubezpieczeniowych netto z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie otrzymywanych przez instytucje ubezpieczeniowe, w tym samym okresie sprawozdawczym. Ten fakt podkreśla podstawową funkcję ubezpieczeń innych niż na życie, którą jest redystrybucja środków.

Zaspokojenie roszczenia z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie jest traktowane jako transfer dokonywany na rzecz zgłaszającego roszczenie. Takie wypłaty odszkodowań są zawsze traktowane jako transfery bieżące, nawet wówczas, gdy są one związane ze zniszczeniem majątku trwałego lub poważnym uszkodzeniem ciała, co powoduje zaangażowanie dużych sum. Kwoty otrzymane przez zgłaszającego roszczenie nie są zwyczajowo przeznaczone na określony cel, a towary lub środki, które uległy zniszczeniu, niekoniecznie muszą być naprawione lub wymienione.

Niektóre roszczenia powstają w wyniku zniszczeń własności lub obrażeń ciała spowodowanych przez osoby trzecie będące posiadaczami polis. W takich przypadkach, uzasadnione roszczenia są rejestrowane jako wypłacane bezpośrednio przez instytucję ubezpieczeniową na rzecz osoby poszkodowanej, a nie pośrednio poprzez posiadacza polisy.

- 4.115. Czas rejestracji: odszkodowania z tytułu ubezpieczenia innego niż na życie są rejestrowane w momencie zaistnienia wypadku lub innych zdarzeń.
- 4.116. W systemie rachunków odszkodowania z tytułu ubezpieczenia innego niż na życie są rejestrowane:
- po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla instytucji ubezpieczeniowych krajowych;
  - po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku instytucji ubezpieczeniowych zagranicznych);
  - po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla sektorów, do których należą beneficjenci;
  - po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku beneficjentów niebędących rezydentami).

BIEŻĄCE TRANSFERY WEWNĘTRZNE INSTYTUCJI RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH (D.73)

- 4.117. *Definicja:* Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych (D.73) obejmują transfery pomiędzy różnymi podsektorami instytucji rządowych i samorządowych (instytucje rządowe na poziomie centralnym, instytucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym, instytucje samorządowe na poziomie lokalnym, fundusze zabezpieczenia społecznego), z wyjątkiem podatków, dotacji oraz innych transferów kapitałowych.
- 4.118. Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych nie obejmują transakcji dokonywanych w imieniu innej jednostki; są one rejestrowane tylko raz na rachunkach, po stronie przychodów beneficjenta, w którego imieniu dokonano transakcji. Taka sytuacja powstaje wówczas, gdy agencja rządowa (np. departament w instytucji rządowej na poziomie centralnym) pobiera podatki, które są automatycznie transferowane, w całości lub w części, do innej agencji rządowej (np. do instytucji samorządowych na poziomie lokalnym). W takim przypadku, wpływy podatkowe przeznaczone dla innej agencji są wykazywane, jak gdyby były pobierane bezpośrednio przez tę agencję, a nie jako bieżący transfer wewnętrzny instytucji rządowych i samorządowych. Takie rozwiązanie stosuje się w przypadku podatków przeznaczonych dla innej agencji rządowej, przybierających formę dodatkowych stawek, nakładanych na podatki pobierane przez instytucje rządowe na poziomie centralnym. Zwłoka w przekazywaniu podatków od pierwszej do drugiej instytucji rządowej daje podstawę do dokonania zapisu na rachunku finansowym w pozycji „pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia”.

⁽⁹⁾ Odszkodowania z tytułu ubezpieczenia na życie nie pojawiają się jako takie w systemie rachunków. Dzieli się one na: odszkodowania przyjmujące formę świadczeń społecznych; indywidualne odszkodowania na życie. Pierwsze są włączone do świadczeń społecznych innych niż transfery socjalne w naturze, natomiast drugie nie są włączone do transakcji podziału. Obie kategorie odszkodowań z tytułu ubezpieczenia na życie pomniejszają rezerwy techniczne — ubezpieczeniowe, które pojawiają się na rachunku finansowym i w bilansie.

Z drugiej strony, transfery wpływów podatkowych, stanowiących część pakietu transferu od instytucji rządowych na poziomie centralnym do innej agencji rządowej, są ujęte w bieżących transferach wewnętrznych instytucji rządowych i samorządowych. Transfery te nie odpowiadają określonej kategorii podatków i nie są dokonywane automatycznie lecz głównie poprzez, utworzone do tego celu, fundusze (powiatowe i lokalne) zgodnie z wyznaczoną ze skalą ustaloną przez instytucje rządowe na poziomie centralnym.

- 4.119. Czas rejestracji: bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych są rejestrowane w momencie obowiązywania przepisów nakazujących ich dokonanie.
- 4.120. W systemie rachunków bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych są rejestrowane po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórno dochodów, w podsektorach sektora instytucji rządowych i samorządowych ⁽¹⁰⁾.

BIEŻĄCA WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA (D.74)

4.121. *Definicja:* Bieżąca współpraca międzynarodowa (D.74) obejmuje wszystkie transfery pieniężne lub w naturze między instytucjami rządowymi i samorządowymi a rządami lub organizacjami międzynarodowymi ⁽¹¹⁾ za granicą, z wyjątkiem dotacji na inwestycje lub innych transferów kapitałowych.

4.122. Kategoria (D.74) obejmuje:

- a) niepodatkowe wpłaty instytucji rządowych i samorządowych na rzecz instytucji Unii Europejskiej, z wyjątkiem czwartej części środków własnych określonej na bazie PNB ⁽¹²⁾;
- b) wpłaty instytucji rządowych i samorządowych na rzecz organizacji międzynarodowych (poza podatkami płaconymi przez rządy Państw Członkowskich do organizacji ponadnarodowych);
- c) wszelkie transfery bieżące na rzecz instytucji rządowych i samorządowych dokonywane przez instytucje lub organizacje, wymienione w pkt. a) i b) ⁽¹³⁾;
- d) transfery bieżące pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi, zarówno pieniężne np. wpłaty przeznaczone na sfinansowanie deficytu budżetowego innych państw lub terytoriów zamorskich, jak i w naturze (np. odpowiednik darów żywnościowych, sprzętu wojskowego, pomocy medycznej, dla obszarów objętych klęskami żywiołowymi w formie żywności, odzieży lekarstw itp.);
- e) wynagrodzenia płacone przez instytucje rządowe i samorządowe, instytucje Unii Europejskiej lub organizacje międzynarodowe, dla doradców i ekspertów, pracujących w państwach rozwijających się.

Do bieżącej współpracy międzynarodowej należy również zaliczyć transfery dokonywane pomiędzy instytucjami rządowymi i samorządowymi a organizacjami międzynarodowymi z siedzibą w danym państwie, ponieważ organizacje międzynarodowe z siedzibą w danym państwie nie są traktowane jako jednostki instytucjonalne krajowe tego państwa.

4.123. Czas rejestracji: rejestracja dokonywana jest w czasie obowiązywania przepisów nakazujących realizację transferów (transfery obowiązkowe lub w czasie, kiedy transfery są dokonywane (transfer dobrowolny).

4.124. W systemie rachunków bieżąca współpraca międzynarodowa jest rejestrowana:

- a) po stronie rozchodów i przychodów na rachunku podziału wtórno dochodów dla sektora instytucji rządowych i samorządowych;
- b) po stronie rozchodów i przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

⁽¹⁰⁾ Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych są przepływami wewnętrznymi w sektorze instytucji rządowych i samorządowych i nie są wykazywane na rachunku skonsolidowanym dla sektora jako całości.

⁽¹¹⁾ Organizacje międzynarodowe, w rozumieniu systemu, wywodzą swoje władze, albo bezpośrednio z państw będących ich członkami, albo pośrednio, poprzez inne organizacje międzynarodowe, których członkami są te państwa.

⁽¹²⁾ Podatki płacone przez jednostki krajowe producenta do Instytucji Unii Europejskiej są rejestrowane na rachunkach jako podatki od producentów płacone zagranicą. Czwarta część środków własnych określona na bazie PNB, ustanowiona decyzją Rady z dnia 24 czerwca 1988 r., o systemie wspólnotowych środków własnych, jest ujęta w pozycji D.75 „różne transfery bieżące”.

⁽¹³⁾ Transfery bieżące, które Instytucje Unii Europejskiej dokonują bezpośrednio do jednostek krajowych producentów rynkowych, są wykazywane jako dotacje płacone przez zagranicę.

RÓŻNE TRANSFERY BIEŻĄCE (D.75)

Transfery bieżące do INKgd

- 4.125. Transfery bieżące do INKgd obejmują wszelkie wpłaty dobrowolne (inne niż spadek), składki członkowskie oraz pomoc finansową, które INKgd otrzymuje od gospodarstw domowych (łącznie z gospodarstwami domowymi nierezydentów) oraz, w mniejszym zakresie, od innych jednostek.
- 4.126. Transfery bieżące do INKgd obejmują:
- regularnie płacone przez gospodarstwa domowe składki członkowskie na rzecz związków zawodowych, organizacji politycznych, klubów sportowych, kulturalnych, organizacji religijnych itp., zaliczanych do sektora INKgd;
  - dobrowolne wpłaty (inne niż spadek) od gospodarstw domowych, przedsiębiorstw oraz zagranicy na rzecz INKgd, łącznie z transferami w naturze w formie darów takich jak: żywność, odzież, lekarstwa itp., na rzecz instytucji charytatywnych, których funkcją jest rozdział tych darów pomiędzy gospodarstwa domowe rezydentów i nierezydentów;
  - pomoc oraz dotacje od instytucji rządowych i samorządowych inne niż transfery dokonywane w celu sfinansowania określonych wydatków kapitałowych, które są ujęte w pozycji dotacje do inwestycji.

Kategoria ta nie obejmuje opłat lub składek członkowskich wpłacanych do instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu rynkowych (INK), takich jak izby handlowe lub zrzeszenia zawodowe, które to kwoty są traktowane jako zapłata za świadczone usługi.

- 4.127. Czas rejestracji: transfery bieżące do INKgd są rejestrowane w momencie, gdy są dokonywane.
- 4.128. W systemie rachunków transfery bieżące do INKgd są rejestrowane:
- po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla sektorów dokonujących transfery;
  - po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących;
  - po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla sektora INKgd.

Transfery bieżące pomiędzy gospodarstwami domowymi

- 4.129. *Definicja:* Transfery bieżące pomiędzy gospodarstwami domowymi obejmują wszystkie transfery bieżące pieniężne lub w naturze, przekazywane lub otrzymywane przez gospodarstwa domowe rezydentów do lub od innych gospodarstw domowych rezydentów lub nierezydentów. Są to, przede wszystkim, przekazy pieniężne dokonywane przez emigrantów lub pracowników stale przebywających za granicą (lub pracujących za granicą przez okres jednego roku lub dłużej), na rzecz członków ich rodzin mieszkających w kraju ich pochodzenia, albo przez rodziców na rzecz dzieci mieszkających w innym miejscu.
- 4.130. Czas rejestracji: transfery są rejestrowane w momencie wystąpienia transferu.
- 4.131. W systemie rachunków transfery bieżące pomiędzy gospodarstwami domowymi są rejestrowane:
- po stronie rozchodów i przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla gospodarstw domowych;
  - po stronie rozchodów i przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Grzywny i kary

- 4.132. *Definicja:* Grzywny i kary nakładane na jednostki instytucjonalne przez sądy lub kolegia sądowe są traktowane jako obowiązkowe transfery bieżące.

4.133. Kategoria ta nie obejmuje:

- a) grzywien i kar nakładanych przez organy podatkowe z tytułu uchylenia się lub opóźnionych płatności podatkowych, które zwykle nie mogą być wydzielone od samych podatków;
- b) opłat związanych z uzyskaniem pozwoleń, licencji, które są traktowane albo jako podatki (patrz ust. D.29) albo jako opłaty za usługi świadczone przez instytucje rządowe i samorządowe (patrz ust. D.59).

4.134. Czas rejestracji: grzywny i kary są rejestrowane w momencie pojawienia się zobowiązania.

Gry loteryjne i hazardowe

4.135. Kwoty płacone na kupony loteryjne składają się z dwóch elementów: z opłat za poniesione, przez jednostki organizujące gry loteryjne lub hazardowe, koszty usług oraz z pozostałego transferu w postaci wypłat dla zwycięzców. Opłaty z tytułu ponoszonych kosztów usług mogą być na tyle wysokie, że wystarczą na pokrycie podatków od produkcji gier hazardowych. Transfery są traktowane w systemie jako powstałe bezpośrednio pomiędzy uczestnikami gier loteryjnych i hazardowych, tzn. pomiędzy gospodarstwami domowymi. W przypadku uczestnictwa gospodarstw domowych nierezydentów, powstałe transfery netto pomiędzy sektorem gospodarstw domowych a zagranicą mogą być dość istotne. Transfery bieżące są rejestrowane w momencie ich wystąpienia.

Wypłaty kompensat

4.136. *Definicja:* Wypłaty kompensat obejmują transfery bieżące płacone przez jednostki instytucjonalne na rzecz innych jednostek instytucjonalnych jako kompensata za szkody cielesne osób lub uszkodzenie mienia, spowodowane przez wcześniejsze roszczenia, z wyjątkiem wypłaconych odszkodowań z tytułu ubezpieczenia inne niż na życie. Wypłaty kompensat mogą być albo obowiązkowe, zasądzone przez sąd, albo wzajemnie uzgodnione poza sądem tzw. „ex gratia” („z dobrej woli”). Kategoria ta obejmuje wypłaty typu „ex gratia”, dokonywane przez jednostki rządowe lub INKgd, jako kompensaty za obrażenia ciała lub zniszczenia powstałe na skutek klęsk żywiołowych innych niż te sklasyfikowane jako transfery kapitałowe.

4.137. Czas rejestracji: wypłaty rekompensat są rejestrowane w momencie, kiedy wypłata jest dokonywana (wypłaty typu „ex gratia”) lub w momencie, gdy mają być dokonane (wypłaty obowiązkowe).

Czwarta część środków własnych określona na bazie PNB

4.138. Czwarta część środków własnych określona na bazie PNB, ustanowiona decyzją Rady z dnia 24 czerwca 1988 r., w sprawie systemu wspólnych środków własnych, jest transferem bieżącym płatnym przez instytucje rządowe i samorządowe każdego z Państw Członkowskich do instytucji Unii Europejskiej.

Jest to pozostała składka do budżetu instytucji Unii Europejskiej, określana jako procent od poziomów PNB każdego z Państw Członkowskich.

Czas rejestracji: czwarta część środków własnych określona na bazie PNB jest rejestrowana w momencie, kiedy przypada do zapłaty.

W systemie rachunków czwarta część środków własnych określona na bazie PNB jest rejestrowana:

- a) po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla instytucji rządowych i samorządowych;
- b) po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Pozostałe

4.139. a) Transfery bieżące z INKgd do instytucji rządowych i samorządowych, które nie są podatkami.

- b) Płatności dokonywane przez instytucje rządowe i samorządowe na rzecz spółek publicznych, zaklasyfikowanych do sektora przedsiębiorstw oraz spółek ułomnych, z zamiarem pokrycia nieprawidłowych opłat emerytalnych.
- c) Zapłacone przez instytucje rządowe i samorządowe oraz INKgd, na rzecz gospodarstw domowych rezydentów i nierezydentów, koszty podróży stypendystów oraz nagrody;

- d) Wypłaty premii przyznawanych okresowo przez instytucje rządowe i samorządowe dla gospodarstw domowych, aby wynagrodzić ich oszczędności.
- e) Zwroty wydatków poniesionych na własny użytek przez gospodarstwa domowe, dokonywane przez organizacje opieki społecznej.
- f) Transfery bieżące od INKgd dla zgraniczy.
- g) Wydatki przedsiębiorstw na sponsorowanie różnych przedsięwzięć pod warunkiem, że nie są one traktowane jako zakupy reklamy lub innych usług (np. transfery na cele charytatywne lub stypendia).
- h) Transfery bieżące od instytucji rządowych i samorządowych do gospodarstw domowych, uważanych za konsumentów, o ile nie są one rejestrowane jako świadczenia społeczne.

4.140. Czas rejestracji: wymienione wyżej transfery są rejestrowane w momencie powstania, poza transferami od lub do instytucji rządowych i samorządowych, rejestrowanych w momencie, gdy mają być wykonane.

W systemie rachunków różne transfery bieżące są rejestrowane:

- a) po stronie przychodów i rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów dla wszystkich sektorów;
- b) po stronie przychodów i rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

KOREKTA Z TYTUŁU ZMIANY UDZIAŁÓW NETTO GOSPODARSTW DOMOWYCH W REZERWACH FUNDUSZY EMERYTALNYCH (D.8)

- 4.141. *Definicja:* Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (D.8) stanowi korektę niezbędną do wykazania w oszczędnościach gospodarstw domowych zmian w rezerwach ubezpieczeniowych, w stosunku do których gospodarstwa domowe mają określone roszczenia (roszczenie, które ponownie pojawia się na poziomie finansowym jako aktywa w pozycji F.61), i które są zasilane przez składki i wpłaty rejestrowane na rachunku podziału wtórnego dochodów jako składki na zabezpieczenia społeczne.
- 4.142. Ponieważ gospodarstwa domowe są traktowane w systemie na rachunku finansowym oraz w bilansach, jako posiadające rezerwy prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, zarówno autonomicznych jak i nieautonomicznych, pozycja korygująca jest niezbędna dla zapewnienia, iż wszelka nadpłata składek emerytalnych ponad otrzymane emerytury (tzn. „transfery” zapłacone ponad „transfery” otrzymane) nie wpływa na kwotę oszczędności gospodarstw domowych.

W celu zneutralizowania tych skutków, korekta ma równać się:

	pełnej wartości składek faktycznych na zabezpieczenia społeczne, w odniesieniu do płatności emerytalnych, wpłaconych do prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego
plus	pełna wartość uzupełnień do składek płaconych od dochodów z tytułu własności przypisanych posiadaczom polis ubezpieczeniowych
minus	wartość opłat za usługi ubezpieczeniowe
minus	pełna wartość emerytur wypłaconych w formie świadczeń z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego

i jest dodawana do dochodu do dyspozycji lub dochodu skorygowanego do dyspozycji gospodarstw domowych na rachunku wykorzystania dochodów, przed pojawieniem się oszczędności.

W ten sposób kwota oszczędności gospodarstw domowych jest taka sama, jaka byłaby, gdyby składki emerytalne i otrzymane emerytury nie były rejestrowane jako transfery bieżące na rachunku podziału wtórnego dochodów. Taka pozycja korygująca jest niezbędna w celu uzgodnienia oszczędności gospodarstw domowych ze zmianami udziałów netto tych gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych, rejestrowanych na rachunku finansowym w systemie. Oczywiście, korekty przeciwne do powyższych należy uwzględnić na rachunku wykorzystania dochodów dla instytucji ubezpieczeniowych lub autonomicznych funduszy emerytalnych lub nieautonomicznymi funduszy emerytalnych zorganizowanych przez pracodawców.

4.143. Czas rejestracji: korekta jest rejestrowana zgodnie z przepływami, które się na nią składają.

- 4.144. W systemie rachunków korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych emerytalnych rezerwach funduszy emerytalnych jest rejestrowana:
- po stronie rozchodów na rachunku wykorzystania dochodów dla sektora instytucji ubezpieczeniowych oraz innych sektorów administrujących nieautonomicznymi funduszami emerytalnymi;
  - po stronie rozchodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku instytucji zagranicznych);
  - po stronie przychodów na rachunku wykorzystania dochodów dla sektora gospodarstw domowych;
  - po stronie przychodów na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących (w przypadku gospodarstw domowych nierezydentów).

TRANSFERY KAPITAŁOWE (D.9)

4.145. Transfery kapitałowe różnią się od transferów bieżących tym, że powodują one nabycie lub sprzedaż aktywa lub aktywów, przez przynajmniej jedną stronę transakcji. Bez względu na to, czy są dokonywane w gotówce czy w naturze, ich wynikiem powinna być zmiana aktywów finansowych lub niefinansowych, wykazana w bilansach jednej lub obu stron transakcji.

4.146. Transfer kapitałowy w naturze obejmuje transfer prawa własności aktywów (innych niż rzeczowe środki obrotowe oraz gotówka) bądź umówienie zobowiązań przez wierzyciela, bez jakiegokolwiek odpowiednika otrzymywanego tytułem zwrotu.

Pieniężny transfer kapitałowy obejmuje transfer środków pieniężnych, przekazywanych przez jedną stronę transakcji, w celu umożliwienia jej sprzedaży aktywu lub aktywów (innych niż rzeczowe środki obrotowe), lub też, od drugiej strony transakcji oczekuje się, a nawet wymaga, wykorzystania uzyskanych funduszy na nabycie aktywu lub aktywów (innych niż rzeczowe środki obrotowe). Druga strona transakcji, tzn. odbiorca, ma często obowiązek wykorzystać gotówkę w celu nabycia aktywu lub aktywów, jako warunek dokonania transferu.

4.147. Transfery kapitałowe obejmują podatki od kapitału (D.91), dotacje do inwestycji (D.92) i pozostałe transfery kapitałowe (D.99).

PODATKI OD KAPITAŁU (D.91).

4.148. *Definicja:* Podatki od kapitału (D.91) obejmują podatki pobierane w nieregularnych i rzadkich odstępach czasu od wartości aktywów lub wartości netto posiadanych przez jednostki instytucjonalne lub od wartości aktywów transferowanych pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi, w formie zapisów, darowizn między żyjącymi lub innych transferów.

4.149. Na podatki od kapitału składają się:

- podatki od transferów kapitałowych: podatki od spadku, darowizny między żyjącymi, pobierane od kapitału beneficjenta (poza podatkami od sprzedaży aktywów, których nie należy traktować jako transfery);
- opłaty z tytułu przyrostu wartości kapitału: opłaty okazjonalne i wyjątkowe od aktywów lub wartości netto, będących w posiadaniu jednostek instytucjonalnych ⁽¹⁴⁾. Obejmują one podatki od wzrostu wartości gruntów rolnych, z tytułu zmiany charakteru ich wykorzystania w przyszłości, np. na prowadzenie działalności handlowej czy pod budynki mieszkalne.

4.150. Czas rejestracji: podatki od kapitału są rejestrowane w momencie powstania zobowiązania.

4.151. W systemie rachunków podatki od kapitału są rejestrowane:

- w pozycji zmian pasywów i wartości netto, ze znakiem ujemnym, na bilansie płatności kapitałowych dla sektorów, do których zaklasyfikowano podatników;
- w pozycji zmian pasywów i wartości netto, ze znakiem dodatnim, na bilansie płatności kapitałowych dla instytucji rządowych i samorządowych;
- w pozycji zmian pasywów i wartości netto na bilansie płatności kapitałowych dla zagranicy.

⁽¹⁴⁾ Natomiast podatki od zysków kapitałowych są wykazywane na rachunkach w pozycji „podatki od dochodów, majątku itp.”

DOTACJE DO INWESTYCJI (D.92)

- 4.152. *Definicja:* Dotacje do inwestycji (D.92) obejmują transfery kapitałowe pieniężne lub w naturze przekazywane przez instytucje rządowe lub zagranicę⁽¹⁵⁾ na rzecz innych jednostek instytucjonalnych zagranicznych, na sfinansowanie w całości lub częściowo kosztów nabywania środków trwałych.
- 4.153. Dotacje do inwestycji mogą być dokonywane w gotówce lub w naturze. Dotacje do inwestycji w naturze obejmują transfery urządzeń transportowych, maszyn i innych urządzeń z jednostek rządowych i samorządowych do innych jednostek krajowych lub zagranicznych oraz bezpośrednie udostępnienie budynków lub innych budowli dla jednostek krajowych lub zagranicznych.
- 4.154. Dotacje do inwestycji nie obejmują transferów sprzętu wojskowego, takiego jak broń lub sprzęt, którego wyłączną funkcją jest odpalenie tej broni. W systemie rachunków sprzęt wojskowy nie jest zaliczany do środków trwałych.
- 4.155. Wartość kapitału utworzonego przez instytucje rządowe i samorządowe na rzecz innych sektorów gospodarki musi być również włączona do pozycji dotacji na inwestycje, jeśli tylko jednostka uzyskująca dotację jest możliwa do zidentyfikowania i stanie się posiadaczem kapitału. W takich przypadkach, tworzenie kapitału jest rejestrowane w pozycji zmian aktywów na bilansie płatności kapitałowych beneficjenta oraz jest finansowana poprzez dotacje do inwestycji, które są wykazywane w pozycji zmian pasywów i wartości netto na tym samym rachunku.
- 4.156. Dotacje do inwestycji D.92 obejmują nie tylko pojedyncze, niepowtarzające się, płatności przeznaczone na sfinansowanie tworzenia kapitału w tym samym okresie, lecz również opłaty ratalne w odniesieniu do kapitału tworzonego we wcześniejszym okresie. Stąd, te części rocznych wpłat dokonywanych przez instytucje rządowe i samorządowe, będące formą odpisania długów, opartych na umowie zawartej z przedsiębiorstwami, za które rząd przejął pełną lub częściową odpowiedzialność, należy również traktować jako dotacje do inwestycji.
- Nie zalicza się do tej kategorii, udzielanych przez instytucje rządowe i samorządowe, dotacji przeznaczonych na ulgi odsetkowe, nawet jeśli przedmiot objęty ulgą ma na celu doprowadzenie do utworzenia kapitału. W praktyce, przejście przez władze publiczne części kosztów odsetek stanowi, podobnie jak sam przepływ odsetek, element transakcji podziału. Jeśli dotacja ma służyć podwójnemu celowi, tzn. sfinansowaniu odpisania długów i spłacie odsetek od pożyczonego kapitału oraz, gdy nie jest możliwe rozdzielenie tych dwóch elementów, wówczas całość dotacji jest traktowana w rachunkach jako dotacja do inwestycji.
- 4.157. Dotacje do inwestycji na rzecz sektora spółek niefinansowych oraz spółek ułomnych obejmują ponadto dotacje na rzecz przedsiębiorstw prywatnych, dotacje kapitałowe na rzecz spółek publicznych, uznanych za jednostki niezależne posiadające osobowość prawną, pod warunkiem, że instytucje rządowe udzielające dotacji nie zatrzymują roszczeń wobec spółki publicznej.
- 4.158. Dotacje do inwestycji na rzecz sektora gospodarstw domowych obejmują dotacje na sprzęt i na modernizację działalności gospodarczej inne niż dotacje udzielane przedsiębiorstwom oraz spółkom ułomnym. Ponadto, dotacje na rzecz gospodarstw domowych przeznaczane są na budowę, zakup oraz modernizację mieszkań.
- 4.159. Dotacje do inwestycji na rzecz instytucji rządowych i samorządowych obejmują wszelkie płatności (poza dotacjami na ulgi odsetkowe) przekazywane do podsektorów instytucji rządowych i samorządowych⁽¹⁶⁾ do celów sfinansowania tworzenia kapitału. Do najważniejszych należą transfery z instytucji rządowych na poziomie centralnym do instytucji rządowych na poziomie lokalnym, w celu sfinansowania środków trwałych brutto. Należy podkreślić, iż transfery o charakterze ogólnym, przeznaczone na różne, bliżej nieokreślone cele, są wykazywane w pozycji bieżących transferów wewnętrznych instytucji rządowych i samorządowych, nawet jeśli są częściowo wykorzystane w celu pokrycia wydatków na tworzenie kapitału.
- 4.160. Dotacje do inwestycji na rzecz instytucji non profit, dokonywane przez instytucje rządowe i samorządowe oraz zagranicę, różnią się od transferów bieżących dokonywanych na rzecz INK, przy zastosowaniu tego samego kryterium.
- 4.161. Dotacje do inwestycji na rzecz zagranicy powinny być również ograniczone do transferów, których szczególnym celem jest sfinansowanie tworzenia kapitału przez jednostki zagraniczne. Obejmują one, na przykład, bezzwrotne transfery na budowę mostów, dróg, fabryk, szpitali lub szkół w krajach rozwijających się lub na budowę gmachów dla organizacji międzynarodowych. Mogą one obejmować zarówno wpłaty ratalne jak i pojedyncze płatności. Pozycja ta obejmuje również nieodpłatną dostawę środków trwałych.

⁽¹⁵⁾ Dotacje do inwestycji przekazywane przez zagranicę obejmują dotacje płacone bezpośrednio przez instytucje Unii Europejskiej (np. niektóre transfery przekazywane przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych, Sekcja Orientacji).

⁽¹⁶⁾ Dotacje do inwestycji między instytucjami rządowymi i samorządowymi są przepływami wewnętrznymi sektora instytucji rządowych i samorządowych i nie są wykazywane na rachunku skonsolidowanym dla tego sektora.

4.162. Czas rejestracji: pieniądze dotacje do inwestycji są rejestrowane w momencie, kiedy płatność jest dokonywana. Dotacje do inwestycji w natu-
rze są rejestrowane, kiedy dokonuje się transferu prawa własności aktywa.

4.163. W systemie rachunków dotacje do inwestycji są rejestrowane:

- a) w pozycji zmian pasywów i wartości netto, ze znakiem ujemnym, na bilansie płatności kapitałowych dla instytucji rządowych i samo-
rządowych;
- b) w pozycji zmian pasywów i wartości netto, ze znakiem dodatnim, na bilansie płatności kapitałowych dla sektorów otrzymujących
dotacje;
- c) w pozycji zmian pasywów i wartości netto na bilansie płatności kapitałowych dla zagranicy.

POZOSTAŁE TRANSFERY KAPITAŁOWE (D.99)

4.164. *Definicja:* Pozostałe transfery kapitałowe (D.99) obejmują transfery inne niż dotacje do inwestycji i podatki od kapitału, które same nie doko-
nują redystrybucji dochodu, lecz redystrybucji oszczędności lub majątku pomiędzy różne sektory lub podsektory gospodarki lub
zagranicę.

4.165. Pozostałe transfery kapitałowe obejmują następujące transakcje:

- a) wpłaty dokonane przez instytucje rządowe i samorządowe lub przez zagranicę na rzecz właścicieli towarów zniszczonych lub uszkodzo-
nych w wyniku działań wojennych, innych wydarzeń politycznych lub klęsk żywiołowych (powódz itp.);
- b) transfery z instytucji rządowych i samorządowych na rzecz przedsiębiorstw i spółek ułomnych, w celu pokrycia strat nagromadzonych w
ciągu kilku lat finansowych lub strat wyjątkowych niezależnych od przedsiębiorstwa;
- c) transfery pomiędzy podsektorami instytucji rządowych i samorządowych, przeznaczone na pokrycie niespodziewanych wydatków lub
zakumulowanych deficytów ⁽¹⁷⁾;
- d) jednorazowe wpłaty premii od oszczędności udzielonych przez instytucje rządowe i samorządowe do gospodarstw domowych, w celu
nagrodzenia ich za oszczędności nagromadzone w ciągu kilku lat;
- e) spadki, duże darowizny między żyjącymi i dary między jednostkami należącymi do różnych sektorów, łącznie ze spadkami i darowiz-
nami na rzecz INK (np. darowizny na rzecz uniwersytetów na pokrycie kosztów budowy nowych gmachów uczelni, bibliotek, laborato-
riów itp.);
- f) odpowiednik transakcji umorzenia długów na mocy umów między jednostkami instytucjonalnymi należącymi do różnych sektorów lub
podsektorów (np. umorzenie przez rząd długu, który do niego należy, przez obce państwo; wpłaty mające na celu wypełnienie gwarancji
zwalniających dłużników z wykonania ich zobowiązań). Takie umorzenie, dokonane na mocy obopólnego porozumienia, jest traktowane
jako transfer kapitałowy od wierzyciela do dłużnika, równy wartości należnego długu w momencie umorzenia. Taka transakcja przejęcia
długu stanowi inny rodzaj transferu kapitałowego. Wykluczone są tutaj:
  - 1. umorzenie roszczeń finansowych oraz przejęcie zobowiązań od spółek ułomnych przez właściciela spółki ułomnej. Ten przypadek
jest traktowany jako transakcja w pozycji akcje i inne udziały kapitałowe (patrz ust. 5.16);
  - 2. umorzenie długu oraz jego przejęcie od spółek publicznych przez rząd, przez co znikają one z systemu jako jednostka instytucjo-
nalna. Ten przypadek jest rejestrowany na rachunku innych zmian wolumenu aktywów (patrz ust. 5.16, 6.29 i 6.30);
  - 3. umorzenie długu oraz jego przejęcie od spółek publicznych przez rząd jako część dokonującego się procesu prywatyzacji, który ma
być osiągnięty w krótkim okresie czasu. Ten przypadek jest traktowany jako transakcja w pozycji akcje i inne udziały kapitałowe
(patrz ust. 5.16).

Odpisanie długu nie jest transakcją między jednostkami instytucjonalnymi i dlatego nie pojawia się ani na bilansie płatności kapitałowych
,ani na rachunku finansowym w systemie. Jeśli wierzyciel podejmie decyzję o takim odpisaniu, to zostanie ono wykazane na rachunku

⁽¹⁷⁾ Transfery pomiędzy podsektorami instytucji rządowych i samorządowych są przepływami wewnętrznymi sektora instytucji rządowych i samorządowych i nie są wyka-
zywane na rachunku skonsolidowanym dla tego sektora.

innych zmian wolumenu aktywów wierzyciela i dłużnika (patrz ust. 6.27.d). Rezerwy na pokrycie nieściągalnych długów są traktowane jako wpisy księgowe wewnętrzne dla jednostki instytucjonalnej producenta i nie są wykazywane w systemie. Jednostronna odmowa zapłaty długu przez dłużnika również nie jest transakcją i nie jest wykazywana w systemie.

- g) część zrealizowanych zysków (lub strat) kapitałowych, która podlega redystrybucji do innego sektora, jak np. zyski kapitałowe podlegające redystrybucji przez instytucje ubezpieczeniowe do gospodarstw domowych. Jednakże, odpowiednik transakcji transferów na rzecz instytucji rządowych i samorządowych kontynuujących proces prywatyzacji, dokonywanych pośrednio (np. poprzez jednostki dominujące), muszą być wykazane jako transakcje finansowe w pozycji akcje i inne udziały kapitałowe (F.5) i nie mają bezpośredniego wpływu na poziom wierzycelności netto/zadłużenia netto instytucji rządowych i samorządowych;
- h) główne płatności z tytułu odszkodowania za poważne zniszczenia mienia lub obrażenia ciała nie objęte polisami ubezpieczeniowymi (oprócz wypłat dokonywanych przez instytucje rządowe i samorządowe lub przez zagranicę, opisanych w lit. a). Wypłaty mogą być uznane lub rozpatrzone przez sądy i obejmują one wypłaty odszkodowań z tytułu uszkodzeń spowodowanych głównie eksplozjami, wyciekami oleju, skutkami ubocznymi narkotyków itp.;
- i) nadzwyczajne wpłaty na rzecz funduszy zabezpieczenia społecznego dokonywane przez pracodawców (łącznie z instytucjami rządowymi) lub instytucje rządowe (jako część funkcji społecznej) w takim rozmiarze, w jakim płatności są przeznaczone na powiększenie rezerw ubezpieczeniowych tych funduszy. Towarzysząca korekta z funduszu zabezpieczenia społecznego do sektora gospodarstw domowych jest także rejestrowana jako inne transfery kapitałowe (D.99) (patrz załącznik III „Ubezpieczenia”, ust. 20).

4.166. Czas rejestracji:

- a) pozostałe transfery kapitałowe pieniężne są rejestrowane w momencie, gdy płatność ma być dokonana;
- b) pozostałe transfery kapitałowe w naturze są rejestrowane w momencie, gdy przenoszone jest prawo własności aktywów lub w momencie umorzenia zobowiązań przez wierzyciela.

4.167. W systemie rachunków pozostałe transfery kapitałowe są wykazywane w pozycji zmiany pasywów i wartości netto na bilansie płatności kapitałowych dla sektorów i zagranicy.

ROZDZIAŁ 5

TRANSAKCJE FINANSOWE

- 5.01. *Definicja:* Transakcje finansowe są transakcjami dokonywanymi na aktywach i pasywach finansowych pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi, oraz między nimi a zagranicą.
- 5.02. Transakcja finansowa jest, uwzględniając definicję transakcji (patrz ust. 1.33.) oddziaływaniem pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi lub między jednostką instytucjonalną a zagranicą, odbywającym się na zasadzie porozumienia, równocześnie pociągającym za sobą tworzenie lub likwidowanie aktywów finansowych i ich odpowiedników w postaci pasywów, albo zmianę własności aktywów finansowych, albo przejęcie zobowiązań.
- 5.03. Aktywa finansowe są aktywami gospodarczymi obejmującymi środki płatnicze, należności finansowe oraz aktywa gospodarcze bliskie w swej naturze należnościom finansowym.
- 5.04. Środki płatnicze obejmują złoto monetarne, Specjalne Prawa Ciągnięcia, gotówkę oraz depozyty zbywalne.

Należności finansowe uprawniają ich właścicieli (wierzycieli) do otrzymania płatności lub serii płatności, bez wykonania żadnych dodatkowych działań, od innych jednostek instytucjonalnych (dłużników), które zaciągnęły odpowiadające tym należnościom zobowiązania.

Przykłady aktywów gospodarczych, bliskich w swej naturze należnościom finansowym, stanowią akcje i inne udziały kapitałowe oraz aktywa częściowo warunkowe. Jednostka instytucjonalna emitująca takie aktywa finansowe jest uważana za zaciągającą tym samym zobowiązania jako ich odpowiedniki.

- 5.05. Aktywa warunkowe są uzgodnieniami kontraktowymi zawieranymi pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi oraz między nimi a zagranicą, określającymi jeden bądź więcej warunków, które muszą zostać spełnione zanim dojdzie do transakcji. Przykładami takich umów są gwarancje dokonania płatności udzielone przez strony trzecie, akredytywy, linie kredytowe, instrumenty gwarancji emisji (NIF) oraz wiele instrumentów pochodnych. Aktywa warunkowe są aktywami finansowymi w systemie wtedy, gdy umowa prawna, sama w sobie, posiada wartość rynkową, ponieważ może być przedmiotem obrotu handlowego lub istnieje dla niej inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku. W przeciwnych przypadkach aktywa warunkowe nie są w systemie rejestrowane ⁽¹⁾.
- 5.06. Aktywa finansowe wyróżnione są w siedmiu kategoriach: złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (AF.1), gotówka i depozyty (AF.2), papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3), pożyczki (AF.4), akcje i inne udziały kapitałowe (AF.5), rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6) oraz pozostałe należności / zobowiązania (AF.7).
- 5.07. Wszystkie aktywa finansowe wyróżnione w systemie posiadają swoje odpowiedniki w postaci pasywów, z wyjątkiem aktywów finansowych zaklasyfikowanych do kategorii złota monetarnego i Specjalnych Praw Ciągnięcia (AF.1). Wyróżnione jest sześć kategorii pasywów korespondujących z ich odpowiednikami po stronie aktywów finansowych.
- 5.08. Klasyfikacja transakcji finansowych odpowiada klasyfikacji aktywów i pasywów finansowych. Wyróżnione jest siedem kategorii transakcji finansowych dotyczących: złota monetarnego i Specjalnych Praw Ciągnięcia (F.1), gotówki i depozytów (F.2), papierów wartościowych innych niż akcje (F.3), pożyczek (F.4), akcji i innych udziałów kapitałowych (F.5), rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (F.6) oraz pozostałych należności/zobowiązania (F.7).
- 5.09. Posiadane w określonym momencie aktywa finansowe oraz zaciągnięte zobowiązania (sektora lub zagranicy), są rejestrowane w bilansie (patrz rozdział 7). Transakcje finansowe znajdują swój wynik w zmianach w bilansie. Zmiany pomiędzy bilansem otwarcia a bilansem zamknięcia mogą jednak zawierać także inne przepływy (patrz rozdział 6). Nie są one spowodowane oddziaływaniem na zasadzie porozumienia pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi lub między nimi a zagranicą. Inne przepływy podzielone są na przeszacowania aktywów i pasywów finansowych oraz zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych niepowstałe w wyniku transakcji finansowych. Przeszacowania są rejestrowane na rachunku przeszacowań, a zmiany wolumenu na rachunku innych zmian wolumenu aktywów, w odniesieniu do kategorii: straty z tytułu klęsk żywiołowych, Wyłączenie bez wynagrodzenia, inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane oraz zmiany w klasyfikacji i strukturze.

⁽¹⁾ Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6) stanowią bezwarunkowe zobowiązania instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych. Jednak ich odpowiedniki aktywa finansowe posiadaczy indywidualnych polis ubezpieczeniowych oraz ich beneficjentów w wielu przypadkach są aktywami warunkowymi.

- 5.10. Transakcje finansowe pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi są rejestrowane na rachunkach finansowych zaangażowanych w te transakcje sektorów. Transakcje finansowe pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi a zagranicą są rejestrowane na rachunkach finansowych odpowiednich sektorów i na zewnętrznym rachunku finansowym, to jest rachunku finansowym zagranicy (patrz rozdział 8).

Rachunek finansowy (sektora lub zagranicy) pokazuje, po swojej lewej stronie, nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów finansowych, podczas gdy jego prawa strona pokazuje zaciągnięcie zobowiązań pomniejszone o ich spłatę. Pozycja bilansująca rachunku finansowego, to jest nabycie netto aktywów finansowych pomniejszona o zaciągnięcie netto zobowiązań, stanowi wierzycelności netto (+)/zadłużenie netto (-) (B.9).

- 5.11. Rachunek finansowy sektora może być skonsolidowany lub nieskonsolidowany. Nieskonsolidowany rachunek finansowy sektora pokazuje zmiany aktywów i pasywów finansowych wynikające ze wszystkich transakcji finansowych, w które zaangażowane są jednostki instytucjonalne zaliczone do danego sektora. Skonsolidowany rachunek finansowy sektora pokazuje zmiany aktywów i pasywów finansowych wynikające z transakcji finansowych pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi zaliczonymi do danego sektora a innymi jednostkami instytucjonalnymi lub zagranicą. W porównaniu z rachunkiem finansowym nieskonsolidowanym transakcje finansowe pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi zaliczonymi do danego sektora, są wyłączone ze skonsolidowanego rachunku finansowego. Rachunek finansowy zagranicy jest skonsolidowany z definicji.
- 5.12. Transakcja finansowa pomiędzy dwiema jednostkami instytucjonalnymi zwiększa wierzycelności netto/zadłużenie netto jednej jednostki instytucjonalnej oraz, w tej samej kwocie, zmniejsza wierzycelności netto/zadłużenie netto drugiej jednostki instytucjonalnej. Transakcje finansowe pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi zaliczonymi do tego samego sektora nie zmieniają wierzycelności netto/zadłużenia netto danego sektora. Rachunki finansowe sektora, skonsolidowany i nieskonsolidowany, pokazują tę samą wartość wierzycelności netto/zadłużenia netto. Oznacza to też, że transakcje finansowe pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi nie zmieniają wierzycelności netto/zadłużenia netto gospodarki ogółem. Jest ono równe co do wartości, lecz z przeciwnym znakiem, wierzycelnościom netto/zadłużeniu netto na rachunku finansowym zagranicy. Stąd, wierzycelności netto/zadłużenie netto ogółem wszystkich jednostek instytucjonalnych i zagranicy, jest równe zero.
- 5.13. Rachunek finansowy według dłużników/wierzycieli ⁽²⁾ (sektora lub zagranicy) stanowi rozwinięcie rachunku finansowego pokazujące dodatkowo podział nabycia netto aktywów finansowych według sektorów dłużników oraz podział zaciągniętych netto zobowiązań według sektorów wierzycieli. Dzięki temu, dostarcza on informacje o stosunkach dłużnik/wierzyciel i jest spójny z bilansem według dłużników/wierzycieli (patrz ust. 7.69). Jednak w przypadku transakcji finansowych dokonywanych na rynkach wtórnych, nie dostarcza on informacji o tym, do których jednostek instytucjonalnych aktywa finansowe zostały sprzedane lub od których aktywa te zostały zakupione; można zatem powiedzieć, że rachunek finansowy według dłużników/wierzycieli nie dostarcza pełnej odpowiedzi na pytanie „kto kogo finansuje” w danym okresie sprawozdawczym.
- 5.14. Rachunek finansowy jest rachunkiem kończącym całą kolejność rachunków rejestrujących transakcje (patrz rozdział 8). Stąd, rachunek ten nie posiada pozycji bilansującej, która jest przenoszona do następnego rachunku. Pozycja bilansująca rachunku finansowego jest w systemie identyczna z pozycją bilansującą rachunku kapitałowego. W praktyce można zwykle znaleźć rozbieżności pomiędzy nimi, z uwagi na fakt, że zestawiane są one na podstawie różnych danych statystycznych.
- 5.15. Transakcje finansowe określone w systemie zawsze posiadają swoje odpowiedniki w postaci innych transakcji. Mogą to być inne transakcje finansowe lub transakcje niefinansowe.

Równoczesne zwiększenie lub zmniejszenie zarówno aktywów jak i pasywów finansowych, albo zamiana jednych aktywów finansowych na inne, są rejestrowane w całości na rachunku finansowym (sektora albo zagranicy). W przypadkach, gdy zarówno transakcja jak jej odpowiednik, są transakcjami finansowymi, zmieniają one portfel aktywów i pasywów finansowych oraz mogą zmienić zarówno aktywa jak i pasywa finansowe ogółem, zaangażowanej w daną transakcję jednostki instytucjonalnej czy zagranicy, nie zmieniają natomiast wierzycelności netto/zadłużenia netto czy wartości netto.

Odpowiednikami transakcji finansowych mogą też być transakcje dotyczące produktów (patrz rozdział 3), transakcje podziału (patrz rozdział 4) lub transakcje dotyczące niefinansowych aktywów niewytworzonych (patrz ust. 6.06). W przypadkach, gdy odpowiednik transakcji finansowej nie jest transakcją finansową, zmienia się wierzycelności netto/zadłużenie netto zaangażowanej w daną transakcję jednostki instytucjonalnej czy zagranicy.

- 5.16. Odpowiednikiem transakcji finansowej może być transfer (bieżący lub kapitałowy) (patrz rozdział 4). W tym przypadku transakcja finansowa polega za sobą zmianę własności aktywów finansowych, albo przejęcie zobowiązań jako dłużnik (przejęcie długu), albo równoczesną likwidacją

⁽²⁾ W SRN 93 (11.103 — 11.111) stosowany jest termin: szczegółowy rachunek przepływów finansowych.

cję aktywów finansowych i ich odpowiedników w postaci zobowiązań (umorzenie długu lub darowanie długu). Odpowiednik transakcji przejęcia długu i umorzenia długu jest klasyfikowany do kategorii transferów kapitałowych (D.9) i rejestrowany na bilansie płatności kapitałowych.

Jeżeli właściciel spółki ułamnej przejmuje zobowiązania od lub umarza roszczenia finansowe wobec tej spółki, to odpowiednikiem transakcji przejęcia lub umorzenia długu jest transakcja dotycząca akcji i innych udziałów kapitałowych (F.5).

Jeżeli rząd umarza lub przejmuje dług od przedsiębiorstwa czy spółki finansowej publicznej, które przestają istnieć w systemie jako jednostki instytucjonalne, to żadna transakcja nie jest rejestrowana ani na bilansie płatności kapitałowych, ani na rachunku finansowym. Przepływ jest w tym przypadku rejestrowany na rachunku innych zmian wolumenu aktywów (rozdział 6, „Inne przepływy”).

Jeżeli rząd umarza lub przejmuje dług od przedsiębiorstwa czy spółki finansowej publicznej jako część prowadzonego procesu prywatyzacji mającej się dokonać w krótkiej perspektywie, to odpowiednikiem tej transakcji jest transakcja dotycząca akcji i innych udziałów kapitałowych. Prywatyzacja oznacza rezygnację z kontroli sprawowanej nad tym przedsiębiorstwem czy instytucją finansową publiczną (patrz ust. 2.26.), poprzez rozporządzenie akcjami i innymi udziałami kapitałowymi. Takie umorzenia czy przejęcia prowadzą do zwiększenia funduszy własnych (patrz ust. 7.05.), bez względu na to czy zwiększenie to wynika, czy nie, z emisji akcji i innych udziałów kapitałowych.

Całkowite czy częściowe odpisanie „złych” długów przez wierzycieli oraz jednostronne anulowanie zobowiązania przez dłużnika (odmowa zapłaty długu), nie są klasyfikowane jako transakcje finansowe, gdyż nie obejmują oddziaływania na zasadzie porozumienia pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi lub między tymi jednostkami a zagranicą. Całkowite czy częściowe odpisanie „złych” długów przez wierzycieli jest rejestrowane na rachunku innych zmian wolumenu aktywów (patrz ust. 6.27.d). Odmowa zapłaty długu nie jest uwzględniana w systemie.

- 5.17. Odpowiednikiem transakcji finansowej mogą być odsetki (D.41). Odsetki są otrzymywane przez wierzycieli i płacone przez dłużników od określonych rodzajów należności finansowych klasyfikowanych do kategorii: gotówka i depozyty (AF.2), papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3), pożyczki (AF.4) oraz pozostałe kwoty do należności / zobowiązania (AF.7). Odsetki są rejestrowane w systemie w ujęciu memoriałowym, a więc jako narastające wierzycielowi w sposób ciągły od kwoty niespłaconego kapitału (patrz ust. 4.50.). Odpowiednikiem zapisu odsetek (D.41) jest zawsze transakcja finansowa tworząca dodatkowe roszczenia finansowe wierzyciela wobec dłużnika. Rezultatem tej transakcji jest reinwestycja odsetek. Faktyczne płatności odsetkowe nie są rejestrowane w pozycji odsetki (D.41), ale powodują transakcję odnoszącą się do zmiany własności środków płatniczych. Odpowiednikiem tej transakcji jest transakcja finansowa zmniejszająca roszczenia finansowe netto wierzyciela wobec dłużnika. Jeżeli odsetki narosłe nie zostają spłacone w wymaganym terminie, to powstają wtedy zaległości odsetkowe. Ponieważ narosłe odsetki zostały już w systemie zarejestrowane, to te zaległości odsetkowe nie zmieniają aktywów czy pasywów finansowych ogółem, ale ewentualnie ich klasyfikację (patrz ust. 5.131.).
- 5.18. Odpowiednikiem transakcji finansowej może być dochód z tytułu własności, przypisany ale niepodzielony. Przykłady takich dochodów stanowią odsetki (D.41) i dywidendy (D.421) otrzymane przez fundusze wspólnego inwestowania z dokonanych inwestycji, które zostały przypisane, ale nierozdzielone wśród udziałowców (patrz ust. 4.49.b i 4.54.b), reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich (D.43) oraz dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (D.44) (w przypadku indywidualnych polis ubezpieczeniowych na życie, z wyjątkiem systemu zabezpieczenia społecznego). Rezultatem odpowiadającej transakcji finansowej jest reinwestycja dochodu z tytułu własności (dodatniego lub ujemnego).

KLASYFIKACJA TRANSAKCJI FINANSOWYCH

- 5.19. Transakcje finansowe grupowane są w kategorie dzielone na podkategorie, a niektóre z nich są dalej dzielone na podpozycje. Klasyfikacja transakcji dotyczących aktywów i pasywów finansowych odpowiada klasyfikacji aktywów i pasywów finansowych (patrz ust. 5.06-5.08). Stąd, tylko raz w ESA w niniejszej części rozdziału dotyczącego transakcji finansowych są przedstawione definicje kategorii, podkategorii i podpozycji oraz dodatkowe wyjaśnienia. W rozdziale dotyczącym bilansu, w głównej części tekstu, nie są powtarzane definicje i objaśnienia do nich, są one jednak uwzględnione w załączniku 7.1, przedstawiającym podsumowanie wszystkich aktywów i pasywów zdefiniowanych w systemie.
- 5.20. Podstawowym kryterium przyjętym do klasyfikowania transakcji finansowych oraz aktywów i pasywów finansowych jest płynność oraz charakterystyka prawna aktywów finansowych. Klasyfikacja nie obejmuje kategorii funkcjonalnych, z wyjątkiem pozycji uzupełniającej dotyczącej inwestycji zagranicznych bezpośrednich. Definicje kategorii, podkategorii i podpozycji są na ogół niezależne od klasyfikacji jednostek instytucjonalnych. Jednak, w razie potrzeby, klasyfikacja aktywów i pasywów finansowych może być bardziej uszczegółowiona poprzez odpowiednie skrzyżowanie jej z klasyfikacją jednostek instytucjonalnych. Przykładem może być rodzaj depozytów pomiędzy spółkami finansowymi pieniężnymi. Zakres szczegółowości stosowanej klasyfikacji aktywów i pasywów finansowych zależy od rodzaju analizowanego sektora instytucjonalnego.

Tabela 5.1 — Klasyfikacja transakcji finansowych

Klasyfikacja transakcji finansowych	Kod		
Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	F.1		
Złoto monetarne		F.11	
Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)		F.12	
Gotówka i depozyty	F.2		
Gotówka		F.21	
Depozyty zbywalne		F.22	
Pozostałe depozyty		F.29	
Papiery wartościowe inne niż akcje	F.3		
Papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych		F.33	
Krótkoterminowe			F.331
Długoterminowe			F.332
Finansowe instrumenty pochodne		F.34	
Pożyczki	F.4		
Krótkoterminowe		F.41	
Długoterminowe		F.42	
Akcje i inne udziały kapitałowe	F.5		
Akcje i inne udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania		F.51	
Akcje notowane			F.511
Akcje nienotowane			F.512
Pozostałe udziały kapitałowe			F.513
Udziały w funduszach wspólnego inwestowania		F.52	
Rezerwy techniczno — ubezpieczeniowe	F.6		
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych		F.61	
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie			F.611
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych			F.612
Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na nie uregulowane roszczenia		F.62	
Pozostałe kwoty należności/zobowiązania	F.7		
Kredyty kupieckie i zaliczki		F.71	
Pozostałe należności/zobowiązania, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek		F.79	
Pozycja uzupełniająca: Inwestycje zagraniczne bezpośrednie	F.m		

5.21. Potrzeby wynikające z prowadzonych analiz kanałów transmisyjnych realizowanej polityki pieniężnej mogą powodować konieczność identyfikacji mierników pieniądza w bilansach, a także na rachunkach finansowych sektorów i zagranicy. Stosowane definicje mierników pieniądza różnią się jednak pomiędzy krajami i w czasie. Ponadto składają się one z elementów, które w większości przypadków nie odpowiadają kategoriom, podkategoriom czy podpozycjom aktywów i pasywów finansowych zdefiniowanych w systemie. Co więcej, sektory „tworzące pieniądź”, „posiadające pieniądź”, i „neutralne w stosunku do pieniądza” zależą od definicji rozważanych agregatów pieniężnych. Stąd mierniki pieniądza nie są w systemie zdefiniowane. Tym niemniej, metoda pozwalająca na pokazanie dowolnego miernika pieniądza w bilansach i na rachunkach finansowych, przedstawiona jest w załączniku 5.1 do niniejszego rozdziału.

5.22. Innowacje na rynkach finansowych zmniejszają użyteczność podziału aktywów i pasywów finansowych na krótko- i długoterminowe. Podział taki może być jednak wymagany, gdy analiza terminów płatności jest istotna, jak np. dla analiz stóp procentowych i stóp zwrotu z kapitału. Stąd, w stosownych przypadkach podział według terminów płatności jest uznawany za drugorzędne kryterium klasyfikacyjne.

Definicja: Aktywa (pasywa) finansowe krótkoterminowe stanowią aktywa (pasywa) finansowe, których pierwotny termin płatności obejmuje zwykle okres do jednego roku włącznie, a w wyjątkowych przypadkach maksymalnie do dwóch lat ⁽³⁾.

Aktywa (pasywa) finansowe długoterminowe stanowią aktywa (pasywa) finansowe, których pierwotny termin płatności obejmuje zwykle okres dłuższy niż jeden rok, a w wyjątkowych przypadkach dłuższy niż dwa lata.

5.23. Wiele kategorii, podkategorii i podpozycji aktywów finansowych może być podzielone według rodzaju jednostek, w których są denominowane.

Definicja: Aktywa (pasywa) finansowe w walucie krajowej stanowią aktywa (pasywa) finansowe denominowane w jednostce (jednostkach) walutowej będącej prawnym środkiem płatniczym kraju.

Aktywa (pasywa) finansowe w walucie obcej stanowią aktywa (pasywa) finansowe, które nie są denominowane w jednostce (jednostkach) walutowej będącej prawnym środkiem płatniczym kraju.

Aktywa finansowe w walucie obcej obejmują aktywa finansowe denominowane według koszyka walutowego, na przykład ECU czy SDR-y, oraz aktywa finansowe denominowane w złocie. Podział na walutę krajową i waluty obce jest szczególnie użyteczny dla kategorii gotówki i depozytów (AF.2).

ZŁOTO MONETARNE I SPECJALNE PRAWA CIĄNIENIA (SDR-y) (F.I)

5.24. Kategoria F.I obejmuje dwie podkategorie transakcji finansowych:

- a) złoto monetarne (F. 11);
- b) Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y).

5.25. Aktywa finansowe zaklasyfikowane do kategorii złota monetarnego i SDR-ów (F.I) są jedynymi aktywami finansowymi w systemie, dla których nie istnieją odpowiadające im pasywa. Dlatego transakcje złotem monetarnym i SDR-ami (F.I) zawsze powodują zmiany własności aktywów finansowych (patrz ust. 5.02).

Złoto monetarne (F.11)

5.26. *Definicja:* Podkategoria złota monetarnego (F.11) obejmuje wszystkie transakcje złotem monetarnym (AF.11), które jest złotem będącym składnikiem rezerw zagranicznych, utrzymywanym przez władze monetarne lub przez inne jednostki podlegające efektywnej kontroli tych władz.

5.27. Sektor władz monetarnych, bazujący na koncepcji funkcjonalnej, obejmuje podsektor banku centralnego (S.121) oraz centralne instytucje rządowe, które przeprowadzają operacje przypisane zwykle do banku centralnego. Operacje takie obejmują emisję pieniądza, utrzymanie i zarządzanie rezerwami międzynarodowymi oraz operacje funduszy stabilizacji kursu walutowego.

Wobec powyższego, złoto może stanowić z reguły aktywa finansowe tylko dla banku centralnego lub rządu. W pewnych jednak okolicznościach inne spółki finansowe mogą posiadać tytuł do utrzymywania złota, które może być sprzedane za specjalną zgodą władz monetarnych. W takich ograniczonych okolicznościach koncepcja efektywnej kontroli może być odniesiona do zapasów złota instytucji finansowych innych niż bank centralny.

5.28. Złoto monetarne przybiera zwykle formę sztab o zawartości czystego złota przynajmniej 995/1000.

5.29. Transakcje złotem monetarnym to głównie sprzedaż i zakup złota monetarnego pomiędzy władzami monetarnymi. Zakupy złota monetarnego są rejestrowane na rachunkach finansowych krajowych władz monetarnych jako zwiększenia aktywów finansowych. Pozycjami stanowiącymi odpowiedniki są zmniejszenia aktywów finansowych zagranicy.

5.30. Transakcje złotem niemonetarnym, to jest na złocie innym niż monetarne, są traktowane jako nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości (jeśli wyłącznym celem transakcji jest lokata majątku) lub w innych przypadkach jako spożycie lub zużycie pośrednie i/ lub przyrost zapasów. Transakcje złotem niemonetarnym obejmują transakcje dokonywane przez władze monetarne realizowane w złocie, które nie jest składnikiem ich rezerw zagranicznych.

5.31. Jeżeli władze monetarne dodają złoto niemonetarne do swoich zasobów złota monetarnego lub zwalniają z nich złoto monetarne na cele niemonetarne, następuje odpowiednio monetyzacja i demonetyzacja złota. Monetyzacja czy demonetyzacja złota nie powodują zapisów na rachunkach finansowych; w zamian uwzględniana jest zmiana w pozycjach bilansu poprzez zapisy na rachunku innych zmian wolumenu aktywów jako reklasyfikacja, tzn. reklasyfikacja złota jako aktywów o wyjątkowej wartości (AN.13) na złoto monetarne (AF.11) (patrz ust. 6.32.). Demonetyzacja złota jest rejestrowana analogicznie.

⁽³⁾ W pewnych przypadkach — jako krótkoterminowe — mogą być klasyfikowane papiery wartościowe inne niż akcje emitowane przez sektor instytucji rządowych i samorządowych, z terminem płatności do pięciu lat.

- 5.32. Depozyty, papiery wartościowe i pożyczki denominowane w złocie traktowane są jako aktywa finansowe inne niż złoto monetarne i są klasyfikowane wraz z podobnymi aktywami finansowymi wyrażonymi w walutach obcych do odpowiednich kategorii.

Transakcje swapowe złotem niemonetarnym, to jest umowy związane z czasową zamianą złota niemonetarnego na depozyty, są traktowane jako pożyczki zabezpieczone w złocie (patrz ust. 5.81.e).

Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y) (F.12)

- 5.33. *Definicja:* Podkategoria Specjalnych Praw Ciągnięcia (SDR-ów) (F.12) obejmuje wszystkie transakcje w SDR-ach (AF.12), to jest międzynarodowych aktywach rezerwowych tworzonych przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) i przydzielanych jego członkom dla uzupełnienia posiadanych przez nich aktywów rezerwowych.
- 5.34. SDR-y nie są uważane za zobowiązania MFW, a członkowie MFW, którym zostały przydzielone SDR-y, nie posiadają faktycznych (bezwartunkowych) zobowiązań do spłaty przydzielonych im SDR-ów. SDR-y utrzymywane są wyłącznie przez oficjalnych posiadaczy, którymi z reguły są banki centralne oraz są wymienne wśród uczestników Departamentu Specjalnych Praw Ciągnięcia MFW i innych posiadaczy wyznaczonych przez MFW (inne banki centralne oraz określone agencje międzynarodowe). SDR-y reprezentują zagwarantowane i bezwarunkowe prawo każdego posiadacza do otrzymywania innych aktywów rezerwowych, w szczególności walut wymiennalnych.
- 5.35. Zmiany w zasobach SDR-ów posiadanych przez władze monetarne mogą powstawać poprzez transakcje dokonywane na SDR-ach wywołujące wpłaty SDR-ów do lub otrzymywanie SDR-ów z MFW, do lub od innych uczestników Departamentu Specjalnych Praw Ciągnięcia MFW oraz do i od pozostałych posiadaczy. Zmiany te są rejestrowane — odpowiednio — na rachunkach finansowych władz monetarnych i zagranicy. Zmiany w zasobach SDR-ów mogą także powstawać w wyniku zmian wartości SDR-ów i powinny być rejestrowane na rachunku przeszacowań lub w wyniku przydziałów i umorzeń SDR-ów i powinny być rejestrowane na rachunku innych zmian wolumenu aktywów (patrz ust. 6.27.a).

GOTÓWKA I DEPOZYTY (F.2)

- 5.36. *Definicja:* Kategoria gotówki i depozytów (F.2) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w gotówce i depozytach (AF.2), to jest pieniądzu w obiegu i wszystkich rodzajach depozytów w walucie krajowej i w walucie obcej.
- 5.37. Kategoria F.2 podzielona jest na trzy podkategorie transakcji finansowych:
- a) gotówka (F.21);
  - b) depozyty zbywalne (F.22);
  - c) pozostałe depozyty (F.29).

Podziału na depozyty zbywalne i pozostałe może być w niektórych krajach trudny i niezbyt użyteczny do celów analitycznych (patrz ust. 5.74.-5.76 dla odróżnienia depozytów od pożyczek).

Gotówka (F.21)

- 5.38. *Definicja:* Podkategoria gotówki (F.21) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w gotówce (AF.21), to jest banknotach i monetach w obiegu, wykorzystywanych powszechnie do dokonywania płatności.
- 5.39. Podkategoria AF.21 obejmuje:
- a) banknoty i monety w obiegu emitowane przez krajowe władze monetarne;
  - b) banknoty i monety w obiegu emitowane przez zagraniczne władze monetarne i posiadane przez rezydentów.
- 5.40. Podkategoria AF.21 nie obejmuje:
- a) banknotów i monet nie będących w obiegu, np. rezerwy własnych banknotów centralnego banku lub banknotów gromadzonych jako rezerwy specjalne;
  - b) monet pamiątkowych, które nie są powszechnie wykorzystywane do dokonywania płatności.
- 5.41. Gotówka może być w posiadaniu wszystkich sektorów i zagranicy. Jest ona emitowana przez bank centralny, rząd, zagranicę oraz, w wyjątkowych przypadkach, przez pozostałe finansowe instytucje pieniężne. Gotówka uważana jest za pasywa emitującej ją jednostki instytucjonalnej.

Depozyty zbywalne (F.22)

- 5.42. *Definicja:* Podkategoria depozytów zbywalnych (F.22) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w depozytach zbywalnych (AF.22), to jest depozytach (w walucie krajowej lub w walucie obcej), które mogą być w każdej chwili zamienione na gotówkę lub być zbywalne w formie czeku, poprzez polecenie przelewu, zapis debetowy czy temu podobne, bez żadnych istotnych ograniczeń czy opłat.
- 5.43. Podkategoria AF.22 obejmuje depozyty zbywalne złożone w krajowych i zagranicznych finansowych instytucjach pieniężnych. Zawiera ona depozyty zbywalne pomiędzy finansowymi instytucjami pieniężnymi, takie jak trzymane w banku centralnym przez pozostałe finansowe instytucje pieniężne na zabezpieczenie rezerw obowiązkowych (jeśli pozostają depozytami zbywalnymi) lub salda środków obrotowych i depozyty w walucie obcej, utrzymywane na zabezpieczenie umów swapowych lub pomiędzy pozostałymi finansowymi instytucjami pieniężnymi.
- 5.44. Posiadaczami depozytów zbywalnych mogą być wszystkie sektory instytucjonalne i zagranica. Depozyty te stanowią pasywa głównie finansowych instytucji pieniężnych i zagranicy, a czasem także administracji publicznej.

Pozostałe depozyty (F.29)

- 5.45. *Definicja:* Podkategoria pozostałych depozytów (F.29) obejmuje wszystkie transakcje pozostałymi depozytami (AF.29), to jest depozytach (w walucie krajowej lub w walucie obcej) innych niż depozyty zbywalne. Pozostałe depozyty nie mogą być w dowolnym momencie wykorzystywane do dokonywania płatności i nie są, bez żadnych istotnych ograniczeń czy opłat, zamienialne na gotówkę lub depozyty zbywalne.
- 5.46. Podkategoria AF.29 obejmuje:
- depozyty terminowe. Depozyty te nie mogą być udostępnione bezzwłocznie, gdyż dokonane są na stały okres lub objęte są okresowym terminem wypowiedzenia przed ich wycofaniem. Obejmują one, na przykład, depozyty w banku centralnym w formie rezerw obowiązkowych w tej części, w jakiej składający depozyt nie może ich wycofać bez uprzedniego wypowiedzenia lub ograniczenia;
  - wkłady oszczędnościowe, książeczki oszczędnościowe, certyfikaty oszczędnościowe lub certyfikaty depozytowe, które nie są zbywalne, lub których zbywalność (o ile w ogóle teoretycznie możliwa) jest bardzo ograniczona;
  - depozyty utrzymywane w związku z określonymi planami oszczędnościowymi czy umowami. Depozyty te często pociągają za sobą zobowiązanie depozytora do dokonywania regularnych wpłat w ciągu danego okresu, a wpłacony kapitał i narosłe odsetki nie są dostępne przed upływem ustalonego terminu. Depozyty te łączone są niekiedy z udzieleniem, na koniec okresu oszczędzania, pożyczek (proporcjonalnych do zakumulowanych oszczędności) na cele zakupu lub budowy mieszkania;
  - dowody depozytowe wydawane przez stowarzyszenia oszczędnościowe i pożyczkowe, towarzystwa budowlane, kasy kredytowe i podobne, niekiedy nazywane akcjami, które z mocy prawa lub w praktyce na można wykupić żądanie lub z relatywnie krótkim okresem wypowiedzenia;
  - podlegające zwrotowi płatności z tytułu depozytów zabezpieczających związanych z instrumentami pochodnymi, stanowiące zobowiązania finansowych instytucji pieniężnych (patrz ust. 5.81.c);
  - krótkoterminowe umowy odkupu (repo), stanowiące zobowiązania finansowych instytucji pieniężnych (patrz ust. 5.81.d) ⁽⁴⁾.

5.47. Podkategoria AF.29 nie obejmuje zbywalnych certyfikatów depozytowych i zbywalnych certyfikatów oszczędnościowych. Są one zaliczane do kategorii papierów wartościowych innych niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (AF.33).

5.48. Podkategoria AF.29 obejmuje ponadto:

- oficjalne rezerwy ecu banku centralnego. Te aktywa finansowe składają się z ecu wyemitowanych przez EIW na podstawie rezerw pieniężnych banków centralnych Państw Członkowskich jako zabezpieczenie wykonania Umowy o Europejskim Systemie Walutowym (ESW). Rezerwy ecu mogą być wykorzystane przez EIW i banki centralne Państw Członkowskich jako środki wyrównywania należności i w transakcjach pomiędzy nimi a EIW. EIW może przyznać władzom monetarnym państw trzecich oraz międzynarodowym instytucjom pieniężnym status pozostałych posiadaczy ecu ⁽⁵⁾;

⁽⁴⁾ W SRN 93 (11.32, 11.72 i 11.83) umowy odkupu zaklasyfikowane są do pożyczek, jeśli nie obejmują zobowiązań banku i nie są objęte krajową definicją szerokiego pieniądza w szerokim znaczeniu (w takim przypadku są zaliczane do pozostałych depozytów).

⁽⁵⁾ Art. 6.2 oraz 6.3 Protokołu w sprawie Statutu Europejskiego Instytutu Walutowego dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

- b) należności lub zobowiązania finansowe banku centralnego powstające z krótkoterminowego mechanizmu finansowego i z krótkoterminowego mechanizmu wsparcia walutowego. Są one zarządzane przez EIW ⁽⁶⁾;
- c) należności finansowe od MFW będące składnikiem rezerw międzynarodowych i niewykonane jako za pożyczki. Składają się one z pozycji w transzy rezerwowej członków MFW, która powstaje w wyniku wpłaty części udziałów subskrypcji członkowskiej w aktywach rezerwowych i z wykorzystania netto przez MFW walut Państw Członkowskich;
- d) zobowiązań wobec MFW, które nie zostały wykonane jako pożyczki. Składają się one z wykorzystania kredytu Funduszu udzielonego w ramach Generalnego Rachunku Zasobów MFW; mierzy on kwotę walut Państw Członkowskich w MFW, którą członkowie zobowiązani są odkupić.

5.49. Posiadaczami pozostałych depozytów mogą być wszystkie sektory instytucjonalne i zagranica. Depozyty te stanowią pasywa głównie finansowych instytucji pieniężnych oraz zagranicy, ale także innych sektorów, np. instytucje rządowe i samorządowe (patrz ust. 5.74-5.76.).

PAPIERY WARTOŚCIOWE INNE NIŻ AKCJE (F.3)

- 5.50. *Definicja:* Kategoria papierów wartościowych innych niż akcje (F.3) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w papierach wartościowych innych niż akcje (AF.3), to jest aktywach finansowych będących instrumentami na okaziciela, zwykle zbywalnymi i podlegającymi obrotowi na rynkach wtórnych lub dla których istnieje inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku, oraz które nie przysługują ich posiadaczowi żadnych praw własności do emitującej je jednostki instytucjonalnej.
- 5.51. Kategoria AF.3 obejmuje aktywa finansowe, będące zwykle w postaci dokumentów przeznaczonych do obiegu, z określoną w momencie emisji ich wartością nominalną. Do kategorii tej należą weksle, obligacje, certyfikaty depozytowe, weksle handlowe, skrypty dłużne, instrumenty pochodne i podobne instrumenty będące zwykle przedmiotem obrotu na rynkach finansowych (dla odróżnienia papierów wartościowych innych niż akcje od pożyczek, patrz ust. 5.77-5.80).
- 5.52. Posiadaczami papierów wartościowych innych niż akcje jako aktywów finansowych mogą być wszystkie sektory i zagranica. Papiery te stanowią pasywa głównie sektorów: spółek niefinansowych, spółek finansowych, instytucji rządowych i samorządowych (wszystkich poziomów) oraz zagranicy.
- 5.53. Kategoria F.3 dzielona jest na dwie podkategorie transakcji finansowych ⁽⁷⁾:
- a) papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.33);
  - b) instrumenty pochodne (F.34).

Papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.33)

- 5.54. *Definicja:* Podkategoria papierów wartościowych innych niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.33) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w papierach wartościowych innych niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (AF.33), to jest papierach wartościowych innych niż akcje, które dają ich posiadaczowi bezwarunkowe prawo do otrzymania stałego lub określonego w umowie, zmiennego dochodu pieniężnego w formie kuponów odsetkowych (odsetek) i/lub ustanowionej stałej kwoty w określonym terminie lub terminach w przyszłości lub poczynając od daty ustalonej w momencie emisji.
- 5.55. Podkategoria F.33 może być dzielona, jeśli istnieje taka potrzeba, na dwie pozycje transakcji finansowych:
- a) krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.331);
  - b) długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.332).

⁽⁶⁾ Art. 6.1 tiret drugie Protokołu w sprawie Statutu Europejskiego Instytutu Walutowego dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁽⁷⁾ SRN 93 (11.79, 11.80 i 11.81) rekomenduje fakultatywny dodatkowy podział transakcji dokonywanych w papierach wartościowych innych niż akcje według terminu płatności na: krótkoterminowe (F.31) i długoterminowe (F.32). Natomiast w pkt. 11.82 SRN 93 przedstawiona jest dodatkowa opcja podziału tych papierów z wyszczególnieniem instrumentów pochodnych, gdy mają one istotne znaczenie dla analiz i polityki. W ESA została przyjęta ta druga opcja. Ułatwia to także powiązanie z podkategorią papierów dłużnych zdefiniowanym w Podręczniku Bilansu Płatniczego 1993, w którym papiery dłużne dzielone są na obligacje, skrypty dłużne, pieniężne instrumenty rynkowe i instrumenty pochodne. Kody F.31 i F.32 nie są używane w ESA, dla uniknięcia nieporozumień w odniesieniu do kodów z SRN 93.

Krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.331)

- 5.56. *Definicja:* Podpozycja krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.331) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w krótkoterminowych papierach wartościowych innych niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (AF.331), to jest papierach wartościowych innych niż akcje z krótkim pierwotnym terminem płatności (patrz ust. 5.22), z wyjątkiem instrumentów pochodnych.
- 5.57. Krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż instrumenty pochodne są na ogół emitowane z dyskontem.
- 5.58. Podpozycja AF.331 obejmuje:
- krótkookresowe obligacje Skarbu Państwa i inne krótkoterminowe papiery emitowane przez instytucje rządowe i samorządowe, łącznie z przyjmowanymi przez pozostałe finansowe instytucje pieniężne dla zabezpieczenia koniecznych rezerw obowiązkowych;
  - zbywalne krótkoterminowe papiery emitowane przez spółki niefinansowe oraz spółki finansowe. Papiery te określane są różnorodnymi terminami, jak np.: weksle handlowe, krótkoterminowe papiery dłużne, weksle własne, bony handlowe, traty oraz certyfikaty depozytowe;
  - krótkoterminowe papiery wartościowe emitowane w ramach długoterminowych instrumentów gwarancji emisji (NIF);
  - akcepty bankowe (AB). AB dotyczą potwierdzenia przez spółki finansowe polecenia wypłaty, weksli handlowych lub weksli emitowanych przez spółki niefinansowe oraz bezwarunkowego przyrzeczenia zapłaty określonej kwoty w określonym terminie. AB reprezentują bezwarunkowe należności finansowe posiadaczy i bezwarunkowe zobowiązania akceptującej spółki finansowej. Odpowiednikiem tej transakcji dla spółki finansowej jest transakcja dotycząca krótkoterminowej pożyczki udzielanej przez spółkę finansową swemu klientowi. Z tego powodu rekomendowane jest traktowanie AB jako faktycznych zobowiązań akceptującej spółki finansowej i jako aktywów finansowych posiadacza, nawet jeśli nie dokonano wymiany żadnych funduszy. Dla uwzględnienia praktyk krajowych i różnego charakteru tych instrumentów wymagane będzie elastyczne stosowanie tej rekomendacji.
- 5.59. Podpozycja AF.331 nie uwzględnia papierów wartościowych, których zbywalność, nawet jeśli teoretycznie możliwa, jest w praktyce bardzo ograniczona i które w związku z tym zaliczane są odpowiednio do podkategorii pozostałych depozytów (AF.29) lub pożyczek krótkoterminowych (AF.41) (patrz ust. 5.74-5.76).

Długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych. (F.332)

- 5.60. *Definicja:* Podpozycja długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.332) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w długoterminowych papierach wartościowych innych niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (AF.332), to jest papierach wartościowych innych niż akcje z długim pierwotnym terminem wykupu (patrz ust. 5.22), z wyjątkiem instrumentów pochodnych.
- 5.61. Długoterminowe papiery wartościowe są na ogół emitowane z kuponami odsetkowymi.
- 5.62. Podpozycja AF.332 obejmuje:
- obligacje na okaziciela;
  - obligacje drugorzędowe, często określane jako dług podporządkowany;
  - obligacje z opcjonalnymi terminami zapadalności, z których najbardziej odległy przekracza rok;
  - obligacje bez ustalonego terminu wykupu lub wieczyste;
  - obligacje o zmiennym oprocentowaniu (FRN);
  - indeksowane papiery wartościowe, w których wartość kapitału związana jest z indeksem cen, ceną towaru lub kursem walutowym;
  - obligacje z dłużnym dyskontem lub obligacje zerokuponowe;
  - euroobligacje. Jest to emisja obligacji odbywająca się równocześnie na rynkach przynajmniej dwóch krajów i jest denominowana niekoniernie w ich walucie, zwykle dokonywana przez międzynarodowe konsorcja instytucji finansowych kilku państw;
  - obligacje emitowane prywatnie, to jest obligacje ograniczone dwustronnymi umowami do określonych inwestorów, jeśli są przynajmniej potencjalnie zbywalne; jeśli nie są traktowane jako pożyczki długoterminowe;
  - pożyczki, które stają się zbywalne de facto. Powinno to być interpretowane tylko w znaczeniu dokonywania obrotu na zorganizowanym rynku wtórnym (patrz ust. 5.79);
  - papiery wartościowe wynikające z konwersji pożyczek. Zamiana powoduje dwie transakcje finansowe: likwidację pożyczki i stworzenie nowych papierów wartościowych;

- l) skrypty dłużne i akcje pożyczkowe zamienne na akcje zarówno na akcje emitującego przedsiębiorstwa czy spółki finansowej jak też na akcje innego przedsiębiorstwa czy spółki finansowej, dopóki nie zostaną zamienione. Zamiana powoduje dwie transakcje finansowe: likwidację skryptu dłużnego lub akcji pożyczkowej oraz emisję akcji. Gdy opcja konwersji jest niezależna od obligacji podstawowej, powinna być uważana za odrębne aktywa finansowe i zaklasyfikowana do podkategorii instrumentów pochodnych (AF.34) (patrz ust. 5.67.a i ust. 5.67.b);
- m) udziały lub akcje przynoszące stały dochód, ale niezabezpieczające udziału w podziale sumy pozostającej z majątku przedsiębiorstwa czy spółki finansowej po zaspokojeniu wszystkich innych wierzycieli, w przypadku likwidacji, łącznie z akcjami uprzywilejowanymi bez prawa udziału.

5.63. Podpozycja AF.332 obejmuje też inne aktywa finansowe, emitowane w ramach operacji sekurytyzacji pożyczek, hipoteki, długów na kartach kredytowych, należności oraz pozostałych aktywów. Niekiedy nowy papier wartościowy jest emitowany w zamian za aktywa pierwotne, które zostały faktycznie zlikwidowane. Alternatywną sytuacją jest przekazanie aktywów pierwotnych do innej jednostki instytucjonalnej i zastąpienie ich nowymi papierami wartościowymi w bilansie jednostki instytucjonalnej, która przekazała aktywa pierwotne. W tym przypadku aktywa pierwotne powinny być zarejestrowane w bilansie nowej jednostki instytucjonalnej, która je posiada.

5.64. Podpozycja F.332 nie obejmuje:

- a) transakcje na papierach wartościowych w ramach umów odkupu. Umowy odkupu są zaliczane do podkategorii pozostałych depozytów (patrz ust. 5.46.f) lub do kategorii pożyczek (patrz ust. 5.81.d), w zależności od zaangażowanych w nie jednostek instytucjonalnych. Akcje pożyczone lub będące przedmiotem odkupu nie zmieniają bilansu i pozostają w pozycji AF.332;
- b) transakcji na niezbywalnych papierach wartościowych. Są one zaliczane do podkategorii pożyczek długoterminowych;
- c) transakcji na niezbywalnych pożyczkach, łącznie z tymi, które zostały sprzedane stronie trzeciej, ale dla których nie istnieje zorganizowany rynek wtórny (patrz ust. 5.79).

Instrumenty pochodne (F.34)

5.65. *Definicja:* Podkategoria instrumentów pochodnych (F.34) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na instrumentach pochodnych (AF.34), to jest aktywach finansowych bazujących na lub pochodzących od różnych instrumentów bazowych. Instrument bazowy jest zazwyczaj innym aktywem finansowym, ale może też być towarem lub indeksem.

5.66. Instrumenty pochodne są także określane jako instrumenty wtórne, a ponieważ uniknięcie ryzyka stanowi często motywację do ich stworzenia, są również nazywane instrumentami zabezpieczającymi. Jedynie te instrumenty wtórne, które posiadają wartość rynkową, ponieważ mogą być przedmiotem obrotu handlowego lub dla których istnieje inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku, stanowią instrumenty pochodne w systemie i są zaliczane do podkategorii AF.34 (patrz ust. 5.05).

5.67. Podkategoria AF.34 obejmuje:

- a) opcje, zbywalne i pozagiełdowe (OTC). Opcje są aktywami warunkowymi dającymi ich posiadaczom prawo, lecz nie obowiązek zakupu od (opcja kupna) lub sprzedaży (opcja sprzedaży) wydającemu opcję (wystawca opcji) finansowych lub niefinansowych aktywów (instrument bazowy) po z góry ustalonej cenie (cena wykonania opcji) w ramach określonego okresu (opcja amerykańska) lub w określonym momencie (opcja europejska). Nabywca opcji płaci opłatę (cenę opcji) wystawcy opcji za jego przyrzeczenie dokonania sprzedaży lub nabycia określonej ilości instrumentu bazowego lub dostarczenia, na żądanie nabywcy, odpowiedniego wynagrodzenia. Zgodnie z przyjętą konwencją, przyrzeczenie to stanowi zobowiązanie wystawcy opcji, ponieważ cena opcji reprezentuje aktualny koszt wykupu przez wystawcę jego warunkowego zobowiązania;
- b) warrant. Stanowią one formę zbywalnych opcji dających ich posiadaczowi prawo do zakupu od wystawcy warrantu (zwykle przedsiębiorstwa lub spółki finansowej), na określonych warunkach i w określonym czasie, pewnej ilości akcji lub obligacji. Występują także warrant walutowe, których wartość ustalana jest na podstawie kwoty jednej waluty wymaganej do zakupu innej waluty w (lub przed) momencie wygaśnięcia warrantu oraz warrant walutowe „krzyżowe” przywiązane do walut trzecich. Zgodnie z przyjętą konwencją, wystawca warrantu jest uważany za zaciągającego zobowiązanie reprezentujące aktualny koszt wykupu warunkowego zobowiązania wystawcy;
- c) transakcje typu futures, ale jedynie posiadające wartość rynkową, tzn. będące przedmiotem obrotu handlowego lub, dla których istnieje inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku. Kontrakty te stanowią przyrzeczenie dostawy lub odbioru określonej

ilości standardowego gatunku towaru, waluty obcej lub papierów wartościowych o ustalonej cenie i na określony moment lub okres dostawy. Kontrakty terminowe typu futures mogą także bazować na indeksie zamiast na określonych finansowych lub niefinansowych aktywach;

- d) swapy, ale jedynie posiadające wartość rynkową, tzn. będące przedmiotem obrotu handlowego lub, dla których istnieje inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku. Swapy stanowią zobowiązania umowne między dwiema stronami, które zgadzają się dokonać wymiany strumieni płatności związanych z tymi samymi kwotami narosłego zadłużenia, w czasie i na wcześniej ustalonych zasadach. Dwa przeważające rodzaje takich umów stanowią swapy odsetkowe i swapy walutowe. Swapy odsetkowe pociągają za sobą wymianę płatności odsetkowych o odmiennym charakterze, takich jak stała stopa procentowa i stopa płynna, dwie różne stopy płynne, stała stopa procentowa jednej waluty i płynna drugiej itp. (patrz ust. 4.47.). Swapy walutowe pociągają za sobą wymianę określonych kwot dwóch różnych walut z późniejszymi spłatami, które obejmują zarówno strumienie odsetek jak i strumienie spłat, w czasie i na wcześniej uzgodnionych warunkach;
- e) umowy terminowe na stopę procentową dotyczące przyszłych stóp procentowych (FRA), ale jedynie posiadające wartość rynkową, tzn. będące przedmiotem obrotu handlowego lub dla których istnieje inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku. Stanowią one zobowiązania umowne, w których dwie strony, celem ochrony przed ryzykiem zmian stóp procentowych, uzgadniają poziom stopy procentowej według której, w określonym w umowie momencie, zostaną spłacone odsetki od długu, który nie jest przedmiotem wymiany. Płatności odnoszą się do różnicy pomiędzy stopą procentową uzgodnioną w umowie terminowej na stopę procentową a stopą dominującą na rynku w momencie rozliczenia. Są one rejestrowane w systemie jako dochody z tytułu własności (patrz ust. 4.47).

5.68. Podkategoria AF.34 nie obejmuje:

- a) instrumentu bazowego leżącego u podstaw instrumentu pochodnego;
- b) podlegających zwrotowi płatności z tytułu depozytów zabezpieczających związanych z instrumentami pochodnymi. Są one zaliczane do kategorii pozostałych depozytów (AF.29) (patrz ust. 5.46.e) lub do kategorii pożyczek (AF.4) (patrz ust. 5.81.c), w zależności od zaangażowanych jednostek instytucjonalnych;
- c) instrumentów wtórnych niebędących przedmiotem obrotu handlowego lub, dla których nie istnieje inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku.

POŻYCZKI (F.4)

5.69. *Definicja:* Kategoria pożyczek (F.4) obejmuje wszystkie transakcje w pożyczkach (AF.4), to jest aktywach finansowych tworzonych w momencie, gdy wierzyciele pożyczają fundusze dłużnikom bezpośrednio lub poprzez brokerów, które są udokumentowane poprzez niezbywalne dokumenty albo w ogóle nie są udokumentowane w dokumentach.

5.70. Pożyczki posiadają następujące ogólne cechy charakterystyczne:

- a) warunki pożyczki są albo ustalone przez spółkę finansową udzielającą pożyczkę, albo negocjowane przez pożyczkodawcę i pożyczkobiorcę bezpośrednio lub poprzez brokera;
- b) inicjatywa dotycząca pożyczki leży na ogół po stronie pożyczkobiorcy;
- c) pożyczka stanowi bezwarunkowy dług wobec wierzyciela, który musi być spłacony w ustalonym terminie spłaty i który jest oprocentowany.

5.71. Kategoria F.4 może być dzielona, gdy zachodzi potrzeba, na dwie podkategorie transakcji finansowych:

- a) pożyczki krótkoterminowe (F.41);
- b) pożyczki długoterminowe (F.42).

Pożyczki krótkoterminowe (F.41)

5.72. *Definicja:* Podkategoria pożyczek krótkoterminowych (F.41) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane w pożyczkach krótkoterminowych (AF.41), to jest pożyczkach z krótkim pierwotnym terminem spłaty (patrz ust. 5.22) oraz pożyczkach podlegających spłacie na żądanie.

Pożyczki długoterminowe (F.42)

5.73. *Definicja:* Podkategoria pożyczek długoterminowych (F.42) obejmuje wszystkie transakcje w przedmiocie pożyczek długoterminowych (AF.42), to jest pożyczek z długim pierwotnym terminem spłaty (patrz ust. 5.22).

- 5.74. Dla odróżnienia transakcji w przedmiocie pożyczek (F.4) od transakcji w depozytach (F.22, F.29) może być często stosowane kryterium określające kto podejmuje inicjatywę odnośnie transakcji. W przypadkach, gdy inicjatywa jest podejmowana przez pożyczkobiorcę, transakcja jest klasyfikowana do kategorii pożyczek. W przypadkach, gdy inicjatywa jest podejmowana przez pożyczkodawcę, transakcja jest klasyfikowana do jednej z podkategorii depozytów. Jednakże, często samo kryterium dotyczące strony podejmującej inicjatywę stanowi przedmiot oceny.
- 5.75. Zgodnie z przyjętą konwencją, pożyczki krótkoterminowe udzielone finansowym instytucjom pieniężnym będącym rezydentami lub nierezydentami, są z reguły zaliczane do jednej z podkategorii depozytów (AF.22, AF.29), a krótkoterminowe depozyty przyjmowane przez jednostki instytucjonalne inne niż finansowe instytucje pieniężne będące rezydentami lub nierezydentami, są z reguły zaliczane do podkategorii pożyczek krótkoterminowych (AF.41). Wobec powyższego, depozyty stanowią w systemie pasywa głównie krajowych i zagranicznych finansowych instytucji pieniężnych (patrz ust. 5.44. i ust. 5.49), podczas gdy finansowe instytucje pieniężne z reguły nie posiadają w systemie pasywów w odniesieniu do pożyczek krótkoterminowych.
- 5.76. Odejście od powyższych zasad może być użyteczne do celów analitycznych. Odnośne przykłady stanowią depozyty oszczędnościowe instytucji rządowych i samorządowych oraz swapy złota niemonetarnego pomiędzy finansowymi instytucjami pieniężnymi (patrz ust. 5.81.e)⁽⁸⁾.
- 5.77. Dla odróżnienia transakcji w pożyczkach (F.4) od transakcji w papierach wartościowych innych niż akcje (F.3) może być wykorzystany stopień urynkwienia aktywów finansowych i inne związane z tym uwarunkowania.
- 5.78. Papiery wartościowe obejmują wielką liczbę identycznych dokumentów, z których każdy opiewa na zbliżoną sumę i które wspólnie tworzą pożyczoną ogółem kwotę. Pożyczki natomiast, w porównaniu z papierami, są udokumentowane w większości przypadków poprzez pojedynczy dokument, a transakcje w tych pożyczkach przeprowadzane są między jednym wierzycielem i jednym dłużnikiem. Jednakże, w przypadku pożyczek konsorcjonalnych, są one udzielane przez kilku wierzycieli.
- 5.79. Dla pożyczek istnieje rynek wtórny. Jednak obrót pożyczkami indywidualnymi jest jedynie incydentalny. Pożyczki, które stają się zbywalne na rynku zorganizowanym, powinny być zaliczane do kategorii papierów wartościowych innych niż akcje. Z reguły jest w to włączona konwersja pierwotnej pożyczki (patrz ust. 5.62.j i 5.62.k).
- 5.80. Typowe pożyczki są oferowane w większości przypadków przez spółki finansowe i są one często udzielane gospodarstwom domowym. Warunki ustala instytucja finansowa a gospodarstwo domowe ma jedynie wybór czy przyjąć je, czy nie. Warunki pożyczek nietypowych, w porównaniu z poprzednią sytuacją, są zwykle wynikiem negocjacji między wierzycielem a dłużnikiem. Stanowi to istotne kryterium ułatwiające odróżnienie pożyczek nietypowych od papierów wartościowych innych niż akcje. W przypadku publicznej emisji papierów wartościowych, warunki emisji są ustalane przez pożyczkobiorcę, po ewentualnej konsultacji z bankiem, menadżerem emisji. W przypadku jednak prywatnych emisji papierów wartościowych, warunki emisji są przez wierzyciela i dłużnika negocjowane (patrz ust. 5.62.i).
- 5.81. Kategoria AF.4 obejmuje:
- a) salda rachunków bieżących, na przykład salda wewnętrzne pomiędzy spółkami niefinansowymi a ich zależnymi jednostkami zagranicznymi, jednak z wyjątkiem sald stanowiących zobowiązania finansowych instytucji pieniężnych, które są zaliczane do podkategorii depozytów;
  - b) należności pracowników z tytułu ich udziału w zyskach przedsiębiorstwa;
  - c) podlegające zwrotowi płatności z tytułu depozytów zabezpieczających związanych z instrumentami pochodnymi, stanowiące zobowiązania jednostek instytucjonalnych innych niż finansowe instytucje pieniężne (patrz ust. 5.46.e);
  - d) krótkoterminowe operacje z przyrzeczeniem odkupu (repo), stanowiące zobowiązania jednostek instytucjonalnych innych niż finansowe instytucje pieniężne (patrz ust. 5.46.f) oraz długo terminowe umowy odkupu;
  - e) pożyczki powstające, ze swapów złota niemonetarnego. Umowy te związane są z czasową wymianą złota niemonetarnego na depozyty. Ich natura ekonomiczna jest podobna do istoty pożyczek zabezpieczonych w tym sensie, że przez okres umowy nabywca złota dostarcza sprzedającemu kredyt zabezpieczony złotem, a w momencie odkupienia złota otrzymuje dochód wynikający ze stałej ceny złota;
  - f) pożyczki stanowiące odpowiedniki akceptów bankowych (patrz ust. 5.58.d);

⁽⁸⁾ Do kategorii pożyczek nie są zaliczone swapy walutowe zagraniczne pomiędzy bankiem centralnym a pozostałymi finansowymi instytucjami pieniężnymi, to jest umowy obejmujące nabycie przez bank centralny waluty zagranicznej od innej finansowej instytucji pieniężnej w zamian za depozyt w banku centralnym i zobowiązanie do przeprowadzenia transakcji odwrotnej w późniejszym terminie. Stanowi to odejście od zasad SRN 93 (11.33).

- g) umowy leasingu finansowego i umowy kupna na raty ⁽⁹⁾;
- h) pożyczki na sfinansowanie kredytów kupieckich;
- i) pożyczki hipoteczne;
- j) kredyty konsumenckie;
- k) kredyty odnawialne;
- l) pożyczki ratalne;
- m) pożyczki płatne jako gwarancja spełnienia niektórych zobowiązań.

5.82. Kategoria AF.4 obejmuje ponadto:

- a) należności lub zobowiązania finansowe powstające w wyniku średnioterminowej pomocy dla wsparcia bilansów płatniczych Państw Członkowskich. Pożyczki te są administrowane przez EIW ⁽¹⁰⁾;
- b) należności finansowe od MFW zapisane jako pożyczki w ramach Ogólnych Porozumień Pożyczkowych lub w ramach specjalnych umów pożyczkowych z członkami;

Zobowiązania wobec MFW zapisane jako pożyczki w ramach Instrumentu Dostosowań Strukturalnych, Instrumentu Poszerzonej Pomocy Strukturalnej oraz Funduszu Powierniczego.

5.83. Kategoria AF.4 nie obejmuje:

- a) pozostałych należności/zobowiązań (AF.7), łącznie z kredytami kupieckimi i zaliczkami (AF.71);
- b) aktywów lub pasywów finansowych powstających z tytułu posiadania przez nierezydentów aktywów będących nieruchomościami, takimi jak grunty i budowle. Są one zaliczane do podpozycji pozostałe udziały kapitałowe (AF.513) (patrz ust. 5.95.f).

5.84. Pożyczki mogą stanowić aktywa lub pasywa finansowe wszystkich sektorów i zagranicy. Finansowe instytucje pieniężne z reguły nie posiadają jednak w systemie zobowiązań z tytułu krótkoterminowych pożyczek.

5.85. Podkategorie pożyczek krótkoterminowych i pożyczek długoterminowych nie są w systemie rozdzielane na podpozycje. Tym niemniej, do celów analitycznych, może być użyteczne podzielenie, w szczególności pożyczek długoterminowych, na kredyty konsumenckie ⁽¹¹⁾, pożyczki hipoteczne ⁽¹²⁾ i pozostałe pożyczki.

AKCJE I INNE UDZIAŁY KAPITAŁOWE (F.5)

5.86. *Definicja:* Kategoria akcji i innych udziałów kapitałowych (F.5) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na akcjach i innych udziałach kapitałowych (AF.5), to jest aktywach finansowych reprezentujących prawa własności do przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ułomnych. Aktywa te na ogół uprawniają posiadaczy do udziału w zyskach przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ułomnych oraz do udziału w ich aktywach netto w przypadku likwidacji ⁽¹³⁾.

Akcje oferowane do sprzedaży, ale nie przejęte w okresie emisji, nie są w systemie rejestrowane. Akcje i inne udziały kapitałowe są odkupione wtedy, gdy zostały zakupione przez emitujące przedsiębiorstwo czy spółkę finansową lub kiedy zostały wymienione na aktywa netto przedsiębiorstwa czy spółki finansowej w przypadku likwidacji.

⁽⁹⁾ Patrz załącznik II „Leasing i kupno na raty wyrobów trwałego użytku”.

⁽¹⁰⁾ Artykuł 6.1, tiret trzecie Protokołu w sprawie Statutu Europejskiego Instytutu Walutowego dołączonego do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁽¹¹⁾ Kredyty konsumenckie to pożyczki udzielane gospodarstwom domowym, które w przypadku tych transakcji działają poza zakresem swojej działalności gospodarczej i zawodowej. Pożyczki hipoteczne na cele sfinansowania budowy lub kupna domu (między innymi pożyczki „pomostowe”) są wyłączone. Intencją tego jest odniesienie kredytów konsumenckich wyłącznie do tych, które są wykorzystywane na zakup wyrobów lub usług, spożywanych przez gospodarstwa domowe indywidualnie. Praktyki krajowe mogą wymagać nieco odmiennej definicji.

⁽¹²⁾ Pożyczki hipoteczne stanowią pożyczki długoterminowe zabezpieczone na hipotece mieszkania wykorzystywanego przez pożyczkobiorcę na własne cele mieszkalne. Praktyki krajowe mogą wymagać nieco odmiennej definicji.

⁽¹³⁾ Aktywa netto w przypadku likwidacji, są definiowane jako kwota aktywów przedsiębiorstwa pomniejszona o zobowiązania inne niż zobowiązania samych właścicieli w zależności od ich zainwestowanego kapitału.

5.87. Kategoria F.5 dzielona jest na dwie podkategorie transakcji finansowych:

- a) akcje i inne udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.51);
- b) udziały w funduszach wspólnego inwestowania (F.52).

Akcje i inne udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.51)

5.88. *Definicja:* Podkategoria akcji i innych udziałów kapitałowych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.51) obejmuje wszystkie transakcje w akcjach i innych udziałach kapitałowych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (AF.51), to jest aktywach finansowych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania, reprezentujących prawa własności do przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ułomnych. Te aktywa finansowe na ogół uprawniają ich posiadaczy do udziału w zyskach przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ułomnych oraz do udziału w ich aktywach netto w przypadku likwidacji.

5.89. Podkategoria F.51 może być podzielona, gdy zachodzi taka potrzeba, na trzy pozycje transakcji finansowych:

- a) akcje notowane, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F. 511);
- b) akcje nie notowane; z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.512);
- c) pozostałe udziały kapitałowe (F.514).

Akcje notowane, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.511), oraz akcje nie notowane, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.512)

5.90. *Definicja:* Podpozycja akcji notowanych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.511) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na akcjach notowanych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (AF.511), a pozycja akcji nie notowanych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.512) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na akcjach nie notowanych, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (AF.512). Akcje obejmują korzyści z udziału w majątku przedsiębiorstw i instytucji finansowych w formie papierów wartościowych, które z zasady są zbywalne. Podpozycja AF.511 uwzględnia te akcje, których ceny są notowane na uznanej giełdzie lub innej formie rynku wtórnego, a podpozycja AF.512 te, które nie są notowane.

5.91. Podpozycje AF.511 i AF.512 obejmują:

- a) akcje kapitałowe emitowane przez spółki akcyjne: są to papiery wartościowe dające posiadaczom status współwłaścicieli i uprawniają ich zarówno do udziału w całości rozdzielanych zysków jak i do udziału w aktywach netto w przypadku likwidacji;
- b) akcje odkupione w spółkach akcyjnych: są to akcje, których kapitał został spłacony, ale które są zatrzymane przez posiadaczy pozostających wspólnymi właścicielami, uprawnionymi do udziału w zyskach pozostałych po wypłacie dywidend od pozostałego zarejestrowanego kapitału oraz do udziału w każdej nadwyżce, która może pozostać z likwidacji, tzn. aktywach netto pomniejszonych o pozostały zarejestrowany kapitał;
- c) akcje dywidendowe emitowane przez spółki akcyjne: są to papiery wartościowe:
  - 1. które, w zależności od kraju i okoliczności, w jakich są tworzone, posiadają wiele nazw, takich jak: akcje założycielskie, akcje z prawem udziału w zyskach, akcje dywidendowe itp. oraz które nie są częścią zarejestrowanego kapitału;
  - 2. które nie dają posiadaczom statusu wspólnych właścicieli w pełnym rozumieniu (prawa do udziału w spłacie zarejestrowanego kapitału, prawa do dochodu od tego kapitału, prawa do głosowania na walnych zgromadzeniach akcjonariuszy itp.);
  - 3. które uprawniają posiadaczy do proporcjonalnych udziałów we wszelkich zyskach pozostających po rozdzieleniu dywidend od zarejestrowanego kapitału oraz do części każdej nadwyżki pozostającej po likwidacji;
- d) udziału lub akcje uprzywilejowane (preferencyjne), które zabezpieczają udział w podziale wartości pozostałej po rozwiązaniu przedsiębiorstwa czy spółki finansowej. Mogą one być notowane na uznanej giełdzie lub nie notowane.

5.92. Pozycje AF.511 i AF.512 nie obejmują:

- a) akcji oferowanych do sprzedaży, ale nie przejętych w okresie emisji. Nie są one rejestrowane w systemie;
- b) skryptów dłużnych i akcji pożyczkowych zamienialnych na akcje. Występują one w rachunkach w podkategorii AF.33, do czasu aż zostaną zamienione (patrz ust. 5.62.l);
- c) udziałów wspólników z nieograniczoną odpowiedzialnością (komplementariuszy) w spółkach akcyjno — komandytowych. Są one zaliczane do pozycji AF.513;
- d) rządowych inwestycji kapitałowych w organizacjach międzynarodowych utworzonych prawnie w formie spółek z kapitałem akcyjnym. Są one zaliczane do podpozycji AF.513 (patrz ust. 5.95.c).

5.93. Podpozycje F.511 i F.512 nie obejmują wydania akcji bezpłatnych, to jest przekazania akcjonariuszom nowych akcji w proporcji do posiadanych przez nich udziałów. Taka emisja nie zmienia pasywów przedsiębiorstwa czy spółki finansowej wobec jego akcjonariuszy ani proporcji aktywów posiadanych przez każdego z nich w przedsiębiorstwie czy spółce finansowej i nie jest rejestrowana w systemie (patrz ust. 6.56). Ta sama zasada odnosi się do podziału akcji.

Pozostałe udziały kapitałowe (F.513)

5.94. *Definicja:* Podpozycja pozostałe udziały kapitałowe (F.513) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na pozostałych udziałach kapitałowych (AF.513), to jest wszystkich formach udziałów kapitałowych innych niż zaliczone do podpozycji AF.511 i AF.512 oraz do podkategorii AF.52.

5.95. Podpozycja AF.513 obejmuje:

- a) wszystkie formy udziałów kapitałowych w przedsiębiorstwach i spółkach finansowych, które nie są akcjami:
  1. udziały kapitałowe w spółkach akcyjno-komandytowych w posiadaniu komplementariuszy;
  2. udziały kapitałowe w spółkach z ograniczoną odpowiedzialnością, których właściciele są partnerami a nie udziałowcami;
  3. kapitały zainwestowane w spółki jawne lub komandytowe uznane za podmioty prawne;
  4. kapitały zainwestowane w spółdzielnie uznane za podmioty prawne;
- b) inwestycje instytucji rządowych i samorządowych w majątek przedsiębiorstw czy instytucji finansowych publicznych, których kapitał nie jest podzielony na akcje i które na mocy specjalnych aktów prawnych są uznane za podmioty prawne (patrz ust. 2.16.c);
- c) inwestycje rządu w majątek organizacji międzynarodowych i ponadnarodowych z jednym wyjątkiem dotyczącym MFW, nawet jeśli są one utworzone prawnie w formie spółek z kapitałem akcyjnym (np. Europejski Bank Inwestycyjny);
- d) przychody finansowe EIW uzyskiwane z innych źródeł niż wkłady krajowych banków centralnych ⁽¹⁴⁾;
- e) kapitał zainwestowany w finansowe i niefinansowe spółki ułomne (patrz ust. 2.13.f). Wielkość takich inwestycji odpowiada nowym inwestycjom (pieniężnym lub w naturze) pomniejszonym o dokonane wypłaty kapitałowe (patrz ust. 4.61);
- f) aktywa finansowe posiadane przez nierezydentów w stosunku do umownych jednostek krajowych (patrz ust. 2.15) i na odwrót.

Udziały w funduszach wspólnego inwestowania (F.52)

5.96. *Definicja:* Podkategoria udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.52) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na udziałach w funduszach wspólnego inwestowania (AF.52), to jest udziałach emitowanych przez szczególnie rodzaj spółki finansowej, którego wyłącznym celem jest inwestowanie funduszy zebranych na rynku pieniężnym, rynku kapitałowym lub rynku nieruchomości.

5.97. Podkategoria AF.52 obejmuje udziały emitowane przez spółki finansowe nazywane, w zależności od kraju, funduszami wspólnego inwestowania, funduszami powierniczymi, funduszami inwestycyjnymi lub innymi programami wspólnego inwestowania, np. przedsięwzięcia wspólnego inwestowania w papiery wartościowe na żądanie (UCITS), bez względu na to czy są one otwarte, mieszane czy zamknięte. Udziały te mogą być notowane lub nienotowane. Gdy są one nienotowane, wtedy zwykle podlegają spłacie na żądanie, według wartości odpowiadającej ich udziałowi w funduszach własnych spółki finansowej. Wartość tych funduszy jest regularnie aktualizowana na podstawie cen rynkowych ich poszczególnych składników.

REZERWY TECHNICZNO-UBEZPIECZENIOWE (F.6) ⁽¹⁵⁾

5.98. *Definicja:* Kategoria rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (F.6) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (AF.6), to jest technicznych zabezpieczeniach instytucji ubezpieczeniowych oraz funduszy emerytalnych (autonomicznych i nieautonomicznych) wobec posiadaczy polis lub beneficjentów, jak zostało ustanowione w dyrektywie Rady 91/674/EWG z dnia 19 grudnia 1991 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Artykuł 16.2 Protokołu w sprawie Europejskiego Instytutu Walutowego dołączonego Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁽¹⁵⁾ Patrz załącznik III dotyczący ubezpieczeń dla opisu sposobu ujęcia w systemie ubezpieczeń społecznych i innych ubezpieczeń.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. nr L 374 z 31.12.1991, str. 7-31.

5.99. Kategoria AF.6 obejmuje:

- a) udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie;
- b) udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych;
- c) przedpłaty składek ubezpieczeniowych;
- d) rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia.

5.100. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe stanowią aktywa finansowe:

- a) posiadaczy polis w odniesieniu do udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i rezerwach funduszy emerytalnych oraz w przedpłatach składek ubezpieczeniowych;
- b) beneficjentów w odniesieniu do rezerw na nieregulowane roszczenia.

5.101. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe stanowią pasywa:

- a) instytucji ubezpieczeń na życie lub ubezpieczeń innych niż na życie oraz autonomicznych funduszy emerytalnych zaliczonych do podsektora instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.125);
- b) nieautonomicznych funduszy emerytalnych zaliczonych do sektorów, do których należą tworzące je jednostki instytucjonalne .

Rezerwy lub podobne fundusze tworzone przez pracodawców na zaopatrzenie emerytalne pracowników (nieautonomiczne fundusze emerytalne) są zaliczane do kategorii AF.6 jedynie wtedy, gdy są one kalkulowane zgodnie z kryteriami aktuarialnymi podobnymi do tych, które są stosowane przez instytucje ubezpieczeniowe i autonomiczne fundusze emerytalne. W przeciwnym razie, te rezerwy są pokryte akcjami lub innymi udziałami kapitałowymi emitowanymi przez jednostkę instytucjonalną, która je utworzyła.

5.102. Kategoria AF.6 nie obejmuje rezerw utworzonych przez jednostki instytucjonalne zaliczone do podsektora funduszy zabezpieczenia społecznego (S.1314). Rezerwy te nie stanowią w systemie zobowiązań podsektora funduszy zabezpieczenia społecznego.

5.103. Kategoria F.6 podzielona jest na dwie podkategorie transakcji finansowych:

- a) udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (F.611);
- b) przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia (F.62).

Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (F.61)

5.104. *Definicja:* Podkategoria udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (F.61) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na udziałach netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (AF.61), to jest rezerwach techniczno ubezpieczeniowych utworzonych w danym przedsiębiorstwie, spółce finansowej czy spółce ułomnej na cele zaspokojenia, gdy ustanowione warunki są spełnione, przewidywanych roszczeń i świadczeń.

5.105. Podkategoria F.61 podzielona jest na dwie pozycje transakcji finansowych:

- a) udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (F.61);
- b) udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (F.612).

Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (F.611)

5.106. *Definicja:* Podpozycja udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (F.611) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na udziałach netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (AF.611), to jest techniczno — ubezpieczeniowych na niepokryte ryzyka i techniczno — ubezpieczeniowych w odniesieniu do ubezpieczeń przynoszących zysk dodawany do zasobów po upływie terminu płatności określonego w ubezpieczeniu na dożycie lub w podobnych polisach.

- 5.107. Podpozycja AF.611 obejmuje rezerwy związane z ubezpieczeniem na życie, rezerwy na premie i rabaty oraz techniczne rezerwy na polisy ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko inwestycyjne ponoszone jest przez posiadacza polisy, jak zostały zdefiniowane w art. 27, 29 i 31 dyrektywy Rady 91/674/EWG z dnia 19 grudnia 1991 r. w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń.
- 5.108. Transakcje dokonywane na udziałach netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie obejmują zwiększenia pomniejszone o zmniejszenia, które powinny być oddzielone od nominalnych zysków lub strat z tytułu posiadania funduszy zainwestowanych przez instytucje ubezpieczeniowe (patrz ust. 6.57).

Zwiększenia obejmują:

- a) faktyczne składki ubezpieczeniowe uzyskane w bieżącym okresie sprawozdawczym;
- b) plus uzupełnienia do składek ubezpieczeniowych odpowiadające dochodowi uzyskanemu z inwestowania rezerw, który jest przypisany gospodarstwom domowym posiadającym polisy;
- c) minus opłaty z tytułu prowadzenia ubezpieczeń na życie.

Zmniejszenia obejmują:

- a) kwoty należne posiadaczom ubezpieczeń na dożycie i podobnych polis ubezpieczeniowych w terminie zapadalności oraz kwoty należne beneficjentom z tytułu śmierci osób ubezpieczonych;
- b) plus płatności należne w odniesieniu do polis wycofanych przed upływem terminu zapadalności.

- 5.109. Rezerwy ubezpieczeń na życie stanowią aktywa finansowe gospodarstw domowych rezydentów lub nierezydentów oraz pasywa instytucji ubezpieczeniowych będących rezydentami lub nierezydentami.

W przypadku ubezpieczeń grupowych zawieranych, na przykład przez przedsiębiorstwo czy spółkę finansową na rzecz pracowników, pracownicy a nie pracodawca są uznawani za wierzycieli, ponieważ są oni uważani za rzeczywistych posiadaczy polis.

Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (F.612)

- 5.110. *Definicja:* Podpozycja udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (F.612) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na udziałach netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (AF.612), to jest technicznych rezerwach utrzymywanych przez autonomiczne i nieautonomiczne fundusze emerytalne, utworzone przez pracodawców lub pracowników lub grupy osób pracujących na własny rachunek na cele zaopatrzenia emerytalnego pracowników lub osób pracujących na własny rachunek.
- 5.111. Transakcje dokonywane na udziałach netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych obejmują zwiększenia pomniejszone o zmniejszenia, które powinny być oddzielone od nominalnych zysków lub strat z tytułu posiadania funduszy zainwestowanych przez fundusze emerytalne (patrz ust. 6.57).

Zwiększenia obejmują:

- a) faktyczne składki ubezpieczeniowe wpłacone do funduszy emerytalnych przez pracowników, pracodawców, osoby pracujące na własny rachunek lub inne jednostki instytucjonalne na rzecz osób indywidualnych lub gospodarstw domowych posiadających roszczenia wobec funduszy, uzyskane w bieżącym okresie sprawozdawczym;
- b) plus uzupełnienia do składek ubezpieczeniowych odpowiadające dochodowi uzyskanemu z inwestowania rezerw funduszy emerytalnych, który jest przypisany do uczestniczących w tych funduszach gospodarstw domowych;
- c) minus opłaty za usługi zapłacone zarządzającym funduszami w danym okresie sprawozdawczym.

Zmniejszenia obejmują:

- a) świadczenia społeczne równe kwotom wypłaconym emerytom lub osobom będącym na ich utrzymaniu, w formie regularnych wypłat lub innych świadczeń;

b) plus świadczenia społeczne składające się z wszelkich ryczałtowych sum płatnych osobom przechodzącym na emeryturę.

- 5.112. Transakcje dokonywane na udziałach netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych nie obejmują funduszy przekazywanych z funduszy emerytalnych nieautonomicznych do funduszy emerytalnych autonomicznych, zaliczonych do podsektora instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.125), w wyniku przekształcenia jednego funduszu w drugi. Ten przypadek powinien być rejestrowany w kategorii zmiany w klasyfikacji i strukturze (K.12.1) na rachunku innych zmian wolumenu aktywów (patrz ust. 6.30).
- 5.113. Rezerwy funduszy emerytalnych stanowią aktywa finansowe gospodarstw domowych rezydentów i nierezydentów, a nie jednostek instytucjonalnych, które nimi zarządzają.

Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia (F.62)

- 5.114. *Definicja:* Podkategoria przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerw niewypłacone odszkodowania i świadczenia (F.62) obejmuje wszystkie transakcje dokonywane na przedpłatach składek i rezerwach nie wypłacone odszkodowania i świadczenia (AF.62), to jest technicznych rezerwach utworzonych przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne (autonomiczne i nieautonomiczne) w odniesieniu do:
- kwot reprezentujących tę część przypisanych składek brutto, która powinna być przypisana do następnego okresu sprawozdawczego (przedpłaty składek ubezpieczeniowych);
  - oszacowanego łącznego ostatecznego kosztu uregulowania wszystkich roszczeń powstających w wyniku zdarzeń, które zajądą do końca okresu sprawozdawczego, zgłoszonych czy nie, pomniejszonego o kwoty już zapłacone w odniesieniu do takich roszczeń (rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia).
- 5.115. Przedpłaty składek ubezpieczeniowych wynikają z faktu, że są one na ogół należne do zapłaty na początku okresu objętego ubezpieczeniem, a okres ten z reguły nie pokrywa się z okresem sprawozdawczym. Tak więc na koniec okresu sprawozdawczego, w momencie zestawiania bilansu, część składek ubezpieczeniowych płatnych w ciągu tego okresu dotyczy pokrycia ryzyka w okresie następnym. Przedpłaty składek ubezpieczeniowych są określane na podstawie stopnia udziału ryzyka w odniesieniu do czasu pozostającego do momentu wygaśnięcia umowy.

Przedpłaty składek ubezpieczeniowych rejestrowane na rachunku finansowym między posiadaczami polis a instytucjami ubezpieczeniowymi obejmują te części składek ubezpieczeniowych, które są płatne w bieżącym okresie sprawozdawczym i które dotyczą pokrycia ryzyka w okresie następnym.

- 5.116. Przedpłaty składek ubezpieczeniowych stanowią aktywa finansowe posiadaczy polis. Gdy przedpłaty te odnoszą się do ubezpieczeń na życie, posiadaczami polis są gospodarstwa domowe rezydentów i nierezydentów. Gdy odnoszą się one do ubezpieczeń innych niż na życie posiadacze polis mogą należeć do dowolnego sektora gospodarki lub do zagranicy. Składki ubezpieczeniowe lub składki na zabezpieczenia społeczne wpłacone przez posiadaczy polis mogą być przyjęte za kryterium rozdzielania przedpłat składek ubezpieczeniowych pomiędzy sektory gospodarki i zagranicę.
- 5.117. Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia są utrzymywane przez instytucje ubezpieczeniowe na pokrycie kwot, które spodziewają się wypłacić w odniesieniu do roszczeń, które nie zostały jeszcze zaspokojone, gdyż na przykład, są sporne. Uzasadnione roszczenia uznawane przez instytucje ubezpieczeniowe uważane są za należne do zapłaty wtedy, gdy zaistnieje zdarzenie dające prawo do zgłoszenia roszczenia, bez względu na to jak długo trwa rozstrzygnięcie spornych roszczeń.
- 5.118. Rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia stanowią aktywa finansowe beneficjentów, którzy mogą należeć do dowolnego sektora gospodarki lub do zagranicy.
- 5.119. Podkategoria AF.62 obejmuje rezerwy w odniesieniu do nie ściągniętych składek, pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe, rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia i rezerwy wyrównawcze, jak zostały zdefiniowane w art. 25, 26, 28 i 30 dyrektywy Rady 91/674/EWG z dnia 19 grudnia 1991 r., w sprawie rocznych sprawozdań finansowych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń.

POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI/ZOBOWIĄZANIA (F.7)

- 5.120. *Definicja:* Kategoria pozostałych należności/zobowiązań (F.7) obejmuje wszystkie transakcje dotyczące pozostałych należności/zobowiązań (AF.7), to jest należnościach finansowych tworzonych jako odpowiedniki transakcji finansowej lub niefinansowej w przypadkach, w których występuje różnica w czasie pomiędzy tą transakcją a odpowiadającą jej płatnością.

5.121. Kategoria F.7 obejmuje transakcje dokonywane na należnościach finansowych wynikłych z wcześniejszej lub opóźnionej płatności za transakcje dotyczące towarów i usług, transakcje podziału lub wtórnego obrotu aktywami finansowymi. Stanowią one transakcje-odpowiedniki, w przypadkach gdy płatność jest należna, ale jeszcze niezapłacona. Do tej kategorii są także klasyfikowane długi narosłe w międzyczasie od dochodu oraz zaległości.

5.122. Kategoria F.7 nie obejmuje:

- a) rozbieżności statystycznych innych niż różnice w czasie pomiędzy transakcjami dotyczącymi towarów i usług, transakcjami podziału lub transakcjami finansowymi a odpowiadającymi im płatnościami;
- b) pozycji, co do których brak jest dostatecznych informacji dla ich zaklasyfikowania. Klasyfikacja powinna być dokonywana na podstawie jakiegokolwiek dostępnej informacji;
- c) pozycji, o których naturze nic nie wiadomo;
- d) różnych pozycji bilansu płatniczego określonych jako błędy i pominięcia netto;
- e) wcześniejszych lub późniejszych płatności (włączając zaległości) w przypadku tworzenia aktywów finansowych lub spłaty zobowiązań innych niż zaliczone do kategorii F.7. Pozostają one w kategorii, do której były zaklasyfikowane.

5.123. Kategoria F.7 podzielona jest na dwie podkategorie transakcji finansowych:

- a) kredyty kupieckie i zaliczki (F.71);
- b) pozostałe należności/zobowiązania, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek (F.79).

Kredyty kupieckie i zaliczki (F.71)

5.124. *Definicja:* Podkategoria kredytów kupieckich i zaliczek (F.71) obejmuje wszystkie transakcje dotyczące kredytów kupieckich i zaliczek (AF.71), to jest należnościach powstających z bezpośredniego udzielenia kredytu przez dostawców i kupujących na transakcje dotyczące towarów i usług oraz płatności zaliczkowych za pracę będącą w toku lub zamierzoną do podjęcia i związanych z takimi transakcjami.

5.125. Podkategoria AF.71 obejmuje:

- a) należności finansowe odnoszące się do dostaw towarów i usług, za które nie zostały dokonane płatności;
- b) kredyty kupieckie uznane przez przedsiębiorstwa handlujące długami (factoringowe), z wyjątkiem uznanych za pożyczki;
- c) narosłe w czasie czynsze za budynki;
- d) zaległości dotyczące spłaty towarów i usług, gdy nie są zapisane jako pożyczka.

5.126. Podkategoria AF.71 nie obejmuje pożyczek na sfinansowanie kredytów kupieckich. Są one klasyfikowane do kategorii AF.4 (patrz ust. 5.81.h).

5.127. Kredyty kupieckie i zaliczki mogą stanowić aktywa lub pasywa finansowe wszystkich sektorów i zagranicy.

Pozostałe należności/zobowiązania, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek (F.79)

5.128. *Definicja:* Podkategoria pozostałe należności/zobowiązania, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek (F.79) obejmuje wszystkie transakcje dotyczące pozostałych należności/zobowiązań, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek (AF.79), to jest należnościach finansowych powstających z różnic w czasie pomiędzy transakcjami podziału lub transakcjami finansowymi dokonywanymi na rynku wtórnym a odpowiadającymi im płatnościami. Zawiera ona także roszczenia finansowe z tytułu narosłego w czasie dochodu.

5.129. Podkategoria AF.79 obejmuje należności finansowe powstałe w wyniku różnic w czasie pomiędzy dokonywanymi transakcjami a płatnościami w odniesieniu do, na przykład:

- a) podatków;
- b) składek na zabezpieczenia społeczne;
- c) wynagrodzeń;

- d) rent gruntowych i z tytułu eksploatacji złóż zasobów naturalnych;
- e) dywidend;
- f) odsetek;
- g) transakcji dokonywanych na aktywach finansowych na rynku wtórnym.

5.130. Najbardziej odpowiednim sposobem rejestracji transakcji finansowej będącej odpowiednikiem odsetek narosłych od aktywów finansowych (patrz ust. 5.17) powinna być jej rejestracja jako reinwestycji w te aktywa finansowe. Sposób rejestracji odsetek będzie jednak musiał wynikać z praktyk krajowych. Jeśli odsetki narosłe nie są rejestrowane jako reinwestowane w aktywa finansowe, powinny być zaliczone do podkategorii F.79.

5.131. W dniu, w którym odsetki stają się należne do zapłaty, rejestrowane są dwie transakcje finansowe (patrz ust. 5.17): po pierwsze w przypadku wypłaty transakcja dokonywana na aktywach finansowych wykorzystywanych do wypłaty lub w przypadku nie dokonywania wypłaty zwiększenie zaległości odsetkowych, do zarejestrowania w podkategorii F.79; po drugie transakcja finansowa będąca odpowiednikiem, zmniejszająca rozszczenia finansowe netto wierzyciela wobec dłużnika.

POZYCJA MEMORIAŁOWA: INWESTYCJE ZAGRANICZNE BEZPOŚREDNIE (F.m)

5.132. *Definicja:* Inwestycje zagraniczne bezpośrednie (F.m) obejmują wszystkie transakcje dotyczące inwestycji zagranicznych bezpośrednich (AF.m), tzn. inwestowania wywołującego długoterminowe współzależności odzwierciedlające trwałe zaangażowanie jednostki instytucjonalnej będącej rezydentem jednej gospodarki („inwestor bezpośredni”) w jednostce instytucjonalnej będącej rezydentem gospodarki innej niż gospodarka inwestora („przedsiębiorstwo inwestycji bezpośredniej”). Celem inwestora bezpośredniego jest wywarcie znaczącego wpływu na zarządzanie przedsiębiorstwem rezydującym w innej gospodarce. Inwestycja bezpośrednia pociąga za sobą zarówno początkową transakcję pomiędzy inwestorem bezpośrednim a przedsiębiorstwem inwestycji bezpośredniej jak i wszystkie późniejsze transakcje kapitałowe pomiędzy nimi i wśród stowarzyszonych przedsiębiorstw posiadających jak i nieposiadających osobowości prawnej ⁽¹⁷⁾.

5.133. Transakcje dokonywane na aktywach i pasywach finansowych tworzące inwestycję zagraniczną bezpośrednią powinny być rejestrowane w odpowiednich kategoriach transakcji finansowych, tzn. pożyczek (F.4), akcji i innych udziałów kapitałowych (F.5) oraz pozostałych należności/zobowiązań (F.7). Jednak kwoty inwestycji zagranicznej bezpośredniej włączone do poszczególnych kategorii powinny też być zarejestrowane oddzielnie jako pozycja memoriałowa.

ZASADY KSIĘGOWANIA TRANSAKЦИИ FINANSOWYCH

WYCENA

5.134. Transakcje finansowe rejestrowane są w wartościach transakcyjnych, to jest wartościach wyrażonych w walucie krajowej, według których, jedynie na podstawie względów komercyjnych, aktywa i/lub pasywa finansowe włączone w transakcję są tworzone, likwidowane, wymieniane lub przejmowane pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi lub między nimi a zagranicą.

5.135. Transakcje oraz ich odpowiedniki w postaci transakcji finansowych lub niefinansowych są rejestrowane według tej samej wartości transakcyjnej. Mogą być rozpatrywane trzy możliwości:

- a) transakcja finansowa stanowi transakcję dokonywaną na środkach płatniczych w walucie krajowej (patrz ust. 5.04. i 5.23.): wartość transakcyjna jest równa kwocie wymienionych środków płatniczych;
- b) transakcja finansowa stanowi transakcję dokonywaną na środkach płatniczych w walucie zagranicznej (patrz ust. 5.04. i 5.23.), a transakcja będąca odpowiednikiem nie jest transakcją dokonywaną na środkach płatniczych w walucie krajowej; wartość transakcyjna jest równa kwocie wymienionych środków płatniczych, przeliczonych na walutę krajową przy zastosowaniu kursu rynkowego obowiązującego w momencie dokonywania płatności;
- c) ani transakcja finansowa ani transakcja będąca jej odpowiednikiem, nie są transakcjami dokonywanymi na środkach płatniczych (patrz ust. 5.04.): wartość transakcyjna jest utożsamiana z bieżącą wartością rynkową aktywów lub pasywów finansowych objętych transakcją.

5.136. Wartość transakcyjna odnosi się do szczególnej transakcji finansowej i jej odpowiednika. Wartość transakcyjna powinna być, z zasady, wyrażona odróżniona od wartości bazującej na cenie notowanej na rynku, uczciwej cenie rynkowej lub jakiegokolwiek cenie przewidzianej do wyrażenia ogólnych cen grupy podobnych, lub identycznych aktywów lub pasywów finansowych. W przypadkach jednak, gdy transakcją — odpowiednikiem transakcji finansowej, jest na przykład transfer i z tego powodu, transakcja finansowa podjęta jest ze względów innych niż czysto komercyjne, wartość transakcyjna jest utożsamiana z bieżącą wartością rynkową aktywów lub pasywów finansowych objętych transakcją.

⁽¹⁷⁾ Ramowa definicja inwestycji zagranicznej bezpośredniej OECD, 3-cie wydanie.

5.137. Wartość transakcyjna nie obejmuje obciążeń za usługę, opłat i prowizji oraz podobnych płatności za usługi wykonywane podczas przeprowadzania transakcji; powinny być one rejestrowane jako płatności za usługi. Wyłączone są także podatki od transakcji finansowych i traktowane jako podatki od usług w ramach podatków od produktów. W przypadku gdy transakcja finansowa obejmuje nową emisję pasywów, wartość transakcyjna jest równa kwocie zaciągniętych zobowiązań, z wyłączeniem wszelkich płaconych z góry odsetek. Podobnie, kiedy zobowiązanie wygasa, wartość transakcyjna, zarówno dla wierzyciela jak i dłużnika, musi odpowiadać zmniejszeniu zobowiązania.

Szczegółne kryteria wyceny wybranych podkategorii transakcji finansowych

5.138. Papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (F.33)

- a) Jeżeli papiery wartościowe wprowadzane są przez emitentów na rynek poprzez przejęcie emisji lub przez innych gwarantów emisji, a następnie sprzedawane ostatecznym inwestorom po wyższych cenach, aktywa i pasywa finansowe powinny być rejestrowane według wartości zapłaconych przez inwestorów. Różnice między kwotami zapłaconymi przez inwestorów a kwotami otrzymanymi przez emitentów powinny być traktowane jako płatności za usługę zapłacone przez emitentów gwarantom emisji.
- b) Papiery wartościowe są rejestrowane według wartości emisyjnej. Jeżeli papiery wartościowe są emitowane z dyskontem lub z ażio, na rachunkach, jako rzeczywista wartość emisyjna, rejestrowany jest dochód emitenta w momencie sprzedaży, a nie wartość nominalu. Różnica między wartością emisyjną a wartością wykupu jest traktowana jako odsetki narosłe od momentu emisji do wykupu papieru.
- c) Obligacje z dużym dyskontem lub obligacje zerokuponowe powinny być traktowane jako papiery wartościowe emitowane z dyskontem. Odsetki narosłe do momentu wykupu obligacji są traktowane jako reinwestowane w takie obligacje (patrz ust. 4.46).
- d) Jeżeli długoterminowe papiery wartościowe emitowane są z dyskontem, którego wielkość jest nieistotna, różnica między wartością emisyjną a wartością wykupu może być przypisywana umownie w momencie emisji.
- e) W przypadku papierów wartościowych, których wartość jest powiązana z indeksem cen, ceną towaru lub kursem walutowym, cena emisyjna papieru rejestrowana jest jako kapitał, a płatność indeksowana wypłacana okresowo lub w terminie płatności jest traktowana jako odsetki narosłe do momentu wykupu, natomiast odpowiednik jest rejestrowany na rachunku finansowym jako reinwestycja w papiery wartościowe inne niż akcje.
- f) Inwestycje w papiery wartościowe będące w obiegu na rynku wtórnym rejestrowane są według notowań giełdowych lub ceny rynkowej.
- g) Papiery wartościowe, które osiągnęły termin wykupu rejestrowane są według wartości w dniu wykupu, która obejmuje premie udzielane przy wykupie, ale wyłącza płatności dokonywane w drodze losowania oraz premie oszczędnościowe, które rejestrowane są jako odsetki.
- h) Zamiana obligacji na akcje powinna być traktowana jako sprzedaż obligacji i zakup akcji (patrz ust. 5.62.l). Wartość transakcyjna uzyskiwana jest z wartości rynkowej sprzedanych obligacji, z ewentualnym odliczeniem, na rachunku przeszacowań, zysków lub strat z tytułu posiadania akcji (patrz ust. 6.54).

5.139. Instrumenty pochodne (F.34)

- a) Obrót wtórny opcjami i zamknięcie opcji przed dokonaniem objętych nimi transakcji finansowych. Jeżeli opcja dotyczy dostawy, może ona być zrealizowana lub nie. W przypadkach gdy opcja zostaje zrealizowana, wystawca opcji może zapłacić jej posiadaczowi równowartość różnicy między dominującą na rynku ceną instrumentu bazowego a ceną wykonania opcji lub, alternatywnie, może to być nabycie lub sprzedaż bazowego finansowego instrumentu lub aktywów niefinansowych, rejestrowanych według dominującej na rynku ceny i płatności wyrównawczej dokonanej między posiadaczem a wystawcą opcji — równa cenie uzgodnionej. Różnica między dominującą ceną rynkową instrumentu bazowego a ceną wykonania jest w obu przypadkach równa wartości likwidacyjnej opcji, to jest cenie opcji w momencie realizacji dostawy. W przypadkach, gdy opcja nie zostaje zrealizowana, nie ma miejsca żadna transakcja. Jednak wystawca opcji uzyskuje zysk holdingowy, a jej posiadacz — stratę z tytułu posiadania opcji i powinny one być zarejestrowane na rachunku przeszacowań.
- b) Instrumenty pochodne inne niż opcje obejmują na ogół umowy, w ramach których obie strony zgadzają się wymienić określone aktywa (realne lub finansowe) w określonym momencie lub momentach w przyszłości. Transakcje, które muszą być zarejestrowane na podstawie takich instrumentów pochodnych, obejmują obrót handlowy zrealizowany w ramach zawartej umowy oraz wartość netto dokonanych

rozliczeń. Może także wystąpić potrzeba rejestracji transakcji związanych z samym zawarciem umów dotyczących instrumentów pochodnych. W wielu jednak przypadkach obie strony będą przystępować do takiej umowy bez żadnych wzajemnych płatności; w tych przypadkach wartość transakcji ustanowienia umowy nie występuje i żaden zapis na rachunku finansowym nie jest wymagany.

- c) Wszelkie jasno określone prowizje, zapłacone lub otrzymane od brokerów lub innych pośredników organizujących opcje, transakcje typu futures, swapy i inne umowy dotyczące instrumentów pochodnych są traktowane, na odpowiednich rachunkach, jako płatności za usługi. Przepływy płatności odsetkowych wynikające z umów swapowych powinny być rejestrowane jako dochody z tytułu własności, a spłaty kapitału powinny być rejestrowane na rachunku finansowym jako transakcje dokonywane na instrumentach bazowych. Strony umowy swapowej nie są uważane za świadczące sobie wzajemnie usługi, ale każda płatność realizowana na rzecz strony trzeciej, organizującej umowę, powinna być traktowana jako płatność za usługę (patrz ust. 4.47). Podczas gdy w odniesieniu do samej koncepcji opcji, premie płacone sprzedającemu ją mogą być uznawane za obejmujące opłatę za usługę, to w praktyce nie jest zwykle możliwe wyróżnienie elementu związanego z usługą. Stąd jako nabycie aktywów finansowego przez kupującego i jako zaciągnięcie zobowiązań przez sprzedającego — powinna być rejestrowana cała zapłacona cena.
- d) W przypadku gdy umowy swapowe obejmują wymianę kwot kapitału, na przykład pojawiających się w odniesieniu do swapów walutowych, wymiana początkowa powinna być rejestrowana jako transakcja dokonywana na instrumencie bazowym a nie jako transakcja dotycząca instrumentów pochodnych (F.34). Jest zatem oczywiste, że w tym momencie tworzony jest instrument pochodny z wartością początkową równą zero. Wartość instrumentu pochodnego będzie kolejno obejmować co najmniej następujące elementy:
  1. bieżącą wartość rynkową różnicy między oczekiwaną przyszłą wartością rynkową kolejno wymienianych kwot kapitału a kwotami kapitału określonymi w umowie; oraz
  2. bieżącą wartość rynkową przyszłego strumienia wszelkich odsetek i pozostałych przepływów pieniężnych określonych w umowie.

Zmiany wartości instrumentów pochodnych zachodzące w czasie powinny być rejestrowane na rachunku przeszacowań.

Kolejne wymiany kapitału będą podlegać terminom i warunkom umowy swapowej oraz mogą pociągać za sobą wymianę aktywów finansowych po cenie innej niż dominująca na rynku dla takich aktywów. W umowie będzie wtedy określony odpowiednik w postaci płatności między stronami umowy swapowej. Różnica między ceną rynkową a ceną określoną w umowie jest wtedy równa wartości likwidacji aktywów/pasywów w momencie zapadalności i powinna być rejestrowana jako transakcja dokonywana na instrumentach pochodnych (F.34). Ta końcowa transakcja na instrumentach pochodnych oraz wszelkie końcowe przepływy odsetek netto muszą odpowiadać łącznym przeszacowaniom dotyczącym zysków lub strat z tytułu posiadania aktywów, zrealizowanym w czasie trwania umowy swapowej. Ujęcie to jest analogiczne jak zastosowane w odniesieniu do opcji, która prowadzi do dostawy (patrz lit. a) powyżej).

5.140. Akcje i inne udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (F.51)

- a) Nowe akcje rejestrowane są według wartości emisyjnej, która na ogół odpowiada wartości nominalnej powiększonej o premię emisyjną.
- b) Transakcje dokonywane na akcjach znajdujących się w obrocie powinny być rejestrowane według ich wartości transakcyjnej. Jeżeli wartość ta nie jest znana, można ją przybliżyć poprzez notowanie giełdowe czy cenę rynkową dla akcji notowanych oraz wartość księgowania akcji nienotowanych.
- c) Akcje uprawniające do dywidendy wypłaconej w formie krótkoterminowych weksli własnych są wyceniane według ceny wynikającej z dywidendy proponowanej przez remitenta.
- d) Emisje akcji gratisowych nie są rejestrowane w systemie (patrz ust. 5.93). Jednakże, jeżeli taka emisja zmienia całkowitą wartość rynkową akcji przedsiębiorstwa czy spółki finansowej, zmiany te powinny być zarejestrowane na rachunku przeszacowań (patrz ust. 6.56).
- e) Wartość transakcyjna pozostałych udziałów kapitałowych (F.513) stanowi kwotę funduszy przekazanych do przedsiębiorstwa, spółki finansowej lub spółki ułamnej przez właścicieli. W niektórych przypadkach fundusze mogą być przekazywane w drodze przejścia zobowiązań przedsiębiorstwa, spółki finansowej lub spółki ułamnej.

5.141. Udziały w funduszach wspólnego inwestowania (F.52)

- a) Transakcje dotyczące udziałów w funduszach wspólnego inwestowania zawierają wartość wpłat netto do funduszu.
- b) Dochody z tytułu własności otrzymane przez fundusze wspólnego inwestowania (po odliczeniu części związanej z kosztami zarządzania i przydzieleniu ich uczestnikom, nawet jeżeli nie są rozdzielone), posiadają na rachunku finansowym zapis swojego odpowiednika w udziałach w funduszach wspólnego inwestowania. Efekt jest taki, że dochody z tytułu własności są reinwestowane.

CZAS REJESTRACJI

- 5.142. Transakcje finansowe i transakcje będące ich odpowiednikami powinny być rejestrowane w tym samym momencie.
- 5.143. Jeżeli odpowiednikiem transakcji finansowej jest transakcja niefinansowa, obie są rejestrowane w czasie, w jakim miała miejsce transakcja niefinansowa. Jeśli, na przykład sprzedaż towarów lub usług daje podstawę dla zaciągnięcia kredytu kupieckiego, to ta transakcja finansowa powinna być rejestrowana w momencie dokonania zapisów na odpowiednim rachunku niefinansowym.
- 5.144. Jeżeli odpowiednik transakcji finansowej jest także transakcją finansową, mogą być rozważane trzy możliwości:
- obie transakcje finansowe są transakcjami w środkach płatniczych (patrz ust. 5.04): są one rejestrowane w momencie dokonania pierwszej płatności;
  - tylko jedna z dwóch transakcji finansowych jest transakcją w środkach płatniczych (patrz ust. 5.04): są one rejestrowane w momencie dokonania płatności;
  - żadna z dwóch transakcji finansowych nie jest transakcją w środkach płatniczych (patrz ust. 5.04): są one rejestrowane w czasie, w którym miała miejsce pierwsza transakcja finansowa.

ZESTAWIANIE TRANSAKcji FINANSOWYCH NA PODSTAWIE ZMIAN W BILANSACH

- 5.145. W przypadkach, gdy podstawowe statystyki dotyczące transakcji finansowych nie są dostępne, transakcje te mogą być zestawione na podstawie zmian w bilansach finansowych, to jest zmian między bilansem zamknięcia a bilansem otwarcia, w wielkości posiadanych aktywów finansowych i zaciągniętych zobowiązań. Różnica między wielkością transakcji finansowych a wielkością zmian w bilansach finansowych obejmuje pozycje zapisane na rachunku przeszacowań i na rachunku innych zmian wolumenu aktywów.

Załącznik 5.1

Powiązania z miernikami pieniądza

- 5.146. Niniejszy załącznik objaśnia metodę, która pozwala pokazać mierniki pieniądza w bilansach i na rachunkach finansowych.
- 5.147. Stosowane definicje mierników są zróżnicowane pomiędzy krajami oraz w czasie. Ponadto, definicje te niekoniecznie bazują na klasyfikacji aktywów finansowych sektorów określonych w systemie. Stąd mierniki pieniądza nie są w systemie zdefiniowane.
- 5.148. Przy włączeniu mierników pieniądza do bilansów i na rachunki finansowe pojawiają się następujące problemy. Po pierwsze, mierniki pieniądza mogą być stworzone z elementów, które nie odpowiadają klasom, to jest kategoriom, podkategoriom i podpozycjom aktywów i pasywów finansowych zdefiniowanych w systemie. Na przykład miernik pieniądza może obejmować jedynie podklasę kategorii gotówki i depozytów (AF.2). Podklasa może być zdefiniowana poprzez odniesienie do terminu płatności lub poprzez odniesienie do jednostek instytucjonalnych posiadających lub emitujących gotówkę i depozyty. Po drugie, mierniki pieniądza mogą określać sektory „tworzące pieniądź”, „posiadające pieniądź” i „neutralne w stosunku do pieniądza”, które nie mogą tworzyć sektorów i podsektorów, takich jak zdefiniowane w systemie. Po trzecie, źródła danych wykorzystywane dla zestawienia agregatów pieniężnych mogą różnić się w praktyce od źródeł danych wykorzystywanych dla zestawienia bilansów i rachunków finansowych sektorów i zagranicy.
- 5.149. W celu identyfikacji miernika pieniądza MX w zestawieniach bilansowych lub na rachunkach finansowych może być konieczne rozdzielenie dowolnej klasy „i” aktywów i pasywów finansowych zdefiniowanej w systemie, na dwie podklasy:
- MX_i: podklasa aktywów (pasywów) finansowych zaklasyfikowana do klasy „i” oraz zaliczona do miernika pieniądza MX;
  - MX_{-i}: podklasa aktywów (pasywów) finansowych zaklasyfikowana do klasy „i” ale niezaliczona do miary pieniądza MX.

Niektóre klasy aktywów (pasywów) finansowych nie należą w praktyce nawet do miar szerokiej bazy pieniądza, na przykład złoto monetarne i SDR-y (AF.1) czy rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6). Stąd MX_i i MX_{-i} będą równe zero, a więc, podział AF.1 na MX_i i MX_{-i} czy podział AF.6 na MX_i i MX_{-i} nie są konieczne.

- 5.150. Miernik pieniądza MX jest równy sumie wszystkich podklas aktywów finansowych MX_i sektorów „posiadających pieniądz”, a MX jest równy sumie wszystkich podklas pasywów finansowych MX_i sektorów „tworzących pieniądz”.
- 5.151. Główną zaletą tej metody jest jej elastyczność. W przypadkach gdy zmieniona jest definicja miernika pieniądza, muszą być dostosowane jedynie podziały niektórych klas aktywów i pasywów finansowych na MX_i oraz MX_{-i}.

Mierniki pieniądza w bilansach lub na rachunkach finansowych

Aktywa finansowe sektorów posiadających pieniądz			Pasywa sektorów tworzących pieniądz	
Ogółem	Podział według sektorów		Podział według sektorów	Ogółem
		AF.1		
		AF.2		
		z tego: MX ₂		
		MX ₋₂		
		AF.3		
		AF.33		
		z tego: MX ₃₃		
		MX ₋₃₃		
		AF.34		
		z tego: MX ₃₄		
		MX ₋₃₄		
		AF.4		
		AF.41		
		z tego: MX ₄₁		
		MX ₋₄₁		
		AF.42		
		z tego: MX ₄₂		
		MX ₋₄₂		
		AF.5		
		AF.51		
		z tego: MX ₅₁		
		MX ₋₅₁		
		AF.52		
		z tego: MX ₅₂		
		MX ₋₅₂		
		AF.6		
		AF.7		
		AF.71		
		z tego: MX ₇₁		
		MX ₋₇₁		
		AF.79		
		Aktywa i pasywa finansowe ogółem w tym: MX		

ROZDZIAŁ 6

INNE PRZEPIŁYWY

- 6.01. Inne przepływy obejmują amortyzację środków trwałych (K.1), nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych (K.2) oraz inne zmiany aktywów (K.3 -K.12).

Inne zmiany aktywów składają się z różnych rodzajów zmian aktywów, pasywów i wartości netto, które nie następują w formie transakcji rejestrowanych na rachunkach kapitałowym i finansowym. Obejmują one inne zmiany wolumenu (K.3 — K.10 i K.12) oraz zyski i straty z tytułu posiadania aktywów (K.11).

ZUŻYCIE ŚRODKÓW TRWAŁYCH (K.1)

- 6.02. *Definicja:* Zużycie środków trwałych (K.1) odpowiada ilości aktywów trwałych zużytych w badanym okresie, w rezultacie zwykłego zużycia i przewidywanego całkowitego zużycia moralnego, łącznie ze stratami w wyniku przypadkowych szkód, od których można się ubezpieczyć.
- 6.03. Zużycie środków trwałych powinna być obliczana dla wszystkich aktywów trwałych (z wyjątkiem zwierząt), włączając zarówno rzeczowe aktywa trwałe, jak i wartości niematerialne i prawne, takie jak koszty poszukiwań złóż naturalnych, oprogramowanie komputerowe, modernizacje aktywów niewytworzonych oraz koszty związane z przeniesieniem praw własności do aktywów niewytworzonych.
- 6.04. Zużycie środków trwałych (którą należy wyraźnie odróżnić od zużycia środków trwałych używanego do celów podatkowych lub zużycia wykazywanego w księgowości) powinna być szacowana w oparciu o zasoby aktywów trwałych i prawdopodobny przeciętny okres eksploatacji różnych kategorii środków trwałych. System zaleca, aby, w przypadku braku informacji bezpośrednich, szacować zasób aktywów trwałych metodą ciągłej inwentaryzacji (PIM). Zasób aktywów trwałych powinien być wyceniony w cenach nabycia z bieżącego okresu.

Straty aktywów trwałych, będące rezultatem przypadkowych szkód, przed którymi można się ubezpieczyć, brane są pod uwagę w obliczeniach przeciętnego okresu wykorzystania towarów. Można oczekiwać, że dla gospodarki ogółem, rzeczywiste normalne przypadkowe zniszczenia, zaistniałe w czasie okresu księgowego, będą równe lub zbliżone do średniej. Jednakże, w przypadku poszczególnych jednostek lub grup jednostek, rzeczywiste szkody przypadkowe będą odbiegać od średniej. W tym przypadku, dla sektorów, wszelkie różnice są rejestrowane jako inne zmiany wolumenu aktywów trwałych.

Zużycie środków trwałych jest obliczana według metody „liniowej”, w której odpisy od wartości aktywów trwałych dokonywane są według stałej stawki, w czasie całej długości zużycia środka.

Niemniej jednak, zależnie od charakteru spadku wydajności aktywów trwałych, do obliczenia jego zużycia należało by wykorzystać metodę zużycia geometrycznego.

- 6.05. W systemie rachunków zużycie środków trwałych jest rejestrowana pod każdą pozycją bilansującą, wykazywaną według zapisu „brutto” i „netto”. Zapis „brutto” oznacza rejestrowanie przed odjęciem zużycia środków trwałych, zapis „netto” oznacza rejestrowanie pozycji bilansującej po odjęciu zużycia środków trwałych.

NABYCIE POMNIEJSZONE O SPRZEDAŻ NIEFINANSOWYCH AKTYWÓW NIEWYTWORZONYCH (K.2)

- 6.06. *Definicja:* Niefinansowe aktywa niewytworzone ⁽¹⁾ obejmują grunty i inne rzeczowe aktywa niewytworzone, które mogą być wykorzystane do produkcji towarów i usług oraz wartości niematerialne i prawne.
- 6.07. Grunty są definiowane jako sama ziemia, łącznie z glebą, i towarzyszącymi im wodami powierzchniowymi. Do wód powierzchniowych towarzyszących gruntom zaliczono: wody śródlądowe (zbiorniki wodne, jeziora, rzeki itp.), do których może być ustanowione prawo własności.

⁽¹⁾ Patrz definicja aktywów, załącznik 7.1 do rozdziału 7.

6.08. Grunty nie obejmują:

- a) budynków i innych budowli naziemnych i podziemnych (dróg, tuneli itp.);
- b) winnic, sadów lub innych nasadzeń drzew i upraw itp., zasadzeń wieloletnich;
- c) zasobów złóż naturalnych;
- d) niekultywowanych zasobów biologicznych;
- e) zasobów wód podziemnych.

Pozycje a) i b) są wytworzonymi środkami trwałymi, pozycje c), d) i e) należą do niewytworzonych wartości niematerialnych i prawnych.

6.09. Nabycie i sprzedaż gruntów jest wyceniane w bieżących cenach rynkowych, obowiązujących w momencie nabycia / sprzedaży. Transakcje związane z gruntami są rejestrowane w takiej samej wartości na rachunkach zakupującego i sprzedającego. Wartość ta nie obejmuje kosztów związanych z przekazaniem praw własności gruntów, które są traktowane jako środki trwałe brutto.

6.10. Nabycie i sprzedaż innych rzeczowych aktywów niewytworzonych obejmuje zasoby złóż naturalnych, niekultywowane zasoby biologiczne i zasoby wód podziemnych. Do zasobów złóż naturalnych należą: złoża węgla, ropy naftowej, gazu ziemnego, złoża rud metali i pozostałych surowców mineralnych ⁽¹⁾.

6.11. Nabycie i sprzedaż innych rzeczowych aktywów niewytworzonych jest wyceniane w bieżących cenach rynkowych, obowiązujących w momencie nabycia / sprzedaży. Nabycie i sprzedaż nie obejmuje towarzyszących im kosztów przeniesienia praw własności. Koszty te są rejestrowane osobno jako środki trwałe brutto.

6.12. Niefinansowe niewytworzone wartości niematerialne i prawne obejmują patenty, dzierżawy lub inne zbywalne prawa, wartość firmy i inne niewytworzone wartości niematerialne i prawne. Dzierżawy dotyczą gruntów, zasobów złóż naturalnych, budynków mieszkalnych i niemieszkalnych ⁽²⁾. Dalsze przykłady dotyczą innych zbywalnych praw nabytych w formie umów ze sportowcami i autorami. Wartość nabycia lub rozdysponowania dzierżawy lub innych zbywalnych praw obejmuje płatności dokonywane pierwszym lub następnym najemcom lub dzierżawcom, kiedy dzierżawy lub koncesje są sprzedawane lub przekazywane innym jednostkom instytucjonalnym. Wartość nabycia i sprzedaży niewytworzonych wartości niematerialnych i prawnych nie obejmuje towarzyszących im kosztów przeniesienia praw własności. Koszty te są elementem środków trwałych brutto.

6.13. Nabycia pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych są rejestrowane na bilansie płatności kapitałowych dla sektorów, gospodarki ogółem i zagranicy.

POZOSTAŁE ZMIANY AKTYWÓW (K.3 — K.12)

6.14. *Definicja:* Inne zmiany aktywów są przepływami, które nie są rezultatem transakcji rejestrowanych na rachunkach kapitałowym i finansowym. Rozróżnia się dwa rodzaje pozostałych zmian aktywów. Pierwszy rodzaj dotyczy zmian wolumenu aktywów. Drugi rodzaj obejmuje zmiany wartości aktywów, pasywów i wartości netto, wynikające ze zmian poziomu i struktury cen prowadzących do powstania zysków lub strat z tytułu posiadania aktywów.

POZOSTAŁE ZMIANY WOLUMENU (K.3 — K.10 i K.12)

6.15. Pozostałe zmiany wolumenu są przepływami wypełniającymi różne funkcje. Jedną z ważnych funkcji jest umożliwienie pewnym aktywom na wejście i opuszczenie systemu w normalnym przebiegu zdarzeń — np. wejścia i wyjścia naturalnie występujących aktywów. Ma to znaczenie w przypadku rejestracji odkryć, wyczerpania i degradacji aktywów naturalnych. Druga funkcja dotyczy rejestracji rezultatów wyjątkowych, nieprzewidzianych zdarzeń, które wpływają na korzyści gospodarcze uzyskiwane z aktywów.

⁽¹⁾ Patrz definicja aktywów, załącznik 7.1 do rozdziału 7.

6.16. Pozostałe zmiany wolumenu obejmują dziewięć kategorii:

- a) gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych (K.3);
- b) gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych (K.4);
- c) naturalny wzrost niekultywowanych zasobów biologicznych (K.5);
- d) gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych (K.6);
- e) straty z tytułu klęsk żywiołowych (K.7);
- f) wywłaszczenie bez wynagrodzenia (K.8);
- h) pozostałe zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane (K.9);
- i) pozostałe zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane (K.10);
- j) zmiany w klasyfikacji i strukturze (K.12).

GOSPODARCZE POJAWIENIE SIĘ AKTYWÓW NIEWYTWORZONYCH (K.3)

6.17. Gospodarcze pojawienie się niefinansowych aktywów niewytworzonych (K.3) przedstawia wzrost wolumenu tych aktywów, który nie powstaje w wyniku procesu produkcji.

Do kategorii tej należy:

- a) zwiększenia brutto wielkości zasobów złóż naturalnych możliwych do eksploatacji: odkryte złoża węgla, ropy gazu ziemnego, rud metali i pozostałych surowców mineralnych, których eksploatacja jest opłacalna ekonomicznie. Pozycja ta obejmuje również zwiększenie wielkości zasobów złóż, których eksploatacja staje się opłacalna ekonomicznie w wyniku postępu technologicznego czy zmian relatywnych cen;
- b) wprowadzenie pozostałych aktywów naturalnych do działalności gospodarczej: zmiana statusu naturalnie występujących obiektów, kwalifikująca je jako aktywa gospodarcze, aktywa gospodarcze będące obiektami, w stosunku do których nadano prawa własności jednostkom instytucjonalnym i z których ustanowieni właściciele mogą czerpać korzyści gospodarcze (np. eksploatacja dziewiczych lasów, przekształcenie ugorów lub gruntów zdewastowanych, które mogą być gospodarczo użyteczne, rekultywacja ziemi);
- c) zmiany jakości aktywów niewytworzonych spowodowane zmianami ich gospodarczego przeznaczenia. Zmiany jakości są traktowane jak zmiany wolumenu. Zmiany jakości, rejestrowane w tej pozycji, pojawiają się jako przeciwwaga tych zmian w gospodarczym wykorzystaniu, które są wykazywane jako zmiany w klasyfikacji (patrz ust. 6.32) — np. z gruntów uprawnych na grunty pod budowę;
- d) pojawienie się niewytworzonych wartości niematerialnych i prawnych. Niefinansowe niewytworzone wartości niematerialne i prawne pojawiają się w momencie przyznania patentów lub sporządzenie innych zbywalnych praw. Również wtedy, gdy przedsiębiorstwa są sprzedawane po cenach przewyższających ich fundusze własne (patrz ust. 7.05), nadwyżka ceny nabycia ponad fundusze własne jest aktywnym określonym jako „wartość firmy”. Wartość firmy niewykazana w transakcji sprzedaży/kupna nie jest aktywnem gospodarczym.

GOSPODARCZE POJAWIENIE SIĘ AKTYWÓW WYTWORZONYCH (K.4)

6.18. Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych (K.4) występuje w przypadku towarów, które nie są wykazywane w bilansach. Za pojawienie się aktywu wytworzonego, które powinno być zarejestrowane w pozycji „Pozostałe zmiany wolumenu”, uważa się uznanie jego istotnej lub szczególnej wartości.

Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych obejmuje:

- a) aktywa o wyjątkowej wartości, takie jak: kamienie szlachetne, dzieła sztuki, gdy wysoka wartość lub znaczenie artystyczne, wcześniej neregistrowane w bilansach, są po raz pierwszy uznane;
- b) obiekty zabytkowe, gdy wyjątkowa archeologiczna, historyczna czy kulturalna wartość budynku lub miejsca, wcześniej neregistrowana w bilansach, jest po raz pierwszy uznana.

NATURALNY WZROST NIEKULTYWOWANYCH ZASOBÓW BIOLOGICZNYCH (K.5)

6.19. Naturalny wzrost niekultywowanych zasobów biologicznych (K.5) nie jest objęty bezpośrednią kontrolą, odpowiedzialnością i zarządzaniem przez jednostki instytucjonalne i dlatego nie jest efektem działalności produkcyjnej. Przyrost gospodarczych aktywów, takich jak przyrost naturalny lasów przeznaczonych do eksploatacji, czy ryb w rzekach, musi więc być uznany jako ich gospodarcze pojawienie się.

6.20. Naturalny wzrost powinien być rejestrowany jako powiększenie (K.5); wyczerpanie tych zasobów powinno być rejestrowane jako gospodarcze zaniknięcie (K.61). Jednak, w praktyce, naturalny wzrost może być rejestrowany jedynie w ujęciu netto, ponieważ fizyczne pomiary, które prawdopodobnie są jedyną dostępną podstawą rejestracji, są faktycznie pomiarami netto.

GOSPODARCZE ZANIKANIE AKTYWÓW NIEWYTWORZONYCH (K.6)

6.21. Gospodarcze zanikanie niefinansowych aktywów niewytworzonych (K.6) obejmuje:

- a) wyczerpanie aktywów naturalnych (K.61), takich jak zmniejszenie zasobów złóż naturalnych i wyczerpanie niekultywowanych zasobów biologicznych, klasyfikowanych jako aktywa (patrz ust. 6.19);
- b) pozostałe rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych (K.62):
  1. pozostałe zmniejszenia możliwych do eksploatacji złóż naturalnych (ponowne oszacowanie złóż możliwych do eksploatacji wynikających ze zmian technologicznych lub zmian relatywnych cen);
  2. jakościowe zmiany aktywów niewytworzonych z tytułu zmian w gospodarczym wykorzystaniu;
  3. degradacja aktywów niewytworzonych spowodowana działalnością gospodarczą, obejmująca degradację gruntu, zasobów wodnych i innych aktywów naturalnych;
  4. odpisanie wartości firmy, anulowanie innych zbywalnych praw i wygaśnięcie ochrony patentowej.

STRATY Z TYTUŁU KLĘSK ŻYWIŁOWYCH (K.7)

6.22. Straty z tytułu klęsk żywiołowych (K.7) rejestrowane jako pozostałe zmiany wolumenu aktywów, są wynikiem pojedynczych, wyróżniających się i rozpoznawalnych zdarzeń na ogromną skalę, które mogą zniszczyć dowolne pozycje aktywów gospodarczych (niefinansowych czy finansowych).

6.23. Zdarzenia te obejmują: większe trzęsienia ziemi, erupcje wulkaniczne, przypyły i odpływy, szczególnie silne huragany, susze i pozostałe klęski żywiołowe, wojny, powstania i pozostałe zdarzenia polityczne oraz katastrofy technologiczne, takie jak wycieki substancji toksycznych czy emisja substancji radioaktywnych do środowiska.

Pozycja ta obejmuje w szczególności:

- a) pogorszenie jakości gruntu spowodowane nietypowymi powodziąmi lub szkody spowodowane silnym wiatrem;
- b) zniszczenie aktywów kultywowanych na skutek suszy czy epidemii chorób;
- c) zniszczenia budynków, urządzeń czy aktywów o wyjątkowej wartości, spowodowane pożarami lasów lub trzęsieniami ziemi;
- d) przypadkowe zniszczenia pieniędzy gotówkowego lub papierów wartościowych na okaziciela spowodowane katastrofami naturalnymi lub wydarzeniami politycznymi.

WYWŁASZCZENIE BEZ WYNAGRODZENIA (K.8)

6.24. Wywłaszczenie bez wynagrodzenia (K.8) pojawia się wówczas, gdy instytucje rządowe i samorządowe lub pozostałe jednostki instytucjonalne przejmują aktywa innych jednostek, w tym także nierezydentów, bez pełnej rekompensaty, z innych powodów niż płatność podatków, ściąganie kar lub innych podobnych opłat. Niezrekompensowana część takiej jednostronnej konfiskaty nie jest transferem kapitałowym, w związku z tym nie jest rejestrowana na bilansie płatności kapitałowych.

POZOSTAŁE ZMIANY WOLUMENU AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH, GDZIE INDZIEJ NIE SKLASYFIKOWANE (K.9)

6.25. W pozycji pozostałych zmian wolumenu aktywów niefinansowych (K.9) są rejestrowane efekty nieoczekiwanych zdarzeń wpływających na korzyści gospodarcze osiągnięte z aktywów.

Obejmują one:

- a) nieprzewidziane zużycie moralne. Zużycie środków trwałych nie obejmuje nieprzewidzianego moralnego zużycia środków trwałych, a kwota zaliczona na poczet ich zwykłego, oczekiwanego całkowitego zużycia moralnego, może być za mała w stosunku do faktycznego moralnego zużycia środków trwałych. Dlatego należy wprowadzić zapisy umożliwiające zmniejszenie wartości środka trwałego, wynikające z wprowadzenia usprawnionej technologii;
- b) różnice pomiędzy kwotami uwzględnionymi na cele normalnych zniszczeń w zużyciu środków trwałych a stratami rzeczywistymi. Zużycie środków trwałych nie obejmuje nieprzewidzianych zniszczeń, a włączone kwoty, odnoszące się do normalnie przewidywanych zniszczeń, mogą nie rekompensować w pełni (albo mogą przekraczać) skalę faktycznych zniszczeń. Dlatego konieczne jest przeprowadzenie odpowiednich korekt z tytułu nieprzewidzianego spadku (lub wzrostu) wartości środków trwałych z powodu tych zdarzeń;
- c) degradacja środków trwałych nie stanowiąca zużycia środków trwałych: zmniejszenie wartości środków trwałych wynikające z nieprzewidzianych skutków, np. oddziaływania kwaśnych deszczów lub zanieczyszczeń powietrza na powierzchnie budowli lub pojazdów;
- d) opuszczenie urządzeń produkcyjnych przed ich ukończeniem lub przed oddaniem do użytku;
- e) straty nadzwyczajne w rzeczowych środkach obrotowych (np. wynikiłe wskutek pożaru, kradzieży czy spowodowane przez szkodniki w przypadku zapasów zbóż);
- f) rozbieżności statystyczne dotyczące aktywów niefinansowych między zamknięciem bilansu i odpowiadającym otwarciem bilansu.

POZOSTAŁE ZMIANY WOLUMENU AKTYWÓW I PASYWÓW FINANSOWYCH, GDZIE INDZIEJ NIESKLASYFIKOWANE (K.10)

6.26. W tej kategorii powinny być zarejestrowane wszelkie zmiany aktywów i pasywów finansowych, które nie odnoszą się do transakcji finansowych, rejestrowanych na rachunku finansowym, które nie są zyskami / stratami z tytułu posiadania, rejestrowanymi na rachunku przyszcowań, i które nie są zmianami w klasyfikacji i strukturze oraz, które nie są spowodowane klęskami żywiołowymi i nierekompensowanymi konfiskatami.

6.27. Kategoria K. 10 obejmuje:

- a) Przydział i umarzenie SDR-ów (AF.12) (patrz ust. 5.33-5.35);

SDR-y są szczególnym aktywem, dla którego nie jest tworzone żadne, nawet umowne, zobowiązanie. Dlatego mechanizm kreowania SDR-ów (nazywany dalej przydziałem SDR-ów) oraz ich umarzenia nie jest traktowany jako tworzący transakcje lecz zapisy na rachunku pozostałych zmian wolumenu aktywów. Przydziały SDR-ów powiększają aktywa finansowe władz monetarnych, natomiast umorzenie SDR-ów pomniejsza ich aktywa finansowe;

- b) pozostałe zmiany wolumenu odnoszące się do świadczeń z funduszy emerytalnych.

Systemy emerytalne ze zdefiniowanym świadczeniem ubezpieczeniowym są to takie systemy, w których gwarantowany jest poziom świadczeń emerytalnych przyrzeczonych uczestniczącym w nich pracownikom. Świadczenia są odnoszone według określonej formuły, do stażu pracy i wysokości wynagrodzenia i nie są całkowicie zależne od aktywów zgromadzonych w funduszu. W funduszach emerytalnych ze zdefiniowanym świadczeniem ubezpieczeniowym, zapis na rachunku pozostałych zmian wolumenu aktywów pokrywa zmiany należności z tytułu ubezpieczenia, będące rezultatem zmian struktury świadczeń, które należy odróżnić od zmian związanych z wiekiem i strukturą usług świadczonych z funduszu beneficjenta. Przykładami zmian w strukturze świadczeń są między innymi: zmiany formuły, obniżenie wieku emerytalnego lub tworzenie funduszu na coroczny przyrost (zwykle definiowany jako stały x procent roczny) przyszłych emerytur lub wszystkich wypłacanych emerytur.

- c) Straty wyjątkowe pieniądza gotówkowego lub papierów wartościowych na okaziciela, spowodowane np. zniszczeniem w pożarze lub kradzieżą.
- d) Odpisanie lub częściowe odpisanie nieściągalnych długów przez kredytodawców.

Powinno tu być rejestrowane jednostronne uznanie przez kredytodawcę, iż należność finansowa przestaje być ściągalna z powodu bankructwa lub pozostałych przyczyn i w konsekwencji, usunięcie tej należności przez kredytodawcę z jego bilansu wraz ze skreśleniem odpowiadającego zobowiązania z pasywów dłużnika. W sytuacji, gdy jednostka instytucjonalna będąca dłużnikiem, jest kontrolowana przez kredytodawcę, odpisanie lub częściowe odpisanie nieściągalnych długów (nie z powodu bankructwa) przez kredytodawców jest rejestrowane na rachunkach akumulacji.

- e) Rozbieżności statystyczne odnoszące się do aktywów i pasywów finansowych pomiędzy bilansem zamknięcia i korespondującym bilansem otwarcia.

6.28. Kategoria K.10 nie obejmuje:

- a) umorzenia długów na podstawie dwustronnego porozumienia dłużnika z kredytodawcą (umorzenie lub darowanie długu): sytuacja ta jest traktowana jako transakcja pomiędzy kredytodawcą a dłużnikiem (patrz ust. 4.165.7.f i ust. 5.16.) a nie jako pozostałe zmiany wolumenu;

- b) odmowa zapłaty długu: system nie sankcjonuje sytuacji jednostronnego umorzenia zobowiązania przez dłużnika.

ZMIANY W KLASYFIKACJI I STRUKTURZE (K.12)

- 6.29. Zmiany w klasyfikacji i strukturze (K.12) obejmują zmiany w klasyfikacji sektora i w strukturze jednostek instytucjonalnych (K. 12.1) oraz zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów (K. 12.2).

ZMIANY W KLASYFIKACJI I STRUKTURZE SEKTORA (K.12.1)

- 6.30. Przeklasyfikowanie jednostki instytucjonalnej z jednego sektora do innego zmienia cały bilans tej jednostki, np. jednostka instytucjonalna zaliczona pierwotnie do sektora gospodarstw domowych staje się spółką ułomną i zostaje przeklasyfikowana do sektora przedsiębiorstw.

Zmiany w strukturze jednostek instytucjonalnych obejmują pojawienie się i zanikanie niektórych aktywów i pasywów finansowych z powodu restrukturyzacji przedsiębiorstw. W przypadku, gdy przedsiębiorstwo czy instytucja finansowa przestaje istnieć jako osoba prawna, z powodu wchłonięcia przez jedno lub więcej przedsiębiorstw lub instytucji finansowych, to wszystkie należności/zobowiązania, łącznie z aktywami i innymi udziałami kapitałowymi, które istniały pomiędzy tym przedsiębiorstwem a tymi, które go przejęły, znikają z systemu. Jednakże zakupy akcji i pozostałych udziałów kapitałowych przedsiębiorstwa lub spółki finansowej jako część łączenia się, są rejestrowane jako transakcja finansowa pomiędzy kupującym a dawnym właścicielem. Zastąpienie istniejących akcji akcjami z tytułu przejęcia przedsiębiorstwa lub spółki finansowej albo akcjami nowego przedsiębiorstwa lub spółki finansowej jest rejestrowane jako wykup akcji powiązany z emisją nowych akcji. Należności/zobowiązania finansowe, które istniały pomiędzy przejętym przedsiębiorstwem lub instytucją finansową a stronami trzecimi pozostają niezmienione i przechodzą na przejmujące przedsiębiorstwo lub spółkę finansową.

Analogicznie, jeżeli przedsiębiorstwo jest prawnie dzielone na dwie lub więcej jednostki instytucjonalne, nowe należności i zobowiązania finansowe (pojawienie się aktywów finansowych) są rejestrowane w kategorii (K.12.1).

ZMIANY W KLASYFIKACJI AKTYWÓW I PASYWÓW (K.12.2)

- 6.31. Kategoria (K.12.2) obejmuje monetyzację/demonetyzację złota (K.12.21) oraz zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów innych niż monetyzacja/demonetyzacja złota (K.12.22).

- 6.32. Monetyzacja/demonetyzacja złota (K.12.21) jest rejestrowana na rachunku pozostałych zmian wolumenu aktywów władz monetarnych, tzn. w podsektorze banku centralnego (S.121) lub w podsektorze instytucji rządowych na poziomie centralnym (S.1311).

Monetyzacja złota ma miejsce wówczas, gdy władze monetarne zmieniają zaklasyfikowanie złota z zasobów aktywów o wyjątkowej wartości na aktywa rezerwowe utrzymywane przez władze monetarne. Rachunek pozostałych zmian wolumenu aktywów rejestruje zatem zmniejszenie stanu posiadania aktywów o wyjątkowej wartości i wzrost stanu posiadania złota monetarnego.

Zakupy złota monetarnego bezpośrednio od pozostałych władz monetarnych są klasyfikowane jako transakcje złotem monetarnym (F.11). Wszystkie pozostałe zakupy, łącznie z zakupami od pośredników finansowych lub poprzez zorganizowany rynek złota, muszą być rejestrowane jako zakupy aktywów o wyjątkowej wartości, pociągające za sobą zmiany w klasyfikacji.

Demonetyzacja złota ma miejsce wówczas, gdy władze monetarne transferują złoto z aktywów rezerwowych do aktywów o wyjątkowej wartości. Stan posiadania złota monetarnego władz monetarnych zmniejsza się zaś aktywa o wyjątkowej wartości rosną. Sprzedaż złota monetarnego bezpośrednio do pozostałych władz monetarnych jest klasyfikowana jako transakcje złotem monetarnym (F. 11). Wszelka pozostała sprzedaż, łącznie ze sprzedażą pośrednikom finansowym lub na zorganizowanym rynku złota, musi być rejestrowana jako sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości poprzedzona zmianami w klasyfikacji.

- 6.33. Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów Inne niż monetyzacja / demonetyzacja złota (K.12.22): są to zmiany w sposobie użytkowania gruntu czy zamiana pomieszczeń mieszkalnych na wykorzystywane do celów handlowych i odwrotnie. W przypadku gruntów, oba zapisy (zapis ze znakiem ujemnym dla starej kategorii, zapis ze znakiem dodatnim dla nowej kategorii) powinny być dokonywane w tej samej kwocie, dotyczącej kategorii K.12.22. Zmiany wartości gruntu, wynikające ze zmiany sposobu użytkowania, są rejestrowane w pozycji gospodarcze pojawienie się (patrz ust. 6.17.c) lub zaniknięcie aktywów niewytworzonych (patrz ust. 6.21.c), uważane za zmiany wolumenu.

Kategoria (K.12.22) nie obejmuje wymiany obligacji na akcje. Wymiana ta jest rejestrowana jako dwie transakcje finansowe (patrz ust. 5.62.1).

- 6.34. Zapisy dla pozostałych zmian wolumenu (K.3 — K.10 i K.12) są rejestrowane na rachunku pozostałych zmian wolumenu aktywów dla sektorów, gospodarki ogółem i zagranicy.

NOMINALNE ZYSKI/STRATY Z TYTUŁU POSIADANIA AKTYWÓW (K.11)

- 6.35. Nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów ⁽²⁾ stanowią kategorię pozostałych zmian wolumenu aktywów, pasywów, a zatem, i wartości netto, która wyraża zmiany w poziomie i strukturze ich cen. Nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów dzielą się na neutralne i realne.
- 6.36. *Definicja:* Nominalne zyski z tytułu posiadania danych aktywów określonej ilości są definiowane jako zmiany wartości przypisane ich właścicielowi w wyniku zmiany ceny tych aktywów. Nominalne zyski z tytułu posiadania zobowiązań są definiowane jako zmiana wartości tych zobowiązań w wyniku zmian cen, ale z odwrotnym znakiem.
- 6.37. Dodatni zysk z tytułu posiadania aktywów jest spowodowany wzrostem wartości danych aktywów lub spadkiem wartości danego zobowiązania. Ujemne zyski z tytułu posiadania aktywów, tzn. straty z tytułu posiadania są spowodowane spadkiem wartości danych aktywów lub wzrostem wartości danego zobowiązania.
- 6.38. Nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów rejestrowane na rachunku przeszacowań są zmianami związanymi z aktywami i zobowiązaniami bez względu na to, czy zostały zrealizowane czy też nie. Zyski z tytułu posiadania aktywów zostają zrealizowane wówczas, kiedy określone aktywa są sprzedane, wykupione lub w inny sposób rozdysponowane, albo zobowiązanie zostało spłacone. Niezrealizowany zysk jest zyskiem należnym od danych aktywów przynależnych wciąż właścicielowi lub wciąż nieuregulowanych zobowiązań na koniec okresu sprawozdawczego. Zrealizowane zyski są zwykle rozumiane jako zyski realizowane przez cały okres, przez który aktywa są własnością lub zobowiązanie pozostaje nieuregulowane, niezależnie od tego, czy okres ten zbiega się z okresem sprawozdawczym czy też nie. Ponieważ zyski z tytułu posiadania aktywów są rejestrowane w systemie na bazie memoriałowej, rozróżnienie pomiędzy zrealizowanymi i niezrealizowanymi zyskami, jakkolwiek użyteczne do pewnych celów, nie pojawia się w klasyfikacjach i na rachunkach.
- 6.39. Zyski z tytułu posiadania aktywów obejmują zyski od różnego rodzaju aktywów niefinansowych aktywów wytworzonych i niewytworzonych, oraz aktywów finansowych. W ten sposób są również ujęte tutaj zyski z tytułu posiadania przez przedsiębiorców zapasów różnego rodzaju towarów, łącznie z produkcją niezakończoną.
- 6.40. Nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów mogą przypadać na aktywa w posiadaniu przez dowolny odcinek czasu w okresie sprawozdawczym, a nie tylko na aktywa pojawiające się w bilansie otwarcia lub w bilansie zamknięcia. Nominalny zysk z tytułu posiadania aktywów należny właścicielowi określonych aktywów lub określonej ilości aktywów, pomiędzy dwoma momentami czasu, są definiowane jako:

bieżąca wartość tych aktywów w późniejszym momencie czasu,

minus

bieżąca wartość aktywów we wcześniejszym momencie czasu,

przy założeniu, że same aktywa nie zmieniają się pod względem jakości i ilości w badanym okresie. Nominalny zysk z tytułu posiadania aktywów (G) przyrastający od danej ilości aktywów q pomiędzy dwoma punktami w czasie o i t, może być wyrażony w następujący sposób:

$$G = (p_t - p_o) \times q$$

gdzie p_o i p_t są cenami danych aktywów odpowiednio w momencie czasu o i w momencie czasu t. Dla aktywów i pasywów finansowych o stałych wartościach w cenach bieżących, dla których obie ceny p_o i p_t są jedynkami, nominalne zyski z tytułu posiadania są zawsze równe zeru.

- 6.41. W celu oszacowania nominalnych zysków z tytułu posiadania aktywów, nabycie i sprzedaż aktywów powinno być wycenione w taki sam sposób jak na rachunkach kapitałowym i finansowym, natomiast zasoby aktywów powinny być wyceniane w taki sam sposób jak w bilansach. W przypadku środków trwałych, wartość nabycia jest kwotą zapłaconą przez kupującego producentowi lub sprzedawcy, powiększoną o

⁽²⁾ Określenie „nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów” odnosi się zarówno do zysków jak i strat z tytułu posiadania aktywów, ponieważ zyski mogą być zarówno dodatnie jak i ujemne. Podobnie, określenie „aktywa” odnosi się zarówno do aktywów jak i pasywów.

koszty przeniesienia praw własności poniesione przez zakupującego. Wartość sprzedaży używanych środków trwałych jest kwotą otrzymaną przez sprzedającego od kupującego, pomniejszoną o koszty przeniesienia praw własności poniesione przez sprzedawcę.

Można wyróżnić cztery różne sytuacje, w których powstają nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów:

1. dla aktywów w posiadaniu przez cały okres sprawozdawczy: nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów, należne w okresie sprawozdawczym, są równe różnicy pomiędzy wartością zarejestrowaną w bilansie zamknięcia minus wartość zarejestrowana w bilansie otwarcia. Wartości te są oszacowanymi wartościami aktywów, jeżeli byłyby one nabyte w czasie sporządzania bilansu. Nominalny zysk jest zyskiem niezrealizowanym;
2. dla aktywów w posiadaniu na początku okresu, które są sprzedane w czasie badanego okresu: należne nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów są równe różnicy pomiędzy faktyczną lub oszacowaną wartością sprzedaży aktywów a wartością w bilansie otwarcia. Nominalny zysk jest zyskiem zrealizowanym;
3. dla aktywów nabytych w czasie badanego okresu i utrzymanych do końca okresu należne zyski z tytułu posiadania aktywów równe są różnicy pomiędzy wartością w bilansie zamknięcia a faktyczną lub oszacowaną wartością nabycia aktywów. Nominalny zysk z tytułu posiadania jest zyskiem niezrealizowanym;
4. aktywa nabyte i sprzedane w okresie sprawozdawczym: pojawiające się nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów są równe różnicy pomiędzy faktyczną lub oszacowaną wartością sprzedanych aktywów a faktyczną lub oszacowaną wartością nabycia aktywów. Nominalny zysk z tytułu posiadania aktywów jest zyskiem zrealizowanym.

6.42. Nominalne zyski z tytułu posiadania aktywów zawarte w systemie są to zyski należne od aktywów i zobowiązań bez względu na to, czy zostały zrealizowane czy też nie. Są one rejestrowane na rachunku przeszacowań dla sektorów, gospodarki ogółem oraz zagranicy.

NEUTRALNE ZYSKI/STRATY Z TYTUŁU POSIADANIA AKTYWÓW (K.11.1)

6.43. *Definicja:* Neutralne zyski z tytułu posiadania aktywów (K.11.1) są definiowane jako wartość zysków z tytułu posiadania aktywów, które byłyby należne, gdyby cena aktywów zmieniała się w czasie w tej samej proporcji co ogólny poziom cen.

Neutralne zyski z tytułu posiadania aktywów identyfikuje się w celu ułatwienia obliczenia realnych zysków z tytułu posiadania aktywów, które rozdzielają realną siłę nabywczą pomiędzy sektory.

6.44. Neutralne zyski z tytułu posiadania aktywów (NG), należne od danych aktywów w ilości q pomiędzy okresem o i t , oblicza się w następujący sposób:

$$NG = p_o \times q (r_t/r_o - 1)$$

gdzie r oznacza ogólny wskaźnik cen, „ $p_o \times q$ ” odpowiada bieżącej wartości aktywów w czasie „ o ” i „ r_t/r_o ” odpowiada stopie zmian ogólnego indeksu cen pomiędzy okresem o i t . Tę samą stopę „ r_t/r_o ” stosuje się do wszystkich rodzajów aktywów i zobowiązań.

6.45. Nie istnieje idealny ogólny wskaźnik cen, właściwy do wyliczenia neutralnych zysków z tytułu posiadania aktywów. Umownie, do tych celów przyjmuje się wskaźnik cen wykorzystania krajowego z wyłączeniem zmian zapasów.

6.46. Neutralne zyski z tytułu posiadania aktywów są rejestrowane na rachunku neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów, który jest rachunkiem utworzonym w ramach rachunku przeszacowań dla sektorów, gospodarki ogółem oraz zagranicy.

REALNE ZYSKI/STRATY Z TYTUŁU POSIADANIA AKTYWÓW (K.11.2)

6.47. *Definicja:* Realny zysk z tytułu posiadania aktywów (K.11.2) jest definiowany jako różnica pomiędzy nominalnym a neutralnym zyskiem z tytułu posiadania aktywów.

Realny zysk z tytułu posiadania aktywów (RG), w określonej ilości q pomiędzy okresem o i t , jest wyrażony następującymi formułami:

$$RG = G - NG$$

lub

$$RG = (p_t/p_o - r_t/r_o) \times p_o \times q$$

Wartości realnych zysków z tytułu posiadania aktywów, zależą od zmian cen jego składników w badanym okresie, względem przeciętnych zmian pozostałych cen, mierzonych ogólnym wskaźnikiem cen.

- 6.48. Realny zysk z tytułu posiadania aktywów jest rejestrowany na rachunku realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów, który jest rachunkiem wchodzącym w skład rachunku przeszacowań dla sektorów, gospodarki ogółem oraz zagranicy.

ZYSKI Z TYTUŁU POSIADANIA AKTYWÓW WEDŁUG TYPÓW AKTYWÓW FINANSOWYCH

Gotówka i depozyty (AF.2)

- 6.49. Bieżąca wartość gotówki i depozytów, wyrażona w walucie narodowej, pozostaje stała w czasie. „cena” takich aktywów jest zawsze jednością podczas, gdy ich ilość jest określona poprzez liczbę jednostek waluty, w której są wyrażone. Nominalne zyski z tytułu posiadania takich aktywów są zawsze równe zero. Z tego powodu, różnica pomiędzy wartością, wykazaną w bilansach otwarcia i zamknięcia, z wyjątkiem pozostałych zmian wolumenu aktywów, wynika wyłącznie z wartości transakcji tych aktywów. Jest to jedyny przypadek, gdy jest możliwe ustalenie wartości transakcji na podstawie danych z bilansów.
- 6.50. W celu obliczenia neutralnych i realnych zysków z tytułu posiadania aktywów o stałej wartości nominalnej, obok danych wykazywanych w bilansach otwarcia i zamknięcia, konieczne są również informacje dotyczące wartości transakcji oraz czasu, w którym zostały dokonane. Przyjmujemy, że udzielenie i spłata pożyczki nastąpiły w ciągu tego samego okresu sprawozdawczego, gdy ogólny poziom cen w tym samym czasie wzrósł. Z punktu widzenia kredytodawcy, neutralny zysk z pożyczki był dodatni a realny zysk ujemny i ich wysokość zależała od czasu, w jakim pożyczka pozostawała niespłacona oraz od stopy inflacji. Rejestracja tych realnych strat nie jest możliwa bez informacji o wartościach pożyczek udzielonych i spłaconych w czasie tego samego okresu sprawozdawczego i o okresach, w których były one udzielane i spłacane. W zasadzie, można przypuszczać, że gdy ogólna absolutna wartość transakcji ze znakiem dodatnim i znakiem ujemnym jest duża w relacji do poziomów bilansów otwarcia i zamknięcia, to przybliżone szacunki neutralnych i realnych zysków z tytułu posiadania aktywów i zobowiązań finansowych o stałej wartości nominalnej, uzyskiwane z danych bilansowych, mogą nie być satysfakcjonujące. Nawet rejestrowanie wartości transakcji finansowych w ujęciu brutto, tzn. rejestrowanie osobno pożyczek udzielonych oraz spłat, w odróżnieniu od ogólnej wartości pożyczek pomniejszonej o spłatę, może być niewystarczające bez informacji o rozkładzie pożyczki w czasie.

Pożyczki (AF.4) i pozostałe należności/zobowiązania (AF.7)

- 6.51. Te same zasady, przyjęte dla gotówki i depozytów, mają zastosowanie do pożyczek i pozostałych należności/zobowiązań. Jednak, w przypadku sprzedaży istniejącej pożyczki lub kredytu handlowego Pozostajej jednostce instytucjonalnej, wartość różnicy pomiędzy ceną wykupu a ceną transakcyjną, powinna być rejestrowana na rachunku przeszacowań sprzedającego i zakupującego w momencie dokonania transakcji.

Papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3)

- 6.52. Jeżeli obligacje są emitowane z premią lub dyskontem, łącznie z obligacjami z dużym dyskontem i zerokuponowymi, to różnica pomiędzy ich ceną emisyjną a wartością nominalną lub wartością w dniu wykupu, odzwierciedla oprocentowanie, jakie emitent jest zobowiązany wypłacić w okresie ważności obligacji. Takie oprocentowanie jest rejestrowane jako dochód z tytułu własności płacony przez emitenta obligacji na rzecz jej posiadacza, w uzupełnieniu do odsetek kuponowych faktycznie zapłaconych przez emitenta w określonych terminach w okresie ważności obligacji. Odsetki narastające są rejestrowane na rachunku finansowym jako jednocześnie reinwestowane w obligacje przez posiadaczy obligacji (patrz ust. 5.17). Są one rejestrowane na rachunku finansowym jako nabycie aktywów, które powiększają istniejące aktywa⁽³⁾. W ten sposób stopniowy wzrost wartości rynkowej obligacji, wynikający z kumulowania narosłych reinwestowanych odsetek odzwierciedla wzrost wartości niespłaconego kapitału — tzn. zwiększenie rozmiarów aktywów. Jest to więc wzrost ilościowy lub jakościowy obligacji, i nie wynika ze wzrostu ceny obligacji. Nie przynosi zatem dla posiadacza obligacji żadnych zysków z tytułu ich posiadania ani strat z tytułu posiadania dla emitenta obligacji. Taka sytuacja odnosi się również do pewnych towarów, jak np. wino, które dojrzewa w trakcie leżakowania. Wzrost ceny wina, który wynika z poprawy jego jakości, wyraża wzrost ilości a nie ceny. Obligacje zmieniają się jakościowo w czasie, aż do daty wykupu, i ważne jest uznanie, iż wzrost wartości obligacji odnosi się do gromadzenia narosłych odsetek a nie zmiany ceny, a zatem nie przynosi zysków z tytułu posiadania tych aktywów.
- 6.53. Ceny obligacji o stałej stopie procentowej również zmieniają się zależnie od zmiany rynkowych stóp procentowych, przy czym zmiana ta ma kierunek przeciwny do zmian poziomu stóp procentowych. Wpływ określonej zmiany stóp procentowych na cenę danej obligacji jest tym mniejszy im bliższy jest termin jej wykupu. Zmiany wartości obligacji, które są spowodowane zmianami w poziomie stóp procentowych na rynku, stanowią zmiany ich cen a nie ilości. Zatem, przynoszą one nominalne zyski lub straty z tytułu posiadania, zarówno dla emitentów jak

⁽³⁾ System rekomenduje taki sposób podejścia, jednak dopuszcza również rejestrowanie tych odsetek w pozycji pozostałe należności/zobowiązania (AF.7), gdzie wymagane jest dostosowanie się do praktyk narodowych (patrz ust. 5.130).

i posiadaczy. Wzrost stóp procentowych przynosi nominalny zysk z tytułu posiadania dla emitenta obligacji i równą mu nominalną stratę z tytułu posiadania dla posiadacza obligacji, i odwrotnie, w przypadku spadku stóp procentowych.

Nominalne zyski lub straty z tytułu posiadania mogą być związane z bonami, w ten sam sposób jak z obligacjami. Ponieważ jednak bony są krótkoterminowymi papierami wartościowymi, z dużo krótszym okresem wykupu, to zyski z tytułu posiadania, przynoszone przez zmiany poziomu stóp procentowych, są na ogół dużo mniejsze niż w przypadku obligacji o takiej samej wartości nominalnej

- 6.54. Konwersja obligacji na akcje jest wykazywana jako dwie transakcje finansowe (patrz ust. 5.62.l). Zwykle jest ona dokonywana po cenie niższej od ceny rynkowej akcji, a powstałe zyski z tytułu posiadania powinny być rejestrowane na rachunku przeszacowań jako zmiana ceny.
- 6.55. Wartość instrumentów pochodnych (AF.34) może zmieniać się w wyniku zmian wartości instrumentów podstawowych, czy zmian w zmienności cen instrumentów podstawowych, albo zbliżającej się daty realizacji lub wykupu instrumentu. Wszystkie te zmiany wartości powinny być uznawane jako zmiany cen i rejestrowane w pozycji K.11.

Akcje i pozostałe instrumenty kapitałowe (AF.5)

- 6.56. Akcje gratisowe (patrz ust. 5.93) powiększają liczbę akcji i wartość nominalną emitowanych akcji, ale, teoretycznie, nie zmieniają wartości rynkowej ogółu akcji. Z założenia, nie są one rejestrowane na rachunkach. Niemniej jednak ich emisje mają na celu poprawę płynności akcji na rynku, wskutek czego całkowita wartość rynkowa wyemitowanych akcji może wzrosnąć; każda taka zmiana powinna być rejestrowana jako wynik przeszacowań.

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6)

- 6.57. Zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (AF.61), które występują między początkiem i końcem okresu sprawozdawczego, a zatem, wynikają z nominalnych zysków lub strat z tytułu posiadania rezerw inwestowanych przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne i są rejestrowane na rachunku przeszacowań. To samo odnosi się do zmian w przedpłatach składek ubezpieczeniowych i rezerw na niezaspokojone roszczenia (AF.62), wynikających z zysków lub strat z tytułu posiadania.

AKTYWA FINANSOWE W WALUCIE OBCEJ

- 6.58. Wartość aktywów finansowych w walucie obcej jest mierzona według ich bieżącej wartości rynkowej w walucie obcej przeliczonej na walutę narodową po obowiązującym kursie wymiany. Zatem, nominalne zyski z tytułu posiadania tych aktywów mogą pojawiać się nie tylko z powodu zmiany ich ceny krajowej lecz również z powodu zmian kursów walutowych. Całkowita wartość nominalnych zysków z tytułu posiadania tych aktywów, narastających w okresie sprawozdawczym, może być obliczona przez odjęcie wartości transakcji od różnicy pomiędzy wartościami wykazanymi w bilansach otwarcia i zamknięcia. W tym celu, transakcje dotyczące aktywów finansowych wyrażone w walutach obcych, muszą być przeliczone na walutę krajową, z wykorzystaniem kursów walutowych obowiązujących w momencie pojawienia się transakcji, podczas gdy wartości wykazane w bilansach otwarcia i zamknięcia muszą być przeliczone według kursów walutowych dominujących w dniach, na które bilanse są sporządzane. To oznacza, że całkowita wartość transakcji — nabycie pomniejszone o sprzedaż — wyrażona w walucie obcej, jest w efekcie przeliczona według ważonego, średniego kursu walutowego, gdzie wagami są określone wartości transakcji, dokonane w różnych momentach czasu.

ROZDZIAŁ 7

BILANSE

- 7.01. *Definicja:* Bilans jest zestawieniem, sporządzonym w określonym momencie, wartości posiadanych aktywów oraz zaciągniętych zobowiązań. Pozycja bilansująca nazywana jest wartością netto (B.90).

Zasoby aktywów i pasywów zarejestrowane w bilansie wyceniane są w cenach rynkowych dominujących w momencie, do którego odnosi się bilans.

- 7.02. Bilans sporządzany jest dla sektorów, dla gospodarki ogółem oraz dla zagranicy.

Dla sektora bilans pokazuje wartość wszystkich aktywów — wytworzonych, niewytworzonych i finansowych — oraz wszystkich pasywów i wartości netto sektora. Dla gospodarki ogółem bilans dostarcza, w postaci pozycji bilansującej, często określanej jako bogactwo narodowe — sumę aktywów niefinansowych oraz aktywów finansowych netto w odniesieniu do zagranicy.

Bilans dla zagranicy, nazywany rachunkiem zewnętrznym aktywów i pasywów, składa się w całości z aktywów i pasywów finansowych.

- 7.03. Spółki niefinansowe i spółki finansowe posiadają, poza wyemitowanymi akcjami i innymi udziałami kapitałowymi, także wartość netto. W przypadku spółek ułomnych, wartość netto jest równa zero, ponieważ przyjmuje się założenie, że wartość udziałów kapitałowych właścicieli jest równa ich aktywom pomniejszonym o pasywa. Stąd wartość netto przedsiębiorstw inwestycji bezpośrednich będących rezydentami, które stanowią oddziały przedsiębiorstw zagranicznych i z tego powodu są traktowane jako spółki ułomne, jest równa zero.

- 7.04. Różnica pomiędzy aktywami finansowymi ogółem a pasywami finansowymi ogółem nazywana jest aktywami finansowymi netto (patrz ust. 7.67).

- 7.05. Wyliczenie funduszy własnych dla sektorów przedsiębiorstw i instytucji finansowych stanowi użyteczny wskaźnik do analiz.

Fundusze własne stanowią sumę wartości netto (B.90) oraz wyemitowanych akcji i innych udziałów kapitałowych (AF.5).

- 7.06. Bilans kończy kolejność rachunków, pokazując ostateczny rezultat wynikający z zapisów dokonanych na rachunkach produkcji, podziału i wykorzystania dochodów oraz akumulacji (patrz rozdział 8: Kolejność rachunków oraz pozycje bilansujące).

- 7.07. Bilans odnosi się do wartości aktywów i pasywów w określonym momencie czasu. Bilanse powinny być zestawiane na początek okresu sprawozdawczego (identycznym z końcem poprzedniego okresu) oraz na jego koniec.

- 7.08. Bilans otwarcia łączy z bilansem zamknięcia podstawowa tożsamość rachunkowa:

wartość zasobów poszczególnych rodzajów aktywów w bilansie otwarcia;

plus transakcje: łączna wartość aktywów nabytych pomniejszona o łączną wartość aktywów sprzedanych, w ramach transakcji mających miejsce w ciągu okresu sprawozdawczego: transakcje dotyczące aktywów niefinansowych są rejestrowane na bilansie płatności kapitałowych, a transakcje dotyczące aktywów finansowych — na rachunku finansowym;

minus zużycie środków trwałych;

plus pozostałe zmiany wolumenu: wartość innych zmian (dodatnich lub ujemnych) wolumenu posiadanych aktywów (na przykład jako rezultat odkrycia złóż zasobów naturalnych lub zniszczenia aktywów w wyniku wojny lub klęski żywiołowej): zmiany te są rejestrowane na rachunku pozostałych zmian wolumenu aktywów;

plus przeszacowania: wartość dodatnich lub ujemnych nominalnych zysków z tytułu posiadania aktywów narosłych w ciągu okresu, wynikających ze zmian cen aktywów: zmiany te są rejestrowane na rachunku przeszacowań;

jest identyczna z wartością zasobów aktywów w bilansie zamknięcia.

Powiązania rachunkowe między bilansami otwarcia i zamknięcia poprzez transakcje oraz pozostałe zmiany aktywów (inne zmiany wolumenu i zyski z tytułu posiadania aktywów) zaprezentowane są schematycznie w załączniku 7.2.

RODZAJE AKTYWÓW

7.09. Aktywa rejestrowane w bilansach są aktywami ekonomicznymi.

7.10. *Definicja:* Aktywa gospodarcze są jednostkami przechowującymi wartość, wobec których są ustanowione prawa własności jednostek instytucjonalnych (indywidualnie lub zbiorowo) i, z których ich właściciele mogą czerpać korzyści ekonomiczne poprzez ich posiadanie lub użycie w określonym czasie.

7.11. Korzyści gospodarcze obejmują dochody pierwotne (nadwyżkę operacyjną — przy używaniu aktywów, dochód z własności — przy udostępnieniu ich do wykorzystania przez innych) osiągnięte w wyniku użycia aktywów oraz z wartości, z uwzględnieniem możliwych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów, które mogą być zrealizowane w wyniku sprzedaży aktywów lub ich ograniczenia.

7.12. Przegląd klasyfikacji i zakresu aktywów ekonomicznych prezentowany jest w tabeli 7.1. Szczegółowe definicje poszczególnych kategorii aktywów przedstawione są w załączniku 7.1 do niniejszego rozdziału.

Z zakresu aktywów są wyłączone:

- a) kapitał ludzki;
- b) aktywa naturalne nie będące aktywami ekonomicznymi (np. powietrze, woda w rzece);
- c) aktywa warunkowe, które nie są aktywami finansowymi (patrz ust. 7.22).

7.13. Wyróżnione zostały trzy rodzaje aktywów:

- a) niefinansowe aktywa wytworzone;
- b) niefinansowe aktywa niewytworzone;
- c) aktywa finansowe.

NIEFINANSOWE AKTYWA WYTWORZONE (AN.1)

7.14. *Definicja:* Aktywa wytworzone (AN.1) są aktywami niefinansowymi, które powstały jako rezultat procesów produkcji.

7.15. Klasyfikacja aktywów wytworzonych umożliwia rozróżnienie tych aktywów na podstawie ich roli w produkcji. Obejmuje ona: środki trwałe⁽¹⁾, które są używane w produkcji, w sposób powtarzalny lub ciągły, przez okres dłuższy niż jeden rok; rzeczowe środki obrotowe, które są wykorzystywane w produkcji jako zużycie pośrednie, sprzedawane lub w inny sposób rozdysponowywane; oraz aktywa o wyjątkowej wartości. Te ostatnie nie są wykorzystywane pierwotnie do produkcji lub na spożycie, jednak są pierwotnie nabywane i posiadane jako lokata wartości.

NIEFINANSOWE AKTYWA NIEWYTWORZONE (AN.2)

7.16. *Definicja:* Aktywa niewytworzone (AN.2) są aktywami ekonomicznymi, które powstały w inny sposób niż poprzez procesy produkcji. Obejmują one aktywa rzeczowe oraz wartości niematerialne i prawne, jak zdefiniowane niżej.

⁽¹⁾ Dwa rodzaje wyrobów trwałego użytku wykorzystywane przez producentów są wyłączone z nakładów brutto na środki trwałe: drobne narzędzia i określone rodzaje wyposażenia wojskowego. Stąd, nie występują odpowiednie aktywa. Ponadto, środki transportu oraz inne maszyny i urządzenia nabyte przez gospodarstwa domowe na cele spożycia nie są uważane za środki trwałe. Są one ujęte w pozycji memorialowej „wyroby konsumpcyjne trwałego użytku” — w bilansie (patrz ust. 7.63).

- 7.17. Klasyfikacja umożliwia rozróżnienie tych aktywów na podstawie sposobu, w jaki powstały. Niektóre z nich pojawiają się w naturze, inne, które mogą być odniesione do konstrukcji wymyślonych przez społeczeństwo, pojawiają się w wyniku aktu prawnego lub zapisów księgowych.
- 7.18. Wszystkie rzeczowe aktywa niewytworzone są aktywami naturalnymi. O tym, które aktywa naturalne są uwzględnione w omawianej kategorii, decyduje, w zgodności z ogólną definicją aktywów ekonomicznych, to czy aktywa te mogą podlegać prawu własności i czy mogą przynosić korzyści ekonomiczne ich właścicielom przy uwzględnieniu istniejącej technologii, wiedzy, możliwości ekonomicznych, dostępnych środków oraz relatywnych cen. Ponadto, aktywa naturalne, co do których nie istnieją bądź nie mogą być ustanowione prawa własności, takie jak otwarte morze czy powietrze, są wyłączone.
- 7.19. Wartości niematerialne i prawne niewytworzone obejmują patenty, umowy przeniesienia praw, wartość firmy itp. Jednostki nieudokumentowane aktem prawnym czy zapisem księgowym — to jest takimi działaniami jak przekazanie patentu lub przeniesienie pewnych korzyści ekonomicznych na stronę trzecią — są wyłączone.

AKTYWA I PASYWA FINANSOWE (AF.)

- 7.20. *Definicja:* Aktywa finansowe (AF.) są aktywami ekonomicznymi obejmującymi środki płatnicze, należności finansowe oraz aktywa ekonomiczne bliskie w swej naturze należnościom finansowym.
- 7.21. Środki płatnicze obejmują złoto monetarne, specjalne prawa ciągnięcia, gotówkę oraz depozyty zbywalne. Należności finansowe uprawniają ich właścicieli (wierzycieli) do otrzymywania płatności lub serii płatności, bez wykonania żadnych dodatkowych działań, od innych jednostek instytucjonalnych (dłużników), które zaciągnęły odpowiadające tym należnościom zobowiązania.
- Przykłady aktywów ekonomicznych, które są bliskie w swej istocie należnościom finansowym, stanowią akcje i inne udziały kapitałowe oraz aktywa częściowo warunkowe. Jednostka instytucjonalna emitująca takie aktywa finansowe jest uważana za zaciągającą tym samym zobowiązania jako ich odpowiedniki.
- 7.22. Aktywa warunkowe są uzgodnieniami kontraktowymi zawieranymi pomiędzy jednostkami instytucjonalnymi, oraz między nimi a zagranicą, określającymi jeden bądź więcej warunków, które muszą być spełnione zanim dojdzie do transakcji. Przykładami takich umów są gwarancje dokonania płatności przez strony trzecie, akredytywy, linie kredytowe, instrumenty gwarancji emisji (NIF) oraz wiele instrumentów pochodnych. Aktywa warunkowe są aktywami finansowymi w systemie wtedy, gdy umowa prawna, sama w sobie, posiada wartość rynkową, ponieważ może być przedmiotem obrotu handlowego lub istnieje dla niej inny instrument pochodny będący przedmiotem obrotu na rynku. W przeciwnych przypadkach, aktywa warunkowe nie są w systemie rejestrowane ⁽²⁾.
- 7.23. Wszystkie aktywa finansowe w systemie posiadają swoje odpowiedniki w postaci pasywów, z wyjątkiem aktywów finansowych zaklasyfikowanych do kategorii złota monetarnego i Specjalnych Praw Ciągnięcia (AF.I).
- 7.24. Klasyfikacja aktywów i pasywów finansowych odpowiada klasyfikacji transakcji finansowych. Stąd, definicje kategorii, podkategorii i podpozycji aktywów i pasywów finansowych oraz dodatkowe wyjaśnienia, są przedstawione w ESA tylko raz — w rozdziale dotyczącym transakcji finansowych. Rozdział niniejszy nie powtarza definicji i objaśnień do nich w głównej części tekstu, ale w swoim załączniku I przedstawia podsumowanie wszystkich aktywów i pasywów zdefiniowanych w systemie.

⁽²⁾ Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6) stanowią bezwarunkowe zobowiązania instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych. Jednak ich odpowiedniki — aktywa finansowe posiadaczy indywidualnych polis ubezpieczeniowych oraz ich beneficjentów — w wielu przypadkach są aktywami warunkowymi.

Tabela 7.1 — Klasyfikacja aktywów

AN.	AKTYWA NIEFINANSOWE (AN.1 + AN.2)
AN.1	Aktywa wytworzone
AN.11	Aktywa trwałe ⁽¹⁾
AN.111	Rzeczowe aktywa trwałe
AN.1111	Budynki mieszkalne
AN.1112	Inne budynki i budowle
AN.11121	Budynki niemieszkalne
AN.11122	Inne budowle
AN.1113	Maszyny i urządzenia
AN.11131	Środki transportu
AN.11132	Pozostałe maszyny i urządzenia
AN.1114	Aktywa kultywowane
AN.11141	Inwentarz żywy hodowlany, mleczny, pociągowy itd.
AN.11142	Winnice, sady i inne plantacje drzew wydających powtarzalne produkty
AN.112	Wartości niematerialne i prawne
AN.1121	Nakłady na poszukiwanie złóż
AN.1122	Oprogramowanie komputerowe
AN.1123	Oryginały przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich lub artystycznych
AN.1129	Pozostałe wartości niematerialne i prawne
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe
AN.121	Materiały i dostawy
AN.122	Produkcja niezakończona
AN.1221	Produkcja niezakończona w odniesieniu do aktywów kultywowanych
AN.1222	Pozostała produkcja niezakończona
AN.123	Towary gotowe
AN.124	Towary do odsprzedaży
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości
AN.131	Metale i kamienie szlachetne
AN.132	Antyki i inne obiekty artystyczne
AN.139	Pozostałe aktywa o wyjątkowej wartości
AN.2	Aktywa niewytworzone
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane
AN.211	Grunty
AN.2111	Grunty pod budynkami i budowlami
AN.2112	Grunty pod uprawami
AN.2113	Grunty rekreacyjne i towarzyszące im wody powierzchniowe
AN.2119	Pozostałe grunty i towarzyszące im wody powierzchniowe
AN.212	Zasoby złóż naturalnych
AN.2121	Zasoby węgla, ropy naftowej i gazu ziemnego
AN.2122	Zasoby minerałów metalicznych
AN.2123	Zasoby minerałów niemetalicznych
AN.213	Niekultywowane zasoby biologiczne
AN.214	Zasoby wodne
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone
AN.221	Patenty
AN.222	Umowy najmu i pozostałe umowy związane z przeniesieniem praw
AN.223	Wartość firmy
AN.229	Pozostałe wartości niematerialne i prawne nieprodukowane
AF.	AKTYWA FINANSOWE ⁽²⁾ (AF.1 + AF.2 + AF.3 + AF.4 + AF.5 + AF.6 + AF.7)
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR)
AF.11	Złoto monetarne
AF.12	Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR)

AF.2	Gotówka i depozyty
AF.21	Gotówka
AF.22	Depozyty zbywalne
AF.29	Pozostałe depozyty
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
AF.33	Papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych
AF.331	Krótkoterminowe
AF.332	Długoterminowe
AF.34	Instrumenty pochodne
AF.4	Pożyczki
AF.41	Krótkoterminowe
AF.42	Długoterminowe
AF.5	Akcje i pozostałe udziały kapitałowe
AF.51	Akcje i pozostałe udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania
AF.511	Akcje notowane
AF.512	Akcje nienotowane
AF.513	Pozostałe udziały kapitałowe
AF.52	Udziały w funduszach wspólnego inwestowania
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
AF.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie w rezerwach funduszy emerytalnych
AF.611	Udziały gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie
AF.612	Udziały gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych
AF.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia
AF.7	Pozostałe należności/zobowiązania
AF.71	Kredyty kupieckie i zaliczki
AF.79	Pozostałe

⁽¹⁾ Pozycja memoriałowa AN.m.: towary konsumpcyjne trwałego użytku.

⁽²⁾ Pozycja memoriałowa AF.m.: inwestycje zagraniczne bezpośrednie.

WYCENA POZYCJI W BILANSACH

OGÓLNE ZASADY WYCENY

7.25. Poszczególne pozycje w bilansie powinny być wyceniane jakby były nabyte w dniu, do którego odnosi się bilans, włącznie z kosztami związanymi z przeniesieniem praw własności aktywów niefinansowych. Stąd wynika, że aktywa i pasywa powinny być wyceniane przy użyciu bieżących cen rynkowych, aktualnych na dzień zestawienia bilansu.

Oznacza to, że aktywa powinny być wyceniane na podstawie:

- cen nabycia, jeśli zostały zakupione;
- cen bazowych, jeżeli zostały wytworzone na własny rachunek oraz na podstawie cen bazowych podobnych towarów lub sumy kosztów ich produkcji, gdy ceny bazowe nie są dostępne.

7.26. Idealnie jest, gdy ceny te są cenami obserwowalnymi na rynku. Jeśli nie istnieją ceny obserwowalne na rynku — co może się zdarzyć, gdy dana pozycja nie była ostatnio przedmiotem kupna / sprzedaży — należy podjąć próbę oszacowania, jakie byłyby ceny, gdyby dane aktywa były nabyte na rynku w dniu, do którego odnosi się bilans.

7.27. Ceny bieżące dla wyceny pozycji w bilansie mogą być oszacowane (poza wykorzystaniem cen obserwowanych na rynku lub oszacowanych na podstawie cen obserwowanych czy poniesionych kosztów) także poprzez:

- przeszacowanie i akumulowanie nabycia pomniejszonego o sprzedaż; lub
- obecną lub zdyskontowaną wartość przyszłych dochodów.

7.28. Ceny rynkowe są zwykle dostępne dla wielu aktywów finansowych, istniejących nieruchomości (budynków i innych budowli, łącznie z gruntem, na którym są wzniesione), istniejących środków transportu, upraw roślinnych oraz inwentarza żywego, a również dla nowowyprodukowanych aktywów trwałych i rzeczowych środków obrotowych.

7.29. Dla niektórych aktywów przeszacowane początkowe ceny ich nabycia podlegają odpisowi amortyzacyjnemu w ciągu oczekiwanego okresu ich użytkowania. Wartość takich aktywów w danym momencie ich używania jest otrzymana poprzez pomniejszenie ich bieżącej ceny nabycia o zakumulowaną wartość odpisów. Większość aktywów trwałych może być rejestrowana w bilansach według bieżących cen nabycia pomniejszonych o ich zużycie (odpisane koszty odtworzenia) ⁽³⁾.

7.30. W przypadku aktywów, w odniesieniu do których dochody są albo opóźnione (jak z drzew przeznaczonych na budulec) albo rozłożone w długim okresie (jak ze złóż naturalnych), musi być zastosowana stopa dyskontowa dla obliczenia obecnej wartości oczekiwanych przyszłych dochodów.

Stopa dyskontowa powinna być raczej uzyskiwana z informacji bazującej na transakcjach dotyczących poszczególnych rodzajów rozważanych aktywów — lasów, kopalni, kamienia kopalnego — niż poprzez wykorzystanie ogólnej stopy procentowej.

7.31. Wartość aktywów i pasywów denominowanych w walutach obcych powinna być przeliczona na walutę krajową według rynkowego kursu wymiany obowiązującego w dniu zestawienia bilansu. Kurs ten powinien być kursem średnim dla transakcji kupna/sprzedaży w transakcjach walutowych.

7.32. Wartości alternatywne do bieżących wartości rynkowych mogą być użyteczne do pewnych celów analitycznych i mogą być pokazane w zestawieniach bilansowych jako pozycje memoriałowe. Przykłady alternatywnej wyceny obejmują m.in. wartość nominalną dla obligacji długoterminowych oraz przeszacowane wpłaty i wartości równoważne dla udziałów kapitałowych w przedsiębiorstwach i spółkach finansowych.

AKTYWA NIEFINANSOWE (AN.)

AKTYWA WYTWORZONE (AN.1)

Aktywa trwałe (AN.11)

Rzeczowe aktywa trwałe (AN.111)

7.33. Rzeczowe aktywa trwałe muszą być rejestrowane — jeśli jest to możliwe — według cen rynkowych (lub cen bazowych w przypadku produkcji na własny rachunek nowych środków trwałych) lub — jeśli nie jest to możliwe — według bieżących cen nabycia pomniejszonych o wartość ich zużycia. Poniesione koszty przeniesienia praw własności w związku z nabyciem tych aktywów, odpowiednio umorzone, są włączone do wartości tych aktywów w bilansie.

Wartości niematerialne i prawne (AN.112)

7.34. Nakłady na poszukiwanie złóż powinny być wycenione albo na podstawie zakumulowanych kwot zapłaconych innej jednostce instytucjonalnej w ramach przyznanego na ten cel kontraktu albo na podstawie kosztów powstałych w wyniku poszukiwań podjętych na własny rachunek. Ta część nakładów na poszukiwania, podjęte w przeszłości, która nie została jeszcze w pełni umorzona, powinna być przeszacowana według cen i kosztów bieżącego okresu.

7.35. Oprogramowanie komputerowe powinno być wyceniane na podstawie ceny nabycia zapłaconej na rynku, na podstawie oszacowanych cen bazowych, gdy jest wytworzone we własnym zakresie lub na podstawie kosztów produkcji, gdy ceny takie nie są dostępne. Oprogramowanie nabyte w latach poprzednich i jeszcze nie w pełni umorzone, powinno być przeszacowane według bieżących cen lub kosztów (które mogą być niższe niż początkowa cena lub koszt).

7.36. Oryginały przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich lub artystycznych oraz pozostałe wartości niematerialne i prawne powinny być wyceniane według ceny nabycia, jeśli aktywa te są faktycznie przedmiotem obrotu na rynkach. W przypadku wytworzenia tych aktywów na własny rachunek, może być konieczna ich wycena na podstawie kosztu ich wytworzenia, odpowiednio przeszacowanych według cen bieżącego okresu oraz umorzonych. W innych przypadkach może być niezbędne wykorzystanie szacunków obecnej wartości oczekiwanych przyszłych dochodów właściciela takich aktywów.

Rzeczowe środki obrotowe (AN.12)

7.37. Rzeczowe środki obrotowe powinny być wyceniane według cen dominujących w okresie, do którego odnosi się bilans a nie według cen, według których zostały wycenione w momencie pojawienia się jako rzeczowe środki obrotowe.

⁽³⁾ Suma wartości wszystkich środków trwałych będących w użyciu pomniejszonych o ich zużycie jest opisywana jako wartość zasobów majątku netto. Wartość zasobów majątku brutto obejmuje wartość zużycia środków trwałych.

- 7.38. Zapasy materiałów wyceniane są według cen nabycia, a zapasy wyrobów gotowych i produkcji niezakończonych, w cenach bazowych. Zapasy wyrobów przeznaczonych do odsprzedaży bez żadnego dalszego ich przetworzenia przez pośredników handlu hurtowego i detalicznego są wyceniane według cen dominujących w momencie, do którego odnosi się bilans, z wyłączeniem wszelkich kosztów transportu poniesionych przez pośredników handlu hurtowego czy detalicznego. Dla zapasów produkcji niezakończonych, wartość do bilansu zamknięcia może być obliczona poprzez zastosowanie udziału kosztu w łącznym koszcie produkcji poniesionego na koniec okresu do ceny bazowej podobnego produktu gotowego z momentu, do którego odnosi się bilans. Jeśli cena bazowa gotowego wyrobu nie jest dostępna, cena ta może być oszacowana według wartości kosztu produkcji z uwzględnieniem narzutu na oczekiwaną nadwyżkę operacyjną netto lub (oszacowany netto) dochód mieszany.

Uprawy roślinne (na jednorazowy zbiór) w okresie wzrostu (z wyjątkiem drzew przeznaczonych na budulec) oraz inwentarz żywy przeznaczony na ubój mogą być wyceniane poprzez odniesienie do cen takich produktów będących w obrocie na rynku. Rosnący drzewostan jest wyceniany według bieżących cen zdyskontowanych przyszłych przychodów ze sprzedaży drewna, po odjęciu wydatków przewidywanych na doprowadzenie drzewostanu do dojrzałości, jego wycinki itp.

Aktywa o wyjątkowej wartości (AN.13)

- 7.39. Aktywa o wyjątkowej wartości (wyroby artystyczne, antyki, wyroby jubilerskie, kamienie szlachetne, złoto niemonetarne (patrz ust. 5.30) i inne metale szlachetne) powinny być wyceniane w cenach bieżących. W zakresie, w jakim istnieją zorganizowane rynki dla tych aktywów, powinny być one wyceniane według faktycznych lub oszacowanych cen, które mogłyby być zapłacone przy ich sprzedaży na rynku, z uwzględnieniem wszelkich opłat i prowizji pośredników, na dzień, do którego odnosi się bilans. W przeciwnym razie, powinny być wycenione według cen ich nabycia, przeliczonych do poziomu cen bieżących.

AKTYWA NIEWYTWORZONE (AN.2)

Rzeczowe aktywa niewytworzone (AN.21)

Grunty (AN.211)

- 7.40. Wydatki poniesione na podniesienie walorów gruntu oraz koszty związane z przeniesieniem prawa własności gruntu są rejestrowane jako środki trwałe brutto, oddzielnie od samego gruntu.

Jeżeli wartość gruntu nie może być oddzielona od wartości budynków czy innych budowli na nim wzniesionych, aktywa te muszą być zaklasyfikowane łącznie do tej kategorii aktywów, których wartość jest prawdopodobnie większa.

Grunty są wyceniane w bilansie według ich bieżącej ceny rynkowej.

Cena ta niekoniecznie jest równa sumie wszystkich składników tworzących koszty nabycia gruntu w momencie jego pozyskania. W szczególności, bieżąca cena rynkowa może nie pokrywać kosztów przekazania prawa własności lub wydatków na udoskonalenia gruntu niecałkiem jeszcze umorzonych do zera. Tak więc może być konieczne wprowadzenie tych kwot (w całości lub w części) jako strat z tytułu posiadania aktywów na rachunek przeszacowań.

Zasoby złóż naturalnych (AN.212)

- 7.41. Udokumentowane zasoby złóż naturalnych umiejscowione na lub pod powierzchnią ziemi, nadające się do gospodarczej eksploatacji biorąc pod uwagę istniejącą technologię i relatywne ceny, są wyceniane według obecnej wartości oczekiwanych dochodów netto wynikających z komercyjnej eksploatacji tych aktywów.

Pozostałe aktywa naturalne (AN.213 i AN.214)

- 7.42. Ponieważ raczej nie są dostępne ceny dla tych aktywów, muszą być one wyceniane według obecnej wartości oczekiwanych z nich przyszłych dochodów.

Wartości niematerialne i prawne niewytworzone (AN.22)

- 7.43. Wartości niematerialne i prawne niewytworzone (patenty, umowy najmu lub inne umowy przeniesienia praw i wartość firmy) powinny być wyceniane w cenach bieżących, jeśli są faktycznie przedmiotem obrotu na rynkach. W przeciwnym razie będą musiały być oszacowane obecne wartości przyszłych dochodów oczekiwanych przez właścicieli takich aktywów.

AKTYWA I PASYWA FINANSOWE (AF)

- 7.44. Aktywa i pasywa finansowe powinny być z zasady wyceniane w cenach bieżących. Powinny mieć one wyznaczoną tę samą wartość, bez względu na to czy pojawiają się jako aktywa czy pasywa finansowe. Z cen powinny być wyłączone obciążenia za usługi, opłaty, prowizje i podobne płatności, które są rejestrowane jako usługi dostarczone w trakcie przeprowadzania transakcji.

Złoto monetarne i SDR-y (AF.I)

- 7.45. Złoto monetarne (AF.11) powinno być wyceniane według cen ustalonych na zorganizowanych rynkach złota.

Wartość SDR — ów (AF.12) jest wyznaczana codziennie przez MFW, a kursy walut krajowych są otrzymywane z rynków walutowych.

Gotówka i depozyty (AF.2)

- 7.46. Dla gotówki (AF.21), wyceną jest wartość nominalna pieniądza.

Dla depozytów (AF.22 i AF.29), wartości, które powinny być zapisane w bilansach, są kwotami kapitału, które dłużnicy są na mocy zawartej umowy zobowiązani spłacić wierzycielom w warunkach takich jak w umowie, w przypadku gdyby depozyty te były likwidowane na dzień sporządzenia bilansu. Wartości te mogą zawierać narosłe odsetki (patrz ust. 5.130).

Papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3)

- 7.47. Wycena tych papierów musi być spójna ze sposobem ujęcia narosłych odsetek oraz ich zaklasyfikowaniem do poszczególnych pozycji (patrz ust. 5.128, 5.130, 5.138). Jeśli narosłe odsetki zostały ujęte na rachunku finansowym jako reinwestowane w odpowiadające im papiery, wtedy papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (AF.33), powinny być w bilansie wyceniane według bieżących cen rynkowych, w taki sposób aby obejmowały wartość narosłych odsetek. Bieżąca wartość rynkowa tych papierów wartościowych ogółem posiada dwa różne składniki wolumenu, jeden reprezentujący kapitał i drugi — narosłe odsetki. Stąd, do łącznego wolumenu włączone są narosłe odsetki (tzn. liczba jednostek papierów wartościowych w emisji plus dodatkowy wolumen wynikający z narosłych odsetek, patrz ust. 6.52); a z ceny, która powinna być zastosowana do każdej z tych jednostek wolumenu, są wyłączone narosłe odsetki.

Jeśli wartość narosłych odsetek była włączona na rachunku finansowym do F.79 „Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia” a nie do F.33 „Papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych”, to wartość narosłych odsetek powinna być także włączona do AF.79 w bilansie.

- 7.48. Krótkookresowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi (AF.331) powinny być wyceniane według ich bieżących wartości rynkowych.

Jeśli bieżące wartości rynkowe nie są dostępne:

- a) krótkookresowe papiery wartościowe indeksowane powinny być wycenione według wartości nominalu plus odsetki narosłe niezapadłe lub niezapłacone;
- b) papiery wartościowe z dyskontem powinny być wyceniane według ceny emisyjnej plus narosłe odsetki.

Te przybliżone szacunki powinny być ograniczone do papierów, których początkowy termin zapadalności nie przekracza trzech miesięcy.

- 7.49. Długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, z wyjątkiem instrumentów pochodnych (AF.332) powinny być zawsze wyceniane według ich bieżących cen rynkowych, bez względu na to czy są to obligacje, od których odsetki są płacone regularnie, czy z dużym dyskontem, czy zerokuponowe, od których są płacone niewielkie odsetki lub w ogóle nie są one płacone.

- 7.50. Instrumenty pochodne (AF.34) powinny być włączone do bilansu według ich bieżących cen rynkowych. W przypadku gdy nie istnieje notowana cena rynkowa (np. opcji OTC), instrument pochodny powinien być wyceniany albo według kwoty wymaganej do jego odkupienia, albo do zrównoważenia umowy, albo kwoty zapłaconych premii.

Zgodnie z przyjętą konwencją, emitent finansowego instrumentu pochodnego uważany jest za zaciągającego zobowiązanie.

Pożyczki (AF.4)

- 7.51. Wartości, jakie powinny być zarejestrowane w bilansach, zarówno wierzycieli jak i dłużników, są to kwoty kapitału, które dłużnicy są zobowiązani, na mocy umowy, zwrócić wierzycielom, nawet w przypadkach gdy pożyczka była przedmiotem obrotu z dyskontem lub premią.

Akcje i inne udziały kapitałowe (AF.5)

- 7.52. Akcje i inne udziały kapitałowe powinny być wyceniane według ich bieżących cen. Ta sama cena bieżąca powinna być przyjęta zarówno dla strony aktywów jak i dla strony pasywów, chociaż akcje i inne udziały kapitałowe nie są, od strony prawnej, zobowiązaniami emitenta, ale prawem własności do wartości likwidacyjnej przedsiębiorstwa czy spółki finansowej, której wielkość nie jest znana z góry.
- 7.53. Akcje notowane (AF.511) powinny być wycenione według reprezentatywnej średniej ceny rynkowej obserwowanej na giełdzie lub innych zorganizowanych rynkach finansowych.
- 7.54. Wartość akcji nienotowanych (AF.512), które nie są przedmiotem regularnego obrotu handlowego na zorganizowanych rynkach, powinna być oszacowana w odniesieniu do wartości akcji notowanych. Jednak szacunki te powinny uwzględniać różnice między tymi dwoma rodzajami akcji, zwłaszcza ich płynność, a także powinny brać pod uwagę rezerwy zakumulowane w czasie istnienia spółki niefinansowej czy spółki finansowej oraz branżę prowadzonej działalności gospodarczej.
- 7.55. Zastosowana metoda szacunku zależy w bardzo dużym stopniu od dostępnych statystyk bazowych. Może ona brać, na przykład, pod uwagę dane o łączeniu się firm emitujących akcje nie notowane. Co więcej, w przypadkach gdy rezerwy przedsiębiorstw czy instytucji finansowych emitujących akcje nie notowane, różnią się co do przeciętnego poziomu i w stosunku do ich kapitału nominalnego, od rezerw przedsiębiorstw czy instytucji finansowych emitujących akcje notowane, stosowne będzie uwzględnienie w obliczeniach bieżącej ceny akcji nie notowanych informacji dotyczącej rezerw, jak np. wartość netto podana w bilansie przedsiębiorstwa czy spółki finansowej albo jako fundusze własne obliczone zgodnie z zasadami ESA:

$$\text{cena bieżąca akcji nie notowanych} = \text{cena bieżąca akcji notowanych} \times \frac{\text{fundusze własne (przedsiębiorstwa czy spółki finansowe nienotowane)}}{\text{fundusze własne (przedsiębiorstwa czy spółki finansowe notowane)}}$$

Stosunek udziału ceny bieżącej do funduszy własnych może zmieniać się w zależności od branży działalności gospodarczej. Stąd preferowane jest obliczanie ceny bieżącej akcji nie notowanych do poszczególnych branż. Mogą być też inne różnice między przedsiębiorstwami czy spółkami finansowymi notowanymi i nienotowanymi, które mogą wpływać na metodę szacunku.

- 7.56. Pozostałe udziały kapitałowe (AF.513) stanowią bardzo często zobowiązania szczególnych jednostek instytucjonalnych (spółek ułomnych, przedsiębiorstw czy instytucji finansowych będących własnością państwa, organizacji międzynarodowych, jednostek umownych itp.). Muszą być one na ogół wyceniane według szczególnych metod, takich jak fundusze własne czy wartość nominalna. Metoda funduszy własnych jest godna uwagi dla systematycznego wykorzystywania jej dla spółek ułomnych, gdyż ich wartość netto jest, zgodnie z przyjętą konwencją, równa zero.
- 7.57. Udziały w funduszach wspólnego inwestowania (AF.52) powinny być wyceniane według ich bieżącej ceny giełdowej, jeśli są notowane, lub według ich bieżącej wartości wykupu, jeśli są odkupywane przez sam fundusz.

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6)

- 7.58. W przypadku udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (AF.611), obecna wartość roszczeń indywidualnych osób (określonych na podstawie kalkulacji zgodnej z kryteriami ryzyka ubezpieczeniowego) do płatności kapitału lub dochodu, może być ustalona. Wartość ta obejmuje zobowiązania instytucji ubezpieczeń na życie w odniesieniu do rezerw w zakresie zabezpieczenia przed

różnymi rodzajami ryzyka oraz rezerw w zakresie ubezpieczeń przynoszących zysk dodawany do zasobów po upływie terminu płatności określonego w ubezpieczeniu na dożycie lub w podobnych polisach. W przypadku ubezpieczeń przynoszących zysk po upływie określonego w umowie terminu, rezerwy obejmują zyski z tytułu posiadania tych polis.

- 7.59. W przypadku udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (AF.612), rodzaj zobowiązań funduszy — i aktywów finansowych gospodarstw domowych — zależy od rodzaju systemu emerytalnego.

Systemy emerytalne ze zdefiniowanym świadczeniem są to takie systemy, w których poziom świadczeń emerytalnych przyrzeczonych uczestniczącym w nich pracownikom jest gwarantowany. Zobowiązania funduszy w odniesieniu do systemów emerytalnych ze zdefiniowanym świadczeniem są równe obecnej wartości przyrzeczonych świadczeń. Ponieważ system taki może czasowo posiadać nadmiar lub niedobór funduszy, system emerytalny ze zdefiniowanym świadczeniem może posiadać dodatnią lub ujemną wartość netto.

Systemy emerytalne „zakupu za pieniądze” są to takie systemy, w których świadczenia są bezpośrednio zależne od aktywów funduszu. Zobowiązania systemu emerytalnego „zakupu za pieniądze” stanowi bieżąca wartość rynkowa aktywów funduszu. Wartość netto funduszu jest zawsze równa zero.

- 7.60. Wartość przedpłat składek ubezpieczeniowych, która stanowi część AF.62, jest określana na podstawie stopnia udziału ryzyka w odniesieniu do czasu pozostającego do momentu zakończenia umowy. Wartość rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, które są także częścią AF.62, stanowi obecną wartość kwot, które oczekiwane są do wypłacenia w ramach zaspokojenia roszczeń, łącznie z roszczeniami spornymi.

Pozostałe należności/zobowiązania (AF.7)

- 7.61. Kredyty kupieckie i zaliczki (AF.71) lub pozostałe pozycje należności/zobowiązań (AF.79) powinny być wyceniane, zarówno dla wierzycieli jak i dla dłużników, według kwoty, którą dłużnicy są zobowiązani, na mocy umowy, zapłacić wierzycielom, kiedy ich zobowiązanie wygasa.

POZYCJE MEMORIAŁOWE

- 7.62. W celu pokazania pozycji o bardziej specjalistycznym znaczeniu analitycznym dla określonych sektorów, w bilansach powinny być ujęte dwie pozycje memoriałowe:

- a) dobra konsumpcyjne trwałego użytku (AN.m);
- b) inwestycje zagraniczne bezpośrednie (AF.m).

Dobra konsumpcyjne trwałego użytku (AN.m)

- 7.63. Trwałymi dobrami konsumpcyjnymi są dobra trwale wykorzystywane na cele spożycia przez gospodarstwa domowe w sposób powtarzalny w okresach dłuższych niż jeden rok. Są one włączone do bilansów jedynie jako pozycje memoriałowe. Ich włączenie do bilansu jako jego składnika, byłoby odpowiednie, gdyby system zalecał, aby towary trwałego użytku były stopniowo wykorzystywane w procesach produkcyjnych, których rezultaty obejmują usługi. Jednak towary konsumpcyjne trwałego użytku nie są w ten sposób traktowane.

- 7.64. Zasoby trwałych dóbr konsumpcyjnych posiadane przez gospodarstwa domowe — środki transportu oraz inne maszyny i urządzenia — powinny być wyceniane w cenach bieżących, zarówno brutto jak i netto, tzn. przed i po potrąceniu zakumulowanej wartości obciążeń, równoważnej zużyciu środków trwałych. Wielkości pokazane jako pozycje memoriałowe w bilansie powinny być netto, tzn. po odjęciu tych zakumulowanych obciążeń.

- 7.65. Dobra konsumpcyjne trwałego użytku posiadane przez wyłącznych właścicieli oraz spółki nie posiadające osobowości prawnej będące własnością gospodarstw domowych mogą być wykorzystywane częściowo przez jednostkę produkcyjną na cele produkcji i częściowo przez członków gospodarstwa domowego na cele spożycia. Wartości wykazane w bilansie jednostki produkcyjnej powinny odzwierciedlać odpowiednią część wykorzystania, która jest przypisywana tej jednostce.

Inwestycje zagraniczne bezpośrednie (AF.m).

- 7.66. Inwestycje bezpośrednie obejmują aktywa finansowe a nie kapitał rzeczowy, ponieważ przedsiębiorstwo inwestycji bezpośredniej jest przedsiębiorstwem, instytucją finansową lub spółką ułomną będącymi rezydentami innego kraju. Aktywa i pasywa finansowe składające się na

inwestycję bezpośrednią, powinny być rejestrowane zgodnie z charakterem aktywów finansowych — do kategorii: akcje i inne udziały kapitałowe, pożyczki oraz pozostałe należności/zobowiązania. Wielkości inwestycji bezpośrednich włączone do każdej z tych kategorii, powinny być rejestrowane oddzielnie jako pozycja memoriałowa.

BILANSE FINANSOWE

- 7.67. Bilans finansowy (sektora lub zagranicy) pokazuje po lewej stronie aktywa finansowe, a po prawej — pasywa. Pozycją bilansującą bilansu finansowego są aktywa finansowe netto (BF.90).
- 7.68. Bilans finansowy sektora może być skonsolidowany lub nieskonsolidowany. Nieskonsolidowany bilans finansowy pokazuje aktywa i pasywa finansowe jednostek instytucjonalnych zaklasyfikowanych do sektora. Z bilansu skonsolidowanego, w porównaniu z bilansem finansowym nieskonsolidowanym są eliminowane te aktywa i pasywa finansowe, których odpowiednikami są odpowiednio — pasywa lub aktywa finansowe jednostek instytucjonalnych zaliczonych do tego samego sektora. Rachunek zewnętrzny aktywów i pasywów, to jest bilans finansowy zagranicy (patrz ust. 8.77.), jest skonsolidowany z definicji.
- 7.69. Bilans finansowy według wierzycieli/dłużników (sektora lub zagranicy) stanowi rozwinięcie bilansu finansowego, pokazując dodatkowo podział aktywów finansowych według sektorów dłużników oraz podział pasywów według sektorów wierzycieli. Stąd dostarcza on informacje o relacjach dłużnik/wierzyciel oraz jest spójny z rachunkiem finansowym według dłużników/wierzycieli (patrz ust. 5.13).
-

Załącznik 7.1

Definicje poszczególnych kategorii aktywów

Klasyfikacja aktywów	Definicje
AKTYWA NIEFINANSOWE (AN.)	Jednostki, wobec których są ustanowione prawa własności jednostek instytucjonalnych (indywidualnie lub zbiorowo) i z których ich właściciele mogą czerpać korzyści gospodarcze poprzez ich posiadanie lub użycie w określonym czasie, które obejmują aktywa rzeczowe (wytworzone i niewytworzone) oraz większość wartości niematerialnych i prawnych, dla których nie są rejestrowane odpowiadające im pasywa.
Aktywa wytworzone (AN.I)	Aktywa niefinansowe, które powstały jako rezultat procesów produkcji. Aktywa wytworzone obejmują aktywa trwałe, rzeczowe środki obrotowe oraz aktywa o wyjątkowej wartości, jak zdefiniowane niżej.
Aktywa trwałe (AN. 11)	Aktywa wytworzone, które są używane w procesach produkcji, w sposób powtarzalny lub ciągły, dłużej niż przez jeden rok. Środki trwałe obejmują rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne wytworzone, jak zdefiniowane niżej.
Rzeczowe aktywa trwałe (AN.111)	Środki trwałe, które obejmują budynki mieszkalne, inne budynki i budowle, maszyny i urządzenia oraz aktywa kultywowane, jak zdefiniowane poniżej.
Budynki mieszkalne (AN.1111)	<p>Budynki, które są użytkowane w całości lub głównie na cele mieszkalne, łącznie z wszelkimi związanymi z nimi obiektami, takimi jak garaże i wszystkie trwałe zabudowy zwyczajowo urządzone w miejscach zamieszkania. Włączone są także łodzie mieszkalne, barki, wozy mieszkalne i przyczepy kempingowe używane jako główne miejsca zamieszkania gospodarstw domowych, a także obiekty zabytkowe identyfikowane głównie jako budynki mieszkalne. Włączone są także koszty oczyszczania i przygotowania terenu pod zabudowę.</p> <p>Przykłady obejmują budynki mieszkalne, takie jak jedno i dwumieszkaniowe budynki oraz inne budynki mieszkalne przeznaczone do stałego zamieszkania.</p> <p>Budynki mieszkalne w trakcie budowy są włączone w zakresie, w jakim uważa się, że ostateczny użytkownik przejął prawo własności, ponieważ budynek jest budowany na własny użytek, lub jest to udokumentowane istnieniem umowy kupna/sprzedaży.</p> <p>Uwzględnione są mieszkania nabyte dla personelu wojskowego, ponieważ są one używane tak jak mieszkania nabyte przez jednostki cywilne na cele produkcji usług mieszkaniowych.</p>
Inne budynki i budowle (AN..1112)	<p>Budynki niemieszkalne oraz inne budowle, zdefiniowane jak niżej.</p> <p>Budynki i budowle w trakcie budowy są włączone w zakresie, w jakim uważa się, że ostateczny użytkownik przejął prawo własności, ponieważ budowane są na własny użytek, lub jest to udokumentowane istnieniem umowy kupna / sprzedaży. Budynki i budowle nabyte na cele wojskowe są włączone w zakresie, w jakim są podobne do budynków cywilnych, nabytych na cele produkcji i są używane w ten sam sposób.</p>
Budynki niemieszkalne (AN.11121)	<p>Budynki inne niż mieszkalne, łącznie ze stałymi zabudowaniami, środki i urządzenia stanowiące integralną część obiektów oraz koszty oczyszczania i przygotowania terenu. Włączone są także obiekty zabytkowe identyfikowane głównie jako budynki niemieszkalne.</p> <p>Przykłady obejmują domy towarowe oraz budynki przemysłowe, budynki komercyjne, budynki przeznaczone na publiczne przedstawienia, hotele, restauracje, budynki edukacyjne, budynki służby zdrowia itp.</p>
Inne budowle (AN. 11122)	Obiekty inne niż budynki, łącznie z kosztem oczyszczenia i przygotowania ulic, kanalizacji i terenu innych niż dla budynków mieszkalnych czy niemieszkal-

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Maszyny i urządzenia (AN.1113)	<p>nich. Włączone są także obiekty zabytkowe, dla których nie jest możliwe dokonanie ich rozpoznania jako budynków mieszkalnych czy niemieszkalnych oraz szyby, tunele i inne obiekty związane z wydobywaniem złóż naturalnych. (Podstawowe ulepszenia gruntów, takie jak zapory i wały przeciwpowodziowe, są włączone do wartości gruntu).</p> <p>Przykłady obejmują drogi szybkiego ruchu, ulice, drogi, pomosty kolejowe i lotniskowe, wiadukty, tunele i tunele podwodne, przystanie, zapory i inne prace inżynierii wodnej, rurociągi dalekiego zasięgu, linie telekomunikacyjne i energetyczne, rurociągi lokalne i linie kablowe, pomocnicze urządzenia budowlane w kopalnictwie i przetwórstwie oraz obiekty sportowe i rekreacyjne.</p> <p>Środki transportu oraz pozostałe maszyny i urządzenia, zdefiniowane jak niżej, inne niż nabyte przez gospodarstwa domowe na cele spożycia. Mogą być wyłączone narzędzia — stosunkowo niedrogie i zakupione w niewielkich ilościach, takie jak narzędzia ręczne. Wyłączone są także maszyny i urządzenia integralnie związane z budynkami, które są ujęte w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych.</p> <p>Nieukończone maszyny i urządzenia nie są objęte, jeśli nie są produkowane na własne cele, ponieważ ostateczny użytkownik jest uważany za przejmującego prawo własności dopiero w momencie dostawy aktywów. Maszyny i urządzenia nabyte na cele wojskowe są objęte w zakresie, w jakim są podobne do towarów nabytych przez jednostki cywilne na cele produkcji i używane przez wojsko w ten sam sposób.</p> <p>Maszyny i urządzenia nabyte przez gospodarstwa domowe na cele spożycia nie są traktowane jako aktywa. W zamian — są włączone do bilansu gospodarstw domowych w pozycji uzupełniającej „towary konsumpcyjne trwałego użytku”. Łodzie mieszkalne, barki, wozy mieszkalne i przyczepy kempingowe używane przez gospodarstwa domowe jako główne miejsca zamieszkania są włączone do budynków mieszkalnych.</p>
Środki transportu (AN.11131)	<p>Urządzenia do przemieszczania ludzi i obiektów. Przykłady obejmują produkty (poza częściami zamiennymi) włączone w CPA⁽³⁾ do podsekcji DM, sprzęt transportowy, taki jak pojazdy mechaniczne, przyczepy i naczepy, statki, lokomotywy kolejowe i tramwajowe, statki powietrzne i kosmiczne, motocykle, rowery itp.</p>
Pozostałe maszyny i urządzenia (AN.11132)	<p>Maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane. Przykłady obejmują produkty (poza częściami zamiennymi, usługami montażu, naprawami i konserwacjami) włączone w CPA do grup: 29.1, maszyny do produkcji i wykorzystania energii mechanicznej, z wyjątkiem silników lotniczych, samochodowych i motocyklowych, 29.2, maszyny ogólnego przeznaczenia pozostałe, 29.3, maszyny dla rolnictwa i leśnictwa, 29.4, obrabiarki, 29.5, maszyny i urządzenia specjalnego przeznaczenia pozostałe, do działów CPA: 30, maszyny biurowe i komputery, 31, maszyny i aparatura elektryczna, gdzie indziej niesklasyfikowane, 32, sprzęt i wyposażenie radiowe, telewizyjne i telekomunikacyjne oraz 33, urządzenia oraz instrumenty medyczne, precyzyjne i optyczne, zegary i zegarki ręczne. Pozostałe przykłady stanowią produkty (poza częściami zamiennymi, usługami montażu, naprawami i konserwacjami) włączone w CPA do podklasy 23.30.2, zbiorniki na paliwo, nieradioaktywne dla reaktorów nuklearnych, do grup CPA: 36.1, meble, 36.3, instrumenty muzyczne 36.4, sprzęt sportowy oraz 28.3, wytwornice pary, z wyjątkiem kotłów centralnego ogrzewania.</p>
Aktywa kultywowane (AN. 1114)	<p>Inwentarz żywy hodowlany, mleczny, pociągowy itd. oraz winnice, sady i inne plantacje drzew wydających powtarzalne produkty, będące pod bezpośrednią kontrolą, odpowiedzialnością i zarządzaniem jednostek instytucjonalnych, jak zdefiniowane niżej.</p> <p>Aktywa kultywowane, które nie osiągnęły dojrzałości, są wyłączone jeśli nie są wytwarzane na własne cele.</p>

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Inwentarz żywy hodowlany, mleczny, pociągowy itd. (stado podstawowe) (AN.11141)	Inwentarz żywy utrzymywany dla otrzymywania produktów przez wiele lat. Obejmuje zasoby hodowlane (łącznie z rybami i drobiem), bydło mleczne, zwierzęta pociągowe, owce lub inne zwierzęta hodowane dla wytwarzania wełny i zwierzęta używane do transportu, wyścigów lub do celów rozrywkowych.
Winnice, sady i inne plantacje drzew wydających powtarzalne produkty (AN.11142)	Drzewa (łącznie z winoroślami i krzewami) kultywowane dla produktów wydanych przez wiele lat, łącznie z kultywowanymi dla owoców, orzechów, na soki i żywicę oraz na korę i liście.
Wartości niematerialne i prawne (AN.112)	Aktywa trwałe obejmujące nakłady na poszukiwanie złóż, oprogramowanie komputerowe, oryginały przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich lub artystycznych oraz pozostałe wartości niematerialne i prawne, jak zdefiniowane niżej, przeznaczone do użytkowania dłużej niż przez jeden rok.
Nakłady na poszukiwanie złóż (AN.1121)	Wartość wydatków poniesionych na poszukiwanie ropy naftowej i gazu ziemnego oraz innych złóż. Wydatki te obejmują koszty przedlicencyjne, koszty licencji i nabycia, koszty wyceny oraz koszty przeprowadzonych wierceń i odwiertów, jak również koszty badań podłoża i innych, koszty transportu itp., poniesione dla umożliwienia przeprowadzenia prób.
Oprogramowanie komputerowe (AN.1122)	Programy komputerowe, opisy programów i materiały pomocnicze dla systemów jak i programów użytkowych. Włączone jest oprogramowanie zakupione i opracowane na własny rachunek, jeśli wydatek jest wysoki. Włączone są także duże wydatki na zakup, opracowanie lub rozwinięcie komputerowych baz danych o oczekiwanym okresie ich użytkowania dłuższym niż jeden rok, bez względu na to czy podlegają sprzedaży, czy nie.
Oryginały przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich lub artystycznych (AN.1123)	Oryginały filmów, nagrań dźwiękowych, rękopisów, taśm, modeli itp., na których są rejestrowane lub ucieleśniane przedstawienia teatralne, programy radiowe i telewizyjne, przedstawienia muzyczne, wydarzenia sportowe, produkcja literacka i artystyczna itp. Włączone są prace wykonane na własny rachunek. W niektórych przypadkach, takich jak filmy, może występować wiele oryginałów.
Pozostałe wartości niematerialne i prawne (AN.1129)	Nowe informacje, wiedza specjalistyczna itp., gdzie indziej niesklasyfikowane, których wykorzystanie w produkcji jest ograniczone do jednostek posiadających do nich prawa własności oraz do innych jednostek, które uzyskały licencje od tych poprzednich.
Rzeczowe środki obrotowe (AN.12)	Aktywa wytworzone obejmujące towary i usługi, które zostały wytworzone w okresie bieżącym lub w okresie wcześniejszym, przechowywane na sprzedaż, zużycie w produkcji lub inne wykorzystanie w okresie późniejszym. Obejmują one materiały, produkcję niezakończoną, towary gotowe oraz towary do odsprzedaży, jak zdefiniowane niżej. Włączone są wszystkie rzeczowe środki obrotowe posiadane przez rząd, w tym, ale nie wyłącznie zapasy materiałów strategicznych, zbóż i innych towarów specjalnego znaczenia dla narodu.
Materiały (AN.121)	Towary, które ich właściciele zamierzają wykorzystać jako nakłady pośrednie w ich własnych procesach produkcji, nie do odsprzedaży.
Produkcja niezakończona (AN.122)	Towary i usługi, które są częściowo ukończone, ale które nie są zwykle przekazywane do innych jednostek bez dalszego przetworzenia lub które nie osiągnęły dojrzałości i których proces produkcji będzie kontynuowany w następnym okresie przez tego samego producenta. Wyłączone są częściowo ukończone obiekty, co do których uważa się, że ich ostateczny właściciel przejął prawo własności, albo ponieważ produkcja jest na własny użytek albo ponieważ jest to udokumentowane istnieniem umowy kupna/sprzedaży. Produkcja niezakończona obejmuje produkcję niezakończoną w odniesieniu do aktywów kultywowanych oraz pozostałą produkcję niezakończoną, jak zdefiniowane niżej.
Produkcja niezakończona w odniesieniu do aktywów kultywowanych (AN.1221)	Inwentarz żywy hodowany tylko na ubój, taki jak ptactwo domowe i ryby hodowane na cele handlowe, drzewa i inne rośliny wydające jednorazowe produkty (i następnie niszczone) oraz aktywa kultywowane wydające powtarzalne produkty, które nie osiągnęły dojrzałości.
Pozostała produkcja niezakończona (AN.1222)	Towary inne niż aktywa kultywowane oraz usługi, które zostały częściowo przetworzone, obrobione, złożone przez producenta, ale zwykle nie są sprzedawane, wysyłane lub przekazywane do innych bez dalszego przetworzenia.

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Towary gotowe (AN.123)	Towary, które są gotowe do sprzedaży lub wysyłki przez producenta.
Towary do odsprzedaży (AN.124)	Towary nabyte przez spółki niefinansowe, takie jak przedsiębiorstwa handlu hurtowego i detalicznego, na cele ich odsprzedaży bez dalszego przetworzenia (to jest nieprzekształcane inaczej niż poprzez prezentowanie ich w sposób, w jaki stają się atrakcyjne dla klienta).
Aktywa o wyjątkowej wartości (AN. 13)	Aktywa wytwarzane, które nie są wykorzystywane pierwotnie do produkcji lub na spożycie, co do których oczekuje się, że zyskają lub co najmniej nie tracą realnej wartości, w normalnych warunkach nie podlegają procesowi całkowitego zużycia moralnego z upływem czasu oraz które są pierwotnie nabywane i przechowywane jako lokata wartości. Aktywa o wyjątkowej wartości obejmują metale i kamienie szlachetne, antyki i inne obiekty artystyczne oraz pozostałe aktywa o wyjątkowej wartości, jak zdefiniowane niżej.
Metale i kamienie szlachetne (AN. 131)	Metale i kamienie szlachetne, które nie są przechowywane przez spółki niefinansowe na cele wykorzystania ich jako nakłady do procesów produkcji.
Antyki i inne obiekty artystyczne (AN. 132)	Obrazy, rzeźby itp., uznane jako prace artystyczne i antyki.
Pozostałe aktywa o wyjątkowej wartości (AN. 139)	Aktywa o wyjątkowej wartości, gdzie indziej niesklasyfikowane, takie jak kolekcje i towary jubilerskie o znaczącej wartości, wykonane z kamieni i metali szlachetnych.
Aktywa niewytworzone (AN.2)	Aktywa niefinansowe, które powstały w inny sposób niż poprzez procesy produkcji. Aktywa niewytworzone obejmują aktywa rzeczowe oraz wartości niematerialne i prawne, jak zdefiniowane niżej. Włączone są także koszty przekazania praw własności do nich i znaczące ulepszenia tych aktywów.
Rzeczowe aktywa niewytworzone (AN.21)	Aktywa niewytworzone, które pojawiają się w naturze i wobec których może być ustanowione i przekazywane prawo własności. Wyłączone są aktywa istniejące w środowisku naturalnym, co do których nie istnieją prawa własności lub nie mogą być ustanowione, takie jak otwarte morze czy powietrze. Rzeczowe aktywa niewytworzone obejmują grunty, zasoby złóż naturalnych, niekulturowane zasoby biologiczne oraz zasoby wodne, jak zdefiniowane poniżej.
Grunty (AN.211)	Ziemia, łącznie z wierzchnią warstwą oraz towarzyszącymi jej wodami powierzchniowymi, wobec których może być ustanowione prawo własności. Włączone są także podstawowe ulepszenia, których nie można fizycznie oddzielić od samego gruntu. Wyłączone są wszelkie budynki i inne budowle usytuowane na tym gruncie lub przechodzące przez nie, uprawy roślin, drzew, inwentarz żywy, zasoby złóż naturalnych, niekulturowane zasoby biologiczne oraz podziemne zasoby wodne. W pozycji tej ujęte są grunty leżące pod budynkami i budowlami, grunty pod uprawami, grunty rekreacyjne i towarzyszące im wody powierzchniowe oraz pozostałe grunty i towarzyszące im wody powierzchniowe, jak zdefiniowane niżej.
Grunty pod budynkami i budowlami (AN.2111)	Grunty, na których zbudowane są budynki mieszkalne i niemieszkalne oraz inne budowle lub w głębi których wykopano ich fundamenty, łącznie z terenami i ogródkami przydomowymi, uważanymi za integralną część budynków mieszkalnych w gospodarstwach rolnych i nierolnych oraz drogi dojazdowe do gospodarstw rolnych.
Grunty pod uprawami (AN.2112)	Grunty, na których prowadzona jest produkcja rolna i ogrodnicza na cele handlowe lub na własne spożycie, włączając, z zasady, grunty pod plantacjami, sadami i winnicami.
Grunty rekreacyjne i towarzyszące im wody powierzchniowe (AN.2113)	Grunty, które są wykorzystywane jako będące własnością prywatną tereny wypoczynkowe, zespoły parkowe i tereny rozrywki oraz będące własnością publiczną parki i tereny rekreacyjne, razem z towarzyszącymi im wodami powierzchniowymi.
Pozostałe grunty i towarzyszące im wody powierzchniowe (AN.2119)	Grunty, gdzie indziej nie sklasyfikowane, włączając prywatne ogródki i działki nieuprawiane na cele własnego spożycia lub handlowe, pastwiska będące własnością wspólną, grunty otaczające budynki przekraczające te tereny i ogródki przydomowe, które są uważane za integralną część budynków mieszkalnych w gospodarstwach rolnych i nierolnych oraz towarzyszące im wody powierzchniowe.

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Zasoby złóż naturalnych (AN.212)	Udokumentowane zasoby złóż naturalnych umiejscowionych na lub pod powierzchnią ziemi, nadające się do gospodarczej eksploatacji biorąc pod uwagę istniejącą technologię i relatywne ceny. Prawa własności do zasobów złóż naturalnych są zwykle możliwe do oddzielenia od tych do samego gruntu. Zasoby złóż naturalnych obejmują węgiel, zasoby ropy naftowej i gazu ziemnego, zasoby minerałów metalicznych i minerałów niemetalicznych, jak zdefiniowane niżej.
Zasoby węgla, ropy naftowej i gazu ziemnego (AN.2121)	Pokłady węgla kamiennego antracytowego, bitumicznego i węgla brunatnego, zasoby i złoża ropy naftowej i gazu ziemnego.
Zasoby minerałów metalicznych (AN.2122)	Pokłady rudy żelaza, metali nieżelaznych i szlachetnych.
Zasoby minerałów niemetalicznych (AN.2123)	Kamień naturalny, glina, piasek, minerały chemiczne i minerały do produkcji nawozów, sól, kwarc, gips, kamienie szlachetne, asfalt i bitumen, torf i pozostałe minerały niemetaliczne inne niż węgiel i ropa naftowa.
Niekulturowane zasoby biologiczne (AN.213)	Zwierzęta i rośliny na jednorazowy zbiór lub wydające powtarzalne produkty, do których posiadane są prawa własności, ale których wzrost nie podlega bezpośredniej kontroli, odpowiedzialności i zarządzaniu jednostek instytucjonalnych. Przykłady stanowią puszcze i ryby na terytorium kraju. Powinny być włączone tylko te zasoby, które nadają się (lub mogą się wkrótce nadawać) do ekonomicznej eksploatacji.
Zasoby wodne (AN.214)	Wody głębinowe i inne wody podziemne do takiego stopnia, w jakim ich niedobór prowadzi do ustanowienia praw własności do ich wykorzystania, wyceny rynkowej i w pewnej mierze ich kontroli gospodarczej.
Wartości niematerialne i prawne niewytworzone (AN.22)	Aktywa nie wytworzone, które są konstrukcjami mi przez społeczeństwo. Są one udokumentowane aktami prawnymi lub zapisami księgowymi, takimi jak przyznanie patentu lub przekazanie pewnych gospodarczych korzyści stronie trzeciej. Niektóre upoważniają ich właścicieli do prowadzenia wybranych szczególnych działalności i do wyłączenia innych jednostek instytucjonalnych z tych działań, z wyjątkiem udzielenia zgody przez właściciela. Wartości niematerialne i prawne niewytworzone obejmują patenty, umowy najmu i inne umowy przeniesienia praw, wartość firmy (aktywa idealne) i pozostałe wartości niematerialne i prawne niewytworzone.
Patenty (AN.221)	Wynalazki w kategoriach technicznych nowości, które, na mocy aktu prawnego lub decyzji sądu, mogą uzyskać ochronę patentową. Przykłady obejmują ustanowienie rzeczy, procesów, mechanizmów, obwodów i urządzeń elektrycznych i elektronicznych, przepisów farmaceutycznych i nowych odmian stworzonych dzięki wynalazczości.
Umowy najmu i inne umowy związane z przeniesieniem praw (AN.222)	Umowy najmu lub umowy prawne, w których wynajmujący posiada prawo przekazania najmu stronie trzeciej, niezależnie od najemcy. Przykłady obejmują dzierżawy gruntów, budynków i innych obiektów, koncesje lub prawa na wyłączność eksploatacji kopalni mineralnych czy zasobów połowowych, umowy prawne ze sportowcami i autorami oraz opcje na zakup aktywów rzeczowych jeszcze niewytworzonych. Umowy dotyczące dzierżawy maszyn są wyłączone z niefinansowych wartości niematerialnych i prawnych.
Wartość firmy (AN.223)	Różnica pomiędzy wartością zapłaconą za działające przedsiębiorstwo a sumą jego aktywów pomniejszoną o sumę jego pasywów, z których każda pozycja była oddzielnie zidentyfikowana i wyceniona. Stąd wartość firmy obejmuje wszelkie długoterminowe korzyści dla działalności gospodarczej, które nie były oddzielnie zidentyfikowane jako aktywa, a także korzyści z faktu, że grupa aktywów jest wykorzystywana łącznie, a nie po prostu jako zbiór oddzielnych aktywów.

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Pozostałe wartości niematerialne i prawne niewytworzone (AN.229)	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone, gdzie indziej niesklasyfikowane.
AKTYWA I PASywa FINANSOWE (AF.)	Aktywa finansowe stanowią aktywa gospodarcze obejmujące środki płatnicze, należności finansowe oraz aktywa ekonomiczne bliskie w swej naturze należnościom finansowym.
Złoto monetarne i SDR-y (AF.1)	Środki płatnicze obejmują złoto monetarne, Specjalne Prawa Ciągnięcia, gotówkę oraz depozyty zbywalne.
Złoto monetarne (AF.11)	Należności finansowe uprawniają ich właścicieli (wierzycieli) do otrzymania płatności (lub serii płatności), bez wykonania żadnych dodatkowych działań, od innych jednostek instytucjonalnych (dłużników), które zaciągnęły odpowiadające tym należnościom zobowiązania.
Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y) (AF.12)	Przykłady aktywów gospodarczych, które są bliskie w swej naturze należnościom finansowym, stanowią instrumenty pochodne oraz akcje i inne udziały kapitałowe.
Gotówka i depozyty (AF.2)	Aktywa finansowe zaklasyfikowane do tej kategorii są jedynymi aktywami finansowym, dla których nie występują w systemie odpowiadające im pasywa.
Gotówka (AF.21)	Złoto utrzymywane jako składnik rezerw zagranicznych przez władze monetarne lub przez inne jednostki, podlegające efektywnej kontroli tych władz.
Depozyty zbywalne (AF.22)	Międzynarodowe aktywa rezerwowe tworzone przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW) i przydzielane jego członkom dla uzupełnienia posiadanych przez nich aktywów rezerwowych.
Pozostałe depozyty (AF.29)	Pieniądz w obiegu i wszystkie rodzaje depozytów w walucie krajowej i w walucie obcej.
Papiery wartościowe inne niż akcje (AF.3)	Banknoty i monety w obiegu wykorzystywane powszechnie do dokonywania płatności.
Papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi (AF.33)	Depozyty (w walucie krajowej lub w walucie obcej), które mogą być w każdej chwili zamienione na gotówkę lub które mogą być przekazane w formie czeku, poprzez polecenie przelewu, zapis debetowy czy temu podobne, bez żadnych istotnych ograniczeń czy kar.
Krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi (AF.331)	Depozyty (w walucie krajowej lub w walucie obcej) inne niż depozyty zbywalne. Pozostałe depozyty nie mogą być w dowolnym momencie wykorzystywane do dokonywania płatności i nie są, bez żadnych istotnych ograniczeń czy opłat, zamienialne na gotówkę lub depozyty zbywalne.
Długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi (AF.332)	Aktywa finansowe, które są instrumentami zbywalnymi i wystawianymi na okaziciela, zwykle podlegającymi obrotowi na rynkach wtórnych oraz które nie przyznają ich posiadaczowi żadnych praw własności do emitującej je jednostki instytucjonalnej.
Instrumenty pochodne (AF.34)	Papiery wartościowe inne niż akcje, które dają ich posiadaczowi bezwarunkowe prawo do otrzymania stałego lub określonego w umowie, zmiennego dochodu pieniężnego w formie kuponów odsetkowych (odsetek) i/lub ustalonej stałej kwoty w określonym terminie lub terminach w przyszłości lub poczynając od daty ustalonej w momencie emisji.
	Papiery wartościowe inne niż akcje, których pierwotny termin płatności obejmuje zwykle okres do jednego roku włącznie, a w wyjątkowych przypadkach — maksymalnie do dwóch lat, poza instrumentami pochodnymi.
	Papiery wartościowe inne niż akcje, których pierwotny termin płatności jest zwykle dłuższy niż rok, a wyjątkowych przypadkach — dłuższy niż dwa lata, z wyjątkiem instrumentów pochodnych.
	Aktywa finansowe oparte lub pochodzące od różnych instrumentów bazowych. Instrumenty bazowe są zwykle innymi aktywami finansowymi, ale mogą też być towarami lub indeksami.

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Pożyczki (AF.4)	Aktywa finansowe tworzone w momencie, gdy wierzyciel pożycza fundusze dłużnikowi bezpośrednio lub poprzez brokerów, udokumentowane jako niezbywalne dokumenty albo w ogóle nieewidencjonowane w dokumentach.
Pożyczki krótkoterminowe (AF.41)	Pożyczki, których pierwotny termin spłaty obejmuje zwykle okres do jednego roku włącznie, a w wyjątkowych przypadkach — maksymalnie do dwóch lat oraz pożyczki podlegające spłacie na żądanie.
Pożyczki długoterminowe (AF.42)	Pożyczki, których pierwotny termin spłaty obejmuje zwykle okres dłuższy niż jeden rok, a w wyjątkowych przypadkach — dłuższy niż dwa lata.
Akcje i inne udziały kapitałowe (AF.5)	Aktywa finansowe, które reprezentują prawa własności do przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ulomnych. Aktywa te na ogół uprawniają posiadaczy do udziału w zyskach przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ulomnych oraz do udziałów w ich aktywach netto w przypadku likwidacji.
Akcje i inne udziały kapitałowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (AF.51)	Aktywa finansowe, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania, które reprezentują prawa własności do przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ulomnych. Aktywa te na ogół upoważniają posiadaczy do udziału w zyskach przedsiębiorstw i instytucji finansowych lub spółek ulomnych oraz do udziału w ich aktywach netto w przypadku likwidacji.
Akcje notowane, z wyjątkiem udziałów w funduszach wspólnego inwestowania (AF.511)	Akcje obejmujące korzyści z udziału w majątku przedsiębiorstw i instytucji finansowych w formie papierów wartościowych, które z zasady są zbywalne. Akcje notowane obejmują akcje z cenami notowanymi na uznanej giełdzie lub innej formie rynku wtórnego.
Akcje nienotowane, z wyjątkiem udziałami w funduszach wspólnego inwestowania (AF.512)	Akcje nienotowane obejmują akcje, które nie są notowane.
Pozostałe udziały kapitałowe (AF.513)	Wszystkie formy udziałów kapitałowych, inne niż zaliczone do podpozycji AF.511 i AF.512 oraz do podkategorii AF.52.
Udziały w funduszach wspólnego inwestowania (AF.52)	Udziały emitowane przez szczególny rodzaj instytucji finansowych, których wyłącznym celem jest inwestowanie funduszy zgromadzonych na rynku pieniężnym, rynku kapitałowym lub rynku nieruchomości.
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe (AF.6)	Techniczne rezerwy instytucji ubezpieczeniowych oraz funduszy emerytalnych (autonomicznych i nieautonomicznych) wobec posiadaczy polis lub beneficjentów, jak zostało ustanowione w dyrektywie Rady 91/674/EWG z dnia 19 grudnia 1991 r., w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych zakładów ubezpieczeń.
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych (AF.61)	Rezerwy tworzone w danych przedsiębiorstwach i spółkach finansowych na cele zaspokojenia, gdy ustanowione warunki są spełnione, przewidywanych roszczeń i świadczeń.
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie (AF.611)	Rezerwy na różnego rodzaju ryzyka i rezerwy w odniesieniu do ubezpieczeń przynoszących zysk dodawany do zasobów po upływie terminu płatności określonego w ubezpieczeniach na życie lub w podobnych polisach.
Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (AF.612)	Rezerwy posiadane przez autonomiczne i nieautonomiczne fundusze emerytalne, tworzone przez pracodawców i/lub pracowników lub grupy osób pracujących na własny rachunek na cele zaopatrzenia emerytalnego pracowników lub osób pracujących na własny rachunek.
Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia (AF.62)	Rezerwy utworzone przez instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne (autonomiczne i nieautonomiczne) w odniesieniu do: — kwot reprezentujących tę część składek przypisanych brutto, która powinna być odniesiona do następnego okresu sprawozdawczego (przedpłaty składek ubezpieczeniowych);

Klasyfikacja aktywów	Definicje
Pozostałe należności/zobowiązania (AF.7)	<p>— oszacowanego łącznego ostatecznego kosztu uregulowania wszystkich roszczeń powstających w wyniku zdarzeń, które zajądą do końca okresu sprawozdawczego, zgłoszonych czy nie, pomniejszonego o kwoty już zapłacone w odniesieniu do takich roszczeń (rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia).</p> <p>Aktywa finansowe, które są tworzone jako odpowiedniki transakcji finansowej lub niefinansowej w przypadkach, w których występuje różnica w czasie pomiędzy tą transakcją a odpowiadającą jej płatnością.</p>
Kredyty kupieckie i zaliczki (AF.71)	Aktywa finansowe powstające z bezpośredniego udzielenia kredytu (przez dostawców i kupujących) na transakcje dotyczące towarów i usług oraz płatności zaliczkowe za pracę będącą w toku lub zamierzoną do podjęcia i związane z takimi transakcjami.
Pozostałe należności/zobowiązania, z wyjątkiem kredytów kupieckich i zaliczek (AF.79)	Aktywa finansowe, które powstają z różnic w czasie pomiędzy transakcjami podziału lub transakcjami finansowymi dokonywanymi na rynku wtórnym a odpowiadającymi im płatnościami. Ujęte są także roszczenia finansowe z tytułu narosłego w czasie dochodu.
Pozycje memoriałowe	System wymaga wprowadzenia kilku pozycji memoriałowych dla pokazania aktywów, nie identyfikowanych oddzielnie w podstawowym schemacie rachunków, a które mają znaczenie dla bardziej specjalistycznych analiz.
Dobra konsumpcyjne trwałego użytku (AN.m)	Dobra konsumpcyjne trwałego użytku nabyte przez gospodarstwa domowe na cele spożycia ostatecznego (tzn. takie, które nie są wykorzystywane przez gospodarstwa domowe jako lokata wartości lub na cele produkcji realizowanej przez jednostki produkcyjne będące własnością gospodarstw domowych).
Inwestycje zagraniczne bezpośrednie (AF.m)	Inwestycja zagraniczna bezpośrednia wywołuje długoterminowe współzależności odzwierciedlające trwałe zaangażowanie jednostki instytucjonalnej będącej rezydentem jednej gospodarki („inwestor bezpośredni”) w jednostce instytucjonalnej będącej rezydentem gospodarki innej niż gospodarka inwestora („przedsiębiorstwo inwestycji bezpośredniej”). Celem inwestora bezpośredniego jest wywarcie znaczącego wpływu na zarządzanie przedsiębiorstwem rezydującym w innej gospodarce.

(¹) Klasyfikacja towarów według rodzaju działalności (CPA), 1993.

Załącznik 7.2

Mapa zapisów z bilansu otwarcia do bilansu zamknięcia

Klasyfikacja aktywów, pasywów i wartości netto	IV.1 Bilans otwarcia	III.1 i III.2 Transakcje	III.3.1 Pozostałe zmiany wolumenu	III.3.2 Zyski z tytułu posiadania aktywów		IV.3 Bilans zamknięcia
				III.3.2.1 neutralne	III.3.2.2 realne	
Aktywa niefinansowe	AN.	P.5, K.1, K.2	K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.
Aktywa wytworzone	AN.1	P.5, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1
Aktywa trwałe ⁽¹⁾	AN.11	P.51, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.11
Rzeczowe aktywa trwałe	AN.111	P.511, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.111
Budynki mieszkalne	AN.1111	P.511, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1111
Inne budynki i budowle	AN.1112	P.511, K.1	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1112
Maszyny i urządzenia	AN.1113	P.511, K.1	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1113
Aktywa kultywowane	AN.1114	P.511, K.1	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.1114
Wartości niematerialne i prawne	AN.112	P.512, K.1	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.112
Rzeczowe środki obrotowe	AN.12	P.52	K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.12
Aktywa o wyjątkowej wartości	AN.13	P.53	K.4, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.13
Aktywa niewytworzone	AN.2	K.2, P.51, K.1	K.3, K.5, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.2	K.11.1	K.11.2	AN.2
Rzeczowe aktywa niewytworzone	AN.21	K.21, P.513, K.1	K.3, K.5, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.2	K.11.1	K.11.2	AN.21
Grunty	AN.211	K.21, P.513, K.1	K.3, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.211

Klasyfikacja aktywów, pasywów i wartości netto	IV.1 Bilans otwarcia	III.1 i III.2 Transakcje	III.3.1 Pozostałe zmiany wolumenu	III.3.2 Zyski z tytułu posiadania aktywów		IV.3 Bilans zamknięcia
				III.3.2.1 neutralne	III.3.2.2 realne	
Zasoby złóż naturalnych	AN.212	K.21, P.513,	K.3, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.212
Niekultywowane zasoby biologiczne	AN.213	K.21, P.513,	K.3, K.5, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.213
Zasoby wodne	AN.214	K.21, P.513,	K.3, K.61, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.214
Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	AN.22	K.22, P.513,	K.3, K.62, K.7, K.8, K.9, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AN.22
Aktywa/pasywa finansowe ⁽²⁾	AF.	F.	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.21, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.
Złoto monetarne i SDR-y (jedynie aktywa)	AF.1	F.1	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.21, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.1
Gotówka i depozyty	AF.2	F.2	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.2
Papiery wartościowe inne niż akcje	AF.3	F.3	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.3
Pożyczki	AF.4	F.4	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.4
Akcje i inne udziały kapitałowe	AF.5	F.5	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.5
Rezerwy techniczno- ubezpieczeniowe	AF.6	F.6	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.6
Pozostałe należności/ zobowiązania	AF.7	F.7	K.7, K.8, K.10, K.12.1, K.12.22	K.11.1	K.11.2	AF.7
Wartość netto	B.90	B.10.1	B.10.2	B.10.31	B.10.32	B.90

⁽¹⁾ Pozycja memoriałowa AN.m — Dobra konsumpcyjne trwałego użytku.

⁽²⁾ Pozycja memoriałowa AF.m — Inwestycje zagraniczne bezpośrednie.
AN. ..., AF. ... są z klasyfikacji aktywów.

Pozycje bilansujące.

B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych
B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów
B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
B.90	Wartość netto

Transakcje dokonywane na aktywach i pasywach finansowych

F.	Transakcje dokonywane na aktywach i pasywach finansowych
F.1	Złoto monetarne i SDR-y
F.2	Gotówka i depozyty
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
F.4	Pożyczki
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
F.7	Pozostałe należności/zobowiązania

Transakcje dotyczące towarów i usług

P.5	Inwestycje brutto
P.51	Środki trwałe brutto
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych
P.52	Przyrost zapasów
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości

Pozostałe transakcje i przepływy

K.1	Zużycie środków trwałych
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych
K.5	Naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia
K.9	Pozostałe zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane
K.10	Pozostałe zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane
K.11	Nominalne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów
K.11.1	Neutralne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów
K.11.2	Realne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora
K.12.21	Monetyzacja/demonetyzacja złota
K.12.22	Pozostałe zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota

ROZDZIAŁ 8

KOLEJNOŚĆ RACHUNKÓW ORAZ POZYCJE BILANSUJĄCE

- 8.01. ESA rejestruje przepływy i zasoby w uporządkowanym zestawie rachunków opisujących cykl ekonomiczny od tworzenia dochodu, poprzez jego podział pierwotny i wtórny, aż do jego końcowej akumulacji w postaci aktywów.
- 8.02. Każdy z rachunków obrazuje transakcje, które zostały zbilansowane, albo z tytułu zastosowanych definicji albo z tytułu znaczącego salda przenieszonego na następny rachunek.
- 8.03. Rejestrowanie transakcji w układzie wynikającym z logicznej analizy życia ekonomicznego dostarcza agregaty niezbędne dla badania sytuacji gałęzi, sektora instytucjonalnego czy podsektora lub gospodarki ogółem. Podział rachunków został zaprojektowany tak, aby ukazać najbardziej znaczące informacje ekonomiczne.
- 8.04. Rachunki są grupowane w trzech kategoriach:
- a) rachunki bieżące;
  - b) rachunki akumulacji;
  - c) bilanse.
- Rachunki bieżące dotyczą produkcji, tworzenia i podziału dochodów oraz ich wykorzystania w formie spożycia ostatecznego. Pozwalają one ostatecznie oszacować oszczędności stanowiące podstawowy czynnik finansowania akumulacji.
- Rachunki akumulacji analizują rozmaite składniki zmian aktywów i pasywów różnych jednostek oraz umożliwiają zarejestrowanie zmian wartości netto (różnica między aktywami a pasywami).
- Bilanse pokazują aktywa i pasywa ogółem różnych jednostek na początek i koniec okresu sprawozdawczego, łącznie z ich wartością netto. Przepływy zarejestrowane na rachunkach akumulacji dla poszczególnych pozycji aktywów i pasywów są widoczne ponownie na rachunku zmian w bilansie.
- 8.05. Kolejność rachunków ma zastosowanie w całości lub w części do jednostek instytucjonalnych, sektorów i podsektorów instytucjonalnych, gałęzi i gospodarki ogółem.
- 8.06. Pozycje bilansujące są określone zarówno w ujęciu brutto jak i netto. Ujęcie brutto oznacza, że zostały one obliczone przed odjęciem zużycia środków trwałych, a netto — po jej odjęciu. Bardziej istotne jest jednak wyrażenie dochodowych pozycji bilansujących w ujęciu netto.
- 8.07. Rachunki są prezentowane w różnej postaci:
- a) w formie zintegrowanych rachunków ekonomicznych — pokazując rachunki dla wszystkich sektorów instytucjonalnych, gospodarki ogółem oraz dla zagranicy ujęte w jednej tabeli;
  - b) w formie kolejności rachunków — dając bardziej szczegółowe informacje. Tabele przedstawiające poszczególne rachunki zamieszczone są w sekcji „Kolejność rachunków” w niniejszym rozdziale;
  - c) w formie macierzy, w której każdy rachunek reprezentowany jest poprzez parę wiersz/kolumna.
- 8.08. Zbiorcza prezentacja rachunków, pozycji bilansujących oraz głównych agregatów:

Tabela 8.1 — Zbiorcza prezentacja rachunków, pozycji bilansujących oraz głównych agregatów

Rachunki	Pełna kolejność rachunków dla sektorów instytucjonalnych			Pozycje bilansujące	Główne agregaty
Pozycje bilansujące	I. Rachunek produkcji II. Rachunki podziału i wykorzystania dochodów	I. Rachunek produkcji Rachunki podziału pierwotnego dochodów II.2. Rachunek wtórnego podziału dochodu II.3. Rachunek redystrybucji dochodów w naturze II.4. Rachunek wykorzystania dochodów II.4.1. Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji II.4.2. Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji	II.1.1. Rachunek tworzenia dochodów II.1.2. Pierwotny podział na koncie dochodów II.1.2.1. Rachunek dochodu przedsiębiorcy II.1.2.2. Rachunek pozostałych dochodów pierwotnych	B.1 Wartość dodana B.2 Nadwyżka operacyjna B.3 Dochód mieszany B.4 Dochód przedsiębiorcy B.5 Saldo dochodów pierwotnych B.6 Dochód do dyspozycji B.7 Skorygowany dochód do dyspozycji B.8 Oszczędności	Produkt krajowy (PKB/PKN) Dochód narodowy (DNB, DNN) Dochód narodowy do dyspozycji Oszczędności narodowe
Rachunki akumulacji	III.1. Rachunki akumulacji	III.1. Bilans płatności kapitałowych III.2. Rachunek finansowy III.3. Rachunek innych zmian aktywów	III.1.1. Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych III.1.2. Rachunek nabycia aktywów niefinansowych III.3.1. Rachunek innych zmian wolumenu aktywów III.3.2. Rachunki przeszacowań III.3.2.1. Neutralne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów III.3.2.2. Neutralne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów	B.10.1 Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych B.9 Wierzytelności netto/zadłużenie netto B.9 Wierzytelności netto/zadłużenie netto B.10.2 Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów B.10.3 Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów B.10.31 Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów B.10.32 Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	

Rachunki		Pełna kolejność rachunków dla sektorów instytucjonalnych			Pozycje bilansujące		Główne agregaty		
		IV. Bilanse	IV.1. Bilans otwarcia IV.2. Zmiany w bilansie IV.3. Bilans zamknięcia			B.90 Wartość netto B.10 Zmiany wartości netto ogółem B.90 Wartość netto	Majątek narodowy Zmiany majątku narodowego Wartość narodowa		
0. Bilans płatności bieżących według towarów i usług	Rachunki transakcji								
0. Bilans płatności bieżących według towarów i usług	0. Bilans płatności bieżących według towarów i usług								
Rachunki bieżące	Rachunek rozliczeń z zagranicą (rachunek transakcji zewnętrznych)								
Rachunki akumulacji	V. Rachunek rozliczeń z zagranicą	V.I. Rachunek zewnętrzny towarów i usług V.II. Rachunek zewnętrzny dochodów pierwotnych i transferów bieżących V.III. Rachunki zewnętrzne akumulacji	V.III.1 Bilans płatności kapitałowych V.III.2 Rachunek finansowy V.III.3 Rachunek innych zmian aktywów	V.III.1.1. Rachunek zmian wartości netto wynikających z oszczędności i transferów kapitałowych V.III.1.2. Rachunek nabycia aktywów nie finansowych V.III.3.1. Rachunek innych zmian wolumenu aktywów V.III.3.2. Rachunki przeszacowań	B.11 Saldo zewnętrzne towarów i usług B.12 Zewnętrzne saldo bieżące B.10.1 Zmiany wartości netto wynikające z zewnętrznego salda bieżącego i transferów kapitałowych B.9 Wierzytelności netto/zadłużenie netto B.9 Wierzytelności netto/zadłużenie netto B.10.2 Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów B.10.3 Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	B.11 Saldo zewnętrzne towarów i usług B.12 Zewnętrzne saldo bieżące B.10.1 Zmiany wartości netto wynikające z zewnętrznego salda bieżącego i transferów kapitałowych B.9 Wierzytelności netto/zadłużenie netto B.9 Wierzytelności netto/zadłużenie netto B.10.2 Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów B.10.3 Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	Saldo zewnętrzne towarów i usług Saldo zewnętrzne towarów i usług Wierzytelności netto/zadłużenie netto		
Bilanse	V.IV. Rachunek zewnętrzny aktywów i pasywów	V.IV.1 Bilans otwarcia V.IV.2 Zmiany w bilansie V.IV.3 Bilans zamknięcia			B. 90 Wartość netto B. 10 Zmiany wartości netto B. 90 Wartość netto	Zewnętrzna pozycja finansowa netto Zewnętrzna pozycja finansowa netto			

KOLEJNOŚĆ RACHUNKÓW

8.09. Kolejność rachunków złożona jest z trzech głównych kategorii rachunków:

- a) rachunków bieżących:
  1. rachunku produkcji (I);
  2. rachunków podziału i wykorzystania dochodów (II);
- b) rachunków akumulacji (III);
- c) bilansów (IV).

RACHUNKI BIEŻĄCE

Rachunek produkcji (I) ⁽¹⁾

- 8.10. Rachunek produkcji (I) pokazuje transakcje odnoszące się ściśle do procesów produkcji. Zestawiany jest dla sektorów instytucjonalnych i dla gałęzi. Przychody tego rachunku obejmują produkcję globalną, a rozchody — zużycie pośrednie.
- 8.11. Rachunek produkcji może być wykorzystywany do uzyskania jednej z najważniejszych pozycji bilansujących w systemie — wartości dodanej, czyli wartości tworzonej przez dowolną jednostkę zaangażowaną w działalność produkcyjną — oraz istotnego agregatu: produktu krajowego brutto. Wartość dodana posiada istotne znaczenie gospodarcze zarówno dla sektorów instytucjonalnych jak i gałęzi.
- 8.12. Podobnie jak pozycje bilansujące następných rachunków, wartość dodana (pozycja bilansująca rachunku) może być obliczana przed lub po odjęciu zużycia środków trwałych, tzn. brutto lub netto. Ponieważ produkcja globalna jest wyceniona w cenach bazowych, a zużycie pośrednie — w cenach nabycia, to wartość dodana nie zawiera podatków od produktów pomniejszych o subsydia do produktów.
- 8.13. Rachunek produkcji na poziomie gospodarki ogółem obejmuje w przychodach — poza produkcją globalną towarów i usług — podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów. Dzięki temu, produkt krajowy brutto (w cenach rynkowych) może być uzyskany jako pozycja bilansująca.
- 8.14. Ponieważ usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM) nie są zaliczone do sektorów użytkowników, cała wartość produkcji globalnej FISIM-u jest traktowana jako zużycie pośrednie w umownym sektorze, z produkcją globalną równą zero i ujemną wartością dodaną, równą co do wartości, ale z przeciwnym znakiem, spożyciu pośredniemu. W ten sposób, łączna wartość dodana wszystkich sektorów i gałęzi jest zmniejszana ogółem o tę kwotę. Dla jasności prezentacji rachunków możliwe jest nie wstawianie dodatkowej kolumny dla tego umownego sektora, a w zamian — uwzględnienie odpowiedniej liczby w kolumnie gospodarki ogółem.

Rachunki podziału i wykorzystania dochodów (II)

- 8.15. Podział i wykorzystanie dochodów są analizowane w czterech etapach: podziału pierwotnego, podziału wtórnego, podziału dochodów w naturze oraz wykorzystania dochodów.

Pierwszy etap dotyczy tworzenia dochodów wynikających bezpośrednio z procesów produkcji oraz ich podziału między czynnikami produkcji („praca”, „kapitał”) oraz instytucjami rządowymi i samorządowymi (poprzez podatki związane z produkcją i przywozem oraz subsydia). Umożliwia to określenie nadwyżki operacyjnej (lub dochodu mieszanego w przypadku gospodarstw domowych) oraz dochodów pierwotnych.

Drugi etap przedstawia podział dochodów dokonywany poprzez transfery inne niż transfery socjalne w naturze. Prowadzi to do uzyskania dochodów do dyspozycji.

Trzeci etap opisuje podział dochodów dokonywany poprzez transfery socjalne w naturze, co w efekcie prowadzi do uzyskania skorygowanych dochodów do dyspozycji.

Czwarty etap opisuje, w jaki sposób dochody są konsumowane i oszczędzane, dając w efekcie oszczędności.

⁽¹⁾ Patrz rozdział 3, „Transakcje dotyczące produktów”.

Tabela 8.2 — Rachunek I: Rachunek produkcji

Rozchody		Przychody																	
		Odpowiednie zapisy na rachunku		S.1	S.15	S.14	S.13	S.14	S.12	S.11	Ogółem								
Ogółem		bilansie płatności bieżących według towarów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą	Gospodarka ogółem	INKgd	Gospodarstwa domowe	Instytucje rządowe i samorządowe	Gospodarstwa domowe	Spółki finansowe	Spółki niefinansowe	Transakcje i pozycje bilansujące	Spółki niefinansowe	Spółki finansowe	Instytucje rządowe i samorządowe	Gospodarstwa domowe	Spółki finansowe	Spółki niefinansowe	Ogółem	
3 595	3 595										P.1								3 595
3 048	3 048										P.11								3 048
171	171										P.12								171
376	376										P.13								376
1 904											P.2								1 904
133	133										D.21-D.31								133
1 824											B.1b/B.1 * b								1 824
222											K.1								222
1 602											B.1n/B.1 * n								1 602

P.11 Spółki finansowe: 102, łącznie z 48 — FISIM-u (P.119)

P.2 Gospodarka ogółem: 1904 odpowiada sumie sektorów instytucjonalnych (1856) oraz FISIM-u (48)

B.1g Gospodarka ogółem: 1824 odpowiada sumie sektorów instytucjonalnych (1739) plus podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów (133) minus FISIM (48)

*Rachunki podziału pierwotnego dochodów (II.1)***Rachunek tworzenia dochodów (II.1.1)**

Układ rachunku tworzenia dochodów według sektorów instytucjonalnych przedstawiony jest w tabeli 8.3:

- 8.16. Rachunek tworzenia dochodów prezentowany jest także według gałęzi, w kolumnach tabeli podaży i wykorzystania.
- 8.17. Rachunek tworzenia dochodów przedstawia sektory, podsektory i gałęzie stanowiące źródło a nie przeznaczenie dochodów pierwotnych.
- 8.18. Rachunek bada zakres, w jakim wartość dodana może pokryć wynagrodzenie pracownicze oraz pozostałe podatki od produkcji pomniejszone o subsydia produkcyjne. Mierzy on nadwyżkę operacyjną, to jest nadwyżkę (deficyt) uzyskaną z działalności produkcyjnej przed uwzględnieniem odsetek, rent gruntowych i czynszów lub opłat, które jednostka produkcyjna:
- musi zapłacić od aktywów finansowych czy od rzeczowych aktywów niewytworzonych, które pożyczyła lub dzierżawi;
  - musi otrzymać od aktywów finansowych lub od rzeczowych aktywów niewytworzonych, których jest właścicielem.
- Nadwyżka operacyjna odpowiada dochodowi, który jednostka uzyskuje z własnego wykorzystania swoich środków produkcji. Jest to ostatnia pozycja bilansująca, która może być obliczana zarówno dla gałęzi jak i dla sektorów instytucjonalnych czy podsektorów.
- 8.19. Pozycja bilansująca rachunku tworzenia dochodów w przypadku wyłącznych właścicieli oraz spółek nie posiadających osobowości prawnej w sektorze gospodarstw domowych, zawiera ukryty element odpowiadający wynagrodzeniu za pracę wykonywaną przez właściciela lub członka jego rodziny, który nie może być oddzielony od jego dochodów jako przedsiębiorcy. Pozycja ta określana jest jako „dochód mieszany”.
- 8.20. Pozycja bilansująca rachunku tworzenia dochodów w przypadku produkcji na własny rachunek usług mieszkaniowych przez gospodarstwa domowe właścicieli mieszkań, stanowi nadwyżkę operacyjną.

Pierwotny podział na koncie dochodów (II.1.2)

- 8.21. Pierwotny podział na koncie dochodów, w przeciwieństwie do rachunku tworzenia dochodów, dotyczy jednostek będących rezydentami oraz sektorów instytucjonalnych jako odbiorców a nie producentów dochodów pierwotnych.
- 8.22. „Dochód pierwotny” jest dochodem, który jednostka będąca rezydentem otrzymuje z racji swojego bezpośredniego uczestnictwa w procesach produkcji oraz dochodem otrzymywanym przez właściciela aktywów finansowych lub rzeczowych aktywów niewytworzonych w zamian za dostarczenie funduszy, albo oddanie rzeczowych aktywów niewytworzonych do dyspozycji innej jednostce instytucjonalnej.
- 8.23. Pierwotny podział na koncie dochodów (II. 1.2) może być zestawiany tylko dla sektorów instytucjonalnych lub podsektorów, gdyż w przypadku gałęzi — nie jest możliwy podział określonych przepływów związanych z finansowaniem (pożyczek kapitałowych i zadłużenia) oraz aktywami.
- 8.24. Z uwagi na nie rozdzielenie usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM-u) między sektory użytkowników, zapisy pokazujące odsetki dotyczą odsetek faktycznie zapłaconych i otrzymanych. Korekta dokonywana jest w przychodach w kolumnie instytucji finansowych (z ujemnym znakiem) oraz w kolumnie sektora umownego (ze znakiem dodatnim). Dla jasności prezentacji rachunków — możliwe jest nie wstawianie dodatkowej kolumny dla sektora umownego, a w zamian przedstawienie odpowiedniej liczby w kolumnie gospodarki ogółem.
- 8.25. Pierwotny podział na koncie dochodów dzielony jest na rachunek dochodu przedsiębiorcy (II. 1.2.1) oraz rachunek podziału pozostałych dochodów pierwotnych (II. 1.2.2).

Rachunek dochodu przedsiębiorcy (II. 1.2.1)

- 8.26. Celem rachunku dochodu przedsiębiorcy jest określenie pozycji bilansującej odpowiadającej koncepcji bieżących zysków przed podziałem i opłatą podatków od dochodów, z reguły wykorzystywanej w księgowości przedsiębiorstw.

Rozchody

Przychody

Ogółem	Odpowiednie zapisy na rachunku		S.1 Gospodarka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodarstwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.12 Spółki finansowe	S.11 Spółki niefinansowe	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11 Spółki niefinansowe	S.12 Spółki finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.14 Gospodarstwa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospodarka ogółem	Odpowiednie zapisy na rachunku		Ogółem
	bilansie płatności bieżących według towarów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą														bilansie płatności bieżących według towarów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą	
0			0						D.2121 Należności przywozowe			17			17	0	0	17
0			0						D.2122 Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)			0			0	0	0	0
3			3						D.214 Inne podatki od produktów (poza VAT i poza podatkami związanymi z przywozem)			3			3	0	0	3
94			94						D.29 Podatki od produkcji			94			94	0	0	94
-44			-44						D.3 Subsydia			-44			-44	0	0	-44
-8			-8						D.31 Subsydia do produktów			-8			-8	0	0	-8
0			0						D.311 Subsydia związane z przywozem			0			0	0	0	0
-8			-8						D.319 Inne subsydia do produktów			-8			-8	0	0	-8
-36			-36						D.39 Subsydia produkcyjne			-36			-36	0	0	-36
446	66	380	7	44	46	138	145		D.4 Subsydia z tytułu własności	78	160	30	134	5	407	39	39	446
222	16	206	7	17	39	77	66		D.41 Odsetki	25	125	12	33	5	200	22	22	222
0	0	0	0	0	0	0	0		P.119 Korekta z tytułu FISIM-u	-48					0		0	0
120	36	84	0	0	0	36	48		D.42 Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	3	25	18	57	0	103	17	17	120
60	0	60	36	24	36	24	24		D.421 Dywidendy	3	25	5	13	0	46	14	14	60
60	36	24	0	0	0	0	24		D.422 Wpłaty z dochodu spółek ulomnych			13	44	0	57	3	3	60

Rozchody

Przychody

Ogółem	Odpowiednie zapisy na rachunku		S.1 Gospodarka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodarstwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.12 Spółki finansowe	S.11 Spółki niefinansowe	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11 Spółki niefinansowe	S.12 Spółki finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.14 Gospodarstwa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospodarka ogółem	Odpowiednie zapisy na rachunku		Ogółem	
	bilansie płatności bieżących według towarów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą														bilansie płatności bieżących według towarów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą		
14	14	0	0	0	0	0	0	0	D.43	0	0	0	0	0	0	14	0	0	14
25	25	25	25	25	25	25	25	25	D.44	25	25	25	25	25	25	25	0	0	25
65	65	65	65	65	65	65	65	65	D.45	65	65	65	65	65	65	65	0	0	65
1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	B.5g/B.5 * g	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	1 855	0	0	1 855
1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	B.5n/B.5 * n	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	1 633	0	0	1 633

Korekta z tytułu LISIM-u dla gospodarki ogółem (0) jest sumą korekty FISIM-u w sektorze instytucji finansowych (+48) oraz w sektorze umownym (+48).

8.27. Rachunek ten, w odniesieniu do instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe, dotyczy tylko ich działalności rynkowej.

8.28. Dochód przedsiębiorcy odpowiada nadwyżce operacyjnej lub dochodowi mieszanemu (na stronie przychodów):

plus dochód z tytułu własności otrzymywany w związku z finansowymi i innymi aktywami należącymi do przedsiębiorstwa (na stronie przychodów);

minus odsetki od długów płacone przez przedsiębiorstwo oraz renty gruntowe i czynsze płacone za dzierżawione grunty i inne rzeczowe aktywa niewytworzone (na stronie rozchodów).

Dochody z tytułu własności wypłacane w postaci dywidend lub reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich nie są odejmowane od dochodu przedsiębiorcy.

Rachunek podziału pozostałych dochodów pierwotnych (II. 1.2.2)

8.29. Celem rachunku podziału pozostałych dochodów pierwotnych jest powrót od koncepcji dochodu przedsiębiorcy do koncepcji dochodów pierwotnych. Stąd zawiera on elementy nie włączone do rachunku dochodu przedsiębiorcy:

a) w przypadku przedsiębiorstw i instytucji finansowych — rozdzielone dywidendy oraz reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich (na stronie rozchodów);

b) w przypadku gospodarstw domowych:

1. wypłaty z dochodów z tytułu własności, z wyłączeniem rent gruntowych i czynszów oraz odsetek płaconych w związku z działalnością przedsiębiorcy (na stronie rozchodów);

2. wynagrodzenie pracownicze (na stronie przychodów);

3. otrzymywane dochody z tytułu własności, z wyłączeniem otrzymywanych w związku z działalnością przedsiębiorstwa (na stronie przychodów);

c) w przypadku instytucji rządowych i samorządowych:

1. wypłaty z dochodów z tytułu własności, z wyłączeniem płaconych w związku z działalnością rynkową (na stronie rozchodów);

2. podatki związane z produkcją i przywozem pomniejszone o subsydia (na stronie przychodów);

3. otrzymywane dochody z tytułu własności, z wyłączeniem otrzymywanych w związku z działalnością rynkową (na stronie przychodów).

Rachunek wtórnego podziału dochodu (II.2)

8.30. Rachunek wtórnego podziału dochodu pokazuje, w jaki sposób saldo dochodów pierwotnych sektora instytucjonalnego jest rozdzielane w drodze redystrybucji: podatków od dochodów, majątku itp., składek na zabezpieczenia społeczne i świadczeń społecznych (z wyłączeniem transferów socjalnych w naturze) oraz pozostałych transferów bieżących.

8.31. Pozycję bilansującą rachunku stanowi dochód do dyspozycji, który odzwierciedla transakcje bieżące, ale wyraźnie wyłącza z tego rachunku transfery kapitałowe, realne zyski i straty z tytułu posiadania aktywów oraz konsekwencje takich zdarzeń jak klęski żywiołowe.

8.32. Składki na zabezpieczenia społeczne są rejestrowane⁽²⁾ po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów gospodarstw domowych oraz po stronie przychodów na rachunku podziału wtórnego dochodów sektorów instytucjonalnych odpowiadających za zarządzanie ubezpieczeniami społecznymi. Kiedy płacone są przez pracodawców na rzecz ich pracowników, są najpierw włączone do kosztów związanych z zatrudnieniem — po stronie rozchodów na rachunku tworzenia dochodów pracodawców, gdzie stanowią część kosztów wynagrodzeń; są one także rejestrowane (jako wynagrodzenie pracownicze) po stronie przychodów na koncie pierwotnego podziału dochodów gospodarstw domowych, gdzie odpowiadają przychodom gospodarstw domowych.

⁽²⁾ Składki na zabezpieczenia społeczne pokazane po stronie rozchodów na rachunku podziału wtórnego dochodów gospodarstw domowych nie uwzględniają opłat za usługi funduszy emerytalnych i innych instytucji ubezpieczeniowych, w których wszystkie bądź część przychodów tworzone jest z faktycznych składek na zabezpieczenia społeczne.

Rachunek redystrybucji dochodów w naturze (II.3)

- 8.33. Rachunek redystrybucji dochodów w naturze ukazuje szerszy obraz dochodów gospodarstw domowych poprzez włączenie przepływów odpowiadających wykorzystaniu towarów i usług indywidualnych, które gospodarstwa otrzymują nieodpłatnie, tzn. świadczeń społecznych w naturze oraz transferów towarów i usług nierynkowych; obie te kategorie przepływów zostały połączone w ramach koncepcji transferów socjalnych w naturze. Ułatwia to porównania w czasie, gdy występują różnice lub zmiany warunków gospodarczych i społecznych oraz uzupełnia analizę roli instytucji rządowych i samorządowych w redystrybucji dochodów.
- 8.34. Transfery socjalne w naturze są rejestrowane po stronie przychodów na rachunku redystrybucji dochodów w naturze w odniesieniu do gospodarstw domowych, a po stronie rozchodów — w odniesieniu do instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucji non profit obsługujących gospodarstwa domowe.
- 8.35. Pozycją bilansującą rachunku redystrybucji dochodów w naturze jest skorygowany dochód do dyspozycji.

Rachunek wykorzystania dochodów (II.4)

- 8.36. Rachunek wykorzystania dochodów dla sektorów instytucjonalnych, w których występuje spożycie ostateczne, pokazuje podział dochodu do dyspozycji (lub skorygowane dochody do dyspozycji) na wydatki na spożycie ostateczne (lub spożycie ostateczne skorygowane) oraz oszczędności.
- 8.37. Spożycie jest rejestrowane w systemie tylko dla instytucji rządowych i samorządowych, INKgd oraz gospodarstw domowych. Ponadto, rachunek wykorzystania dochodów obejmuje — dla gospodarstw domowych i dla funduszy emerytalnych — pozycję korygującą (D.8 Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych), która odnosi się do sposobu, w jaki są rejestrowane transakcje między gospodarstwami domowymi a funduszami emerytalnymi ⁽³⁾.

Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji (II.4.1)

- 8.38. Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji uwzględnia koncepcję wydatków na spożycie ostateczne finansowanych przez różne sektory: gospodarstw domowych, instytucji rządowych i samorządowych oraz instytucji non profit obsługujących gospodarstwa domowe.
- 8.39. Pozycję bilansującą rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji stanowią oszczędności.

Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji (II.4.2)

- 8.40. Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji uwzględnia koncepcję spożycia ostatecznego skorygowanego, które odpowiada wartości towarów i usług będących faktycznie do dyspozycji gospodarstw domowych na cele spożycia ostatecznego, nawet jeśli ich nabycie jest finansowane przez instytucje rządowe i samorządowe lub instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe. W rezultacie, faktyczne spożycie ostateczne instytucji rządowych i samorządowych odpowiada jedynie spożyciu ogólnospołecznemu. Ponieważ spożycie instytucji non profit obsługujących gospodarstwa domowe jest w całości uznawane za indywidualne, ich faktyczne spożycie jest równe zero.
- 8.41. Wydatki na spożycie i spożycie skorygowane są — na poziomie gospodarki ogółem — równe; różny jest jedynie podział między sektorami instytucjonalnymi. Ta sama zależność jest prawdziwa dla dochodów do dyspozycji i skorygowanych dochodów do dyspozycji.
- 8.42. Oszczędności stanowią pozycję bilansującą w obu wersjach rachunku wykorzystania dochodów. Ich wartość jest identyczna dla wszystkich sektorów, bez względu na to czy jest uzyskiwana poprzez odjęcie wydatków na spożycia od dochodów do dyspozycji, czy poprzez odjęcie spożycia skorygowanego od skorygowanych dochodów do dyspozycji.

⁽³⁾ Patrz rozdział 4, „Transakcje podziału.”

Tabela 8.8 — Rachunek II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody

Przychody

Ogółem	Odpowiednie zapisy na rachunku		S.1 Gospodarka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodarswa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.11 Spółki niefinansowe	S.12 Spółki finansowe	S.11 Spółki niefinansowe	S.12 Spółki finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.14 Gospodarswa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospodarka ogółem	Odpowiednie zapisy na rachunku		Ogółem
	bilansie planowości bieżących według towarów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą													rachunku rozliczeń z zagranicą	bilansie planowości bieżących według towarów i usług	
			B.6g	Dochód do dyspozycji brutto	185	32	382	1187	40	1826	1826						1826
			B.6n	Dochód do dyspozycji netto	48	22	352	1145	37	1604	1604						1604
1371			P.3	Wydatki na spozycie											1371	1371	1371
1215			P.31	Spozycie indywidualne											1215	1215	1215
156			P.32	Spozycie ogólnospoleczne											156	156	156
11	0	11	D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	0	11	0	11	0	11	11	11	11	0	0	0	11
455			B.8g	Oszczędności brutto	185	21	202	20	27	455	455						455
233			B.8n	Oszczędności netto	48	11	160	-10	24	233	233						233
-41			B.12	Zewnętrzne saldo bieżące											-41	-41	-41

- 8.43. Kwota oszczędności (dodatnich lub ujemnych) wynikająca z transakcji bieżących, stanowi o związku z akumulacją. Jeśli oszczędności są dodatnie — niewydatkowany dochód wykorzystywany jest na nabycie aktywów lub na spłatę zobowiązań. Jeśli oszczędności są ujemne — pewne aktywa są likwidowane lub pewne zobowiązania narastają.

RACHUNKI AKUMULACJI (III) ⁽⁴⁾

- 8.44. Rachunki akumulacji są rachunkami dotyczącymi przepływów. Rejestrują one różne przyczyny zmian aktywów i pasywów posiadanych przez jednostki oraz zmianę ich wartości netto.
- 8.45. Zmiany aktywów rejestrowane są na lewej stronie rachunków (ze znakiem plus lub minus), zmiany pasywów i wartości netto — na prawej stronie (ze znakiem plus lub minus).

Rachunek kapitałowy (III.1)

- 8.46. Rachunek kapitałowy rejestruje nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów niefinansowych dokonywane przez jednostki będące rezydentami oraz mierzy zmianę wartości netto wynikającą z oszczędności (ostatnia pozycja bilansująca na rachunkach bieżących) oraz transferów kapitałowych.
- 8.47. Rachunek kapitałowy umożliwia określenie zakresu, w jakim nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów niefinansowych było finansowane z oszczędności oraz z transferów kapitałowych. Pokazuje on wierzytelności netto odpowiadające kwocie dostępnej jednostce czy sektorowi na cele finansowania (bezpośrednio lub pośrednio) innych jednostek czy sektorów, albo zadłużenie netto odpowiadające kwocie, którą jednostka lub sektor zmuszone są pozyczyć od innych jednostek lub sektorów.

Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych (III.1.1)

- 8.48. Rachunek ten umożliwia określenie zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych, która odpowiada oszczędnościom netto plus transfery kapitałowe otrzymane, minus wymagalne przelewy kapitałowe.

Rachunek nabycia aktywów niefinansowych (III.1.2)

- 8.49. Rachunek ten rejestruje nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów niefinansowych w celu powrotu od koncepcji zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych do wierzytelności czy zadłużenia netto.

Rachunek finansowy (III.2)

- 8.50. Rachunek finansowy rejestruje (według rodzajów instrumentów finansowych) zmiany aktywów i pasywów finansowych tworzące wierzytelności czy zadłużenie netto.
- 8.51. Klasyfikacja aktywów i pasywów wykorzystana na rachunku finansowym jest identyczna z klasyfikacją stosowaną w bilansach.

Rachunek innych zmian aktywów (III.3)

- 8.52. Rachunek innych zmian aktywów rejestruje zmiany aktywów i pasywów posiadanych przez jednostki, inne niż w związku z oszczędnościami i dobrowolnymi transferami majątku (te były rejestrowane na rachunkach: kapitałowym i finansowym). Jest on podzielony na dwa rachunki: rachunek innych zmian wolumenu aktywów (III.3.1) oraz rachunek przeszacowań (III.3.2).

⁽⁴⁾ Patrz rozdział 5: „Transakcje finansowe” oraz rozdział 6: „Inne przepływy.”

Rachunek innych zmian wolumenu aktywów (III.3.1)

- 8.53. Przemieszczenia rejestrowane na rachunku innych zmian wolumenu aktywów powodują zmianę wartości netto w bilansach odnośnych jednostek, sektorów czy podsektorów. Zmiana ta, nazywana zmianą wartości netto wynikającą z innych zmian wolumenu aktywów, jest pozycją bilansującą tego rachunku.

Rachunek przeszacowań (III.3.2)

- 8.54. Rachunek przeszacowań rejestruje zmiany wartości aktywów i pasywów wynikające ze zmian ich cen.

Dla danych aktywów czy pasywów, zmiana ta mierzona jest jako:

- a) albo różnica między jej wartością na koniec okresu sprawozdawczego a jej wartością na początek okresu sprawozdawczego lub na dzień wprowadzenia jej do bilansu po raz pierwszy;
- b) albo różnica między jej wartością na dzień, w którym została wypisana z bilansu a jej wartością na początek okresu sprawozdawczego lub na dzień wprowadzenia jej do bilansu po raz pierwszy.

Różnica ta nazywana jest „nominalnymi zyskami (lub stratami) z tytułu posiadania majątku”.

Nominalne zyski z tytułu posiadania majątku odpowiadają dodatnim przeszacowaniom aktywów lub ujemnym przeszacowaniom pasywów (finansowych).

Nominalne straty z tytułu posiadania majątku odpowiadają ujemnym przeszacowaniom aktywów lub dodatnim przeszacowaniom pasywów (finansowych).

- 8.55. Przepływy rejestrowane na rachunku przeszacowań zmieniają wartość netto bilansów odnośnych jednostek. Zmiana ta, nazywana „zmianą wartości netto wynikającą z nominalnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku”, jest pozycją bilansującą tego rachunku. Jest ona rejestrowana na stronie zmian pasywów i wartości netto.
- 8.56. Rachunek przeszacowań rozdzielony jest na dwa sub-rachunki: rachunek neutralnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku (III.3.2.1) oraz rachunek realnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku (III.3.2.2).

Rachunek neutralnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku (III.3.2.1)

- 8.57. Rachunek neutralnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku rejestruje zmiany wartości aktywów i pasywów w stosunku do zmian ogólnego poziomu cen. Zmiany takie odpowiadają przeszacowaniu niezbędnemu dla zachowania ogólnej siły nabywczej aktywów i pasywów. Ogólny wskaźnik cen, jaki powinien być zastosowany dla tego przeszacowania, jest wskaźnikiem cen ostatecznego krajowego wykorzystania, z wyłączeniem przyrostu zapasów.

Rachunek realnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku (III.3.2.2)

- 8.58. Realne zyski i straty z tytułu posiadania majątku mierzą różnicę między nominalnymi zyskami i stratami z tytułu posiadania majątku a neutralnymi zyskami i stratami z tytułu posiadania majątku.
- 8.59. Jeśli nominalne zyski z tytułu posiadania majątku, po odliczeniu nominalnych strat z tego tytułu w odniesieniu do danych aktywów, przewyższają neutralne zyski po odliczeniu strat z tytułu posiadania majątku — jednostka posiadająca dane aktywa uzyskuje realny zysk z tytułu ich posiadania. Zysk ten odzwierciedla fakt, że faktyczna cena aktywów wzrosła (średnio) szybciej niż ogólny poziom cen. Odwrotnie, spadek ceny aktywów w stosunku do ogólnego poziomu cen — wytwarza realną stratę dla posiadającej te aktywa jednostki.

Natomiast w odniesieniu do pasywów — wzrost relatywnej ceny pasywów wytwarza realną stratę z tytułu posiadania pasywów, podczas gdy spadek relatywnej ceny pasywów tworzy realny zysk z tytułu posiadania pasywów.

Zmiany pasywów i wartości netto

Zmiany aktywów

Ogółem	Odpowiednie zapisy na		S.1 Gospodarka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.12 Spółki finansowe	S.11 Instytucje niefinan- sowe	Transakcje i pozycje bilansujące	Zmiany pasywów i wartości netto	S.11 Spółki niefi- nansowe	S.12 Instytucje finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospodarka ogółem	Ogółem
	rachunku wzrostów i usług	rachunku rozliczeń z zagranicą															
- 2			- 2						AKTYWA O WYJĄTKOWEJ WARTOŚCI	AN.13		- 2					
17			17			3			AKTYWA NIE PRODUKOWANE	AN.2	14						
24			24						GOSPODARSTWO POJAWIENIE SIĘ AKTYWÓW NIE PRODUKOWANYCH	K.3	24						
4			4			4			NATURALNY WZROST NIE KULTYROWANYCH ZASOBÓW BIOLOGICZNYCH	K.5		4					
- 9			- 9			- 2			GOSPODARSTWO ZANIKANIE AKTYWÓW NIE PRODUKOWANYCH	K.6		- 2					
- 8			- 8			- 2			WYCZERPIANIE ZASOBÓW NATURALNYCH	K.61		- 2					
- 1			- 1						inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów nie produkowanych	K.62		- 1					
- 2			- 2						Straty z tytułu klęsk żywiolowych	K.7		- 2					
						4			Wyłączenie bez wynagrodzenia	K.8		4					
									Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej nie sklasyfikowane	K.9							
									Zmiany w klasyfikacji i strukturze	K.12		- 1					
									Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	K.12.1		- 1					
									Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	K.12.2							
									Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/ demonetyzacja złota	K.12.22							

Tabela 8.14 — Rachunek III.3.2: Rachunek przeliczeń
Zmiany pasywów i wartości netto

Rachunki	Ogółem		Zmiany pasywów i wartości netto											Rachunki				
	Ogółem		Odpowiednie zapisy na rachunku rozliczeń z zagranicą		bilansie płatności bieżących według towarów i usług		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcje i pozycje bilansujące		Ogółem			
			Gospodarka ogółem		Gospodarka ogółem		Gospodarka ogółem	INKgd	Gospodarka domowe	Instrukcje rządowe i samorządowe	Instrukcje finansowe	Spółki niefinansowe	Spółki finansowe	Spółki niefinansowe	Spółki finansowe	Spółki niefinansowe	Spółki finansowe	
III.3.2 Rachunek przeliczeń																		III.3.2. Rachunek przeliczeń
280	280	8	80	44	4	144	AN	4	80	44	4	144	AN	4	80	44	4	280
126	126	5	35	20	2	63	AN.1	2	35	20	2	63	AN.1	2	35	20	2	126
111	111	5	28	18	2	58	AN.11	2	28	18	2	58	AN.11	2	28	18	2	111
7	7	2	2	1	1	4	AN.12	1	2	1	1	4	AN.12	1	2	1	1	7
8	8	5	5	1	1	1	AN.13	1	5	1	1	1	AN.13	1	5	1	1	8
154	154	3	45	23	2	81	AN.2	2	45	23	2	81	AN.2	2	45	23	2	154
152	152	3	45	23	1	80	AN.21	1	45	23	1	80	AN.21	1	45	23	1	152
2	2					1	AN.22					1	AN.22					2
91	84	7	16	2	57	8	AF	2	16	2	57	8	AF	2	16	2	57	91
12	12			1	11		AF.1	1		11			AF.1	1				12
44	40	4	6		30	3	AF.3	3	6		30	3	AF.3	3	6		30	44
							AF.4						AF.4					
34	31	3	10		16	5	AF.5	5	10		16	5	AF.5	5	10		16	34
							AF.6						AF.6					

Zmiany aktywów

Zmiany pasywów i wartości netto

Rachunki	Odpowiednie zapisy na		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Odpowiednie zapisy na		Ogółem	Rachunki			
	Ogółem	bilansie płatności bieżących towarów i usług														rachunku rozliczeń z zagranicą	bilansie płatności bieżących towarów i usług					
	- 57	- 5	- 52	- 2	- 20	- 6	- 13	- 10							- 3	- 3		- 54				
	- 3		- 3				- 3															
	- 32	- 2	- 30	- 2	- 17	- 3	- 8	- 8							- 1	- 26	- 2	- 32				
	17	1	15	2	2	11	1	1							1	13	3	16	1	17		
	- 29	- 1	- 28			- 2	- 24	- 1							- 18	- 7	- 3	- 1	- 29	- 29		
	6		5	2	2	3	1	1							3	3		6		6		
	- 8	- 1	- 7	- 6	- 6	- 1	- 1	- 1								- 7	- 1	- 7	- 1	- 8		
	- 7	- 3	- 5	- 1	- 1		- 3	- 3							- 3		- 2	- 1	- 6	- 7		
															51	5	12	9	2	80	- 1	78

BILANSE (IV) ⁽⁵⁾

- 8.60. Celem bilansu jest przekazanie obrazu aktywów, pasywów i wartości netto posiadanych przez jednostkę na początek i koniec okresu sprawozdawczego oraz zmian między bilansami. Kolejność jest następująca:
- bilans otwarcia (IV.1);
  - zmiany w bilansie (IV.2);
  - bilans zamknięcia (IV.3).

Bilans otwarcia (IV.1)

- 8.61. Bilans otwarcia rejestruje wartość aktywów i pasywów posiadanych przez jednostki na początek okresu sprawozdawczego.

Pozycje te są zaliczane do odpowiednich kategorii na podstawie klasyfikacji aktywów i pasywów.

Są one wyceniane w cenach bieżących na początek okresu księgowego.

Różnica między aktywami a pasywami — pozycja bilansująca rachunku — jest wartością netto na początek okresu sprawozdawczego.

Zmiany w bilansie (IV.2)

- 8.62. Rachunek zmian w bilansie rejestruje zmiany wartości aktywów i pasywów, jakie zaszły w ciągu okresu sprawozdawczego oraz agreguje kwoty zarejestrowane na różnych rachunkach akumulacji, tj. zmianę wartości netto wynikającą z oszczędności i transferów kapitałowych, zmianę wartości netto wynikającą z innych zmian wolumenu aktywów oraz zmianę wartości netto wynikającą z nominalnych zysków z tytułu posiadania majątku.

Bilans zamknięcia (IV.3)

- 8.63. Bilans zamknięcia rejestruje wartość aktywów i pasywów posiadanych przez jednostki na koniec okresu sprawozdawczego. Pozycje te są zaliczane do odpowiednich kategorii na podstawie tej samej klasyfikacji, jaka była zastosowana do bilansu otwarcia i są wyceniane w cenach bieżących na koniec okresu sprawozdawczego.

Różnica między aktywami a pasywami jest wartością netto na koniec okresu sprawozdawczego.

- 8.64. Wartość aktywów lub pasywów w bilansie zamknięcia jest równa sumie ich wartości w bilansie otwarcia oraz kwocie zarejestrowanej dla omawianych pozycji na rachunku zmian w bilansie.

RACHUNKI ROZLICZEŃ Z ZAGRANICĄ (V)

- 8.65. Rachunki rozliczeń z zagranicą rejestrują transakcje dokonywane między jednostkami będącymi rezydentami i nierezydentami. Zagranica nie tworzy sektora instytucjonalnego jako takiego, ale w strukturze systemu pełni podobną rolę.
- 8.66. Kolejność rachunków rozliczeń z zagranicą jest analogiczna jak dla rachunków sektorów instytucjonalnych, tj.:
- rachunki bieżące;
  - rachunki akumulacji;
  - bilanse.
- 8.67. Rachunki te zestawiane są z punktu widzenia zagranicy. Stąd, to co jest przychodem dla zagranicy, jest rozchodem dla gospodarki ogółem i odwrotnie. Innymi słowy, aktywa finansowe posiadane przez zagranicę stanowią pasywa gospodarki ogółem i odwrotnie (z wyjątkiem złota monetarnego i Specjalnych Praw Ciągnięcia).

⁽⁵⁾ Patrz rozdz. 7: „Bilanse”.

Tabela 8.15 — Rachunek IV: Bilanse

Zmiany aktywów

Zmiany pasywów i wartości netto

Rachunki	Odpowiednie zapisy na		S.1 Gospo- darka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- zajdowe	S.12 Spółki finansowe	S.11 Spółki niefinan- sowe	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11 Spółki niefinan- sowe	S.12 Instytucje finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- zajdowe	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.15 INKgd	Odpowiednie zapisy na		Ogółem	Rachunki
	Ogółem	bilanse płatności bieżących towarów i usług													rachunku rozliczeń z zagra- nicą	bilanse płatności bieżących towarów i usług		
IV.1. Bilans otwarcia	9 922		9 922	324	2 822	1 591	144	5 041	AN	5 041	144	1 591	2 822	324			6 595	IV.1. Bilans otwarcia
	6 047		6 047	243	1 698	1 001	104	3 001	AN.1	3 001	104	1 001	1 698	243			1 587	
	5 544		5 544	231	1 423	913	99	2 878	AN.11	2 878	99	913	1 423	231			1 388	
	231		231	2	97	47	85	85	AN.12	85	47	97	97	2			1 454	
	272		272	10	178	41	38	38	AN.13	38	41	178	178	10			1 409	
	3 875		3 875	81	1 124	590	40	2 040	AN.2	2 040	590	1 124	1 124	81			396	
	3 809		3 809	81	1 124	578	37	1 989	AN.21	1 989	578	1 124	1 124	81				
	66		66			12	3	51	AN.22	51	12							
	7 365		7 365	573	6 792	172	1 819	396	AF	897	3 508	80	690	172			6 595	IV.1. Bilans otwarcia
	770		770			80	690		AF.1		80	690					297	
	1 587		1 587	105	1 482	110	840	150	AF.2	382	150	840	840	110			1 587	
	1 388		1 388	125	1 263	25	198	950	AF.3	90	950	25	198	25			1 388	
	1 454		1 454	70	1 384	8	24	115	AF.4	50	115	8	24	8			1 454	
	1 409		1 409	113	1 296	22	411	12	AF.5	200	12	411	411	22			1 409	
	396		396	26	370	4	291	20	AF.6	25	20	291	291	4			396	

Zmiany aktywów**Zmiany pasywów i wartości netto**

Rachunki	Odpowiednie zapisy na		S.1 Gospo- darka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.12 Spółki finansowe	S.11 Spółki niefinan- sowe	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11 Spółki niefinan- sowe	S.12 Instytucje finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospo- darka ogółem	Odpowiednie zapisy na		Ogółem	Rachunki	
	Ogółem	bilansie płatności bieżących towarów i usług														rachunku rozliczeń z zagran- icą	bilansie płatności bieżących towarów i usług			
	361	134	227	3	55	19	150	150	AF.7	150	19	19	55	3	227	59	302	361		
									B.90							276	416	10 692		
IV.2. Zmiany w bilansie									Ogółem zmiany aktywów/ pasywów:											
	482		482	25	110	56	1	290	AN	290	1	56	110	25	482					
	289		289	21	61	25	-1	182	AN.1	182	-1	25	61	21	289					
	239		239	21	47	20	1	150	AN.11	150	1	20	47	21	239					
	34		34	4	4	1		29	AN.12	29	1	4	4	4	34					
	16		16	10	10	4	-2	3	AN.13	3	-2	4	10	10	16					
	193		193	4	49	30	2	108	AN.2	108	2	30	49	4	193					
	191		191	4	48	30	1	108	AN.21	108	1	30	48	4	191					
	2		2		1				AN.22				1		2					
	787	57	730	33	199	123	294	81	AF	81	294	123	199	33	730	91	677	767	IV.2. Zmiany w bilansie	
	19	1	18			1	17		AF.1		17	1			18					
	130	11	119	12	68	7	15	17	AF.2	17	15	7	68	12	119		132	-2	130	
	187	9	178	13	35	29	80	21	AF.3	21	80	29	35	13	178		165	22	187	

RACHUNKI BIEŻĄCE**Rachunek zewnętrzny wyrobów i usług (V.I)**

- 8.68. Przywóz wyrobów i usług jest rejestrowany na stronie przychodów na rachunku, a wywóz wyrobów i usług — na stronie rozchodów. Różnica między przychodami a rozchodami stanowi pozycję bilansującą rachunku, nazywaną „saldem zewnętrznym wyrobów i usług”. Jeśli saldo jest dodatnie, występuje nadwyżka dla zagranicy i deficyt dla gospodarki ogółem oraz odwrotnie, jeśli jest ujemne.
- 8.69. Dla zachowania zgodności z pomiarem produkcji globalnej jednostek krajowych, przywóz jest wyceniany według równoważnika ceny bazowej, tj. po odjęciu podatków związanych z przywozem, ale łącznie z subwencjami.

Przywóz wyrobów rejestrowany na rachunku zewnętrznym wyrobów i usług jest wyceniany f.o.b., tj. na granicy kraju eksportera. Wywóz wyrobów także jest wyceniany f.o.b.

Jeśli usługi transportu i ubezpieczeniowe włączone w wartość f.o.b. przywożonych wyrobów (tj. między fabryką a granicą kraju eksportera) są dostarczane przez jednostkę krajową — muszą być włączone w wartość wywozu usług w gospodarce dokonującej przywozu tych wyrobów. Odwrotnie, jeśli usługi transportu i ubezpieczeniowe włączone w wartość f.o.b. wywożonych wyrobów są dostarczane przez jednostki zagraniczne -muszą być włączone w wartość przywozu usług gospodarce dokonującej wywozu tych wyrobów.

Rachunek zewnętrzny dochodów pierwotnych i transferów bieżących (V.II)

- 8.70. Celem rachunku zewnętrznego dochodów pierwotnych i transferów bieżących jest określenie zewnętrznego salda bieżącego, które w strukturze systemu odpowiada oszczędnościom sektorów instytucjonalnych. Rachunek ten stanowi skondensowaną wersję kolejności — dla sektora instytucjonalnego — rozciągającej się od rachunku podziału pierwotnego dochodów do rachunku wykorzystania dochodów.
- 8.71. Na prawej stronie rachunku zewnętrznego dochodów pierwotnych i transferów bieżących pokazane jest saldo zewnętrzne wyrobów i usług (saldo wymiany wyrobów i usług z zagranicą). Rachunek ten rejestruje także (na stronie przychodów lub rozchodów) wszystkie transakcje podziału, które mogą angażować zagranicę, pomijając transfery kapitałowe.

RACHUNKI ZEWNĘTRZNE AKUMULACJI (V.III)**Rachunek kapitałowy (V.III.1)**

- 8.72. Rachunek kapitałowy zagranicy rejestruje nabycie pomniejszone o rozdysonowanie niefinansowych aktywów nieprodukowanych przez jednostki będące nierezidentami oraz dokonuje pomiaru zmian wartości netto wynikających z oszczędności i transferów kapitałowych.
- 8.73. Pozycję bilansującą rachunku kapitałowego stanowią wierzytelności lub zadłużenie netto zagranicy. Pozycja ta jest równa, ale z przeciwnym znakiem, sumie wierzytelności lub zadłużenia netto krajowych sektorów instytucjonalnych.

Rachunek finansowy (V.III.2)

- 8.74. Struktura rachunku finansowego zagranicy jest identyczna jak rachunku finansowego sektora instytucjonalnego.

Rachunek innych zmian aktywów (V.III.3)

- 8.75. Podobnie jak dla sektorów instytucjonalnych, zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów oraz wynikające z nominalnych zysków i strat z tytułu posiadania majątku są kolejno określane, a zyski i straty z tytułu posiadania majątku — rozdzielane na neutralne i realne.
- 8.76. Na rachunkach akumulacji i w bilansach zagranicy nie występują aktywa produkowane, co wynika z przyjętej konwencji dotyczącej tworzenia umownej jednostki — wtedy uznaje się, że zagranica nabywa aktywa finansowe, i odwrotnie — dla aktywów posiadanych w innych gospodarkach przez jednostki krajowe.

BILANSE (V.IV)

- 8.77. Bilanse zagranicy zawierają aktywa i pasywa finansowe. Na stronie aktywów rejestrowane jest nabycie pomniejszone o rozdysponowanie (ogółem) złota monetarnego i SDR-ów między jednostkami krajowymi a zagranicznymi.

Tabla 8.16 — Pełna kolejność rachunków dla zagranicy (rachunek transakcji zewnętrznych)

VI: Zewnętrzny rachunek wyrobów i usług (rachunek wymiany wyrobów i usług z zagranicą)

Rozchody		Przychody		
P.6	Wywóz wyrobów i usług	536	P.7 Przywóz wyrobów i usług	497
P.61	Wywóz wyrobów	462	P.71 Przywóz wyrobów	392
P.62	Wywóz usług	74	P.72 Przywóz usług	105
B.11	Saldo zewnętrzne wyrobów i usług (Saldo wymiany wyrobów i usług z zagranicą)	- 39		

VII: Rachunek zewnętrzny dochodów pierwotnych i transferów bieżących

Rozchody		Przychody		
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	6	B.11 Saldo zewnętrzne wyrobów i usług (Saldo wymiany wyrobów i usług z zagranicą)	- 39
D.11	Wynagrodzenia i inne koszty związane z zatrudnieniem	6		
			D.1 Koszty związane z zatrudnieniem	2
D.2	Podatki związane z produkcją i przywozem	0	D.11 Wynagrodzenia i inne koszty związane z zatrudnieniem	2
D.21	Podatki od produktów	0	D.12 Składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.211	Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)	0	D.121 Składki faktyczne na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.212	Podatki i cła związane z przywozem (poza VAT)	0	D.122 Składki przypisane umownie na zabezpieczenie społeczne płacone przez pracodawców	0
D.2121	Cła	0		
D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0	D.2 Podatki związane z produkcją i przywozem	0
D.21	Podatki od produktów	0		
D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i poza podatkami związanymi z przywozem)	0	D.211 Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)	0
D.29	Podatki od produkcji	0	D.212 Podatki i cła przywozowe(poza VAT)	0
			D.2121 Cła	0
D.3	Subwencje / Subsydia	0	D.2122 Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0
D.31	Subsydia do produktów	0		
D.311	Subwencje przywozowe	0	D.214 Inne podatki od produktów (poza VAT i poza podatkami związanymi z przywozem)	0
			D.29 Podatki od produkcji	0
D.319	Inne subsydia do produktów	0		
D.39	Subsydia produkcyjne	0	D.3 Subwencje/Subsydia	0
			D.31 Subsydia do produktów	0
D.4	Dochody z tytułu własności	66	D.311 Subwencje przywozowe	0
D.41	Odsetki	16		
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	36	D.319 Inne subsydia do produktów	0

Rozchody		Przychody		
D.421	Dywidendy	0	D.39 Subsydia produkcyjne	0
D.422	Dochód podzielony jednostek typu przedsiębiorstwo	36		
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	14	D.4 Dochody z tytułu własności	39
			D.41 Odsetki	22
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	1	D.42 Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	17
D.51	Podatek dochodowy	1	D.421 Dywidendy	14
D.59	Pozostałe podatki	0	D.422 Dochód podzielony jednostek typu przedsiębiorstwo	3
			D.43 Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0
D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	0	D.44 Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	0
D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	0		
D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0	D.5 Podatki od dochodów, majątku itp.	0
D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	0	D.51 Podatek dochodowy płacone przez pracodawców	0
D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0	D.59 Pozostałe podatki	0
D.6112	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0		
D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0	D.61 Składki na zabezpieczenia społeczne	0
D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0	D.611 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	0
D.612	Składki przypisane umownie na zabezpieczenia społeczne	0	D.6111 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
			D.61111 Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	0	D.61112 Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	0	D.6112 Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	0	D.61121 Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.7	Inne transfery bieżące	9	D.61122 Dobrowolne składki na ubezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.71	Składki ubezpieczeniowe netto w zakresie pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych	2	D.612 Składki przypisane umownie na zabezpieczenia społeczne	0
D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa	1	D.62 Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	0
D.75	Różne transfery bieżące	2	D.621 Świadczenia z zabezpieczenia społecznego pieniężne	0
			D.622 Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów ubezpieczeń społecznych	0
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	0	D.624 Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne	0
			D.7 Inne transfery bieżące	39

Rozchody		Przychody		
		D.72	Odszkodowania ubezpieczeniowe w zakresie pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych	3
		D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa	31
		D.75	Różne transfery bieżące	1
		D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	0
B.12	Zewnętrzne saldo bieżące (saldo obrotów bieżących z zagranicą)			- 41

V.III: Rachunki akumulacji

V.III.1: Rachunki kapitałowe

V.III.1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych

Rozchody		Przychody		
B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	- 38		
		B.12	Zewnętrzne saldo bieżące (Saldo obrotów bieżących z zagranicą)	- 41
		D.9	Transfery kapitałowe, otrzymane	4
		D.91	Podatki od kapitału, otrzymane	0
		D.92	Dotacje do inwestycji, otrzymane	4
		D.99	Inne transfery kapitałowe, otrzymane	0
		D.9	Transfery kapitałowe, płacone	- 1
		D.91	Podatki od kapitału, płacone	0
		D.92	Dotacje do inwestycji, płacone	0
		D.99	Inne transfery kapitałowe płacone	- 1

V.III.1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto		
K.2	Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie niefinansowych aktywów nieprodukowanych	0		
K.21	Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie gruntów i innych rzeczowych	0		
K.22	Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie wartości niematerialnych	0		
B.9	Wierzytelności netto (+)/ zadłużenie netto (-)	- 38		
		B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	- 38

V.III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów**Zmiany pasywów i wartości netto**

F	Nabycie netto aktywów finansowych	50	F	Zaciągnięcie netto zobowiązań	88
F.1	Złoto monetarne i SDR-y	1			
F.2	Gotówka i depozyty	11	F.2	Gotówka i depozyty	- 2
F.21	Gotówka	3	F.21	Gotówka	2
F.22	Depozyty na żądanie	2	F.22	Depozyty na żądanie	- 1
F.29	Pozostałe depozyty	6	F.29	Pozostałe depozyty	- 3
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	5	F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	20
F.4	Pożyczki	10	F.4	Pożyczki	37
F.41	Krótkoterminowe	3	F.41	Krótkoterminowe	10
F.42	Długoterminowe	7	F.42	Długoterminowe	27
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	2	F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3
F.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	0	F.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	0
F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych	0	F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych	0
F.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie	0	F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	0
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niezaspokojone roszczenia	0	F.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	30
F.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	21	F.71	Kredyty handlowe i zaliczki	18
F.71	Kredyty handlowe i zaliczki	18	F.79	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia, poza kredytami handlowymi i zaliczkami	12
F.79	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia, poza kredytami handlowymi i zaliczkami	3	B.9	Wierzytelności netto (+)/zadłużenie netto (-)	- 38

V.III.3: Rachunek innych zmian aktywów

V.III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów

Zmiany pasywów i wartości netto

AN	Aktywa niefinansowe	0	AF	Pasywa	0
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0	K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i struktura	0	K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów	0	K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0
Z tego: AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
			K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	z tego: AF.2	Gotówka i depozyty	0
AF	Aktywa finansowe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0	AF.4	Pożyczki	0
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, odzie indziej niesklasyfikowane	0	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego: AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0			
AF.4	Pożyczki	0			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłacenia	0			
			B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów	0

V.III.3.2: Rachunek przeszacowań

Zmiany aktywów

Zmiany pasywów i wartości netto

K.11	Nominalne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania majątku:		K.11	Nominalne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania majątku:	
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	AF	Pasywa	3

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	2
			AF.4	Pożyczki	0
AF	Aktywa finansowe	7	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	0
AF.2	Gotówka i depozyty	0	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/ zapłacenia	0
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	4			
AF.4	Pożyczki	0			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3			
AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/ zapłacenia				
			B.10.3.	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku	4

V.III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania majątku:		K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania majątku:	
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	AF	Pasywa	6
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	AF.2	Gotówka i depozyty	2
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	2
			AF.4	Pożyczki	0
AF	Aktywa finansowe	11	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	1
AF.2	Gotówka i depozyty	2	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/ zapłacenia	1
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	3			
AF.4	Pożyczki	1			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	2			
AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	1			
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/ zapłacenia	3			
			B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku	6

V.III.3.2.2: Rachunek realnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania majątku:		K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania majątku:	
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	AF	Pasywa	- 3
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	AF.2	Gotówka i depozyty	- 2
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1
			AF.4	Pożyczki	0
AF	Aktywa finansowe	- 5	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	- 1
AF.2	Gotówka i depozyty	- 2	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania / zapłacenia	- 1
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1			
AF.4	Pożyczki	- 1			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0			
AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	- 1			
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania / zapłacenia	- 3			
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku	4

V.IV: Rachunek zewnętrzny aktywów i pasywów

V.IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	0	AF	Pasywa	297
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	AF.2	Gotówka i depozyty	116
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	77
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	AF.4	Pożyczki	17
			AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3
AF	Aktywa finansowe	573	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	25
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania / zapłacenia	59
AF.2	Gotówka i depozyty	105			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	125			

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
AF.4	Pożyczki	70		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	113		
AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	26		
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania z zapłażenia	134		
			B.90	Wartość netto 276

V.IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów	
AN	Aktywa niefinansowe	0	AF	Pasywa 91
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	AF.2	Gotówka i depozyty - 2
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje 22
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	AF.4	Pożyczki 37
			AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe 3
AF	Aktywa finansowe	57	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe 0
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	1	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłażenia 30
AF.2	Gotówka i depozyty	11		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	9		
AF.4	Pożyczki	10		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	5		
AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/zapłażenia	21		
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z: - 34
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych - 38
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów 0
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku 4
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku 6
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania majątku - 1

V.IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	0	AF	Pasywa	388
AN.2	Aktywa nieprodukowane	0	AF.2	Gotówka i depozyty	114
AN.21	Rzeczowe aktywa nieprodukowane	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	99
AN.22	Wartości niematerialne i prawne nieprodukowane	0	AF.4	Pożyczki	54
			AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	6
AF	Aktywa finansowe	630	AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	25
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0	AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/ zapłaćenia	89
AF.2	Gotówka i depozyty	116			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	134			
AF.4	Pożyczki	80			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	118			
AF.6	Rezerwy technicznoubezpieczeniowe	26			
AF.7	Pozostałe kwoty do otrzymania/ zapłaćenia	155			
			B.90	Wartość netto	242

Bilans płatności bieżących według towarów i usług (0)

- 8.78. Celem bilansu płatności bieżących według towarów i usług jest pokazanie — według grup produktów i dla gospodarki ogółem — jak wykorzystywane są dostępne produkty.
- 8.79. Pokazuje on — według grup produktów i dla gospodarki ogółem — podaż (produkcję globalną i przywóz) oraz wykorzystanie wyrobów i usług (zużycie pośrednie, spożycie ostateczne, środki trwałe brutto, przyrost rzeczowych środków obrotowych, nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości, wywóz).
- 8.80. Z uwagi na sposób wyceny produkcji globalnej według cen bazowych oraz wykorzystania — według cen nabycia — w części dotyczącej przychodów muszą być uwzględnione podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów.
- 8.81. Rozchody są rejestrowane na prawej stronie rachunku wyrobów i usług, a przychody — na lewej, tj. na przeciwnych stronach niż te, które są wykorzystywane na rachunkach bieżących sektorów instytucjonalnych, gdyż przepływy produktów stanowią odpowiedniki strumieni pieniężnych.
- 8.82. Rachunek wyrobów i usług jest zbilansowany z definicji, stąd nie posiada pozycji bilansującej.

Table 8.17 — **Rachunek 0: Rachunek wyrobów i usług**

Przychody			Rozchody		
P.1	Produkcja globalna	3 595	P.2	Zużycie pośrednie	1 904
P.11	Produkcja globalna rynkowa	3 048			
P.12	Produkcja globalna na własne wykorzystanie	171	P.3/P.4	Spożycie ostateczne/Spożycie skorygowane	1 371
P.13	Pozostała produkcja nierynkowa	376	P.31/P.41	Spożycie indywidualne/Spożycie indywidualne skorygowane	1 215

Przychody			Rozchody		
D.21	Podatki od produktów	141	P.32/P.42	Spożycie ogólnospołeczne / Spożycie ogólnospołeczne skorygowane	156
D.31	Subsydia do produktów	- 8			
			P.51	Środki trwałe brutto	376
P.7	Przywóz wyrobów i usług	497	P.511	Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie rzeczowych aktywów trwałych	303
P.71	Przywóz wyrobów	392	P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych	305
P.72	Przywóz usług	105	P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych	11
			P.5113	Rozdysonowanie używanych wartości niematerialnych i prawnych produkowanych	- 13
			P.512	Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie wartości niematerialnych i prawnych produkowanych	51
			P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych produkowanych	53
			P.5122	Nabycie istniejących wartości niematerialnych i prawnych produkowanych	6
			P.5123	Rozdysonowanie istniejących wartości niematerialnych i prawnych produkowanych	- 8
			P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów nieprodukowanych	22
			P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów nieprodukowanych	5
			P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów nieprodukowanych	17
			P.52	Przyrost zapasów	28
			P.53	Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie aktywów o wyjątkowej wartości	10
			P.6	Wywóz wyrobów i usług	536
			P.61	Wywóz wyrobów	462
			P.62	Wywóz usług	74

ZINTEGROWANE RACHUNKI EKONOMICZNE

8.83. Zintegrowane rachunki ekonomiczne podają zwięzły przegląd rachunków gospodarki: rachunków bieżących, rachunków akumulacji oraz bilansów.

Przedstawiają one razem, w tej samej tabeli, rachunki wszystkich sektorów instytucjonalnych i zagranicy, bilansują wszystkie przepływy oraz wszystkie aktywa i pasywa. Umożliwiają też bezpośrednie odczytanie agregatów.

8.84. Na lewej stronie zintegrowanych rachunków ekonomicznych rejestrowane są rozchody, aktywa i zmiany aktywów, natomiast przychody, pasywa oraz zmiany pasywów i wartości netto — rejestrowane są na prawej stronie.

8.85. Aby tabela ta — dająca obraz całości procesów gospodarczych — była czytelna, przyjęty w niej poziom agregacji jest najwyższym poziomem, na jakim możliwe jest zrozumienie struktury systemu.

8.86. Kolumny tabeli reprezentują sektory instytucjonalne, tj. sektory: spółek niefinansowych, spółek finansowych, instytucji rządowych i samorządowych, instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe oraz gospodarstw domowych. Są także kolumny dla: gospodarki ogółem i zagranicy oraz kolumna bilansująca rozchody i przychody wyrobów i usług.

8.87. Wiersze tabeli reprezentują różne kategorie transakcji, aktywów i pasywów, pozycje bilansujące oraz określone agregaty.

Tabela 8.18 — Zintegrowane rachunki ekonomiczne (ciąg dalszy)

RACHUNKI BIEŻĄCE

Rozchody

Przychody

Rachunki	Ogółem	Wyroby i usługi (rozchody)	Zagranica	S.1 Gospo- darka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.12 Instytucje finansowe	S.11 Instytucje niefinan- sowe	Kod	Transakcje i inne przepływy, zasoby i pozycje bilansujące	Przychody										Ogółem	Rachunki		
												S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	S.1	S.15	S.14	S.13			S.12	S.11
	1 826			1 826	40	1 187	382	32	185	B.6g	Dochód do dyspozycji brutto		185	32	382	1 187	40	1 826					1 826	II.3. Rachunek redystrybucji dochodów w naturze	
	1 604			1 604	37	1 145	352	22	48	B.6n	Dochód do dyspozycji netto		48	22	352	1 145	37	1 604					1 604		
II.3. Rachunek redystrybucji dochodów w naturze	219			219	13	206				D.63	Transfery socjalne w naturze					219		219					219		
	1 826			1 826	27	1 406	176	32	185	B.7g	Skorygowany dochód do dyspozycji brutto		185	32	176	1 406	27	1 826					1 826	II.4. Rachunek wykorzystania dochodów	
	1 604			1 604	24	1 364	146	22	48	B.7n	Skorygowany dochód do dyspozycji netto		48	22	146	1 364	24	1 604					1 604		
II.4. Rachunek wykorzystania dochodów	1 371			1 371	1 215	156				P.4	Spożycie skorygowane							1 371	1 371				1 371		
	1 371			1 371	13	996	362			P.3	Spożycie ostateczne								1 371	1 371				1 371	
	11			11	0	0	0	11	0	D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych		0	11	0	11	0	11	0				11		

Tabela 8.18 — Zintegrowane rachunki ekonomiczne (ciąg dalszy)

RACHUNKI AKUMULACJI

Zmiany w aktywach

Zmiany pasywów i wartości netto

Rachunki	Ogółem	Wyroby i usługi (roz-cinody)	Zagranica	S.1 Gospo-darka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodar-stwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samo-sztwa rządowe	S.12 Instytucje finansowe	S.11 Instytucje finansowe	Transakcje i inne przepływy, zasoby i pozycje bilansujące	Kod	S.11 Instytucje niefinansowe	S.12 Instytucje finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samo-sztwa rządowe	S.14 Gospodar-stwa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospo-darka ogółem	Zagranica	Ogółem	Rachunki	
	28									Przyrost zapasów	P.52	26	0	0	2	0	28		28	28	
	10									Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie aktywów o wyjątkowej wartości	P.53	2	0	3	5	0	10		10	10	
	0									Nabycie pomniejszone o rozdysponowanie niefinansowych aktywów nieprodukowanych	K.2	-7	0	2	4	1	0	0	0	0	0
	0									Wierzytelności netto (+)/ zadłużenie netto (-)	B.9	-69	5	-50	148	4	38	-38	0	-69	III.2. Rachunek finansowy
III.2. Rachunek finansowy	691									Nabycie netto aktywów finansowych	F	71	237	120	181	32	641	50	691		
	0									Zaciągnięcie netto zobowiązań	F									691	
	130									Złoto monetarne i SDR-y	F.1		-1	0	0	-1	1	-1	0		
	143									Gotówka i depozyty	F.2	17	15	7	68	12	119	11	130	130	
	254									Papiery wartościowe inne niż akcje	F.3	18	53	26	29	12	138	5	143	143	
	46									Pożyczki	F.4	27	167	45	5	244	10	254	254	254	
										Akcje i inne udziały kapitałowe	F.5	2	3	36	3	44	2	46		46	

Tabela 8.18 — Zintegrowane rachunki ekonomiczne (ciąg dalszy)

BILANSE		Pasywa													Rachunki							
Aktywa		Ogółem	Wyroby i usługi (rozchody)	Zagranica	S.1 Gospodarka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodarswa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.12 Instytucje finansowe	S.11 Instytucje finansowe	Transakcje i inne przepływy, zasoby i pozycje bilansujące	Kod	S.11 Instytucje niefinansowe	S.12 Instytucje finansowe	S.13 Instytucje rządowe i samorządowe	S.14 Gospodarswa domowe	S.15 INKgd	Zagranica	Wyroby i usługi (rozchody)	Ogółem	Rachunki	
IV.1. Bilans otwarcia	IV.1. Bilans otwarcia	9 922	0	9 922	324	2 822	1 591	144	5 041	AN.	Aktywa niefinansowe	AN.	144	5 041	1 591	324	2 822	0	9 922		IV.1. Bilans otwarcia	
		6 047		6 047	243	1 698	1 001	104	3 001	AN.1	Aktywa produkowane	AN.1	104	3 001	1 001	243	1 698		6 047			
		3 875	0	3 875	81	1 124	590	40	2 040	AN.2	Aktywa nieprodukowane	AN.2	40	2 040	590	81	1 124	0	3 875			
		7 365	573	6 792	172	1 819	396	3 508	897	AF	Aktywa/pasywa finansowe	AF	396	3 508	897	172	1 819	573	6 792	6 595		
		4 121	268	1 300	4 352	375	10 416	276	10 692	B.90	Wartość netto	B.90							4 121	10 692		
IV.2. Zmiany w bilansie	IV.2. Zmiany w bilansie	482	0	482	25	110	56	1	290	AN	Ogółem changes in assets	AN	1	290	56	110	25	0	482		IV.2. Zmiany w bilansie	
		289		289	21	61	25	-1	182	AN.1	Aktywa produkowane	AN.1	-1	182	25	61	21	289				
		193	0	193	4	49	30	2	108	AN.2	Aktywa nieprodukowane	AN.2	2	108	30	49	4	193				
		787	57	730	33	199	123	294	81	AF	Aktywa/pasywa finansowe	AF	123	294	81	33	199	57	730	767		
		216	10	2	276	31	535	-34	501	B.10	Changes in Wartość netto, Ogółem	B.10						216	501			
		65	4	-38	178	21	230	-38	192	B.10.1	wynikające z:	B.10.1						65	192			

Tabela 8.18 — Zintegrowane rachunki ekonomiczne (ciąg dalszy)

BILANSE Aktywa		Pasywa													Rachunki								
		Ogółem	Wyroby i usługi (rozchody)	Zagranica	S.1 Gospo- darka ogółem	S.15 INKgd	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.12 Instytucje finansowe	S.11 Instytucje finansowe	T transakcje i inne przepływy zasoby i pozycje bilansujące	Kod	S.11 Instytucje niefi- nan- sowe	S.12 Instytucje finansowe		S.13 Instytucje rządowe i samo- rządowe	S.14 Gospodar- stwa domowe	S.15 INKgd	S.1 Gospo- darka ogółem	Zagranica	Wyroby i usługi (rozchody)	Ogółem	Rachunki
IV.3. Bilans zamknięcia	6336	0	10	404	349	2 932	1 647	145	5 331	17	-	4	2	2	0	17	0	0	17	0	17		IV.3. Bilans zamknięcia
	6336			6 336	264	1 759	1 026	103	3 183	134	10	38	96	10	288	4			292				
	4068			0	4 068	85	1 173	42	2 148														
	8152			630	7 522	205	2 018	519	3 802	1 972	3 669	863	322	149	6 975	388			7 362				
										4 337	278	1 302	4 628	406	10 951	242			11 193				

AGREGATY

8.88. Agregaty stanowią łączne wskaźniki wyników działalności gospodarki ogółem i kluczowe wielkości do celów analiz makroekonomicznych oraz porównań w czasie i przestrzeni.

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO W CENACH RYNKOWYCH (PKB)

8.89. Produkt krajowy brutto w cenach rynkowych stanowi końcowy rezultat działalności produkcyjnej krajowych jednostek produkcyjnych. Może on być zdefiniowany trzema sposobami:

- a) PKB stanowi sumę wartości dodanych poszczególnych sektorów instytucjonalnych lub poszczególnych gałęzi plus podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów (które nie są przydzielone do sektorów czy gałęzi). Jest on też pozycją bilansującą rachunku produkcji gospodarki ogółem.
- b) PKB stanowi sumę końcowego popytu krajowego (ostatecznego wykorzystania wyrobów i usług przez krajowe jednostki instytucjonalne, tj. spożycia ostatecznego i akumulacji brutto) plus wywóz i minus przywóz wyrobów i usług.
- c) PKB stanowi sumę rozchodów na rachunku tworzenia dochodów gospodarki ogółem (koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i przywozem pomniejszone o subsydia, nadwyżka operacyjna brutto oraz dochód mieszany gospodarki ogółem).

8.90. Poprzez odjęcie zużycia środków trwałych od PKB otrzymujemy produkt krajowy netto w cenach rynkowych (PKN).

NADWYŻKA OPERACYJNA GOSPODARKI OGÓŁEM

8.91. Nadwyżka operacyjna brutto (lub netto) gospodarki ogółem stanowi sumę nadwyżek operacyjnych brutto (lub netto) poszczególnych gałęzi lub poszczególnych sektorów instytucjonalnych.

DOCHÓD MIESZANY GOSPODARKI OGÓŁEM

8.92. Dochód mieszany brutto (lub netto) gospodarki ogółem jest identyczny jak dochód mieszany brutto (lub netto) sektora gospodarstw domowych.

DOCHÓD PRZEDSIĘBIORCY GOSPODARKI OGÓŁEM

8.93. Dochód przedsiębiorcy brutto (lub netto) gospodarki ogółem stanowi sumę dochodów przedsiębiorcy brutto (lub netto) poszczególnych sektorów.

DOCHÓD NARODOWY (W CENACH RYNKOWYCH)

8.94. Dochód narodowy brutto (lub netto) (w cenach rynkowych) reprezentuje dochody pierwotne otrzymywane przez krajowe jednostki instytucjonalne: koszty związane z zatrudnieniem, podatki związane z produkcją i przywozem pomniejszone o subsydia, dochody z tytułu własności (otrzymywane pomniejszone o płacone), nadwyżkę operacyjną (brutto lub netto) oraz dochód mieszany (brutto lub netto).

Dochód narodowy brutto (w cenach rynkowych) jest równy PKB minus dochody pierwotne płacone przez jednostki krajowe jednostkom zagranicznym plus dochody pierwotne otrzymywane przez jednostki krajowe z zagranicy.

Dochód narodowy brutto (w cenach rynkowych) jest co do koncepcji identyczny z produktem narodowym brutto (PNB) (w cenach rynkowych), tak jak był dotychczas rozumiany zgodnie z zasadami rachunków narodowych.

Jednakże PNB był w ESA 79 obliczany odmiennie ⁽⁶⁾ 99.

Dochód narodowy nie jest koncepcją produkcyjną ale dochodową, co jest bardziej istotne w ujęciu netto, tj. po odjęciu zużycia środków trwałych.

DOCHÓD NARODOWY DO DYSPOZYCJI

- 8.95. Dochód narodowy do dyspozycji brutto (lub netto) stanowi sumę dochodów do dyspozycji brutto (lub netto) sektorów instytucjonalnych. Dochód narodowy do dyspozycji brutto (lub netto) jest równy dochodowi narodowemu brutto (lub netto) (w cenach rynkowych) minus transfery bieżące (podatki od dochodów, majątku itp., składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia społeczne i inne transfery bieżące) płacone jednostkom zagranicznym plus transfery bieżące otrzymywane przez jednostki krajowe z zagranicy.

OSZCZĘDNOŚCI

- 8.96. Ten agregat mierzy tę część dochodu narodowego do dyspozycji, która nie jest wykorzystywana na spożycie ostateczne. Oszczędności brutto (lub netto) stanowią sumę oszczędności brutto (lub netto) poszczególnych sektorów instytucjonalnych.

ZEWNĘTRZNE SALDO BIEŻĄCE

- 8.97. Pozycja bilansująca rachunku zewnętrznego dochodów pierwotnych i transferów bieżących reprezentuje nadwyżkę (jeśli jest ujemna) lub deficyt (jeśli jest dodatnia) gospodarki ogółem w jej bieżących transakcjach (handel wyrobami i usługami, dochody pierwotne, transfery bieżące) z zagranicą.

WIERZYTELNOŚCI (+) LUB ZADŁUŻENIE (-) NETTO GOSPODARKI OGÓŁEM

- 8.98. Wierzytelności (+) lub zadłużenie (-) netto gospodarki ogółem stanowią sumę wierzytelności lub zadłużenia netto sektorów instytucjonalnych. Reprezentują one przychody netto, które gospodarka ogółem udostępnia zagranicy (jeśli są dodatnie) lub otrzymuje z zagranicy (jeśli są ujemne). Wierzytelności (+) lub zadłużenie (-) netto gospodarki ogółem są równe, ale z przeciwnym znakiem, zadłużeniu (-) lub wierzytelnościom (+) netto zagranicy.

WARTOŚĆ NETTO GOSPODARKI OGÓŁEM

- 8.99. Wartość netto gospodarki ogółem stanowi sumę wartości netto sektorów instytucjonalnych. Reprezentuje ona wartość aktywów niefinansowych gospodarki ogółem minus saldo aktywów i pasywów finansowych zagranicy.

PREZENTACJA MACIERZOWA

- 8.100. Poprzednie części niniejszego rozdziału prezentowały kolejność kont podstawowych. Przyjęte w systemie koncepcje i definicje pozwalają jednocześnie na inne metody prezentacji. Służą to uzyskaniu dodatkowych informacji o zagadnieniu i umożliwiają odmiennego rodzaju analizy.
- 8.101. Tabela przepływów międzygałęziowych jest szeroko wykorzystywanym macierzowym schematem dla dostarczania szczegółowych i zgodnie uporządkowanych informacji o przepływach wyrobów i usług oraz o strukturze kosztów produkcji. Macierz ta zawiera więcej informacji niż konta podstawowe dla wyrobów i usług, produkcji oraz tworzenia dochodów; na przykład spożycie ostateczne jest pokazane według grup

⁽⁶⁾ 99 PNB (w cenach rynkowych) był obliczany w ESA 79 poprzez dodanie do produktu krajowego brutto (w cenach rynkowych) wynagrodzenia pracowniczego i dochodów z tytułu własności otrzymanych z zagranicy oraz odjęcie odpowiednich przepływów wypłaconych zagranicy.

produktów czy gałęzi pochodzenia, a zużycie pośrednie jest pokazane zarówno według grup produktów czy gałęzi pochodzenia jak i według grup produktów czy gałęzi przeznaczenia. Rozbite powiązania między tymi rachunkami są w ESA dalej rozwinięte w tabelach podaży i wykorzystania poprzez wyszczególnienie produkcji globalnej grup produktów według gałęzi.

- 8.102. Pozostała część niniejszej sekcji wykaże, po pierwsze — że pełna kolejność rachunków i pozycji bilansujących może też być zaprezentowana w postaci macierzy. W macierzy tej prezentowane są wszystkie transakcje — odpowiednio — dla gospodarki ogółem i zagranicy. Dodatkowo włączony jest też zagregowany rachunek wyrobów i usług.
- 8.103. Następnie — omówione będą ogólne cele, którym może służyć macierz rachunkowa. Zasadniczą cechą takiej macierzy jest szeroki zakres możliwości jej rozszerzania lub kondensowania w zależności od specyficznych okoliczności i potrzeb. Na koniec — zostanie zilustrowane — jak macierz ta jest wykorzystywana w praktyce. W szczególności, zostaną zaprezentowane związki między tabelami podaży i wykorzystania a rachunkami sektorowymi poprzez dodanie rachunków pracy i ukazanie ich w schemacie Macierzy Przepływów Społecznych (SAM). SAM służy, m.in. umożliwieniu bardziej zintegrowanych analiz zagadnień polityki gospodarczej i społecznej, włączając bezrobocie.

PREZENTACJA MACIERZOWA RACHUNKÓW ESA

- 8.104. Tabela 8.19 odzwierciedla pełną sekwencję rachunków i pozycji bilansujących w postaci macierzy. Uwzględnione w niej rachunki podziału pierwotnego dochodów, wykorzystania dochodów oraz innych zmian aktywów nie zostały wewnątrznie podzielone. Poza tym, pozostawione jest do wyboru, łączenie bądź nie, w jeden rachunek, redystrybucji dochodów w naturze z wtórnym podziałem dochodów. I na koniec — włączony został rachunek rejestrujący wartość netto.
- 8.105. Dane liczbowe prezentowane w tabelach niniejszej sekcji odpowiadają dokładnie przykładowi numerycznemu opracowanemu w poprzedniej części niniejszego rozdziału. Zapisy dotyczące pozycji bilansujących zostały obwiedzione wyraźnymi liniami.
- 8.106. Zapis macierzowy pozwala, aby każda transakcja była reprezentowana przez pojedynczy zapis, a o charakterze transakcji można wnioskować na podstawie jej pozycji. Każdy rachunek jest reprezentowany przez parę wiersza i kolumny oraz — zgodnie z przyjętą konwencją — przychody pokazane są w wierszach, a rozchody — w kolumnach. Dla przykładu, produkt krajowy netto (1602) jest opłacany przez producentów gospodarki i otrzymywany na rachunku podziału pierwotnego dochodów. Tabela 8.19 pokazuje to w komórce (3,2), to jest na przecięciu wiersza 3 i kolumny 2. Ponieważ transakcje dokonywane z zagranicą są w tabeli tej wydzielone na odrębnym rachunku, stąd jej pozycje na przekątnej, to jest komórki (3,3), (4,4), (5,5), (6,6), (7,7) i (8,8), zawierają jedynie transakcje dokonywane wśród jednostek krajowych.
- 8.107. Wiersz i kolumna „ogółem” nie zostały nazwane. Ich główną funkcją w macierzy rachunkowej jest zapewnienie, że wszystkie rachunki są faktycznie całkowicie bilansowane, w sensie równości dochodów ogółem (suma wierszy) z wydatkami ogółem (suma kolumn). Z kolei, znaczące pozycje bilansujące, które łączą kolejne rachunki, mogą być wyprowadzone tylko wtedy, gdy powyższy warunek jest spełniony.
- 8.108. Wiersz 1 pokazuje wykorzystanie wyrobów i usług w cenach nabycia: spożycie pośrednie (1904) — na przecięciu z kolumną 2, spożycie ostateczne (1371) — na przecięciu z kolumną 5, akumulację kapitału brutto (414) — na przecięciu z kolumną 7 oraz wywóz (536) — na przecięciu z kolumną 14.
- 8.109. Elementy w wierszu 1 sumują się na wykorzystanie wyrobów i usług ogółem w cenach nabycia (4225). Kolumna 1 prezentuje podaż wyrobów i usług (także, oczywiście, ogółem równą 4225). Produkcja globalna (w cenach bazowych) plus podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów (3728) jest pokazana na przecięciu z wierszem 2. Przywóz (497) pochodzi z rachunku zewnętrznego wyrobów i usług (wiersz 14).
- 8.110. Wiersz 2 pokazuje produkcję globalną (w cenach bazowych) plus podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów. Z uwagi na tę wycenę, suma wiersza 2 (3728) oraz odpowiadająca jej suma kolumny 2, zawierają w sobie podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów. Gwarantuje to włączenie tych podatków w pozycję bilansującą kolumny 2 — produkt krajowy netto (PKN) — patrz komórka (3,2). Większość pozycji bilansujących może być obliczana w ujęciu brutto lub netto. W macierzy tej wszystkie pozycje bilansujące są pokazane w ujęciu netto. Zużycie środków trwałych (222) umieszczona jest bezpośrednio na sub-rachunku kapitałowym rejestrującym nabycie aktywów niefinansowych (wiersz 7 na przecięciu z kolumną 2).

- 8.111. Wiersz 3 pokazuje uzyskane przez gospodarke ogółem dochody pierwotne: produkt krajowy netto — w komórce (3,2), dochody z tytułu własności od pozostałych sektorów krajowych (341) — na przekątnej oraz przepływy dochodów pierwotnych z zagranicy (72) — w komórce (3,15). W macierzy tej nie jest rozdzielony rachunek podziału pierwotnego dochodów — wartość dodana opłacana przez producentów nie jest rozdzielona na poszczególne kategorie, tak jak jest to rejestrowane na rachunku tworzenia dochodów.
- 8.112. Pomijając pozycję na przekątnej, kolumna 3 zawiera dochody pierwotne płacone zagranicy (41) — w komórce (15,3) oraz pozycję bilansującą — dochód narodowy netto (1633), który łączy ten rachunek z rachunkiem następnym.
- 8.113. W macierzy tej pozostawiono do wyboru, łączenie bądź nie, w jeden rachunek, redystrybucji dochodów w naturze z wtórnym podziałem dochodów. Jeśli redystrybucja dochodów w naturze nie jest pokazana, wtedy pozycja na przekątnej zawiera transfery bieżące, z wyłączeniem transferów socjalnych w naturze dokonywanych między sektorami będącymi rezydentami (1096). Transfery te obejmują podatki od dochodów, majątku itp., składki na zabezpieczenia społeczne i świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze oraz pozostałe transfery bieżące. Jeśli redystrybucja dochodów w naturze jest włączona, wtedy pozycja na przekątnej rachunku 4 rejestruje także transfery socjalne w naturze: zagregowane z przepływami pozostałych transferów bieżących i jest równa 1315. W obu przypadkach wiersz 4 otwiera się dochodem narodowym netto, podczas gdy transfery bieżące z zagranicy (10) rejestrowane są w komórce (4,15). W dodatku do pozycji na przekątnej, kolumna 4 pokazuje bieżące transfery przekazywane zagranicy (39) — w komórce (15,4), podczas gdy pozycja bilansująca — (skorygowany) dochód narodowy do dyspozycji (1604) — jest umieszczony na rachunku wykorzystania (skorygowanego) dochodu do dyspozycji.
- 8.114. Jeśli redystrybucja dochodów w naturze jest włączona, wtedy rachunek 5 jest rachunkiem skorygowanego dochodu do dyspozycji. W przeciwnym przypadku — rachunek ten jest rachunkiem dochodu do dyspozycji. Na poziomie zagregowanym jest to tylko kwestia terminologii, gdyż dochód do dyspozycji ogółem jest równy skorygowanemu dochodowi do dyspozycji ogółem, a spożycie ostateczne ogółem jest równe spożyciu skorygowanemu ogółem. Pomijając dochód do dyspozycji, wiersz tego rachunku rejestruje korektę z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach krajowych funduszy emerytalnych (11) — na przekątnej oraz korektę z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach zagranicznych funduszy emerytalnych (0) — w kolumnie 15. Kolumna tego rachunku zawiera, w dodatku do spożycia (1371) i pozycji na przekątnej — korektę z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach zagranicznych funduszy emerytalnych (0) — patrz komórka (15,5) oraz pozycję bilansującą- oszczędności netto — które są umieszczone na pierwszym sub-rachunku kapitałowym (rachunek 6).
- 8.115. Dla rachunku kapitałowego zostały wydzielone dwa sub-rachunki. Pierwszy — w wierszu rachunku zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych — oszczędności netto, jest powiększony o transfery kapitałowe otrzymywane od sektorów krajowych (61) — patrz komórka (6,6) oraz — z zagranicy (1) -patrz komórka (6,16).

W kolumnie tego rachunku są pokazane wymagalne przelewy kapitałowe sektorom krajowym i zagranicy (4) — patrz komórka (16,6). Prowadzi to do uzyskania pozycji bilansującej — zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych (230), która jest przenoszona na rachunek zmian w bilansie (rachunek 11).

- 8.116. Drugi — w wierszu rachunku nabycia aktywów niefinansowych — prezentuje amortyzację środków trwałych (komórka 7,2), nabycie pomniejszone o rozdysponowanie niefinansowych aktywów nieprodukowanych przez jednostki będące rezydentami (0) — patrz komórka (7,7) i przez jednostki niebędące rezydentami (0) — patrz komórka (7,17) oraz zmiany aktywów wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych (833) — patrz komórka (7,12). Prowadzi to do uzyskania łącznej sumy, która jest dostępna dla rezydentów na nabycie aktywów. Nabycie to jest pokazane w dwóch etapach: najpierw — nabycie aktywów niefinansowych — w kolumnie tego rachunku, a następnie — nabycie aktywów finansowych (łącznie z aktywami zewnętrznymi) — w kolumnie następnego rachunku. Stąd, kolumna tego rachunku (rachunku 7) zawiera inwestycje brutto (komórka 1,7), pozycję na przekątnej (7,7) — omówioną wyżej, zmiany pasywów wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych (603) — patrz komórka (12,7) oraz pozycję bilansującą- wierztelności netto gospodarki narodowej (38), która jest umieszczona na następnym rachunku (transakcji finansowych).
- 8.117. Rachunek 8 — rachunek finansowy — otwiera się wierztelnościami netto gospodarki ogółem (komórka 8,7) i dodaje transakcje finansowe dokonywane między sektorami krajowymi (553) — na przekątnej oraz także zaciągnięcie netto zobowiązań zewnętrznych (50) — patrz komórka (8,18). Kolumna zawiera pozycję na przekątnej oraz nabycie netto aktywów finansowych zewnętrznych (88) — w komórce (18,8). Oczywiście zaciągnięcie netto zobowiązań zewnętrznych plus wierztelności netto gospodarki ogółem jest równe nabyciu netto aktywów finansowych zewnętrznych — tak więc także i na tym rachunku jest osiągnięte zbilansowanie wiersza z kolumną.

- 8.118. Rachunek innych zmian aktywów (rachunek 9) rejestruje w wierszu — zmiany aktywów wynikające z innych zmian (379) — patrz komórka (9,12), a w kolumnie — zmiany pasywów wynikające z innych zmian (74) — patrz komórka (12,9) oraz pozycję bilansującą — zmiany wartości netto wynikające z innych zmian (305) — patrz komórka (11,9).
- 8.119. Ostatnie cztery rachunki gospodarki ogółem odnoszą się do bilansów i zmian w nich. Pierwszy — bilans otwarcia — podaje w wierszu zasoby aktywów na otwarcie (16714) — patrz komórka (10,12), a w kolumnie — zasoby pasywów na otwarcie (6298) — patrz komórka (12,10) oraz wartość netto na otwarcie (10416) — patrz komórka (13,10). Następny — rachunek zmian w bilansie — rejestruje w wierszu oba składniki tych zmian — patrz komórki (l 1,6) i (l 1,9) oraz w kolumnie — zmiany wartości netto ogółem (535) — patrz komórka (13,11). Kolejny — bilans zamknięcia — prezentuje w wierszu: zasoby pasywów na otwarcie (komórka 12,10), oba składniki zmian pasywów (komórki 12,7 i 12,9) oraz wartość netto na zamknięcie (10951) — patrz komórka (12,13). Oczywiście suma tych elementów równa się zasobom aktywów w dniu zamknięcia, które są również obliczane w kolumnie tego rachunku: zasoby aktywów na otwarcie (komórka 10,12) plus oba składniki zmian aktywów — patrz komórki (7,12) i (9,12). Ostatni — specjalny rachunek wartości netto — podaje w wierszu wartość netto na otwarcie (komórka 13,10) i zmiany wartości netto ogółem (komórka 13,11) oraz — w kolumnie — wartość netto na zniknięcie (komórka 12,13).
- 8.120. Te same rachunki, chociaż w nieco większej agregacji, jakie były uwzględnione dla gospodarki ogółem, są wykazane dla zagranicy. Pierwszy — rachunek zewnętrzny wyrobów i usług (wymiany wyrobów i usług z zagranicą) — prezentuje w wierszu — przywóz dokonywany przez gospodarkę ogółem (komórka 14,1) oraz w kolumnie — wywóz (komórka 1,14) i pozycję bilansującą (komórka 15,14) — saldo zewnętrzne wyrobów i usług (saldo wymiany wyrobów i usług z zagranicą) (- 39). Należy zwrócić uwagę, że wszystkie pozycje bilansujące rachunków zagranicy są widziane z perspektywy zagranicy. Dlatego, dla uzyskania odpowiednich agregatów dla gospodarki ogółem — należy odwrócić znak.
- 8.121. Drugi — rachunek zewnętrzny dochodów pierwotnych i transferów bieżących — rejestruje pozycję bilansującą poprzedniego rachunku, a także dochody pierwotne, transfery bieżące i korektę z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych odpowiednio — dla i z zagranicy. Pozycje te zostały już omówione powyżej. Prowadzą one do uzyskania zewnętrznego salda bieżącego (saldo obrotów bieżących z zagranicą) (- 41) — pokazanego w komórce (16,15).
- 8.122. Trzeci — rachunek kapitałowy zagranicy — także został podzielony na dwa sub-rachunki: jeden — dla zewnętrznego salda bieżącego (saldo obrotów bieżących z zagranicą), transferów kapitałowych dla i z zagranicy oraz pozycji bilansującej — zmian zewnętrznej pozycji finansowej netto wynikających z zewnętrznego salda bieżącego (saldo obrotów bieżących z zagranicą) i transferów kapitałowych (- 38) — patrz komórka (21,16); drugi — dla zmian aktywów wynikających z zewnętrznego salda bieżącego (saldo obrotów bieżących z zagranicą) i transferów kapitałowych (50) — patrz komórka (17,22), nabycia pomniejszonego o rozdysponowanie niefinansowych aktywów nieprodukowanych dokonywanego przez jednostki nie będące rezydentami — patrz komórka (7,17), zmian pasywów wynikających z zewnętrznego salda bieżącego (saldo obrotów bieżących z zagranicą) i transferów kapitałowych (88) — patrz komórka (22,17) oraz pozycji bilansującej — wierzytelności netto zagranicy (- 38) — przenoszonej na następny rachunek.
- 8.123. Czwarty — rachunek finansowy — podaje w wierszu: nabycie netto aktywów finansowych zewnętrznych (komórka 18,8) oraz wierzytelności netto zagranicy (komórka 18,17), a w kolumnie — zaciągnięcie netto zobowiązań zewnętrznych (komórka 8,18). Piąty — rachunek innych zmian aktywów — prezentuje takie zmiany aktywów w wierszu (7) — patrz komórka (19,22) oraz — w kolumnie — takie zmiany pasywów (3) — patrz komórka (22,19), a także pozycję bilansującą — zmiany zewnętrznej pozycji finansowej netto wynikające z innych zmian (4) — patrz komórka (21,19).
- 8.124. Ostatnie — bilanse zagranicy — są analogiczne jak bilanse gospodarki ogółem. Elementy nie wspomniane jeszcze powyżej to: zasoby aktywów zewnętrznych na otwarcie (573) — patrz komórka (20,22), zasoby pasywów zewnętrznych na otwarcie (297) — patrz komórka (22,20), zewnętrzna pozycja finansowa netto zagranicy wobec gospodarki ogółem na otwarcie (276) — patrz komórka (23,20), zmiany ogółem zewnętrznej pozycji finansowej netto zagranicy (- 34) — patrz komórka (23,21) oraz pozycja finansowa zagranicy wobec gospodarki ogółem na zamknięcie (242) — patrz komórka (22,23).
- 8.125. Ten zredukowany format macierzy może być, następnie, zdezagregowany dla pokazania pełnej kolejności rachunków, łącznie ze szczegółami dla podmiotów realizujących transakcje oraz dla kategorii transakcji. Należy jednak zwrócić uwagę, że pełne potencjalne możliwości takiej

macierzy rachunkowej będą wykorzystane, jeśli nie wszystkie rachunki zostaną uszczegółowione w ten sam sposób, ale dla każdego z nich wybrana będzie najbardziej odpowiednia klasyfikacja. Kwestia ta omówiona jest szerzej w następnej sekcji niniejszego rozdziału.

WŁASNOŚCI MACIERZY RACHUNKOWYCH

- 8.126. Każdy zapis w macierzy zagregowanej, takiej jak tabela 8.19, może być uważany za łączną sumę ogółem sub-macierzy, w której prezentowane są włączone w nią kategorie podmiotów realizujących transakcje albo wynik realizacji zestawu odnośnych transakcji. Bardzo użyteczna przy prezentacji rachunków w postaci macierzy jest możliwość wyboru różnych rodzajów podmiotów realizujących transakcje i ich grupowania dla poszczególnych rachunków, bez potrzeby rezygnacji ze zgodności i integracji pełnego systemu rachunkowego. Oznacza to, że można stosować „wielokrotne upodmiotowienie i usektorowanie” poprzez wybór na każdym rachunku najbardziej odpowiednich — dla zestawu rozważanych przepływów ekonomicznych — jednostek i ich klasyfikacji.
- 8.127. Każdy rachunek może być podzielony — z zasady — dwoma odmiennymi sposobami: poprzez rozdzielenie gospodarki ogółem na grupy jednostek lub poprzez określenie kategorii transakcji pokazywanych na rachunku dla różnych sub-rachunków. Dla przykładu, podział gospodarki ogółem na pierwszych pięciu rachunkach, może przebiegać następująco:
- wydzielenie produktów w bilansie płatności bieżących według towarów i usług oraz prezentowanie go według grup produktów;
  - wydzielenie lokalnych jednostek rodzaju działalności na rachunku produkcji oraz prezentowanie go według gałęzi;
  - wydzielenie jednostek instytucjonalnych na rachunkach podziału pierwotnego i wtórnego dochodów oraz wykorzystania dochodów i prezentowanie ich według sektorów (podsektorów) instytucjonalnych.
- 8.128. Podziały te mają dwie poważne konsekwencje. Po pierwsze — dla wszystkich kategorii transakcji wyróżnionych w pojedynczej komórce tych rachunków — staje się jasne, która grupa jednostek płacących wymieniła co, z którą grupą jednostek otrzymujących. Po drugie — wewnętrzne związki wśród różnych przepływów ekonomicznych są ukazywane poprzez szczegółową tzw. krzyżową klasyfikację. Dla przykładu, w przykładzie podanym w poprzednim punkcie — pojedynczy obieg dochodu jest prezentowany, na pośrednim poziomie, w następujących miejscach:
- sub-macierz (3,2) pokazuje, który podsektor instytucjonalny otrzymuje i od jakich gałęzi — wartość dodaną netto (naturalnie, na rachunkach podziału dochodów i rachunku wykorzystania dochodów mogą być zastosowane odmienne klasyfikacje i stąd te sub-macierze przestają być diagonalne);
  - sub-macierze (4,3) i (5,4) pokazują, który podsektor instytucjonalny otrzymuje i od jakich podsektorów instytucjonalnych — dochody pierwotne i dochody do dyspozycji (naturalnie, na rachunkach podziału dochodów i rachunku wykorzystania dochodów mogą być zastosowane odmienne klasyfikacje i stąd te sub-macierze przestają być diagonalne);
  - sub-macierz (1,5) pokazuje, która grupa produktów i przez które podsektory instytucjonalne jest konsumowana; oraz
  - sub-macierz (2,1) pokazuje, które gałęzie wytwarzają i jakie grupy produktów.
- 8.129. Wygodne jest, przy zestawianiu takiej macierzy, rozpoczęcie od zaprojektowania struktury rachunkowej, która będzie odpowiednia dla przewidywanych zastosowań. Następnie, wybierane są odpowiednie, dla poszczególnych rachunków, jednostki i klasyfikacje tych jednostek. W praktyce jednak, będzie to proces współzależny. Załóżmy na przykład, że występuje kategoria transakcji, dla której znane są tylko przychody i płatności ogółem podmiotów ją realizujących (wiersze i kolumna ogółem w sub — macierzy), a nie wiadomo kto komu płaci (wewnętrzna struktura sub — macierzy). Problem ten może być rozwiązany poprzez dodanie niepodzielonego, pozornego rachunku.
- 8.130. Można wyróżnić następujące ogólne własności prezentacji macierzowej rachunków:
- szczegółowa prezentacja macierzowa jest odpowiednia dla podejścia matematycznego wykorzystującego macierze algebraiczne; może to również być pomocne przy bilansowaniu rachunków;
  - szczegółowa macierz prezentuje jednocześnie podział powiązanych transakcji według jednostek płacących i otrzymujących; w rezultacie, jest to odpowiednia forma dla ukazania (na poziomie pośrednim) wzajemnych związków między przepływami ekonomicznymi; obejmuje

to te przepływy, które angażują dwa różne rodzaje jednostek (np. spożycie ostateczne różnych kategorii wyrobów i usług według podsektorów gospodarstw domowych);

- c) prezentacja macierzowa — dla danego zestawu rachunków podających przekrój transakcji według jednostek płacących i otrzymujących — jest bardziej zwięzła niż inne metody prezentacji; płatność dokonywana przez jedną jednostkę oraz otrzymanie przez inną jednostkę, zaangażowane w każdą transakcję — są reprezentowane przez pojedynczy zapis.

8.131. Macierz zagregowana dla gospodarki ogółem może służyć jako tabela odniesienia dla kolejnych, bardziej szczegółowych tabeli. Wkrótce po tym, jak czytelnik jest wprowadzony w szczegółową prezentację części systemu (tabele podaży i wykorzystania, rachunki sektorów itd.), relacje szczegółowych sub-macierzy do macierzy zagregowanej powinny być jasne dzięki systemowi kodów. Forma macierzy jest szczególnie korzystna jeśli nie jest możliwe, lub nie jest pożądane, pokazywanie tej samej szczegółowości na wszystkich rachunkach systemu.

8.132. Prezentacja macierzowa stanowi odpowiednie narzędzie dla wykorzystania elastyczności systemu. Na przykład, można dalej przedstawić wzajemne związki między aspektami społecznymi i ekonomicznymi systemu ukazując je w Macierzy Przepływów Społecznych (skrót ang. — SAM). Ujęcie w postaci macierzy SAM jest przedstawione i zilustrowane w następnej sekcji niniejszego rozdziału.

ZASTOSOWANIE MACIERZY W ZREDUKOWANYM FORMACIE DO SPECYFICZNYCH RODZAJÓW ANALIZ

8.133. Tabele podaży i wykorzystania mogą stosować takie klasyfikacje według wierszy i kolumn, które są najbardziej odpowiednie dla opisu analizowanych procesów ekonomicznych, konkretnie procesów produkcji i wykorzystania produktów. Macierze te jednak nie włączają wzajemnych związków między wartością dodaną a końcowymi wydatkami. Rozszerzenie tabeli podaży i wykorzystania (czy tabeli przepływów międzygałęziowych) dla pokazania pełnego obiegu przepływu dochodów na poziomie pośrednim, stanowi zasadniczą cechę Macierzy Przepływów Społecznych (SAM).

8.134. SAM jest tu definiowana jako: Prezentacja rachunków ESA w postaci macierzy, która pokazuje związki między tabelą podaży i wykorzystania a rachunkami sektorów. Macierze SAM zwykle koncentrują się na roli człowieka w gospodarce, która może być odzwierciedlona m.in. poprzez wprowadzenie specjalnego przekroju sektora gospodarstw domowych oraz rozbite przedstawienie rynków pracy (tzn. wyróżnienie różnych kategorii pracujących).

8.135. Szczególną kwestią społeczną jest poziom i struktura zatrudnienia (bezrobocia). SAM dostarcza na ten temat łączną dodatkową informację — poprzez podział kosztów związanych z zatrudnieniem według rodzajów pracujących. Podział ten stosowany jest zarówno do wykorzystania pracy według gałęzi (jak jest to pokazane w tabelach podaży i wykorzystania) jak i do podaży pracy według podgrup społeczno — gospodarczych (jak jest to pokazane na rachunku podziału pierwotnego gospodarstw domowych). Wynika stąd, że macierz odzwierciedla nie tylko podaż i wykorzystanie różnych grup produktów, ale także podaż i wykorzystanie różnych kategorii usług pracy.

8.136. Klasyfikacja pracujących (łącznie z osobami pracującymi na własny rachunek) może bazować na połączeniu pochodzenia i (głównych) charakterystyk pracy, takich jak płeć, wykształcenie, wiek oraz miejsce zamieszkania — z jednej strony, a zawód, rodzaj umowy o pracę (w pełnym / niepełnym wymiarze czasu pracy, stała / tymczasowa) oraz region i podsektor pracujących — z drugiej. Przy ustalaniu takiej klasyfikacji powinno być również wzięte pod uwagę to, że zmiany zróżnicowania wewnątrzgrupowego relatywnej stawki wynagrodzenia są mniejsze niż zróżnicowania międzygrupowego. Klasyfikacja pracujących według gałęzi jest mniej istotna, gdyż jest już ona pokazana w macierzy SAM poprzez tzw. krzyżową klasyfikację wartości dodanej.

8.137. Zarówno rezydenci pracujący w przedsiębiorstwach zagranicznych jak i nierezydenci pracujący w przedsiębiorstwach krajowych oraz pracownicy tymczasowo pracujący za granicą — powinni być rozdzieleni. W ten sposób, zatrudnienie może być oszacowane poprzez obliczenie liczby (narodowych) jednostek osób zatrudnionych. Oczywiście jest, że liczba ta obejmuje pracujących na własny rachunek, dla których przypisane umownie wynagrodzenie za pracę może być, w macierzy SAM, oddzielone od reszty dochodu mieszanego netto.

- 8.138. W szczególności, porównanie: (1) dochodów z pracy wszystkich pracujących, jak jest pokazane w macierzy SAM, (2) dekompozycji tych dochodów na godziny przepracowane i średnie stawki wynagrodzeń na godzinę oraz (3) potencjalnej podaży pracy według rodzajów osób i grup gospodarstw domowych (w przeliczeniu na pełnozatrudnionych) dostarcza szczegółową informację o strukturze bezrobocia oraz zagregowany wskaźnik (wskaźnik bezrobocia w przeliczeniu na pełnozatrudnionych), który jest spójny, zarówno pod względem koncepcji jak i liczbowo, z innymi wskaźnikami makroekonomicznymi; można to także uzyskać ze schematu SAM. Ponadto, ustawienie obok siebie — w tym zbiorze danych — obliczonej liczby zatrudnionych (z wyłączeniem cudzoziemców) oraz potencjalnej siły roboczej — ukazuje bezrobocie, jak jest ono zwyczajowo definiowane.
- 8.139. Na tym etapie, może być użyteczne zaprezentowanie przykładu ilustrującego macierz SAM. Tabela 8.20 przedstawia, dla tego celu, przykład konstrukcji macierzy SAM, która rejestruje wszystkie wyróżnione w systemie transakcje (to jest, wszystkie przepływy, z wyłączeniem „innych zmian aktywów”). Główna nowość odnosi się do nowego znaczenia, które jest nadane rachunkowi tworzenia dochodów celem ułatwienia powiązania szczegółowych analiz rynku pracy z rachunkami narodowymi. Pokazana tu zagregowana macierz SAM rozumiana jest jako tabela zbiorcza, do której następnie można odnosić tabele bardziej szczegółowe. Możliwe rodzaje klasyfikacji, jakie mogą być zastosowane na poszczególnych rachunkach, są wskazane w nawiasach przy tytułach wierszy i kolumn.
- 8.140. Kolejność rachunków zamieszczona w tej macierzy jest taka sama jak w tabeli 8.19. Ze wstawienia tej tabeli w zagregowaną macierz SAM, wynika:
- usunięcie rachunku innych zmian aktywów, bilansu otwarcia, zmian w bilansie, bilansu zamknięcia i rachunku wartości netto, zarówno dla gospodarki ogółem jak i dla zagranicy, oraz usunięcie rachunku finansowego zagranicy;
  - podział rachunku podziału pierwotnego dochodów i drugiego sub-rachunku kapitałowego; oraz
  - połączenie obu sub-rachunków kapitałowych (z wyłączeniem środków trwałych brutto) oraz połączenie rachunku zewnętrznego wyrobów i usług z rachunkiem zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.
- 8.141. Dwa pierwsze wiersze i kolumny tabeli 8.20 zawierają zagregowaną wersję tabeli podaży i wykorzystania, połączonej tu wyraźnie z innymi rachunkami systemu. Należy zwrócić uwagę, że wiersze i kolumny tabeli podaży (komórka 11,1) zostały transponowane.
- 8.142. Trzeci rachunek rejestruje tworzenie dochodów i odgrywa istotną rolę. Jest on klasyfikowany według kategorii nakładów pierwotnych: (1) wynagrodzeniem pracowniczym różnych rodzajów zatrudnionych, (2) podatków od produkcji pomniejszych o subsydia produkcyjne, (3) nadwyżki operacyjnej netto i (4) dochodów mieszanych netto.
- 8.143. Rachunek ten umieszcza tu transakcje dokonywane między dwoma różnymi rodzajami jednostek. W szczególności, odnosi się to do kosztów związanych z zatrudnieniem, które są rejestrowane jako transakcja (praca w zamian za wynagrodzenie) zachodząca między jednostką instytucjonalną (pracodawcą) a osobą (pracownikiem). W tej macierzy SAM, osoby pracujące są uznawane za oddzielne jednostki, które otrzymują wynagrodzenie i dochody z tytułu innych kosztów związanych z zatrudnieniem na rachunku tworzenia dochodów i przekazują ten dochód do ich gospodarstw domowych na rachunku podziału pierwotnego dochodów. Jednostki te są następnie klasyfikowane do grup pracujących (w tym także osób pracujących na własny rachunek). Prezentacja ta służy zintegrowaniu analiz rynku pracy z rachunkami narodowymi.
- 8.144. Dochód mieszany (pozostały) i nadwyżka operacyjna pozostają w jednostce produkcyjnej, ale klasyfikacja jednostek produkcyjnych nie musi być taka sama jak na rachunku produkcji. W efekcie, zastosowanie pewnej klasyfikacji według podsektorów instytucjonalnych jest szczególnie stosowne dla nadwyżki operacyjnej i dochodu mieszanego. Pociąga to za sobą zastosowanie w macierzy SAM tzw. Krzyżowej klasyfikacji tych elementów wartości dodanej według gałęzi i podsektorów instytucjonalnych.
- 8.145. Ponieważ pozycja bilansująca w komórce (III, II) jest równa krajowej wartości dodanej ogółem, to kategorie nakładów pierwotnych obejmują wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach krajowych. Wynagrodzenia i dochody z tytułu innych kosztów związanych z zatrudnieniem nie-rezydentów pracujących w przedsiębiorstwach krajowych są zatem, w kolumnie III, przekazywane zagranicy. Na rachunku III tylko wtedy uzyskiwana jest znacząca pozycja bilansująca w ujęciu narodowym, jeśli najpierw dodane są wynagrodzenia i dochody z tytułu innych kosztów związanych z zatrudnieniem rezydentów pracujących w przedsiębiorstwach zagranicznych. Jest to dokonywane w wierszu III i dla

tego celu może być utworzona oddzielna kategoria — rezydentów pracujących w przedsiębiorstwach zagranicznych. Dodatkową korzyścią z włączenia tej kategorii jest ułatwienie szacunku zatrudnienia, jak jest to zwyczajowo definiowane.

- 8.146. W rezultacie powyższego, rachunek tworzenia dochodów jest zamknięty nową pozycją bilansującą (l 473) znajdującą się między wartością dodaną netto ogółem a dochodem narodowym netto (DNN). Pozycja ta, nazwana dochodem wytworzonym netto ogółem, w cenach bazowych, podaje łączny dochód uzyskany przez jednostki instytucjonalne, będące rezydentami, w wyniku ich zaangażowania się w produkcję.
- 8.147. Rachunek podziału pierwotnego dochodów, w szczegółowej macierzy SAM, prezentuje dochód (dochody) z pracy gospodarstw domowych jako wkład jednego bądź kilku pracujących (w tym także pracujących na własny rachunek) członków gospodarstwa domowego. Będzie to wskazywać m.in. w jakim zakresie każda grupa gospodarstw domowych polega na zwielokrotnionych źródłach dochodów (pracy). Pomijając powyższe, kategorie transakcji na rachunkach podziału i wykorzystania dochodów są takie same jak w poprzedniej tabeli.
- 8.148. Przy projektowaniu macierzy SAM rachunek kapitałowy i finansowy zostały przemieszane z rachunkiem finansowym klasyfikowanym nie według sektorów instytucjonalnych, ale według rodzajów aktywów finansowych. W rezultacie, dezagregacja tej macierzy SAM może odzwierciedlać, według sektorów instytucjonalnych, zarówno nabycie pomniejszone o rozdysponowanie różnych rodzajów aktywów finansowych — patrz komórka (IX, VII) jak i zaciągnięcie pomniejszone o spłatę różnych rodzajów zobowiązań — patrz komórka (VII, IX). Obie te kategorie transakcji zostały powiązane na tyle, na ile uczestniczy w nich zagranica. Służy to włączeniu w tabelę 8.20 pozycji bilansującej — wierzytelności netto, chociaż z odwrotnym znakiem, gdy jest postrzegana z punktu widzenia gospodarki narodowej (komórka IX, XI).
- 8.149. Duża część łącznego wolumenu zmian wartości netto prawdopodobnie obejmuje zwiększenie aktywów trwałych. Dla szczególnie zainteresowanych dynamiką gospodarki, istotne jest pokazanie, w jakich gałęziach produkcji zostały rozszerzone zdolności wytwórcze. Jest to cel, włączonego do macierzy SAM, rachunku środków trwałych (rachunek VIII). Bardziej szczegółowa tabela będzie wtedy odzwierciedlać:
- w wierszach tego rachunku — kto i gdzie inwestuje — komórka (VIII, VII); oraz
  - w kolumnach — gdzie kto inwestuje i w co — komórka (I, VIII).

W tym przypadku — „kto” odnosi się do podsektora instytucjonalnego, „gdzie” — do gałęzi, a „co” — do grupy produktów. Poprzez ten rachunek środków trwałych macierz SAM pokazuje, na pośrednim poziomie, związki jakie istnieją między nakładami na środki trwałe według sektorów instytucjonalnych (jak jest to prezentowane na rachunku kapitałowym) a nakładami na środki trwałe według grup produktów (jak jest to zawarte w tabelach podaży i wykorzystania).

- 8.150. Tabela 8.21 służy ilustracji, jakiego rodzaju informacja może być uzyskana z bardziej szczegółowej macierzy SAM. Jej głównym celem jest pokazanie:
- obiegu przepływu dochodów, włączając podział dochodów z pracy według kilku kategorii pracujących; umożliwi to bardziej szczegółowe analizy związków między wartością dodaną gałęzi a dochodem pierwotnym podgrup gospodarstw domowych;
  - współzależności między podziałem dochodu a strukturą produkcji; wynika to m.in. z różnych wzorców popytu różnych podgrup gospodarstw domowych;
  - podziału oszczędności między podsektory, łącznie z podpodziałem środków trwałych według gałęzi inwestujących; umożliwi to bardziej szczegółowe analizy związków między środkami trwałymi podsektorów a środkami trwałymi według grup produktów.

Liczba grup na każdym rachunku jest, do celów prezentacji, ograniczona do minimum. Oczywiście, w pełni rozwinięta macierz SAM powinna wyróżniać więcej kategorii dla poszczególnych rachunków.

- 8.151. Macierz SAM może służyć jako format do szacunku szerokiego zestawu rachunków, z uwagi na fakt, że integruje zarówno przepływy dochodów i wydatków jak i tabele podaży i wykorzystania na pośrednim poziomie. Stosowanie macierzy SAM jest szczególnie użyteczne, gdy zachodzi potrzeba pogodzenia szczegółowych informacji o, na przykład produkcji i handlu międzynarodowym z danymi bazowymi z, na

przykład badania aktywności ekonomicznej ludności, badania budżetów gospodarstw domowych i badania inwestycji według gałęzi. Dodatkowo, wstawienie rachunków w schemat macierzy SAM oznacza, że do ich zbilansowania mogą być zastosowane macierze algebraiczne.

- 8.152. Zintegrowanie większej liczby danych bazowych pociąga za sobą możliwość dokonywania ocen i analiz określonych kwestii polityki w ujęciu kompleksowym. Ponadto, za pomocą macierzy SAM można powiązać kwestie pracujących i podziału dochodów ze wskaźnikami zorientowanymi bardziej makroekonomicznie; takimi jak wzrost produktu krajowego netto (PKN), równowaga bilansu płatniczego, stałe poziomy cen itp. Dodatkowo, macierz SAM dostarcza schemat oraz spójne (rok bazowy) dane dla modeli makroekonomicznych (równowagi ogólnej) ze szczegółowymi klasyfikacjami podmiotów realizujących transakcje, łącznie z gałęziami, rodzajami pracy i podgrupami gospodarstw domowych.
- 8.153. Tabela 8.22 pokazuje część informacji zawartych w rozwiniętej macierzy SAM. Pozwala ona na analizę łącznej wartości dodanej netto, tj. komórki (3,2) zagregowanej tabeli 8.20, za pomocą szkła powiększającego. Dla ułatwienia tzw. krzyżowego odniesienia do tabeli podaży i wykorzystania — gałęzie zaklasyfikowane są jedynie według sekcji NACE rev.1. Dochody z pracy kobiet i mężczyzn są pogrupowane według kategorii zawodów i miejsca zamieszkania pracujących. Nadwyżka operacyjna netto jest pokazana zgodnie z sektorem (podsektorem) przedsiębiorstwa, do którego należy zakład, a dochód mieszany netto — zgodnie z lokalizacją przedsiębiorstwa należącego do gospodarstwa domowego. W przykładzie tym, dochód mieszany zawiera jeszcze wynagrodzenie przypisane umownie pracującym na własny rachunek. Oczywiście, liczby w tej tabeli sumują się na odpowiadające im kwoty ogółem pokazane w tabeli 8.20 i 8.21. Na przykład, łączna wartość dodana netto pojawia się w prawym dolnym rogu.
- 8.154. Dodatkowe informacje jakie można uzyskać z takiej tabeli, obejmują następujące zagadnienia:
- udział dochodów z pracy kobiet według gałęzi i regionów;
  - stopień koncentracji dochodów z pracy kobiet w określonych kategoriach zawodów, według gałęzi i regionów;
  - struktura dochodów z pracy według zawodów w każdej gałęzi i regionie, dla obu płci;
  - regionalny podział dochodów mieszanych według gałęzi;
  - udział przedsiębiorstw publicznych oraz przedsiębiorstw i instytucji finansowych pod kontrolą zagraniczną w nadwyżce operacyjnej każdej gałęzi.
- 8.155. Szczegółowe informacje o wynagrodzeniu pracowniczym, zamieszczone w tej tabeli, pochodzą ze statystyki pracy; ich włączenie w schemat rachunków narodowych poprawi przydatność jak i wiarygodność zarówno tego źródła danych jak i rachunków narodowych.

Dochody z pracy, jak przedstawiono w tej tabeli, mogą być rozdzielone na składnik wolumenu oraz cen według rodzajów pracy i gałęzi — odpowiednio: pracujących w przeliczeniu na pełnozatrudnionych oraz stawki wynagrodzeń (ważone, w przeliczeniu na pełne etaty). Poza tym, w pełni rozwinięta macierz SAM zawiera także tabelę pokazującą alokację tych dochodów z pracy i odpowiadających im pracujących, do grup gospodarstw domowych. Podobne transakcje mogą być pokazane dla dochodów z pracy przypisanych umownie osobom pracującym na własny rachunek.

Zestaw danych zawierający oszacowane dochody z pracy przypisane umownie osobom pracującym na własny rachunek, jak również rozdzielanie wszystkich dochodów z pracy na składnik wolumenu oraz cen, stanowi szczegółowe dane z zakresu pracy, które są niezmiernie użyteczne dla wszelkiego rodzaju analiz oraz bezpośrednio związane ze wszystkimi istotnymi agregatami makroekonomicznymi, włączając zatrudnionych (to jest, łączną liczbę jednostek osób zatrudnionych) oraz pracujących w przeliczeniu na pełnozatrudnionych (to jest, łączny wolumen nakładów pracy).

RACHUNEK	GOSPODARKA OGÓLEM								ZAGRANICA		OGÓLEM
	0. Towarów i usług (produktów)	I. Produkcji (gałęzie)	II.1.1. Tworzenia dochodów (kategorie nakładów pierwotnych)	II.1. Podziału pierwotnego dochodów (sektory instytucjonalne)	II.2. Podziału wtórnego dochodów (sektory instytucjonalne)	II.4. Wykorzystania dochodów do dyspozycji (sektory instytucjonalne)	Kapitałowy (sektory instytucjonalne)	Środków trwałych brutto (gałęzie)	III.2 Finansowy (aktywa finansowe)	Bieżący	
	II = 1	III = 3a	IV = 3b	V = 4	VI = 5	VII = 6/7a	VIII = 7b	IX = 8	X = 14/15	XI = 16/17	
II.2 Podziału wtórnego dochodów (sektory instytucjonalne)	V = 4			Transfery bieżące	1 096				10		2 739
II.4 Wykorzystania dochodów do dyspozycji (sektory instytucjonalne)	VI = 5			DOCHÓD DO DYSPOZYCJI NETTO					Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych		1 615
Nakładów brutto na środki trwałe (gałęzie)	VII = 6/7a				1 604				0		898
Nakładów brutto na środki trwałe (gałęzie)	VIII = 7b										376
III.2 Finansowy (aktywa finansowe)	IX = 8										603
											603
											– 38
											603

RACHUNEK	GOSPODARKA OGÓLEM							ZAGRANICA		OGÓLEM	
	0. Towarów i usług (produktów)	I. Produkcji (gałęzie)	II.1.1 Tworzenia dochodów (kategorie nakładów pierwotnych)	II.1 Podziału pierwotnego dochodów (sektory instytucjonalne)	II.2 Podziału wtórnego dochodów (sektory instytucjonalne)	II.4 Wykorzystania dochodów do dyspozycji (sektory instytucjonalne)	Kapitałowy (sektory instytucjonalne)	Środków trwałych brutto (gałęzie)	III.2 Finansowy (aktywa finansowe)		Bieżący
	I = 1	II = 2	III = 3a	IV = 3b	V = 4	VI = 5	VII = 6/7a	VIII = 7b	IX = 8	X = 14/15	XI = 16/17
Bieżący	497		Wynagrodzenie pracowników — dla zagranicy	Dochody z tytułu własności i podatki związane z produkcją pomniejszone o dotacje — dla zagranicy	Transfery bieżące dla zagranicy	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych — dla zagranicy	0				
Kapitałowy				2	39	39	Transfery kapitałowe dla zagranicy			ZEWNETRZNE SALDO BIEŻĄCE	
Ogółem	4 225	3 595	1 475	2 013	2 739	1 615	898	376	603	577	- 37

Z
A
G
R
A
N
I
C
A

(*) Łącznie z nabyciem pomniejszonym o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości.

(**) Łącznie z nabyciem pomniejszonym o sprzedaż nie finansowych aktywów niewytworzonych.

Tabla 8.21 — Przykład bardziej szczegółowej

RACHUNKI	0. Towarów i usług																OGÓ- LEM			
	(produktów)			I. Produkcji			II.1.1. Tworzenia dochodów							ZAGRANICA						
	la	lb	lc	Ila	Ilb	Ilc	IIla	IIlb	IIlc	IIId	IIle	IIIf	IIIg	X	XI					
0. Towarów i usług	Produkty rolne, leśnictwa, rybołówst. (0)			la	3 71 14															
	Rudy i minerały, energia elektryczna gaz i woda przetwórstwo przemysłowe oraz budownictwo (1-5)			lb	36 969 246															
(produktów)	Usługi (6-9)			lc	2 76 - 78															
I. Produkcji	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo (A-B)			IIa	87 2 -															
	(gałęzie)			Górnictwo i kopalnictwo, przetwórstwo przemysłowe wytwarzanie i zaopatrzenie w en elektr, gaz i wodę oraz budownictwo (C-F)			IIb	- 2 112 11												
				Usługi (G-P)			IIc	- 39 1 344												
II.1.1. Tworzenia dochodów (kategorie nakładów pierwotnych)	Koszty związane z zatrudnieniem	Pracowników krajowych	Rezydentów-mężczyzn	IIIa	8 311 153												472			
			Rezydentówkobiet	IIIb	1 95 192												288			
			Nierezydentów	IIIc	- 1 1												2			
			Rezydentów pracujących za granicą	IIId											6		6			
			Podatki od produkcji pomniejszone o subsydia produkcyjne	IIIe	- 2 49 11												58			
			Nadwyżka operacyjna netto	IIIf	11 64 142												217			
			Dochód mieszany netto	IIIg	14 262 156												432			
II.1.2. Podziału pierwotnego dochodów (sektory instytucjonalne)	Gospodarstwa domowe — pracowników			IVa				452	278	-	6	-	-	16			778			
	Gospodarstwa domowe — pozostałe			IVb				20	10	-	-	-	60	416			614			
	Spółki niefinansowe, spółki finansowe i INKgd			IVc				-	-	-	-	-	141	-			384			
	Instytucje rządowe i samorządowe			IVd	2 111 20			-	-	-	-	58	16	-			237			
II.2. Podziału wtórnego dochodów (sektory instytucjonalne)	Gospodarstwa domowe — pracowników			Va													1 024			
	Gospodarstwa domowe — pozostałe			Vb													692			
	Spółki niefinansowe, instytucje finansowe i INKgd			Vc													243			
	Instytucje rządowe i samorządowe			Vd													780			
II.4. Wykorzystania dochodów do dyspozycji (sektory instytucjonalne)	Gospodarstwa domowe — pracowników			VIa													648			
	Gospodarstwa domowe — pozostałe			VIb													508			
	Spółki niefinansowe, spółki finansowe i INKgd			VIc													107			
	Instytucje rządowe i samorządowe			VId													352			
Kapitałowy (sektory instytucjonalne)	Gospodarstwa domowe — pracowników			VIIa													86			
	Gospodarstwa domowe — pozostałe			VIIb													130			
	Spółki niefinansowe, spółki finansowe i INKgd			VIIc													516			
	Instytucje rządowe i samorządowe			VIIId													166			
Środków trwałych brutto (gałęzie)	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i (A-B)			VIIIa	11												11			
	Górnictwo i kopalnictwo, przetwórstwo przem. wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz budownictwo (C-F)			VIIIb	92												132			
	Usługi (G-P)			VIIIc	119												233			
III.2. Finansowy (aktywa finansowe)	Gotówka i depozyty			IXa													13			
	Pożyczki			IXb													- 27			
	Pozostałe aktywa finansowe			IXc													254			
ZAGRANICA	Bieżący			X	37 345 115												577			
	Kapitałowy			XI													- 37			
Ogółem					128 2 685 1 412			89 2 123 1 383			472 288 2 6 58 217 432									

Macierzy Rachunkowości Społecznej

GOSPODARKA OGÓLEM														ZAGRANICA			OGÓ- LEM								
II.1. Podziału dochodów				II.2. Podziału wtórnego dochodów				II.4. Wykorzystania dochodów do dyspozycji				Kapitałowy				Nakładów brutto na środki trwałe			III.2. Finansowy						
(sektory instytucjonalne)				(sektory instytucjonalne)				(sektory instytucjonalne)				(sektory instytucjonalne)				(gałęzie)			(aktywa finansowe)						
IVa	IVb	IVc	IVd	Va	Vb	Vc	Vd	VIa	VIb	VIc	VId	VIIa	VIIb	VIIc	VIIId	VIIIa	VIIIb	VIIIc	IXa	IXb	IXc	X	XI		
								16	12	-	2	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	7		128	
								339	269	-	3	2	4	28	3	9	109	233	-	-	-	435		2 685	
								208	152	13	357	-	-	-	-	-	23	-	-	-	-	94		1 412	
																								89	
																								2 123	
																								1 383	
																								472	
																								288	
																								2	
																						6		6	
																								58	
																								217	
																								432	
								-	-	15	11													778	
								-	-	52	24													614	
								3	28	174	11													384	
								-	-	23	-													237	
								771				-	-	56	197										1 024
								577				-	-	23	92										692
									94			58	59	16	12							4		243	
										191		320	134	37	92							6		780	
												646													648
													499												508
														107											107
														352											352
												85							-	-	1				86
													75						-	-	16	7			130
														83					-	4	4	25			516
															- 10				1	4	-	-			166
																			-	-	-	-			11
																			-	4	36	-			132
																			1	14	92	7			233
																			56	12	44	7			132
																			-	5	194	45			217
																			26	82	102	68			254
												4	9	26	-	-	-	4	35	-	-	-			577
																			-	-	-	4			- 37
Ogółem					128 2 685 1 412			89 2 123 1 383			472 288 2 6 58 217 432														
					778 614 384 237			1 024 692 243 780			648 508 107 352			86 130 516 166			11 132 233 132 217 254			577 - 37					

Tabela 8.22 — Przykład szczegółowej sub-macierzy:

					GAŁĘZIE PRZEMYSŁU					
					Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	Rybołówstwo i rybactwo	Górnictwo i kopalnictwo	Przetwórstwo przemysłowe	Elektryczność, gaz i zaopatrzenie w wodę	
(Tabela 8.20, komórka 3.2)					IIa1	IIa2	IIb1	IIb2	IIb3	
Koszty związane z zatrudnieniem	P R A C O W N I K	Rezydentów mężczyzn	Rolników	Wieś	IIIa1	6,2	0,5	0,0	0,0	0,0
				Miasto	IIIa2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
			Robotników	Wieś	IIIa3	0,2	0,0	3,2	21,1	0,6
				Miasto	IIIa4	0,0	0,0	1,8	105,3	9,8
		Urzędników, sprzedawców, pracowników usług osobistych	Wieś	IIIa5	0,2	0,0	0,5	5,9	0,0	
			Miasto	IIIa6	0,0	0,1	1,5	35,6	2,1	
		Specjalistów, kierownictwa itp.	Wieś	IIIa7	0,1	0,0	1,7	17,7	0,2	
			Miasto	IIIa8	0,0	0,0	2,5	47,7	2,7	
	K R A J O W Y	Rezydentów kobiet	Rolników	Wieś	IIIb1	1,0	0,1	0,0	0,0	0,0
				Miasto	IIIb2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
			Robotników	Wieś	IIIb3	0,0	0,0	0,0	5,7	0,0
				Miasto	IIIb4	0,0	0,0	0,0	13,6	0,0
		Urzędników, sprzedawców, pracowników usług osobistych	Wieś	IIIb5	0,0	0,0	0,4	5,6	0,1	
			Miasto	IIIb6	0,0	0,0	1,2	49,6	2,9	
		Specjalistów, kierownictwa itp.	Wieś	IIIb7	0,0	0,0	0,0	1,3	0,0	
			Miasto	IIIb8	0,0	0,0	0,1	7,3	0,1	
	Nierezydentów			IIIc	0,1	0,1	0,1	0,9	0,0	
	Rezydentów pracujących w przedsiębiorstwach zagranicznych			IIId						
	Podatki od produkcji pomniejszone o subsydia produkcyjne			IIIe	- 2,0	0,0	- 2,0	41,1	4,9	
	Nadwyżka operacyjna netto	Gospodarstw domowych (właścicieli mieszkań)		IIIf1						
INKgd i zakładów instytucji rządowych i samorząd, niebędących spółkami ulonnymi		IIIf2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Przedsiębiorstw i instytucji finansowych		Publicznych	IIIf3	0,1	0,0	2,7	8,0	9,0		
		Prywatnych krajowych	IIIf4	10,7	0,2	0,4	13,0	0,1		
		Foreign	IIIf5	0,0	0,0	1,4	6,0	0,0		
Pod kontrolą zagraniczną	Wieś	IIIg1	12,3	1,4	0,0	65,4	0,0			
	Miasto	IIIg2	0,2	0,2	0,0	161,6	0,0			
Sumy pośrednie:										
Koszty związane z zatrudnieniem (płacone przez producentów krajowych)			8,0	1,0	13,0	317,3	18,5			
— Rezydentów — mężczyzn		IIIa	6,9	0,8	11,1	233,3	15,4			
— Rezydentów — kobiet		IIIb	1,0	0,1	1,7	83,1	3,0			
— Nierezydentów		IIIc	0,1	0,1	0,1	0,9	0,0			
Dochód mieszany i nadwyżka operacyjna			23,2	1,8	4,5	254,0	9,1			
— Nadwyżka operacyjna netto		IIIf	10,8	0,2	4,5	27,0	9,1			
— Dochód mieszany netto		IIIg	12,4	1,6	0,0	227,0	0,0			
Wartość dodana netto, ogółem		III	29,2	2,8	15,5	612,4	32,5			

wartość dodana netto (ceny bazowe)

(według sekcji NACE)											Ogółem
Budownictwo	Handel i naprawy	Hotele i restauracje	Transport gosp. magazynowa i łączność	Pośrednictwo finansowe	Obsługa nieruchomości i firm	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenie społeczne	Edukacja	Ochrona zdrowia i opieka społ.	Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	Usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio	II
IIb4	IIc1	IIc2	IIc3	IIc4	IIc5	IIc6	IIc7	IIc8	IIc9	IIc10	II
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0		6,8
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0		0,5
12,4	1,9	0,1	2,8	0,6	0,1	0,2	0,8	0,2	1,8		46,0
27,4	4,0	0,4	7,9	1,5	0,4	0,9	1,0	0,8	4,7		165,9
0,9	3,0	0,2	0,5	3,7	0,6	1,5	0,6	0,0	2,4		20,0
3,7	6,6	0,5	1,8	6,9	3,0	5,8	0,6	0,4	7,3		75,9
2,6	0,7	0,2	0,3	1,8	1,3	2,7	14,0	1,0	1,8		46,1
4,4	1,3	0,4	1,0	5,6	5,9	10,6	20,1	4,1	4,7		111,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		1,1
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0
0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,4	0,2	0,8		7,5
0,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,4	0,8	2,6		18,8
1,3	6,2	0,6	0,4	1,6	0,8	1,8	4,3	0,6	24,2		47,8
4,6	14,3	2,5	1,0	8,8	4,7	9,0	4,9	2,0	36,6		142,1
0,1	0,2	0,0	0,0	1,0	0,3	0,9	9,3	2,4	5,5		21,0
0,3	0,3	0,1	0,0	3,6	1,1	4,8	10,6	9,8	11,2		49,3
0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0		2,0
5,0	0,0	0,0	- 6,0	8,3	3,7	1,0	0,0	0,0	4,0		58,0
											60,0
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	21,0		21,0
1,1	- 12,1	0,1	3,6	1,5	1,0		0,0	6,2	10,1	- 5,0	26,3
21,9	6,0	2,7	7,1	14,8	49,0		0,0	1,3	11,5	- 35,0	103,7
0,4	0,5	0,3	1,8	2,2	1,5		0,0	0,0	0,0	- 8,0	6,1
9,4	10,7	0,5	0,5	3,0	32,9	0,0	0,0	3,4	2,1		141,6
25,6	20,4	4,3	2,5	2,0	61,1	0,0	0,0	7,6	4,9		290,4
58,0	39,0	5,3	15,9	35,5	18,4	39,1	67,0	22,3	103,6		761,8
51,4	17,5	1,8	14,3	20,1	11,3	21,9	37,1	6,5	22,7		472,2
6,4	21,3	3,5	1,5	15,4	7,1	16,9	29,9	15,8	80,9		287,6
0,2	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0		2,0
58,4	25,5	8,0	15,5	23,5	205,5	0,0	0,0	18,5	49,6	- 48,0	649,1
23,4	- 5,6	3,1	12,5	18,5	111,5	0,0	0,0	7,5	42,6	- 48,0	217,1
35,0	31,1	4,9	3,0	5,0	94,0	0,0	0,0	11,0	7,0		432,0
121,4	64,5	13,3	25,4	67,3	227,6	40,1	67,0	40,8	157,2	- 48,0	1 468,9

ROZDZIAŁ 9

UKŁAD PRZEPIŹYWÓW MIĘDZYGAŁĘZIOWYCH

9.01. Układ przepływów międzygałęziowych składa się z trzech rodzajów tabel:

- a) tabele podaży i wykorzystania;
- b) tabele łączące tabele podaży i wykorzystania z rachunkami sektorów;
- c) symetryczne tabele przepływów międzygałęziowych

9.02. Tabele podaży i wykorzystania mają postać macierzy w układzie według gałęzi i produktów, opisujących szczegółowo procesy produkcji krajowej i transakcje dotyczące produktów w gospodarce narodowej. Tabele podaży i wykorzystania pokazują:

- a) strukturę kosztów produkcji i dochód wytworzony w procesie produkcji;
- b) przepływy towarów i usług wytworzonych w ramach gospodarki narodowej;
- c) przepływy towarów i usług między krajem a zagranicą.

9.03. Tabela podaży pokazuje podaż towarów i usług według produktów i według rodzaju dostawcy, w podziale na produkcję globalną gałęzi krajowych i z przywozu. Uproszczony przykład tabeli podaży przedstawia tabela 9.1.

Tabela 9.1 — Uproszczona tabela podaży

Podaż		Gałęzie	Zagranica	Ogółem
		(1)	(2)	(3)
Produkty	(1)	Produkcja globalna według produktów i według gałęzi	Przywóz według produktów	Podaż według produktów ogółem
Ogółem	(2)	Produkcja globalna ogółem według gałęzi	Przywóz ogółem	Podaż ogółem

9.04. Tabela wykorzystania pokazuje wykorzystanie towarów i usług według produktów i według rodzaju wykorzystania, tzn. jako zużycie pośrednie (według gałęzi), spożycie ostateczne, akumulację brutto i wywóz. Ponadto, tabela pokazuje składniki wartości dodanej brutto, tzn. wynagrodzenie pracownicze, podatki od produkcji pomniejszone o subsydia produkcyjne, dochód mieszany netto, nadwyżkę operacyjną netto i amortyzację środków trwałych. Uproszczony przykład tabeli wykorzystania przedstawia tabela 9.2.

Tabela 9.2 — Uproszczona tabela wykorzystania

Wykorzystanie		Gałęzie	Zagranica	Spożycie ostateczne	Inwestycje brutto	Ogółem
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty	(1)	Zużycie pośrednie według produktów i według gałęzi	Wywóz	Spożycie	Inwestycje brutto	Wykorzystanie ogółem według produktów
Składniki wartości dodanej	(2)	Wartość dodana według składników i według gałęzi				
Ogółem	(3)	Nakłady ogółem według gałęzi				

9.05. Między tabelami podaży i wykorzystania zachodzą dwa rodzaje tożsamości (pod warunkiem, że została zapewniona zgodność wyceny strony podaży i strony wykorzystania, patrz tabele 9.5 i 9.6):

- a) tożsamość według gałęzi: Produkcja globalna według gałęzi = Nakład według gałęzi. We wzorach uproszczonych tabel, podaży i wykorzystania, oznacza to, iż wektor wierszowy w komórce (2,1) w Tabeli 9.1 powinien być równy wektorowi wierszowemu w komórce (3,1) w Tabeli 9.2.

Zatem, dla każdej gałęzi:

Produkcja globalna = Zużycie pośrednie + Wartość dodana.

- b) Tożsamość według produktów: Podaż według produktów ogółem = Wykorzystanie według produktów ogółem.

W układzie uproszczonych tabel, wektor kolumnowy w komórce (1,3) w tabeli 9.1 powinien być równy wektorowi kolumnowemu w komórce (1,5) w tabeli 9.2.

Zatem, dla każdego produktu:

Produkcja globalna + Przywóz = Zużycie pośrednie + Wywóz + Wydatki na spożycie + Inwestycje brutto.

Tożsamości według gałęzi i produktów mogą być użyte do sprawdzenia oraz poprawy zgodności i spójności szacunków (patrz ust. 9.11.).

9.06. Tabele podaży i wykorzystania są centralnym układem odniesienia dla wszystkich tabel zestawianych według gałęzi, np. dla takich jak: pracujący, środki trwałe brutto czy zasoby aktywów trwałych.

9.07. Tabele podaży i wykorzystania obejmują wszystkie przepływy na następujących rachunkach:

- bilansie płatności bieżących według towarów i usług;
- rachunku produkcji;
- rachunku tworzenia dochodów.

9.08. Tabela podaży i tabela wykorzystania mogą być również połączone i prezentowane w formie jednej tabeli. Można to uzyskać poprzez dodanie dwóch wierszy i jednej kolumny dla produkcji globalnej i przywozu do tabeli wykorzystania (patrz tabela 9.3). Należy zaznaczyć, że w tym celu wiersze i kolumny z tabeli podaży, prezentowane w pkt. 9.03, zostały przetransponowane.

Tabela 9.3 — Uproszczona połączona tabela podaży i wykorzystania

		Produkty	Gałęzie	Zagranica	Spożycie ostateczne	Inwestycje brutto	Ogółem
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Produkty	(1)	—	Zużycie pośrednie	Wywóz	Wydatki na spożycie	Inwestycje brutto	Wykorzystanie ogółem według produktów
Gałęzie	(2)	Produkcja globalna	—	—	—	—	Produkcja globalna ogółem według gałęzi
Składniki wartości dodanej	(3)	—	Wartość dodana				
Zagranica	(4)	Przywóz	—				
Ogółem	(5)	Podaż ogółem według produktów	Nakłady ogółem według gałęzi				

9.09. Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych jest macierzą w układzie produkt na produkt lub gałąź na gałąź, opisującą procesy produkcji krajowej i transakcje dotyczące produktów w gospodarce narodowej na najwyższym poziomie szczegółowości. Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych ujmuje zarówno podaż jak i wykorzystanie w jednej tabeli. Między symetryczną tabelą przepływów międzygałęziowych a połączoną tabelą podaży i wykorzystania zachodzi zasadnicza różnica pojęciowa: w tabeli podaży i wykorzystania statystyka łączy produkty z gałęziami, podczas gdy, w symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych statystyka łączy produkty z produktami lub gałęziami z gałęziami. Zatem, w symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych, zarówno w stosunku do wierszy jak i kolumn stosuje się albo klasyfikację produktową albo klasyfikację gałęziową (patrz tabela 9.4.).

Tabela 9.4 — Uproszczona symetryczna tabela przepływów między gałęziowych (w układzie produkt na produkt)

		Produkty	Zagranica	Wydatki na spożycie	Inwestycje brutto	Ogółem
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty	(1)	Zużycie pośrednie	Wywóz	Wydatki na spożycie	Inwestycje brutto	Wykorzystanie według produktów ogółem
Składniki wartości dodanej	(2)	Wartość dodana	—	—	—	—
Zagranica	(3)	Przywóz	—	—	—	—
Ogółem	(3)	Podaż ogółem według produktów	—	—	—	Podaż ogółem = Wykorzystanie ogółem

9.10. Większość informacji statystycznych pozyskiwanych od jednostek producenta wykazuje, jakie rodzaje produktów zostały przez nich tworzone czy sprzedane oraz, zazwyczaj mniej szczegółowo, jakie rodzaje produktów zostały przez nich zakupione czy wykorzystane. Format tabel podaży i wykorzystania jest dostosowany do tego rodzaju informacji statystycznych (np. w układzie gałąź na produkt). I przeciwnie, informacje w układzie produkt na produkt lub gałąź na gałąź, jakich wymaga budowa symetrycznych tabel przepływów międzygałęziowych, nie zawsze są dostępne. Na przykład, badania ankietowe przedsiębiorstw według gałęzi zwykle dostarczają informacji o rodzajach zużytych produktów i produktów wywożonych. Natomiast informacje o nakładach w odniesieniu do produktów i składników wartości dodanej, przypadającej na każdy wytworzony produkt, zwykle nie są do uzyskania. Najlepiej byłoby, gdyby przedsiębiorstwo mogło wykazywać wszystkie koszty rozliczone między różne rodzaje produkcji, i jednocześnie, pokazywać składniki zużycia pośredniego według rodzajów produktów. W praktyce, informacje zorganizowane w formie tabel podaży i wykorzystania są więc praktycznie punktem wyjścia do budowania bardziej analitycznych informacji w symetrycznych tabelach międzygałęziowych. Informacje w układzie gałąź na produkt z tabel podaży i wykorzystania mogą być przekształcone na układy produkt na produkt lub gałąź na gałąź, poprzez dodanie dodatkowych informacji statystycznych o strukturze nakładów lub przyjęcie założenia o stałej strukturze nakładów, według produktów lub według gałęzi (patrz ust. 9.54-9.60).

9.11. Tabele podaży i wykorzystania służą zarówno celom statystycznym jak i analitycznym.

Ważne cele statystyczne to:

- a) identyfikacja luk i niezgodności w źródłach danych pierwotnych;
- b) ważenie i obliczanie indeksów liczbowych, cen i wolumenów;
- c) dokonywanie szacunków metodą rezydualną (szacowanie zmiennych na podstawie oszacowań wszystkich pozostałych zmiennych w tożsamości), np. dla produkcji lub spożycia ostatecznego niektórych produktów;
- d) sprawdzanie i poprawianie zgodności, wiarygodności i kompletności liczb w tabelach podaży i wykorzystania oraz liczb wprowadzonych na tej podstawie (jak np. liczby na rachunku produkcji). W tym celu, proces bilansowania nie powinien ograniczać się do tabel podaży i wykorzystania w cenach bieżących:
  1. poprzez zestawianie tabel podaży i wykorzystania w cenach bieżących i w cenach stałych dla dwóch lub więcej lat, umożliwiają równoczesne bilansowanie szacunków zmian wolumenu, wartości i cen: w porównaniu z integrowaniem tabel podaży i wykorzystania dla jednego tylko roku, jest to zasadnicze rozszerzenie decydujące o poprawie efektywności tego schematu integrowania informacji;
  2. przy pomocy tabel pokazujących powiązania z rachunkami sektorów, można dokonywać bezpośrednich porównań z informacjami uzyskiwanymi z rachunków sektorów, np. z informacjami o podziale dochodów, o oszczędnościach i o wierzytelnościach netto (otrzymywane jako wynik transakcji finansowych). To stwarza gwarancję, iż po procesie bilansowania, uzyskujemy zgodność między tabelami podaży i wykorzystania a rachunkami sektorów;

3. konstruując symetryczne tabele przepływów międzygałęziowych na podstawie tabel podaży i wykorzystania, można ujawnić niezgodności i słabości tabel podaży i wykorzystania. W ten sposób dochodzimy do sprzężenia zwrotnego: od symetrycznych tabel przepływów międzygałęziowych do tabel podaży i wykorzystania;
- e) szacowanie liczb dla okresów, dla których dostępne dane są mniej wiarygodne, np. szacowanie rocznych danych na bazie szczegółowych liczb z tabel podaży i wykorzystania dla roku wyjściowego lub szacowanie danych kwartalnych na bazie rocznych tabel podaży i wykorzystania.
- 9.12. Tabele podaży i wykorzystania oraz symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dają szczegółowy obraz wielkości i struktury podaży i wykorzystania towarów, usług, pracy oraz wytworzonych dochodów pierwotnych. Tabele te oraz otrzymywane z nich współczynniki, takie jak produktywność, są ważnym przedmiotem analiz ekonomicznych.
- 9.13. Tabele podaży i wykorzystania oraz symetryczna tabela przepływów między gałęziowych mogą również służyć jako narzędzia do prowadzenia analiz ekonomicznych. Oba rodzaje tabel mają różne zalety. Do obliczenia efektów bezpośrednich i pośrednich na podstawie tabel podaży i wykorzystania trzeba przyjąć pewne specyficzne założenia lub wykorzystać dodatkowe informacje statystyczne. Najmocniejsze założenia i wymagania informacyjne potrzebne są do wyliczenia efektów ciągnionych. W rzeczywistości, wymagania informacyjne niezbędne do obliczenia efektów ciągnionych na podstawie liczb z tabeli podaży i wykorzystania sprowadzają się do zbudowania symetrycznej tabeli przepływów między gałęziowych. Zatem, symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych jest lepszym narzędziem do obliczenia efektów ciągnionych niż tabele podaży i wykorzystania. Natomiast, do obliczenia bezpośrednich efektów i efektów pierwszego stopnia, w zasadzie preferowane są tabele podaży i wykorzystania skorygowane ograniczoną liczbą założeń (lub dodatkowymi informacjami statystycznymi) ponieważ:
- a) obliczenia w mniejszym stopniu zależą od założeń;
- b) tabela podaży i wykorzystania dostarcza więcej szczegółowych informacji niż symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych;
- c) informacje zawarte w tabeli podaży i wykorzystania mogą być lepiej powiązane z różnymi rodzajami danych statystycznych.
- Właściwości te są również użyteczne, gdy tabele podaży i wykorzystania są zintegrowane z modelem makroekonomicznym: wynikowy ogólny model jest bardziej zbliżony do rzeczywistości statystycznej, może pokazywać wiele szczegółów i może być względnie łatwo powiązany z obszarami, w których dostępne są różne dane statystyczne, np. w zakresie rynku pracy czy środowiska naturalnego.
- 9.14. Tabele podaży i wykorzystania oraz symetryczne tabele przepływów międzygałęziowych mogą służyć obliczeniom:
- a) wpływu zmian cen lub stawek podatkowych na wartość podaży czy wykorzystania;
- b) wpływu zmian wolumenów na wartość podaży czy wykorzystania;
- c) wpływu zmian cen podaży na ceny wykorzystania;
- d) wpływu zmian wolumenu wykorzystania na wolumen podaży;
- e) wpływu zmian wolumenu podaży na wolumen wykorzystania.

Obliczenia te mogą pokazywać zarówno efekty pośrednie jak i bezpośrednie. Na przykład, istotny wzrost cen energii będzie wpływał nie tylko na te gałęzie, które zużywają energię intensywnie, ale również na te gałęzie, które używają produkcję gałęzi energochłonnych. Oszacowanie skali takich pośrednich efektów może być wydedukowane na podstawie tabel podaży i wykorzystania oraz symetrycznych tabel przepływów międzygałęziowych, przy wprowadzeniu pewnych założeń. Do takich ogólnie stosowanych założeń należą:

- a) stała struktura nakładów w odniesieniu do wartości;
- b) stała struktura wartości produkcji globalnej według gałęzi i według produktów;
- c) stała struktura wartości wydatków na spożycie ostateczne przez gospodarstwa domowe według produktów.

Założenia te są raczej sztywne, ponieważ zakładają, że: relatywne ceny nie zmieniają się, proces produkcji pozostaje technicznie taki sam, oraz że nie ma substytucji między kategoriami spożycia przez gospodarstwa domowe. Jednakże, te założenia ogólne mogą być modyfikowane, po pierwsze, poprzez dopuszczenie do zmian relatywnych cen, jak np. w modelu cen Leontiewa. Dalsze rozszerzenie może uwzględ-

niać ekonometryczne lub inne szacunki wpływu relatywnych cen i innych zmiennych na współczynniki techniczne lub wydatki na spożycie ostateczne przez gospodarstwa domowe.

Obliczenia te muszą być ograniczane do podaży i wykorzystania towarów i usług. Mogłyby one mieć również zastosowanie do podaży i wykorzystania pracy i składników wartości dodanej.

9.15. Tabele podaży i wykorzystania oraz symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych mogą być połączone z modelami makroekonomicznymi, w celu dostarczenia tym ostatnim szczegółowych podstaw mezoekonomicznych. Do określonych rodzajów analiz prowadzonych na podstawie tabel podaży i wykorzystania oraz symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych należą, na przykład:

- a) analizy produkcji, struktury kosztów i wydajności;
- b) analizy cen;
- c) analizy pracujących;
- d) analizy struktury inwestycji, spożycia ostatecznego, wywozu, itp.;
- e) analizy zależności między produkcją krajową i środowiskiem (np. dotyczące zużycia szczególnych produktów, takich jak paliwa, papier, szkło);
- f) analizy potrzeb w zakresie przywozu energii;
- g) analizy wpływu nowych technologii;
- h) analizy wrażliwości na zmiany stawek podatkowych i przepisów prawnych.

TABELE PODAŻY I WYKORZYSTANIA

9.16. Tabele 9.5 i 9.6 prezentują tabele podaży i wykorzystania w bardziej szczegółowym ujęciu.

9.17. Klasyfikacją stosowaną dla gałęzi jest Europejska Klasyfikacja Rodzajów Działalności Gospodarczej (NACE, rev.1), a dla produktów stosowana jest Klasyfikacja Towarów według Rodzajów Działalności (CPA); klasyfikacje te są całkowicie zgodne ze sobą: na każdym poziomie agregacji, CPA pokazuje główne produkty gałęzi zgodnych z NACE, rev. 1.

9.18. W tabelach podaży i wykorzystania, klasyfikacja dla produktów jest przynajmniej tak szczegółowa jak klasyfikacja dla gałęzi, np. trzycyfrowy poziom CPA i dwucyfrowy poziom NACE, rev. 1.

9.19. Rozróżnienie między produkcją globalną rynkową, produkcją globalną na ostateczne wykorzystanie na własne cele oraz pozostałą produkcją globalną nierynkową jest wymagane tylko dla całkowitej produkcji globalnej według gałęzi; rozróżnienie to nie jest wymagane dla każdej grupy produktów.

9.20. Rozróżnienie między producentami rynkowymi i producentami na ostateczne wykorzystanie na własne cele, z jednej strony, a pozostałymi producentami nierynkowymi, z drugiej strony, powinno być stosowane tylko dla gałęzi, w której występują równocześnie obie kategorie producentów. Na ogół, rozróżnienie to jest wykorzystywane tylko do podziału na podgrupy bardzo ograniczonej liczby gałęzi, np. ochrona zdrowia i edukacja (patrz ust. 3.66.).

9.21. Przywóz i wywóz powinny być podzielone na:

- a) dostawy wewnątrz Unii Europejskiej;
- b) obroty z pozostałymi państwami.

Tabela 9.5 — Tabela podaży w cenach bazowych, łącznie z przejściem na ceny nabycia

1 2 3 4	5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100	Gałęzie (NACE) ... n	Σ (1)	Przywóz cif	Podaż w cenach bazowych ogółem	Marże: handlowa i transportowa	Podatki od produktów pomniejszone o Subsydia do produktów	Ogółem podaż w cenach nabycia
1	2	(1)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
Produkty (CPA)	(1)	Produkcja globalna według produktów i w cenach bazowych						
	(2)	Produkcja globalna ogółem według gałęzi			0			
	(3)	Produkcja globalna rynku Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele Pozostała produkcja globalna nierynkowa	0 0		0 0			
(Pozycje korygujące)								
Σ (1)								
Ogółem w tym:								

- 9.22. Przepływy towarów i usług w tabeli podaży są wyceniane w cenach bazowych. Przepływy towarów i usług w tabeli wykorzystania są wyceniane w cenach nabycia. W celu uzyskania tożsamości między podażą i wykorzystaniem, tabela 9.5 pokazuje również przejście od podaży w cenach bazowych do podaży w cenach nabycia, ponieważ podaż powinna równać się wykorzystaniu, tabela pokazuje również przejście od wykorzystania w cenach nabycia do wykorzystania w cenach bazowych. W konsekwencji, z takiego przejścia, można uzyskać dwie tożsamości:
- podaż w cenach nabycia równa jest wykorzystaniu w cenach nabycia;
  - podaż w cenach bazowych równa jest wykorzystaniu w cenach bazowych.
- 9.23. Wartość dodana jest rejestrowana w cenach bazowych. Jest ona różnicą między produkcją globalną wycenioną w cenach bazowych a spożyciem pośrednim wycenianym w cenach nabycia.
- 9.24. Wartość dodana wyceniana w cenach czynników produkcji nie jest koncepcją przyjętą w ESA. Niemniej jednak, tak wyceniona wartość dodana mogłaby być otrzymana poprzez odjęcie od wartości dodanej w cenach bazowych podatków od produkcji pomniejszych o subsydia produkcyjne.
- 9.25. PKB jest wyceniany w cenach rynkowych. Są trzy możliwości uzyskania tego agregatu z tabel podaży i wykorzystania:
- agregat produkcji globalnej w cenach bazowych według gałęzi minus agregat zużycia pośredniego w cenach nabycia według gałęzi plus podatki od produktów netto (podejście od strony produkcji); zużycie pośrednie według gałęzi obejmuje usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio, które są rejestrowane w umownej gałęzi (patrz ust. 9.33.);
  - agregaty różnych składników wartości dodanej w cenach bazowych według gałęzi minus usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (rejestrowanych w umownej gałęzi, patrz ust. 9.33.) plus podatki od produktów netto (podejście od strony dochodów);
  - suma kategorii wykorzystania ostatecznego minus przywóz: wywóz — przywóz + wydatki na spożycie ostateczne + inwestycje brutto (wszystkie w cenach nabycia) (podejście od strony wydatków).
- 9.26. Tabela wykorzystania 9.6 zawiera również kilka dodatkowych informacji, takich jak: środki trwałe brutto, zasoby aktywów trwałych i nakłady pracy według gałęzi. Są to kluczowe informacje wykorzystywane w analizach wydajności, jak również mogą być użyte w różnych innych analizach, np. zatrudnienia.
- 9.27. W ESA, zasoby aktywów trwałych są wyceniane w cenach rynkowych, obowiązujących w dniu sporządzania bilansu. W przypadku środków trwałych, zakupionych we wcześniejszych latach, oznacza to, że ich wartość jest ustalana przez odjęcie od bieżących cen rynkowych nowych środków, tego samego rodzaju i jakości, wartości zużycia środków trwałych w latach poprzednich. Taka koncepcja netto zasobów aktywów trwałych mogłaby być wykorzystana w obliczeniach kapitałochłonności. Niemniej jednak, do celów analizy produktywności, częściej wykorzystywana jest specyficzna koncepcja brutto zasobów aktywów trwałych. Zgodnie z tą koncepcją, wszystkie środki trwałe powinny być wyceniane w bieżących cenach rynkowych nowych środków trwałych, tego samego rodzaju i jakości; ich wartość nie powinna być pomniejszona o zużycie kapitału w ostatnim i wcześniejszych latach. Ta koncepcja brutto zasobów aktywów trwałych nie jest standardem przyjętym w ESA, ale może być łatwo wyliczona przy użyciu metody ciągłej inwentaryzacji (PIM). Ze względu na ogromną przydatność takich kategorii brutto, zaleca się włączenie obu koncepcji, brutto i netto, zasobów aktywów trwałych jako dodatkową informację.
- 9.28. Do celów analizy produktywności, najbardziej preferowaną zmienną spośród charakterystyk nakładów pracy jest liczba godzin przepracowanych. Dla wyciągnięcia wniosków o osobach zatrudnionych, również liczba miejsc pracy może być właściwa. Obie zmienne można podzielić na podgrupy, np. w podziale na zatrudnionych i osoby pracujące na własny rachunek.
- 9.29. Dla właściwego zestawienia i zrozumienia tabel podaży i wykorzystania, ważne jest przypomnienie kilku standardów rachunkowości zastosowanych w ESA:
- produkcja pochodząca z działalności pomocniczej nie jest rejestrowana oddzielnie; wszystkie nakłady poniesione na działalność pomocniczą są traktowane jako nakłady w działalność podstawową lub drugorzędą, którym służy działalność pomocnicza. Działalnościami pomocniczymi mogą być np.: marketing, księgowość, magazynowanie, sprzątanie (patrz ust. 3.12. i 3.13.);

- b) towary i usługi produkowane i wykorzystywane w tym samym okresie sprawozdawczym i wewnątrz tej samej lokalnej JRD nie są oddzielnie identyfikowane. Nie są one więc rejestrowane jako część produkcji globalnej czy zużycia pośredniego tej lokalnej JRD. Może to na przykład dotyczyć:
1. nasion i sadzonek z przeznaczeniem do siewu i sadzenia roślin;
  2. węgla wykorzystywanego w produkcji brykietów przez kopalnie węgla;
  3. energii elektrycznej wykorzystywanej przez elektrownie;
- c) drobne przetwórstwo, obsługa, usługi lub naprawa na rzecz innych lokalnych JRD są rejestrowane w ujęciu netto, tzn. z wyłączeniem wartości zaangażowanych towarów. Natomiast w sytuacji, gdy towary podlegają istotnym zmianom fizycznym, transakcja powinna być rejestrowana w ujęciu brutto, tzn. jako zakup i sprzedaż zaangażowanych towarów;
- d) towary trwałego użytku mogą być wynajmowane lub być przedmiotem leasingu operacyjnego. W takich przypadkach, są one rejestrowane jako inwestycje w środki trwałe i zasoby aktywów trwałych w gałęzi ich właściciela; w gałęzi użytkownika wartość najmu jest rejestrowana jako jego zużycie pośrednie;
- e) osoby zaangażowane do pracy przez agencje sezonowego zatrudnienia są rejestrowane jako pracujące w gałęziach, do których zaliczone są te agencje, a nie w tych gałęziach, w których faktycznie pracują. W konsekwencji, dla tych ostatnich gałęzi, wypłaty dla osób w nich pracujących są rejestrowane jako zużycie pośrednie, a nie jako wynagrodzenie pracownicze. Praca na zlecenie jest traktowana podobnie;
- f) zatrudnieni i wynagrodzenie pracownicze są w ESA koncepcjami określonymi szeroko:
1. zatrudnionymi są również osoby pracujące z powodów czysto społecznych i odnosi się to np. do miejsc pracy dla inwalidów, programów zatrudniania osób bezrobotnych w dłuższym okresie czasu oraz programów dotyczących zatrudniania młodych osób poszukujących pracy. W konsekwencji, uwzględnione osoby są pracownikami otrzymującymi wynagrodzenia (nie transfery socjalne), mimo że ich wydajność może być (o wiele) niższa niż pozostałych pracowników;
  2. kategoria zatrudnionych obejmuje również przypadki, w których od uwzględnionych osób nie oczekuje się wykonywania żadnej pracy, np. osoby zwolnione ale otrzymujące przez pewien okres wynagrodzenie od dawnego pracodawcy. Nakłady pracy w wyrażeniu godzin pracopracowanych nie są jednak zmniejszane przez tę zasadę, jako że w podanym przykładzie żadna godzina nie została faktycznie pracopracowana.

- 9.30. W celu uzgodnienia wyceny przywozu w tabelach podaży i wykorzystania i w rachunkach sektorów, do tabel podaży i wykorzystania należałoby wprowadzić dwie pozycje korygujące (patrz również tabele 9.5 i 9.6).

W tabeli podaży, przywóz towarów jest wyceniany na bazie cif. W przypadku, gdy usługi transportu i usługi ubezpieczeniowe, wliczane do wartości cif, są świadczone przez rezydentów, dochodzi do zawyżenia kosztów przywozu (np. transport na własny rachunek lub transport wyspecjalizowanych przewoźników krajowych). Aby uzyskać poprawną wartość salda handlowego, należałoby o tę kwotę zawyżenia kosztów przywozu, powiększyć również wywóz usług. W rachunkach sektorów, przywóz towarów jest wyceniany na bazie fob. I w tym przypadku, podobnie jak w przypadku wyceny na bazie cif, następuje zawyżenie kosztu przywozu. Jednakże, w przypadku wyceny na bazie fob, zawyżenie to jest mniejsze, co oznacza, że umowne kompensujące zwiększenie wywozu jest również mniejsze. Efektem wprowadzenia różnych zasad wyceny jest to, że przywóz netto w obu wycenach jest taki sam, ale zarówno całkowity przywóz jak i całkowity wywóz są większe, w przypadku wyceny na bazie cif. Obie zasady wyceny mogą być uzgodnione w tabelach podaży i wykorzystania poprzez wprowadzenie pozycji korygujących zarówno dla przywozu jak i wywozu. Pozycje korygujące powinny być równe wartości usług transportowych i ubezpieczeniowych świadczonych przez rezydentów i zaliczanych do wartości na bazie cif, ale nie do wartości na bazie fob tzn. odnoszące się do transportu i ubezpieczenia od granicy kraju dokonującego wywozu do granicy kraju dokonującego przywozu. Te pozycje korygujące, po wprowadzeniu ich do tabel podaży i wykorzystania, nie wymagają specjalnego traktowania w obliczeniach nakładów i wyników.

- 9.31. Transfer towarów używanych jest rejestrowany w tabeli wykorzystania jako ujemny wydatek po stronie sprzedawcy oraz jako dodatni wydatek po stronie nabywcy. Dla odnośnych grup produktów, transfer towarów używanych sprowadza się do ich przeklasyfikowania między kategoriami wykorzystania. Tylko koszty transakcji nie podlegają reklasyfikacji: są one rejestrowane jako usługi handlowe lub usługi wolnych zawodów. Do celów opisu i analiz, użyteczne może być pokazanie, dla niektórych grup produktów, względnych rozmiarów transferu towarów używanych oddzielnie np. znaczenie obrotu używanymi samochodami lub papierem wtórnym.

- 9.32. Bezpośrednie zakupy rezydentów za granicą i zakupy nierezydentów na terytorium krajowym są zwykle szacowane jako specjalne zadanie w procesie zestawień statystycznych. Są one wprowadzone jako korekty do wyjściowych szacunków przywozu, wywozu i wydatków na spożycie ostateczne w części dotyczącej zakupów na cele konsumpcji dokonywanych za granicą. W celu uzyskania zbilansowania między podażą a wykorzystaniem według produktów, zakupy te powinny być rozdzielone między różne odnośne grupy produktów. Dla grup produktów, dla których te rodzaje zakupów są ważne, można by je wykazywać osobno jako podkategorię, np. wydatki na zakwaterowanie.

- 9.33. Tabele podaży i wykorzystania poszerzają klasyfikację NACE, rev.1 według gałęzi, o umowną gałąź dla usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio. W tabeli podaży nie dokonuje się rejestracji transakcji dla tej gałęzi. Całość usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio jest rejestrowana w tabeli wykorzystania jako zużycie pośrednie w tej umownej gałęzi. Ponieważ ta gałąź umowna nie dokonuje żadnych innych transakcji, jej nadwyżka operacyjna jest ujemna i równa co do wartości bezwzględnej spożyciu pośredniemu; wszystkie pozostałe składniki wartości dodanej są równe zero. W efekcie, całkowita wartość dodana brutto tej umownej gałęzi jest równa jej (ujemnej) nadwyżce operacyjnej netto.
- 9.34. Przejście od tabel podaży i wykorzystania w cenach bazowych do tabel w cenach nabycia obejmuje:
- ponowne rozdzielanie marży handlowej;
  - ponowne rozdzielanie marży transportowej;
  - dodanie podatków od produktów (z wyjątkiem VAT — podlegający potrąceniu);
  - odjęcie subsydiów do produktów.
- Oszacowanie elementów tego przejścia stanowi ważną część procesu bilansowania. Oddzielne tabele mogą pokazywać bardziej szczegółowo to przejście (patrz tabele 9.7 i 9.8). Tabele te mogą również być wykorzystane do celów analitycznych np. do analiz cen oraz analiz konsekwencji zmian stawek podatków od produktów.
- 9.35. Przy przygotowywaniu tabel podaży i wykorzystania i dokonywaniu właściwego bilansowania obu stron, istnieje zawsze wybór między dwoma przeciwstawnymi sposobami korygowania danych statystycznych:
- podaż każdego produktu w cenach bazowych może być korygowana w cenach nabycia, aby umożliwić zbilansowanie ze stroną wykorzystania w cenach nabycia;
  - każdy element wykorzystania w cenach nabycia może być korygowany w cenach bazowych, aby umożliwić zbilansowanie ze stroną podaży w cenach bazowych.
- 9.36. W praktyce, obydwa typy bilansów mogą być potrzebne przy budowaniu tabeli podaży i wykorzystania. Obydwa sposoby bilansowania dotyczą lub wymagają podobnych rodzajów korekt, tzn. w zakresie podatków od produktów pomniejszych o subsydia do produktów oraz marży: handlowej i transportowej według produktów. Właściwie, pierwszy sposób bilansowania nie może być zastosowany bez uwzględnienia tego drugiego, ponieważ w tabeli podaży zwykle nie można wyodrębnić kolumn dotyczących podatków od produktów, subsydiów do produktów oraz marży: handlowej i transportowej, rozdzielonych według produktów, jeżeli nie mamy informacji o dystrybucji indywidualnych produktów między różne kategorie wykorzystania, zawartej w tabeli wykorzystania, wycenionej w cenach nabycia (Tabela 9.6).
- 9.37. Następujące tabele są zatem włączone w proces bilansowania:
- tabele podaży i wykorzystania, pokazujące końcowe wyniki całego bilansowania podaży i wykorzystania według produktów wycenianych w cenach nabycia i w cenach bazowych (tabele 9.5 i 9.6);
  - tabele marż: handlowej i transportowej oraz podatków od produktów pomniejszych o subsydia do produktów (tabele 9.7 i 9.8).
- 9.38. Przeliczenie podaży i wykorzystania z cen bazowych na ceny nabycia (patrz ust 9.34.) sprowadza się do ponownego rozdzielania marży handlowej: wycena w cenach bazowych oznacza, że marża handlowa jest rejestrowana jako część handlu produktami, podczas gdy wycena w cenach nabycia oznacza, że marża handlowa jest rozdzielana między te produkty, których dotyczy. Podobna sytuacja dotyczy marży transportowej.
- 9.39. Marża handlowa ogółem według produktów równa jest marży handlowej ogółem według gałęzi handlu plus dodatkowe marże handlowe według pozostałych gałęzi. Analogiczne równanie dotyczy marży transportowej.

Tabela 9.7 — Prosta tabela marż: handlowej i transportowej

1 2 3 ...		... n	Σ (1)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)	
Gałęzie (NACE)		(1)	(2)	(4)	(5)	
Ostateczne wykorzystanie a) b) c) d) e) f)						
Produkty (CPA)	1	(1)	Marża: handlowa i transportowa na zużyciu pośrednim według produktów i według gałęzi	Ostateczne wykorzystanie w cenach nabycia/fob: Wydatki na spożycie: a) przez gospodarstwa domowe b) przez INKgd c) przez instytucje rządowe i samorządowe Inwestycje brutto: d) środki trwałe brutto i aktywa o wyjątkowej wartości e) przyrost zapasów f) wywóz (f.o.b.)	Σ (3)	(5)
	2					
	3					
	.					
	.					
	m					
Σ (1)	(2)	Marża: handlowa i transportowa na zużyciu pośrednim według gałęzi		Marża: handlowa i transportowa na popycie końcowym według rodzajów		Marża handlowa i transportowa ogółem

Tabela 9.8 — Prosta tabela podatków od produktów pomniejszonych o subsydia do produktów

	1 2 3 · · ·	1 2 3 · · · m	1 2 3 ... Gałęzie (NACE) ... n	Σ (1)	Ostateczne wykorzystanie a) b) c) d) e) f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	(1)	(2)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty (CPA)	(1)	(2)	Podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów spożycia pośredniego według produktów i gałęzi		Podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów dla ostatecznego wykorzystania: Wydatki na spożycie: a) przez gospodarstwa domowe b) przez INK gd c) przez instytucje rządowe i samorządowe Inwestycje brutto: d) środki trwałe brutto i aktywa o wyjątkowej wartości e) przyrost zapasów f) wywóz		
Σ (1)	(2)	(2)	Podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów spożycia pośredniego według gałęzi		Podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów dla ostatecznego wykorzystania według rodzajów		Podatki ogółem od produktów pomniejszone o subsydia do produktów

- 9.40. Marża transportowa obejmuje koszty transportu płatne oddzielnie przez kupujących i włączone do wartości wykorzystania produktów w cenach nabycia, ale nie uwzględnione w produkcji globalnej według producentów czy w marży handlowej hurtowników i detalistów. Marża transportowa obejmuje w szczególności:
- transport towarów z miejsca, gdzie są wyprodukowane do miejsca, gdzie kupujący przyjmuje dostawę tych towarów w przypadku, gdy producent płaci za transport stronie trzeciej i kwota ta jest fakturowana osobno dla kupującego;
  - transport towarów zorganizowany przez producenta lub hurtownika czy detalistę w ten sposób, że kupujący musi opłacić osobno koszty transportu, nawet gdy usługa transportu jest świadczona przez tego producenta, hurtownika czy detalistę.

Wszystkie pozostałe koszty transportowania towarów nie są rejestrowane jako marża transportowa, np.:

- jeżeli producent transportuje towary samodzielnie, wówczas poniesione koszty transportu będą włączone do cen bazowych produkcji globalnej tego producenta; taki transport reprezentuje produkcję pomocniczą, a indywidualne koszty przewozu nie będą identyfikowane jako koszty transportu;
- jeżeli producent organizuje transport towarów bez oddzielnej faktury na usługi transportowe, wówczas poniesione koszty transportu będą włączone do cen bazowych produkcji globalnej danego producenta; takie koszty transportu będą identyfikowane jako koszty transportu i rejestrowane jako część zużycia pośredniego producenta;
- jeżeli hurtownicy lub detaliści organizują transport towarów z miejsca, gdzie sami przyjmują dostawę, do miejsca, gdzie inny kupujący przyjmuje dostawę, koszty te będą włączone do marży handlowej, o ile nie dokonano osobnej opłaty za transport do kupującego. Podobnie, jak w przypadku producentów, koszty te mogą stanowić działalność pomocniczą hurtowników i detalistów lub zakup usług pośrednich, zatem wchodzi one do marży handlowej a nie marży transportowej;
- jeżeli gospodarstwo domowe zakupuje towary na cele spożycia ostatecznego i angażuje do przewozu tych towarów stronę trzecią, poniesione koszty transportu są rejestrowane jako wydatki konsumpcyjne na usługi transportowe, a nie jako marża handlowa lub transportowa.

9.41. Tabela 9.7 pokazuje nieco uproszczony obraz macierzy marży: handlowej i transportowej, ponieważ:

- nie ma wyraźnego rozróżnienia między marżą: handlową i transportową. Oba rodzaje marż mogłyby być wykazywane dla każdej grupy produktów. Innym rozwiązaniem jest posiadanie oddzielnych tabel: jednej dla marży handlowej i drugiej dla marży transportowej;
- dla marży handlowej powinno być dokonane rozróżnienie między handlem hurtowym i handlem detalicznym ze względu na różnice w ich cenach. Przy zestawianiu tabel należy wziąć pod uwagę to, iż hurtownicy mogą również prowadzić sprzedaż bezpośrednio dla gospodarstw domowych (np. meble), jak również detaliści mogą prowadzić bezpośrednią sprzedaż dla gałęzi działalności (np. do kawiarni i restauracji);
- w obliczaniu i analizowaniu marży handlowej na produktach przeznaczonych do spożycia ostatecznego przez gospodarstwa domowe, dla każdej grupy produktów, należy wyróżnić najważniejsze kanały dystrybucji, z powodu różnic w ich cenach; rozróżnienie między handlem hurtowym i handlem detalicznym, w rzeczywistości, nie jest wystarczającym przybliżeniem. Na przykład, towary i usługi mogą być nabywane przez gospodarstwa domowe w supermarkecie, w sklepie spożywczym, w kwaciarni, w domu towarowym, za granicą lub otrzymywane jako dochód w naturze. Co więcej, dla pewnych produktów sprzedaż uboczną może być bardzo ważna, np. w przypadku papierosów, dotyczy to sprzedaży w kawiarniach, restauracjach czy na stacjach benzynowych. Oczywiście, warunkiem wprowadzenia tak szczegółowego rozróżnienia jest dostępność do danych źródłowych, dostarczających wystarczających informacji dla przybliżonych szacunków znaczenia każdego z kanałów dystrybucji;
- przy obliczeniach marży transportowej, bardzo pomocny byłby podział według rodzajów transportu (np. na kolejowy, lotniczy, morski, śródlądowy czy samochodowy).

9.42. Podatki związane z produkcją i przywozem obejmują:

- podatki od produktów (D.21):
  - podatki typu podatku od towarów i usług (VAT) (D.211);
  - podatki i cła przywozowe (poza VAT) (D.212);
  - inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem) (D.214);
- pozostałe podatki od produkcji (D.29).

Podobne rozróżnienie stosuje się w przypadku subsydiów produkcyjnych i subwencji przywozowych. Subsidia lub subwencje są traktowane tak, jakby były podatkami ujemnymi od producentów i przywozu.

Definicje wszystkich tych kategorii są podane w ust. 4.14.-4.39.

- 9.43. Podaż w cenach bazowych obejmuje podatki od produkcji, w ujęciu netto, tzn. pomniejszone o subsydia produkcyjne. W celu przejścia od cen bazowych do cen nabycia (lub odwrotnie; patrz ust. 9.34), należałoby dodać wyróżnione podatki od produktów i odjąć subsydia do produktów (lub na odwrót).
- 9.44. Podatek od towarów i usług (VAT) może być potrącalny, niepotrącalny lub nie mieć zastosowania:
- VAT — potrącalny dotyczy przede wszystkim zużycia pośredniego, środków trwałych brutto i części przyrostu zapasów;
  - VAT — niepotrącalny dotyczy najczęściej wydatków na spożycie ostateczne, a także, częściowo, środków trwałych brutto, zmian zapasów i zużycia pośredniego;
  - podatku VAT na ogół nie stosuje się w odniesieniu do:
    - wywozu (przynajmniej do wywozu do państw nie będących członkami Unii Europejskiej);
    - wszelkich towarów i usług podlegających zerowej stawce VAT, bez względu na ich wykorzystanie;
    - producentów zwolnionych z rejestracji do celów VAT; np. drobna działalność czy organizacje religijne.
- 9.45. VAT jest rejestrowany w ESA w ujęciu netto: wszystkie dostawy są wyceniane w cenach bazowych, tzn. z wyjątkiem VAT, zużycie pośrednie i ostateczne wykorzystanie są rejestrowane w cenach nabycia, tzn. bez potrąconego VAT.
- 9.46. Tabela 9.8 dotycząca podatków od produktów pomniejszonych o subsydia do produktów, ma charakter uproszczony, ponieważ:
- nie zostały wyróżnione różne rodzaje podatków od produktów oraz nie wyodrębniono subsydiów;
  - dla różnych kanałów dystrybucji mogą być stosowane różne stawki podatkowe i subsydia; z tego powodu należy wyodrębnić subsydia, o ile tylko dysponuje się odpowiednimi informacjami.
- 9.47. Podatki od produktów i subsydia do produktów są kwotami przypadającymi do zapłaty tylko wtedy, gdy informacja na ich temat pochodzi z ewidencji wymiaru podatkowego, deklaracji podatkowych itp. lub kwotami faktycznie płaconymi (patrz ust. 4.27.). Podatki (i subsydia) od produktów są zwykle szacowane według produktów przez zastosowanie oficjalnych stawek podatkowych (subsydium) do różnych przepływów. Następnie powinna być przeprowadzona analiza różnic między podatkami należnymi i kwotami faktycznie zapłaconymi.
- Pewne różnice wskazują, że wstępne szacunki podatków od produktów nie odpowiadają definicjom przyjętym w ESA:
    - w przypadku zwolnień, wstępny szacunek podatków od produktów powinien być więc obniżony;
    - w przypadku uchylania się od zapłaty podatków od produktów (np. zapłata podatków jest obowiązkowa, ale nie ma ustalonego wymiaru podatkowego), szacunek tych podatków od produktów powinien być obniżony;
    - w przypadku nałożonych kar, szacunki podatków od produktów powinny być podwyższone.

Zmiany w szacunkach podatków od produktów wywierają wpływ na zmienne szacowane przez dodawanie lub odejmowanie oszacowanych kwot podatków od produktów. Na przykład, produkcja globalna w cenach bazowych dla szczególnej grupy produktów może być oszacowana przez odjęcie, między innymi, podatków od produktów od wykorzystania oszacowanego w cenach nabycia. Jednakże, szacunek produkcji globalnej w cenach bazowych może być również wykorzystany, między innymi, wraz z szacunkami podatków od produktów do oszacowania wykorzystania w cenach nabycia.

- Kilka innych rodzajów różnic nie powinno się uwzględniać w tabelach podaży i wykorzystania:
  - różnic czasowych, np. płatności mogą odnosić się do wymiarów podatkowych z kilku lat;
  - przedsiębiorstwa będące w stanie niewypłacalności (np. z powodu bankructwa): taki przypadek powinien być rejestrowany jako inne zmiany wolumenu aktywów finansowych i pasywów finansowych, a więc nie w tabeli podaży i wykorzystania.
- W pewnych przypadkach różnice mogą wskazywać na poważne błędy popełnione we wstępnych szacunkach podatków od produktów i subsydiów do produktów np. z powodu niedoszacowania produkcji globalnej pewnych produktów. Wówczas, uzasadnione jest dokonanie zmian w szacunkach przepływów towarów i usług.

W procesie przejścia od wykorzystania według produktów, wycenionego w cenach nabycia, do wykorzystania według produktów, wycenionego w cenach bazowych, zmiany wstępnego szacunku podatków od produktów i subsydiów do produktów mogą być wykazywane w oddzielnej pozycji. Jednak dla wszystkich obliczeń przepływów międzygałęziowych, konieczny jest podział tych zmian między poszczególne produkty nawet, jeżeli podział ten może być dokonywany wyłącznie przy użyciu prostych reguł matematycznych, jak np. proporcjonalny podział.

- 9.48. Tabela 9.6. dotycząca wykorzystania towarów i usług nie pokazuje, w jakim zakresie wykorzystywane towary i usługi pochodziły z produkcji krajowej czy z przywozu. Informacja taka jest niezbędna do wszelkich analiz, w których istotną rolę odgrywają powiązania między podażą a wykorzystaniem towarów i usług wewnątrz gospodarki narodowej. Takim przypadkiem są analizy wpływu zmian wywozu lub wydatków konsumpcyjnych na przywóz, produkcję krajową i związane z nimi zmienne, takie jak zatrudnienie. W rzeczywistości, odnosi się to do większości analiz wspomnianych w ust. 9.14. i 9.15. Dlatego układ przepływów międzygałęziowych zawiera również tabelę wykorzystania dla produktów pochodzących z przywozu i tabelę wykorzystania dla towarów i usług pochodzących z produkcji krajowej (patrz tabele 9.9 i 9.10).
- 9.49. Tabela wykorzystania dla produktów pochodzących z przywozu powinna być zestawiana przy użyciu wszystkich dostępnych informacji o wykorzystaniu przywozu, np. dla niektórych produktów mogą być znane przedsiębiorstwa dokonujące przywozu większości tych produktów, z kolei, dla pewnej grupy producentów, mogą być dostępne informacje o wartości przywozu. Jednak, z reguły, bezpośrednie informacje statystyczne o wykorzystaniu przywozu rzadko występują. Dlatego są one zwykle uzupełniane założeniami według grupy produktów.
- 9.50. Tabelę wykorzystania dla towarów i usług pochodzących z produkcji krajowej można otrzymać jako różnicę między ogólną tabelą wykorzystania a tabelą wykorzystania dla produktów pochodzących z przywozu.

Tabela 9.9 — Tabela wykorzystania dla przywozu

	1 2 3 ...	Gałęzie (NACE) ... n	Σ (1)	Ostateczne wykorzystanie a) b) c) d) e) f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty (CPA)	1	Dla produktów przywożonych: zużycie pośrednie w wartości cif według produktów i gałęzi	(1)	Dla produktów przywożonych: ostateczne wykorzystanie w cenach nabycia/cif. Wydatki na spożycie: a) przez gospodarstwa domowe b) przez INK gd c) przez instytucje rządowe i samorządowe Inwestycje brutto: d) środki trwałe brutto i aktywa o wyjątkowej wartości e) przyrost zapasów f) wywóz		
	2 3 . . . . m					
Σ (1)		Zużycie pośrednie produktów ogółem przywożonych według gałęzi		Ostateczne wykorzystanie produktów przywożonych ogółem według rodzajów		Przywóz ogółem

9.51. Niektóre szczególne zastosowania mogą wymagać modyfikacji tabel podaży i wykorzystania poprzez wprowadzenie alternatywnych i dodatkowych klasyfikacji. Do takich przypadków należą:

- a) bardziej szczegółowe klasyfikacje produktów i gałęzi, opierające się na klasyfikacjach narodowych lub biorących pod uwagę szczególne cele, np. analizy dotyczące roli badań i rozwoju w gospodarce narodowej;
- b) bardziej szczegółowy podział geograficzny przywozu i wywozu np. handel wewnątrz Unii Europejskiej, klasyfikowany według krajów, czy handel poza Unią Europejską, klasyfikowany według ekonomicznych regionów i pewnych szczególnych krajów jak np. Stany Zjednoczone czy Japonia;
- c) klasyfikacja przywozu w podziale na:
  1. przywóz produktów, które są również wytworzone w kraju („przywóz konkurencyjny”);
  2. przywóz produktów, które nie są wytworzone w kraju („przywóz uzupełniający”).

Oba rodzaje przywozu mają różne znaczenie i są w różny sposób powiązane z gospodarką narodową. Przywóz konkurencyjny może być przedmiotem analiz i polityki gospodarczej jako mogący zastępować krajową produkcję; dlatego mógłby być włączony jako osobna kategoria (potencjalnego) wykorzystania ostatecznego w tabeli wykorzystania. Analizy dotyczące przywozu uzupełniającego będą głównie skupiać się na wpływie zmian jego cen i wolumenu na gospodarkę narodową (np. w sytuacji kryzysu paliwowego);

- d) klasyfikacja kosztów związanych z zatrudnieniem według kryteriów takich jak: poziom wykształcenia, niepełny wymiar/pełny wymiar czasu pracy, wiek i płeć. Klasyfikacja ta mogłaby mieć również zastosowanie do informacji uzupełniających o pracujących. W ten sposób, tabele podaży i wykorzystania mogą być również wykorzystywane do wszelkiego rodzaju analiz rynku pracy;
- e) podział kosztów związanych z zatrudnieniem na:
  1. wynagrodzenia, w tym:
    - składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników ⁽¹⁾;
  2. składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców.

Taki podział pozwala na analizę znaczenia składek ubezpieczeniowych dla ceny nakładów pracy i przesuwanie tych obciążeń do nadwyżki operacyjnej brutto;

- f) klasyfikacja spożycia ostatecznego według przeznaczenia (dla gospodarstw domowych: COICOP a dla instytucji rządowych i samorządowych: COFOG). Klasyfikacja funkcjonalna tych wydatków umożliwia oszacowanie wpływu każdej pozycji na resztę gospodarki. Na przykład, można oszacować wpływ wydatków publicznych i prywatnych na ochronę zdrowia, transport, i edukację. Innym przykładem są analizy wpływu wydatków rządowych na obronę dla niektórych krajowych przemysłów, w szczególności producentów samolotów, samochodów ciężarowych i broni;
- g) przeklasyfikowanie środków trwałych i zasobów aktywów trwałych w aktywa trwałe, które są wynajmowane przez ich właścicieli, np. w formie leasingu operacyjnego: aktywa trwałe mogą być rejestrowane jak gdyby były własnością użytkownika (inaczej niż jest to standardowo przyjmowane w ESA). Celem takiego przeklasyfikowania jest doprowadzenie do porównywalności struktury kosztów gałęzi, które wynajmują środki trwałe i tych, które posiadają podobne środki trwałe. W celu uzyskania zgodności rachunkowej, przeklasyfikowanie to wymaga dokonania korekty zużycia pośredniego u leasingobiorcy i produkcji globalnej u leasingodawcy, o kwotę najmu środka trwałego;
- h) przeklasyfikowanie pracujących i kosztów związanych z zatrudnieniem z wyjątkiem pracy na zlecenie i osób zaangażowanych do pracy przez agencje sezonowego zatrudnienia: celem tego przeklasyfikowania jest sporządzenie porównywalnej struktury kosztów dla gałęzi przez rejestrowanie osób jako pracowników w gałęziach „w których faktycznie pracują”. Przeklasyfikowanie to prowadzi również do modyfikacji zużycia pośredniego i produkcji globalnej odnośnych gałęzi.

⁽¹⁾ W przypadku, gdy składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracownika zależą nie tylko od wynagrodzenia, lecz również od np. innych dochodów pracownika, wieku czy stanu cywilnego, może być konieczne dokonanie zbiorczego szacunku tej kategorii.

TABELE ŁĄCZĄCE TABELE PODAŻY I WYKORZYSTANIA Z RACHUNKAMI SEKTORÓW

9.52. Informacje zawarte w tabelach podaży i wykorzystania powinny być połączone z rachunkami sektorów dla zapewnienia zgodności między nimi. Celowi temu służy wprowadzenie tabeli ze zmiennymi klasyfikowanymi krzyżowo według gałęzi i według sektora (patrz tabela 9.11).

Tabela 9.11. — Tabela łącząca tabele podaży i wykorzystania z rachunkami sektorów

		Gałęzie (NACE)		Σ (1)
		1 2 3 ...	... n	
		(1)		(2)
I. Spółki niefinansowe				
Produkcja globalna ogółem				
Produkcja globalna rynkowa				
Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele				
Pozostała produkcja globalna nierynkowa				
Zużycie pośrednie	(1)			
Wartość dodana brutto				
Wynagrodzenie pracownicze				
Pozostałe podatki od produkcji, netto				
Zużycie środków trwałych				
Nadwyżka operacyjna, netto				
Środki trwale brutto				
II. Spółki finansowe				
Produkcja globalna ogółem				
...				
Środki trwale brutto				
III. Instytucje rządowe i samorządowe				
IV. Gospodarstwa domowe				
V. INKgd				
Sektory ogółem				
Produkcja globalna				
...	(2)			
Środki trwale brutto				

SYMETRYCZNE TABELE PRZEPIYWÓW MIĘDZYGAŁĘZIOWYCH

9.53. W ESA, najważniejszą symetryczną tabelą przepływów międzygałęziowych jest tabela przepływów międzygałęziowych w układzie produkt na produkt, którą przedstawiono poniżej.

9.54. Tabela przepływów międzygałęziowych w układzie produkt na produkt (patrz tabele 9.4 i 9.12) może być zestawiana przez przekształcenie tabel podaży i wykorzystania wycenionych w cenach bazowych. To powoduje zmianę formy tabeli, tzn. z dwóch asymetrycznych tabel na jedną symetryczną (patrz ust. 9.09). Proces przekształcania można podzielić na 3 etapy:

- a) przydzielenie produktów drugorzędnych w tabeli podaży do gałęzi, w których produkty te są traktowane jako podstawowe;

- b) przemieszczenie kolumn tabeli wykorzystania z nakładów w gałęziach do nakładów w jednorodnych branżach (bez agregacji wierszy);
  - c) łączenie szczegółowych produktów (wierszy) nowej tabeli wykorzystania odpowiednio do jednorodnych branż pokazanych w odpowiednich kolumnach.
- 9.55. Etap a) obejmuje transfery produkcji w postaci produktów drugorzędnych w tabeli podaży. Ponieważ produkty drugorzędne pojawiają się jako zapisy „poza przekątną” w tabeli podaży, ten rodzaj transferu jest stosunkowo prosty. Te produkty drugorzędne traktowane są jako uzupełnienie produkcji w gałęziach, dla których są produktami podstawowymi, przy równoczesnym usunięciu ich z gałęzi, w których były produkowane.
- 9.56. Etap b) jest bardziej skomplikowany, dlatego że dane bazowe o nakładach odnoszą się do gałęzi a nie do każdego indywidualnego produktu wyprodukowanego przez każdą gałąź. Rodzaj przetworzenia jaki ma być dokonany, pociąga za sobą transfer nakładów dotyczących produkcji drugorzędnej z gałęzi, w której ta produkcja drugorzędna została faktycznie wytworzona, do gałęzi, do których zasadniczo powinna należeć. Transfer ten można przeprowadzić dwoma sposobami:
1. przy pomocy dodatkowych informacji statystycznych i technicznych;
  2. przy pomocy założeń.
- 9.57. Zaleca się wykorzystanie w maksymalnym stopniu dodatkowych informacji statystycznych i technicznych. Na przykład, możliwe mogłoby być otrzymanie szczegółowych informacji o nakładach wymaganych do wytworzenia pewnego rodzaju produkcji. Jednak tego rodzaju informacje są zwykle niekompletne. W ostateczności, konieczne staje się przyjęcie zazwyczaj prostych założeń, które pozwolą na dokonanie tych transferów.

Tabela 9.12 — Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych (w układzie produkt na produkt)

	Produkty (CPA) 1 2 3 ... ... n	Σ (1)	Ostateczne wykorzystanie a) b) c) d) e) f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty (CPA)	Zużycie pośrednie w cenach bazowych według produktów		Ostateczne wykorzystanie w cenach bazowych/fo.b.: Wydutki na spożycie: a) przez gospodarstwa domowe b) przez INKgd c) przez instytucje rządowe i samorządowe Inwestycje brutto: d) środki trwałe brutto i aktywa o wyjątkowej wartości e) przyrost zapasów f) wywóz		
Σ (1)	(2)		Ostateczne wykorzystanie w cenach bazowych według rodzajów		Wykorzystanie ogółem w cenach bazowych
Podatki od produktów Subsydia do produktów (-)			Podatki od produktów netto według rodzajów		Podatki od produktów netto ogółem
Σ (1) + (3)			Ostateczne wykorzystanie ogółem według rodzajów		Podatki netto ogółem w cenach nabycia
Wynagrodzenie pracownicze Podatki od produkcji, netto Zużycie środków trwałych Nadwyżka operacyjna netto					
Σ (5)					
Σ (1) + (3) + Σ (5)					
Przywóz					
(7) + (8)					
Środki trwałe Zasoby majątku trwałego Nakłady pracy					

- 9.58. Założenia, przyjęte do transferów produkcji i towarzyszących jej nakładów opierają się na dwóch rodzajów założeń dotyczących technologii:
- technologia gałęziowa, zakładająca że wszystkie produkty wytworzone przez lokalną JRD w gałęzi są wytwarzane według tej samej struktury nakładów;
  - technologia produktowa, zakładająca że wszystkie produkty w grupie produktów mają tę samą strukturę nakładów, niezależnie od tego, w której gałęzi są wyprodukowane.

Wybór najlepszego założenia do zastosowania w każdym przypadku nie jest łatwy. Faktycznie musi to zależeć od struktury krajowych gałęzi, np. stopnia specjalizacji i jednorodności technologicznej w wytwarzaniu produktów w ramach tej samej grupy produktów. Na przykład, buty można wyprodukować zarówno ze skóry jak i z plastiku. Przyjęcie takiej samej technologii produktowej dla wszystkich rodzajów butów (lub, gdy używamy najwyższego poziomu agregacji, np. dla obuwiu) może być problematyczne; przyjęcie technologii gałęziowej może być zatem lepszym rozwiązaniem.

Proste zastosowanie założenia technologii produktowej często prowadzi do wyników, które są nie do zaakceptowania, ponieważ uzyskiwane współczynniki techniczne charakteryzujące międzygałęziowe współzależności przyjmują nieprawdopodobne lub nawet niemożliwe wartości, na przykład współczynniki ze znakiem ujemnym. Nieprawdopodobne wartości współczynników mogą być spowodowane błędami w pomiarach i niejednorodnością zagregowanego produktu w gałęzi, dla której transferowany produkt jest produktem podstawowym. Tę trudność można pokonać dokonując korekt opartych na dodatkowych informacjach lub maksymalnie wykorzystując opinie ekspertów. Oczywiście, można przyjąć inne alternatywne założenie dotyczące technologii gałęziowej. W praktyce, najlepszym rozwiązaniem dla zestawienia symetrycznych tabel przepływów międzygałęziowych jest przyjęcie założeń o technologii mieszanej w powiązaniu z informacjami dodatkowymi.

- 9.59. Znaczenie roli, jaką odgrywają założenia, zależy od skali produkcji drugorzędnej, która z kolei zależy nie tylko od tego, jak jest zorganizowana produkcja w gospodarce, ale również od tego, jak klasyfikujemy produkty. Im bardziej szczegółowa jest klasyfikacja produktów, tym wyższej należy oczekiwać produkcji drugorzędnej.
- 9.60. Etap c) obejmuje agregację produktów, w nowej tabeli wykorzystania, w gałęzi, które tworzą je zgodnie z etapem a), a to prowadzi do symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych z krzyżową klasyfikacją produktów na produkty. O ile korekty rozpoczynają się od danych opartych na lokalnych JRD, to zapisy wynikowe są podporządkowane Jednostkom jednorodnej produkcji.
- 9.61. Klasyfikacje przyjęte w symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych są zbieżne z tymi przyjętymi w tabelach podaży i wykorzystania, jako że te pierwsze wynikają z przekształcenia tych drugich (poza, oczywiście, klasyfikacją według gałęzi / jednorodnych branż).
- 9.62. Symetrycznej tabeli przepływów międzygałęziowych (tabela 9.12) powinny towarzyszyć przynajmniej dwie tabele:
- macierz pokazująca wykorzystanie przywozu; format tej tabeli jest taki sam jak tabeli importowej wspomagającej tabele podaży i wykorzystania (patrz tabela 9.10), z tą różnicą, że wykorzystano klasyfikację w układzie produkt na produkt;
  - symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji globalnej krajowej (9.13).

Ta ostatnia tabela powinna być wykorzystana w obliczeniach skumulowanych współczynników tzn. odwrotnej macierzy Leontiewa. W odniesieniu do tabeli 9.13, odwrotna macierz Leontiewa jest odwróceniem różnicy między macierzą jednostkową I i macierzy współczynników technicznych otrzymywanych z macierzy ((1), (1)). Odwrotna macierz Leontiewa może być również obliczana dla produkcji globalnej krajowej i przywozu konkurencyjnego (patrz ust. 9.51). Powinno się więc założyć, że przywóz konkurencyjny powinien być tworzony w ten sam sposób jak konkurencyjna produkcja krajowa.

Tabela 9.13 — Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji globalnej krajowej (w układzie produkt na produkt)

	1 2 3 ...	Produkty (CPA) ... n	Σ (1)	Ostateczne wykorzystanie a) b) c) d) e) f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
	(1)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty (CPA)	1 2 3 . . . n	Dla produkcji globalnej krajowej; Zużycie pośrednie w cenach bazowych w układzie produkt na produkt		Dla produkcji globalnej; Ostateczne wykorzystanie w cenach bazowych: Wydatki na spożycie: a) przez gospodarstwa domowe b) przez INK gd c) przez instytucje rządowe i samorządowe Inwestycje brutto: d) środki trwałe brutto i aktywa o wyjątkowej wartości e) przyrost zapasów f) wywóz		
Σ (1)	(2)	Zużycie pośrednie produkcji globalnej krajowej ogółem w cenach bazowych według produktów		Wykorzystanie ostateczne produkcji globalnej krajowej w cenach bazowych		Produkcja globalna krajowa ogółem
Wykorzystanie produktów przywożonych	(3)	Zużycie pośrednie produktów przywożonych ogółem według produktów		Wykorzystanie ostateczne produktów przywożonych w cenach bazowych		Przywóz ogółem
Podatki od produktów netto	(4)	Podatki od produktów netto dla zużycia pośredniego według produktów		Podatki od produktów netto dla ostatecznego wykorzystania		Podatki od produktów netto ogółem
Σ (2) + (3) + (4)	(5)	Zużycie pośrednie ogółem w cenach nabycia według produktów		Ostateczne wykorzystanie ogółem według rodzajów wykorzystania		Wykorzystanie ogółem
Wynagrodzenie pracownicze	(6)	Składniki wartości dodanej według produktów				
Podatki od produkcji netto	(7)	Wartość dodana według produktów				
Zużycie środków trwałych	(8)	Produkcja globalna w cenach bazowych według produktów				
Nadwyżka operacyjna netto						
Σ 6						
Σ (1) + (3) + (4) + Σ (6)						
Środki trwałe						
Zasoby majątku trwałego						
Nakłady pracy						

ROZDZIAŁ 10

POMIARY CEN I WOLUMENU

- 10.01. W systemie rachunków ekonomicznych wszystkie przepływy i zasoby są wyrażane w jednostkach pieniężnych. Jednostka pieniężna jest jedynym wspólnym mianownikiem, który można stosować do wyceny bardzo zróżnicowanych transakcji rejestrowanych w rachunkach oraz do wyprowadzenia istotnych pozycji bilansujących.

Problem przy korzystaniu z jednostki pieniężnej jako jednostki pomiaru polega na tym, że jednostka taka nie jest ani stabilna ani nie jest normą międzynarodową. Głównym celem analizy ekonomicznej jest zmierzenie wzrostu gospodarczego między różnymi okresami poprzez wskaźnik wolumenu. Konieczne jest wtedy, dla niektórych agregatów ekonomicznych, wydzielenie w zmianach wartości zmian powstałych wyłącznie w wyniku zmian cen oraz pozostałych, które są nazywane zmianą „wolumenu”.

Analizy ekonomiczne zajmują się również porównaniami przestrzennymi, to znaczy między różnymi gospodarkami narodowymi. Koncentrują się one na porównaniach międzynarodowych poziomu produkcji i dochodu, czyli wolumenu, choć również poziom cen jest przedmiotem analiz. Jest więc konieczne określenie mierników różnic w składnikach porównywanych wolumenów agregatów ekonomicznych, które odzwierciedlają różnice w wolumenie i w cenach, między dwoma krajami lub grupą krajów.

- 10.02. W przypadku, gdy chodzi o porównania przepływów i zasobów, to samo znaczenie należy przykładać do dokładnego pomiaru zmian cen i wolumenu. W krótkim okresie obserwacja zmian cen jest równie ważna jak pomiar wolumenu podaży i wykorzystania towarów i usług. W dłuższym okresie czasu, przy badaniu wzrostu gospodarczego, należy brać pod uwagę zmiany względnych cen różnych rodzajów towarów i usług.

Podstawowym celem nie jest przedstawienie pełnego zestawu mierników zmian cen i wolumenu dla głównych agregatów w systemie, lecz przedstawienie zestawu wzajemnie powiązanych mierników umożliwiających prowadzenie systematycznych i szczegółowych analiz zjawisk inflacyjnych, wzrostu gospodarczego i wahań koniunkturalnych.

- 10.03. Generalna zasada porównań przestrzennych polega na dokładnym pomiarze zarówno składników wolumenu, jak i ceny agregatów ekonomicznych. O ile różnica między formułami Laspeyres'a i Paasche'go przy porównaniach przestrzennych jest często istotna, formuła Fisher'a jest jedyną możliwą do wykorzystania dla tego celu.
- 10.04. Rachunki ekonomiczne mają tę zaletę, że zapewniają odpowiednie ramy dla tworzenia systemu indeksów wolumenu i cen, jak również zapewniają zgodność danych statystycznych.

Zalety podejścia rachunkowego można podsumować w następujący sposób:

- a) na poziomie pojęciowym, stosowanie rachunków obejmujących cały system gospodarczy wymaga by ceny i jednostki fizyczne dla różnych produktów i przepływów w ramach systemu zostały konsekwentnie wyszczególnione. W tego typu podejściu konieczne jest np. to, aby pojęcia ceny i wolumenu dla danej grupy produktów były zdefiniowane identycznie zarówno dla przychodów jak i rozchodów;
  - b) na poziomie statystycznym, wykorzystanie kompleksowych rachunków ekonomicznych nakłada ograniczenia, które muszą być przestrzegane w rachunkach narodowych, zarówno w przypadku cen bieżących jak i cen stałych i które zwykle będą wymagały dokonywania pewnego dostosowania, aby zapewnić zgodność danych dotyczących cen i wolumenu;
  - c) ponadto, tworzenie zintegrowanego systemu indeksów cen i wolumenu zapewnia rachunkom narodowym możliwość dodatkowej kontroli. Zakładając istnienie zbilansowanego systemu tabel podaży i wykorzystania towarów i usług w cenach bieżących, zbudowanie tabel bilansowych w cenach stałych oznacza, iż system wewnętrznych indeksów cen może być automatycznie wyprowadzony. Sprawdzenie wiarygodności tych indeksów może doprowadzić do rewizji i korekty danych w cenach stałych, a w niektórych przypadkach nawet wartości w cenach bieżących;
  - d) ostatecznie, stosowane podejście pozwala na pomiar zmian cen i wolumenu dla niektórych pozycji bilansujących w rachunkach, a te ostatnie, z definicji, pochodzą z innych elementów występujących w rachunkach.
- 10.05. Pomimo zalet zintegrowanego systemu opartego na bilansie, zarówno ogółem, jak i dla transakcji związanych z towarami i usługami, trzeba przyjąć, iż tak otrzymane indeksy cen i wolumenu nie spełniają wszystkich potrzeb, ani też nie dają odpowiedzi na wszystkie możliwe pytania na temat zmian cen lub wolumenu. Ograniczenia w rachunkach i wybór formuły indeksów cen i wolumenu, chociaż istotne dla budowy spójnego systemu, mogą czasem być przeszkodą. Istnieje też potrzeba informacji dotyczących krótkich okresów, takich jak miesiąc lub kwartał. W takich przypadkach, inne formuły indeksów cen i wolumenu mogą się okazać użyteczne.

ZAKRES INDEKSÓW CEN I WOLUMENU W SYSTEMIE RACHUNKÓW

10.06. Między przepływami pojawiającymi się w rachunkach ekonomicznych w cenach bieżących są też takie (głównie dotyczące produktów), w których rozróżnienie między zmianami cen i wolumenu jest podobne do dokonywanych na poziomie mikroekonomicznym. W przypadku wielu innych przepływów występujących w systemie, rozróżnienie takie jest dużo mniej oczywiste.

W pierwszym przypadku, przepływy obejmują grupę podstawowych transakcji dotyczących towarów i usług, a wartość każdej z nich jest równa iloczynowi liczby jednostek fizycznych i odpowiadającej im ceny jednostkowej. W tym przypadku wystarczy znać podział określonego przepływu między podstawowe transakcje w celu określenia przeciętnej zmiany ceny i wolumenu.

W drugim przypadku, dotyczącym transakcji odnoszących się do podziału i pośrednictwa finansowego, jak też do pozycji bilansujących, takich jak wartość dodana, faktycznie niemożliwe jest wydzielenie, w przyroście wartości bieżących, wpływu składnika cenowego i wolumenu i dlatego należy przyjąć inne rozwiązania.

Istnieje również potrzeba wyrażenia realnej siły nabywczej dla pewnej liczby agregatów, takich jak wynagrodzenie pracownicze, dochód do dyspozycji gospodarstw domowych lub dochód narodowy. Można tego dokonać np. poprzez korygowanie tych agregatów o odpowiedni indeks cen towarów i usług.

10.07. Należy pokreślić, że cel i procedura, jakie należy zastosować przy mierzeniu realnej siły nabywczej, różnią się fundamentalnie od stosowanych przy korygowaniu wartości towarów i usług oraz pozycji bilansujących. Dla tych ostatnich powinien być opracowany zintegrowany system indeksów cen i wolumenu, przydatny między innymi w dokonywaniu pomiarów wzrostu gospodarczego. Wycena w ujęciu realnym pozycji bilansujących innych niż te, które są przedmiotem rozważań w niniejszym rozdziale, może się różnić w zależności od celów analizy: może to być jedynie określona konwencja i jednocześnie nie może to być zrobione w sposób jednolity, w ramach zintegrowanego systemu indeksów cen i wolumenu.

ZINTEGROWANY SYSTEM INDEKSÓW CENY I WOLUMENU

10.08. Systematyczny podział zmian w wartościach bieżących na składniki „zmian cen” i „zmian wolumenu” jest ograniczony do przepływów reprezentujących transakcje ujęte w bilansie płatności bieżących według towarów i usług (0) i w rachunku produkcji (1); jest przeprowadzany zarówno dla danych odnoszących się do pojedynczych gałęzi, jak też dla danych odnoszących się do gospodarki ogółem. Przepływy reprezentujące pozycje bilansujące, np. wartość dodana, nie mogą być bezpośrednio rozłożone na składniki ceny i wolumenu; można to zrobić tylko pośrednio, poprzez przeliczenia dotyczące przepływów, czyli transakcji.

Stosowanie ogólnych zasad systemu rachunków nakłada na obliczanie danych podwójne ograniczenie:

- a) obliczenia w ramach rachunku produktów, dla jakiegokolwiek kolejności dwóch lat, muszą być prowadzone zarówno w cenach stałych jak i bieżących;
- b) każdy przepływ na poziomie gospodarki ogółem musi być równy sumie odpowiadających mu przepływów dla różnych gałęzi.

Trzecie ograniczenie, nie wynikające ze stosowania ogólnych zasad systemu, lecz ze świadomego wyboru, polega na tym, że każda taka zmiana wartości transakcji musi być przypisana albo zmianie ceny albo zmianie wolumenu lub kombinacji obydwu zmian.

Jeżeli te trzy wymagania są spełnione, wycena rachunków towarów i usług oraz produkcji w cenach stałych oznacza uzyskanie zintegrowanego systemu indeksów cen i wolumenu.

10.09. Pozycje, które należy wziąć pod uwagę przy konstruowaniu takiego zintegrowanego systemu są następujące:

Transakcje dotyczące produktów		
Produkcja globalna	P.1	
Produkcja globalna rynkowa		P.11
Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele (nierynkowa)		P.12
Pozostała produkcja globalna nierynkowa		P.13
Zużycie pośrednie	P.2	
Wydatki na spożycie ostateczne	P.3	
Spożycie ostateczne indywidualne		P.31
Spożycie ostateczne ogólnospołeczne		P.32
Spożycie ostateczne skorygowane	P.4	
Spożycie indywidualne skorygowane		P.41
Spożycie ogólnospołeczne skorygowane		P.42
Środki trwałe brutto	P.5	
Inwestycje brutto		P.51
Zmiany zapasów		P.52
Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości		P.53
Wywóz towarów i usług	P.6	
Wywóz towarów		P.61
Wywóz usług		P.62
Przywóz towarów i usług	P.7	
Przywóz towarów		P.71
Przywóz usług		P.72
Podatki od produktów i subsydia do produktów		
Podatki od produktów (poza VAT)		D.212 i D.214
Subsydia do produktów		D.31
Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)		D.211
Zużycie środków trwałych	K.1	
Pozycje bilansujące		
Wartość dodana	B.1	
Produkt krajowy brutto	B.1*g	

INDEKSY CEN I WOLUMENU DLA POZOSTAŁYCH AGREGATÓW

10.10. Niezależnie od pomiarów cen i wolumenu kategorii omawianych wyżej, następujące agregaty mogą być dzielone na ich własne składniki cen i wolumenu. Cele tych pomiarów są różne.

Rzeczowe środki obrotowe	AN.12
Zasób wytworzonych środków trwałych	AN.11
Wynagrodzenie pracownicze	D.1

Rzeczowe środki obrotowe na początek i na koniec każdego okresu muszą być obliczane w cenach stałych w celu oszacowania zmian wolumenu w danym okresie.

Zasób środków trwałych wytworzonych musi być obliczony w cenach stałych, aby możliwe było oszacowanie współczynników kapitałowych, jak też uzyskać podstawę do oszacowania zużycia środków trwałych w cenach stałych.

Wynagrodzenie pracownicze muszą być obliczane w cenach stałych do celów mierzenia wydajności oraz również wtedy, gdy produkcja globalna musi być oszacowana poprzez wykorzystanie danych dotyczących nakładów pracy wyrażonych w cenach stałych.

10.11. Wynagrodzenie pracownicze jest elementem dochodu. Do celów pomiaru siły nabywczej można je wycenić w ujęciu realnym poprzez skorygowanie o wskaźnik zmian cen produktów nabywanych przez pracowników. Również inne elementy dochodu, takie jak dochód do dyspozycji gospodarstw domowych i dochód narodowy, można zmierzyć w ten sam ogólny sposób w ujęciu realnym.

OGÓLNE ZASADY POMIARÓW INDEKSÓW CEN I WOLUMENU

DEFINICJA CEN I WOLUMENU PRODUKTÓW RYNKOWYCH

- 10.12. Tworzenie zintegrowanego systemu indeksów cen i wolumenu opiera się na założeniu, że na poziomie pojedynczego, jednorodnego wyrobu lub usługi, wartość (v) równa się iloczynowi ceny za jednostkę ilości (p) i liczby jednostek ilości produktu (q), to znaczy:

$$v = p \times q$$

- 10.13. *Definicja:* Cena jest zdefiniowana jako wartość jednej jednostki produktu, dla której ilości są idealnie jednorodne nie tylko w sensie fizycznym, ale również w odniesieniu do innych cech charakterystycznych opisanych w ust. 10.16. Aby być dodatkowym w sensie ekonomicznym, ilości muszą posiadać jednorodne cechy fizyczne i tę samą cenę jednostkową. Dla każdego agregatu transakcji towarów i usług pokazanych w rachunkach, pomiar cen i wolumenu musi być tak skonstruowany, aby

$$\text{indeks wartości} = \text{indeks ceny} \times \text{indeks wolumenu}$$

Oznacza to, że każda jakakolwiek zmiana wartości danego przepływu musi być przypisana albo zmianie ceny albo zmianie wolumenu albo kombinacji obydwu.

- 10.14. Jeśli chodzi o transakcje dotyczące towarów, w wielu przypadkach łatwo jest zdefiniować jednostkę fizyczną zaangażowaną w transakcję i stąd cenę za jednostkę. W pewnych przypadkach, np. dla nietypowych środków trwałych jest to trudniejsze, należy zatem przyjąć specjalne rozwiązania.

Jeśli chodzi o transakcje dotyczące usług, w wielu wypadkach trudno jest wyszczególnić cechy, które określają jednostkę fizyczną i mogą powstać różnice zdań w opiniach na temat zastosowanych kryteriów. Może to dotyczyć ważnych gałęzi, takich jak usługi pośrednictwa finansowego, usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, usługi dla przedsiębiorstw, usługi w zakresie edukacji, badania i rozwoju, ochrony zdrowia lub rekreacji. Z uwagi na rosnącą wagę gałęzi usługowych, ważne jest znalezienie wspólnych rozwiązań dotyczących wyboru jednostek fizycznych, nawet jeśli są one jedynie umowne.

ROZBIEŻNOŚCI W JAKOŚCI I RÓŻNICACH CEN

- 10.15. Fizyczne i inne cechy charakterystyczne, które należy wziąć pod uwagę przy identyfikowaniu produktów dotyczą różnic w jakości. Odgrywają one ważną rolę, stwarzając jednocześnie problemy natury statystycznej.

Faktem jest, że nawet dla towarów i usług przeznaczonych na konkretny cel, istnieje wiele odmian różniących się jakościowo i każda posiada swoją własną cenę.

- 10.16. Następujące czynniki odzwierciedlają różnice dotyczące jakości:

- a) cechy fizyczne;
- b) dostawy do różnych miejsc;
- c) dostawy w różnych porach dnia lub okresach roku;
- d) różnice dotyczące warunków sprzedaży, okoliczności lub środowiska, w których towary lub usługi są dostarczane.

Przyjmując cechy fizyczne za dane, różnice innych czynników oznaczają, że jednostki fizyczne nie są identyczne w sensie gospodarczym oraz, że wartość różni się między jednostkami. Różnice te uważane są za różnice wolumenu a nie ceny.

W rzeczywistości, zapłata dokonywana przy zakupie wyrobu obejmuje nie tylko cenę tego wyrobu, ale również cenę usług związanych z jego dostawą. Oznacza to, iż identyczne towary, które sprzedawane są po różnych cenach i w różnych okolicznościach powinny być traktowane jak różne produkty. Rozstrzygnięcie to ma swoje odzwierciedlenie w tabelach podaży i wykorzystania towarów i usług, w których wartości marży handlowej i transportowej (reprezentujące główne usługi związane z dostawą towarów), są rejestrowane oddzielnie od cen odpowiednich towarów i usług.

- 10.17. W ramach danego rynku i danego okresu, współlistnienie kilku jednostek wartości może, z wyjątkiem przypadków opisanych w ust. 10.19, być uważane za dowód istnienia różnic jakościowych. Zatem, różne modele samochodów, a nawet różne wersje tego samego modelu muszą być traktowane jak różne produkty. Podobnie należy rozróżniać podróże kolejną pierwszą i drugą klasą.

Dla wyznaczenia miary cen i wolumenu, niezbędne jest stosowanie jak najdokładniejszej klasyfikacji towarów tak, aby każdy identyfikowany produkt był maksymalnie jednorodny, niezależnie od stopnia szczegółowości przy prezentacji wyników.

- 10.18. Przy rejestrowaniu zmian w czasie należy również wziąć pod uwagę zmiany jakości. Zmiana jakości spowodowana np. modyfikacją cech fizycznych produktu musi być uznana za zmianę wolumenu, a nie ceny. Nie można również pominąć wpływu agregacji. Zmiany składu określonego przepływu oznaczające np. relatywny przyrost towarów o wyższej jakości muszą być zarejestrowane jako wzrost wolumenu a nie ceny. Oznacza to, że w przypadku produkcji, wpływ przesunięć między rynkami, które różnią się cenami, np. krajowy w odróżnieniu od zewnętrznego, lub na cele produkcyjne w odróżnieniu od rynku produktów konsumenckich, będą traktowane jako zmiany wolumenu a nie ceny. Tak więc, zmiana ceny dla danego przepływu może mieć miejsce tylko w wyniku zmian cen na poziomie pojedynczych transakcji.
- 10.19. *Definicja:* Istnienia obserwowalnych różnic w jednostce wartości nie należy traktować jako różnic w jakości w sytuacji, gdy mają miejsce następujące okoliczności: brak informacji, dyskryminacja cenowa odzwierciedlająca ograniczenia wolności wyboru oraz występowania rynków równoległych. W takich przypadkach, różnice w jednostce wartości są uważane za różnice w cenie.
- 10.20. Brak informacji oznacza, że nabywcy nie zawsze mogą być właściwie poinformowani o istniejących różnicach cen, tak więc nieumyślnie kupują po wyższych cenach. Taka lub odwrotna sytuacja może mieć miejsce w przypadku, gdy indywidualni nabywcy i sprzedający negocjują lub targują się o cenę. Z drugiej strony, różnice między średnią ceną wyrobu zakupionego na rynku czy bazarze, w których to miejscach takie targowanie często ma miejsce, i cen tego samego wyrobu sprzedawanego w różnych punktach sprzedaży detalicznej, takich jak dom towarowy, powinny być normalnie traktowane jako odzwierciedlające różnice w jakości, spowodowane różnymi warunkami sprzedaży.
- 10.21. Dyskryminacja cenowa oznacza, że sprzedający mogą znajdować się w sytuacji, w której dyktują różne ceny różnym kategoriom nabywców za identyczne towary i usługi sprzedawane dokładnie w tych samych okolicznościach. W takich przypadkach, nie ma żadnej lub ograniczonej wolności wyboru ze strony nabywcy należącego do specjalnej kategorii. Przyjmuje się zasadę, że różnice cen mają być uważane za dyskryminację cenową wówczas, kiedy różne ceny są oferowane za identyczne jednostki sprzedawane dokładnie w tych samych okolicznościach na wyraźnie wydzielonym rynku. Różnice cen z powodu takiej dyskryminacji nie są traktowane jako różnice wolumenu.

Możliwość ponownego obrotu handlowego towarami na danym rynku oznacza, że dyskryminacja cenowa dla tych rodzajów produktów, w większości przypadków, może być uznana za nieistniejącą. Ewentualne różnice w cenach towarów mogą być interpretowane jako spowodowane brakiem informacji lub istnieniem rynków równoległych.

W gałęziach usługowych, np. w transporcie, producenci mogą pobierać niższe ceny od grup jednostek z założenia dysponujących niższymi dochodami, takich jak emeryci lub studenci. Jeżeli grupy te mogą przemieszczać się swobodnie w dowolnym czasie, wówczas mamy do czynienia z dyskryminacją cenową. Jednakże, jeżeli pobiera się od nich niższe opłaty pod warunkiem, że udadzą się w podróż tylko w określonym czasie, np. poza sezonem, oferuje im się transport niższej jakości.

- 10.22. Istnienie rynków równoległych wynika z kilku powodów. Nabywcy mogą nie być w stanie nabyć tak wiele, jakby chcieli, po niższej cenie, ponieważ po tej cenie rozmiary dostaw nie są wystarczające. Może też istnieć drugi rynek, na którym podawane są wyższe ceny. Również w takich przypadkach możliwe jest istnienie rynków równoległych, na których sprzedający mogą oferować niższe ceny, gdyż unikają w ten sposób pewnych podatków. W takich przypadkach, różnica cen stanowi również różnicę w cenie, a nie różnicę wolumenu.
- 10.23. Zmiana w strukturze przepływu mająca wpływ na jego pełną wartość może mieć miejsce wtedy, kiedy w sytuacji braku informacji, dyskryminacji cenowej oraz istnienia rynków równoległych, identyczne produkty są sprzedawane po różnych cenach.

Przypuśćmy, że pewna ilość konkretnych towarów lub usług jest sprzedawana po niższej cenie szczególnej grupie nabywców, niezależnie od różnic wynikających z charakteru oferowanego wyrobu lub usługi, miejsca, czasu lub warunków sprzedaży, czy też innych czynników. Dalszy spadek w udziale sprzedaży po niższej cenie podnosi średnią cenę płaconą przez nabywców towarów lub usług. Musi to być traktowane jako wzrost ceny, a nie wolumenu.

ZASADY DOTYCZĄCE USŁUG NIERYNKOWYCH

- 10.24. Stwarzanie ogólnego systemu indeksów cen i wolumenu obejmującego podaż i wykorzystanie wszystkich towarów i usług napotyka na szczególną trudność przy mierzeniu produkcji globalnej usług nierynkowych. Usługi te różnią się od usług rynkowych tym, że nie są one sprzedawane po cenie rynkowej, a ich wartość w cenach bieżących jest obliczana umownie, jako suma poniesionych kosztów. Na koszty te składają się zużycie pośrednie, wynagrodzenie pracownicze, różne podatki związane z produkcją pomniejszone o subsydia produkcyjne oraz amortyzacja środków trwałych.
- 10.25. W przypadku braku jednostkowej ceny rynkowej, zmiana „kosztu jednostkowego” dla usługi nierynkowej może być traktowana jako przybliżona zmiana ceny. Jeżeli usługi nierynkowe są konsumowane indywidualnie, w zasadzie możliwe jest oszacowanie ilości, które są jedno-

rodne i które odzwierciedlają wykorzystanie tych usług i zastosować koszt jednostkowy z roku bazowego, aby otrzymać dane w cenach stałych. Stosując taki sposób mierzenia produkcji globalnej możliwe, jest analizowanie zmian w wydajności dla indywidualnych usług nierynkowych. W przypadku usług ogólnospołecznych, generalnie nie jest możliwe ustalenie kosztów jednostkowych i ilości odzwierciedlających ich wykorzystanie. Jeżeli próbuje się uwzględnić zmiany w wydajności dla usług ogólnospołecznych przy pomocy metod pośrednich, to użytkownicy powinni być tego świadomi.

- 10.26. W kontekście rachunków ekonomicznych, niezwykle ważne jest przyjęcie zasady, że produkcja i wykorzystanie usług nierynkowych, tak jak produkcja i wykorzystanie towarów i usług rynkowych, musi być zdefiniowana w kategoriach faktycznych przepływów tych towarów i usług a nie w kategoriach wyników końcowych uzyskanych z tytułu ich wykorzystania. Ponieważ te wyniki zależą od kilku innych czynników, nie jest możliwe np. zmierzenie wolumenu wykorzystywanych usług w zakresie nauczania wzrostem jego poziomu lub wolumenu usług ochrony zdrowia poprawą zdrowia ludności.

ZASADY DOTYCZĄCE WARTOŚCI DODANEJ I PKB

- 10.27. Wartość dodana, pozycja bilansująca w rachunku produkcji, jest jedyną pozycją bilansującą stanowiącą część zintegrowanego systemu indeksów cen i wolumenu. Należy podkreślić bardzo szczególne cechy tej pozycji, tak jak i odnośnych indeksów cen i wolumenu.

Inaczej niż w przypadku różnych przepływów towarów i usług, wartość dodana nie reprezentuje żadnej ściśle określonej kategorii transakcji. Nie może więc być bezpośrednio rozdzielona na składnik cen i wolumenu.

- 10.28. *Definicja:* Wartość dodana w cenach stałych jest zdefiniowana jako różnica między produkcją globalną w cenach stałych a spożyciem pośrednim w cenach stałych.

$$VA = \sum P(0)Q(1) - \sum p(0)q(1)$$

gdzie P i Q oznaczają ceny i ilości dla produkcji globalnej, natomiast p i q wyrażają ceny i ilości dla zużycia pośredniego. Teoretycznie, prawidłową metodą obliczania wartości dodanej w cenach stałych jest metoda podwójnego korygowania wskaźnikiem cen, to znaczy oddzielne korygowanie dwóch przepływów rachunku produkcji (produkcja globalna i zużycie pośrednie), a następnie obliczane jest saldo tych dwóch przeszacowanych przepływów.

- 10.29. W niektórych przypadkach, gdy dane statystyczne są niekompletne lub niewystarczająco wiarygodne, konieczne będzie zastosowanie pojedynczego wskaźnika. Jeżeli istnieją dane o wartości dodanej w cenach bieżących, jedną z alternatyw w stosunku do metody podwójnego korygowania wskaźnikiem cen jest korygowanie bieżącej wartości dodanej bezpośrednio o indeks cen dla produkcji globalnej. Oznacza to przyjęcie założenia, że wskaźniki cen dla zużycia pośredniego zmieniają się w takim samym stopniu jak dla produkcji globalnej. Inna możliwa procedura polega na ekstrapolacji wartości dodanej z roku bazowego przez indeks wolumenu wyliczony dla produkcji globalnej. Ten indeks wolumenu może być obliczony albo bezpośrednio z danych ilościowych, albo przez deflację bieżącej wartości produkcji globalnej o odpowiedni indeks cen. Metoda ta w rzeczywistości zakłada, że zmiany wolumenu są takie same dla produkcji globalnej i zużycia pośredniego.

Dla pewnych gałęzi usług rynkowych i nierynkowych, takich jak usługi finansowe, usługi związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, usługi edukacji lub obrony narodowej, osiągnięcie zadowalających szacunków zmian cen i wolumenu dla produkcji globalnej może okazać się niemożliwe. W takich przypadkach, zmiany wartości dodanej w cenach stałych mogą być obliczone poprzez zmiany wynagrodzenia pracowniczego według stałych ważonych indeksów wynagrodzeń i zużycia środków trwałych w cenach stałych. Osoby opracowujące te dane mogą być zmuszone do przyjęcia założenia, nawet w sytuacji braku jakiegokolwiek zasadności, iż wydajność pracy nie zmienia się w krótkim bądź w długim okresie czasu.

- 10.30. Z natury rzeczy, indeksy wolumenu i cen dla wartości dodanej różnią się od odpowiadających im indeksów dla przepływów towarów i usług.

To samo dotyczy indeksów cen i wolumenu pozycji bilansującej, jaką jest produkt krajowy brutto. Ten ostatni równa się sumie wszystkich wartości dodanych minus FISIM, plus podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów. Z innego punktu widzenia równa się to różnicy między ostatecznym wykorzystaniem i przywozem.

PROBLEMY Z ZASTOSOWANIEM ZASAD OGÓLNYCH

- 10.31. Zastosowanie zasad zmian cen i wolumenu do różnych przepływów w systemie wymaga określenia możliwych do przyjęcia rozwiązań w przypadkach powstających w praktyce problemów.

OGÓLNE ZASTOSOWANIE

- 10.32. Potrzeba ustalenia, które z różnych czynników opisanych w poprzedniej sekcji wyjaśniają różnice cen, powstaje ilekroć badane są szeregi czasowe danych wartościowych, w których należy rozdzielić zmiany cen i wolumenu. Pamiętać też trzeba, że nawet na odpowiednio niskim poziomie szczegółowości, szeregi danych ilościowych mogą dać tylko przybliżone pomiary zmian wolumenu, gdyż nie odzwierciedlają one prawidłowo zmian, które mogły mieć miejsce z tytułu różnic jakości. Oznaczać to może np., sytuację, gdy brak zmian w ilości jednostek fizycznych, zarejestrowanych dla pewnego przepływu, niewłaściwie przedstawia zmianę wolumenu, jeżeli struktura zmieniła się na korzyść jednostek o wyższej jakości. Przesunięcie to oznacza zmianę średniej jakości i musi zostać zarejestrowane jako zwiększenie indeksu wolumenu. Ogólnie rzecz biorąc, najlepszą metodą oszacowania zmian wolumenu dla przepływów towarów i usług jest korygowanie danych wartościowych o indeks cen. Ponieważ wszystkie zmiany w średniej jakości są prawidłowo odzwierciedlone w szeregach odnoszących się do wartości, dzielenie wartości przez odpowiedni indeks cen, uwzględniający zmiany jakościowe, daje prawidłowy indeks wolumenu.
- 10.33. W praktyce, korygowanie o indeks cen nie zawsze jest najlepsze. Należy wówczas przyjąć inne metody. Np. szeregi wartości mogą zostać ustalone poprzez pomnożenie ceny i ilości, można wówczas otrzymać dane w cenach stałych przez użycie cen z roku bazowego. Alternatywnie, niektóre szeregi wartości mogą posiadać gorszą jakość lub też mogą istnieć trudności w obliczeniu wiarygodnych indeksów cen. W takiej sytuacji szacunki mogą być dokonywane w oparciu o wskaźniki ilościowe, zwracając przy tym uwagę, aby ilości odnosiły się do produktów jak najbardziej jednorodnych. Jeżeli żadna z opisanych wyżej metod nie może być zastosowana, wówczas szacunki produkcji globalnej w cenach stałych powinny opierać się na szacunkach nakładów w cenach stałych.
- 10.34. Ponieważ dla usług nierynkowych nie istnieje możliwość korygowania ich wartości wskaźnikami cen, należy wtedy zastosować inne rozwiązania. Są one opisane poniżej w ust. 10.41.-10.46.

ZASTOSOWANIE DO KONKRETYCH PRZEPŁYWÓW

Przepływy towarów i usług rynkowych

- 10.35. Ze wszystkich przepływów w gospodarce, zmiany wartości przepływów towarów i usług rynkowych najłatwiej dają się podzielić na zmiany dotyczące cen i wolumenu. W tym kontekście należy dokonać wyraźnego rozróżnienia między:
- przepływami przedstawiającymi transakcje faktycznie przeprowadzane na rynku po określonej cenie;
  - przepływami przedstawiającymi produkcję na ostateczne wykorzystanie na własne cele (np. produkcja produktów rolnych na własny rachunek i usługi mieszkaniowe wytwarzane na własny rachunek przez właścicieli mieszkań);
  - przepływami, których wartość jest zdefiniowana jako saldo między transakcjami dotyczącymi towarów i usług (np. marże handlowe);
  - przepływami, których wartość jest zdefiniowana jako różnica między transakcjami redystrybucyjnymi i (lub) finansowymi (np. usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio i usługi ubezpieczeniowe).
- 10.36. Przepływy kategorii a) są najliczniejsze i najczęściej spotykane. Zmiany w wartościach tych przepływów, ze względu na ich charakter, mogą zostać rozdzielone na zmiany wolumenu i zmiany cen. Ogólna metoda korygowania wartości bieżącej tych przepływów wskaźnikami cen jest stosowana we wszystkich przypadkach, w których towary i usługi mogą być wyrażone w jednostkach, z których większość pozostaje jednorodna z jednego roku na drugi.
- 10.37. Przepływy kategorii b), są transakcjami umownymi i brak jest faktycznej ceny dla produktów stanowiących przedmiot transakcji. Tak jest w przypadku takich towarów jak produkty rolne na ostateczne wykorzystanie na własne cele i towary powiększające własne środki trwałe. W przypadku usług, najważniejsze rodzaje odnoszą się do usług mieszkaniowych świadczonych na własny rachunek przez właścicieli mieszkań. Wartości dla tych umownych przepływów są otrzymywane poprzez zastosowanie cen podobnych produktów wprowadzanych na rynek, zatem deflatory powinny być takie same. W przypadku produkcji budowlanej na własny rachunek, jej wartość ustalana jest po kosztach a nie z wykorzystaniem wskaźnika ceny. Zatem deflator musi być odpowiednio dostosowany.
- 10.38. Najważniejsze przepływy kategorii c) są przepływami, których wartość w cenach bieżących uzyskuje się jako różnicę między wartościami dwóch przepływów dotyczących towarów. Ma to miejsce w przypadku marży handlowej, której wartość w cenach bieżących jest określona jako różnica między faktyczną ceną realizowaną przy sprzedaży towarów nabywanych w celu odsprzedaży w handlu hurtowym i detalicznym a ceną, którą dystrybutor musiałby zapłacić, aby odkupić ten sam towar w czasie, w którym jest on sprzedawany lub w inny sposób rozdysponowywany. Zatem, jedną z metod szacowania marży handlowej w cenach stałych może być obliczenie różnicy poprzez odjęcie wartości wyrobu w cenach stałych, kupionego celem dalszej sprzedaży od wartości wyrobu w cenach stałych odsprzedanych przez te jednostki handlowe. Alternatywną metodą pomiaru jest ekstrapolacja marż handlowych roku bazowego na podstawie wielkości sprzedaży lub zakupów poczynionych przez handel hurtowy i detaliczny. Przy czym, przy metodzie tej należy wziąć pod uwagę fakt, że marże handlowe różnią się zależnie od produktów i ich wykorzystania. Jest to wyraźnie pokazane w tabelach podaży i wykorzystania towarów i usług.

- 10.39. Kategoria c) obejmuje też produkcję usług agencji turystycznych mierzonych wartością kosztów usług (opłaty i prowizje). Usługi te mogą być również mierzone jako różnica między dwoma przepływami, zapłatą w całości dokonaną przez nabywcę i wydatkiem dokonanym przez producenta usługi na transport i zakwaterowanie. Miernik wolumenu można otrzymać jako różnicę między tymi przepływami obliczonymi w cenach stałych. Alternatywnie, opłata lub prowizja może być zdefiniowana jako cena za jednostkę rodzaju transportu lub zakwaterowania.
- 10.40. Przepływy kategorii d) obejmują usługi pośrednictwa finansowego: opłaty za usługi ubezpieczeniowe oraz usługi funduszy emerytalnych. Usługi pośrednictwa finansowego są prowadzone przez banki i inne spółki finansowe, które zajmują się pożyczaniem pieniędzy przedsiębiorstwom lub gospodarstwom domowym, zapewniając bezpieczny i wygodny sposób oszczędzania, zabezpieczając pieniądze i inne aktywa o wyjątkowej wartości, prowadzą skup i sprzedaż walut zagranicznych, wystawiają czeki, dostarczają informacje gospodarcze, zajmują się akcjami i obligacjami, oferują doradztwo inwestycyjne. W niektórych przypadkach usługi te można łatwo określić i ściśle opłacić np. w przypadku wynajmowania miejsca w skrytkach bankowych lub kiedy opłaty są wymagane w związku z emisją akcji, obligacji lub udzielania kredytów. Bieżąca wartość transakcji może być wtedy określona, podobnie jak ceny i ilości konieczne do pomiaru cen i wolumenu. W przypadku usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio i dla usług ubezpieczeniowych, podział na składniki cen i wolumenu może być dokonany jedynie arbitralnie w sposób umowny.

Przepływy usług nierynkowych

- 10.41. Usługi nierynkowe wytworzone przez instytucje rządowe i samorządowe oraz instytucje nienastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe (INKgd) obejmują szeroki zakres usług koniecznych i pożytecznych dla społeczeństwa. Można je podzielić na dwie główne kategorie:
- usługi świadczone na rzecz konkretnych odbiorców, tzn. będących konsumentami lub beneficjentami, którzy mogą być indywidualnie zidentyfikowani. Wykorzystanie tych usług wymaga indywidualnej inicjatywy ze strony osób nimi zainteresowanych;
  - usługi ogólnospołeczne, to znaczy takie, które są wykorzystywane wspólnie przez ludność ogółem.
- 10.42. Usługi świadczone na rzecz konkretnych odbiorców mogą być dostarczane poszczególnym osobom (np. opieka lekarska) lub grupom osób (np. nauczanie). Usługi te, z ich natury, mogą być świadczone na zasadach rynkowych lub nierynkowych; w wielu przypadkach osoba może uzyskać usługi tego typu bądź to w drodze zgłoszenia się do jednostki rynkowej (płacąc określoną cenę), bądź też zwracając się do jednostki nierynkowej należącej do instytucji rządowej i samorządowej lub INKgd (otrzymując usługę za darmo lub prawie za darmo).

Do przeliczeń produkcji globalnej jednostek rynkowych na ceny stałe powinna być użyta metoda korygowania wartości bieżących wskaźnikami cen, wówczas różnice w różnorodnych produktach o różnych cenach są pokazane prawidłowo jako oddziaływanie raczej wolumenu niż ceny. Dla usług nierynkowych świadczonych na rzecz konkretnych osób, oszacowanie produkcji globalnej może opierać się na wskaźnikach ilościowych. Dla edukacji mogą one odnosić się do ilości godzin spędzonych przez uczniów w klasach lub w nauczaniu indywidualnym, a dla nierynkowych usług ochrony zdrowia, wskaźniki powinny odzwierciedlać leczenie szpitalne, wizyty u lekarzy lub pielęgniarek. W obu przypadkach istnieje wymiar jakościowy odzwierciedlony w wartości przychodów przypadających na jednego ucznia lub pacjenta. Wykorzystując dane szczegółowe należy postępować bardzo ostrożnie tak, aby każdy wskaźnik, dla którego dokonuje się obliczenia był jak najbardziej jednorodny w odniesieniu do kosztów. Tylko wtedy zmiany w różnorodnych produktach mogą być prawidłowo pokazane jako zmiany wolumenu.

W przypadku usług świadczonych na rzecz konkretnych osób, zmiany wolumenu ich produkcji globalnej oraz spożycia powinny być z zasady mierzone na podstawie wykorzystania tych usług; pozwala to na uniknięcie stosowania różnych kryteriów dla tych samych usług, w zależności od tego, czy są one rynkowe czy nierynkowe. Oczywiście, jakakolwiek zmiana w jakości musi być traktowana jako zmiana wolumenu; dotyczy to zarówno usług rynkowych, jak i nierynkowych świadczonych na rzecz konkretnych osób.

- 10.43. Usługi ogólnospołeczne są produkowane przez instytucje rządowe i samorządowe na zaspokojenie potrzeb ogólnospołecznych. Obejmują one szeroki zakres działalności takich jak: ogólne usługi publiczne, obronę narodową, sprawy zagraniczne, wymiar sprawiedliwości i bezpieczeństwo publiczne, planowanie urbanistyczne, ochronę środowiska naturalnego, politykę gospodarczą itd. Ponieważ usługi te są wykorzystywane grupowo, pośrednio i w sposób ciągły, wolumen ich produkcji globalnej nie może być mierzony poprzez stopień ich wykorzystania.
- 10.44. W praktyce, otrzymanie wiarygodnych wskaźników ilości dla usług nierynkowych świadczonych na rzecz konkretnych osób może być niemożliwe, tak więc usługi te mogą być mierzone w kategoriach wolumenu, poprzez wykorzystanie tych samych metod jak w przypadku usług ogólnospołecznych. Należy wtedy dokonać szacunku w cenach stałych różnych elementów kosztów, z których składa się produkcja tych usług, tzn.:
- zużycie pośrednie;
  - wynagrodzenie pracownicze;

- c) podatki od produkcji pomniejszone o subsydia produkcyjne;
- d) zużycie środków trwałych.

Wykorzystanie mierników od strony nakładów jako wyznacznika dla produkcji oznacza, że analiza wydajności nie jest możliwa.

- 10.45. Obliczanie zużycia pośredniego w cenach stałych nie stwarza szczególnych problemów, gdyż zużycie pośrednie odnosi się do towarów i usług rynkowych. Może być ono dokonane albo przez korygowanie wartości bieżących przy użyciu wskaźników cen dla zużycia pośredniego, albo na podstawie ilości wycenionych w cenach roku przyjętego za bazowy.
- 10.46. Obliczanie w cenach stałych kosztów związanych z zatrudnieniem i zużyciem środków trwałych dla gałęzi usług nierynkowych jest dokonywane z wykorzystaniem metod opisanych w ust. 10.53 i 10.54. Pozostałe podatki od produkcji często odnoszą się do wskaźników wolumenu, np. liczby pracujących, liczba używanych samochodów.

Podatki od produktów i subsydia do produktów i przywozu

- 10.47. Zintegrowany system indeksów cen i wolumenu nie ogranicza się tylko do transakcji dotyczących towarów i usług, lecz umożliwia również obliczanie zmian cen i wolumenu dla pewnych innych transakcji. Możliwość ta istnieje, w szczególności w przypadku podatków i subsydiów bezpośrednio powiązanych z ilością lub wartością towarów i usług, które są przedmiotem transakcji. W tabelach podaży i wykorzystania towarów i usług wartości te są wyraźnie pokazane. Stosując zasady przedstawione poniżej, możliwe jest otrzymanie mierników cen i wolumenu dla kategorii podatków i subsydiów, które są rejestrowane w bilansie płatności bieżących według towarów i usług, mianowicie:
- a) podatki od produktów (poza VAT) (D.212 i D.214);
  - b) subsydia od produktów (D.31);
  - c) podatki typu podatku od towarów i usług (VAT) (D.211).
- 10.48. Najprostszym przypadkiem są podatki związane z jednostką produktu, który jest przedmiotem transakcji. Wartość przychodu z takiego podatku zależy od:
- a) liczby produktów występujących w transakcji;
  - b) kwoty pobieranej od jednostki produktu, to jest stawki podatkowej.

Podział zmiany wartości na jej dwa składniki nie przedstawia praktycznie żadnych trudności. Zmiany wolumenu są wyznaczone poprzez zmianę ilości opodatkowanych produktów; zmiany ceny odpowiadają zmianie w kwocie pobieranej od jednostki produktu, tzn. do zmiany stawki podatkowej.

- 10.49. Częściej spotykanym przypadkiem jest pobieranie podatku stanowiącego pewien procent wartości transakcji. Wartość wpływu od takiego podatku zależy wtedy od:
- a) ilości produktów występujących w transakcji;
  - b) ceny produktów występujących w transakcji;
  - c) stawki podatkowej (w wyrażeniu procentowym).

Cena podatkowa jest wówczas ustalana jako stosunek stawki podatkowej do ceny produktu. Zmiana wartości wpływów od podatku tego typu może być również rozdzielona na zmianę wolumenu, określonego przez zmianę ilości opodatkowanych produktów i zmianę ceny odpowiadającej zmianie stawki podatkowej ($b \times c$).

- 10.50. Kwota podatków od produktów (poza VAT) (D.215 i D.214) jest mierzona w kategoriach wolumenu poprzez zastosowanie do wartości produktów wytworzonych lub przywożonych, stawek podatkowych z roku bazowego lub poprzez zastosowanie do wartości produkcji lub przywozu produktów wycenianych w cenach roku bazowego, stawek podatkowych z roku bazowego. Należy zwrócić uwagę na fakt, że stawki podatkowe mogą się różnić. Jest to uwzględniane w tabelach podaży i wykorzystania towarów i usług.
- 10.51. Podobnie, wielkość subsydiów do produktów (D.31) jest mierzona wolumenem poprzez zastosowanie do ilości produktów wytworzonych lub przywożonych stawek subwencyjnych z roku bazowego lub poprzez zastosowanie do wartości produkcji lub przywozu, wycenionych w cenach roku bazowego, stawek subwencyjnych z roku bazowego, biorąc pod uwagę różne stawki subwencyjne dla różnych zastosowań.

- 10.52. Podatek typu podatku od towarów i usług (VAT) (D.211) jest, zarówno dla gospodarki ogółem jak i pojedynczych gałęzi oraz innych użytkowników, obliczany na bazie „netto” i odnosi się wyłącznie do niepotrącalnego VAT. Jest to zdefiniowane jako różnica między VAT fakturowanym od produktów i VAT potrącanym przez użytkowników tych produktów. Alternatywnie, możliwe jest też zdefiniowanie podatku od towarów i usług (VAT) jako sumy wszystkich potrącalnych kwot, które muszą być zapłacone przez użytkowników.

Niepotrącalny VAT w cenach stałych może być obliczony poprzez zastosowanie stawek VAT obowiązujących w roku bazowym do wpływów wyrażonych w cenach roku bazowego. Jakakolwiek zmiana stawek VAT dla roku bieżącego będzie więc odzwierciedlona w indeksie cen, a nie w indeksie wolumenu niepotrącalnego VAT.

Udział potrącanego VAT w VAT fakturowanym a w konsekwencji VAT niepotrącalny może się zmieniać:

- a) albo z powodu zmiany w prawie do odliczania VAT, wynikającym ze zmiany prawa podatkowego lub przepisów, ze skutkiem natychmiastowym lub z opóźnieniem czasowym;
- b) lub z powodu zmian w strukturze wykorzystania produktu (np. zwiększenia udziału wykorzystania, od którego VAT może zostać odliczony).

Zmiana kwoty potrącanego VAT wynikająca ze zmiany w prawie do odliczenia VAT będzie, przez opisaną metodę, traktowana jako zmiana stawki podatkowej jak również zmiana w stawce fakturowanego VAT.

Z drugiej strony, zmiana kwoty potrącanego VAT wynikająca ze zmiany w strukturze wykorzystania produktu, stanowi zmianę wolumenu potrącanego VAT do odzwierciedlenia w indeksie wolumenu VAT od produktów.

Zużycie środków trwałych

- 10.53. Pomiar wolumenu zużycia środków trwałych stwarza kilka problemów, nawet gdy dostępne są wiarygodne dane o strukturze zasobów aktywów trwałych. Stosowana w większości krajów metoda ciągłej inwentaryzacji zakłada, że dla oszacowania zużycia środków trwałych w cenach bieżących, istnieje potrzeba dokonywania obliczeń zasobów majątku trwałego najpierw w cenach stałych. Na to bowiem, aby przejść od wyceny według kosztów historycznych do wyceny według kosztów odtworzenia, należy najpierw oszacować wartość środków trwałych nabytych w różnych okresach według jednolitej bazy cen, to znaczy w cenach roku bazowego. Indeksy cen i wolumenu użyte w tych szacunkach mogą być stosowane do obliczenia wartości zużycia środków trwałych w cenach stałych i odnośnego indeksu cen.

W przypadku, gdy nie jest stosowana metoda ciągłej inwentaryzacji zasobów aktywów trwałych, zmiany zużycia środków trwałych w cenach stałych mogą być otrzymywane poprzez korygowanie danych w cenach bieżących o indeks cen pochodzącymi od danych z zakresu środków trwałych brutto według produktów. Należy wziąć przy tym pod uwagę strukturę wieku nabytych środków trwałych.

Wynagrodzenie pracownicze

- 10.54. Do celów mierzenia wolumenu nakładów pracy pracowników, za jednostkę ilości wynagrodzenia pracowniczego można uznać godzinę pracy danego rodzaju i o danym poziomie kwalifikacji. Podobnie, jak w przypadku towarów i usług, musi być uwzględniona różna jakość pracy oraz obliczone względne ilości każdego rodzaju pracy. Cena przypisana każdemu rodzajowi pracy jest wynagrodzeniem płaconym za godzinę pracy i może być ona różna, zależnie od rodzaju wykonanej pracy. Wartość wolumenu wykonanej pracy może być obliczona jako średnia ważona względnych ilości różnego rodzaju prac ważonych wartością kosztów związanych z zatrudnieniem w roku poprzednim lub w roku bazowym. Alternatywnie, wskaźnik wynagrodzeń może być obliczony przez skalkulowanie średniej ważonej proporcjonalnych zmian w stawkach godzinnych wynagrodzeń za różnego rodzaju pracę, stosując ponownie jako wagi wynagrodzenie pracownicze. Jeżeli indeks wolumenu typu Laspeyres'a jest obliczony pośrednio przez skorygowanie zmian w wynagrodzeniu pracowniczym w wartościach bieżących indeksem średniej zmiany wynagrodzenia za godzinę pracy, to ten ostatni powinien być indeksem typu Paasche'go.
- 10.55. Do celów pomiaru realnej siły nabywczej wynagrodzeń pracowniczych, przepływ dotyczący tych kategorii może być korygowany indeksem odzwierciedlającym wykorzystanie tych dochodów. Zwykle wybieranym do tego celu indeksem cen jest deflator spożycia indywidualnego albo indeks cen towarów konsumpcyjnych.

Zasoby aktywów trwałych wytworzonych i zapasy

- 10.56. Zarówno zasoby wytworzonych aktywów trwałych jak i zapasy muszą być obliczane w cenach stałych. W przypadku pierwszych dane, jakie są niezbędne do obliczenia nakładów na środki trwałe, są dostępne poprzez wykorzystanie metody ciągłej inwentaryzacji. W innych przypadkach, informacje na temat zasobów aktywów mogą pochodzić od producentów, wówczas korygowanie dokonywane jest z wykorzystaniem indeksów cen użytych w przeliczeniach na ceny stałe nakładów brutto na środki trwałe, biorąc pod uwagę strukturę wieku zasobów.

Zmiany zapasów są mierzone wartością początkowych zapisów na koncie zapasów pomniejszoną o wartość wycofania z zapasów i wartością jakichkolwiek powtarzających się strat w towarach trzymanyh w zapasie w danym okresie. Szacunki w cenach stałych mogą być uzyskiwane poprzez korygowanie składników zapasów. Kiedy zmiany wolumenu i zmiany cen zapasów są regularne, szacunki zmian zapasów mogą być uzyskiwane również przez pomnożenie zmiany wolumenu zapasów przez średnie ceny z roku bieżącego lub bazowego. Alternatywą i sprawdzianem jest oszacowanie zmian zapasów jako różnicę między zapasami na końcu i na początku okresu. W tym celu wartość zapasów minus przeszacowanie, zgodnie z rachunkami producentów, muszą zostać ponownie zwaloryzowane i wyrażone w średnich cenach, odnoszących się albo do roku bieżącego, albo bazowego. Wartości wolumenu zmian zapasów mierzone są w cenach bieżących, jeżeli odnoszą się do roku bieżącego. Wartości wolumenu zmian zapasów mierzone są w cenach roku bazowego, w przypadku gdy średnie ceny odnoszą się do roku bazowego.

Pomiary realnych dochodów dla gospodarki ogółem

- 10.57. Ponieważ nie jest możliwe podzielenie przepływów dochodów na składniki cen i wolumenu, zatem obliczenie cen i wolumenu nie mogą być zdefiniowane w taki sam sposób, jak dla przepływów i zasobów opisanych wcześniej. Przepływy dochodów mogą być mierzone w ujęciu realnym tylko na podstawie indeksów cen wybranej grupy towarów i usług, na zakupy których zazwyczaj przeznaczony jest dochód i stosuje się indeks cen dla tej grupy jako deflator dochodów bieżących. Wybór jest zawsze arbitralny w tym sensie, że dochód rzadko jest wydawany w całości na zakupy w danym okresie. Pewna kwota dochodu może być zaoszczędzona na zakupy w późniejszych okresach, albo zakupy dokonane w danym okresie mogą być częściowo finansowane z oszczędności dokonanych wcześniej.
- 10.58. Produkt krajowy brutto w cenach stałych mierzy produkcję globalną ogółem (pomniejszoną o zużycie pośrednie) w wolumenie dla gospodarki ogółem. Na dochód narodowy w ujęciu realnym rezydentów wpływa nie tylko wolumen produkcji, ale również tempo, w jakim wywóz może być dokonywany w stosunku do przywozu z zagranicy. Jeżeli poprawia się wskaźnik „terms of trade”, potrzebny będzie mniejszy wywóz do opłacenia danego wolumenu przywozu, a zatem, na danym poziomie produkcji krajowej, towary i usługi mogą być przesunięte z wywozu na spożycie lub nakłady na środki trwałe.
- 10.59. Dochód narodowy brutto w ujęciu realnym otrzymuje się poprzez dodanie tzw. Zysku handlowego do wolumenu produktu krajowego brutto. Zysk handlowy — lub, w zależności od przypadku, strata — jest zdefiniowany w następujący sposób:

$$T = \frac{X - M}{P} - \left[\frac{X}{P_x} - \frac{M}{P_m} \right]$$

tzn. saldo bieżącej wymiany produktów z zagranic, skorygowane o odpowiedni indeks cen P, pomniejszone o różnicę między zdeflowowaną wartością wywozu i skorygowane wartością przywozu. Wybór odpowiedniego deflatora P dla salda bieżącej wymiany produktów z zagranicą powinien należeć do władz zajmujących się danymi statystycznymi danego kraju, z uwzględnieniem specyfiki kraju. W sytuacji, w której istnieją wątpliwości przy wyborze deflatora, średnie indeksy cen przywozu i wywozu mogą stanowić odpowiedni deflator.

- 10.60. Różne agregaty dochodów w ujęciu realnym są identyfikowane i definiowane w następujący sposób:

Produkt krajowy brutto w cenach stałych

Plus Handlowy zysk lub strata wynikające ze zmian w „terms of trade”

Równa się Realny dochód krajowy brutto

Plus Realny dochód pierwotny z zagranicy

Minus Realny dochód pierwotny płacony dla zagranicy

Równa się Realny dochód narodowy brutto

Plus Realne bieżące transfery zagraniczne otrzymane

Minus Realne bieżące transfery zagraniczne zapłacone

Równa się Realny dochód narodowy do dyspozycji brutto

Minus Zużycie środków trwałych w cenach stałych

Równa się Realny dochód narodowy do dyspozycji netto

Dla wyrażenia różnych agregatów dochodu narodowego w ujęciu realnym zaleca się, aby należności i zobowiązania dotyczące dochodów pierwotnych oraz transfery zagranicy i za granicę były korygowane o indeks krajowych wydatków końcowych brutto. Dochód narodowy do dyspozycji, realny ma być wyrażony w ujęciu netto, tzn. po odliczeniu od jego wartości brutto zużycia środków trwałych w cenach stałych.

WYBÓR FORMUŁY INDEKSU I ROKU BAZOWEGO

- 10.61. Utworzenie zintegrowanego systemu indeksów cen i wolumenu pociąga za sobą konieczność wyboru typów indeksów, które mają być wykorzystane.
- 10.62. Do pomiaru corocznych zmian wolumenu preferowany jest indeks wolumenu Fisher'a definiowany jako średnia geometryczna indeksów Laspeyres'a i Paasche'go. Zmiany wolumenu w dłuższych okresach oblicza się metodą porównania ruchów z roku na rok.
- 10.63. Do pomiaru corocznych zmian cen wykorzystywany jest indeks cen Fisher'a. Zmiany cen w dłuższych okresach oblicza się metodą porównania ruchów z roku na rok.
- 10.64. Indeksy porównania ruchów wykorzystujące indeksy wolumenu według formuły Laspeyres'a do mierzenia zmian wolumenu i indeksy cen według formuły Paasche'go do mierzenia corocznych ruchów cen, są alternatywą w stosunku do indeksów według formuły Fisher'a.
- 10.65. Jakkolwiek preferowanym do pomiaru wolumenu i cen jest indeks porównania ruchów, to należy uznać, iż brak spójności dodatkowej może być poważnym problemem dla wielu analiz.

Agregat jest definiowany jako suma jego składników. Addytywność wymaga zachowania tej tożsamości, również wówczas, gdy wartości zarówno agregatu jak i jego składników dla jakiegoś okresu są ekstrapolowane w czasie, z wykorzystaniem pewnej liczby indeksów porównania ruchów wolumenu.

- 10.66. Tak więc zaleca się, aby rozbite dane w cenach stałych, tzn. bezpośrednia wycena bieżących ilości w cenach roku bazowego, były zestawiane jako dodatkowe wyliczenie obok indeksów porównania ruchów dla głównych agregatów.

Szacunki danych, uzyskiwanych w rachunkach w cenach stałych, muszą być prowadzone na poziomie możliwie najbardziej szczegółowym, jeżeli mają być one zgodne wewnątrz kompleksowego zintegrowanego systemu pomiarów cen i wolumenu. Tabele podaży i wykorzystania towarów i usług kształtują główny, pojęciowy i statystyczny schemat dla wszystkich pomiarów w cenach stałych. Dane dodatkowe znajdują się w tabelach uzupełniających.

Wraz z upływem czasu, musi być dokonywana zmiana roku bazowego dla szeregów wyrażonych w cenach stałych. ESA przyjęło zasadę zmiany roku bazowego co pięć lat, począwszy od 1995 r. Przy zmianie roku bazowego, dane ze starej bazy łączy się z danymi z nowej bazy. Nie dokonuje się raczej przeliczeń wstecz. Przy uaktualnianiu roku bazowego tracona jest addytywność jako efekt nawiązań porównania ruchów.

- 10.67. Kiedy wartości roku bazowego poddawane są ekstrapolacji, z wykorzystaniem indeksów porównania ruchów wolumenu, użytkownicy danych muszą być poinformowani o braku addytywności danych prezentowanych w tabelach oraz o jej przyczynach.

Nieaddytywne „ceny stałe” są publikowane bez jakichkolwiek dostosowań. Metoda prezentacji jest przejrzysta i wskazuje użytkownikom rozmiar problemu.

Nie wyklucza to możliwości eliminowania, w pewnych okolicznościach, rozbieżności w celu poprawienia ogólnej zgodności danych.

MIĘDZYPRZESTRZENNE INDEKSY CEN I WOLUMENU

- 10.68. Przy porównaniach cen i wolumenu między różnymi krajami należy pokonać trudności związane z porównaniem różnych walut krajowych. Skoro kursy wymiany nie są ani wystarczająco stabilne w tym celu, ani nie odzwierciedlają we właściwy sposób różnic w sile nabywczej, konieczne jest użycie metodologii podobnej do tej wykorzystywanej dla międzyczasowych porównań między różnymi okresami wewnątrz danego kraju. Indeksy cen i wolumenu muszą być obliczane między dwoma krajami, stosując te same formuły indeksów jak przy mierzeniu zmian między okresami. Dane każdego z dwóch krajów A i B mogą być użyte jako system wag i, patrząc z punktu widzenia kraju A, indeks typu Laspeyres'a z wagami kraju A, może zostać obliczony równie dobrze, jak indeks typu Paasche'go przy użyciu wag kraju B.
- 10.69. Jeżeli gospodarki dwóch krajów różnią się znacząco między sobą, rozpiętość między tymi dwoma indeksami może być duża, a wyniki nadmiernie zależą od tego, który z nich zostanie wybrany. Tak więc, dla porównań dwustronnych, ESA zaleca przyjmowanie uśrednionego indeksu w postaci indeksu Fisher'a.

- 10.70. Bezpośrednie porównania ilościowe między systemami gospodarczymi, które różnią się wyraźnie między sobą, są z natury trudne, a zatem metoda korygowania wartości bieżących o indeks cen jest najlepszą z możliwych. Odnosi się to bardziej do porównań międzynarodowych niż międzyczasowych. Poprzez dokładną specyfikację i identyfikację produktów, relacje cen można obliczyć na podstawie informacji zebranych przy badaniach cen w każdym z krajów. Skoro ceny są podawane w narodowych walutach, dla interpretacji relacji cen wprowadza się pojęcie parytetu siły nabywczej (PPP). Dla danego produktu PPP między dwoma środkami płatniczymi krajów A i B jest definiowany jako liczba jednostek walutowych kraju B, niezbędna do zakupu tej samej ilości produktu w kraju B, co za jedną jednostkę walutową kraju A można zakupić w kraju A. PPP dla grup produktów i kolejno wyższych poziomów agregacji, aż do PKB, są otrzymywane poprzez ważenie PPP dla produktów ich udziałem w wydatkach. Aby obliczyć indeksy poziomu cen między dwoma krajami, indeks parytetu siły nabywczej musi zostać podzielony przez bieżący kurs wymiany między walutami porównywanych krajów.
- 10.71. Dla usług nierynkowych, porównania międzynarodowe napotykać na te same problemy co porównania międzyczasowe. Przypomnijmy, że produkcja globalna jest mierzona jako suma nakładów. Stosowana obecnie metoda w porównaniach międzyprzestrzennych polega na wyliczeniu PPP na bazie relacji cen dla ważnych elementów nakładów. Metoda ta, sugerująca porównania wolumenu nakładów, nie bierze pod uwagę różnic wydajności w produkcji usług nierynkowych w porównywanych krajach. Ważne jest, aby rozwinąć metody porównań międzynarodowych, które doprowadzą do porównań wolumenu produkcji globalnej usług nierynkowych. Powinno to, w zasadzie, być wykonalne dla indywidualnych usług nierynkowych, w ten sam ogólny sposób, jak przy porównaniach międzyczasowych.
- 10.72. ESA uznaje potrzebę dokonywania międzynarodowych porównań cen i wolumenu między wieloma krajami. Głównym celem są porównania wolumenu PKB oraz jego wykorzystania i musi być spełniony warunek przechodniości. Przechodniość oznacza, że bezpośredni indeks dla kraju C w stosunku do kraju A równa się pośredniemu indeksowi otrzymanemu w wyniku pomnożenia bezpośredniego indeksu dla kraju B w stosunku do kraju A przez bezpośredni indeks dla kraju C w stosunku do kraju B.
- 10.73. Zgodnie z ESA, obliczanie zestawu wielostronnych mierników wolumenu i PPP, rozpoczyna się od porównań dwustronnych między wszystkimi możliwymi parami krajów. Indeksy Fisher'a użyte do tego celu nie są przechodnie, ale możliwe jest otrzymanie, na ich podstawie, zestawu przechodnich indeksów zbliżonych do indeksów Fisher'a tak dalece, jak to tylko możliwe stosując w tym celu kryterium najmniejszych kwadratów. Minimalizacja odchyłań między indeksami Fisher'a a wyliczonymi przechodnimi indeksami prowadzi do tak zwanej formuły EKS.
- 10.74. Indeks EKS wykorzystuje wszystkie indeksy pośrednie wiążące kraj „i” z krajem „k”, jak też bezpośredni indeks między nimi. Dla wyliczenia indeksu między krajami „i” oraz „k” wykorzystuje się średni geometryczny bezpośredni indeks między krajami „i” oraz „k” oraz każdy możliwy pośredni indeks łączący te kraje. Bezpośredniemu indeksowi daje się podwójne ważenie w stosunku do każdego indeksu pośredniego. Przechodniość w indeksie EKS otrzymuje się, przez uwzględnienie, dla jakiegokolwiek pary krajów, indeksów dotyczących relacji z każdym innym krajem.
-

ROZDZIAŁ 11

LUDNOŚĆ I NAKŁADY PRACY

- 11.01. Niektóre porównania między krajami, gałęziami czy sektorami w ramach tej samej gospodarki nabierają znaczenia jedynie wówczas, gdy agregaty występujące w rachunkach narodowych (na przykład: produkt krajowy brutto, spożycie w sektorze gospodarstw domowych, wartość dodana dla gałęzi, wynagrodzenie pracownicze) rozważane są w relacji do liczby mieszkańców oraz zmiennych odnoszących się do nakładów pracy. Dlatego też konieczne jest dokładne zdefiniowanie następujących pojęć: ludność ogółem, zatrudnieni, praca, godziny przepracowane ogółem, równoważność pełnego etatu oraz nakład pracy pracownika wyrażony stałym wynagrodzeniem, które są bardzo ściśle powiązane z koncepcjami stosowanymi w rachunkach narodowych.
- 11.02. Pojęcia te definiowane są w systemie na podstawie koncepcji obszaru gospodarczego oraz ośrodka zainteresowania.
- 11.03. Nakłady pracy muszą być klasyfikowane na podstawie tych samych jednostek statystycznych jakie są stosowane w analizie produkcji, a mianowicie lokalnej jednostki rodzaju działalności oraz jednostki instytucjonalnej.
- 11.04. Agregaty, do których odnoszone są liczby dotyczące ludności i nakładów pracy są wielkościami rocznymi. Dlatego też, należy stosować kategorię przeciętnej w roku liczby ludności oraz przeciętnej w roku nakładu pracy.

W przypadku badań przeprowadzanych kilkakrotnie w ciągu roku przyjmuje się średnią z wyników uzyskanych dla poszczególnych okresów.

W przypadku przeprowadzenia jednego badania istotne jest, aby przyjęty okres był w pełni reprezentatywny; ostatnia dostępna informacja o zmianach w ciągu roku powinna być wykorzystana w szacunkach danych za cały rok. Na przykład, przy szacowaniu przeciętnej liczby pracujących należy wziąć pod uwagę fakt, iż nie wszystkie osoby pracowały przez cały rok (pracownicy pracujący dorywczo lub sezonowo).

LUDNOŚĆ OGÓŁEM

- 11.05. *Definicja:* Na dany dzień, ludność kraju ogółem składa się ze wszystkich osób, obywateli tego kraju lub obcokrajowców, którzy na stałe przebywają na obszarze gospodarczym kraju, nawet jeżeli czasowo są poza nim. Dla niektórych celów, przeciętna w roku liczba ludności będzie stanowiła odpowiednią bazę do szacowania zmiennych w rachunkach narodowych albo posłuży jako mianownik przy porównaniach.
- 11.06. Ludność ogółem w rachunkach narodowych jest definiowana zgodnie z koncepcją podstawowego miejsca pobytu czyli rezydencji (patrz rozdział dotyczący jednostek i ich grupowania).

Osoba, która przebywa lub zamierza przebywać na obszarze gospodarczym danego kraju przez okres jednego roku lub dłużej jest uważana za mającą podstawowe miejsce pobytu w tym kraju.

Osoba jest uważana za czasowo nieobecną, jeśli ma podstawowe miejsce pobytu w kraju lecz przebywa lub ma zamiar przebywać poza krajem przez okres krótszy niż jeden rok.

Wszystkie osoby należące do tego samego gospodarstwa domowego ⁽¹⁾ mają podstawowe miejsce pobytu tam, gdzie jest zlokalizowany ośrodek zainteresowania gospodarczego tego gospodarstwa domowego, czyli tam, gdzie gospodarstwo domowe utrzymuje mieszkanie albo szereg mieszkań, które członkowie gospodarstwa traktują i używają jako podstawowej rezydencji. Członek rezydującego gospodarstwa domowego pozostaje rezydentem nawet, jeśli często odbywa podróże poza obszar gospodarczy, ponieważ jego ośrodek zainteresowania gospodarczego pozostaje w tej gospodarce, w której ma podstawowe miejsce pobytu jego gospodarstwo domowe.

- 11.07. Na ludność kraju ogółem składają się:
- a) obywatele zamieszkujący dany kraj;
  - b) cywilni obywatele danego państwa pozostający poza jego granicami przez okres poniżej jednego roku (pracownicy w strefie przygranicznej, pracownicy sezonowi, turyści, pacjenci itp.);

⁽¹⁾ Pojęcie gospodarstwa domowego zdefiniowane zostało w rozdziale „Jednostki i ich grupowanie”.

- c) cywilne osoby zagraniczne, zamieszkujące terytorium danego państwa przez okres co najmniej jednego roku bądź dłużej (łącznie z pracownikami ⁽²⁾ instytucji Wspólnot Europejskich oraz cywilnych organizacji międzynarodowych, zlokalizowanych na terytorium geograficznym danego państwa);
- d) zagraniczny personel wojskowy ⁽²⁾ pracujący dla wojskowych organizacji międzynarodowych, zlokalizowanych na terytorium geograficznym danego państwa;
- e) zagraniczny personel pomocy technicznej ⁽²⁾ na kontraktach długoterminowych, który pracuje w kraju i jest traktowany jako zatrudniony przez rząd państwa przyjmującego, w imieniu tego rządu, czy tej organizacji międzynarodowej, która faktycznie finansuje jego pracę.

Umownie, do ludności ogółem zalicza się również następujące osoby, bez względu na okres, przez jaki przebywają poza krajem:

- a) studenci, bez względu na okres przez jaki studiują poza granicami kraju;
- b) członkowie ⁽²⁾ sił zbrojnych danego państwa, stacjonujący poza jego granicami;
- c) obywatele ⁽²⁾ danego państwa pracujący w bazach naukowych znajdujących się pozaterytorium geograficznym tego państwa;
- d) obywatele ⁽²⁾ danego państwa zatrudnieni w misjach dyplomatycznych za granicą;
- e) obywatele ⁽²⁾ będący członkami załóg statków rybackich, innych statków, samolotów, pływających platform częściowo lub całkowicie eksploatowanych, zlokalizowanych poza obszarze gospodarczym danego państwa.

11.08. Odwrotnie, do ludności kraju ogółem nie zalicza się:

- a) zagranicznych osób cywilnych przebywających na terytorium danego państwa przez okres krótszy niż jeden rok (pracownicy w strefie przygranicznej, pracownicy sezonowi, turyści, pacjenci itp.);
- b) obywateli danego państwa pozostających poza granicami kraju przez okres; jednego roku bądź dłużej;
- c) narodowego personelu wojskowego pracującego w organizacjach międzynarodowych poza granicami kraju;
- d) narodowego personelu pomocy technicznej na kontraktach długoterminowych, który pracuje za granicą i jest traktowany jako zatrudniony przez rząd kraju przyjmującego, w imieniu tego rządu, czy tej organizacji międzynarodowej, która faktycznie finansuje jego pracę,

a także, zgodnie z konwencją:

- a) studentów zagranicznych, bez względu na czas trwania ich studiów w danym państwie;
- b) członków sił zbrojnych innego państwa, stacjonujących w danym kraju;
- c) pracowników zagranicznych baz naukowych zlokalizowanych na terytorium danego państwa;
- d) członków zagranicznych misji dyplomatycznych znajdujących się w danym państwie.

11.09. Podana wyżej definicja różni się od obecnej (lub de facto) ludności ogółem, na którą składają się osoby faktycznie przebywające na terytorium geograficznym danego państwa w danym momencie czasu.

LUDNOŚĆ CZYNNĄ GOSPODARCZO

11.10. *Definicja:* Ludność czynna gospodarczo stanowią wszystkie osoby obojga płci, powyżej określonego wieku, dostarczające siłę roboczą dla prowadzenia działalności produkcyjnej (w ramach przyjętych przez system granic produkcji) w określonym czasie stanowiącym punkt odniesienia. Na ludność czynną gospodarczo składają się wszystkie osoby spełniające wymogi zaliczenia ich do grupy zatrudnionych (zatrudnieni lub osoby pracujące na własny rachunek) lub niezatrudnieni.

⁽²⁾ Łącznie z towarzyszącymi członkami gospodarstw domowych.

„Pracownicy” i „osoby pracujące na własny rachunek” definiowane są w ramach pojęcia „zatrudnieni”.

Osoby „niezatrudnione” definiowane są w ramach pojęcia „bezrobocie”.

ZATRUDNIENI

11.11. *Definicja:* Zatrudnieni są to wszystkie osoby — zarówno pracownicy jak i osoby pracujące na własny rachunek zaangażowane w jakąś działalność produkcyjną w ramach przyjętych przez system granic produkcji.

PRACOWNICY ⁽³⁾

11.12. *Definicja:* Pracownicy to wszystkie osoby, które na podstawie umowy wykonują pracę dla innej jednostki instytucjonalnej, będącej rezydentem i otrzymując za tę pracę wynagrodzenie (rejestrowane jako D. 1 — wynagrodzenie pracownicze).

Pracodawca i pracownik pozostają w stosunku pracy, gdy istnieje umowa o charakterze formalnym lub nieformalnym, na ogół zaakceptowana dobrowolnie przez obie strony, gdzie dana osoba pracuje na rzecz przedsiębiorstwa, w zamian za wynagrodzenie pieniężne lub w naturze.

Zatrudnieni są zaklasyfikowani do tej kategorii, o ile równocześnie nie pracują na własny rachunek w zakresie stanowiącym ich podstawową działalność: wówczas byliby oni zaklasyfikowani do osób pracujących na własny rachunek.

11.13. Do zatrudnionych zalicza, się:

- a) osoby (pracownicy fizyczni bądź umysłowi, kadry kierownicze, służby, osoby wykonujące opłacaną działalność produkcyjną w ramach programów zatrudnienia), zaangażowane przez pracodawcę w ramach umowy o pracę;
- b) służba cywilna i pozostali pracownicy rządowi, dla których warunki zatrudnienia ustanowione są prawem publicznym;
- c) siły zbrojne, składające się z osób zwerbowanych krótko- bądź długoterminowo, łącznie z poborowymi (także poborowi odbywający służbę w instytucjach cywilnych);
- d) osoby duchowne, jeżeli opłacane są bezpośrednio przez rząd albo instytucję nienastawioną na przynoszenie dochodu;
- e) właściciele przedsiębiorstw i spółek ułomnych, jeżeli pracują w tych przedsiębiorstwach;
- f) studenci zaangażowani formalnie, którzy wnoszą swoją własną pracę jako wkład w proces produkcji w przedsiębiorstwie w zamian za wynagrodzenie lub możliwość kształcenia się;
- g) osoby wykonujące pracę nakładczą ⁽⁴⁾ o ile istnieje wyraźna umowa, iż osoby te są wynagradzane na podstawie wykonanej pracy, tzn. ilości pracy włożonej w proces produkcji;
- h) inwalidzi, pod warunkiem istnienia formalnego bądź nieformalnego stosunku pracy między pracodawcą i pracownikiem;
- i) osoby zatrudnione przez agencje tymczasowego zatrudnienia; osoby te muszą być zaliczane do zatrudnionych w tym rodzaju działalności, do którego jest zaliczona agencja zatrudniająca, a nie w tym, do którego jest zaliczone przedsiębiorstwo, w którym aktualnie pracują. Niemniej jednak, do celów przepływów między gałęziowych można dokonać przeklasyfikowania tych osób i wszelkich kosztów związanych z ich działalnością (patrz: ust. 9.51).

11.14. Za zatrudnionych uważa się także osoby czasowo niepracujące, pod warunkiem, iż mają one oficjalny przydział pracy. Taki oficjalny przydział pracy powinien być określony zgodnie z jednym z następujących kryteriów:

- a) kontynuacja pobierania wynagrodzeń;

⁽³⁾ Pojęcie „zatrudnieni” odpowiada definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy „zatrudnienia za wynagrodzeniem”:

⁽⁴⁾ Osoba wykonująca pracę nakładczą to osoba, która wykonuje pracę dla danego przedsiębiorstwa, bądź dostarcza pewną ilość towarów lub usług dla danego przedsiębiorstwa, na podstawie uprzednio podpisanej umowy kontraktu z tym przedsiębiorstwem, aczkolwiek jej miejsce pracy znajduje się poza tym przedsiębiorstwem.

- b) zapewnienie powrotu do pracy w przypadku ustania nieprzewidzianych okoliczności lub posiadania umowy określającej datę powrotu do pracy;
- c) określony czas trwania nieobecności w pracy; w niektórych sytuacjach może to być taki okres, w którym pracownik może otrzymywać świadczenia kompensacyjne bez obowiązku akceptowania innych prac.

Ta kategoria obejmuje osoby czasowo niezatrudnione z powodu choroby lub wypadku, urlopu, strajku lub strajku okupacyjnego, urlopu szkoleniowego, urlopu macierzyńskiego lub wychowawczego, ograniczeń w działalności gospodarczej, czasowej dezorganizacji bądź zawieszenia pracy w związku z takimi przyczynami jak zła pogoda, awaria techniczna czy elektryczna, niedobór surowca lub paliwa oraz innych, czasowych nieobecności w pracy, z urlopem lub bez urlopu.

OSOBY PRACUJĄCE NA WŁASNY RACHUNEK

- 11.15. *Definicja:* Osoby pracujące na własny rachunek to osoby, które są wyłącznymi właścicielami lub współwłaścicielami spółek nie posiadających osobowości prawnej, w których pracują, z wyłączeniem tych spółek nie posiadających osobowości prawnej, które są zaliczane do spółek ułomnych. Osoby pracujące na własny rachunek zalicza się do tej kategorii, o ile równocześnie nie pracują za wynagrodzeniem w zakresie stanowiącym ich podstawową działalność; wówczas byliby oni zaklasyfikowani jako zatrudnieni.

Osoby te mogą w okresie sprawozdawczym czasowo nie pracować z jakichkolwiek określonych przyczyn. Wynagrodzenie osób pracujących na własny rachunek stanowi dochód mieszany.

- 11.16. Do osób pracujących na własny rachunek zalicza się także:

- a) nieopłacanych, pracujących członków rodziny, łącznie z tymi, którzy pracują w spółkach nie posiadających osobowości prawnej, zaangażowanych całkowicie bądź częściowo w produkcję rynkową;
- b) osoby wykonujące pracę nakładczą, których dochód obliczany jest na podstawie wartości produkcji wytworzonej w procesie produkcyjnym, za który te osoby odpowiadają, bez względu na ilość włożonej przez nie pracy;
- c) pracownicy zaangażowani indywidualnie lub zbiorowo w produkcję podjętą wyłącznie z przeznaczeniem na własne spożycie ostateczne lub powiększenie własnych środków trwałych.

Do osób pracujących na własny rachunek zaliczani są również nieopłacani dobrowolni pracownicy, w przypadkach, gdy ich dobrowolna działalność prowadzi do powstawania dóbr, np. budowa mieszkań, kościołów albo innych budowli. Natomiast, w przypadku, gdy ich dobrowolna działalność polega na świadczeniu usług, np. nieodpłatna opieka lub sprzątanie, wówczas nie są oni zaliczani do pracujących ogółem, ponieważ takie usługi, dobrowolnie świadczone, są wyłączone z produkcji (patrz: ust. 3.08).

Nie występuje nakład pracy w produkcję usług mieszkaniowych świadczonych sobie przez właścicieli mieszkań; właściciele ci nie są uważani za osoby pracujące na własny rachunek.

PRACUJĄCY I STAŁE MIEJSCE ZAMIESZKANIA

- 11.17. Wyniki działalności jednostek produkujących mogą być porównywane z liczbą zatrudnionych wyłącznie wtedy, jeżeli kategoria ta obejmuje zarówno rezydentów jak i nierezydentów, którzy pracują w jednostkach produkujących będących rezydentami.

Dlatego też do zatrudnionych zalicza, się następujące kategorie:

- a) pracowników ze strefy przygranicznej nie będących rezydentami, tzn. osoby przekraczające granicę każdego dnia w celu wykonywania pracy na danym obszarze gospodarczym;
- b) pracowników sezonowych nie będących rezydentami, tzn. osoby które przeprowadzają się na dane obszar gospodarczy i pozostają na nim przez okres poniżej jednego roku, celem wykonywania pracy w gałęziach, w których istnieje czasowe zapotrzebowanie na dodatkową pracę;
- c) członków sił zbrojnych państwa stacjonujących poza granicami kraju;
- d) obywateli danego państwa pracujących w bazach naukowych znajdujących się poza terytorium geograficznym tego państwa;
- e) obywateli danego państwa zatrudnionych w misjach dyplomatycznych poza granicami państwa;

- f) obywateli będących członkami załóg statków rybackich, innych statków, samolotów bądź pływających platform eksploatowanych przez jednostki będące rezydentami;
- g) miejscowych pracowników organów rządowych usytuowanych poza danym obszarem gospodarczym.

11.18. Do zatrudnionych nie zalicza się:

- a) rezydentów, którzy są pracownikami w strefie przygranicznej lub pracownikami sezonowymi, tzn. wykonujących pracę na innym obszarze gospodarczym;
- b) obywateli będących członkami załóg statków rybackich, innych statków, samolotów bądź pływających platform eksploatowanych przez jednostki nierezydenta;
- c) miejscowych pracowników agend zagranicznych rządów, które są ulokowane na terytorium geograficznym państwa;
- d) pracowników instytucji Wspólnot Europejskich oraz cywilnych organizacji międzynarodowych, usytuowanych na terytorium geograficznym danego państwa (łącznie z miejscowymi pracownikami bezpośrednio werbowanymi);
- e) członkowie sił zbrojnych pracujący dla międzynarodowych organizacji wojskowych usytuowanych na terytorium geograficznym danego państwa;
- f) obywatele danego państwa pracujący w zagranicznych bazach naukowych znajdujących się na obszarze gospodarczym tego państwa.

11.19. W celu stworzenia możliwości przejścia do koncepcji ogólnie stosowanych w statystyce siły roboczej (podejście narodowe do kategorii zatrudnienia), ESA specjalnie określa następujących pozycji, które należy wykazywać odrębnie:

- a) poborowi (wyłączeni ze statystyki siły roboczej, ale w ESA zaliczani do służb instytucji rządowych i samorządowych);
- b) rezydenci pracujący dla jednostek produkcyjnych nierezydenta (uwzględniani w statystyce siły roboczej, lecz niezaliczani do zatrudnionych, definiowanych według ESA);
- c) nierezydenci pracujący z jednostkami produkcyjnymi rezydenta (wyłączeni ze statystyki siły roboczej, lecz zaliczani do zatrudnionych, definiowanych według ESA);
- d) pracownicy będący rezydentami, mieszkającymi na stałe w instytucjach zbiorowych;
- e) pracownicy będący rezydentami poniżej wieku branego pod uwagę w statystyce siły roboczej.

BEZROBOCIE

11.20. *Definicja:* Zgodnie z normami ustanowionymi przez Międzynarodową Organizację Pracy (trzynasta Międzynarodowa Konferencja Statystyków Pracy), „bezrobotny” to każda osoba powyżej określonego wieku, która w danym okresie była:

- a) „bez pracy”, tzn. nie była zatrudniona za wynagrodzeniem ani nie pracowała na własny rachunek;
- b) „aktualnie zdolna i gotowa do podjęcia pracy”, tzn. do podjęcia pracy za wynagrodzeniem albo na własny rachunek; oraz
- c) „w trakcie poszukiwania pracy”, tzn. podjęła określone kroki w ostatnim czasie, zmierzające do znalezienia zatrudnienia za wynagrodzeniem albo pracy na własny rachunek.

Określone kroki mogą obejmować zarejestrowanie się w publicznej bądź prywatnej agencji zatrudnienia; złożenie wniosku u pracodawców; sprawdzanie w miejscach pracy, w gospodarstwach rolnych, fabrykach, na rynku i innych miejscach zgromadzeń; umieszczanie albo odpowiadanie na ogłoszenia prasowe; poszukiwanie pracy przez przyjaciół bądź krewnych; poszukiwanie ziemi, budynków, maszyn lub wyposażenia, w celu założenia własnego przedsiębiorstwa; organizowanie środków finansowych; występowanie o zezwolenia i licencje itp.

11.21. *Definicja:* Stopy bezrobocia są stosunkiem liczby bezrobotnych do liczby ludności czynnej gospodarczo, wyrażone w procentach.

Wskaźniki ten zazwyczaj oblicza się dla płci i grup wieku, a czasami również w przekrojach definiowanych według innych cech demograficznych takich jak stan cywilny, kwalifikacje czy narodowość.

KONTRAKTY

11.22. *Definicja:* Zadanie jest definiowane jako kontrakt zawarty formalnie albo w sposób domniemany⁽⁵⁾ między daną osobą i jednostką instytucjonalną rezydenta na wykonanie⁽⁶⁾ pracy w zamian za wynagrodzenie⁽⁷⁾ na określony okres lub aż do odwołania.

Definicja ta obejmuje zarówno kontraktowe zatrudnienie jak i pracę na własny rachunek: z kontraktowym zatrudnieniem mamy do czynienia, jeśli dana osoba należy do innej jednostki instytucjonalnej niż pracodawca, a z kontraktową pracą na własny rachunek, gdy dana osoba należy do tej samej jednostki instytucjonalnej co pracodawca.

11.23. Pojęcie kontraktu różni się od pojęcia zatrudnienia określonego powyżej:

- a) uwzględnia ono drugi, trzeci i dalsze kontrakty wykonywane przez tę samą osobę. Te drugie, trzecie i dalsze kontrakty danej osoby mogą, albo następować kolejno po sobie w danym okresie (zwykle jest to tydzień) albo, gdy dana osoba pracuje na kontrakcie równolegle, tzn. i wieczorem i w ciągu dnia;
- b) z drugiej strony, pojęcie kontraktu nie dotyczy osób czasowo niepracujących a „formalnie związanych ze swoją pracą”, na przykład w postaci „zapewnienia o powrocie do pracy bądź umowy dotyczącej daty powrotu”. Takie Porozumienie między pracodawcą i osobą przebywającą na zwolnieniu bądź na szkoleniu, nie jest uważane w systemie za kontrakt.

PRACA KONTRAKTOWA I STAŁE MIEJSCE ZAMIESZKANIA

11.24. Praca kontraktowa na obszarze gospodarczym państwa to formalna lub domniemana umowa między osobą (która może być rezydentem innego obszaru gospodarczego) a jednostką instytucjonalną będącą rezydentem w danym państwie.

Do celów mierzenia nakładów pracy w działalności gospodarczej, istotna jest wyłącznie siedziba jednostki instytucjonalnej producenta, ponieważ tylko producenci będący rezydentami wytwarzają produkt krajowy brutto.

11.25. Ponadto:

- a) kontrakt jest zaliczany do ogólnej liczby kontraktów na obszarze gospodarczym, jeżeli pracownicy producenta rezydenta pracują czasowo na innym obszarze gospodarczym oraz, kiedy charakter i czas trwania ich działalności nie pozwalają traktować ich jako jednostki umowne rezydujące na tym innym terytorium;
- b) kontrakt jest wyłączony z ogólnej liczby kontraktów na obszarze gospodarczym, jeżeli wykonywany jest na rzecz jednostek instytucjonalnych nie będących rezydentami, tzn. dla jednostek posiadających ośrodek zainteresowania w innym kraju, i które nie zamierzają uaktywnić się na terytorium krajowym przez okres jednego roku bądź dłuższy;
- c) kontrakty personelu organizacji międzynarodowych i personelu lokalnego zaangażowanego przez ambasadę zagraniczne są wyłączone z ogólnej liczby kontraktów, ponieważ zatrudniające je jednostki nie są rezydentami danego państwa.

GODZINY PRZEPRACOWANE OGÓŁEM

11.26. *Definicja:* Godziny przepracowane ogółem stanowią zagregowaną liczbę godzin faktycznie przepracowanych przez pracownika lub pracującego na własny rachunek w danym okresie sprawozdawczym, gdy ich produkt mieści się w ramach przyjętych granic produkcji.

⁽⁵⁾ Formalna lub domniemana umowa odnosi się do zapewnienia nakładu pracy, a nie do zapewnienia produkcji towarów i usług.

⁽⁶⁾ Praca oznacza wszelką działalność przyczyniającą się do wyprodukowania towarów i usług w ramach przyjętych granic produkcji. Legalność pracy i wiek pracowników są, w zasadzie, nieistotne.

⁽⁷⁾ Wynagrodzenie należy tu interpretować w szerokim tego słowa znaczeniu, łącznie z dochodem mieszanym osób pracujących na własny rachunek.

Z uwagi na szeroką definicję zatrudnionych, która obejmuje również osoby czasowo nie przebywające w pracy, lecz formalnie przypisane do niej, jak i zatrudnionych w niepełnym wymiarze, ESA zaleca, aby wydajności pracy nie mierzyć na osobę lecz na liczbę godzin przepracowanych ogółem.

Godziny przepracowane ogółem są w systemie ESA preferowaną miarą nakładu pracy.

11.27. Zgodnie z normami ustanowionymi przez Międzynarodową Organizację Pracy (Dziesiąta Międzynarodowa Konferencja Statystyków Pracy), godziny faktycznie przepracowane ogółem obejmują:

- a) godziny faktycznie przepracowane w czasie normalnych godzin pracy;
- b) godziny przepracowane poza normalnym czasem pracy i generalnie opłacane powyżej zwykłej stawki (nadgodziny);
- c) czas spędzony w miejscu pracy przeznaczony na wykonywanie zadań polegających na przygotowaniu miejsca pracy, naprawach i konserwacji, przygotowaniu i czyszczeniu narzędzi oraz wypisywaniu pokwitowań, faktur, rejestracji czasu trwania pracy i innych sprawozdań;
- d) czas przestoju w miejscu pracy w oczekiwaniu, na przykład z powodu czasowego braku pracy, awarii maszyn lub wypadków, albo czas spędzony w miejscu pracy bezczynnie, za który przyznawane jest wynagrodzenie w myśl warunków zagwarantowanych umową o pracę;
- e) czas krótkich odpoczynków na stanowisku pracy, łącznie z przerwami na regenerację.

11.28. Do godzin faktycznie przepracowanych nie zalicza się:

- a) godzin opłaconych lecz nie przepracowanych, np. płatne coroczne urlopy, dni ustawowo wolne od pracy lub zwolnienia lekarskie;
- b) przerw na posiłki;
- c) czasu spędzonego na dojazdach z domu do miejsca pracy i odwrotnie, nawet jeżeli jest on płatny (pracownicy budowlani). Niemniej jednak, dojazd taki organizowany w czasie pracy jest wliczany do godzin pracy.

11.29. Godziny przepracowane ogółem są agregatem określającym liczbę godzin faktycznie przepracowanych w danym okresie sprawozdawczym przez zatrudnionych i osoby pracujące na własny rachunek na obszarze gospodarczym:

- a) łącznie z pracą wykonywaną w danym okresie poza obszarze gospodarczym na rzecz pracodawców będących jednostkami instytucjonalnymi rezydentami, które nie posiadają tam miejsca swojego ośrodka zainteresowania ekonomicznego;
- b) bez pracy wykonywanej na rzecz zagranicznych jednostek instytucjonalnych, których ośrodek zainteresowania gospodarczego nie znajduje się na obszarze gospodarczym.

11.30. W wielu badaniach przedsiębiorstw rejestrowane są godziny opłacone a nieprzepracowane.

W takich przypadkach, godziny przepracowane należy szacować dla każdej grupy zawodowej, korzystając z wszelkich dostępnych informacji na temat płatnych urlopów itp.

11.31. W przypadku analiz cyklu koniunkturalnego przydatne może okazać się dostosowanie godzin przepracowanych ogółem poprzez przyjęcie standardowej liczby dni roboczych w roku.

RÓWNOWAŻNOŚĆ PEŁNEGO ETATU

11.32. *Definicja:* Liczba pracujących w przeliczeniu na zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu, równa liczbie kontraktów przeliczonych na pełne etaty, jest zdefiniowana jako liczba godzin przepracowanych ogółem, podzielona przez przeciętną w roku liczbę godzin przepracowanych na pełnym etacie na danym obszarze gospodarczym.

11.33. Definicja ta nie opisuje, jaki jest sposób szacowania tego agregatu: ponieważ długość czasu pracy w pełnym wymiarze zmienia się w zależności od gałęzi i trzeba korzystać z metod ustalających przeciętną proporcję i przeciętną liczbę godzin dla prac wykonywanych na część etatu, w każdej grupie zawodowej. Najpierw należy oszacować normalny tygodniowy wymiar czasu pracy dla każdej grupy zawodowej. W miarę możliwości, grupa zawodowa powinna być określona w ramach danej gałęzi według płci lub wykonywanego rodzaju pracy.

Właściwymi kryteriami dla określenia tych liczb są zakontraktowane godziny pracy. Równoważność pełnego etatu obliczana jest oddzielnie dla każdej grupy zawodowej, a następnie jest sumowana.

- 11.34. Oprócz faktu, iż godziny przepracowane ogółem są najlepszą metodą mierzenia nakładów pracy, metoda z wykorzystaniem równoważności pełnego etatu ma również swoje dobre strony: szacunki mogą być prowadzone w łatwiejszy sposób, jak również łatwiejsze może być prowadzenie porównań międzynarodowych z państwami które prowadzą jedynie szacunki pracujących w przeliczeniu na zatrudnionych w pełnym wymiarze.

NAKLAD PRACY PRACOWNIKA WYRAŻONY STAŁYM WYNAGRODZENIEM

- 11.35. *Definicja:* Nakład pracy pracownika wyrażony stałym wynagrodzeniem mierzy bieżące nakłady pracy, wyceniane według poziomów wynagrodzenia kontraktów pracy, obowiązujących w wybranym okresie, uznanym za bazowy.
- 11.36. Wynagrodzenie pracownicze w cenach bieżących podzielone przez nakład pracy pracownika w cenach stałych daje domniemany indeks cen wynagrodzeń, porównywalny z domniemanym wskaźnikiem cen ostatecznego wykorzystania.
- 11.37. Koncepcja nakładu pracy pracownika, wyrażonego stałym wynagrodzeniem, ma na celu wyeksponowanie zmian w strukturze siły roboczej, np. od niżej do wyżej opłacanych pracowników. Aby analiza była skuteczna, powinna być prowadzona na poziomie gałęzi.

—

ROZDZIAŁ 12

KWARTALNE RACHUNKI EKONOMICZNE

- 12.01. Kwartalne rachunki ekonomiczne stanowią integralną część systemu rachunków narodowych i służą wielu celom, z których najważniejsze to prowadzenie analiz gospodarczych dla bieżącego roku oraz wstępnych szacunków za ostatni rok. Kwartalne rachunki ekonomiczne stanowią spójny zbiór transakcji, rachunków i pozycji bilansujących, w dziedzinie niefinansowej i finansowej, rejestrowanych w ujęciach kwartalnych. Rachunki kwartalne prowadzone są według tych samych zasad i definicji oraz struktury jak rachunki roczne, z uwzględnieniem pewnych modyfikacji związanych z przyjętym okresem obserwacji.
- 12.02. Znaczenie kwartalnych rachunków ekonomicznych w zasadzie polega na tym, iż są one jedynym spójnym zbiorem wskaźników, dostępnych z niewielkim opóźnieniem, dających krótkoterminowy ogólny obraz niefinansowej i finansowej działalności gospodarczej.
- 12.03. Okres, którego dotyczą rachunki kwartalne oraz potrzeba posiadania wiarygodnych informacji w jak najszybszym czasie, decydują o pewnych typowych cechach. Cechy te odnoszą się do statystycznych metod opracowywania rachunków, postępowania ze zjawiskiem sezonowości, zgodności rachunków kwartalnych z rocznymi oraz pewnych szczególnych cech rachunków związanych z okresem odniesienia. Te typowe cechy będą szeroko omówione w podręczniku opisującym metodologię prowadzenia rachunków kwartalnych, który Eurostat zamierza opublikować przed zastosowaniem tej metodologii.
- 12.04. Statystyczne metody stosowane w zestawieniach rachunków kwartalnych mogą różnić się znacznie od metod stosowanych w rocznych sprawozdaniach finansowych. Metody te można podzielić na dwie grupy: procedury bezpośrednie i procedury pośrednie. Procedury bezpośrednie opierają się na dostępności w okresach kwartalnych, odpowiednio uproszczonych źródeł danych, podobnych do tych, jakie są wykorzystywane przy sporządzaniu rachunków rocznych. Z drugiej strony, procedury pośrednie opierają się na dezagregacji w czasie danych z rachunków rocznych, zgodnie z metodami matematycznymi bądź statystycznymi, z wykorzystaniem odniesienia wskaźników pozwalających na ekstrapolację danych na rok bieżący. Wybór między różnymi procedurami pośrednimi musi przede wszystkim uwzględniać minimalizację błędów prognozy na rok bieżący, aby wstępne szacunki roczne były jak najbardziej zbliżone do szacunków ostatecznych. Wybór między tymi podejściami zależy, między innymi, od dostępności informacji w okresach kwartalnych.
- 12.05. Dane z rachunków kwartalnych dosyć często pokazują krótkookresowe zmiany spowodowane pogodą, zwyczajami, ustawodawstwem itp., zwykle nazywane wahaniami sezonowymi. Pomimo, iż sezonowość stanowi integralną składową danych kwartalnych, to bardzo często utrudnia poprawną identyfikację i analizę cyklicznej składowej trendu. Z tego też powodu rodzi się potrzeba prowadzenia równoległe dwóch typów rachunków, surowych i korygowanych sezonowo. Należy przy tym zapewnić rachunkową zgodność danych korygowanych sezonowo. Problem ściśle związany z korektami z tytułu sezonowości, polegający na skorygowaniu danych o zmiany w liczbie dni roboczych, zostanie omówiony w podręczniku Eurostatu.
- 12.06. Ponieważ rachunki kwartalne prowadzone są według tych samych schematów co rachunki roczne, zatem muszą być z nimi zgodne także w wymiarze czasu. Oznacza to, iż w przypadku zmiennych będących strumieniami, suma danych kwartalnych powinna być równa danym liczbowym dla każdego roku. W zasadzie nie ma problemu ze spełnieniem tego warunku w odniesieniu do lat ubiegłych. Niemniej jednak, w przypadku roku bieżącego istnieje problem priorytetu czasowego między danymi kwartalnymi i rocznymi jako że, dane kwartalne są zazwyczaj dostępne wcześniej niż dane dla całego roku. Problem ten można rozwiązać przyjmując założenie, iż wstępne dane roczne są otrzymywane w wyniku zsumowania danych kwartalnych. Gdy pojawią się nowe roczne informacje powodujące zmianę danych wstępnych, należy również odpowiednio skorygować dane kwartalne. Wewnątrz samego systemu rachunków narodowych, rachunki roczne są produktem ubocznym rachunków kwartalnych i oddzielne szacunki roczne nie mają miejsca.
- 12.07. Spójność czasowa musi być zapewniona dla danych surowych i, zgodnie z procedurami dostosowań sezonowych, także dla danych skorygowanych.

- 12.08. Pomimo, iż większość operacji i pozycji bilansujących jest rozłożona między wszystkie kwartały z pewną regularnością, jednakże, niektóre operacje, koncentrują się w jednym lub dwóch kwartałach w roku. Dotyczy to między innymi podatku dochodowego, dywidend, odsetek itp. Postępowanie w takich przypadkach zależy zasadniczo od natury procesu tworzącego te operacje.
- 12.09. Z teoretycznego punktu widzenia, nie ma żadnych przeszkód, by układ rachunków kwartalnych był taki sam jak przyjęty w rachunkach rocznych. Niemniej jednak, w praktyce, przydatne okazuje się uproszczenie i zagregowanie tego schematu w celu otrzymania wiarygodnych danych kwartalnych, tak szybko, jak jest to możliwe (patrz plan tabeli i danych przyjętych w schemacie według ESA 1995).
-

ROZDZIAŁ 13

RACHUNKI REGIONALNE

- 13.01. Rachunki regionalne są regionalnym odpowiednikiem rachunków dotyczących gospodarki ogółem. W rachunkach regionalnych wykorzystuje się takie same pojęcia jak stosowane w rachunkach dla gospodarki ogółem, chyba że przyjęto inne rozwiązanie, opisane w niniejszym rozdziale.
- 13.02. Pełna dokumentacja księgowa na poziomie regionalnym zakłada traktowanie każdego regionu jako oddzielnej jednostki gospodarczej. W tym kontekście, transakcje przeprowadzane z innymi regionami są rodzajem transakcji zewnętrznych. Transakcje zewnętrzne danego regionu powinny, oczywiście, być rozdzielone na transakcje przeprowadzane z innymi regionami oraz transakcje z zagranicą.
- 13.03. Trudności pojęciowe (patrz ust. 13.10.-13.14.) wyjaśniają częściowo, dlaczego rachunki regionalne ograniczają się do rejestrowania działalności produkcyjnej według gałęzi oraz do rachunków tylko dla niektórych sektorów instytucjonalnych, takich jak sektor gospodarstw domowych.

TERYTORIUM REGIONALNE

- 13.04. Gospodarka regionalna kraju stanowi część gospodarki ogółem tego kraju. Gospodarka ogółem definiowana jest w kategoriach jednostek instytucjonalnych. Składają się na nią wszystkie jednostki instytucjonalne, które posiadają ośrodek zainteresowania na obszarze gospodarczym państwa (patrz ust. 2.04.). Obszar gospodarczy, pomimo iż składa się zasadniczo z terytorium geograficznego, nie musi się koniecznie z nim pokrywać (patrz ust. 2.05.). Obszar gospodarczy państwa może dzielić się na terytoria regionalne oraz pozaregionalne.
- 13.05. Terytorium regionalne obejmuje:
- a) dany region stanowiący część terytorium geograficznego państwa;
  - b) strefy wolnocłowe, w tym składy wolnocłowe i zakłady produkcyjne znajdujące się pod kontrolą celną w danym regionie.
- 13.06. Na terytorium pozaregionalne składają się części obszar gospodarczego kraju, które nie mogą zostać bezpośrednio przypisane do pojedynczego regionu. Składa się ono z:
- a) przestrzeni powietrznej państwa, wód terytorialnych oraz szelfu kontynentalnego leżącego na wodach międzynarodowych, do którego dane państwo posiada wyłączne prawo;
  - b) enklawy terytorialne, tzn. terytoria geograficzne znajdujące się w pozostałej części świata i wykorzystywane, na podstawie Traktatów międzynarodowych i Porozumień między państwami, przez agencje rządowe tego państwa (ambasady, konsulaty, bazy militarne, ośrodki naukowe, etc.);
  - c) zasobów ropy naftowej, gazu ziemnego itp., na terytorium wód międzynarodowych, poza szelfem kontynentalnym danego państwa, obsługiwanych przez jednostki będące rezydentami.
- 13.07. Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) zapewnia pojedynczy, jednolity podział obszaru gospodarczego Unii Europejskiej. NUTS jest klasyfikacją terytorialną dla zestawiania rachunków regionalnych.

JEDNOSTKI I SIEDZIBA

- 13.08. Rozróżnia się dwa typy jednostek. Pierwszy, to lokalna jednostka rodzaju działalności (lokalna JRD), stosowana w analizach strumieni pojawiających się w procesie produkcji oraz wykorzystania towarów i usług. Drugi to, jednostka instytucjonalna, stosowana w analizach strumieni wpływających na dochód, kapitał oraz transakcje finansowe i bilanse.
- 13.09. Lokalna JRD stanowi część JRD, która odpowiada jednostce lokalnej. Jednostka lokalna jest jednostką instytucjonalną produkującą towary i świadczącą usługi, albo jej częścią, usytuowaną w określonym miejscu geograficznym (patrz ust. 2.106.). Dlatego też, w zasadzie, regionalna siedziba lokalnej JRD może być jednoznacznie określona.

W przypadku transakcji związanych z działalnością produkcyjną konieczne jest rejestrowanie przepływów między lokalnymi JRD, należącymi do tej samej jednostki instytucjonalnej, a usytuowanymi w różnych regionach. ESA zaleca włączenie dostaw między lokalnymi JRD do produkcji globalnej, co jest szczególnie ważne w rachunkach regionalnych.

- 13.10. W przypadku jednostek instytucjonalnych, w kontekście rachunków regionalnych, należy wziąć pod uwagę dwa rodzaje tych jednostek. Przede wszystkim, istnieją jednostki ograniczone do jednego regionu, których ośrodek ekonomicznego zainteresowania znajduje się w jednym regionie i przeważająca część ich działalności ma miejsce w tym regionie. Do jednostek ograniczonych do jednego regionu należą, między innymi, gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, których wszystkie lokalne JRD są zlokalizowane w tym samym regionie, instytucje samorządowe i władze państwowe i, przynajmniej część zabezpieczenia społecznego oraz wiele instytucji non profit obsługujących gospodarstwa domowe.

Po drugie, istnieją jednostki wieloregionalne, które posiadają ośrodek swojego zainteresowania w więcej niż jednym regionie. Sytuacja taka dotyczy wielu przedsiębiorstw i instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu. W większym stopniu, ma to miejsce także w przypadku jednostek instytucjonalnych, obejmujących swoją działalnością cały kraj, takich jak rząd centralny oraz nieliczne przedsiębiorstwa, będące monopolistami bądź też quasi-monopolistami, jak np. koleje państwowe lub państwowe sieci elektryczne.

- 13.11. Wszystkie transakcje należących do jednego regionu jednostek instytucjonalnych przypisane są do regionu, w którym znajduje się ich ośrodek ekonomicznego zainteresowania. W przypadku gospodarstw domowych, ośrodkiem ekonomicznego zainteresowania jest ten region, w którym gospodarstwo żyje, a nie ten, w którym pracuje. Pozostałe jednostki należące do jednego regionu posiadają ośrodek ekonomicznego zainteresowania w regionie, w którym są zlokalizowane.

- 13.12. Niektóre transakcje jednostek wieloregionalnych nie poddają się regionalizacji. Dotyczy to większości transakcji podziałowych i finansowych. W konsekwencji, w przypadku jednostek wieloregionalnych, pozycje bilansujące tych jednostek mogą nie być jednoznacznie definiowane na poziomie regionalnym.

- 13.13. Przy rozdzielaniu wszystkich transakcji jednostek wieloregionalnych między regionami nie należy kierować się wyłącznie doświadczeniem, czy też dokonywać rozdzielania w przybliżeniu. Oznacza to przyjęcie koncepcyjnego sposobu adaptacji ESA, ponieważ przyczyny zapobiegające włączeniu pełnej kolejności rachunków dla lokalnych JRD i gałęzi do ogólnego schematu rachunków, w zasadzie, również zabraniają całkowitego rozdzielania wszystkich jednostek instytucjonalnych i ich rachunków między regiony; oznaczałoby to w zasadzie zbudowanie pełnej dokumentacji księgowej dla lokalnych JRD.

- 13.14. Mając na uwadze powyższe, system rachunków regionalnych ogranicza się do:

a) regionalnych agregatów działalności produkcyjnej według gałęzi:

- (1) wartość dodana brutto;
- (2) wynagrodzenie pracownicze;
- (3) zatrudnienie;
- (4) pracownicy;
- (5) środki trwałe brutto;

b) produkt krajowy brutto według regionów (PKBR);

c) rachunki regionalne gospodarstw domowych.

METODY REGIONALIZACJI

- 13.15. Rachunki regionalne opierają się na transakcjach jednostek rezydujących na terytorium danego regionu. W zasadzie, regionalizację można przeprowadzić przy zastosowaniu następujących metod: „z dołu do góry”, „z góry na dół” lub mieszanych. Metody te można opisać w następujący sposób:

a) metody „z dołu do góry”:

stosowanie metod „z dołu do góry” wymaga korzystania z informacji na temat jednostek rezydujących w danym regionie i sumowania ich, do momentu uzyskania wartości agregatu dla danego regionu. Wartości regionalne muszą się sumować do odpowiedniej wartości krajowej;

b) *metody „z góry na dół”:*

metody „z góry na dół” polegają na podziale danych ogólnokrajowych między regiony, bez próby wyodrębnienia jednostek rezydujących, za pomocą klucza podziału odzwierciedlającego w możliwie jak najdokładniejszy sposób szacowaną cechę. Metody te nazywane są „z góry na dół”, ponieważ agregat jest przypisywany do danego regionu, a nie do pojedynczej jednostki. Niemniej jednak, pojęcie jednostki rezydującej jest konieczne w celu określenia właściwego zakresu regionalnego wykorzystywanego klucza;

c) *metody mieszane:*

metody „z dołu do góry” są rzadko spotykane w czystej formie. Dlatego też, wykorzystywane są metody mieszane. Na przykład, może okazać się, że regionalizacji zmiennej lub grupy zmiennych można dokonać jedynie przy pomocy metod „z dołu do góry”, na poziomie NUTS-1. Dalsza regionalizacja, na poziomach NUTS-2 lub NUTS-3, musi być przeprowadzona z zastosowaniem metody „z góry na dół”.

- 13.16. Zaletą stosowania metod „z dołu do góry” jest bezpośrednie wykorzystywanie odpowiednich źródeł na poziomie regionalnym. Zaletą stosowania metod „z góry na dół” jest zagwarantowanie liczbowej spójności między rachunkami gospodarki narodowej i regionalnymi. Wadą natomiast jest fakt, iż szacunki nie są prowadzone z wykorzystaniem danych bezpośrednich, lecz przy użyciu klucza, który jest przypuszczalnie skorelowany ze zjawiskiem podlegającym mierzeniu.
- 13.17. W każdym przypadku, gdy będzie możliwe, wartości regionalne, odpowiadające bezpośrednio wartości ogółem dla kraju, powinny być szacowane bezpośrednio z wykorzystaniem metod „z dołu do góry”. Procedury „z góry na dół” nie stwarzają solidnej, wiarygodnej bazy danych do określenia dokładności szacowanych wielkości, podczas gdy w metodach oddolnych uwaga skupia się na prawdopodobnych rozbieżnościach z wartościami ogólnokrajowymi.

AGREGATY WEDŁUG GAŁĘZI

- 13.18. Gałąź w danym regionie składa się z grupy lokalnych JRD zaangażowanych w ten sam bądź podobny rodzaj działalności (patrz ust. 2.108.). Lokalna JRD jest jednostką, której dotyczą dane odnoszące się do działalności produkcyjnej (produkcja globalna, zużycie pośrednie itd.).
- 13.19. Zasadniczo, agregaty dotyczące działalności produkcyjnej powinny być przypisywane do regionu, w którym miejsce zamieszkania lub siedzibę ma jednostka przeprowadzająca stosowne transakcje. Siedziba lokalnej JRD jest zasadniczym kryterium rozdzielania tych agregatów między regiony.
- 13.20. Generalną zasadą alokacji środków trwałych brutto w danym regionie jest kryterium własności, tak jak to ma miejsce w przypadku rachunków dla gospodarki ogółem (patrz ust. 2.05., przypis 1). Środki trwałe będące w posiadaniu jednostki wieloregionalnej przypisywane są do lokalnej JRD, w której są używane. Podobnie, jak w przypadku rachunków gospodarki narodowej, środki trwałe uzyskane w drodze leasingu operacyjnego, rejestrowane są w regionie właściciela, a te uzyskane w drodze leasingu finansowego — w regionie użytkownika.
- 13.21. W praktyce może okazać się, iż informacje dostępne są jedynie na poziomie jednostek zawierających kilka lokalnych JRD, zaangażowanych w różne formy działalności lub w różnych regionach. W takim przypadku, w celu przeprowadzenia regionalizacji danych liczbowych według gałęzi, konieczne jest zastosowanie dostępnych wskaźników (np. wynagrodzenie pracownicze, bądź zatrudnienie w regionie).
- 13.22. Podczas określania lokalnej JRD, należy rozróżnić trzy sytuacje:
- działalność produkcyjna, z istotnym ⁽¹⁾ nakładem pracy w ustalonej lokalizacji nie stwarza żadnych problemów. Niemniej jednak, w niektórych przypadkach konieczne jest dodatkowe wyjaśnienie (patrz ust. 13.24.–13.27.);
  - działalność produkcyjna bez istotnego nakładu pracy w ustalonej lokalizacji nie jest uznawana za oddzielną lokalną JRD; produkcja powinna być przypisana do jednostki lokalnej, odpowiedzialnej za kierowanie tą produkcją;

⁽¹⁾ Za istotny nakład pracy należy uważać, w tym kontekście, minimum rocznego ekwiwalentu jednej osoby pracującej pół dnia roboczego.

- c) w przypadku działalności produkcyjnej bez ustalonej lokalizacji, należy stosować się do koncepcji rezydenta na poziomie krajowym.
- 13.23. Działalności pomocnicze nie są wyodrębniane w celu utworzenia oddzielnych jednostek, ani też nie są wydzielane z działalności podstawowej bądź drugorzędnej, czy też z jednostek, które obsługują (patrz ust. 2.104.). W związku z powyższym, działalności pomocnicze powinny być zintegrowane z lokalną JRD, którą obsługują.
- Działalności pomocnicze mogą być prowadzone w oddzielnym miejscu, w innym regionie niż lokalna JRD, której służą. Ścisłe stosowanie się do wspomnianej powyżej reguły geograficznego podziału działalności pomocniczych powodowałoby niedoszacowanie agregatów w regionach, w których koncentrują się działalności pomocnicze. Dlatego też, zgodnie z zasadą siedziby, należy je przypisać do regionu, w którym działalności pomocnicze mają miejsce; pozostają one w tej samej gałęzi, co lokalna JRD, której służą.
- 13.24. W przypadku niektórych gałęzi, metody regionalizacji wymagają dodatkowych wyjaśnień. Dotyczy to gałęzi:
- a) budownictwa;
  - b) transportu, składowania i łączności;
  - c) pośrednictwa finansowego.
- 13.25. W przypadku budownictwa, miejsca budowy należy traktować jako niezależne, lokalne JRD, o ile skala działalności jest znacząca (patrz ust. 2.09., przypis 4). Biorąc pod uwagę mobilność niektórych sprzętów, np. katarów i dźwigów, między jednostkami lokalnymi tej samej JRD, jak również brak informacji w miejscu budowy, zaleca się, aby nakłady brutto na tego rodzaju środki trwałe, jak wymieniony sprzęt, były przydzielone głównej siedzibie JRD.
- 13.26. W przypadku gałęzi transportu, łącznie z transportem rurociągowym, zasadnicze znaczenie ma określenie tych lokalnych JRD, którym powinny być przypisane produkcja i środki trwałe. W przypadku gałęzi transportu lądowego (poza kolejowym), produkcja i środki trwałe powinny być przydzielone zajezdniom albo podobnym lokalnym JRD, gdzie znajduje się baza sprzętu.
- W przypadku gałęzi transportu wodnego, produkcja oraz sprzęt ruchomy powinny być przydzielone do bazy macierzystej danej jednostki. Sieci rurociągów powinny być przydzielone do lokalnej JRD, która je eksploatuje. W przypadku transportu kolejowego i powietrznego należy stosować metody „z góry do dołu”, rozdzielające agregaty narodowe na regiony, z wykorzystaniem odpowiednich wskaźników służących regionalizacji. Wynagrodzenie pracownicze powinny być przypisywane do regionu, w którym pracownicy są zatrudnieni. Nadwyżka operacyjna brutto powinna być przydzielana do regionów zgodnie ze wskaźnikami dotyczącymi działalności trakcji kolejowych i dróg powietrznych.
- W przypadku łączności, budki telefoniczne, centrale telefoniczne, linie telekomunikacyjne, itp. pełnią jedynie rolę wspomagającą. Dlatego też, nie stanowią one odrębnych jednostek i powinny być przypisane do lokalnej JRD, która sprawuje nad nimi kontrolę. Inwestycje w infrastrukturę powinny być również przypisane do tych jednostek lokalnych.
- 13.27. W przypadku pośrednictwa finansowego, wartość dodana powinna być rozdzielana zgodnie z ujęciem dochodu. Wynagrodzenie pracownicze powinny być przydzielone do lokalnych JRD, które zatrudniają pracowników. Nadwyżka operacyjna brutto instytucji kredytowych powinna być rozdzielona między lokalne JRD, proporcjonalnie do sumy pożyczek i depozytów, a nadwyżka operacyjna instytucji ubezpieczeniowych — proporcjonalnie do otrzymanych składek. Środki trwałe brutto dotyczą głównie budynków; dlatego też powinny one być przypisane do regionu, w którym się znajdują.
- 13.28. Produkcję globalną należy wyceniać w cenach bazowych (patrz pkt 3.47). Produkty wykorzystane do zużycia pośredniego należy wyceniać w cenach nabycia z okresu, w którym wchodzi one do procesu produkcji (patrz ust. 3.72). W konsekwencji, wartość dodana brutto dla każdej gałęzi wyceniania jest w cenach bazowych.
- Środki trwałe brutto są wyceniane w cenach nabycia, łącznie z kosztami zainstalowania i innymi kosztami związanymi z przeniesieniem własności. W przypadku środków trwałych wyprodukowanych i używanych przez tę samą jednostkę, ich wartość jest wyceniana w cenach bazowych podobnych środków trwałych lub, w przypadku braku takich cen, po kosztach produkcji (patrz ust. 3.113).
- 13.29. Regionalnym odpowiednikiem PKB jest PKBR (produkt krajowy brutto według regionów). PKBR wyceniany jest w cenach rynkowych, poprzez dodanie do wartości dodanej brutto w regionie w cenach bazowych, zregionalizowanych podatków pomniejszych o subsydia do produktów i subwencje przywozowe. Suma PKBR w cenach rynkowych w regionie, łącznie z PKBR na terytorium poza regionalnym, równa jest PKB w cenach rynkowych.

RACHUNKI SEKTORA GOSPODARSTW DOMOWYCH

- 13.30. Produkt krajowy brutto w regionie jest wynikiem działalności produkcyjnej lokalnych JRD, mających siedzibę w danym regionie. Procesy podziału i redystrybucji dochodu wpływają na inne znaczące pozycje bilansujące, a mianowicie na dochód pierwotny i dochód do dyspozycji. Na podstawie rozważań dokonanych w ust. 13.10-13.14, w rachunkach regionalnych, te kategorie dochodów ograniczają się wyłącznie do gospodarstw domowych.
- 13.31. Rachunki regionalne dla gospodarstw domowych są regionalnym wykazem odpowiadających im rachunków gospodarki narodowej. Z przyczyn praktycznych, rachunki ograniczają się do:
- a) pierwotnego podziału na koncie dochodów;
  - b) rachunku podziału wtórnego dochodów.
- Rachunki te, najogólniej, mają na celu zmierzenie dochodu pierwotnego i dochodu do dyspozycji dla gospodarstw domowych, które są rezydentami w danym regionie.
- 13.32. Rachunki regionalne gospodarstw domowych dotyczą gospodarstw domowych, które są rezydentami na terytorium danego regionu. Definicja gospodarstw domowych jako jednostek instytucjonalnych oraz definicja instytucjonalnego sektora gospodarstw domowych została podana w ust. 2.13, 2.16, 2.75 i 2.76. Liczba osób, członków gospodarstw domowych będących rezydentami, równa się ogólnej liczbie mieszkańców, rezydentów danego regionu.
- 13.33. Zasady określające siedzibę gospodarstw domowych na poziomie krajowym, mają swoje zastosowanie również w rachunkach regionalnych gospodarstw domowych. Przyjmujący ich region znajduje się w tym samym kraju. W rachunkach regionalnych, traktowani są oni jako rezydenci przyjmującego ich regionu, o ile przebywają w nim dłużej niż rok.
- 13.34. W rachunkach regionalnych gospodarstw domowych należy poczynić dwie uwagi dotyczące gospodarstw domowych obejmujących wyłącznych właścicieli oraz spółki nie posiadające osobowości prawnej, a także właścicieli ziemi lub drugich i kolejnych mieszkań w innym regionie:
- a) *gospodarstwo domowe wyłącznych właścicieli oraz spółki nieposiadające osobowości prawnej (nie uznawane na poziomie krajowym za spółkę ułomną) w innym regionie,*
uważane jest za rezydenta (jednostkę umowną) w przyjmującym regionie. W konsekwencji, dochód mieszany, wynikający z obliczeń agregatów według gałęzi, jest częścią dochodu mieszanego przyjmującego regionu. Jednakże, dochód mieszany, jaki został zarejestrowany w pierwotnym podziale na koncie dochodów gospodarstw domowych w regionie, powinien być równy dochodowi mieszanemu ogółem, otrzymywanemu przez gospodarstwa domowe rezydujące w regionie, bez względu na region, w którym dochód ten jest wytwarzany;
  - b) *w przypadku gospodarstwa domowego obejmującego właścicieli ziemi lub drugiego i kolejnych mieszkań w innym regionie:*
zarówno ziemia lub drugie i kolejne, mieszkania również są uznawane jako umowne jednostki rezydenta, usytuowane w przyjmującym regionie. W konsekwencji, czynsze i opłaty dzierżawne dokonywane przez najemców ziemi lub mieszkania, płacone są tej jednostce umownej. Jeżeli drugie mieszkanie jest wykorzystywane przez właściciela na własne spożycie ostateczne, wartość opłat powinna być rejestrowana jako „wywóz” międzyregionalny z regionu, w którym znajduje się mieszkanie do regionu, w którym rezyduje właściciel. Tak, więc, ten drugi region „dokonuje przywozu” usługi i wykorzystuje ją jako spożycie przez gospodarstwa domowe. Tak jak w przypadku dochodu mieszanego, nadwyżka operacyjna, wytworzona w wyniku tego procesu produkcji, będzie się różniła od nadwyżki operacyjnej w pierwotnym podziale na koncie dochodów gospodarstw domowych; dla gospodarki ogółem, obie wartości są sobie równe.

ZAŁĄCZNIK I

USŁUGI POŚREDNICTWA FINANSOWEGO MIERZONE POŚREDNIO

ZMIANY, JAKIE NALEŻY DOKONAĆ W ROZDZIAŁACH ESA, JEŻELI FISIM MA BYĆ ROZDZIELONY

Rozdział 1.

1.13. lit. d)

Po zdaniu „ESA zawiera też wiele szczególnych konwencji, np.” należy skreślić:

„rejestracja wykorzystania usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio jako zużycie pośrednie w umownym sektorze lub w umownym rodzaju działalności”

Zastąpić przez:

„przydzielanie wykorzystania usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM) między sektory (gałęzie) użytkowników”

1.25.

Po zdaniu „Niektóre główne różnice dotyczące przyjętych zasad są następujące:” należy dodać:

„i) wykorzystanie usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM) przydzielane jest obecnie do sektorów (gałęzi) użytkowników, a nie do umownego sektora (gałęzi). W konsekwencji, wykorzystanie FISIM-u nie jest już rejestrowane w całości w zużyciu pośrednim, lecz może być również ujęte w spożyciu ostatecznym i wywozie. A to oznacza, że FISIM może pojawiać się także w przywozie.”

Rozdział 3

3.70. lit. j)

Należy skreślić:

„wszystkie usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM) dostarczone przez producentów będących rezydentami -tylko w agregacji dla gospodarki ogółem.”

Zastąpić przez:

„wykorzystanie usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio przez producentów będących rezydentami.”

3.76. lit. e)

Należy dodać do „usługi finansowe opłacane bezpośrednio;”

„oraz część usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio, wykorzystanych do celów spożycia ostatecznego przez gospodarstwa domowe;”

3.142. lit. h)

Zaraz po zdaniu „usługi finansowe w kwocie wyraźnie określonych prowizji i opłat;” należy dodać:

„h) część usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio wykorzystanych przez nierezydentów;”

Rozdział 4.

4.51

Należy skreślić:

„Wartość usług świadczonych przez pośredników finansowych, nierozdzielana między różnych klientów, tzn. faktyczne odsetki zapłacone pośrednikom finansowym lub otrzymane od pośredników finansowych, nie jest korygowana w celu wyeliminowania marży, na którą składają się pośrednie opłaty pobierane przez pośredników finansowych. Pozycja korygująca musi być uwzględniona na koncie pierwotnego podziału dochodów dla pośredników finansowych oraz w umownej gałęzi, do której zgodnie z zasadą, przydzielona jest, jako zużycie pośrednie, cała produkcja globalna pośredników finansowych.”

Zastąpić przez:

„Wartość usług świadczonych przez pośredników finansowych, rozdzielana między różnych klientów, tzn. faktyczne odsetki zapłacone pośrednikom finansowym lub otrzymane od pośredników finansowych, muszą być skorygowane w celu wyeliminowania marży, na którą składają się pośrednie opłaty ponoszone przez pośredników finansowych. Kwoty odsetek zapłaconych przez pożyczkobiorców na rzecz pośredników finansowych muszą być pomniejszone o oszacowaną wartość zapłaconych kosztów, podczas gdy kwoty odsetek otrzymanych przez depozytariuszy, muszą być podobnie zwiększone. Wartość opłat traktowana jest jako zapłata za usługi świadczone przez pośredników finansowych na rzecz ich klientów, a nie jako spłata odsetek.”

Rozdział 8.

8.09.

Należy dodać do prezentowanych liczb:

Tabele A.I.1 oraz A.I.2, dla pokazania skutków przydzielania FISIM-u na liczbach prezentowanych w rozdziale 8, „Kolejność rachunków oraz pozycje bilansujące” (przykład liczbowy).

8.14.

Należy skreślić:

„Ponieważ usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM) nie są przydzielone do sektorów użytkowników, cała wartość produkcji globalnej FISIM-u jest traktowana jako zużycie pośrednie w umownym sektorze, z produkcją globalną równą zero i ujemną wartością dodaną, równą co do wartości, ale z przeciwnym znakiem, spożyciu pośredniemu. W ten sposób, łączna wartość dodana wszystkich sektorów i gałęzi jest zmniejszana ogółem o tę kwotę. Dla jasności prezentacji rachunków, możliwe jest nie wstawianie dodatkowej kolumny dla tego umownego sektora, a w zamian — uwzględnienie odpowiedniej liczby w kolumnie gospodarki ogółem.”

Zastąpić przez:

„Ponieważ usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM) są przydzielone do sektorów użytkowników, pewna część odsetek zapłaconych jest przeklasyfikowana na opłaty za usługi. Przeklasyfikowanie to wpływa na wartości produkcji globalnej i zużycia pośredniego (jak również na wartości przywozu, wywozu oraz spożycia).”

8.24.

Należy skreślić:

„Z uwagi na nie rozdzielanie usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM-u) między sektory użytkowników, zapisy pokazujące odsetki dotyczą odsetek faktycznie zapłaconych i otrzymanych. Korekta dokonywana jest w przychodach w kolumnie instytucji finansowych (z ujemnym znakiem) oraz w kolumnie sektora umownego (ze znakiem dodatnim). Dla jasności prezentacji rachunków — możliwe jest nie wstawianie dodatkowej kolumny dla sektora umownego, a w zamian — przedstawienie odpowiedniej liczby w kolumnie gospodarki ogółem.”

Zastąpić przez:

„Ponieważ usługi pośrednictwa finansowego (FISIM) są przydzielone do sektorów użytkowników, pozycja »odsetki« w rachunku podziału pierwotnego dochodów odpowiada odsetkom zapłaconym i otrzymanym, po odjęciu FISIM-u od odsetek faktycznie zapłaconych przez pożyczkobiorców i dodaniu do odsetek faktycznie otrzymanych przez pożyczkodawców.”

Rozdział 9

9.25. lit. a)

Należy skreślić:

„zużycie pośrednie według gałęzi obejmuje zużycie usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio, które są rejestrowane w umownej gałęzi (patrz ust. 9.33)”.

9.25. lit. b)

Należy skreślić:

„minus wykorzystanie usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (rejestrowanych w umownej gałęzi, patrz ust. 9.33)”.

9.33.

Należy skreślić:

„Tabele podaży i wykorzystania poszerzają klasyfikację według gałęzi, NACE, Rev. 1, o umowną gałąź dla usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio. W tabeli podaży nie dokonuje się rejestracji transakcji dla tej gałęzi. Całość usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio jest rejestrowana w tabeli wykorzystania jako zużycie pośrednie w tej umownej gałęzi. Ponieważ ta gałąź umowna, nie dokonuje żadnych innych transakcji, jej nadwyżka operacyjna jest ujemna i równa co do wartości bezwzględnej spożyciu pośredniemu; wszystkie pozostałe składniki wartości dodanej są równe zero. W efekcie, całkowita wartość dodana brutto tej umownej gałęzi jest równa jej (ujemnej) nadwyżce operacyjnej netto.”

Tabela A.I.1.1 — Skutki przydziału FISIM-u do sektorów instytucjonalnych, łącznie ze zmianami dla producentów nierynkowych

Rozchody	Przychody											Rachunki									
	Ogółem	S.2	S.1	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11		S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	S.1	S.2	Towary i usługi	Ogółem
		Towary i usługi zagranica	Zagranica	Gospodarka ogółem	INKgd	Gospodarstwa domowe	Instytucje rządowe i samorządowe	Spółki finansowe	Spółki finansowe		Spółki finansowe	Spółki finansowe	Instytucje rządowe i samorządowe	Gospodarstwa domowe	INKgd	Gospodarka ogółem	Zagranica	S.2	Towary i usługi	Ogółem	
I. Rachunek produkcji/rachunek zewnętrzny	2	2								P.72								2		2	I. Rachunek produkcji/rachunek zewnętrzny
	4	4	4							P.62								4	4	4	
	27			27	3	0	6	0	18	P.1								48	6	3	57
	30		-2	30				48	-18	P.2								48		30	30
II.1.1. Rachunek tworzenia dochodów	30			30				48	-18	B.1										30	II.1.1. Rachunek tworzenia dochodów
	230		13	217	6	14	35	106	56	B.2								48		30	
	22			22	1	35	-21	48	-41	D.41								106	21	230	II.1.2. Rachunek podziału pierwotnego dochodów
	22			22				48	-41	B.5								48	35	22	
	22			22	1	35	-21	48	-41	B.6								48	35	22	II.2. Rachunek podziału wtórnego dochodów
	22			22	1	35	-21	48	-41									48	-21	22	

Tabela A.I.2 — Skutki przydzielenia FISIM-u tylko do umownego sektora

Rachunki	Przychody											Rachunki									
	Ogółem	Towary i usługi	S.2	S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Umowny sektor	Transakcje i pozycje bilansujące										
II.1.2. Rachunek podziału Pierwotnego dochodów	222	16	206	7	17	39	77	66	66	D.41	Odsutki	48	25	125	12	33	5	200	22	222	II.1.2. Rachunek podziału Pierwotnego dochodów
II.2. Rachunek podziału wtórnego dochodów	-6	-6	-2	-2	16	-27	48	-41	-41	P.119	Korekta FISIM	-48	-41	48	-27	16	-2	-6	-6		II.2. Rachunek podziału wtórnego dochodów
II.4. Rachunek wykorzystania dochodów	6	-6	-2	-2	16	-27	48	-41	-41	B.8n	Oszczędności netto/ Zewnętrzne saldo										II.4. Rachunek wykorzystania dochodów

ZAŁĄCZNIK II

LEASING I KUPNO NA RATY TOWARÓW TRWAŁEGO UŻYTKU

DEFINICJE

1. Poza zakupem towarów trwałego użytku za gotówkę, jednostki instytucjonalne mogą otrzymać je w użytkowanie również na następujących zasadach: leasing operacyjny, leasing finansowy oraz kupno na raty. We wszystkich tych trzech przypadkach, dana jednostka instytucjonalna nabywa prawo użytkowania wyrobu trwałego użytku jednakże, zgodnie z prawem, towar pozostaje własnością innej jednostki.

Leasing

2. Kiedy jednostka instytucjonalna A jest właścicielem wyrobu trwałego użytku i przekazuje prawo do użytkowania tego wyrobu innej jednostce B, to A jest „leasingodawcą” a B „leasingobiorcą”. Płatności uiszczane przez stronę B na rzecz strony A, w zamian za przekazanie prawa użytkowania nazywane są „opłatą dzierżawną”. Leasingodawcą może być producent lub sprzedawca danego wyrobu trwałego użytku albo jednostka od niego zależna, ale może nim być również jednostka całkowicie niezależna, nie związana ani z producentem ani ze sprzedawcą. Wszystkie rodzaje wytworzonych towarów trwałego użytku, począwszy od budynków i budowli a kończąc na trwałe dobra konsumpcyjne, mogą być przedmiotem leasingu, a każda jednostka instytucjonalna może korzystać z leasingu, w celu uzyskania praw do korzystania z towarów trwałego użytku. Dwa typy leasingu — leasing operacyjny i leasing finansowy — są całkiem odmiennie ujmowane w systemie.

Leasing operacyjny

3. Leasingobiorca nabywa prawo użytkowania dobra trwałego użytku w ustalonym okresie czasu, który może być długi bądź krótki i niekoniecznie ustalony z góry. Kiedy upływa okres leasingu, leasingodawca spodziewa się zwrotu swojego wyrobu, w mniej więcej tym samym stanie w jakim go wynajął, z uwzględnieniem normalnego zużycia w eksploatacji. Leasingodawcą może wówczas wynająć towar innemu leasingobiorcy, bądź użytkować go w inny sposób. Tak, więc, okres leasingu nie obejmuje całej ani też dominującej części gospodarczej długości życia wyrobu.

Jednostki zaangażowane w leasing operacyjny posiadają wiedzę specjalistyczną na temat wynajmowanych przez nie towarów trwałego użytku. Utrzymują zapas tych towarów, aby móc je w każdej chwili wynająć. Zwykle oferują różne modele do wyrobu. W celu utrzymania swoich towarów trwałego użytku w dobrym stanie technicznym, leasingodawcy muszą przeprowadzać konserwację i usługi naprawcze towarów oczekujących na wynajęcie. Leasingodawcy biorą także na siebie odpowiedzialność za naprawy i konserwację wyrobu, jak również jego wymianę w razie awarii podczas użytkowania tego wyrobu przez leasingobiorcę.

Leasing operacyjny nie dotyczy sytuacji, kiedy właściciel sprzętu zapewnia także obsługę operatorską bądź wynajmu środków trwałych niewytworzonych. Działalności te są klasyfikowane gdzie indziej (patrz ust. 7).

Leasing finansowy

4. Leasingobiorca nabywa prawo użytkowania wyrobu trwałego użytku w zamian za opłaty dzierżawne na ustalonych z góry i odnawialnych warunkach. Jeżeli wszelkie ryzyko i korzyści z tytułu własności są, w rzeczywistości, ale nie prawnie, przeniesione z leasingodawcy na leasingobiorcę, to taki leasing określany jest jako leasing finansowy. W leasingu finansowym, okres leasingu obejmuje cały bądź większą część okresu gospodarczej długości życia danego wyrobu trwałego użytku. Na koniec okresu leasingu, leasingobiorca często ma możliwość zakupu danego wyrobu po nominalnej cenie. Leasingodawca nie jest zobowiązany do posiadania żadnych ekspertyz danego wyrobu. Nie oferuje leasingobiorcy żadnych napraw, konserwacji ani usług związanych z leasingiem. Zwykle towar jest wybierany przez leasingobiorcę i dostarczany mu bezpośrednio przez producenta albo sprzedającego. Rola leasingodawcy ma, więc charakter czysto finansowy.

ESA uznaje rzeczywistość gospodarczą tkwiącą w leasingu finansowym, rejestrując to w następujący sposób: leasingodawca udziela leasingobiorcy pożyczki, umożliwiając mu zakup wyrobu trwałego użytku, a leasingobiorca staje się, w rzeczywistości, jego właścicielem. Tak, więc, system traktuje towar trwałego użytku jak gdyby był on własnością leasingobiorcy od początku okresu leasingu. Dokonywane przez leasingobiorcę opłaty na rzecz leasingodawcy muszą być podzielone na zwrot kapitału wraz z odsetkami związanymi z przypisaną umownie pożyczką.

Kupno na raty

5. Towar trwałego użytku zostaje sprzedany nabywcy w zamian za ustalone przyszłe płatności. Nabywca bierze towar w posiadanie bezzwłocznie, pomimo, iż prawnie pozostaje on własnością sprzedającego lub osoby finansującej, jako zabezpieczenie/gwarancja, do czasu uiszczenia wszystkich uzgodnionych płatności. Kupno na raty ogranicza się zwykle do trwałych dóbr konsumenckich, a większość nabywców stanowią gospodarstwa domowe. Finansującymi umowy kupna na raty są zazwyczaj wyodrębnione jednostki instytucjonalne, ściśle współpracujące ze sprzedawcami towarów trwałego użytku.

UJMOWANIE W RACHUNKACH

Leasing operacyjny

6. Towar trwałego użytku zakupiony przez leasingodawcę w celu leasingu, stanowi część środków trwałych brutto leasingodawcy (P.51) i wykazywany jest w bilansie leasingodawcy jako rzeczowy środek trwały (AN.III), w czasie całego ekonomicznego okresu życia tego wyrobu. Postępująca w czasie amortyzacja (K.1) w odniesieniu do wyrobu trwałego użytku, jest rejestrowana na rachunkach leasingodawcy.

Oplaty dzierżawne, otrzymywane przez leasingodawcę, wykazywane są w jego rachunku produkcji jako produkcja globalna (P.1) usług leasingowych. Jeżeli leasingobiorca jest producentem, wówczas opłaty dzierżawne są częścią jego zużycia pośredniego (P.2). Jeżeli leasingobiorcą jest gospodarstwo domowe, występujące jako konsument ostateczny, opłata dzierżawna jest częścią jego wydatków na spożycie ostateczne (P.3).

7. W klasyfikacji NACE, Rev.1, leasing operacyjny nieruchomości klasyfikowany jest w klasie 70.20. „Wynajem nieruchomości na własny rachunek”. Leasing operacyjny innych towarów trwałego użytku klasyfikowany jest w dziale 71 „Wynajem maszyn i urządzeń bez obsługi oraz wypożyczanie artykułów użytku osobistego i domowego”. Leasing operacyjny nie obejmuje wynajmu maszyn i sprzętu z obsługą operatorską, co jest klasyfikowane zgodnie z usługami świadczonymi przez sprzęt i personel. Na przykład, wynajem ciężarówki z kierowcą zaliczany jest do klasy 60.24.C „Wynajem samochodów ciężarowych z kierowcą”. W układzie instytucjonalnym, przedsiębiorstwa zajmujące się leasingiem operacyjnym są klasyfikowane w sektorze S. 11 „Spółki niefinansowe”, lecz leasingodawców operacyjnych można także znaleźć w sektorze S. 14 „Gospodarstwa domowe”.

Jeżeli leasingodawca jest rezydentem a leasingobiorca — nierezydentem, wówczas opłata dzierżawna wykazywana jest jako wywóz usług (P.62). Ponieważ towar oddany w leasing pozostaje w bilansie jednostki rezydenta (leasingodawca), towar nie jest wykazywany na żadnych rachunkach rozliczeń z zagranicą. Jeżeli leasingodawca jest nierezydentem, a leasingobiorca jest rezydentem, wówczas opłata dzierżawna rejestrowana jest jako przywóz usług (P.72). W tym przypadku, towar nie przekracza obszar gospodarczego (a jedynie usługi świadczone przy pomocy tego wyrobu). Tak, więc, towar przyjęty w leasing nie jest wykazywany ani na rachunkach rozliczeń z zagranicą, ani na żadnym innym rachunku.

Leasing finansowy

8. Jeżeli leasingobiorcą jest producentem, towar trwałego użytku wykazywany jest w pozycji środki trwałe brutto (P.51) leasingobiorcy na początku okresu leasingu. W ciągu całego okresu leasingu (chyba, że, leasingobiorca nie wywiązuje się z opłat dzierżawnych), towar jest wykazywany w bilansie leasingobiorcy jako rzeczowe aktywa trwałe (AN.III). Postępujące zużycie kapitału (K.1) wykazywane jest na rachunkach leasingobiorcy. Na koniec okresu leasingu, leasingobiorca albo (i) zakupuje towar za jego pozostałą wartość, wówczas pozostaje ona w jego bilansie, albo (ii) towar powraca do leasingodawcy wówczas jest wykazywany w pozycji środki trwałe brutto leasingobiorcy, ze znakiem ujemnym a więc zostaje wyksięgowany z bilansu leasingobiorcy, i może być wprowadzony do bilansu leasingodawcy bądź do bilansu strony trzeciej, której towar został sprzedany.
9. Jeżeli leasingobiorcą jest gospodarstwo domowe, pełniące rolę konsumenta ostatecznego, towar trwałego użytku traktowany jest jakby był zakupiony przez leasingobiorcę do celów spożycia ostatecznego, na początku okresu leasingu. Oznacza to, iż cena nabycia oddanego w leasing wyrobu stanowi część wydatków na spożycie ostateczne (P.3) leasingobiorcy na początku okresu leasingu oraz, że towar pojawia się jedynie jako towar konsumpcyjny trwałego użytku w pozycji memoriałowej jego bilansu.

Pożyczka (F.4) jest przypisana umownie leasingobiorcy jako zaciągnięta u leasingodawcy. Kapitałem tej pożyczki jest cena nabycia wyrobu oddanego w leasing, plus koszty przekazania (jeżeli takie mają miejsce). Kwota przypisanej umownie pożyczki (AF.4) wykazywana jest w bilansach leasingodawcy i leasingobiorcy odpowiednio jako

aktywa i zobowiązanie finansowe. Opłatę dzierżawną rozpatruje się w podziale na dwa składniki: spłata kapitału (F.4) oraz odsetki (D.41), ze spłatą końcową zbiegającą się w czasie z zakończeniem leasingu finansowego.

10. Stopa procentowa od przypisanej umownie pożyczki ustalona jest w sposób pośredni tak, aby skumulowane w okresie leasingu spłaty były równe kapitałowi. Kiedy opłata dzierżawna pozostaje niezmienną z okresu na okres, część opłaty dzierżawnej, przypadająca na odsetki, będzie się zmniejszała z każdym okresem, podczas gdy część dotycząca spłat kapitału będzie odpowiednio wzrastała, tak jak w przypadku pożyczki spłacanej w równych ratach. Gdy, dla każdej umowy leasingu, znana jest suma kapitału, opłata dzierżawna oraz długość okresu leasingu, stopa procentowa, spłaty odsetek zapłacone i spłaty rat kapitału mogą być obliczone w prosty sposób, z zastosowaniem standardowego wzoru. W przypadku braku szczegółowych danych na temat każdej umowy leasingu, co często zdarza się w praktyce, przeprowadzenie tych obliczeń należy oprzeć na uzasadnionych założeniach. W wielu krajach rachunkowość traktuje leasing finansowy w sposób podobny do opisanego, powyżej, co znacznie ułatwia pozyskiwanie danych.
11. Działalność produkcyjna leasingodawców finansowych jest pośrednictwem finansowym. Zazwyczaj leasingodawcy nie pobierają w sposób bezpośredni opłat za świadczone usługi pośrednictwa. Dlatego też ich produkcja globalna jest przeważnie bądź wyłącznie zaliczana do usług pośrednictwa finansowego mierzonych pośrednio (FISIM) i jest podobnie obliczana jak w przypadku innych rodzajów pośrednictwa finansowego: należy dochód z tytułu własności pomniejszony o naliczone odsetki, z wyłączeniem wszelkich dochodów z tytułu własności należnych z tytułu inwestowania swoich własnych funduszy⁽¹⁾. W przypadku leasingu finansowego, niektórzy leasingodawcy przyjmują zobowiązania w stosunku do innych niezależnych jednostek. Wówczas występują, należne odsetki, a obliczenie FISIM-u nie stwarza trudności. Inni leasingobiorcy przyjmują zobowiązania wyłącznie w stosunku do ich firm macierzystych i wówczas, odsetki do zapłaty są trudne do zaobserwowania. W tym drugim przypadku może zaistnieć konieczność oszacowania kwoty odsetek do zapłaty z wykorzystaniem odpowiedniej stopy procentowej.

Institucje leasingu finansowego klasyfikowane są w podsektorze instytucjonalnym S. 123 „Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych”. Według klasyfikacji działalności NACE Rev. 1, jest to klasa 65.21.Z „Leasing finansowy”.

12. Podejście ESA do leasingu finansowego oznacza, iż towar podlegający leasingowi nie jest ujmowany w żadnym rachunku leasingodawcy. Nie ma, zatem znaczenia dla sposobu traktowania samego wyrobu to, czy leasingodawca jest rezydentem czy też nie jest. Jeżeli producent lub sprzedający towar jest rezydentem, podczas gdy leasingobiorca jest nierezydentem, leasingowany towar traktowany jest jakby był wywożony (P.61), w momencie, gdy leasingobiorca przejmuje go w posiadanie, tzn. na początku okresu leasingu. Jeżeli producent (sprzedawca) jest nierezydentem, zaś leasingobiorca jest rezydentem, towar uważany jest za przywożony (P.71) w momencie rozpoczęcia okresu leasingu.

Jeżeli leasingodawca jest rezydentem, a leasingobiorca jest nierezydentem, wówczas pożyczka (F.4/AF.4) jest przypisana umownie jako udzielona przez jednostkę rezydenta (leasingodawca) na rzecz jednostki nierezydenta (leasingobiorca). Jeżeli leasingodawca jest nierezydentem, a leasingobiorca nim jest, wówczas pożyczka jest przypisana umownie jako udzielona przez jednostkę nierezydenta (leasingodawca) na rzecz jednostki rezydenta (leasingobiorca). Tak samo, jak w przypadku transakcji leasingowej między rezydentami, opłaty dzierżawne są dzielone na odsetki (D.41) i spłaty kapitału (F.4).

Kupno na raty

13. Towar trwałego użytku jest rejestrowany jakby był zakupiony przez nabywcę, w dniu objęcia go w posiadanie, po cenie, jaką nabywca by zapłacił, gdyby płacił gotówką. Jednocześnie nabywca otrzymuje przypisaną umownie pożyczkę (F.4/AF.4) o równorzędnej wartości. ESA dzieli opłaty dokonywane przez nabywcę na rzecz jednostki finansującej na spłaty kapitału (F.4) i odsetki (D.41), stosując tę samą metodę jak w przypadku leasingu finansowego.

Działalność produkcyjna prowadzona przez jednostki finansujące umowy kupna na raty jest pośrednictwem finansowym. Ponieważ jednostki te na ogół nie pobierają wprost opłat za świadczone usługi, ich produkcja globalna jest usługą pośrednictwa finansowego mierzona pośrednio (FISIM), obliczana jako należny dochód z tytułu własności, pomniejszony o naliczone odsetki, z wyłączeniem wszelkich dochodów z tytułu własności należnych z tytułu inwestowania swoich własnych funduszy. Tak jak w przypadku leasingu finansowego, kwota odsetek zapłaconych może być trudna do zaobserwowania i dlatego też musi być oszacowana.

14. W klasyfikacji NACE Rev.1, jednostki finansujące umowy kupna na raty klasyfikowane są w klasie 65.22. „Pozostałe formy udzielania kredytów”. Przedsiębiorstwa kupna na raty klasyfikowane są w podsektorze instytucjonalnym

⁽¹⁾ Dalsze szczegóły w rozdziale 3 pkt 3.63.

S. 123 „Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych”, ale jednostki finansujące umowy kupna na raty można również napotkać w sektorze S. 14 „Gospodarstwa domowe”.

Jeżeli nabywca jest nierezydentem, podczas gdy jednostka finansująca jest rezydentem, wówczas, towar traktowany jest jako wywożony (P.61) w momencie przejęcia w posiadanie przez nabywcę. W tym przypadku, jednostka finansująca udziela jednostce nierezydenta (nabywcy) pożyczkę (F.4/AF.4). Jeżeli nabywca jest jednostką rezydenta, podczas gdy jednostka finansująca nie jest nią, wówczas towar rejestrowany jest jako przywożony (P.71), w momencie dostarczenia go do nabywcy, który w tym samym czasie otrzymuje pożyczkę (F.4/AF.4) od jednostki finansującej, nie będącej rezydentem. Spłaty kapitału (F.4) oraz płatności odsetek traktuje się w ten sam sposób, jak w przypadku leasingu finansowego dotyczącego jednostek nierezydenta.

ZAŁĄCZNIK III

UBEZPIECZENIA

WSTĘP

1. Istnieją dwa główne rodzaje ubezpieczeń: zabezpieczenia społeczne i pozostałe ubezpieczenia.

Zabezpieczenia społeczne można podzielić na:

- a) systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd;
- b) prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego;
- c) niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców.

Pozostałe ubezpieczenia można podzielić na:

- a) pozostałe ubezpieczenia na życie;
- b) pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie.

Reasekuracja oraz pomocnicze instytucje ubezpieczeniowe są omówione w oddzielnej sekcji niniejszego załącznika. Tematy te dotyczą głównie pozostałych ubezpieczeń, ale mogą również odnosić się do zabezpieczenia społecznego.

DEFINICJE

Zabezpieczenia społeczne

2. Systemy zabezpieczenia społecznego są systemami, w których składki płacone są przez pracowników lub inne osoby, lub przez pracodawców w imieniu ich pracowników w celu zabezpieczenia uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego przypadających pracownikom lub innym osobom płacącym składki oraz osobom będącym na ich utrzymaniu lub ich spadkobiercom. Systemy zabezpieczenia społecznego obejmują ryzyka oraz potrzeby społeczne ⁽¹⁾. W przeciwieństwie do świadczeń z pomocy społecznej, świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego uwarunkowane są uczestnictwem w systemie.
3. Systemy zabezpieczenia społecznego są często organizowane wspólnie tak, aby ci, którzy w nich uczestniczą nie musieli zawierać indywidualnych polis ubezpieczeniowych we własnym imieniu. Jednak niektóre systemy zabezpieczenia społecznego pozwalają, lub wręcz wymagają od uczestników, aby ci zawierali polisy we własnym imieniu. Indywidualne polisy ubezpieczeniowe traktowane są jako część systemu zabezpieczenia społecznego pod warunkiem, że obejmują one ryzyko i potrzeby społeczne oraz, jeśli spełniony jest przynajmniej jeden z warunków wymienionych poniżej:
  - a) uczestnictwo w systemie jest obowiązkowe prawnie lub wynika z warunków umowy o pracę;
  - b) system prowadzony jest w imieniu grupy i ogranicza się do członków tej grupy;
  - c) pracodawca płaci składkę do systemu zabezpieczenia społecznego w imieniu pracownika.

Systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd

4. Systemy zabezpieczenia społecznego tworzone, kontrolowane i finansowane przez jednostki rządowe obejmują całe społeczeństwo, lub też jego dużą część. Rządowe systemy zabezpieczenia społecznego mogą być kapitałowe i niekapitałowe. Jeżeli możliwe jest określenie oddzielnych funduszy, pozostają one własnością rządu a nie beneficjentów systemu. Wpływy do systemów zabezpieczenia społecznego opierają się głównie na składkach płaconych przez osoby prywatne i przez pracodawców w imieniu ich pracowników, ale mogą również opierać się na transferach z innych jednostek rządowych. Uczestnictwo w systemach zabezpieczenia społecznego jest zazwyczaj chociaż nie zawsze obowiązkowe. Świadczenia płacone osobom prywatnym niekoniecznie wynikają z kwot płaconych uprzednio w formie składek.

⁽¹⁾ Definicja ryzyka lub potrzeb społecznych — patrz rozdział 4 ust. 4.83. — 4.86.

Należy odnotować, że systemy zabezpieczenia społecznego, organizowane przez jednostki rządowe dla własnych pracowników, nie są zaklasyfikowane do systemów zabezpieczenia społecznego, lecz do prywatnych kapitałowych lub niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego.

Prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego

5. Wydziela się dwie kategorie prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego. Pierwszy obejmuje systemy, w których składki na zabezpieczenia społeczne płacone są do instytucji ubezpieczeniowych lub do autonomicznych funduszy emerytalnych, które są jednostkami instytucjonalnymi, niezależnymi zarówno od pracodawców jak i pracowników. Instytucje ubezpieczeniowe lub autonomiczne fundusze emerytalne odpowiadają za zarządzanie wynikowymi funduszami i wypłacanie świadczeń społecznych. Druga kategoria dotyczy systemów, w których pracodawcy tworzą specjalne rezerwy przeznaczone na pokrycie świadczeń społecznych. Rezerwy te są oddzielone od innych rezerw, ale nie stanowią one odrębnych jednostek instytucjonalnych niezależnych od pracodawców i są określane jako nieautonomiczne fundusze emerytalne.

Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców

6. Są to systemy, w których pracodawcy wypłacają świadczenia społeczne swoim pracownikom, byłym pracownikom lub osobom będącym na ich utrzymaniu, ze środków własnych, bez tworzenia do tego celu specjalnych rezerw.

Pozostałe ubezpieczenia

7. Pozostałe ubezpieczenia zapewniają indywidualnym jednostkom instytucjonalnym, narażonym na określone typy ryzyka, zabezpieczenie finansowe przed konsekwencjami pojawienia się szczególnych zdarzeń. Jest to także forma pośrednictwa finansowego, w której fundusze są gromadzone od posiadaczy polis ubezpieczeniowych, a następnie inwestowane w finansowe lub inne aktywa, które są utrzymywane jako rezerwy techniczne przeznaczone na pokrycie przyszłych roszczeń powstających w wyniku pojawienia się zdarzeń, określonych w polisach ubezpieczeniowych.

Pozostałe polisy ubezpieczeniowe będące w posiadaniu gospodarstw domowych mogą obejmować te same rodzaje ryzyk lub potrzeb, jakie obejmują systemy zabezpieczenia społecznego. Pozostałe polisy ubezpieczeniowe będące w posiadaniu gospodarstw domowych różnią się od tych z zabezpieczenia społecznego tym, iż są one zawierane z własnej inicjatywy gospodarstw domowych i z myślą o własnej korzyści, niezależnie od ich pracodawców czy instytucji rządowych.

Pozostałe ubezpieczenia na życie

8. Posiadaczami różnych polis ubezpieczeniowych na życie są wyłącznie gospodarstwa domowe rezydentów i nierezydentów. Posiadacz polisy dokonuje regularnych wpłat na rzecz ubezpieczyciela, w zamian za co, ubezpieczyciel gwarantuje wypłatę świadczenia w danym dniu, lub wcześniej jeśli posiadacz polisy umrze przed upływem określonego terminu. Jeśli posiadacz polisy anuluje polisę przed ustaloną datą upływu jej ważności, wówczas jest on uprawniony do częściowego świadczenia ze strony ubezpieczyciela. Świadczenie jest więc wypłacone posiadaczowi polisy lub jego spadkobiercom. Polisy, które zapewniają świadczenie w przypadku śmierci w czasie trwania polisy, ale w żadnym innym przypadku (nazywane zazwyczaj ubezpieczeniem terminowym jednorazowo), nie są zaliczane do pozostałych ubezpieczeń na życie, lecz są ujmowane w ubezpieczeniach innych niż na życie. W praktyce, ze względu na sposób prowadzenia kont przez instytucje ubezpieczeniowe, nie zawsze możliwe jest oddzielenie ubezpieczenia terminowego od różnych ubezpieczeń na życie. W tych okolicznościach, ubezpieczenie terminowe może być, z czysto praktycznych powodów, traktowane tak samo jak ubezpieczenie na życie.

Roszczenie z tytułu ubezpieczenia na życie może być wypłacone lub w formie rocznej renty. Roszczenie może być stałe lub może zmieniać w zależności od dochodu uzyskanego z inwestowania składek ubezpieczeniowych w czasie na jaki opiewa polisa (polisy przynoszące zysk). Szczególnym rodzajem polisy przynoszącej zysk jest polisa ubezpieczeniowa z funduszem inwestycyjnym, gdzie roszczenia różnią się w zależności od wartości jednostki uczestnictwa w wybranym funduszu.

Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie

9. Wszystkie rodzaje jednostek instytucjonalnych mogą być posiadaczami polis w zakresie pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie. Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie obejmują ubezpieczenia terminowe oraz ubezpieczenia od każdego ryzyka innego niż śmierć, np. wypadki, choroba czy pożar. Roszczenia są zwykle wypłacane jednorazowo, choć mogą również być płacone w formie rocznych rent. W przypadku pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie świadczenia nie zawsze są wypłacane. Zazwyczaj liczba występujących z roszczeniem jest o wiele mniejsza niż liczba posiadaczy polisy. W przypadku indywidualnego posiadacza polisy nie ma zależności między płaconymi składkami a otrzymanymi roszczeniami, nawet w długim okresie.

Reasekuracja

10. Instytucja ubezpieczeniowa gwarantująca ubezpieczenie posiadaczom polis, często przenosi część ryzyka na inne instytucje ubezpieczeniowe. Takie transakcje między instytucjami ubezpieczeniowymi są określane jako reasekuracja.

W transakcje związane z reasekuracją są zaangażowani zarówno ubezpieczyciele zawierający umowy w zakresie ubezpieczeń na życie jak i ubezpieczyciele w zakresie pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie. Instytucje ubezpieczeniowe, które uznają reasekurację, mogą prowadzić działalność reasekuracyjną jak i ubezpieczeniową, lub mogą specjalizować się w reasekuracji.

Pomocnicze instytucje ubezpieczeniowe

11. Pomocnicze instytucje ubezpieczeniowe są jednostkami głównie zaangażowanymi w działalność ściśle związaną z ubezpieczeniami, ale które nie ponoszą ryzyka. Pomocnicze instytucje ubezpieczeniowe głównie obejmują:
- a) brokerów ubezpieczeniowych;
  - b) prywatne instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu działające na rzecz instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych;
  - c) jednostki, których działalność polega głównie na nadzorowaniu instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych oraz rynków ubezpieczeniowych.

WSPÓBÓB UJĘCIA W RACHUNKACH

12. Dla ułatwienia, opisane poniżej różne rodzaje ubezpieczeń odnoszą się do przypadków, gdy w ubezpieczenie zaangażowani są wyłącznie rezydenci. Na końcu każdej sekcji, rozpatrzono szczególne właściwości w przypadku zaangażowania nierezydentów.

Zabezpieczenia społeczne

Systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd

13. Produkcja globalna, wytworzona przez jednostki zaangażowane w działalność ubezpieczeniową w ramach systemów gwarantowanych przez rząd, jest częścią produkcji globalnej instytucji rządowych i samorządowych, wycenianą na podstawie kosztów produkcji. A zatem, nie są obliczane opłaty za usługi świadczone w ramach tych systemów.

Składki płacone przez pracodawców do systemów zabezpieczenia społecznego, gwarantowanych przez rząd (D.121) traktowane są jako część kosztów związanych z zatrudnieniem i wykazywane jako płatne przez sektor pracodawców na rachunku tworzenia dochodów i otrzymywane przez sektor gospodarstw domowych na koncie pierwotnego podziału dochodów. Składki płacone przez pracodawców ponownie pojawiają się na rachunku wtórnego podziału dochodów jako część składek faktycznych na zabezpieczenia społeczne płaconych przez pracodawców (D.6111), płatnych przez sektor gospodarstw domowych i otrzymywanych przez rząd. Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników (D.6112) oraz składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące (D.6113) są również rejestrowane na rachunku podziału wtórnego dochodów, jako płatne przez sektor gospodarstw domowych i otrzymywane przez rząd. Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego pieniężne (D.621) wykazywane są na rachunku podziału wtórnego dochodów, jako płatne przez rząd i otrzymywane przez sektor gospodarstw domowych, podczas gdy świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze są wykazywane w pozycjach D.6311 i D.6312, jako płatne przez rząd i otrzymywane przez gospodarstwa domowe na rachunku redystrybucji dochodów w naturze.

14. Jednostki zarządzające systemami zabezpieczenia społecznego gwarantowanymi przez rząd są zaklasyfikowane do podsektora S.1314 „Fundusze zabezpieczenia społecznego”. Działalność ta, według klasyfikacji NACE Rev.1, zaliczona jest do klasy 75.30 „Obowiązkowe zabezpieczenia społeczne”.

Jeżeli rezydent pracuje na rzecz pracodawcy będącego nierezydentem, to składki płacone przez tego pracodawcę są wykazywane jako płatne przez zagranicę na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących. Jeśli pracownik będący rezydentem jest objęty systemem zabezpieczenia społecznego prowadzonym przez rząd zagranicą, wszystkie należności i zobowiązania, normalnie dotyczące sektora rządowego i samorządowego, są otrzymywane lub płatne przez zagranicę, i są rejestrowane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących. Jednak, w systemie ESA, transfery socjalne w naturze, zachodzą jedynie między jednostkami krajowymi. Zatem, wszelkie świadczenia z zagranicznych systemów zabezpieczenia społecznego na rzecz rezydentów są z definicji świadczeniami z tytułu zabezpieczenia społecznego innymi niż transfery socjalne w naturze (D.62).

Jeżeli nierezydent pracuje na rzecz pracodawcy będącego rezydentem, to składki płacone przez tego pracodawcę są rejestrowane jako otrzymywane przez zagranicę na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów

bieżących. Jeżeli pracownik, będący nierezydentem, objęty jest krajowym systemem zabezpieczenia społecznego, to transakcje zachodzące między tym pracownikiem a sektorem instytucji rządowych i samorządowych są rejestrowane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących. Zgodnie z definicją, wszelkie świadczenia należne pracownikom będącym nierezydentami są świadczeniami z tytułu zabezpieczenia społecznego innymi niż transfery socjalne w naturze (D.62).

Tabela A.III.1 prezentuje przykład rejestrowania przepływów w systemach zabezpieczenia społecznego gwarantowanych przez rząd.

Prywatne kapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego

15. ESA odmiennie traktuje systemy finansowane przez fundusze autonomiczne od systemów finansowanych przez fundusze nieautonomiczne. W przypadku funduszy autonomicznych, opłata za usługę jest liczona jako:

zarobione składki faktyczne ogółem
 plus uzupełnienia do składek ogółem
 minus należne świadczenia
 minus zwiększenie (plus zmniejszenie) w rezerwach funduszy emerytalnych

16. Powyższe cztery pozycje są rejestrowane z wyłączeniem zysków lub strat z tytułu posiadania aktywów. Uzupełnienia do składek ogółem są identyczne z dochodami z tytułu własności przypisanymi posiadaczom polis ubezpieczeniowych i stanowią dochody uzyskane przez prywatne fundusze zabezpieczenia społecznego z inwestowania ich rezerw technicznych i emerytalnych. ESA traktuje te rezerwy jako będące własnością posiadaczy polis, w następstwie czego otrzymują oni wytworzony przez te rezerwy dochód. Opłata za usługi jest rejestrowana jako produkcja globalna (P.I) dla funduszy autonomicznych oraz jako spożycie (P.3) w sektorze gospodarstw domowych.

Opłaty za usługi świadczone przez fundusze nieautonomiczne nie są obliczane. Koszty związane z zarządzaniem tymi funduszami są zaliczone do pozostałych elementów kosztów w rachunku produkcji pracodawcy.

17. Pozostałe transakcje dotyczą zarówno funduszy autonomicznych, jak i funduszy nieautonomicznych. Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców (D. 121) wykazywane są jako część kosztów związanych z zatrudnieniem, płatne przez sektor pracodawców na rachunku tworzenia dochodów i otrzymywane przez gospodarstwo domowe pracownika na koncie pierwotnego podziału dochodów. Pracodawcy mogą stanowić część różnych sektorów instytucjonalnych, nawet sektorów instytucji rządowych i samorządowych oraz gospodarstw domowych. Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (część D.4) są wykazywane na koncie pierwotnego podziału dochodów jako płatne przez sektor funduszu i otrzymywane przez sektor gospodarstw domowych. Krajowe fundusze autonomiczne są zaliczone do podsektora instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych (S.125). Fundusze nieautonomiczne zaliczane są do tego samego podsektora co pracodawcy. Według klasyfikacji NACE Rev.1, działalność funduszy emerytalnych jest ujęta w klasie 66.02 „Fundusze emerytalno — rentowe”.

18. Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców są ponownie rejestrowane na rachunku podziału wtórnego dochodów jako część pozycji D.6111, płatne przez gospodarstwa domowe i otrzymywane przez sektor funduszu. Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników (D.6112) oraz składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące (D.6113) są również rejestrowane na rachunku podziału wtórnego dochodów jako płatne przez sektor gospodarstw domowych i otrzymywane przez sektor funduszu. Składki wniesione przez pracowników oraz osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące równają się dokonanym bezpośrednim płatnościom plus dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych minus opłata za usługę (w przypadku funduszy nieautonomicznych, opłata za usługę jest równa zeru). Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego, łącznie z emeryturami, są wykazywane na rachunku podziału wtórnego dochodów, jako płatne przez fundusze i otrzymywane przez gospodarstwa domowe. Z definicji, wszystkie świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego są częścią pozycji D.62, świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego inne niż transfery socjalne w naturze.

19. Zapis na rachunku finansowym obejmuje dwa elementy:

a) przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia (F.62), które stanowią różnicę między płatnymi składkami a składkami uzyskanymi oraz między świadczeniami należnymi i

świadczeniami płatnymi ⁽¹⁾. Przyjmuje się, że ten element wykazywany jest jako zmiana (jeśli jest to konieczne, również ze znakiem ujemnym) na pasywach funduszu i aktywach gospodarstw domowych;

- b) udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (F.612), są wykazywane jako zmiana (jeśli jest to konieczne, również ze znakiem ujemnym) na pasywach funduszu i rezerwach gospodarstw domowych. Element ten równa się składkom płaconym przez pracodawców i pracowników na poczet ich emerytur i jest rejestrowany na rachunku podziału wtórnego dochodów, pomniejszonym o emerytury, które przypadają do zapłaty.

20. Konsekwencją zapisu na rachunku finansowym jest pojawienie się pozycji F.612 i F.62 w bilansach sektora gospodarstw domowych (jako aktywa) i sektora funduszu (jako pasywa).

Na rachunku wykorzystania dochodów do dyspozycji, rejestrowana jest korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych (D.8), jako otrzymywana przez gospodarstwa domowe i płatna przez fundusze. Zapis ten równa się drugiemu elementowi zapisu na rachunku finansowym.

Pracodawcy oraz instytucje rządowe i samorządowe czasem dokonują nadzwyczajne wpłaty do prywatnych funduszy zabezpieczenia społecznego w celu powiększenia rezerw tych funduszy. Takie wpłaty są rejestrowane na bilansie płatności kapitałowych w pozycji pozostałe transfery kapitałowe (D.99), płatne przez sektor pracodawców lub sektor instytucji rządowych i samorządowych i otrzymywane przez sektor funduszu. Ponieważ rezerwy funduszy zabezpieczenia społecznego traktowane są jako posiadane przez sektor gospodarstw domowych, konieczna jest korekta między sektorem funduszu i sektorem gospodarstw domowych. Korekta ta jest rejestrowana w pozycji pozostałe transfery kapitałowe (D.99), płatne przez sektor funduszu i otrzymywane przez sektor gospodarstw domowych.

21. Jeśli pracownik będący rezydentem pracuje na rzecz pracodawcy nierezydenta, to składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę (D.121) są rejestrowane jako część kosztów związanych z zatrudnieniem, płatne przez zagranicę i otrzymywane przez gospodarstwa domowe. Jeśli pracodawca jest nierezydentem, wówczas jakiegokolwiek fundusze zabezpieczenia społecznego nie autonomiczne, są funduszami zagranicznymi, podczas gdy fundusze autonomiczne mogą być zarówno funduszami krajowymi jak i zagranicznymi. Jeśli pracownik objęty jest funduszem zagranicznym, wszystkie przepływy między sektorem gospodarstw domowych i sektorem funduszu są wykazywane jako transakcje dokonywane między sektorem gospodarstw domowych a zagranicą. Opłata za usługę (w przypadku funduszy zagranicznych autonomicznych) wykazywana jest jako przywóz usług (P.72). Zmiany w udziałach netto rezerw techniczno-ubezpieczeniowych (F.6) są wykazywane na rachunku finansowym zagranicy, podczas gdy pozostałe przepływy są wykazywane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.
22. Jeśli pracownik będący nierezydentem pracuje na rzecz pracodawcy rezydenta, to składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawcę (D. 121) są częścią wynagrodzenia pracowniczego, płatnych przez sektor pracodawców i otrzymywanych przez zagranicę. Jeśli pracownik będący nierezydentem objęty jest funduszem zabezpieczenia społecznego krajowym, wówczas opłata za usługę jest rejestrowana jako wywóz usług (P.62). Wszelkie inne przepływy między funduszem a pracownikiem są wykazywane jako zachodzące między sektorem funduszu a zagranicą.

Szczególnie w przypadku nierezydentów nie będzie stałego dostępu do wszystkich potrzebnych danych. W niektórych przypadkach obliczenia będą musiały być oparte na przypuszczeniach.

Tabela A.III.2 prezentuje przykład rejestrowania przepływów w prywatnych kapitałowych systemach zabezpieczenia społecznego.

Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców

23. Podobnie, jak w przypadku systemów finansowanych przez fundusze nieautonomiczne, koszty zarządzania niekapitałowymi systemami zabezpieczenia społecznego są włączone do pozostałych elementów kosztów na rachunku produkcji pracodawcy. W związku z tym, opłata za usługę nie jest obliczana.

Ponieważ niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego nie tworzą, oddzielonych od pracodawców, jednostek instytucjonalnych, zatem wszystkie transakcje zachodzą między sektorem pracodawców a sektorem gospodarstw domowych.

⁽¹⁾ Składki faktyczne uzyskane, które pokrywają ryzyka ponoszone w bieżącym okresie, zwykle różnią się od składek faktycznych płatnych. Te ostatnie pokrywają ryzyka, zarówno okresu bieżącego jak i następnych okresów. Podobnie, świadczenia należne nie zawsze są równe świadczeniom płatnym. Świadczenia należne, ze względu na zdarzenia zachodzące w jednym okresie sprawozdawczym mogą nie być płatne aż do następnego okresu.

24. ESA uznaje pracodawcę prowadzącego niekapitałowy system jako wnoszącego zakładane wstępnie składki do systemu w imieniu jego pracowników. Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne (D.122) są częścią kosztów związanych z zatrudnieniem i są wykazywane na rachunku tworzenia dochodów jako płatne przez pracodawcę i otrzymywane przez sektor gospodarstw domowych na koncie pierwotnego podziału dochodów. Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców, są ponownie wykazywane na rachunku podziału wtórnego dochodów w pozycji D.612, jako płatne przez gospodarstwa domowe i otrzymywane przez pracodawcę. Kwota tych składek powinna być określona w odniesieniu do przyszłych zobowiązań pracodawcy związanych z zapewnieniem świadczeń. Zazwyczaj jednak, składka ta jest równa świadczeniom płatnym w bieżącym okresie (pomniejszonym o składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników).
25. Składki faktyczne płacone przez pracowników, o ile istnieją, wykazywane są jako część pozycji D.6112, płatne przez gospodarstwa domowe i otrzymywane przez sektor pracodawców. Na rachunku podziału wtórnego dochodów wykazywane są również emerytury i inne świadczenia jako część pozycji D.62, otrzymywane przez gospodarstwa domowe i płatne przez pracodawcę.

Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego są ujmowane w tym samym sektorze instytucjonalnym co pracodawca. Według klasyfikacji NACE Rev.1 jest to działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami i funduszami emerytalno-rentowymi.

26. Jeżeli rezydent pracuje na rzecz pracodawcy będącego nierezydentem, prowadzącego niekapitałowy system zabezpieczenia społecznego, to wszystkie transakcje zachodzą między sektorem gospodarstw domowych a zagranicą i są rejestrowane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących. Jeżeli nierezydent pracuje na rzecz pracodawcy będącego rezydentem, prowadzącego taki system, wszystkie transakcje zachodzą między zagranicą a sektorem pracodawcy, są wykazywane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Tabela A.III.3 prezentuje przykład rejestrowania przepływów na rzecz niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego prowadzonych przez pracodawców.

Pozostałe ubezpieczenia

27. Produkcja globalna pozostałych usług ubezpieczeniowych, zarówno dotyczących ubezpieczeń na życie jak i pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie, jest obliczana w następujący sposób:

zarobione składki faktyczne
 plus uzupełnienia do składek
 minus należne roszczenia
 minus powiększenie (plus zmniejszenie) rezerw technicznych na niewygaśnię ryzyka i technicznych rezerw na ubezpieczenia przynoszące zysk

28. Zarobione faktyczne składki ubezpieczeniowe są składkami pokrywającymi ryzyka poniesione w bieżącym okresie. Zarobione składki faktyczne, zazwyczaj, nie są równe otrzymywanym składkom faktycznym, ponieważ te ostatnie często pokrywają ryzyka poniesione zarówno w bieżącym, jak i w kolejnych okresach.

Uzupełnienia do składek odpowiadają dochodom z tytułu własności przypisanym posiadaczom polis, które stanowią całkowity dochód uzyskany przez instytucje ubezpieczeniowe z inwestowania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, z wyłączeniem dochodów uzyskiwanych z funduszy własnych instytucji ubezpieczeniowych. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe składają się z: a) przedpłat składek ubezpieczeniowych i rezerw na pokrycie niewypłaconych odszkodowań i świadczeń, wynikających z różnicy między składkami zebranymi a składkami należnymi oraz między zobowiązaniami niewymagalnymi a wymagalnymi, oraz b) technicznych rezerw na niewygaśnię ryzyka i technicznych rezerw w odniesieniu do ubezpieczeń przynoszących zysk. Ten ostatni element dotyczy wyłącznie ubezpieczenia na życie. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe są zazwyczaj inwestowane w aktywa finansowe, które przynoszą dochód w formie odsetek lub dywidend. Rezerwy te mogą być również inwestowane np. w nieruchomości a uzyskiwany dochód, w tym przypadku, jest nadwyżką operacyjną.

29. Należne roszczenia obejmują zdarzenia powstałe w bieżącym okresie. Często, płatności roszczeń nie są dokonywane w tym samym okresie, w którym zaistniały zdarzenia uprawniające do nich. W związku z tym, należne roszczenia nie są równe płatnym roszczeniom.

Zmiany w technicznych rezerwach na niewygaśnię ryzyka i w technicznych rezerwach w odniesieniu do ubezpieczeń przynoszących zysk obejmują środki wydzielone na techniczne rezerwy na niewygaśnię ryzyka i rezerwy w

odniesieniu do ubezpieczeń celem uzyskania sum kapitałowych, zagwarantowanych w polisach. Zabezpieczenia te dotyczą wyłącznie ubezpieczeń na życie.

Wszystkie cztery elementy równania (B) powinny być mierzone z wyłączeniem zysków i strat z tytułu posiadania aktywów.

Pozostałe ubezpieczenia na życie

30. Produkcja globalna pozostałych ubezpieczeń na życie jest obliczana zgodnie z równaniem (B) i wykazywana w pozycji P.I na rachunku produkcji w podsektorze instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych. Z wyjątkiem konsumpcji przez gospodarstwa domowe nierezydentów, jej wartość jest w całości wykorzystywana na spożycie ostateczne gospodarstw domowych rezydentów. Produkcja globalna usług ubezpieczeniowych na życie powinna być rozdzielona między sektor gospodarstw domowych i zagranicę, proporcjonalnie do składek płaconych przez gospodarstwa domowe rezydentów i nierezydentów. Usługi ubezpieczeniowe na życie, przez rezydentów, są wykazywane jako część spożycia ostatecznego przez gospodarstwa domowe (P.3), natomiast usługi wykorzystane przez nierezydentów, są częścią wywozu usług (P.62).
31. Dla pozostałych ubezpieczeń na życie są rejestrowane dwie dalsze transakcje. Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (część pozycji D.4) są wykazywane na koncie pierwotnego podziału dochodów jako płatne przez instytucje ubezpieczeniowe i otrzymywane przez gospodarstwa domowe. Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie, są wykazywane na rachunku finansowym jako zmiany (o ile jest to konieczne, ze znakiem ujemnym) na aktywach gospodarstw domowych i pasywach instytucji ubezpieczeniowych. Zmiany udziałów netto gospodarstw domowych wynikają ze zmian w rezerwach ubezpieczeń na życie, tzn. technicznych rezerwach na niewygasłe ryzyka i technicznych rezerw w odniesieniu do ubezpieczeń przynoszących zysk (F.611). Zmiany udziałów netto równają się więc płatnym składkom faktycznym (nie składkom zarobionym) plus uzupełnienia do składek pomniejszone o otrzymywane roszczenia (nie roszczenia należne) oraz pomniejszone o opłaty za usługi.
32. Konsekwencją zapisu, jak wyżej, na rachunku finansowym, jest wykazywanie pozycji F.611 również w bilansach sektora gospodarstw domowych (jako aktywa) i sektora ubezpieczycieli (jako pasywa).

Tak jak w przypadku opłat za usługi, dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych (= uzupełnienia do składek) powinny być rozdzielone między sektor gospodarstw domowych i zagranicę, proporcjonalnie do składek.

Od strony klasyfikacji sektorów instytucjonalnych, instytucje ubezpieczeniowe działające w zakresie ubezpieczeń na życie są zaliczone do podsektora S. 125 „Instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne”. Według klasyfikacji działalności, NACE Rev.I, są one zaliczone do klasy 66.01 „Ubezpieczenia na życie”.

33. Usługi ubezpieczeniowe na życie, świadczone przez instytucje ubezpieczeniowe krajowe na rzecz gospodarstw domowych nierezydentów są rejestrowane jako wywóz usług (P.62). Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis są wykazywane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących jako płatne przez sektor ubezpieczeń i otrzymywane przez zagranicę. Zmiany udziałów netto gospodarstw domowych nierezydentów w rezerwach ubezpieczeń na życie są wykazywane na rachunku finansowym zagranicy jako zmiany aktywów zagranicy oraz pasywów sektora ubezpieczeń.

Jeżeli gospodarstwa domowe wykupują polisy od ubezpieczycieli na życie, będących nierezydentami, procedura jest w zasadzie prosta: opłaty za usługi są rejestrowane jako przywóz usług (P.72), przypisane dochody z tytułu własności są wykazywane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących jako płatne przez zagranicę i otrzymywane przez gospodarstwa domowe, natomiast zmiany udziałów netto są wykazywane jako zmiany aktywów gospodarstw domowych i pasywów zagranicy. Jednak dane niezbędne do wyliczenia tych pozycji są zazwyczaj niedostępne; zwykle znane są jedynie płatne składki. Konieczne jest więc przyjęcie pewnych założeń np. zastosowanie relacji opłat za usługi do składek oraz przypisanych dochodów z tytułu własności do składek dla ubezpieczycieli na życie, będących rezydentami, do składek płaconych przez gospodarstwa domowe rezydentów na rzecz ubezpieczycieli na życie, będących nierezydentami.

Tabela A.III.4 przedstawia przykłady rejestrowania przepływów dla pozostałych ubezpieczeń na życie.

Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie

34. Produkcja globalna (P.I) pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie jest obliczana zgodnie z równaniem (B) i wykazywana na rachunku produkcji podsektora instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych. Usługi w zakresie pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie mogą być zaliczone do zużycia pośredniego (P.2), któregośkolwiek sektora krajowego, do spożycia w sektorze ostatecznego gospodarstw domowych, w przypadku, gdy są częścią

wydatków na spożycie ostateczne przez gospodarstwa domowe (P.3) lub do wywozu usług (P.62). Pozostałe ubezpieczenia inne niż na życie zaliczone do zużycia pośredniego powinny być rozdzielone między gałęzie produkcji.

Równanie (B) powinno służyć oszacowaniu wartości produkcji globalnej ogółem dla pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie. Produkcja globalna powinna być następnie podzielona między sektory użytkowników i gałęzie, proporcjonalnie do składek faktycznych płaconych przez każdy sektor. Wszystkie sektory krajowe, poza gospodarstwami domowymi, wykorzystują usługi pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie wyłącznie na cele zużycia pośredniego, podczas gdy gospodarstwa domowe wykorzystują je zarówno na cele spożycia jak i na zużycie pośrednie. Wykorzystanie usług w zakresie pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie przez gospodarstwa domowe, powinno być podzielone między zużycie pośrednie i spożycie, w proporcji do składek faktycznie płaconych. Składki ściśle związane z działalnością produkcyjną przedsiębiorstw nie posiadających osobowości prawnej traktowane są jako związane ze spożyciem pośrednim, podczas gdy pozostałe składki płacone przez gospodarstwa domowe powinny być uznane za związane ze spożyciem.

35. Na koncie pierwotnego podziału dochodów, dochód z tytułu własności przypisany posiadaczom polis ubezpieczeniowych jest rejestrowany jako część pozycji (D.4), płatny przez sektor ubezpieczeń i otrzymywany przez sektory, do których zaliczani są posiadacze polis. W warunkach idealnych, dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis, powinny być podzielone między sektory proporcjonalnie do rezerw przypisanych do każdego sektora posiadaczy polis, w praktyce jest to jednak niewykonalne. Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis powinny być więc podzielone proporcjonalnie do składek faktycznych płaconych przez każdy sektor posiadaczy polis.
36. Na rachunku podziału wtórnego dochodów, uzyskane składki netto są wykazywane jako płatne przez wszystkie sektory posiadaczy polis i otrzymywane przez sektor ubezpieczeń. Uzyskane składki netto są obliczane jako uzyskane składki faktyczne plus dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis pomniejszone o wartość wykorzystanych usług. Zgodnie z równaniem (B) zarobione składki netto, równają się należnym roszczeniom⁽¹⁾. Na rachunku podziału wtórnego dochodów wykazywane są również należne roszczenia, jako płatne przez sektor ubezpieczeń i otrzymywane przez sektory posiadaczy polis. Obie pozycje, tzn. zarobione składki netto jak i należne roszczenia są częścią pozycji D. 7, Pozostałe transfery bieżące.

Niektóre roszczenia powstają w wyniku szkód lub uszkodzeń, spowodowanych przez posiadaczy polis ubezpieczeniowych, względem własności lub osób trzecich. W takich przypadkach, ważne roszczenia są rejestrowane jako płatne bezpośrednio przez instytucje ubezpieczeniowe stronom poszkodowanym, a nie pośrednio przez posiadaczy polis.

37. Udziały netto posiadaczy polis w rezerwach pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie są wykazywane na rachunku finansowym jako zmiany aktywów sektora posiadaczy polis i zmiany pasywów sektora ubezpieczeń. Zmiany udziałów netto, klasyfikowane w pozycji F.62, powstają w wyniku przedpłat składek i rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia. Pozycja F.62 pojawia się również jako zobowiązanie w bilansie ubezpieczyciela w zakresie pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie i jako aktywa w bilansach posiadacza polis.

Według klasyfikacji NACE, Rev.1, instytucje ubezpieczeń innych niż na życie, są zaliczane do klasy 66.03 „Ubezpieczenia inne niż na życie”. Według klasyfikacji sektorów instytucjonalnych są one zaliczone do sektora S. 125 „Instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne”.

38. Jeżeli jednostki będące nierezydentami zaliczone od ubezpieczycieli będących rezydentami polisy w zakresie ubezpieczeń innych niż na życie, to opłaty za usługi są wykazywane jako wywóz usług (P.62). Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis, zarobione składki netto oraz należne roszczenia są rejestrowane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących, podczas gdy, udziały netto posiadaczy polis w rezerwach ubezpieczeń innych niż na życie są wykazywane na rachunku finansowym zagranicy. W tym przypadku kalkulację dla zagranicy nie są trudniejsze niż dla dowolnego sektora posiadaczy polis.

Jeżeli jednostki będące rezydentami są ubezpieczone przez zagranicznych ubezpieczycieli w zakresie ubezpieczeń innych niż na życie, dostępność do danych jest ograniczona; jedynie dane o płatnych składkach i otrzymywanych roszczeniach są możliwe do uzyskania. Uproszczona metoda, pomijająca rezerwy w ubezpieczeniach innych niż na życie i związane z nimi dochody z tytułu własności, przedstawia się następująco: opłata za usługę, rejestrowana

⁽¹⁾ Należne roszczenia oznaczają kwoty, należne osobom występującym z roszczeniem. Należne roszczenia nie są więc takie same jak „poniesione roszczenia” na rachunkach instytucji ubezpieczeniowych, ponieważ te ostatnie obejmują również wydatki wynikające z zarządzania roszczeniami, które w rachunkach gospodarki narodowej są częścią albo zużycia pośredniego, albo wynagrodzenia pracowniczego.

jako przywóz usług (P.72), jest obliczana jako płatne składki pomniejszone o otrzymywane roszczenia ⁽¹⁾ Płatne składki netto są obliczane jako składki pomniejszone o opłaty za usługi, równe otrzymywanym roszczeniom. Obie pozycje, płatne składki netto i otrzymywane roszczenia, są wykazywane na rachunku zewnętrznym dochodów pierwotnych i transferów bieżących.

Tabela A.III.5 przedstawia przykład rejestrowania przepływów dla pozostałych ubezpieczeń innych niż na życie.

Reasekuracja

39. Transakcje w zakresie reasekuracji są rejestrowane w ESA w prostszy sposób niż bezpośrednie transakcje ubezpieczeniowe (tzn. transakcje między instytucjami ubezpieczeniowymi a zwykłymi posiadaczami polis). Transakcje w zakresie reasekuracji są wykazywane jako usługi dostarczane przez reasekuranta do bezpośredniego ubezpieczyciela a nie jako oddzielne przepływy (składka zarobiona, należne roszczenia, prowizje itp.). Wartość tych usług jest mierzona jako saldo wszystkich przepływów zachodzących między reasekurantem a bezpośrednim ubezpieczycielem.

Dla instytucji ubezpieczeniowych będących rezydentami działających w zakresie ubezpieczeń innych niż na życie, oferowane usługi reasekuracyjne są wykazywane jako produkcja globalna (P.I), podczas gdy usługi reasekuracyjne wykorzystane są wykazywane jako zużycie pośrednie (P.2). Usługi reasekuracyjne świadczone przez reasekurantów będących rezydentami ubezpieczycielom będącymi nierezydentami są wykazywane jako wywóz usług (P.62), podczas gdy, usługi świadczone przez reasekurantów będących nierezydentami ubezpieczycielom będącymi rezydentami, są rejestrowane jako przywóz usług (P.72).

40. Dane o produkcji globalnej i zużyciu pośrednim dla instytucji ubezpieczeniowych rezydentów mogą być pozyskiwane ze statystyki w zakresie ubezpieczeń. Obliczenia przywozu i wywozu usług reasekuracyjnych zależą od dostępności i jakości bilansu płatniczego, choć dane o saldzie usług reasekuracyjnych są możliwe do uzyskania również ze statystyki w zakresie ubezpieczeń.

Transakcje w zakresie reasekuracji między instytucjami ubezpieczeniowymi rezydentów są zwykle skonsolidowane. Jednakże, w celu zachowania zgodności z dyrektywami UE w zakresie ubezpieczeń, ESA zaleca, aby usługi reasekuracyjne były rejestrowane bez konsolidacji. Konsolidacja lub też brak konsolidacji w zakresie usług reasekuracyjnych dla instytucji ubezpieczeniowych rezydentów wpływają na produkcję globalną usług ubezpieczeniowych, natomiast nie zmieniają się pozycje bilansujące takie jak: wartość dodana, nadwyżka operacyjna i oszczędności.

Pomocnicze usługi ubezpieczeniowe

41. Produkcja globalna pomocniczych usług ubezpieczeniowych jest wyceniana w oparciu o naliczone opłaty lub prowizje. W przypadku instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu działających jako towarzystwa gospodarcze dla instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych, produkcja globalna jest wyceniana według kwot subskrypcji zapłaconych przez członków towarzystwa. Ta produkcja globalna jest w całości wykorzystywana na cele zużycia pośredniego przez członków towarzystw.

Jednostki instytucjonalne z zasady zaangażowane w pomocniczą działalność ubezpieczeniową, są zaklasyfikowane do podsektora S.124 „Pomocnicze spółki finansowe”. Według klasyfikacji działalności NACE, Rev. 1 pomocnicze instytucje ubezpieczeniowe są zaliczone do klasy 67.20 „Działalność pomocnicza związana z ubezpieczeniami i funduszami emerytalno-rentowymi”.

⁽¹⁾ Jeżeli jest to możliwe, zarobione składki i należne roszczenia powinny być raczej wykorzystane niż płatne składki i otrzymane roszczenia.

UBEZPIECZENIA: PRZYKŁADY LICZBOWE

A.III.1 — Systemy zabezpieczenia społecznego gwarantowane przez rząd

Rozchody		Przychody																		
		Ogółem	Odpowiadające wpisy na:		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Odpowiadające wpisy na:		Ogółem
		Bilans płatności bieżących towarów i usług	Rachunek rozliczeń z zagranicą	Gospodarka ogółem			Instytucje rządowe i samorządowe	Spółki finansowe	spółki niefinansowe								Gospodarka ogółem	Bilans płatności bieżących towarów i usług	Rachunek rozliczeń z zagranicą	
155	0			155	8	0	45	4	98								155			
155	0			155		155											155	0		155
76	0			76		76											76	0		76
32	0			32		32											32	0		32
232	0			232		232											232	0		232
78				78			78										78			78
65				65			65										65			65

Rozchody		Przychody																				
		Odpowiadające wpisy na:		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Odpowiadające wpisy na:		Ogółem			
Ogółem		Bilans płatności bieżących według towarów i usług	Rachunek rozliczeń z zagranicą	Gospodarka ogółem	INKgd	Gospodarstwa domowe	Institucje rządowe i samorządowe	Spółki finansowe	spółki niefinansowe	F.612 Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	F.62 Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	Spółki finansowe	Spółki niefinansowe	Gospodarstwa domowe	Institucje rządowe i samorządowe	Gospodarka ogółem	Bilans płatności bieżących według towarów i usług	Rachunek rozliczeń z zagranicą	Gospodarka ogółem			
11				11		11													0	11	11	
1				1		1														1	1	1

A.III.3 — Niekapitałowe systemy zabezpieczenia społecznego zorganizowane przez pracodawców

Rozchody		Przychody																			
		Odpowiadające wpisy na:		S.1	S.15	S.14	S.13	S.12	S.11	Transakcje i pozycje bilansujące	S.11	S.12	S.13	S.14	S.15	S.1	Odpowiadające wpisy na:		Ogółem		
Ogółem		Bilans płatności bieżących według towarów i usług	Rachunek rozliczeń z zagranicą	Gospodarka ogółem	INKgd	Gospodarstwa domowe	Institucje rządowe i samorządowe	Spółki finansowe	spółki niefinansowe	D.122 Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	D.122 Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	Spółki finansowe	Spółki niefinansowe	Gospodarstwa domowe	Institucje rządowe i samorządowe	Gospodarka ogółem	Bilans płatności bieżących według towarów i usług	Rachunek rozliczeń z zagranicą	Gospodarka ogółem		
19				19		19													0	19	19
19				19		19													0	19	19
19				19		19													0	19	19

ZAŁĄCZNIK IV

KLASYFIKACJE I RACHUNKI

KLASYFIKACJE

KLASYFIKACJA SEKTORÓW INSTYTUCJONALNYCH (S)

S.1	Gospodarka ogółem
S.11	<i>Spółki niefinansowe</i>
S.11001	Spółki niefinansowe publiczne
S.11002	Spółki niefinansowe prywatne krajowe
S.11003	Spółki niefinansowe pod kontrolą zagraniczną
S.12	<i>Spółki finansowe</i>
S.121	Bank centralny
S.122	Pozostałe finansowe instytucje pieniężne
S.12201	Publiczne
S.12202	Prywatne krajowe
S.12203	Pod kontrolą zagraniczną
S.123	Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem instytucji ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych
S.12301	Publiczne
S.12302	Prywatne krajowe
S.12303	Pod kontrolą zagraniczną
S.124	Pomocnicze spółki finansowe
S.12401	Publiczne
S.12402	Prywatne krajowe
S.12403	Pod kontrolą zagraniczną
S.125	Instytucje ubezpieczeniowe i fundusze emerytalne
S.12501	Publiczne
S.12502	Prywatne krajowe
S.12503	Pod kontrolą zagraniczną
S.13	<i>Instytucje rządowe i samorządowe</i>
S.1311	Instytucje rządowe na poziomie centralnym
S.1312	Instytucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym
S.1313	Instytucje samorządowe na poziomie lokalnym
S.1314	Fundusze zabezpieczenia społecznego
S.14	<i>Gospodarstwa domowe</i>
S.141 + S.142	Pracodawcy w tym pracujący na własny rachunek
S.143	Osoby fizyczne pracujące najemnie
S.1441	Osoby fizyczne uzyskujące dochody z tytułu własności
S.1442	Emeryci i renciści
S.1443	Osoby fizyczne uzyskujące dochody z innych niezarobkowych źródeł
S.145	Pozostałe osoby
S.15	<i>Instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsługujące gospodarstwa domowe</i>
S.2	<i>Zagranica</i>
S.21	Unia Europejska
S.211	Państwa Członkowskie UE
S.212	Instytucje UE
S.22	Państwa trzecie i organizacje międzynarodowe

KLASYFIKACJA TRANSAKCJI I INNYCH PRZEPEŁYWÓW

Transakcje dotyczące towarów i usług (produkty) (P)

P.1	Produkcja globalna
P.11	Produkcja globalna rynkowa
P.119	Usługi pośrednictwa finansowego mierzone pośrednio (FISIM)
P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele
P.13	Pozostała produkcja globalna nierynkowa
P.2	Zużycie pośrednie
P.3	Wydatki na spożycie ostateczne
P.31	Spożycie indywidualne
P.32	Spożycie ogólnospołeczne
P.4	Spożycie ostateczne skorygowane
P.41	Spożycie indywidualne skorygowane
P.42	Spożycie ogólnospołeczne skorygowane
P.5	Inwestycje brutto
P.51	Środki trwałe brutto
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych
P.5112	Nabycie istniejących rzeczowych aktywów trwałych
P.5113	Sprzedaż istniejących rzeczowych aktywów trwałych
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych
P.5122	Nabycie istniejących wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych
P.5123	Sprzedaż istniejących wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych
P.52	Przyrost zapasów
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości
P.6	Wywóz towarów i usług
P.61	Wywóz towarów
P.62	Wywóz usług
P.7	Przywóz towarów i usług
P.71	Przywóz towarów
P.72	Przywóz usług

Transakcje podziału (D)

D.1	Wynagrodzenie pracownicze
D.11	Wynagrodzenia
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców
D.122	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców
D.2	Podatki związane z produkcją i przywozem
D.21	Podatki od produktów
D.211	Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)

D.212	Podatki i cła przywozowe (poza VAT)
D.2121	Należności przywozowe
D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)
D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem)
D.29	Pozostałe podatki od produkcji
D.3	Dotacje
D.31	Subsydia do produktów
D.311	Dotacje związane z przywozem
D.319	Inne subsydia do produktów
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne
D.4	Dochody z tytułu własności
D.41	Odsetki
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych
D.421	Dywidendy
D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich
D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych
D.45	Renty gruntowe/czynsze
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.
D.51	Podatek dochodowy
D.59	Pozostałe podatki
D.6	Składki na zabezpieczenia społeczne i świadczenia społeczne
D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne
D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne
D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców
D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców
D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców
D.6112	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników
D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników
D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników
D.6113	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące
D.61131	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące
D.61132	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące
D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze
D.621	Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego pieniężne
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego
D.624	Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne
D.63	Transfery socjalne w naturze
D.631	Świadczenia społeczne w naturze
D.6311	Świadczenia z zabezpieczenia społecznego, refundowane
D.6312	Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze
D.6313	Świadczenia z pomocy społecznej w naturze
D.632	Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług
D.7	Inne transfery bieżące
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie
D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie
D.73	Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych

D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa
D.75	Różne transfery bieżące
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych
D.9	Transfery kapitałowe
D.91	Podatki od kapitału
D.92	Dotacje do inwestycji
D.99	Pozostałe transfery kapitałowe

Transakcje na instrumentach finansowych (F) (Nabycie netto aktywów finansowych/zaciągnięcie netto zobowiązań)

F.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)
F.11	Złoto monetarne
F.12	Specjalne prawa ciągnięcia
F.2	Gotówka i depozyty
F.21	Gotówka
F.22	Depozyty zbywalne
F.29	Pozostałe depozyty
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
F.33	Papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi
F.331	Krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi
F.332	Długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi
F.34	Instrumenty pochodne
F.4	Pożyczka ^(a)
F.41	Pożyczki krótkoterminowe
F.42	Pożyczki długoterminowe
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe ^(a)
F.51	Akcje i inne udziały kapitałowe, poza udziałami w funduszach wspólnego inwestowania
F.511	Akcje notowane
F.512	Akcje nie notowane
F.513	Pozostałe udziały kapitałowe
F.52	Udziały w funduszach wspólnego inwestowania
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieceniowe
F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych
F.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie
F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia
F.7	Pozostałe należności/zobowiązania ^(a)
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki
F.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami.

Zużycie środków trwałych

K.1	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów Niewytworzonych
K.211	Nabycie gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych
K.212	Sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych

^(a) Pozycja uzupełniająca: F.m Inwestycje zagraniczne bezpośrednie.

K.22	Nabycie pomniejszone o rozdysonowanie wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych
K.221	Nabycie wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych
K.222	Sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych
K.5	Naturalny wzrost nie kultywowanych zasobów biologicznych
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych
K.62	Pozostałe rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane
K.11	Nominalne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów
K.11.1	Neutralne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów
K.11.2	Realne zyski/straty z tytułu posiadania aktywów
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów
K.12.21	Monetyzacja/demonetyzacja złota
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota

KLASYFIKACJA POZYCJI BILANSUJĄCYCH ^(b) (B)

B.1	Wartość dodana/B.1* Produkt krajowy
B.2	Nadwyżka operacyjna
B.3	Dochód mieszany
B.4	Dochód przedsiębiorcy
B.5	Saldo dochodów pierwotnych/B.5* Dochód narodowy
B.6	Dochód do dyspozycji
B.7	Skorygowany dochód do dyspozycji
B.8	Oszczędności
B.9	Wierzytelności netto/zadłużenie netto
B.10	Zmiany wartości netto
B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych ^(c) , ^(d)
B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów

^(b) Wszystkie pozycje bilansujące mogą być mierzone w ujęciu brutto lub netto w odniesieniu do amortyzacji środków trwałych. Kod pozycji bilansującej brutto składa się z kodu pozycji plus litera „b”. Analogicznie, dołączona do kodu litera „n” wskazuje wartość netto.

^(c) „Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych” nie stanowią pozycji bilansującej w strukturze systemu. Jest to wartość ogółem prawej strony rachunku kapitałowego. Jednak jako znaczący składnik zmian wartości netto, pozycja ta jest kodowana z pozostałymi składnikami tych zmian.

^(d) „Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych” dla zagranicy dotyczą zmian wartości netto wynikających z zewnętrznego salda bieżącego i transferów kapitałowych.

B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
B.11	Saldo zewnętrznie towarów i usług
B.12	Zewnętrzne saldo bieżące
B.90	Wartość netto
BF.90	Aktywa finansowe netto

KLASYFIKACJA AKTYWÓW (A)

Aktywa niefinansowe (AN)

AN.1	Aktywa wytworzone
AN.11	Środki trwałe
AN.111	Rzeczowe aktywa trwałe
AN.1111	Budynki mieszkalne
AN.1112	Inne budynki i budowle
AN.11121	Budynki niemieszkalne
AN.11122	Pozostałe budowle
AN.1113	Maszyny i urządzenia
AN.11131	Środki transportu
AN.11132	Pozostałe maszyny i urządzenia
AN.1114	Aktywa kultywowane
AN.11141	Inwentarz żywy hodowlany, mleczny, pociągowy itd.
AN.11142	Winnice, sady i inne plantacje drzew wydających powtarzalne produkty
AN.112	Wartości niematerialne i prawne
AN.1121	Nakłady na poszukiwanie złóż
AN.1122	Oprogramowanie komputerowe
AN.1123	Oryginały przedsięwzięć kulturalnych, dzieł literackich lub artystycznych
AN.1129	Pozostałe wartości niematerialne i prawne
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe
AN.121	Materiały i dostawy
AN.122	Produkcja niezakończona
AN.1221	Produkcja niezakończona w odniesieniu do aktywów kultywowanych
AN.1222	Pozostała produkcja niezakończona
AN.123	Towary gotowe
AN.124	Towary do odsprzedaży
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości
AN.131	Metale i kamienie szlachetne
AN.132	Antyki i inne obiekty artystyczne
AN.139	Pozostałe aktywa o wyjątkowej wartości
AN.2	Aktywa niewytworzone
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzonych
AN.211	Grunty
AN.2111	Grunty pod budynkami i budowlami
AN.2112	Grunty pod uprawami
AN.2113	Grunty rekreacyjne i towarzyszące im wody powierzchniowe
AN.2119	Pozostałe grunty i towarzyszące im wody powierzchniowe
AN.212	Zasoby złóż naturalnych

AN.2121	Zasoby węgla, ropy naftowej i gazu ziemnego
AN.2122	Zasoby rudy metali
AN.2123	Zasoby minerałów niemetalicznych
AN.213	Niekulturowane zasoby biologiczne
AN.214	Zasoby wodne
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzonych
AN.221	Patenty
AN.222	Umowy najmu i inne umowy związane z przeniesieniem praw
AN.223	Wartość firmy
AN.229	Pozostałe wartości niematerialne i prawne niewytworzonych

Aktywa/pasywa finansowe (AF)

AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)
AF.11	Złoto monetarne
AF.12	Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)
AF.2	Gotówka i depozyty
AF.21	Gotówka
AF.22	Depozyty zbywalne
AF.29	Pozostałe depozyty
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
AF.33	Papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi
AF.331	Krótkoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi
AF.332	Długoterminowe papiery wartościowe inne niż akcje, poza instrumentami pochodnymi
AF.34	Instrumenty pochodne
AF.4	Pożyczki ^(*)
AF.41	Pożyczki krótkoterminowe
AF.42	Pożyczki długoterminowe
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe ^(*)
AF.51	Akcje i inne udziały kapitałowe, poza udziałami w funduszach wspólnego inwestowania
AF.511	Akcje notowane
AF.512	Akcje nienotowane
AF.513	Pozostałe udziały kapitałowe
AF.52	Udziały w funduszach wspólnego inwestowania
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
AF.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i w rezerwach funduszy emerytalnych
AF.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie
AF.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych
AF.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia
AF.7	Pozostałe należności/zobowiązania
AF.71	Kredyty kupieckie i zaliczki
AF.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami

(*) Pozycja uzupełniająca: AF.m Inwestycje zagraniczne bezpośrednie.

GRUPOWANIE I KODOWANIE GAŁĘZI (A), PRODUKTÓW (P) ORAZ INWESTYCJI
(NAKLADÓW NA ŚRODKI TRWAŁE) (PI)

A60

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
01	Rolnictwo i łowiectwo, łącznie z działalnością usługową	01
02	Leśnictwo, łącznie z działalnością usługową	02
05	Rybołówstwo i rybactwo, łącznie z działalnością usługową	05
10	Górnictwo węgla kamiennego i brunatnego; wydobywanie torfu	10
11	Wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego, łącznie z działalnością usługową	11
12	Kopalnictwo rud uranu i toru	12
13	Kopalnictwo rud metali	13
14	Pozostałe górnictwo i kopalnictwo	14
15	Produkcja artykułów spożywczych i napojów	15
16	Produkcja towarów tytoniowych	16
17	Włókiennictwo	17
18	Produkcja odzieży i towarów futrzarskich	18
19	Produkcja skór wyprawionych i towarów ze skór wyprawionych	19
20	Produkcja drewna i towarów z drewna oraz z korka (oprócz mebli), artykułów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania	20
21	Produkcja masy celulozowej, papieru oraz towarów z papieru	21
22	Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników Informacji	22
23	Wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych	23
24	Produkcja towarów chemicznych	24
25	Produkcja towarów gumowych i z tworzyw sztucznych	25
26	Produkcja towarów z surowców niemetalicznych pozostałych	26
27	Produkcja metali	27
28	Produkcja metalowych towarów gotowych, z wyjątkiem maszyn i urządzeń	28
29	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	29
30	Produkcja maszyn biurowych i komputerów	30
31	Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej, gdzie indziej niesklasyfikowana	31
32	Produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	32
33	Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	33
34	Produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep	34
35	Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	35
36	Produkcja mebli; działalność produkcyjna, gdzie indziej niesklasyfikowana	36
37	Zagospodarowanie odpadów	37
40	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	40
41	Pobór, uzdatnianie i rozprowadzanie wody	41
45	Budownictwo	45
50	Sprzedaż, obsługa i naprawa pojazdów mechanicznych i motocykli; sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów samochodowych	50

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
51	Handel hurtowy i komisowy, z wyjątkiem handlu pojazdami mechanicznymi i motocyklami	51
52	Handel detaliczny, z wyjątkiem sprzedaży pojazdów mechanicznych i motocykli; naprawa artykułów użytku osobistego i domowego	52
55	Hotele i restauracje	55
60	Transport lądowy; transport rurociągowy	60
61	Transport wodny	61
62	Transport lotniczy	62
63	Działalność wspomagająca transport; działalność związana z turystyką	63
64	Poczta i telekomunikacja	64
65	Pośrednictwo finansowe, z wyjątkiem ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych	65
66	Ubezpieczenia oraz fundusze emerytalno-rentowe, z wyjątkiem obowiązkowych zabezpieczenia społecznego	66
67	Działalność pomocnicza związana z pośrednictwem finansowym i z ubezpieczeniami	67
70	Obsługa nieruchomości	70
71	Wynajem maszyn i urządzeń bez obsługi oraz wypożyczanie artykułów użytku osobistego i domowego	71
72	Informatyka	72
73	Nauka	73
74	Pozostałe usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	74
75	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	75
80	Edukacja	80
85	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	85
90	Gospodarka ściekami oraz wywóz i unieszkodliwianie odpadów, usługi sanitarne i pokrewne	90
91	Działalność organizacji członkowskich, gdzie indziej niesklasyfikowana	91
92	Działalność związana z kulturą, rekreacją i sportem	92
93	Pozostała działalność usługowa	93
95	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	95
99	Organizacje i zespoły eksterytorialne	99

A31

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
AA	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	A
BB	Rybołówstwo i rybactwo	B
CA	Górnictwo i kopalnictwo surowców energetycznych	CA
CB	Górnictwo i kopalnictwo surowców innych niż energetyczne	CB
DA	Produkcja artykułów spożywczych; napojów i towarów tytoniowych	DA
DB	Produkcja towarów włókienniczych i odzieży	DB
DC	Produkcja skór wyprawionych i towarów ze skór wyprawionych	DC
DD	Produkcja drewna i towarów z drewna	DD
DE	Produkcja masy celulozowej, papieru oraz towarów z papieru; działalność publikacyjna i poligraficzna	DE
DF	Wytwarzanie koksu, produktów rafinacji ropy naftowej i paliw jądrowych	DF
DG	Produkcja towarów chemicznych	DG

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
DH	Produkcja towarów gumowych i z tworzyw sztucznych	DH
DI	Produkcja towarów z surowców niemetalicznych pozostałych	DI
DJ	Produkcja metali i towarów z metali	DJ
DK	Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana	DK
DL	Produkcja urządzeń elektrycznych i optycznych	DL
DM	Produkcja sprzętu transportowego	DM
DN	Produkcja, gdzie indziej niesklasyfikowana	DN
EE	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	E
FF	Budownictwo	F
GG	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	G
HH	Hotele i restauracje	H
II	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	I
JJ	Pośrednictwo finansowe	J
KK	Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	K
LL	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	L
MM	Edukacja	M
NN	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	N
OO	Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	O
PP	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	P
QQ	Organizacje i zespoły eksterytorialne	Q

A17

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
A	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	A
B	Rybołówstwo i rybactwo	B
C	Górnictwo i kopalnictwo	C
D	Przetwórstwo przemysłowe	D
E	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	E
F	Budownictwo	F
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	G
H	Hotele i restauracje	H
I	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	I
J	Pośrednictwo finansowe	J
K	Obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	K
L	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	L
M	Edukacja	M
N	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	N
O	Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna	O
P	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	P
Q	Organizacje i zespoły eksterytorialne	Q

P60

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
01	Produkty rolne, łowiectwa	01
02	Produkty gospodarki leśnej i usługi związane z leśnictwem	02
05	Ryby i inne produkty rybołówstwa i rybactwa	05
10	Węgiel kamienny i brunatny; torf	10
11	Ropa naftowa i gaz ziemny; usługi związane z wydobywaniem ropy naftowej i gazu, z wyjątkiem poszukiwań złóż tych surowców	11
12	Rudy i koncentraty uranu i toru	12
13	Rudy metali	13
14	Produkty kopalne pozostałe	14
15	Produkty spożywcze i napoje	15
16	Towary tytoniowe	16
17	Towary włókiennicze	17
18	Odzież; towary futrzarskie	18
19	Skóry wyprawione i towary ze skór wyprawionych	19
20	Drewno i towary z drewna oraz z korka (oprócz mebli); artykuły ze słomy i materiałów używanych do wyplatania	20
21	Masa celulozowa, papier i towary z papieru	21
22	Druki i zapisane nośniki informacji	22
23	Koks, produkty rafinacji ropy naftowej i paliwo jądrowe	23
24	Chemikalia, towary chemiczne i włókna sztuczne	24
25	Towary z gumy i tworzyw sztucznych	25
26	Towary z pozostałych surowców niemetalicznych	26
27	Metale	27
28	Towary metalowe gotowe, oprócz maszyn i urządzeń	28
29	Maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane	29
30	Maszyny biurowe i komputery	30
31	Maszyny i aparatura elektryczna, gdzie indziej niesklasyfikowana	31
32	Sprzęt i wyposażenie Radiowe, telewizyjne i telekomunikacyjne	32
33	Urządzenia oraz instrumenty medyczne, precyzyjne i optyczne, zegary i zegarki	33
34	Pojazdy mechaniczne, przyczepy i naczepy	34
35	Sprzęt transportowy pozostały	35
36	Meble; produkty pozostałe, gdzie indziej niesklasyfikowane	36
37	Usługi odzyskiwania materiałów z odpadów	37
40	Energia elektryczna, gaz, para wodna i gorąca woda	40
41	Woda zgromadzona w zbiornikach i woda oczyszczona, usługi w zakresie rozprowadzania wody	41
45	Roboty budowlane	45
50	Usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	50
51	Usługi w zakresie handlu hurtowego i komisowego, z wyjątkiem handlu pojazdami mechanicznymi i motocyklami	51
52	Usługi w zakresie handlu detalicznego, z wyjątkiem sprzedaży pojazdów mechanicznych i motocykli; naprawa artykułów użytku osobistego i domowego	52
55	Usługi hoteli i restauracji	55
60	Usługi transportu lądowego i rurociągowego	60
61	Usługi transportu wodnego	61
62	Usługi transportu lotniczego	62

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
63	Usługi wspomagające na rzecz transportu; usługi agencji turystycznych	63
64	Usługi pocztowe i telekomunikacyjne	64
65	Usługi pośrednictwa finansowego, z wyjątkiem ubezpieczeń i funduszy emerytalno-rentowych	65
66	Usługi ubezpieczeniowe oraz funduszy emerytalno — rentowych, z wyjątkiem obowiązkowych zabezpieczenia społecznego	66
67	Usługi pomocnicze związane z pośrednictwem finansowym i z ubezpieczeniami	67
70	Usługi związane z nieruchomościami	70
71	Usługi wynajmu maszyn i urządzeń bez obsługi operatorskiej oraz wypożyczanie artykułów użytku osobistego i domowego	71
72	Usługi informatyczne	72
73	Usługi naukowo — badawcze	73
74	Usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej pozostałe	74
75	Usługi w zakresie administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowych zabezpieczenia społecznego	75
80	Usługi w zakresie edukacji	80
85	Usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej	85
90	Usługi w zakresie gospodarki ściekami oraz wywozu i unieszkodliwiania odpadów, usługi sanitarne i pokrewne	90
91	Usługi świadczone przez organizacje członkowskie, gdzie indziej niesklasyfikowane	91
92	Usługi związane z rekreacją, kulturą i sportem	92
93	Usługi pozostałe	93
95	Usługi świadczone w gospodarstwach domowych	95
99	Usługi świadczone przez organizacje i zespoły eksterytorialne	99

P31

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
AA	Produkty rolne, łowiectwa i leśnictwa	A
BB	Produkty rybołówstwa i rybactwa	B
CA	Produkty energetyczne górnictwa i kopalnictwa	CA
CB	Produkty nieenergetyczne górnictwa i kopalnictwa	CB
DA	Produkty spożywcze; napoje i towary tytoniowe	DA
DB	Towary włókiennicze i odzież	DB
DC	Skóry wyprawione i towary ze skór wyprawionych	DC
DD	Drewno i towary z drewna	DD
DE	Masa celulozowa, papier oraz towary z papieru; zapisane nośniki informacji; usługi poligraficzne	DE
DF	Koks, produkty rafinacji ropy naftowej i paliwo jądrowe	DF
DG	Towary chemiczne	DG
DH	Towary z gumy i tworzyw sztucznych	DH
DI	Towary z pozostałych surowców niemetalicznych	DI
DJ	Metale i podstawowe towary z metali	DJ
DK	Maszyny i urządzenia, gdzie indziej niesklasyfikowane	DK
DL	Urządzenia elektryczne i optyczne	DL
DM	Sprzęt transportowy	DM

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
DN	Produkty wytworzone, gdzie indziej niesklasyfikowane	DN
EE	Produkcja i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	E
FF	Roboty budowlane	F
GG	Usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	G
HH	Usługi hoteli i restauracji	H
II	Usługi transportowe, magazynowe oraz łączności	I
JJ	Usługi pośrednictwa finansowego	J
KK	Usługi związane z nieruchomościami, wynajem, nauka i prowadzenie działalności gospodarczej	K
LL	Usługi w zakresie administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowych zabezpieczenia społecznego	L
MM	Usługi w zakresie edukacji	M
NN	Usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej	N
OO	Pozostała okoliczność usługowa komunalna, społeczne i indywidualne	O
PP	Usługi świadczone w gospodarstwach domowych	P
QQ	Usługi świadczone przez organizacje i zespoły eksterytorialne	Q

P17

Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
A	Produkty rolne, łowiectwa i leśnictwa	A
B	Produkty rybołówstwa i rybactwa	B
C	Produkty górnictwa i kopalnictwa	C
D	Produkty przetwórstwa przemysłowego	D
E	Produkcja i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	E
F	Roboty budowlane	F
G	Usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	G
H	Usługi hoteli i restauracji	H
I	Usługi transportowe, magazynowe oraz łączności	I
J	Usługi pośrednictwa finansowego	J
K	Usługi związane z nieruchomościami, wynajem, nauka i prowadzenie działalności gospodarczej	K
L	Usługi w zakresie administracji publicznej, obrony narodowej, obowiązkowych zabezpieczenia społecznego	L
M	Usługi w zakresie edukacji	M
N	Usługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej	N
O	Pozostałe usługi komunalne, społeczne i indywidualne	O
P	Usługi świadczone w gospodarstwach domowych	P
Q	Usługi świadczone przez organizacje i zespoły eksterytorialne	Q

A6—A3

A6		
Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
1	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybołówstwo i rybactwo	A+B
2	Przemysł	C+D+E
3	Budownictwo	F
4	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego; hotele i restauracje; transport, gospodarka magazynowa i łączność	G+H+I
5	Działalność finansowa, obsługa nieruchomości, wynajem, nauka i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	J+K
6	Pozostała działalność usługowa	L do P

A3

A3		
Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do NACE Rev.1
1	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybołówstwo i rybactwo	A+B
2	Przemysł i budownictwo	C+D+E+F
3	Usługi	G-P

P6—P3

P6		
Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
1	Produkty rolne, łowiectwa i leśnictwa oraz rybołówstwa i rybactwa	A+B
2	Produkty górnictwa i kopalnictwa, produkty przetwórstwa przemysłowego oraz produkcja i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	C+D+E
3	Roboty budowlane	F
4	Usługi w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, naprawy, usługi hoteli i restauracji, usługi transportowe, magazynowe oraz łączności	G+H+I
5	Usługi pośrednictwa finansowego, usługi związane z nieruchomościami, wynajem, nauka i prowadzenie działalności gospodarczej	J+K
6	Pozostałe usługi	L-P

P3

P3		
Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
1	Produkty rolne, łowiectwa i leśnictwa oraz rybołówstwa i rybactwa	A+B
2	Produkty górnictwa i kopalnictwa, produkty przetwórstwa przemysłowego, produkcja i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz roboty budowlane	C+D+E+F
3	Usługi	G-P

Pi6—Pi3

Pi6		
Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
1	Produkty rolne, łowiectwa i leśnictwa oraz rybołówstwa i rybactwa Urządzenia:	01+02+05 —
2	Towary metalowe i maszyny	28 do 33+36
3	Sprzęt transportowy:	34+35
	Budownictwo: z tego:	45
4	Budownictwo mieszkaniowe	—
5	Pozostałe budownictwo	—
6	Pozostałe produkty	Pozostałe działy

Pi3		
Kod	Wyszczególnienie	Odniesienie do CPA
1	Towary metalowe i maszyny, sprzęt transportowy	28-36
2	Budownictwo	45
3	Pozostałe produkty	Pozostałe działy

KLASYFIKACJA SPOŻYCIA INDYWIDUALNEGO WEDŁUG PRZEZNACZENIA (Coicop) (*)

(Jedno- i dwu-cyfrowe poziomy)

1. **Żywność, napoje i towary tytoniowe**
  - 1.1. Żywność
  - 1.2. Napoje
  - 1.3. Towary tytoniowe
2. **Odzież i obuwie**
  - 2.1. Odzież
  - 2.2. Obuwie
3. **Użytkowanie mieszkania lub domu, zaopatrzenie w wodę, nośniki energii oraz centralne ogrzewanie**
  - 3.1. Czynsze brutto
  - 3.2. Utrzymanie mieszkania lub domu
  - 3.3. Pozostałe usługi związane z użytkowaniem mieszkania lub domu
  - 3.4. Nośniki energii oraz centralne ogrzewanie
4. **Wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego**
  - 4.1. Meble, wyposażenie mieszkania i artykuły dekoracyjne, dywany i inne wykładziny podłogowe oraz ich naprawa
  - 4.2. Artykuły włókiennicze dla gospodarstwa domowego
  - 4.3. Urządzenia grzewcze i kuchenne; chłodziarki, pralki i podobny sprzęt gospodarstwa domowego, łącznie z zainstalowaniem i naprawami
  - 4.4. Zastawa szklana, stołowa i naczynia domowe
  - 4.5. Narzędzia i sprzęt dla domu i ogrodu
  - 4.6. Artykuły użytku domowego oraz usługi związane z prowadzeniem gospodarstwa domowego
5. **Zdrowie**
  - 5.1. Artykuły medyczo-farmaceutyczne, urządzenia i sprzęt terapeutyczny
  - 5.2. Usługi medyczne pozaszpitalne i paramedyczne
  - 5.3. Usługi szpitalne
  - 5.4. Usługi w zakresie ubezpieczeń chorobowych i wypadkowych
6. **Transport**
  - 6.1. Zakup środków transportu
  - 6.2. Eksploatacja prywatnych środków transportu
  - 6.3. Usługi transportowe
7. **Rekreacja, rozrywka i kultura**
  - 7.1. Sprzęt i akcesoria łącznie z naprawami
  - 7.2. Usługi rekreacji i kultury
  - 7.3. Gazety, czasopisma, książki i materiały piśmienne
8. **Edukacja**
  - 8.1. Usługi edukacji
  - 8.2. Pomoce naukowe
  - 8.3. Dodatkowe usługi w zakresie edukacji
9. **Hotele, kawiarnie i restauracje**
  - 9.1. Usługi gastronomii(catering)
  - 9.2. Usługi zakwaterowania

(*) Klasyfikacja ta obecnie podlega rewizji.

- 10. **Inne towary i usługi**
- 10.1. Higiena osobista
- 10.2. Artykuły użytku osobistego, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 10.3. Łączność
- 10.4. Usługi socjalne
- 10.5. Usługi finansowe, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 10.6. Pozostałe usługi, gdzie indziej niesklasyfikowane

KLASYFIKACJA INSTYTUCJI RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH WEDŁUG FUNKCJI (Cofog) (*)

- 01. **Działalność ogólnopaństwowa**
- 01.1. Organy wykonawcze i ustawodawcze, sprawy finansowe i skarbowe, sprawy zagraniczne, inne niż pomoc zagraniczna
- 01.2. Pomoc gospodarcza dla zagranicy
- 01.3. Podstawowe prace naukowo-badawcze
- 01.4. Usługi ogólnopaństwowe
- 01.5. Usługi ogólnopaństwowe, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 02. **Sprawy i usługi związane z obroną narodową**
- 02.1. Administracja i działalność w zakresie obrony wojskowej i cywilnej
- 02.2. Pomoc wojskowa dla zagranicy
- 02.3. Prace związane z badaniami i rozwojem (w tym eksperymentalne) w dziedzinie obrony narodowej
- 02.4. Pozostała działalność w dziedzinie obrony narodowej, gdzie indziej niesklasyfikowana
- 03. **Sprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego**
- 03.1. Policji i straży pożarnej
- 03.2. Sądownictwo
- 03.3. Administracja i działalność w zakresie więziennictwa
- 03.4. Sprawy dotyczące bezpieczeństwa i porządku publicznego, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 04. **Sprawy i usługi związane z działalnością w zakresie edukacji**
- 04.1. Edukacja przedszkolna i w zakresie szkoły podstawowej (ISCED poziom 0 i 1)
- 04.2. Edukacja w zakresie szkoły średniej (ISCED Poziom 2 i 3)
- 04.3. Szkolnictwo wyższe (ISCED poziom 5-7)
- 04.4. Usługi edukacji nie przyporządkowane do konkretnego poziomu (ISCED poziom 9)
- 04.5. Dodatkowe usługi w zakresie edukacji
- 04.6. Sprawy i usługi związane z działalnością w zakresie edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 05. **Sprawy i usługi związane z działalnością w zakresie ochrony zdrowia**
- 05.1. Usługi szpitalne
- 05.2. Kliniki, i lekarze praktykujący w zakresie usług lekarskich, dentystycznych i paramedycznych
- 05.3. Usługi w zakresie publicznej opieki zdrowotnej
- 05.4. Leki, protezy i sprzęt medyczny lub inne niezbędne produkty odnoszące się do opieki zdrowotnej
- 05.5. Prace związane z badaniami i rozwojem (w tym eksperymentalne) w zakresie ochrony zdrowia i systemu dostaw medycznych
- 05.6. Usługi w zakresie ochrony zdrowia, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 06. **Sprawy i usługi związane z ubezpieczeniami społecznymi i opieką społeczną**
- 06.1. Usługi w zakresie zabezpieczenia społecznego
- 06.2. Usługi w zakresie opieki społecznej
- 06.3. Zabezpieczenia społeczne i opieka społeczna, gdzie indziej niesklasyfikowane

(*) Klasyfikacja ta obecnie podlega rewizji.

- 07. **Sprawy i usługi związane z gospodarką mieszkaniową i komunalną**
  - 07.1. Rozwój gospodarki mieszkaniowej i komunalnej
  - 07.2. Usługi związane z zaopatrzeniem w wodę
  - 07.3. Usługi sanitarne, łącznie z redukcją i kontrolą zanieczyszczeń
  - 07.4. Usługi związane z oświetleniem ulic
  - 07.5. Sprawy i usługi związane z gospodarką mieszkaniową i komunalną, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 08. **Sprawy i usługi związane z rekreacją, kulturą i religią**
  - 08.0. Sprawy i usługi związane z rekreacją, kulturą i religią
- 09. **Sprawy i usługi związane z gospodarką paliwowo — energetyczną**
  - 09.1. Sprawy i usługi związane z gospodarką paliwową
  - 09.2. Energia elektryczna i inne źródła energii
  - 09.3. Sprawy i usługi związane z gospodarką paliwowo-energetyczną, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 10. **Sprawy i usługi związane z działalnością rolną, leśnictwem, rybołówstwem, łowiectwem**
  - 10.1. Usługi związane z rolnictwem
  - 10.2. Usługi związane z leśnictwem
  - 10.3. Usługi związane z rybołówstwem i łowiectwem
  - 10.4. Badania i rozwój (w tym eksperymentalne) w zakresie działalności rolnej, gdzie indziej niesklasyfikowane
  - 10.5. Sprawy i usługi związane z rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem, łowiectwem, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 11. **Sprawy i usługi związane z górnictwem, kopalnictwem (poza paliwami); sprawy i usługi związane z działalnością produkcyjną, budownictwem**
  - 11.1. Usługi związane z górnictwem, kopalnictwem (poza paliwami)
  - 11.2. Usługi związane z działalnością produkcyjną
  - 11.3. Usługi związane z budownictwem
  - 11.4. Sprawy i usługi związane z górnictwem, kopalnictwem (poza paliwami), gdzie indziej nie sklasyfikowane; sprawy i usługi związane z działalnością produkcyjną, budownictwem, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 12. **Sprawy i usługi związane z transportem i łącznością**
  - 12.1. Usługi w zakresie transportu samochodowego
  - 12.2. Usługi w zakresie transportu wodnego
  - 12.3. Usługi w zakresie transportu kolejowego
  - 12.4. Usługi w zakresie transportu lotniczego
  - 12.5. Sprawy i usługi w zakresie transportu rurociągowego i innych rodzajów transportu
  - 12.6. Sprawy i usługi związane z systemem transportowym, gdzie indziej niesklasyfikowane
  - 12.7. Usługi w zakresie łączności
  - 12.8. Sprawy i usługi związane z transportem i łącznością, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 13. **Pozostałe sprawy i usługi związane z działalnością gospodarczą**
  - 13.1. Usługi związane z handlem zaopatrzeniowym, łącznie z gospodarką magazynową; sprawy i usługi związane z hotelami i restauracjami
  - 13.2. Sprawy i usługi związane z turystyką
  - 13.3. Sprawy i usługi związane z wielobranżowymi pracami w zakresie rozwoju
  - 13.4. Działalność ogólnogospodarcza i komercyjna, inna niż dotycząca ogólnej organizacji pracy
  - 13.5. Usługi związane z ogólną organizacją pracy
  - 13.6. Inne sprawy i usługi związane z działalnością gospodarczą, gdzie indziej niesklasyfikowane
- 14. **Inne wydatki, niesklasyfikowane do głównych grup**
  - 14.0. Inne wydatki niesklasyfikowane do głównych grup

RACHUNKI

Tabela A.IV.1 — **Rachunek 0: Bilans płatności bieżących według towarów i usług**

Przychody			Rozchody		
P.1	Produkcja globalna	3 595	P.2	Zużycie pośrednie	1 904
P.11	Produkcja globalna rynkowa	3 048			
P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	171	P.3/P.4	Wydatki na spożycie/Spożycie ostateczne skorygowane	1 371
			P.31/P.41	Spożycie indywidualne/Spożycie indywidualne skorygowane	1 215
P.13	Pozostała produkcja globalna nierynkowa	376	P.32/P.42	Spożycie ogólnospołeczne Spożycie ogólnospołeczne skorygowane	156
D.21	Podatki od produktów	141			
D.31	Subsydia do produktów	-8	P.51	Środki trwałe brutto	376
			P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych	303
P.7	Przywóz towarów i usług	497	P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych	305
P.71	Przywóz towarów	392	P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych	11
P.72	Przywóz usług	105	P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych	-13
			P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych	51
			P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych	53
			P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych	6
			P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych produkowanych	-8
			P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych	22
			P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych	5
			P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych	17
			P.52	Przyrost zapasów	28
			P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż o wyjątkowej wartości	10
			P.6	Wywóz towarów i usług	536
			P.61	Wywóz towarów	462
			P.62	Wywóz usług	74

Tabela A.IV.2 — **Pełna kolejność rachunków dla gospodarki ogółem**I: **Rachunek produkcji**

Rozchody			Przychody		
P.2	Zużycie pośrednie	1 904	P.1	Produkcja globalna	3 595
			P.11	Produkcja globalna rynkowa	3 048
			P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	171

Rozchody		Przychody	
		P.13	Pozostała produkcja globalna nierynkowa 376
		D.21- D.31	Podatki od produktów pomniejszone o subsydia do produktów 133
B.1*g	Produkt krajowy brutto	1 824	
K.1	Zużycie środków trwałych	222	
B.1*n	Produkt krajowy netto	1 602	

II: Rachunki podziału i wykorzystania dochodów

II.1: Pierwotny podział na koncie dochodów

II.1.1: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody		Przychody	
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	762	B.1* Produkt krajowy 1602
D.11	Wynagrodzenia	569	
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	193	
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174	
D.122	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	19	
D.2	Podatki związane z produkcją i przywozem	235	
D.21	Podatki od produktów	141	
D.211	Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)	121	
D.212	Podatki i cła przywozowe (poza VAT)	17	
D.2121	Należności przywozowe	17	
D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0	
D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem)	3	
D.29	Pozostałe podatki od produkcji	94	
D.3	Dotacje	- 44	
D.31	Subsydia do produktów	-8	
D.311	Dotacje związane z przywozem	0	
D.319	Inne subsydia do produktów	- 8	
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	- 36	
B.2	Nadwyżka operacyjna	217	
B.3	Dochód mieszany	432	

II.1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	380	B.2	Nadwyżka operacyjna	217
D.41	Odsetki	206	B.3	Dochód mieszany	432
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	84			
D.421	Dywidendy	60	D.1	Wynagrodzenie pracownicze	766
D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	24	D.11	Wynagrodzenia	573
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0	D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	193
D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	25	D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174
D.45	Renty gruntowe/czynsze	65	D.122	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	19
			D.2	Podatki związane z produkcją i przywozem	235
			D.21	Podatki od produktów	141
			D.211	Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)	121
			D.212	Podatki i cła przywozowe (poza VAT)	17
			D.2121	Należności przywozowe	17
			D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0
			D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem)	3
			D.29	Pozostałe podatki od produkcji	94
			D.3	Dotacje	-44
			D.31	Subsydia do produktów	-8
			D.311	Dotacje związane z przywozem	0
			D.319	Inne subsydia do produktów	-8
			D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	-36
			D.4	Dochody z tytułu własności	407
			D.41	Odsetki	200
			P.119	Korekta z tytułu FISIM — u	0
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	103
			D.421	Dywidendy	46
			D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	57
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	14
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	25
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	65
B.5*	Dochód narodowy	1 633			

II.1.2.1: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	217	B.2	Nadwyżka operacyjna	217
D.41	Odsetki	147	B.3	Dochód mieszany	432
D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	25			
D.45	Renty gruntowe/czynsze	45	D.4	Dochody z tytułu własności	247
			D.41	Odsetki	150
			P.119	Korekta z tytułu FISIM-u	0
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	37
			D.421	Dywidendy	37
			D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułamnych	0
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	11
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	5
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	44
B.4	<i>Dochód przedsiębiorcy</i>	679			

II.1.2.2: Rachunek podziału pozostałych dochodów pierwotnych

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	163	B.4	Dochód przedsiębiorcy	679
D.41	Odsetki	59			
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	84	D.1	Wynagrodzenie pracownicze	766
D.421	Dywidendy	60	D.11	Wynagrodzenia	573
D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułamnych	24	D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	193
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0	D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174
D.45	Renty gruntowe/czynsze	20	D.122	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	19
			D.2	Podatki związane z produkcją i przywozem	235
			D.21	Podatki od produktów	141
			D.211	Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)	121
			D.212	Podatki i cła przywozowe (poza VAT)	17
			D.2121	Należności przywozowe	17
			D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0
			D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem)	3
			D.29	Pozostałe podatki od produkcji	94

Rozchody		Przychody		
		D.3	Dotacje	-44
		D.31	Subsydia do produktów	-8
		D.311	Dotacje związane z przywozem	0
		D.319	Inne subsydia do produktów	-8
		D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	-36
		D.4	Dochody z tytułu własności	160
		D.41	Odsetki	50
		D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	66
		D.421	Dywidendy	9
		D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułomnych	57
		D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	3
		D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	20
		D.45	Renty gruntowe/czynsze	21
B.5*	<i>Dochód narodowy</i>	1 633		

II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu

Rozchody		Przychody			
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	212	B.5* <i>Dochód narodowy</i>	1 633	
D.51	Podatek dochodowy	203			
D.59	Pozostałe podatki	9	D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	213
			D.51	Podatek dochodowy	204
D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	322	D.59	Pozostałe podatki	9
D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	303	D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	322
D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174	D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	303
D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	160	D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174
D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	14	D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	160
D.6112	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	97	D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	14
D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	85	D.6112	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	97
D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	12	D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	85
D.6113	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	32	D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	12
D.61131	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	22	D.6113	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	32
D.61132	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	10	D.61131	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	22
D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	19	D.61132	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	10

Rozchody			Przychody		
			D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	19
D.62	Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego inne niż transfery socjalne w naturze	332			
D.621	Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego pieniężne	232	D.62	Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego inne niż transfery socjalne w naturze	332
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	29	D.621	Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego pieniężne	232
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	19	D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	29
D.624	Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne	52	D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	19
			D.624	Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne	52
D.7	Inne transfery bieżące	269			
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	43	D.7	Inne transfery bieżące	239
D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie	45	D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	45
D.73	Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych	96	D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie	42
D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa	31	D.73	Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych	96
D.75	Różne transfery bieżące	54	D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa	1
			D.75	Różne transfery bieżące	55
B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	1 604			

II.3: Rachunek redystrybucji dochodów w naturze

Rozchody			Przychody		
D.63	Transfery socjalne w naturze	219	B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	1 604
D.631	Świadczenia społeczne w naturze	162			
D.6311	Świadczenia z zabezpieczenia społecznego, refundowane	78	D.63	Transfery socjalne w naturze	219
D.6312	Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze	65	D.631	Świadczenia społeczne w naturze	162
D.6313	Świadczenia z pomocy społecznej w naturze	19	D.6311	Świadczenia z zabezpieczenia społecznego, refundowane	78
D.632	Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług	57	D.6312	Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze	65
			D.6313	Świadczenia z pomocy społecznej w naturze	19
			D.632	Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług	57
B.7	<i>Skorygowany dochód do dyspozycji</i>	1 604			

II.4: Rachunek wykorzystania dochodów

II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody			Przychody		
P.3	Wydatki na spożycie	1 371	B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	1 604
P.31	Spożycie indywidualne	1 215			
P.32	Spożycie ogólnospołeczne	156	D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11			
B.8	<i>Oszczędności</i>	233			

II.4.2: Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody		
P.4	Spożycie ostateczne skorygowane	1371	B.7 Skorygowany dochód do dyspozycji	1 604
P.41	Spożycie indywidualne skorygowane	1 215		
P.42	Spożycie ogólnospołeczne skorygowane	156	D.8 Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11		
B.8	Oszczędności	233		

III: Rachunki akumulacji

III.1: Bilans płatności kapitałowych

III.1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto		
B.10.	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	230	B.8n Oszczędności netto	233
			D.9 Transfery kapitałowe otrzymane	62
			D.91 Podatki od kapitału	2
			D.92 Dotacje do inwestycji	23
			D.99 Pozostałe transfery kapitałowe	37
			D.9 Wymagalne przelewy kapitałowe	-65
			D.91 Podatki od kapitału	-2
			D.92 Investment grants	-27
			D.99 Pozostałe transfery kapitałowe	-36

III.1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto		
P.51	Środki trwałe brutto	376	B.10.1 Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	230
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych	303		
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych	305		
P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych	11		
P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych	-13		
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych	51		
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	53		
P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	6		
P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	-8		

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych	22	
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych	5	
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych	17	
K.1	Zużycie środków trwałych	- 222	
P.52	Przyrost zapasów	28	
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	10	
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów	0	
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych	0	
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych	0	
B.9	Wierzytelności netto (+) Zadłużenie netto (-)	38	

III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
F	Nabycie netto aktywów finansowych	641	F Zaciągnięcie netto zobowiązań 603
F.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	- 1	
F.2	Gotówka i depozyty	119	F.2 Gotówka i depozyty 132
F.21	Gotówka	34	F.21 Gotówka 35
F.22	Depozyty zbywalne	62	F.22 Depozyty zbywalne 65
F.29	Pozostałe depozyty	23	F.29 Pozostałe depozyty 32
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	138	F.3 Papiery wartościowe inne niż akcje 123
F.4	Pożyczki	244	F.4 Pożyczki 217
F.41	Pożyczki krótkoterminowe	83	F.41 Pożyczki krótkoterminowe 76
F.42	Pożyczki długoterminowe	161	F.42 Pożyczki długoterminowe 141
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	44	F.5 Akcje i inne udziały kapitałowe 43
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	36	F.6 Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe 36

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i rezerwach funduszy emerytalnych	33	F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i rezerwach funduszy emerytalnych	33
F.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie	22	F.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie	22
F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11	F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	3	F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	3
F.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	61	F.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	52
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	18	F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	18
F.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	43	F.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	34
			B.9	Wierzytelności netto (+) Zadłużenie netto (-)	38

III.3: Rachunek innych zmian aktywów

III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN	Aktywa niefinansowe	10	AF	Pasywa finansowe	- 2
AN.1	Aktywa wytworzone	- 7	K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych	3	K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	- 9	K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowan	- 2
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0	K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	1	K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	- 2	K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0	K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	- 2			
K.12.21	Monetyzacja/demonetyzacja złota	- 2	z tego:		
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	AF.2	Gotówka i depozyty	0
			AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
			AF.4	Pożyczki	- 4
z tego:			AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.11	Środki trwałe	- 4	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	2
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	- 1	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	- 2			
AN.2	Aktywa niewytworzone	17			

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych	24
K.5	Naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych	4
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych	-9
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych	-8
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych	-1
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	-2
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
z tego:		
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	17
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0
AF	Aktywa finansowe	5
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	3
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	2
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	2
K.12.21	Monetyzacja/demonetyzacja złota	2
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
z tego:	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	7
AF.1		
AF.2	Gotówka i depozyty	0
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
AF.4	Pożyczki	-4
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	2
AF.7	Pozostałe należności	0
	B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów

III.3.2: Rachunki przeszacowań

Zmiany aktywów**Zmiany pasywów i wartości netto**

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11	Nominalne zyski (+) / straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11	Nominalne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:	
AN	Aktywa niefinansowe	280	AF	Pasywa finansowe	76
AN.1	Aktywa wytworzone	126	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.11	Środki trwałe	111	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	42
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	7	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	8	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	34
AN.2	Aktywa niewytworzone	154	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	152	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	2			
AF	Aktywa finansowe	84			
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	12			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	40			
AF.4	Pożyczki	0			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	31			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	288

III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów**Zmiany pasywów i wartości netto**

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów		K.11.1	Neutralne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów	
AN	Aktywa niefinansowe	198	AF	Pasywa finansowe	126
AN.1	Aktywa wytworzone	121	AF.2	Gotówka i depozyty	29
AN.11	Środki trwałe	111	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	26
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	5	AF.4	Pożyczki	29
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	5	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	28
AN.2	Aktywa niewytworzone	78	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	7
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	76	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	6
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	1			
AF	Aktywa finansowe	136			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	15		
AF.2	Gotówka i depozyty	30		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	25		
AF.4	Pożyczki	28		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	26		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	7		
AF.7	Pozostałe należności	5		
			B.10.31	Zmiany wartości/netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				208

III.3.2.2: Rachunek realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów		K.11.2	Realne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów
AN	Aktywa niefinansowe	81	AF	Pasywa finansowe
				- 50
AN.1	Aktywa wytworzone	5	AF.2	Gotówka i depozyty
				- 29
AN.11	Środki trwałe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
				16
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	3	AF.4	Pożyczki
				- 29
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	2	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
				6
AN.2	Aktywa niewytworzone	77	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
				- 7
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	76	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia
				- 6
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	1		
AF	Aktywa finansowe	- 52		
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	- 3		
AF.2	Gotówka i depozyty	- 30		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	15		
AF.4	Pożyczki	- 28		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	5		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	- 7		
AF.7	Pozostałe należności	- 5		
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				80

IV: Bilanse

IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	9 922	AF	Pasywa finansowe	6 298
AN.1	Aktywa wytworzone	6 047	AF.2	Gotówka i depozyty	1 471
AN.11	Środki trwałe	5 544	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 311
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	231	AF.4	Pożyczki	1 437
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	272	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1 406
AN.2	Aktywa niewytworzone	3 875	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	371
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	3 809	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	302
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	66			
AF	Aktywa finansowe	6 792			
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	770			
AF.2	Gotówka i depozyty	1 482			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 263			
AF.4	Pożyczki	1 384			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1 296			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	370			
AF.7	Pozostałe należności	227			
			B.10.32	Wartość netto	10 416

IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów		
AN	Aktywa niefinansowe	482	AF	Pasywa finansowe	677
AN.1	Aktywa wytworzone	289	AF.2	Gotówka i depozyty	132
AN.11	Środki trwałe	239	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	165
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	34	AF.4	Pożyczki	213
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	16	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	77
AN.2	Aktywa niewytworzone	193	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	38
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	191	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	52
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	2			
AF	Aktywa finansowe	730			
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	18			
AF.2	Gotówka i depozyty	119			

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	178			
AF.4	Pożyczki	240			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	75			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	38			
AF.7	Pozostałe należności	61			
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z:	535
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych	230
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów	17
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	288
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	208
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	80

IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	10 404	AF	Pasywa finansowe	6 975
AN.1	Aktywa wytworzone	6 336	AF.2	Gotówka i depozyty	1 603
AN.11	Środki trwałe	5 783	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 476
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	265	AF.4	Pożyczki	1 650
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	288	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1 483
AN.2	Aktywa niewytworzone	4 068	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	409
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	4 000	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	354
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	68			
AF	Aktywa finansowe	7 522			
AF.1	Złoto monetarne i Specjalne Prawa Ciągnięcia (SDR-y)	788			
AF.2	Gotówka i depozyty	1 601			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 441			
AF.4	Pożyczki	1 624			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1 371			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	408			
AF.7	Pozostałe należności	288			
			B.90	Wartość netto	10 951

Tabela A.IV.3 — Pełna kolejność rachunków dla przedsiębiorstw

I: Rachunek produkcji

Rozchody			Przychody		
P.2	Zużycie pośrednie	881	P.1	Produkcja globalna	1 753
			P.11	Produkcja globalna rynkowa	1 722
			P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	31
B.1g	Wartość dodana brutto	872			
K.1	Zużycie środków trwałych	137			
B.1n	Wartość dodana netto	735			

II: Rachunki podziału i wykorzystania dochodów

II.1: Pierwotny podział na koncie dochodów

II.1.1: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody			Przychody		
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	545	B.1n	Wartość dodana netto	735
D.11	Wynagrodzenia	421			
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	124			
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	112			
D.122	Składki przypisane na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	12			
D.29	Pozostałe podatki od produkcji	86			
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	- 35			
B.2	Nadwyżka operacyjna	139			

II.1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	145	B.2	Nadwyżka operacyjna	139
D.41	Odsetki	66			
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	48	D.4	Dochody z tytułu własności	78
D.421	Dywidendy	24	D.41	Odsetki	25
D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułomnych	24	D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	3
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0	D.421	Dywidendy	3
D.45	Renty gruntowe/czynsze	31	D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułomnych	0
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	4
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	5
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	41
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	72			

II.1.2.1: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	97	B.2	Nadwyżka operacyjna	139
D.41	Odsetki	66			
D.45	Renty gruntowe/czynsze	31	D.4	Dochody z tytułu własności	78
			D.41	Odsetki	25
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	3
			D.421	Dywidendy	3
			D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułamnych	0
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	4
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	5
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	41
B.4	Dochód przedsiębiorcy	120			

II.1.2.2: Podział pozostałych dochodów pierwotnych

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	48	B.4	Dochód przedsiębiorcy	120
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	48			
D.421	Dywidendy	24			
D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułamnych	24			
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0			
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	72			

II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu

Rozchody			Przychody		
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	24	B.5	Saldo dochodów pierwotnych	72
D.51	Podatek dochodowy	20			
D.59	Pozostałe podatki	4	D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	14
			D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	2
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	13	D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	1
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów ubezpieczalni społecznych	1	D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	1
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	12	D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	1
			D.6112	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	1
D.7	Inne transfery bieżące	11	D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	1
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	8	D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.75	Różne transfery bieżące	3	D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	12

Rozchody		Przychody	
		D.7	Inne transfery bieżące 10
		D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie 6
		D.75	Różne transfery bieżące 4
B.6	Dochód do dyspozycji 48		

II.4: Rachunek wykorzystania dochodów

II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody	
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych 0	B.6	Dochód do dyspozycji 48
B.8	Oszczędności 48		

III: Rachunki akumulacji

III.1: Bilans płatności kapitałowych

III.1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych 65	B.8n	Oszczędności netto 48
		D.9	Transfery kapitałowe, otrzymane 33
		D.92	Dotacje do inwestycji 23
		D.99	Pozostałe transfery kapitałowe 10
		D.9	Transfery kapitałowe, płacone - 16
		D.91	Podatki od kapitału 0
		D.99	Pozostałe transfery kapitałowe - 16

III.1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
P.51	Środki trwałe brutto 250	B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych 65
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych 209		
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych 211		
P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych 4		
P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych - 6		
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych 21		
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych 21		
P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych 1		
P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych - 1		

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych	20	
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych	3	
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych	17	
K.1	Zużycie środków trwałych	- 137	
P.52	Przyrost zapasów	26	
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	2	
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów	- 7	
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych	- 6	
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych	- 1	
B.9	Net lending(+)/net borrowing(-)	- 69	

III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
F	Nabycie netto aktywów finansowych	71	F Zaciągnięcie netto zobowiązań 140
F.2	Gotówka i depozyty	17	F.2 Gotówka i depozyty 0
F.21	Gotówka	5	F.22 Depozyty zbywalne 0
F.22	Depozyty zbywalne	10	F.29 Pozostałe depozyty 0
F.29	Pozostałe depozyty	2	F.3 Papiery wartościowe inne niż akcje 6
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	18	F.4 Pożyczki 71
F.4	Pożyczki	27	F.41 Krótkoterminowe 16
F.41	Pożyczki krótkoterminowe	16	F.42 Długoterminowe 55
F.42	Pożyczki długoterminowe	11	
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	26	
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	2	
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0	
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0	F.61 Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i rezerwach funduszy emerytalnych 0
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	0	F.612 Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych 0

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
F.7	Pozostałe należności	7	F.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	37
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	6	F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	8
F.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	1	F.79	Pozostałe należności/zapłaćenia, except trade credits and advances	29
			B.9	Net lending (+)/net borrowing(-)	-69

III.3: Rachunek innych zmian aktywów

III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN	Aktywa niefinansowe	12	AF	Pasywa finansowe	- 3
AN.1	Aktywa wytworzone	- 2	K.7	Straty z tytułu kłesk żywnościowych	0
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych	0	K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0
K.7	Straty z tytułu kłesk żywnościowych	- 5	K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	- 4
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	- 1	K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	1
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	1	K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	1
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	3	K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	3	K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	z tego:		
			AF.2	Gotówka i depozyty	0
			AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
z tego:			AF.4	Pożyczki	- 3
AN.11	Środki trwałe	- 1			
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	- 1	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	14	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	0
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych	24			
K.5	Naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych	0			
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych	- 7			
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych	- 6			
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych	- 1			
K.7	Straty z tytułu kłesk żywnościowych	0			
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	- 4			
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	1		
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	1		
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0		
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0		
z tego:				
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	14		
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	2		
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0		
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0		
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0		
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	2		
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	2		
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0		
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0		
z tego:				
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	2		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów
				17

III.3.2: Rachunek przeszacowań

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11	Nominalne zyski (+) / straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11	Nominalne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:
AN	Aktywa niefinansowe	144	AF	Pasywa finansowe
AN.1	Aktywa wytworzone	63	AF.2	Gotówka i depozyty
AN.11	Środki trwałe	58	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	4	AF.4	Pożyczki
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	1	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
AN.2	Aktywa niewytworzone	81	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	80	AF.7	Pozostałe zobowiązania
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	1		

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF	Aktywa finansowe	8		
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	3		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	5		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				134

III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów		K.11.1	Neutralne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów
AN	Aktywa niefinansowe	101	AF	Pasywa finansowe
AN.1	Aktywa wytworzone	60	AF.2	Gotówka i depozyty
AN.11	Środki trwałe	58	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	2	AF.4	Pożyczki
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	1	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
AN.2	Aktywa niewytworzone	41	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	40	AF.7	Pozostałe zobowiązania
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	1		
AF	Aktywa finansowe	18		
AF.2	Gotówka i depozyty	8		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	2		
AF.4	Pożyczki	1		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	4		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1		
AF.7	Pozostałe należności	3		
			B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				82

III.3.2.2: Rachunek realnych zysków / strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów		K.11.2	Realne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów
AN	Aktywa niefinansowe	43	AF	Pasywa finansowe
				-18

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN.1	Aktywa wytworzone	3	AF.2	Gotówka i depozyty	- 1
AN.11	Środki trwałe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	3	AF.4	Pożyczki	- 18
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3
AN.2	Aktywa niewytworzone	40	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	40	AF.7	Pozostałe zobowiązania	- 3
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	- 10			
AF.2	Gotówka i depozyty	- 8			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1			
AF.4	Pożyczki	- 1			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	- 1			
AF.7	Pozostałe należności	- 3			
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/ strat z tytułu posiadania aktywów	51

IV: Bilanse

IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	5 041	AF	Pasywa finansowe	1 817
AN.1	Aktywa wytworzone	3 001	AF.2	Gotówka i depozyty	40
AN.11	Środki trwałe	2 878	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	44
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	85	AF.4	Pożyczki	897
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	38	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	687
AN.2	Aktywa niewytworzone	2 040	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	12
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1 989	AF.7	Pozostałe zobowiązania	137
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	51			
AF	Aktywa finansowe	897			
AF.2	Gotówka i depozyty	382			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	90			
AF.4	Pożyczki	50			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	200			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	25			
AF.7	Pozostałe należności	150			
			B.90	Wartość netto	4 121

IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów		
AN	Aktywa niefinansowe	290	AF	Pasywa finansowe	155
AN.1	Aktywa wytworzone	182	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.11	Środki trwałe	150	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	7
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	29	AF.4	Pożyczki	68
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	3	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	42
AN.2	Aktywa niewytworzone	108	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	108	AF.7	Pozostałe zobowiązania	37
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	81			
AF.2	Gotówka i depozyty	17			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	21			
AF.4	Pożyczki	27			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	9			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	7			
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z:	216
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych	65
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów	17
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	134
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	82
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	51

IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	5 331	AF	Pasywa finansowe	1 972
			AF.2	Gotówka i depozyty	40
AN.1	Aktywa wytworzone	3 183	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	51
AN.11	Środki trwałe	3 028	AF.4	Pożyczki	965
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	114	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	729
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	41	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	12
AN.2	Aktywa niewytworzone	2 148	AF.7	Pozostałe zobowiązania	174
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	2 097			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	51			

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
AF	Aktywa finansowe	978		
AF.2	Gotówka i depozyty	389		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	111		
AF.4	Pożyczki	77		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	209		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	25		
AF.7	Pozostałe należności	157		
			B.90	Wartość netto
				4 337

Table A.IV.4 — Pełna kolejność rachunków dla instytucji finansowych

I: Rachunek produkcji

Rozchody			Przychody	
P.2	Zużycie pośrednie	29	P.1	Produkcja globalna
			P.11	Produkcja globalna rynkowa
			P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele
B.1g	Wartość dodana brutto	73		0
K.1	Zużycie środków trwałych	10		
B.1n	Wartość dodana netto	63		

II: Rachunki podziału i wykorzystania dochodów

II.1: Pierwotny podział na koncie dochodów

II.1.1: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody			Przychody	
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	15	B.1n	Wartość dodana netto
D.11	Wynagrodzenia	10		63
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	5		
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	4		
D.122	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez	1		
D.29	Pozostałe podatki od produkcji	3		
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	0		
B.2	Nadwyżka operacyjna	45		

II.1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów

Rozchody			Przychody	
D.4	Dochody z tytułu własności	138	B.2	Nadwyżka operacyjna
D.41	Odsetki	77		45
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	36	D.4	Dochody z tytułu własności
				160

Rozchody			Przychody		
D.421	Dywidendy	36	D.41	Odsetki	125
			P.119	Korekta z tytułu FISIM — u	- 48
D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	0	D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	25
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0	D.421	Dywidendy	25
D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	25	D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	0
D.45	Renty gruntowe/czynsze	0	D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	7
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis	0
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	3
B.5	<i>Saldo dochodów pierwotnych</i>	19			

II.1.2.1: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	102	B.2	<i>Nadwyżka operacyjna</i>	45
D.41	Odsetki	77			
D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	25	D.4	Dochody z tytułu własności	160
D.45	Renty gruntowe/czynsze	0	D.41	Odsetki	125
			P.119	Korekta z tytułu FISIM — u	- 48
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	25
			D.421	Dywidendy	25
			D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	0
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	7
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	0
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	3
B.4	<i>Dochód przedsiębiorcy</i>	55			

II.1.2.2: Rachunek podziału pozostałych dochodów pierwotnych

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	36	B.4	<i>Dochód przedsiębiorcy</i>	55
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	36			
D.421	Dywidendy	36			
D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	0			
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0			
B.5	<i>Saldo dochodów pierwotnych</i>	19			

II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu

Rozchody		Przychody		
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	10	B.5 Saldo dochodów pierwotnych	19
D.51	Podatek dochodowy	7		
D.59	Pozostałe podatki	3	D.61 Składki na zabezpieczenia społeczne	39
			D.611 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	38
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	29	D.6111 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	18
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	28	D.61111 Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	15
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	1	D.61112 Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	3
			D.6112 Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	20
D.7	Inne transfery bieżące	46	D.61121 Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	15
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	0	D.61122 Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	5
D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie	45	D.612 Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	1
D.75	Różne transfery bieżące	1		
			D.7 Inne transfery bieżące	49
			D.71 Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	45
			D.72 Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie	0
			D.75 Różne transfery bieżące	4
B.6	Dochód do dyspozycji	22		

II.4: Rachunek wykorzystania dochodów

II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody		
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11	B.6 Dochód do dyspozycji	22
B.8	Oszczędności	11		

III: Rachunki akumulacji

III.1: Bilans płatności kapitałowych

III.1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto		
B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	4	B.8n Oszczędności netto	11
			D.9 Transfery kapitałowe, otrzymane	0
			D.92 Dotacje do inwestycji	0
			D.99 Pozostałe transfery kapitałowe	0
			D.9 Transfery kapitałowe, otrzymane	-7
			D.91 Podatki od kapitału	0
			D.99 Pozostałe transfery kapitałowe	-7

III.1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
P.51	Środki trwałe brutto	9	B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	4
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych	8			
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych	7			
P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych	1			
P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych	0			
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych	1			
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	1			
P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	0			
P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	0			
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych	0			
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych	0			
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych	0			
K.1	Zużycie środków trwałych	-10			
P.52	Przyrost zapasów	0			
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	0			
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów	0			
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych	0			
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych	0			
B.9	Wierzytelności netto(+)/zadłużenie netto(-)	5			

III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
F	Nabycie netto aktywów finansowych	237	F	Zaciągnięcie netto zobowiązań	232
F.1	Złoto monetarne i SDR-y	- 1			
F.2	Gotówka i depozyty	15	F.2	Gotówka i depozyty	130
F.21	Gotówka	15	F.21	Gotówka	35
F.22	Depozyty zbywalne	0	F.22	Depozyty zbywalne	63

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
F.29	Pozostałe depozyty	0	F.29	Pozostałe depozyty	32
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	53	F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	53
F.4	Pożyczki	167	F.4	Pożyczki	0
F.41	Krótkoterminowe	63	F.41	Krótkoterminowe	0
F.42	Długoterminowe	104	F.42	Długoterminowe	0
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3	F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	13
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0	F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	36
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	0	F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i rezerwach funduszy emerytalnych	33
			F.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie	22
F.7	Pozostałe należności	0	F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	0	F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	3
F.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	0			
			F.7	Pozostałe należności/zapłażenia	0
			F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	0
			F.79	Pozostałe należności/zobowiązania, poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	0
			B.9	Wierzytelności netto (+) Zadłużenie netto (-)	5

III.3: Rachunek innych zmian aktywów

III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN	Aktywa niefinansowe	-2	AF	Pasywa finansowe	2
AN.1	Aktywa wytworzone	-2	K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych	0	K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	0
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0	K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	2
K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	0	K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0	K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	-2	K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0	K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	- 2			
K.12.21	Monetyzacja i demonetyzacja złota	- 2	z tego:		
			AF.2	Gotówka i depozyty	0
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
			AF.4	Pożyczki	0
z tego:			AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.11	Środki trwałe	0	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	2
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	- 2			
AN.2	Aktywa niewytworzone	0			
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych	0			
K.5	Naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych	0			
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych	0			
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych	0			
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych	0			
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0			
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0			
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0			
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0			
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0			
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego:					
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	0			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	0			
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0			
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	- 3			
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	1			
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	2			
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0			
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	2			
K.12.21	Monetyzacja i demonetyzacja złota	2			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego:					
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	7			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	- 3		
AF.4	Pożyczki	- 4		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów -4

III.3.2: Rachunki przeszacowań

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11	Nominalne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11	Nominalne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:
AN	Aktywa niefinansowe	4	AF	Pasywa finansowe 51
AN.1	Aktywa wytworzone	2	AF.2	Gotówka i depozyty 0
AN.11	Środki trwałe	2	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje 34
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki 0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe 17
AN.2	Aktywa niewytworzone	2	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe 0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1	AF.7	Pozostałe zobowiązania 0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	57		
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	11		
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	30		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	16		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów 10

III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów		K.11.1	Neutralne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów
AN	Aktywa niefinansowe	3	AF	Pasywa finansowe 68
AN.1	Aktywa wytworzone	2	AF.2	Gotówka i depozyty 26

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN.11	Środki trwałe	2	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	21
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	14
AN.2	Aktywa niewytworzone	1	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	7
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	70			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	14			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	19			
AF.4	Pożyczki	24			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	13			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	1			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	5

III.3.2.2: Rachunek realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów		K.11.2	Realne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów	
AN	Aktywa niefinansowe	1	AF	Pasywa finansowe	- 17
AN.1	Aktywa wytworzone	0	AF.2	Gotówka i depozyty	- 26
AN.11	Środki trwałe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	13
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3
AN.2	Aktywa niewytworzone	1	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	- 7
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	- 13			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	- 3			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	11			
AF.4	Pożyczki	- 24			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	- 1		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/ strat z tytułu posiadania aktywów
				5

IV: Bilanse

IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	144	AF	Pasywa finansowe	3 384
AN.1	Aktywa wytworzone	104	AF.2	Gotówka i depozyty	1 281
AN.11	Środki trwałe	99	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 053
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	5	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	715
AN.2	Aktywa niewytworzone	40	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	335
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	37	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	3			
AF	Aktywa finansowe	3 508			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	690			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	950			
AF.4	Pożyczki	1 187			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	651			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	30			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.90	Wartość netto	268

IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów		
AN	Aktywa niefinansowe	1	AF	Pasywa finansowe	285
AN.1	Aktywa wytworzone	- 1	AF.2	Gotówka i depozyty	130
AN.11	Środki trwałe	1	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	87
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	- 2	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	30
AN.2	Aktywa niewytworzone	2	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	38
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	294			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	17			
AF.2	Gotówka i depozyty	15			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	80			
AF.4	Pożyczki	163			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	19			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z:	10
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych	4
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów	-4
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	10
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	5
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	5

IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	145	AF	Pasywa finansowe	3 669
AN.1	Aktywa wytworzone	103	AF.2	Gotówka i depozyty	1 411
AN.11	Środki trwałe	100	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 140
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	3	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	745
AN.2	Aktywa niewytworzone	42	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	373
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	38	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	3			
AF	Aktywa finansowe	3 802			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	707			
AF.2	Gotówka i depozyty	15			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1 030			
AF.4	Pożyczki	1 350			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	670			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	30			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.90	Wartość netto	278

Tabela A.IV.5 Pełna kolejność rachunków dla instytucji rządowych i samorządowych

I: Rachunek produkcji

Rozchody			Przychody		
P.2	Zużycie pośrednie	246	P.1	Produkcja globalna	434
			P.11	Produkcja globalna rynkowa	74
			P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	0
			P.13	Pozostała produkcja globalna nierynkowa	360
B.1g	Wartość dodana brutto	188			
K.1	Zużycie środków trwałych	30			
B.1n	Wartość dodana netto	158			

II: Rachunki podziału i wykorzystania dochodów

II.1: Pierwotny podział na koncie dochodów

II.1.1: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody			Przychody		
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	140	B.1n	Wartość dodana netto	158
D.11	Wynagrodzenia	87			
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	53			
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	48			
D.122	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	5			
D.29	Pozostałe podatki od produkcji	2			
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	0			
B.2	Nadwyżka operacyjna	16			

II.1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	46	B.2	Nadwyżka operacyjna	16
D.41	Odsetki	39			
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	0	D.2	Podatki związane z produkcją i przywozem	235
D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułamnych	24	D.21	Podatki od produktów	141
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0	D.211	Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT)	121
D.45	Renty gruntowe/czynsze	7	D.212	Podatki i cła przywozowe (poza VAT)	17
			D.2121	Należności przywozowe	17
			D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0
			D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem)	3
			D.29	Pozostałe podatki od produkcji	94

Rozchody		Przychody	
		D.3	Subsydia -44
		D.31	Subsydia do produktów -8
		D.311	Import subsidies 0
		D.319	Other subsidies on products -8
		D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne -36
		D.4	Dochody z tytułu własności 30
		D.41	Odsetki 12
		D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych 18
		D.421	Dywidendy 5
		D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych 13
		D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich 0
		D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych 0
		D.45	Renty gruntowe/czynsze 0
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	191	

II.1.2.1: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody		Przychody	
D.4	Dochody z tytułu własności	9	B.2 Nadwyżka operacyjna 16
D.41	Odsetki	2	
D.45	Renty gruntowe/czynsze	7	D.4 Dochody z tytułu własności 4
			D.41 Odsetki 0
			D.42 Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych 4
			D.421 Dywidendy 4
			D.422 Wyплаты z dochodu spółek ułomnych 0
			D.43 Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich 0
			D.44 Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych 0
			D.45 Renty gruntowe/czynsze 0
B.4	Dochód przedsiębiorcy	11	

II.1.2.2: Rachunek pozostałych dochodów pierwotnych

Rozchody		Przychody	
D.4	Dochody z tytułu własności	37	B.4 Dochód przedsiębiorcy 11
D.41	Odsetki	37	
			D.2 Podatki związane z produkcją i przywozem 235
			D.21 Podatki od produktów 141
			D.211 Podatki typu podatku od towarów i usług (VAT) 121

Rozchody		Przychody		
		D.212	Podatki i cła przywozowe (poza VAT)	17
		D.2121	Należności przywozowe	17
		D.2122	Podatki związane z przywozem (poza VAT i cłem)	0
		D.214	Inne podatki od produktów (poza VAT i podatkami związanymi z przywozem)	3
		D.29	Pozostałe podatki od produkcji	94
		D.3	Subsydia	- 44
		D.31	Subsydia do produktów	- 8
		D.311	Subwencje związane z przywozem	0
		D.319	Pozostałe subsydia do produktów	- 8
		D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	- 36
		D.4	Dochody z tytułu własności	26
		D.41	Odsetki	12
		D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	14
		D.421	Dywidendy	1
		D.422	Dochód podzielony jednostek typu	13
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	191		

II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu

Rozchody		Przychody		
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	0	B.5 Saldo dochodów pierwotnych	191
D.59	Podatek dochodowy	0		
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	289	D.5 Podatki od dochodów, majątku itp.	213
D.621	Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego pieniężne	232	D.51 Podatek dochodowy	204
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	0	D.59 Pozostałe podatki	9
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	5	D.61 Składki na zabezpieczenia społeczne	268
D.624	Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne	52	D.611 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	263
D.7	Inne transfery bieżące	139	D.6111 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	155
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	4	D.61111 Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	144
D.73	Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych	96	D.61112 Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	11
D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa	31	D.6112 Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	76
D.75	Różne transfery bieżące	8	D.61121 Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	69
			D.61122 Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	7
			D.6113 Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	32
			D.61131 Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące	22

Rozchody		Przychody		
		D.61132	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące	10
		D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	5
		D.7	Inne transfery bieżące	108
		D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie	1
		D.73	Bieżące transfery wewnętrzne instytucji rządowych i samorządowych	96
		D.74	Bieżąca współpraca międzynarodowa	1
		D.75	Różne transfery bieżące	10
B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	352		

II.3: Rachunek redystrybucji dochodów w naturze

Rozchody		Przychody		
D.63	Transfery socjalne w naturze	206	B.6 <i>Dochód do dyspozycji</i>	352
D.631	Świadczenia społeczne w naturze	162		
D.6311	Świadczenia z zabezpieczenia społecznego, refundowane	78		
D.6312	Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze	65		
D.6313	Świadczenia z pomocy społecznej w naturze	19		
D.632	Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług	44		
B.7	<i>Skorygowany dochód do dyspozycji</i>	146		

II.4: Rachunek wykorzystania dochodów

II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody		
P.3	Wydatki na spożycie	362	B.6 <i>Dochód do dyspozycji</i>	352
P.31	Spożycie indywidualne	206		
P.32	Spożycie ogólnospołeczne	156		
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	0		
B.8	<i>Oszczędności</i>	- 10		

II.4.2: Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody		
P.4	Spożycie ostateczne skorygowane	156	B.7 <i>Skorygowany dochód do dyspozycji</i>	1 468
P.42	Spożycie ogólnospołeczne skorygowane	156		
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych	0		
B.8	<i>Oszczędności</i>	- 10		

III: **Rachunki akumulacji**III.1: *Bilans płatności kapitałowych*III.1.1: *Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych*

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
B.10.1	<i>Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych</i>	B.8n	<i>Oszczędności netto</i>
	- 38		- 10
		D.9	Transfery kapitałowe, otrzymane
			6
		D.91	Podatki od kapitału
			2
		D.92	Dotacje do inwestycji
			0
		D.99	Pozostałe transfery kapitałowe
			4
		D.9	Transfery kapitałowe, płacone
			- 34
		D.91	Podatki od kapitału
			0
		D.92	Dotacje do inwestycji
			- 27
		D.99	Pozostałe transfery kapitałowe
			- 7

III.1.2: *Rachunek nabycia aktywów niefinansowych*

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
P.51	Nakłady brutto na środki trwałe	B.10.1	<i>Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych</i>
	37		- 38
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych		
	23		
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych		
	24		
P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych		
	1		
P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych		
	- 2		
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych		
	12		
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych		
	12		
P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych		
	2		
P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych		
	-2		
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych		
	2		
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych		
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych		
	0		
K.1	Zużycie środków trwałych		
	- 30		
P.52	Przyrost zapasów		
	0		
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości		
	3		

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych	2		
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych	2		
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych	0		
B.9	Wierzytelności netto(+)/zadłużenie netto(-)	- 50		

III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
F	Nabycie netto aktywów finansowych	120	F	Zaciągnięcie netto zobowiązań	170
F.1	Złoto monetarne i SDR-y	0			
F.2	Gotówka i depozyty	7			
F.2	Gotówka i depozyty	2			
F.21	Gotówka	2	F.21	Gotówka	0
F.22	Depozyty zbywalne	4	F.22	Depozyty zbywalne	2
F.29	Pozostałe depozyty	1	F.29	Pozostałe depozyty	0
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	26	F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	64
F.4	Pożyczki	45	F.4	Pożyczki	94
F.41	Krótkoterminowe	1	F.41	Krótkoterminowe	32
F.42	Długoterminowe	44	F.42	Długoterminowe	62
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	36	F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0	F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	0	F.61	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania i świadczenia	0
			F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	0
F.7	Pozostałe należności	6			
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	1	F.7	Pozostałe zobowiązania	10
F.79	Pozostałe należności poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	5	F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	6
			F.79	Pozostałe zobowiązania poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	4
			B.9	Wierzytelności netto(+)/zadłużenie netto(-)	- 50

III.3: Rachunek innych zmian aktywów

III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN	Aktywa niefinansowe	0	AF	Pasywa finansowe	- 1
AN.1	Aktywa wytworzone	- 3	K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych	3	K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	0
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	- 4	K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0
K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	1	K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	- 1
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0	K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	- 1
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	- 3	K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	- 3	K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.21	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0	z tego: AF.2	Gotówka i depozyty	0
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
			AF.4	Pożyczki	- 1
z tego: AN.11	Środki trwałe	- 3	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	3			
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych	0			
K.5	Naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych	4			
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych	- 2			
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych	- 2			
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych	0			
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	- 2			
K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	4			
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0			
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	- 1			
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	- 1			
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego: AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	3			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF	Aktywa finansowe	1		
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0		
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	3		
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0		
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	- 2		
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	- 2		
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0		
K.12.21	Monetyzacja/demonetyzacja złota	0		
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0		
z tego:				
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0		
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	3		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	- 2		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów
				2

III.3.2: Rachunki przeszacowań

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11	Nominalne zyski (+)/straty(-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11	Nominalne zyski (-)/straty(+) z tytułu posiadania aktywów:
AN	Aktywa niefinansowe	44	AF	Pasywa finansowe
AN.1	Aktywa wytworzone	20	AF.2	Gotówka i depozyty
AN.11	Środki trwałe	18	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	1	AF.4	Pożyczki
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	1	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
AN.2	Aktywa niewytworzone	23	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	23	AF.7	Pozostałe zobowiązania
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	2		
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	1		
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0		

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
AF.4	Pożyczki	0	
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0	
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0	
AF.7	Pozostałe należności	0	
		B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat
			38

III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto			
K.11.1	Neutralne zyski(+)/straty(-) z tytułu posiadania aktywów:	K.11.1	Neutralne zyski(-)/straty(+) z tytułu posiadania aktywów:		
AN	Aktywa niefinansowe	32	AF	Pasywa finansowe	14
AN.1	Aktywa wytworzone	20	AF.2	Gotówka i depozyty	2
AN.11	Środki trwałe	18	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	4
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	1	AF.4	Pożyczki	7
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	1	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	12	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	12	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	8			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	2			
AF.2	Gotówka i depozyty	3			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0			
AF.4	Pożyczki	2			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	0			
		B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów		26

III.3.2.2: Rachunek realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto			
K.11.2	Realne zyski(-)/straty(+) z tytułu posiadania aktywów:	K.11.2	Realne zyski(-)/straty(+) z tytułu posiadania aktywów:		
AN	Aktywa niefinansowe	12	AF	Pasywa finansowe	- 7
AN.1	Aktywa wytworzone	0	AF.2	Gotówka i depozyty	- 2
AN.11	Środki trwałe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	3

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	-7
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	12	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	12	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	-6			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	0			
AF.2	Gotówka i depozyty	-3			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0			
AF.4	Pożyczki	-2			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/ strat z tytułu posiadania aktywów	12

IV: Bilanse

IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	1 591	AF	Pasywa finansowe	687
AN.1	Aktywa wytworzone	1 001	AF.2	Gotówka i depozyty	102
AN.11	Środki trwałe	913	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	212
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	47	AF.4	Pożyczki	328
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	41	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	4
AN.2	Aktywa niewytworzone	590	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	19
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	578	AF.7	Pozostałe zobowiązania	22
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	12			
AF	Aktywa finansowe	396			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	80			
AF.2	Gotówka i depozyty	150			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0			
AF.4	Pożyczki	115			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	12			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	20			
AF.7	Pozostałe należności	19			
			B.90	Wartość netto	1 300

IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów		
AN	Aktywa niefinansowe	56	AF	Pasywa finansowe	176
AN.1	Aktywa wytworzone	25	AF.2	Gotówka i depozyty	2
AN.11	Środki trwałe	20	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	71
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	1	AF.4	Pożyczki	93
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	4	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	30	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	30	AF.7	Pozostałe należności/zapłaćenia	10
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	123			
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	1			
AF.2	Gotówka i depozyty	7			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	29			
AF.4	Pożyczki	45			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	34			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	6			
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z:	2
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych	-38
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów	2
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	38
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	26
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	12

IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	1 647	AF	Pasywa finansowe	863
AN.1	Aktywa wytworzone	1 026	AF.2	Gotówka i depozyty	104
AN.11	Środki trwałe	933	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	283
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	48	AF.4	Pożyczki	421
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	45	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	4
AN.2	Aktywa niewytworzone	620	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	19
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	608	AF.7	Pozostałe zobowiązania	32

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	12		
AF	Aktywa finansowe	519		
AF.1	Złoto monetarne i SDR-y	81		
AF.2	Gotówka i depozyty	157		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	29		
AF.4	Pożyczki	160		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	46		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	20		
AF.7	Pozostałe należności	25		
			B.90	Wartość netto 1 302

Tabela A.IV.6 — Pełna kolejność rachunków dla gospodarstw domowych

I: Rachunek produkcji

Rozchody			Przychody	
P.2	Zużycie pośrednie	694	P.1	Produkcja globalna 1 269
			P.11	Produkcja globalna rynkowa 1 129
			P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele 140
B.1g	Wartość dodana brutto	575		
K.1	Zużycie środków trwałych	42		
B.1n	Wartość dodana netto	533		

II: Rachunki podziału i wykorzystania dochodów

II.1: Pierwotny podział na koncie dochodów

II.1.1: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody			Przychody	
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	39	B.1n	Wartość dodana netto 533
D.11	Płace i wynagrodzenia	39		
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0		
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0		
D.122	Składki przypisane na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0		
D.29	Pozostałe podatki od produkcji	3		
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	- 1		
B.2	Nadwyżka operacyjna	60		
B.3	Dochód mieszany	432		

II.1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	44	B.2	Nadwyżka operacyjna	60
D.41	Odsetki	17	B.3	Dochód mieszany	432
D.45	Renty gruntowe/czynsze	27			
			D.1	Wynagrodzenie pracownicze	766
			D.11	Płace i wynagrodzenia	573
			D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	193
			D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174
			D.122	Składki przypisane na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	19
			D.4	Dochody z tytułu własności	134
			D.41	Odsetki	33
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw	57
			D.421	Dywidendy	13
			D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułamnych	44
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	3
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	20
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	21
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	1 348			

II.1.2.1: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	7	B.2	Nadwyżka operacyjna	60
D.41	Odsetki	0	B.3	Dochód mieszany	432
D.45	Renty gruntowe/czynsze	7			
			D.4	Dochody z tytułu własności	5
			D.41	Odsetki	0
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	5
			D.421	Dywidendy	5
			D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułamnych	0
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	0
B.4	Dochód przedsiębiorcy	490			

II.1.2.2: Rachunek podziału pozostałych dochodów pierwotnych

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	37	B.4	Dochód przedsiębiorcy	490
D.41	Odsetki	17			
D.45	Renty gruntowe/czynsze	20	D.1	Wynagrodzenie pracownicze	766

Rozchody		Przychody		
		D.11	Płace i wynagrodzenia	573
		D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	193
		D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174
		D.122	Składki przypisane na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	19
		D.4	Dochody z tytułu własności	129
		D.41	Odsetki	33
		D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	52
		D.421	Dywidendy	8
		D.422	Wypłaty z dochodu spółek ułomnych	44
		D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	3
		D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	20
		D.45	Renty gruntowe/czynsze	21
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	1 348		

II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu

Rozchody		Przychody		
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	178	B.5 Saldo dochodów pierwotnych	1348
D.51	Podatek dochodowy	176		
D.59	Pozostałe podatki	2	D.61 Składki na zabezpieczenia społeczne	0
			D.611 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	0
D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	322	D.6111 Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	303	D.61111 Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	174	D.61112 Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	160	D.6112 Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	14	D.61121 Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.6112	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	97	D.61122 Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	85		
D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	12	D.62 Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	332
D.6113	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	32	D.621 Świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego pieniężne	232
D.61131	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	22	D.622 Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	29
D.61132	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące	10	D.623 Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	19
D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	19	D.624 Świadczenia z pomocy społecznej pieniężne	52

Rozchody		Przychody			
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	0	D.7	Inne transfery bieżące	36
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	0	D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie	35
			D.75	Różne transfery bieżące	1
D.7	Inne transfery bieżące	71			
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	31			
D.75	Różne transfery bieżące	40			
B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	1 145			

II.3: Rachunek redystrybucji dochodów w naturze

Rozchody		Przychody		
		B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	1145
		D.63	Transfery socjalne w naturze	219
		D.631	Świadczenia społeczne w naturze	162
		D.6311	Świadczenia z zabezpieczenia społecznego, refundowane	78
		D.6312	Pozostałe świadczenia z tytułu zabezpieczenia społecznego w naturze	65
		D.6313	Świadczenia z pomocy społecznej w naturze	19
		D.632	Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług	57
B.7	<i>Skorygowany dochód do dyspozycji</i>	1 364		

II.4: Rachunek wykorzystania dochodów

II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody			
P.3	Wydatki na spożyci	996	B.6	<i>Dochód do dyspozycji</i>	1 145
P.31	Spożycie indywidualne	996			
			D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych	11
B.8	<i>Oszczędności</i>	160			

II.4.2: Rachunek wykorzystania skorygowanych dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody			
P.4	Spożycie ostateczne skorygowane	1215	B.7	<i>Skorygowany dochód do dyspozycji</i>	1 364
P.41	Spożycie ogólnospołeczne skorygowane	1 215			
			D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11
B.8	<i>Oszczędności</i>	160			

III: **Rachunki akumulacji**III.1: *Bilans płatności kapitałowych*

III.1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto		
B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	178	B.8n Oszczędności netto	160
			D.9 Transfery kapitałowe, otrzymane	23
			D.92 Dotacje do inwestycji	0
			D.99 Pozostałe transfery kapitałowe	23
			D.9 Transfery kapitałowe, płacone	- 5
			D.91 Podatki od kapitału	- 2
			D.99 Pozostałe transfery kapitałowe	- 3

III.1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto		
P.51	Nakłady brutto na środki trwałe	61	B.10.1 Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych	178
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych	49		
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych	50		
P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych	4		
P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych	- 5		
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	12		
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych	9		
P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych	3		
P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych	0		
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych	0		
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych	0		
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych	0		
K.1	Zużycie środków trwałych	- 42		
P.52	Przyrost zapasów	2		
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	5		
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych	4		

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych	3		
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych	1		
B.9	Wierzytelności netto (+)/zadłużenie netto (-)	148		

III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
F	Nabycie netto aktywów finansowych	181	F	Zaciągnięcie netto zobowiązań	33
F.2	Gotówka i depozyty	68	F.2	Gotówka i depozyty	0
F.21	Gotówka	10	F.22	Depozyty zbywalne	0
F.22	Depozyty zbywalne	41	F.29	Pozostałe depozyty	0
F.29	Pozostałe depozyty	17			
			F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	29			
			F.4	Pożyczki	28
F.4	Pożyczki	5	F.41	Krótkoterminowe	11
F.41	Krótkoterminowe	3	F.42	Długoterminowe	17
F.42	Długoterminowe	2			
			F.7	Pozostałe zobowiązania	5
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	3	F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	4
			F.79	Pozostałe zobowiązania poza kredytami kupieckimi i zaliczkami	1
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	36			
F.61	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i rezerwach funduszy emerytalnych	33			
F.611	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie	22			
F.612	Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych	11			
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania	3			
F.7	Pozostałe należności	40			
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	11			
F.79	Pozostałe należności poza kredytami kupieckimi	29			
			B.9	Wierzytelności netto (+)/zadłużenie netto (-)	148

III.3: Rachunek innych zmian aktywów

III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN	Aktywa niefinansowe	0	AF	Pasywa finansowe	0
AN.1	Aktywa wytworzone	0	K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych	0	K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0	K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0	K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0	K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0	K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0	K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.21	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0	z tego: AF.2	Gotówka i depozyty	0
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
			AF.4	Pożyczki	0
z tego: AN.11	Środki trwałe	0	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0			
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0			
AN.2	Aktywa niewytworzone	0			
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych	0			
K.5	Naturalny wzrost niekulturowanych zasobów biologicznych	0			
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych	0			
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych	0			
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych	0			
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0			
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0			
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0			
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0			
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0			
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego: AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	0			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF	Aktywa finansowe	2		
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0		
K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	0		
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	2		
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0		
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0		
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0		
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0		
z tego:				
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	2		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych
				2

III.3.2: Rachunek przeszacowań

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11	Nominalne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11	Nominalne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:
AN	Aktywa niefinansowe	80	AF	Pasywa finansowe
AN.1	Aktywa wytworzone	35	AF.2	Gotówka i depozyty
AN.11	Środki trwałe	28	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	2	AF.4	Pożyczki
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	5	AF.7	Pozostałe zobowiązania
AN.2	Aktywa niewytworzone	45		
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	45		
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	16		
AF.2	Gotówka i depozyty	0		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	6		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	10		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				96

III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty(-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11.1	Neutralne zyski (-)/straty(+) z tytułu posiadania aktywów:	
AN	Aktywa niefinansowe	56	AF	Pasywa finansowe	6
AN.1	Aktywa wytworzone	34	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.11	Środki trwałe	28	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	2	AF.4	Pożyczki	3
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	4	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	22	AF.7	Pozostałe zobowiązania	2
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	22			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	36			
AF.2	Gotówka i depozyty	17			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	4			
AF.4	Pożyczki	0			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	8			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	6			
AF.7	Pozostałe należności	1			
			B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	87

III.3.2.2: Rachunek realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11.2	Realne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:	
AN	Aktywa niefinansowe	24	AF	Pasywa finansowe	- 6
AN.1	Aktywa wytworzone	1	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.11	Środki trwałe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	- 3
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	1	AF.7	Pozostałe zobowiązania	- 2
AN.2	Aktywa niewytworzone	22			
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	22			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	- 20			
AF.2	Gotówka i depozyty	- 17			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	2		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	2		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	-6		
AF.7	Pozostałe należności	-1		
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/ strat z tytułu posiadania aktywów
				9

IV: Bilanse

IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	2 822	AF	Pasywa finansowe	289
AN.1	Aktywa wytworzone	1 698	AF.2	Gotówka i depozyty	10
AN.11	Środki trwałe	1 423	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	2
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	97	AF.4	Pożyczki	169
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	178	AF.7	Pozostałe zobowiązania	108
AN.2	Aktywa niewytworzone	1 124			
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1 124			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	1 819			
AF.2	Gotówka i depozyty	840			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	198			
AF.4	Pożyczki	24			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	411			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	291			
AF.7	Pozostałe należności	55			
			B.90	Wartość netto	4 352

IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
	Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów	
AN	Aktywa niefinansowe	110	AF	Pasywa finansowe	33
AN.1	Aktywa wytworzone	61	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.11	Środki trwałe	47	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	4	AF.4	Pożyczki	28
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	10	AF.7	Pozostałe zobowiązania	5
AN.2	Aktywa niewytworzone	49			
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	48			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	1			
AF	Aktywa finansowe	199			
AF.2	Gotówka i depozyty	68			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	35			
AF.4	Pożyczki	5			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	13			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	38			
AF.7	Pozostałe należności	40			
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z:	276
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych	178
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów	2
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	96
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	87
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	9

IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	2 932	AF	Pasywa finansowe	322
AN.1	Aktywa wytworzone	1 759	AF.2	Gotówka i depozyty	10
AN.11	Środki trwałe	1 470	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	2
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	101	AF.4	Pożyczki	197
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	188	AF.7	Pozostałe zobowiązania	113
AN.2	Aktywa niewytworzone	1 173			
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	1 172			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	1			
AF	Aktywa finansowe	2 018			
AF.2	Gotówka i depozyty	908			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	233			
AF.4	Pożyczki	29			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	424			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	329			
AF.7	Pozostałe należności	95			
			B.90	Wartość netto	4 628

Tabela A.IV.7 — Pełna kolejność rachunków dla instytucji nie nastawionych na przynoszenie dochodu obsługujących gospodarstwa domowe

I: Rachunek produkcji

Rozchody			Przychody		
P.2	Zużycie pośrednie	6	P.1	Produkcja globalna	37
			P.11	Produkcja globalna rynkowa	21
			P.12	Produkcja globalna na ostateczne wykorzystanie na własne cele	0
			P.13	Pozostała produkcja globalna nierynkowa	16
B.1g	Wartość dodana brutto	31			
K.1	Zużycie środków trwałych	3			
B.1n	Wartość dodana netto	28			

II: Rachunki podziału i wykorzystania dochodów

II.1: Pierwotny podział na koncie dochodów

II.1.1: Rachunek tworzenia dochodów

Rozchody			Przychody		
D.1	Wynagrodzenie pracownicze	23	B.1n	Wartość dodana netto	28
D.11	Płace i wynagrodzenia	12			
D.12	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	11			
D.121	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	10			
D.122	Składki przypisane na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	1			
D.29	Pozostałe podatki od produkcji	0			
D.39	Pozostałe subsydia produkcyjne	0			
B.2	Nadwyżka operacyjna	5			

II.1.2: Pierwotny podział na koncie dochodów

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	7	B.2	Nadwyżka operacyjna	5
D.41	Odsetki	7			
D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	0	D.4	Dochody z tytułu własności	5
D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułamnych	0	D.41	Odsetki	5
D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0	D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	0
D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	0	D.421	Dywidendy	0
D.45	Renty gruntowe/czynsze	0	D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułamnych	0
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	0
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	0
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	3			

II.1.2.1: Rachunek dochodu przedsiębiorcy

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	2	B.2	Nadwyżka operacyjna	5
D.41	Odsetki	2			
D.45	Renty gruntowe/czynsze	0	D.4	Dochody z tytułu własności	0
			D.41	Odsetki	0
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	0
			D.421	Dywidendy	0
			D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	0
B.4	Dochód przedsiębiorcy	3			

II.1.2.2: Rachunek pozostałych dochodów pierwotnych

Rozchody			Przychody		
D.4	Dochody z tytułu własności	5	B.4	Dochód przedsiębiorcy	3
D.41	Odsetki	5			
D.45	Renty gruntowe/czynsze	0	D.4	Dochody z tytułu własności	5
			D.41	Odsetki	5
			D.42	Dochód podzielony przedsiębiorstw i instytucji finansowych	0
			D.421	Dywidendy	0
			D.422	Wyплаты z dochodu spółek ułomnych	0
			D.43	Reinwestowane dochody z inwestycji zagranicznych bezpośrednich	0
			D.44	Dochody z tytułu własności przypisane posiadaczom polis ubezpieczeniowych	0
			D.45	Renty gruntowe/czynsze	0
B.5	Saldo dochodów pierwotnych	3			

II.2: Rachunek wtórnego podziału dochodu

Rozchody			Przychody		
D.5	Podatki od dochodów, majątku itp.	0	B.5	Saldo dochodów pierwotnych	3
D.59	Pozostałe podatki	0			
			D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	1
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze	1	D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne	0
D.622	Świadczenia z prywatnych kapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	0	D.6111	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.623	Świadczenia z niekapitałowych systemów zabezpieczenia społecznego	1	D.61111	Obowiązkowe składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
			D.61112	Dobrowolne składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców	0
D.7	Inne transfery bieżące	2	D.61121	Obowiązkowe składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.71	Składki netto na ubezpieczenia inne niż na życie	0	D.61122	Dobrowolne składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników	0
D.75	Różne transfery bieżące	2	D.612	Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne	1

Rozchody		Przychody	
		D.7	Inne transfery bieżące 36
		D.72	Odszkodowania z tytułu ubezpieczeń innych niż na życie 0
		D.75	Różne transfery bieżące 36
B.6	Dochód do dyspozycji 37		

II.3: Rachunek redystrybucji dochodów w naturze

Rozchody		Przychody	
D.63	Transfery socjalne w naturze 13	B.6	Dochód do dyspozycji 37
D.631	Świadczenia społeczne w naturze 0		
D.6313	Świadczenia z pomocy społecznej w naturze 0		
D.632	Transfery indywidualnych nierynkowych towarów i usług 13		
B.7	Skorygowany dochód do dyspozycji 24		

II.4: Rachunek wykorzystania dochodów

II.4.1: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody	
P.3	Wydatki na spożycie 13	B.6	Dochód do dyspozycji 37
P.31	Spożycie indywidualne 13		
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych 0		
B.8	Oszczędności 24		

II.4.2: Rachunek wykorzystania dochodów do dyspozycji

Rozchody		Przychody	
D.8	Korekta z tytułu zmiany udziałów netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych 0	B.7	Skorygowany dochód do dyspozycji 24
B.8	Oszczędności 24		

III: Rachunki akumulacji

III.1: Bilans płatności kapitałowych

III.1.1: Rachunek zmiany wartości netto wynikającej z oszczędności i transferów kapitałowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
B.10.1	Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych 21	B.8n	Oszczędności netto 24
		D.9	Transfery kapitałowe, otrzymane 0
		D.92	Dotacje do inwestycji 0
		D.99	Pozostałe transfery kapitałowe 0

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
		D.9	Wymagalne przelewy kapitałowe
			- 3
		D.91	Dotacje do inwestycji
			0
		D.99	Pozostałe transfery kapitałowe
			- 3

III.1.2: Rachunek nabycia aktywów niefinansowych

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
P.51	Środki trwale brutto	19	
			B.10.1 Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i transferów kapitałowych
			21
P.511	Nabycie pomniejszone o sprzedaż rzeczowych aktywów trwałych	14	
P.5111	Nabycie nowych rzeczowych aktywów trwałych	13	
P.5112	Nabycie używanych rzeczowych aktywów trwałych	1	
P.5113	Sprzedaż używanych rzeczowych aktywów trwałych	0	
P.512	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych wytworzonych	5	
P.5121	Nabycie nowych wartości niematerialnych i prawnych	10	
P.5122	Nabycie używanych wartości niematerialnych i prawnych	0	
P.5123	Sprzedaż używanych wartości niematerialnych i prawnych	- 5	
P.513	Zwiększanie wartości niefinansowych aktywów niewytworzonych	0	
P.5131	Znaczące ulepszenia niefinansowych aktywów niewytworzonych	0	
P.5132	Koszty związane z przeniesieniem praw własności niefinansowych aktywów niewytworzonych	0	
K.1	Zużycie środków trwałych	- 3	
P.52	Przyrost zapasów	0	
P.53	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	0	
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów niewytworzonych	1	
K.21	Nabycie pomniejszone o sprzedaż gruntów i innych rzeczowych aktywów niewytworzonych	1	
K.22	Nabycie pomniejszone o sprzedaż wartości niematerialnych i prawnych niewytworzonych	0	
B.9	Wierzytelności netto (+)/zadłużenie netto (-)	4	

III.2: Rachunek finansowy

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
F	Nabycie netto aktywów finansowych	32	F Zaciągnięcie netto zobowiązań
			28
F.2	Gotówka i depozyty	12	F.2 Gotówka i depozyty
			0
F.21	Gotówka	2	F.22 Depozyty zbywalne
			0
F.22	Depozyty zbywalne	7	F.29 Pozostałe depozyty
			0

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
F.29	Pozostałe depozyty	3	
			F.3 Papiery wartościowe inne niż akcje 0
F.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	12	
			F.4 Pożyczki 24
F.4	Pożyczki	0	F.41 Krótkoterminowe 17
F.41	Krótkoterminowe	0	F.42 Długoterminowe 7
F.42	Długoterminowe	0	
			F.5 Akcje i inne udziały kapitałowe 4
F.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0	F.6 Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe 0
F.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0	F.61 Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach ubezpieczeń na życie i ezerwach funduszy emerytalnych 0
F.62	Przedpłaty składek ubezpieczeniowych i rezerwy na niewypłacone odszkodowania	0	F.612 Udziały netto gospodarstw domowych w rezerwach funduszy emerytalnych 0
F.7	Pozostałe należności	8	F.7 Pozostałe zobowiązania 0
F.71	Kredyty kupieckie i zaliczki	0	F.71 Kredyty kupieckie i zaliczki 0
F.79	Pozostałe należności poza kredytami kupieckimi	8	F.79 Pozostałe zobowiązania poza kredytami kupieckimi i zaliczkami 0
			B.9 Wierzytelności netto (+) Zadłużenie netto (-) 4

III.3: Rachunek innych zmian aktywów

III.3.1: Rachunek innych zmian wolumenu aktywów

Zmiany aktywów		Zmiany pasywów i wartości netto	
AN	Aktywa niefinansowe	0	AF Pasywa finansowe 0
AN.1	Aktywa wytworzone	0	K.7 Straty z tytułu klęsk żywiołowych 0
K.4	Gospodarcze pojawienie się aktywów wytworzonych	0	K.8 Wywłaszczenie bez wynagrodzenia 0
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0	K.10 Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane 0
K.8	Wywłaszczenie bez wynagrodzenia	0	K.12 Zmiany w klasyfikacji i strukturze 0
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0	K.12.1 Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora 0
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0	K.12.2 Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów 0
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0	K.12.22 Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota 0
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0	
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0	z tego:
			AF.2 Gotówka i depozyty 0
			AF.3 Papiery wartościowe inne niż akcje 0
z tego:			AF.4 Pożyczki 0
AN.11	Środki trwałe	0	
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.5 Akcje i inne udziały kapitałowe 0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.6 Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe 0

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
AN.2	Aktywa niewytworzone	0	AF.7	Pozostałe zobowiązania	0
K.3	Gospodarcze pojawienie się aktywów niewytworzonych	0			
K.5	Naturalny wzrost niekultywowanych zasobów biologicznych	0			
K.6	Gospodarcze zanikanie aktywów niewytworzonych	0			
K.61	Wyczerpanie aktywów naturalnych	0			
K.62	Inne rodzaje gospodarczego zanikania aktywów niewytworzonych	0			
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0			
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0			
K.9	Inne zmiany wolumenu aktywów niefinansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0			
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0			
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0			
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego:					
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	0			
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	0			
K.7	Straty z tytułu klęsk żywiołowych	0			
K.8	Wyłączenie bez wynagrodzenia	0			
K.10	Inne zmiany wolumenu aktywów i pasywów finansowych, gdzie indziej niesklasyfikowane	0			
K.12	Zmiany w klasyfikacji i strukturze	0			
K.12.1	Zmiany w klasyfikacji i strukturze sektora	0			
K.12.2	Zmiany w klasyfikacji aktywów i pasywów	0			
K.12.22	Zmiany w klasyfikacji aktywów lub pasywów inne niż monetyzacja/demonetyzacja złota	0			
z tego:					
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0			
AF.4	Pożyczki	0			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.10.2	Zmiany wartości netto wynikające z innych zmian wolumenu aktywów	0

III.3.2: Rachunki przeszacowań

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11	Nominalne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11	Nominalne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:	
AN	Aktywa niefinansowe	8	AF	Pasywa finansowe	0
AN.1	Aktywa wytworzone	5	AF.2	Gotówka i depozyty	0
AN.11	Środki trwałe	5	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	0
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	3	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	3	AF.7	Pozostałe należności	0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	2			
AF.2	Gotówka i depozyty	0			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1			
AF.4	Pożyczki	0			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0			
AF.7	Pozostałe należności	0			
			B.10.3	Zmiany wartości netto wynikające z nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów	10

III.3.2.1: Rachunek neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto		
K.11.1	Neutralne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11.1	Neutralne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:	
AN	Aktywa niefinansowe	7	AF	Pasywa finansowe	2
AN.1	Aktywa wytworzone	5	AF.2	Gotówka i depozyty	1
AN.11	Środki trwałe	5	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki	1
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0
AN.2	Aktywa niewytworzone	2	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	2	AF.7	Pozostałe zobowiązania	1
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	3			
AF.2	Gotówka i depozyty	2			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	1			
AF.4	Pożyczki	0			

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.31	Zmiany wartości netto wynikające z neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				8

III.3.2.2: Rachunek realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów

Zmiany aktywów			Zmiany pasywów i wartości netto	
K.11.2	Realne zyski (+)/straty (-) z tytułu posiadania aktywów:		K.11.2	Realne zyski (-)/straty (+) z tytułu posiadania aktywów:
AN	Aktywa niefinansowe	2	AF	Pasywa finansowe
				- 2
AN.1	Aktywa wytworzone	0	AF.2	Gotówka i depozyty
				- 1
AN.11	Środki trwałe	0	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
				0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki
				- 1
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
				0
AN.2	Aktywa niewytworzone	2	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
				0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	2	AF.7	Pozostałe zobowiązania
				- 1
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	- 2		
AF.2	Gotówka i depozyty	- 2		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	0		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	0		
			B.10.32	Zmiany wartości netto wynikające z realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów
				2

IV: Bilanse

IV.1: Bilans otwarcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
AN	Aktywa niefinansowe	324	AF	Pasywa
				121
AN.1	Aktywa wytworzone	243	AF.2	Gotówka i depozyty
				38
AN.11	Środki trwałe	231	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje
				0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	2	AF.4	Pożyczki
				43
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	10	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe
				0
AN.2	Aktywa niewytworzone	81	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe
				5
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	81	AF.7	Pozostałe zobowiązania
				35

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	172		
AF.2	Gotówka i depozyty	110		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	25		
AF.4	Pożyczki	8		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	22		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	4		
AF.7	Pozostałe należności	3		
			B.90	Wartość netto 375

IV.2: Zmiany w bilansie

Aktywa			Pasywa i wartość netto	
Ogółem zmiany aktywów			Ogółem zmiany pasywów	
AN	Aktywa niefinansowe	25	AF	Pasywa 28
AN.1	Aktywa wytworzone	21	AF.2	Gotówka i depozyty 0
AN.11	Środki trwałe	21	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje 0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	0	AF.4	Pożyczki 24
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	0	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe 4
AN.2	Aktywa niewytworzone	4	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe 0
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	4	AF.7	Pozostałe zobowiązania 0
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0		
AF	Aktywa finansowe	33		
AF.2	Gotówka i depozyty	12		
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	13		
AF.4	Pożyczki	0		
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	1		
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	0		
AF.7	Pozostałe należności	8		
			B.10	Zmiany wartości netto ogółem wynikające z: 31
			B.10.1	Oszczędności i transferów kapitałowych 21
			B.10.2	Innych zmian wolumenu aktywów 0
			B.10.3	Nominalnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów 10
			B.10.31	Neutralnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów 8
			B.10.32	Realnych zysków/strat z tytułu posiadania aktywów 2

IV.3: Bilans zamknięcia

Aktywa			Pasywa i wartość netto		
AN	Aktywa niefinansowe	349	AF	Pasywa	149
AN.1	Aktywa wytworzone	264	AF.2	Gotówka i depozyty	38
AN.11	Środki trwałe	252	AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	0
AN.12	Rzeczowe środki obrotowe	2	AF.4	Pożyczki	67
AN.13	Aktywa o wyjątkowej wartości	10	AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	4
AN.2	Aktywa niewytworzone	85	AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	5
AN.21	Rzeczowe aktywa niewytworzone	85	AF.7	Pozostałe zobowiązania	35
AN.22	Wartości niematerialne i prawne niewytworzone	0			
AF	Aktywa finansowe	205			
AF.2	Gotówka i depozyty	122			
AF.3	Papiery wartościowe inne niż akcje	38			
AF.4	Pożyczki	8			
AF.5	Akcje i inne udziały kapitałowe	23			
AF.6	Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	4			
AF.7	Pozostałe należności	11			
			B.90	Wartość netto	406

ZAŁĄCZNIK B

PROGRAM PRZEKAZYWANIA DANY RACHUNKÓW NARODOWYCH

Przegląd tabel

Pierwsza transmisja	Opóźnienie t + miesiąc	Transmisja w latach	Tematyka tablic	Tabela Nr
1999	4	95—98	Główne agregaty, rocznie	1
1999	4	95—98	Główne agregaty, kwartalnie	1
1999	8	95—98	Główne agregaty instytucji rządowych i samorządowych	2
2000	9	95—99	Tablice według gałęzi	3
2000	9	95—99	Wydobyw i przywóz UE/państwa trzecie	4
2000	9	95—99	Wydatki na spożycie ostateczne gospodarstw domowych według przeznaczenia	5
2000	9	95—99	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	6
2000	9	95—99	Bilanse aktywów i pasywów	7
2000	12	95—99	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	8
2000	12	95—99	Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów	9
2000	24	95—98	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	10
2001	12	95—00	Instytucje centralne i samorządowe według funkcji	11
2001	24	95—99	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS III, A3	12
2001	24	95—99	Rachunki gospodarstw domowych według regionów, NUTS II	13
2001	24	95—99	Środki trwałe w gospodarce ogółem według produktów, Pi3	14
2002	36	95—99	Tabela podaży w cenach bazowych wraz z przeliczeniem na ceny nabycia, A60 × P60	15
2002	36	95—99	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60 × P60	16
2002	36	95 (*)	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych, P60 × P60, rocznie w okresach 5-letnich	17
2002	36	95 (*)	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60 × P60, rocznie w okresach 5-letnich	18
2002	36	95 (*)	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60 × P60, rocznie w okresach 5-letnich	19
2003	36	00	Klasyfikacja krzyżowa środków trwałych według gałęzi i produkcji, A31 × Pi3, rocznie w okresach 5-letnich	20
2003	36	00	Klasyfikacja krzyżowa rachunku produkcji według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich	21
2003	36	00	Tabela krzyżowa inwestycji brutto według gałęzi i produktu, A31 × P60, rocznie w okresach 5-letnich	22
Por. tabl.	Por. tabl.	Por. tabl.	Obliczenia retrospektywne	23

t = Rok odniesienia.

(*) Tablicę z danymi za okres 5-letni za rok 2000 należy przekazać w roku 2003.

Tabela 1 — Główne agregaty — zadania kwartalne i roczne

Kod	Wykaz zmiennych	Podział +	Ceny bieżące	Ceny stałe
Wartość dodana i produkt krajowy brutto				
B.1g	1. Wartość dodana brutto w cenach bazowych	A6	x	x
D.21—D.31	2. Podatki pomniejszone o subsydia do produktów		x	x
P.119	3. FISIM		x	x
B.1*g	4. Produkt krajowy brutto w cenach rynkowych		x	x
Wydatki produktu krajowego brutto				
P.3	5. Wydatki na spożycie ostateczne ogółem		x	x
P.3	6. a) Wydatki gospodarstwach domowych na spożycie ostateczne (koncepcja krajowa)		x	x
P.3	6. b) Wydatki gospodarstw domowych na spożycie ostateczne (koncepcja narodowa)		x	x
P.3	7. Wydatki na spożycie ostateczne INKgd		x	x
P.3	8. Wydatki na spożycie ostateczne w instytucjach rządowych i samorządowych		x	x
P.31	a) Spożycie indywidualne		x	x
P.32	b) Spożycie ogólnospołeczne		x	x
P.4	9. Spożycie ostateczne skorygowane gospodarstw domowych		x	x
P.41	a) Spożycie indywidualne		x	x
P.5	10. Inwestycje brutto		x	x
P.51	a) Środki trwale brutto	Pi6	x	x
P.52	b) Zmiany rzeczowych środków obrotowych		x	x
P.53	c) Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości		x	x
P.6	11. Wywóz towarów (fob) i usług		x	x
P.7	12. Przywóz towarów (fob) i usług		x	x
Dochód, oszczędności i wierzycelności netto				
B.5	13. Saldo dochodów podstawowych z zagranicą		x	x
B.5*g	14. Dochód narodowy brutto w cenach rynkowych		x	(x)
K.1	15. Zużycie środków trwałych		x	x
B.5*n	16. Dochód narodowy netto w cenach rynkowych		x	x
D.5, D.6, D.7	17. Transfery bieżące netto z zagranicą		x	
B.6n	18. Dochód do dyspozycji		x	(x)
B.8n	19. Oszczędności krajowe netto		x	
D.9	20. Transfery kapitałowe netto z zagranicą		x	
B.9	21. Wierzycelności netto lub zadłużenie netto kraju		x	

Kod	Wykaz zmiennych	Podział +	Ceny bieżące	Ceny stałe
Ludność, pracujący, wynagrodzenie pracownicze				
	22. Ludność i dane o pracujących			
	a) Ludność ogółem (1 000)			
	b) Osoby bezrobotne (1 000)			
	c) Pracujący, koncepcja narodowa i krajowa (1000)			
	— osoby pracujące na własny rachunek	A6 **		
	— osoby fizyczne pracujące najemnie	A6 **		
D.1	23. Wynagrodzenie pracownicze, koncepcja narodowa i krajowa	A6 **	x	
D.11	a) Wynagrodzenia brutto	A6 **	x	

+ Jeśli nie ma wskazanego podziału, oznacza gospodarkę ogółem.

** A6 tylko dla koncepcji krajowej.

(x) W wartościach realnych.

Tabela 2 — Główne agregaty instytucji rządowych i samorządowych

P.1	Produkcja globalna
P.11 + P.12	— Produkcja globalna rynkowa i produkcja na własne cele
P.13	— Pozostała produkcja globalna nierynkowa
P.2	Zużycie pośrednie
B.1g	Wartość dodana, brutto
K.1	Zużycie środków trwałych
B.1n	Wartość dodana netto
D.1	Wynagrodzenie pracownicze, zapłacone
D.29—D.39	Pozostałe podatki od produkcji, zapłacone — Pozostałe subsydia produkcyjne, otrzymane
B.2n	Nadwyżka operacyjna netto
D.2	Pozostałe podatki od produkcji i przywozu, otrzymane
D.4	Dochody z tytułu własności, otrzymane
D.3	Subsydia, wypłacone
D.4	Dochody z tytułu własności, wypłacone
D.41	— Odsetki
D.42 + D.43 + D.44 + D.45	— Pozostałe
B.5n	Saldo dochodów pierwotnych netto
D.5	Podatki od dochodu i majątku, otrzymane
D.61	Składki na ubezpieczeni społeczne, otrzymane
D.611	— Faktyczne składki na zabezpieczenia społeczne
D.612	— Zakładane wstępnie składki na zabezpieczenia społeczne
D.7	Pozostałe transfery bieżące, otrzymane
D.5	Podatki od dochodu i majątku, zapłacone
D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze, zapłacone

D.7	Pozostałe transfery bieżące, zapłacone
B.6n	<i>Dochód do dyspozycji</i>
P.3	Wydatki na spożycie ostateczne
P.31	— Spożycie indywidualne
P.32	— Spożycie ogólnospoleczne
D.8	Dostosowanie do zmian udziału netto gospodarstw domowych w funduszach emerytalnych
B.8	<i>Oszczędności netto</i>
K.1	Zużycie środków trwałych
D.9	Transfery kapitałowe, otrzymane
D.91	— Podatki od kapitału
D.92 + D.99	— Pozostałe
D.9	Transfery kapitałowe, zapłacone
P.5	Inwestycje brutto
P.51	— Akumulacja środków trwałych brutto
P.52 + P.53 + K.2	— Zmiany rzeczowych środków obrotowych oraz nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości oraz nabycie niefinansowych aktywów niewytworzonych
B.9	<i>Wierzytelności netto (+)Zadłużenie netto (-)</i>

Tabela 3 — Tablice według gałęzi — zadanie roczne

Kod	WWykaz zmiennych	Podział	Ceny bieżące	Ceny stałe
Wartość dodana				
P.1	1. Produkcja globalna w cenach bazowych według gałęzi	A 31	x	
P.2	2. Zużycie pośrednie w cenach nabycia według gałęzi	A 31	x	
B.1g	3. Wartość dodana brutto w cenach bazowych według gałęzi	A 31	x	x
K.1	4. Zużycie środków trwałych według gałęzi	A 31	x	x
Akumulacja				
P.5	5. Inwestycje brutto według gałęzi			
P.51	a) Akumulacja środków trwałych brutto według gałęzi	A 31	x	x
P.52	b) Zmiany rzeczowych środków obrotowych według gałęzi	A 31	x	x
P.53	c) Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości według gałęzi	A 31	x	x
Pracujący i wynagrodzenie pracownicze, koncepcja krajowa				
	6. Pracujący według gałęzi (1000)			
	a) osoby pracujące na własny rachunek według gałęzi	A 31		
	b) osoby fizyczne pracujące najemnie	A 31		
	c) godziny przepracowane według gałęzi (*)	A 31		
D.1	7. Wynagrodzenie pracownicze według gałęzi	A 31	x	
D.11	a) wynagrodzenia według gałęzi	A 31	x	

(*) Do 2003r. fakultatywnie.

Tabela 4 — Wywóz i przywóz UE / państwa trzecie

Kod	Wykaz zmiennych	Podział	Ceny bieżące	Ceny stałe
P.6	1. Wywóz towarów i usług	Gospodarka ogółem	x	x
	a) Państwa UE		x	x
	b) Państwa trzecie		x	x
P.7	2. Przywóz towarów i usług		x	x
	a) Państwa UE		x	x
	b) Państwa trzecie		x	x

Tabela 5 — Wydatki gospodarstwa domowych na spożycie według przeznaczenia

Kod	Wykaz zmiennych	Podział	Ceny bieżące	Ceny stałe
P.3	Wydatki na spożycie gospodarstw domowych według przeznaczenia	COICOP 2-cyfrowy	x	x

Tabela 8 — Rachunki przedsiębiorstw według sektorów (ciąg dalszy)

	Spółki niefinansowe ogółem	Spółki finansowe	Institucje i samorządowe	Institucje rządowe na poziomie centralnym	Institucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym	Institucje rządowe na poziomie lokalnym	Fundusze zabezpieczenia społecznego	Gospodarstwa domowe i instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsłu- gujące gospodarstwa domowe	Bez podziału na sektory	Zagranica	Unia Europejska	Państwa Członkowskie UE	Instytucje UE	Państwa trzęcie i organizacje międzynarodowe	Ogółem
B.8n	Gospodarka ogółem														
B.12	Oszczędności netto														
	Bieżące saldo zewnętrzne														
	Rozchody ogółem														
	III. 1.1. Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i rachunku transferów kapitałowych														
	Zmiany pasywów i wartość netto														
B.8n	Oszczędności netto/Bieżące saldo zewnętrzne														
D.9	Transfery kapitałowe														
	— z instytucji rządowych i samorządowych														
	— z pozostałych sektorów														
D.91	— Podatki od kapitału														
	— z instytucji rządowych i samorządowych														
	— z pozostałych sektorów														
D.92	— Dotacje do inwestycji														
	— z instytucji rządowych i samorządowych														
	— z pozostałych sektorów														
D.99	— Pozostałe transfery kapitałowe														
	— z instytucji rządowych i samorządowych														
	— z pozostałych sektorów														
	Zmiany ogółem pasywów i wartości netto														
	III. 1.1. Zmiany wartości netto wynikające z oszczędności i rachunku transferów kapitałowych														
	Zmiany aktywów														

Tabela 8 — Rachunki przedsiębiorstw według sektorów (ciąg dalszy)

Gospo- darka ogółem	Spółki niefinan- sowe	Spółki finan- sowe	Instytu- cje rządowe i samorzą- dowe	Instytu- cje rządowe na pozio- mie cen- tralnym	Instytu- cje i samo- rządowe na pozio- mie re- gionalnym	Instytu- cje samo- rządowe na pozio- mie lo- kal- nym	Fundu- sze zabez- piecze- nia spo- łecz- nego	Gospodarstwa domowe i instytucje nie nastawione na przynoszenie dochodu obsłu- gujące gospo- darstwa domowe	Bez podzia- łu na sektory	Zagra- nica	Unia Europej- ska	Państwa Człon- kowskie UE	Instytu- cje UE	Państwa trzęcie i organi- zacje między- narod- owe	Ogółem
III. 1.2. Rachunek nabycia aktywów niefinansowych															
Zmiany aktywów															
P.5	Inwestycje brutto														
P.51	— Akumulacja środków trwałych brutto														
P.52	— Zmiany rzeczowych środków obrotowych														
P.53	— Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości														
K.2	Nabycie pomniejszone o sprzedaż niefinansowych aktywów nie wytwor- zonych														
B.9	Wierzytelności netto (+)/Zadłużenie netto (-)														
Zmiany aktywów ogółem															

Tabela 9 — Sektor szczegółowych wpływów podatkowych

Kod SRN	Institucje rządowe i samorządowe	Institucje rządowe na poziomie centralnym	Institucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym	Institucje samorządowe na poziomie lokalnym	Fundusze zabezpieczenia społecznego	Institucje UE	Ogółem
Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów							
D.5						—	
D.51						—	
D.51a						—	
...						—	
D.51b						—	
...						—	
D.51c						—	
...						—	
D.51d						—	
...						—	
D.59						—	
D.59.1						—	
D.59.1a						—	
...						—	
D.59.1b						—	
...						—	
D.59.1c						—	
...						—	
D.59.2						—	
D.59.2a						—	
...						—	
D.59.2b						—	
...						—	
D.59.2c						—	
...						—	
D.59.2d						—	
...						—	
D.2							
D.21							
D.211							
...							
D.212							
D.2121							
...							
D.2122							
D.2122a							
...							
D.2122b							
...							
D.2122c							
...							

Kod SRN	Institucje rządowe i samorządowe	Institucje rządowe na poziomie centralnym	Institucje rządowe i samorządowe na poziomie regionalnym	Institucje samorządowe na poziomie lokalnym	Fundusze zabezpieczenia społecznego	Institucje UE	Ogółem
D.2122d	Zyski z tytułu pozycji monopolistycznej w przywozie						
	...						
D.2122e	Podatki wynikające ze zróżnicowanych kursów walutowych						
	...						
D.214	Podatki od produktów, poza VAT i podatki związane z przywozem						
D.214a	Podatki od sprzedaży lub obrotowe						
	...						
D.214b	Akcyza						
	...						
D.214c	Podatki od usług szczególnych						
	...						
D.214d	Podatki od transakcji finansowych i kapitałowych						
	...						
D.214e	Zyski od monopoli fiskalnych						
	...						
D.29	Pozostałe pozostałe podatki od produkcji						
D.29a	Podatki od wynagrodzeń i siły roboczej						
	...						
D.29b	Okresowe podatki od gruntu, nieruchomości lub innych pomieszczeń						
	...						
D.29c	Zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej i wykonywanie wolnych zawodów						
	...						
D.29d	Podatki od wykorzystania środków trwałych lub pozostałej działalności						
	...						
D.29e	Opłaty stemplowe						
	...						
D.29f	Podatki od zanieczyszczenia środowiska						
	...						
D.29g	Podatki od transakcji międzynarodowych						
	...						
D.91	Podatki od kapitału					—	
D.91a	Daniny majątkowe					—	
	...					—	
D.91b	Podatki od transferów kapitałowych					—	
	...					—	
	Wpływy podatkowe ogółem						
D.611	Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne					—	
D.6111	— Składki faktyczne na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracodawców					—	
D.6112	— Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez pracowników					—	
D.6113	Składki na zabezpieczenia społeczne płacone przez osoby pracujące na własny rachunek i osoby niepracujące					—	
	Wpływy z podatków i składek na zabezpieczenia społeczne ogółem						

Tabela 10 — Tablice według gałęzi i regionów (NUTS II), w cenach bieżących

Kod	Wykaz zmiennych	Podział	t + miesiąc
B1.g	1. Wartość dodana brutto w cenach bazowych	A17	24
B1.g	2. Wartość dodana brutto w cenach bazowych	—	18
D.1	3. Wynagrodzenie pracownicze	A17	24
P.51	4. Akumulacja środków trwałych brutto	A17	24
	5. Zatrudnienie		
	— Ogółem	A17	24
	— Pracownicy	A17	24

Tabela 11 — Wydatki instytucji rządowych na poziomie centralnym według funkcji

	Wydatki na spożycie ostateczne	W tym: wynagrodzenie pracownicze	Subsidia	Dochód z tytułu własności (skonsolidowany)	Świadczenia inne niż transfery socjalne w naturze	Pozostałe transfery bieżące (skonsolidowane)	Inwestycje brutto	Transfery kapitałowe (skonsolidowane)	Wydatki ogółem
	P.3	D.1	D.3	D.4	D.6.2	D.7	P.5	D.9	
1	Działalność ogólnopaństwowa								
2	Sprawy i usługi związane z obroną narodową								
3	Sprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego								
4	Sprawy i usługi związane z działalnością w zakresie edukacji								
5	Sprawy i usługi związane z działalnością w zakresie ochrony zdrowia								
6	Sprawy i usługi związane z zabezpieczeniem społecznym i opieką społeczną								
7	Sprawy i usługi związane z gospodarką mieszkaniową i komunalną								
8	Sprawy i usługi związane z rekreacją, kulturą i religią								
9	Sprawy i usługi związane z gospodarką paliwowo-energetyczną								
10	Sprawy i usługi związane z działalnością rolną, leśnictwem, rybołówstwem, łowiectwem								
11	Sprawy i usługi związane z górnictwem, kopalnictwem (poza paliwami): sprawy i usługi związane z działalnością produkcyjną, budownictwem								
12	Sprawy i usługi związane z transportem i łącznością								
13	Pozostałe sprawy i usługi związane z działalnością gospodarczą								
14	Wydatki niesklasyfikowane według głównych grup								
									OGÓŁEM

Tabela 12 — **Tablice według gałęzi i regionów (NUTS III), w cenach bieżących**

Kod	Wykaz zmiennych	podział	t + miesiąc
B1.g	1. Wartość dodana brutto w cenach bieżących	A3	24
	2. Zatrudnienie		
	— Ogółem	A3	18
	— Pracownicy	A3	18

Tabela 13 — **Rachunki gospodarstw domowych według regionów (NUTS II), w cenach bieżących***Rachunek podziału pierwotnego dochodów gospodarstw domowych*

Rozchody		Przychody	
D.4	Dochody z tytułu własności	B.2/B.3	Nadwyżka operacyjna/Dochód mieszany
		D.1	Wynagrodzenie pracownicze
B.5	Dochody pierwotne	D.4	Dochody z tytułu własności dochód

Rachunek wtórnego podziału dochodów gospodarstw domowych

Rozchody		Przychody	
D.5	Podatki od dochodu, majątku itp.	B.5	Dochody pierwotne
D.61	Składki na zabezpieczenia społeczne	D.62	Świadczenia społeczne inne niż transfery socjalne w naturze
D.7	Pozostałe podatki	D.7	Pozostałe transfery bieżące
B.6	Dochód do dyspozycji		

Tabela 14 — **Środki trwałe w gospodarce ogółem i według produktów, Pi3**

Kod	Wykaz zmiennych	Podział
AN.11	Środki trwałe	Pi3

Tabela 15 — Tabela podaży w cenach bazowych, w tym przejście na ceny nabycia

Ceny bieżące i stałe

n = 60, m = 60

	Gałęzie (NACE) ... n	Σ (1)	Przewóz (cif)	Podaż ogółem w cenach bazowych	Marże handlowe i transportowe	Podatki pomniejszone o subsydia do produktów	Podaż ogółem w cenach nabycia
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1							
2							
3							
4							
.							
.							
.							
.							
m							
Produkty (CPA)							
	(1)		(a) wewnątrz UE (b) poza UE				
(Pozycje korygujące)							
Σ (1)	(2)				0		
Ogółem w tym:							
Produkcja globalna rynkowa							
Na ostateczne wykorzystanie na własne cele	(3)		0		0		
Pozostała produkcja globalna nierynkowa			0		0		

Tabela 18 — Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych (produkt na produkt)

Ceny bieżące i stałe

n = 60

1	2	3	...	n	Σ (1)	Wykorzystanie ostateczne a), b), c), d), e), f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
Produkty (CPA)	(1)				(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty (CPA)	(1)	Dla produkcji krajowej: zużycie pośrednictw cenach bazowych (produkt na produkt)			(2)	Dla produkcji krajowej: Wykorzystanie ostateczne w cenach bazowych: Wydatki na spożycie: a) w gospodarstwach domowych b) w INKgd c) w instytucjach rządowych Inwestycje brutto: d) akumulacja środków trwałych brutto e) zmiany rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wyjątkowej wartości f) Wywóz — wewnątrz UE — poza UE		
Σ (1)	(2)	Zużycie pośrednie ogółem produkcji krajowej według produktów				Wykorzystanie ostateczne produkcji krajowej		Produkcja krajowa ogółem
Wykorzystanie produktów przywożonych	(3)	Zużycie pośrednie ogółem przywożonych produktów (cif) według produktów				Wykorzystanie ostateczne produktów przywożonych (cif)		Przywóz ogółem
Podatki netto od produktów	(4)	Podatki netto od produktów na zużycie pośrednie według produktów				Podatki netto od produktów na ostateczne wykorzystanie		Ogółem podatki netto od produktów
Σ (1) + (3) + (4)	(5)	Zużycie pośrednie ogółem w cenach nabycia według produktów				Wykorzystanie ostateczne ogółem w cenach nabycia według rodzajów		Wykorzystanie ogółem
Wynagrodzenie pracownicze	(6)	Składniki wartości dodanej według produktów						
Pozostałe podatki netto od producentów	(7)	Wartość dodana według produktów						
Zużycie środków trwałych	(8)	Produkcja globalna w cenach bazowych według produktów						
Nadwyżka operacyjna netto	(9)							
Σ (6)								
Σ (1) + (3) + (4) + Σ (6)								
Akumulacja środków trwałych								
Zasoby majątku trwałego								
Nakłady pracy								

Tabela 19 — Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych (produkt na produkt), cif

Ceny bieżące i stałe

n = 60

1	2	3	...	n	Produkt (CPA)	Σ (1)	Wykorzystanie ostateczne a), b), c), d), e), f)	Σ (3)	Σ (1) + Σ (3)
					(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Produkty (CPA)	(1)				Dla przywozu: zużycie pośrednie w cenach bazowych (produkt na produkt)		Dla przywozu: Wykorzystanie ostateczne w cenach bazowych: Wydatki na spożycie: a) w gospodarstwach domowych b) w INKgd c) w instytucjach rządowych Inwestycje brutto: d) akumulacja środków trwałych brutto e) zmiany rzeczowych środków obrotowych i aktywów o wyjątkowej wartości f) Wywóz — wewnątrz UE — poza UE		
Σ (1)	(2)				Zużycie pośrednie ogółem przywożonych towarów w cenach bazowych według produktów		Wykorzystanie ostateczne przywożonych towarów w cenach bazowych		Przywóz ogółem

Tabela 20 — Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i produktów

Gałęzie:	A31 NACE Rev. 1
Produkty:	Pi3 CPA
Aktywa o wyjątkowej wartości:	Środki trwałe brutto Środki trwałe netto
Ceny:	Bieżące koszty wymiany Pierwotny koszt nabycia Stałe koszty wymiany

Tabela 21 — Krzyżowa klasyfikacja rachunku produkcji według gałęzi i sektorów

Gałęzie:	A60 NACE Rev. 1
Sektory:	S11 S12 S13 S14 S15
Aktywa o wyjątkowej wartości:	Produkcja globalna — Rynkowa — Na ostateczne wykorzystanie na własne cele — Pozostała nierynkowa Zużycie pośrednie Wartość dodana brutto — Wynagrodzenie pracownicze — Pozostałe podatki pomniejszone o dotacje dla producentów — Nadwyżka operacyjna netto — Zużycie środków trwałych
Ceny:	Bieżące

Tabela 22 — Krzyżowa klasyfikacja akumulacji środków trwałych brutto według gałęzi i produktów

Gałęzie:	A31 NACE Rev. 1
Produkty:	P60 CPA
Zmienna:	Akumulacja środków trwałych
Ceny:	Bieżące i stałe

Tabela 23 — Obliczenia retrospektywne

Tablice przewidywane do ponownego obliczenia	Rocznie		Kwartalnie	
	Okresy	Przekazywanie	Okresy	Przekazywanie
	88—94	kwiecień 1999	88—94	kwiecień 1999
Tabela 1: Główne agregaty	70—87	grudzień 1999	80—87	grudzień 1999
Tabela 2: Główne agregaty instytucji rządowych i samorządowych	70—94	grudzień 1999		
Tabela 3: Tablice według gałęzi	70—94	grudzień 2000		
Tabela 5: Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według celu	80—94	grudzień 2000		
	90—94	grudzień 1999		
Tabela 8: Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	80—89	grudzień 2000		
Tabela 11: Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	90—94	grudzień 2001		

**ODSTĘPSTWA DOTYCZĄCE TABLIC DOSTARCZANYCH W RAMACH
KWESTIONARIUSZA „ESA-95” WEDŁUG KRAJÓW**

1. AUSTRIA

1.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie	Opóźnienie: t+9 miesięcy	1999
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: za lata 88—94 dostarczenie w grudniu 2000 r.	2000
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 70—87	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Opóźnienie: t+12 miesięcy	1999
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: za lata 88—94 dostarczenie w grudniu 2000	2000
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—87	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Opóźnienie: t+9 miesięcy	1999
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenie tylko dla lat 88—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Opóźnienie: t+12 miesięcy	1999
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenie tylko dla lat 88—94	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 88—94	2005
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 90—94	2005
12	Tablice według gałęzi i regionów NUTS III, A3	Pierwsze przekazanie 2002	2002
13	Rachunki gospodarstw domowych według regionów NUTS II	Pierwsze przekazanie 2005	2005
15	Tablice podaży w cenach bazowych w tym przejście na ceny nabycia, A60×P60	Pierwsze przekazanie 2003 i tylko dwa w roku	2003
16	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60×P60	Pierwsze przekazanie 2003 i tylko dwa w roku	2003
17	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2003	2003
18	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2003	2003
19	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2003	2003

1.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie ogólnospołeczne	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne skorygowane	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Ludność ogółem	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie indywidualne	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie ogólnospołeczne	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2003	2003
1	Główne agregaty, rocznie	Ludność ogółem	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
3 8	Tablice według gałęzi Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Zużycie środków trwałych według gałęzi sektorów	Pierwsze przekazanie 2002	2002
8	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Podział przedsiębiorstw i instytucji według właścicieli	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Podział prywatnych gospodarstw domowych według grup	Pierwsze przekazanie 2005	2005
16 18	Tabela wykorzystania w cenach nabycia A60×P60 Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Zużycie środków trwałych według gałęzi	Pierwsze przekazanie 2003	2003

2. DANIA

2.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Opóźnienie: t+13 miesięcy	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Opóźnienie: t+13 miesięcy	2005
20	Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i produktów, A31×Pi3, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005

2.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Zatrudnienie	Tylko koncepcja krajowa	2005
3	Tablice według gałęzi	Place i wynagrodzenia według gałęzi	Nie dotyczy	2005
3	Tablice według gałęzi	Zużycie środków trwałych według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Akumulacja środków trwałych brutto według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Zmiany rzeczowych środków obrotowych według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Osoby pracujące na własny rachunek według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Pracujący według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Godziny przepracowane według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Wynagrodzenie pracownicze według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
9	Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów	Podatki od sprzedaży lub obrotowe (podatki związane z przywozem) Podatki od sprzedaży lub obrotowe (podatki związane z przywozem)	Obie zmienne łącznie	2005
9	Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów	Akcyzy (podatki związane z przywozem) Akcyzy (podatki od produktów)	Obie zmienne łącznie	2005
9	Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów	Podatki od usług szczególnych (podatki związane z przywozem) Podatki od usług szczególnych (podatki od produktów)	Obie zmienne łącznie	2005
17	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Zużycie środków trwałych, nadwyżka operacyjna netto	Obie zmienne łącznie w P60	2005
18	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
19	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
21	Krzyżowa klasyfikacja rachunku produkcji według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich			

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
17	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Akumulacja środków trwałych	Tylko P31	2005
18	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
19	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
17	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Zasoby aktywów trwałych	Nie dotyczy	2005
18	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, 60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
19	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
21	Krzyżowa klasyfikacja lub rachunek produkcji według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich	Sektor prywatnych gospodarstw domowych Sektor INKgd	Oba sektory łącznie	2005

3. NIEMCY

3.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Opóźnienia t + 9 miesięcy tylko dla A17 i t + 21 miesięcy tylko dla A 31	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Częściowo tylko jednocyfrowe pozycje	2005
8	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
9	Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów	Bez pozycji literowych na końcu kodu	2005
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	Tylko NUTS II A6	2005
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 91—94	2005
12	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS III, A3	Opóźnienie: t+30 miesięcy, tylko dwa w roku	2005

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
13	Rachunki gospodarstw domowych według regionów, NUTS II	Opóźnienie: t+30 miesięcy, tylko NUTS I	2005
15	Tabela podaży w cenach bazowych, w tym przejście na ceny nabycia, A60×P60	Tylko dwa w roku	2005
16	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60×P60	Tylko dwa w roku	2005
21	Krzyżowa klasyfikacja rachunku produkcji według gałęzi i sektorów, A60x(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich	Bez cen stałych	2005

3.2. Odstępstwo od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Akumulacja środków trwałych brutto	Pi6: bez danych kwartalnych, dane roczne, opóźnienie t+12 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Ludność ogółem	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości według gałęzi Zmiany rzeczowych środków obrotowych według gałęzi	Obie zmienne łącznie, nie według gałęzi	2005
6 7	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje) Bilanse aktywów i pasywów	Sektor instytucji rządowych i samorządowych	S.1311/S.1312 i S.1313 tylko łącznie	2005
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	Akumulacja środków trwałych brutto	Opóźnienie: t+30 miesięcy	2005

4. GRECJA

4.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Pierwsze przekazanie 2000	2000
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: za lata 88—94 dostarczenie w grudniu 2000r.	2000
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—87	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Pierwsze przekazanie 2000	2000
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 88—94	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 88—94	2005
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Pierwsze przekazanie: odpowiedź w danym momencie nie jest jasna	2005
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Opóźnienie: odpowiedź w danym momencie nie jest jasna	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 88—94	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—89	2005
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 88—94	2005
20	Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i produktów, A31×Pi3, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005

4.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005	2005
3	Tablice według gałęzi	Godziny przepracowane według gałęzi	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Podział przedsiębiorstw i instytucji finansowych według właściciela	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Podział prywatnych gospodarstw domowych według grup	Pierwsze przekazanie 2005	2005

5. HISZPANIA

5.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Opóźnienie: t+21 miesięcy	2005

5.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie INKgd	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Podział wydatków na spożycie instytucji rządowych na indywidualne i ogólnospołeczne	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie ostateczne skorygowane	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne skorygowane	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Łącznie ze zmianami rzeczowych środków obrotowych	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie INKgd	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Podział wydatków na spożycie instytucji rządowych na indywidualne i ogólnospołeczne	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie ostateczne skorygowane	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005	2005
3	Tablice według gałęzi	Zużycie środków trwałych według gałęzi	Pierwsze przekazanie 2005	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości według gałęzi	Pierwsze przekazanie 2005	2005
3	Tablice według gałęzi	Godziny przepracowane według gałęzi	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005	2005
9	Szczegółowe wpływy podatkowe według sektorów	Podział podatków na dochodowe, majątkowe itp., podatki i cła przywozowe, poza VAT i pozostałe podatki od produkcji w podsektorze instytucji rządowych i samorządowych na poziomie regionalnym (S1312) i lokalnym (S1313)	Opóźnienie: t+21 miesięcy	2005
16	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60xP60	Zużycie środków trwałych według gałęzi (A60)	Pierwsze przekazanie 2005	2005
17	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Zużycie środków trwałych (P60)	Pierwsze przekazanie 2005	2005
18	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
19	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
17	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Zasoby aktywów trwałych (P60)	Pierwsze przekazanie 2005	2005
18	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			
19	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich			

6. FRANCJA

6.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
10	Tablice według gałęzi i regionów NUTS II, A17	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
12	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS III, A3	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
13	Rachunki gospodarstw domowych według regionów, NUTS II	Opóźnienie: t+42 miesięcy	2005

6.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
3	Tablice według gałęzi	Wszystkie zmienne	Podział według branż należy obliczać dla branż jednorodnych	2005
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17			
12	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS III, A3			
15	Tabela podaży w cenach bazowych, w tym przejście na ceny nabycia, A60×P60			
16	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60×P60			
20	Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i produktów, A31×Pi3, rocznie w okresach 5-letnich			
21	Krzyżowa klasyfikacja rachunku produkcji według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich			
22	Krzyżowa klasyfikacja akumulacja środków trwałych brutto według gałęzi i produktów, A31×P60, rocznie w okresach 5-letnich			

7. IRLANDIA

7.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Pierwsze przekazanie 2002	2002
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 88—94	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—87	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Opóźnienie: t + 6 miesięcy	2002
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 85—94	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 85—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Pierwsze przekazanie 2005	2005
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 70—94	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 85—94	2005
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Pierwsze przekazanie 2005	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Pierwsze przekazanie 2005	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 90—94	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—89	2005
15	Tabela podaży w cenach bazowych, w tym przejście na ceny nabycia, A60×P60	Pierwsze przekazanie 2005	2005
16	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60×P60	Pierwsze przekazanie 2005	2005
17	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005
18	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla cen krajowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005
19	Symetryczna tabela przepływów międzygałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005
20	Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i produktów, A31×P13, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005
21	Krzyżowa klasyfikacja rachunku produkcji według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005
22	Krzyżowa klasyfikacja akumulacja środków trwałych brutto według gałęzi i produktów, A31×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005

7.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Spożycie ostateczne skorygowane INKgd	Nie dotyczy	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	P52 + P53 + K2	Nie dotyczy	2003

8. WŁOCHY

8.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Opóźnienie: t + 6 miesięcy	1999
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: za lata 80—87 dostarczenie w grudniu 2000 r.	2000
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: za lata 70—87 dostarczenie w grudniu 2000 r.	2000
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 70—94	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: za lata 80—94 dostarczenie w grudniu 2001 r.	2001
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
20	Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i produktów, A31×Pi3, rocznie w okresach 5-letnich	Nie dotyczy	2005
22	Krzyżowa klasyfikacja akumulacji środków trwałych brutto według gałęzi i produktów, A31×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Pierwsze przekazanie 2005	2005

8.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne w instytucjach rządowych	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie ogólnospoleczne	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie ostateczne skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Łącznie ze zmianami rzeczowych środków obrotowych	2005

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Zużycie środków trwałych	Pierwsze przekazanie w grudniu 2001 r.	2001
1	Główne agregaty, kwartalnie	Dochód narodowy netto	Pierwsze przekazanie w grudniu 2001 r.	2001
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie indywidualne w instytucjach rządowych	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie ogólnospołeczne	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie ostateczne skorygowane	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Łącznie ze zmianami rzeczowych środków obrotowych	2005
3	Tablice według gałęzi	Zużycie środków trwałych według gałęzi	Podział A17, pierwsze przekazanie 2002 r.	2002
3	Tablice według gałęzi	Zużycie środków trwałych według gałęzi	Podział A31, pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Łącznie ze zmianami rzeczowych środków obrotowych	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości według gałęzi	Łącznie ze zmianami rzeczowych środków obrotowych	2005

9. LUKSEMBURG

9.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 95—98	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 88—94	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—87	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 80—87	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 90—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 80—94	2005

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Pierwsze przekazanie 2005r	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Pierwsze przekazanie 2005r	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według regionów	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 90—94	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według regionów	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 80—89	2005
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	Nie dotyczy	2005
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy lat 90—94	2005
12	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS III, A3	Nie dotyczy	2005
13	Rachunki gospodarstw domowych według regionów, NUTS II	Nie dotyczy	2005

9.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie	Akumulacja środków trwałych brutto	Podział Pi3	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Bilans dochodów podstawowych z zagranicą	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Dochód narodowy brutto w cenach rynkowych	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Zużycie środków trwałych	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Dochód narodowy netto w cenach rynkowych	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Transfery bieżące netto z zagranicą	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Dochód dyspozycyjny netto	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Oszczędności krajowe netto	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Transfery kapitałowe netto z zagranicą	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Wierzytelności netto lub zadłużenie netto kraju	Opóźnienie: t+9 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Akumulacja środków trwałych brutto	Nr breakdown Pi3	2005

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Zużycie środków trwałych	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Dochód narodowy w cenach rynkowych oszczędności	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Transfery bieżące netto z zagranicą	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Dochód dyspozycyjny netto	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Oszczędności krajowe netto	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Transfery kapitałowe netto z zagranicą	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Wierzytelności netto lub zadłużenie netto kraju	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
3	Tablice według gałęzi	Akumulacja środków trwałych brutto według gałęzi	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	S11, S12, S14 + 45, S211, S212	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005
20	Krzyżowa klasyfikacja środków trwałych według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich	Tabela według wartości pierwotnych	Pierwsze przekazanie 2005 r.	2005

10. NIDERLANDY

10.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: za lata 86—94 dostarczenie w październik 2001 r.	2001
1	Główne agregaty, kwartalnie	Obliczenia retrospektywne: za lata 80—85 dostarczenie w marcu 2002 r.	2002
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: za lata 86—94 dostarczenie w lipcu 2001 r.	2001
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: za lata 70—85 dostarczenie w grudnia 2001 r.	2001
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: za lata 86—94 dostarczenie w lipcu 2002 r.	2001

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: za lata 70—85 dostarczenie w grudniu 2002 r.	2001
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: za lata 86—94 dostarczenie w lipcu 2001 r.	2001
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: za lata 70—85 dostarczenie w grudniu 2001 r.	2001
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: za lata 86—94 dostarczenie w lipcu 2001 r.	2001
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: za lata 80—85 dostarczenie w grudniu 2001 r.	2001
7	Bilanse aktywów i pasywów	Opóźnienie: t+19 miesięcy	2003
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Obliczenia retrospektywne: za lata 86—94 dostarczenie w lipcu 2001r.; za lata 80—85 dostarczenie w grudniu 2001 r.	2001
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	Opóźnienie: t+30 miesięcy	2005
13	Rachunki gospodarstw domowych według regionów, NUTS II	Opóźnienie: t+36 miesięcy	2005

10.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	Akumulacja środków trwałych brutto według regionów	Nie dotyczy	2005
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II, A17	Pracujący ogółem według regionów	Nie dotyczy	2005
12	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS III, A3			

11. PORTUGALIA

11.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: za lata 88—94 dostarczenie w grudniu 1999 r.	1999
1	Główne agregaty, rocznie	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 77—87, dostarczenie w grudniu 2000 r.	2005/ 2000
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat: 77—94, dostarczenie w grudniu 2000 r.	2005/ 2000

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 77—94	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
5	Wydatki gospodarstw domowych na spożycie według przeznaczenia	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy	2005
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Obliczenia retrospektywne: za lata 90—94 dostarczenie w grudniu 1999 r.	1999
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Obliczenia retrospektywne: nie dotyczy	2005

12. FINLANDIA

12.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 75—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 75—94	2005

12.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie ogólnospołeczne	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie indywidualne skorygowane	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Spożycie ostateczne skorygowane	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, kwartalnie	Zmiany rzeczowych środków obrotowych	Nie dotyczy	2005
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Nie dotyczy	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Nie dotyczy	2005

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
15	Tabela podaży w cenach bazowych, w tym przejście na ceny nabycia, A60×P60	Wszystkie	Podział A31 i P31 tylko w cenach bieżących	2005
16	Tabela wykorzystania w cenach nabycia, A60×P60	Wszystkie		
17	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Wszystkie		
18	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla produkcji krajowej w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Wszystkie		
19	Symetryczna tabela przepływów między-gałęziowych dla przywozu w cenach bazowych, P60×P60, rocznie w okresach 5-letnich	Wszystkie		
21	Krzyżowa klasyfikacja rachunku produkcji według gałęzi i sektorów, A60×(S11, S12, S13, S14, S15), rocznie w okresach 5-letnich	Wszystkie	Podział A31	2005

13. SZWECJA

13.1. Odstępstwa od tablic

Tabela nr	Tabela	Odstępstwo	Do roku
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 80—94	2005
3	Tablice według gałęzi	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Obliczenia retrospektywne: ponowne obliczenia tylko dla lat 80—94	2005
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
11	Wydatki instytucji rządowych i samorządowych według funkcji	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005

13.2. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005r	2005
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Podział wydatków na spożycie instytucji rządowych na indywidualne i ogólnospołeczne	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Spożycie gospodarstw domowych skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005r	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Podział wydatków na spożycie instytucji rządowych na indywidualne i ogólnospołeczne	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Spożycie gospodarstw domowych skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
2	Główne agregaty instytucje rządowe i samorządowe	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005r	2005
3	Tablice według gałęzi	Podział A31	Opóźnienie: t+12 miesięcy	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Pierwsze przekazanie 2005r	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Podział wydatków na spożycie instytucji rządowych na indywidualne i ogólnospołeczne	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Spożycie gospodarstw domowych skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Spożycie indywidualne skorygowane	Opóźnienie: t+16 miesięcy	2005

14. WIELKA BRYTANIA

14.1. Odstępstwa od jednolitych zmiennych/sektorów w tabelach

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
1	Główne agregaty, rocznie i kwartalnie	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości oraz wywóz i przywóz towarów i usług	Z wyłączeniem transakcji złotem dokonywanych przez spółki finansowe na powiększenie rezerw	2005
3	Tablice według gałęzi	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości	Z wyłączeniem transakcji złotem dokonywanych przez spółki finansowe na powiększenie rezerw	2005
4	Wywóz i przywóz przez UE/państwa trzecie	Wywóz i przywóz przez UE/państwa trzecie	Z wyłączeniem transakcji złotem dokonywanych przez spółki finansowe na powiększenie rezerw	2005
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Złoto monetarne i SDR-y	Z wyłączeniem transakcji złotem dokonywanych przez spółki finansowe na powiększenie rezerw	2005

Tabela nr	Tabela	Zmienna/Sektor	Odstępstwo	Do roku
6	Rachunki finansowe według sektorów (transakcje)	Pomocnicze spółki finansowe	Z włączeniem do przedsiębiorstw	2002
7	Bilanse aktywów i pasywów	Złoto monetarne i SDR-y	Z włączeniem transakcji złotem dokonywanych przez spółki finansowe na powiększenie rezerw	2005
7	Bilanse aktywów i pasywów	Pomocnicze spółki finansowe	Z włączeniem do przedsiębiorstw	2002
8	Rachunki przedsiębiorstw według sektorów	Nabycie pomniejszone o sprzedaż aktywów o wyjątkowej wartości oraz przywóz towarów i usług	Z wyłączeniem transakcji złotem dokonywanych przez spółki finansowe na powiększenie rezerw	2005
10	Tablice według gałęzi i regionów, NUTS II,	PKB	Dla NUTS II tylko A17	2001